HRADY
ZÁMKY A TVRZE
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

POPISUJE

DR. AUGUST SEDLÁČEK,

ČLEN ČESKÉ AKADEMIE A KR. Č. SPOLEČNOSTI NAUK.

DÍL PATNÁCTY.

ILUSTROVAL

JINDŘICH BUBENÍČEK.

1927.

NAKLADATELSTVÍ ŠOLC A ŠIMÁČEK, SPOLEČNOST S R. O

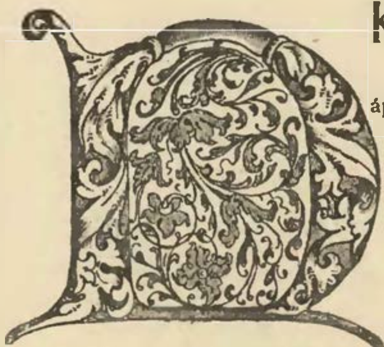
V PRAZE II.

KOUŘIMSKO, VLTAVSKO
A
J.-Z. BOLESLAVSKO.

Zámek v Kostelci nad Černými lesy. Pohled ze severozápadu.

KOSTELEC n. Č. L. HRAD.

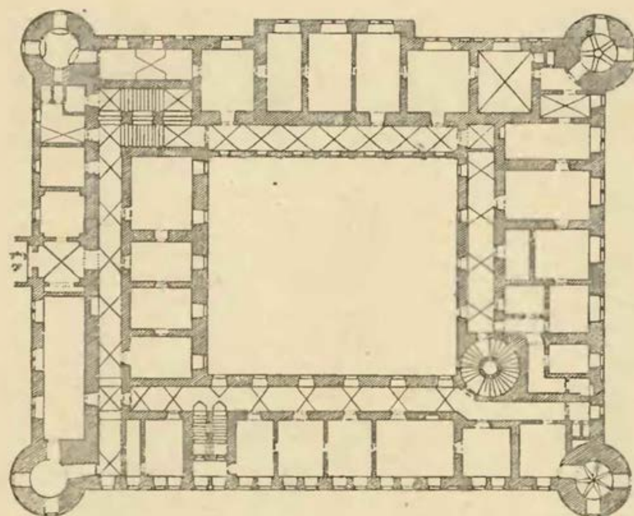

ápis tento neukazuje, co je dnes, nýbrž co bylo; neb Kostelecký hrad proměnil se ve vysoké hmotné stavení neb zámek, který panuje celému okolí, bývalý Kostelec pominul již dávno a ty Černé lesy, po nichž jmenován byl Kostelec nad Černými lesy (zkráceně Černý Kostelec, což není pravda), nejsou za nynějších dob tak černé, jako bývaly ve 14. a 15. st. Nicméně okolí i zámek stojí za podívání a tento i za obdivování.[1])

Základna vlastního hradu neb zámku jest čtverhran, pozoruje-li se však jeho opevnění, lze shledati, že základnou byla plocha ještě větší než je městiště zámku, asi tak do nepravidelného čtverhranu. Mnoho místa zabírá obrovský násep, který zavíral zámek, pak předhradí a konečně *venkovská ohrada.* Tato jest na severovýchodní straně za kostelem zámeckým. Část její k severu hledící jest prázdné místo asi jako nějaké rejdiště zavřené na venkovské straně zdí, která se lomí jako nějaké bašty. O téže ohradě píše se v starém urbáři, že to je tumlplac, zdí obehnaný, v němž ve dvou rozích na vrch zdi bývaly výstupky na způsob strážního domku vyzděné, kdež v každém jedna osoba seděti a do tumlplacu dívati se může. Za zdí v zahradě bažantí (nyní domky zastavěné) bývala studánka Panna a malý rybníček, odkud se vedla voda do tumlplacu k napájení klisen. Panna bývala tam, kde se dotčená zeď láme; kde pak přestávají výstupky lomením způsobené a zase kde kousek rovné zdi, lze si vmysliti hradbu již dávno zbořenou, jež šla týmž rovným směrem až ke Kouřimské bráně, kudyž se vcházelo do městečka pod hradem, t. j. k nynější cestě na jihovýchodní straně od zámku. V starém urbáři popisuje se tato hradba, že jest udělána z pluch jedlových, na kloce (klacky) neb kratčata roubená a na vrchu šindelem pobitá, v níž byly střílny.

---

[1]) Pomůckami Bernau, Album I 153 a Soupis Českobrodska.

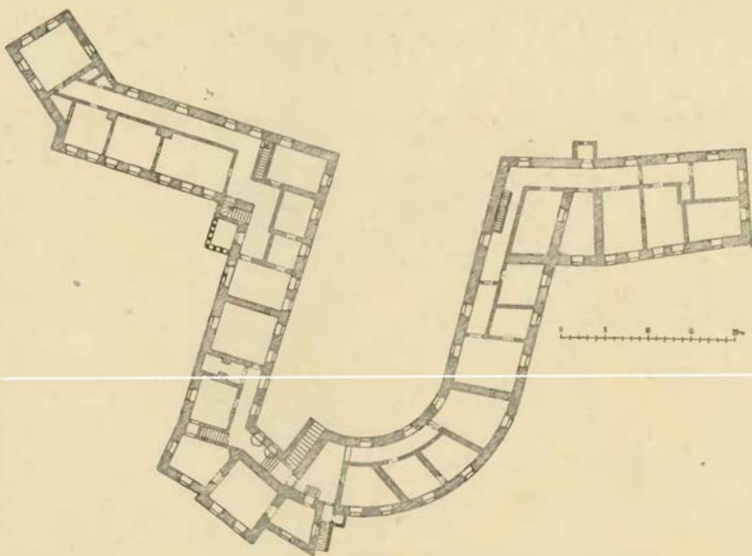

Půdorys zámku v Kostelci n. Č. l. (I. poschodí.)

K poznání, jak zámek vypadal a jak se nyní objevuje, slouží dobře *staré urbáře.*[1]) Starší z nich (Rejstra správní) psán jest l. 1562 a jest stručný, zato velmi rozsáhlý a podrobný jest druhý urbář tak zvaná *Zlatá kniha* složená l. 1677 po pětileté práci skrze Šimona Karla Svobodu porybného. Jest to nejdokonalejší urbář, kterýž jsem kdy viděl, věcně velice správný, s dokonalou známostí věcí a při tom jadrným a pěkným slohem českým psaný, vzácný to zajisté úkaz svědčící o tom, že kdo chtěl, i v tehdejších školách se řádně vzdělati mohl

Tak zvané *předhradí* jest prvotně tak zvaný ravelin neb podkovité opevnění ven povydané, aby bylo vydatnou překážkou, kdyby někdo ke bráně přistupovati chtěl. Bývávalo tak i při městských branách v rovině položených. Dnes je to stavení, kterému je vtištěn ráz r. 1561, kdy bylo stavěno a upravováno. V přízemí jest několik dveří s venčí, jež jsou vytesány sice z dlouhých kusův, ale jsou žlábky oddělovány, jakoby byly sestaveny ze čtverců. Také okna prozrazují rok 1561 majíce římsy a jsouce menší než okna zadního zámku. Pravostranné stavení do čtvrt kola založené mají Kostelečtí za nejstarší část zámku, ale ani v oknech ani na dveřích není o tom známky, ovšem ale svědčí silný pilíř podpěrný na severozápadním rohu, že zdivo jest velmi staré.

Přístup k tomuto stavení přes příkop jest po *mostě* klenutém, pod nímž bývalo dvoje klenutí zazděné, aby tam skrze dveře zavírali psy ohaříky a v času tepla do valův a z valův ven pouštěli. Z toho mostu po levé ruce jsou dvířka na valy, po kterýchž se celý zadní zámek obcházeti mohl. Za koncem toho zděného mostu bývaly most zvoditý s zábradlím dubovým, kterýmž se brána zavírala na silných železných čepích, a druhý mostek menší, pro branku.

Za mostem uprostřed předhradí jest hmotná, čtverhranatá věž do druhého poschodí vyzdvižená a bývala zdobena někdy rýsováním, jež sice jest zakryto novou omítkou, ale přece pod střechou prosvítá. Zpodek jest vystavěn ze štukoví rudého pískovce často se objevujícího v této krajině. V přízemí jest *brána* do polokruhu sklenuta, u níž ještě viděti otvory pro kladky, po nichž se spouštěl most, ale branka vedlejší jest zazděna. Nad branou jsou dva erby a nápisy zakladatelův, Jaroslava Smiřického z Smiřic a manželky jeho Kateřiny z Hazemburka, jako i rok 1561. V průjezdu je zvon, kterým se vyzvánělo prý k robotám a dražbám. Nad branou jsou místnosti, někdejší kancelář písaře důchodního s síní a světničkou klenutou pro zaopatření knih purkrechtních, rejster soudních a zádušních a důchodenských počtův, s komorou a komůrkou, nad tím pak bývala síň dosti volná a světnice s zdobeným stropem; bývaly tu dvéře dřívím barevným vykládané a fasované, na nichž byly erby Smiřických ozdobného díla řezbářského. Zvenčí mezi okny těchto poschodí jsou sluneční hodiny. Prvotně tu bývaly dva kompasky malované, z nichž jeden již l. 1677 byl od deštů obmrskán a české (na 24 hod.) a německé hodiny v sobě obsahoval, druhý nad ním, německé hodiny obsahující, byl

Půdorys předhradí v Kostelci n. Č. l. (I. poschodí).

[1]) Oba nyní v Národním museu, kam byly z Kostelce darovány.

l. 1677 obnoven. Nad tím vším je báň v osmihran sroubená a nad ní lucerna neb vížka na sloupcích postavená. Pod sloupci jsou německé hodiny l. 1779 obnovené, jak lze čísti na ciferníku.

K levé straně od brány jest *štok* do kouta a rohu založený. Před časy tu bývaly v přízemí sklep pro potřeby hospodářské s kruhem a velkou váhou, pekárna s pecmi pro pečení chlebův, konice s kamennými kašnami (stání na 18 koní), světnička pro kočí a studnice, nad těmi síňky, kuchynka, světnice, malá pec pro pečení chleba, velká zbrojnice a menší zbrojnice, což vše držíval purkrabě.

K pravé straně od brány bývaly schody a pod nimi tři kabáty neb vězení pro neposlušné lidi, jeden za druhým, dvojitými dveřmi zavřené, vedle toho komůrka pro zavírání pout a železných obojkův, dále trativod, pak dva kruhy železné, kterýmiž se neposlušní lidé ke zdi připínali a tudy svou pokutu stojíce za jistou chvíli odbývali, konice klenuté, kovárna, kůlna na kování koní, pak konice (stání na 10 koní), vše v přízemí, nad tím síně, světnice, kuchyně, moučnice, mazhauz čili síň a moučnice pro rozdílné vaření. Nyní jsou v přízemí vrátnice, dvoje konice, kolny a v poschodí byty.

Kostelec n. Č. l. Brána předhradí.

Vlastní zámek jest do čtverhranu založen tak, že rohy jeho a opevnění jeho hledí ku čtyřem stranám světa, čela širší ovšem k severozápadu a k jihovýchodu. Objat býval a jest hlubokým a vyzděným příkopem a tento zase hrubým a hmotným valem nebo náspem, v jehož západním rohu bývala, jak se zdá, mohutná bašta.

Zámek jest hmotné vysoké stavení daleko viditelné, založené do čtverhranu. Na rozích jsou *věže* do tří poschodí vyhnané; ode dna až do prvního poschodí jsou okrouhlé, odtud desítihranné, každá s vysokými okny, báněmi kroužaverenými cibulovité podoby a tesařského díla, plechem pobitými a nad tím lucernami a makovicemi. Věž k východu byla ještě r. 1677 nedostavěna a jen šindelnou střechou kryta, ale dána jí nynější podoba v 18. století. Ve výši pod samou střechou zámeckou jsou věže římsou nesenou krakorečky objaty a podobná římsa obíhá pod samými báněmi.

Most k zámku jest přes příkop na silných klenutích postaven a býval dvojnásobnými silnými vraty z dříví a fošen sroubenými zavírán. Z jednoho klenutí udělán zavřením sklep, aby tu bylo vězení pro těžší vězně. Nyní dochází brány, ale prvotně končil se kus od brány a přístup k bráně byl po mostu a můstku zvoditém, totiž k bráně a brance neb fortně (nyní zazděné). Pro bezpečnost měl dřevěné zábradlí.

Brána jest uprostřed štoku jihovýchodního ve výstupku jen málo ze stavení povydaného; byla okolo l. 1560 kamenickým dílem ve slohu tehdejší doby vystavěna a silnými vraty pomalovanými zavírána, avšak byla v 18. st. zněšvařena. Nápis nad ní vybledlý, německý, svědčí o tom, že tak učiniti dala M. Terezie

kněžna Savojská a pak jest tam psáno »tento zámek vyzdvihla.« Chronografickou úpravou oznamovalo se tu, že se tak stalo asi r. 1746 neb asi v témž času.

Když se do dvora zámeckého vchází, jest tato jihovýchodní strana od jižního až do východního rohu, jak ho délka s sebou přináší, nádherným dílem kamenickým ozdobena. V přízemí jest na hmotných osmi sloupech z kamene štukového klenuté podloubí, nad tím jest chodba neb pavlač s 8 toskanskými polosloupy a sedmerým klenutím, v témž rozpětí jako dole, ale tato chodba byla v 18. st. vyplněna zazděním, do něhož dána obyčejná okna. Nejvýše ve druhém poschodí jest chodba ještě otevřená majíc 14 klenutí a 15 krásných jonských sloupcův. U obou horních chodeb jsou zábradlí složená z tesaných korbelíčkův neb oblých sloupečkův. Na obou koncích krovu jsou okapy na způsob dračích hlav, podepřené ozdobnou tyčí železnou.

Na ostatních třech štocích v tu stranu ke dvoru není ozdobných pavlačí, ale je jim podobné malování červenou barvou. Že tak bylo již r. 1677, svědčí Zlatá kniha, kdež jest psáno, že mazhauz v jihozápadním štoku jest malován na způsob 6 sloupův nahoře sklenutých ku podobenství kamenných tesaných pavlačí. Za kněžny Savojské vymalován na severozápadním štoku obraz sv. Jana Nepomuckého v oblacích mezi anděly, jenž již vybledl.

Pod krovy jsou štíty o 2 oknech, z nichž zbyl jeden nad branou. Z jednoho okna týchž štítův vystrčen býval zvoneček pro sezvánění a scházení rychtářův dne sobotního do řízení. Nad štíty bývaly kamenné čbány s liliemi.

Celkem tedy zachovala dvorská strana zámku svůj starý ráz, a též okna podržela z větší části své ušlechtilé tvary. *Srovnáme-li však všechny strany mezi sebou, najdeme přece nemalé rozdíly.* Spatřujeme, že se strany jihozápadní a jihovýchodní velice liší od obou ostatních stran; neb vždy dvě a dvě z těchto stran se sobě velice podobají. Strany severní nemají svých oken v stejné výšce s ostatními stranami, nýbrž okna jich padnou něco níže než u stran jižních. Příčina toho je ta, že tu byla založena přízemí a poschodí prvotně mnohem níže než u stran jižních, pročež také nastala potřeba, když se celý zámek pod jednu střechu dával, aby tyto nižší štoky do stejné výšky s ostatními vyzdvihovali; proto jsou také okna jich dosti hluboko pod krovem. (U strany severovýchodní dala kněžna Savojská nová okna v polokruh klenutá zdělati.) Také jsou v těchto stranách v přízemí veníře a okna téhož rázu jako na předhradí a ukazují, že vznikly asi r. 1560. Okna jihozápadní strany liší se však od předešlých něco málo svou úpravou, ještě pak více se tu liší dveře v přízemí mnohem vyšší.

Kostelec n. C. l., severní průčelí zámku.

I na věžích se pozoruje přistavování obou křídel novějších, jak svědčí římsy s ozdobnými krakorci a okna, že totiž jsou z doby asi r. 1560 a že úprava jich se dobře nehodila k úpravě jihozápadního štoku. Tím, co tu je psáno, vysvětluje se, že jest v urbáři r. 1562 sepsaném doloženo, »že při témž zámku před *starým hradem* jest dům nově vystavěný s světnicemi novými, komorami, pekárnou a marštal nová« (nynější předhradí). Patrné

je tedy, že severní polovice pochází ze starého hradu, že obdržela svou úpravu okolo l. 1561 a že k ní ostatní štoky přistavovány snad teprve v druhé polovici 16. století.

Vnitřku zámku zadního potřebuje se takto: V štoku jihovýchodním, kdež jest brána, je v přízemí v levo od brány berní úřad a v pravo jsou skladiště, nad tím v obou poschodích jsou byty panských úředníkův. V jihozápadním štoku jest v přízemí okresní soud, v prvním poschodí úřady panské a v druhém byty úřednické. V severozápadním štoku jsou v přízemí soudní vězení (jedno i v západní věži) a nad tím v obou poschodích byty úřednické. Na čtvrté straně konečně jsou v přízemí kůlny a dřevníky, v 1. poschodí okresní výbor a archivy soudní a v 2. poschodí palác.

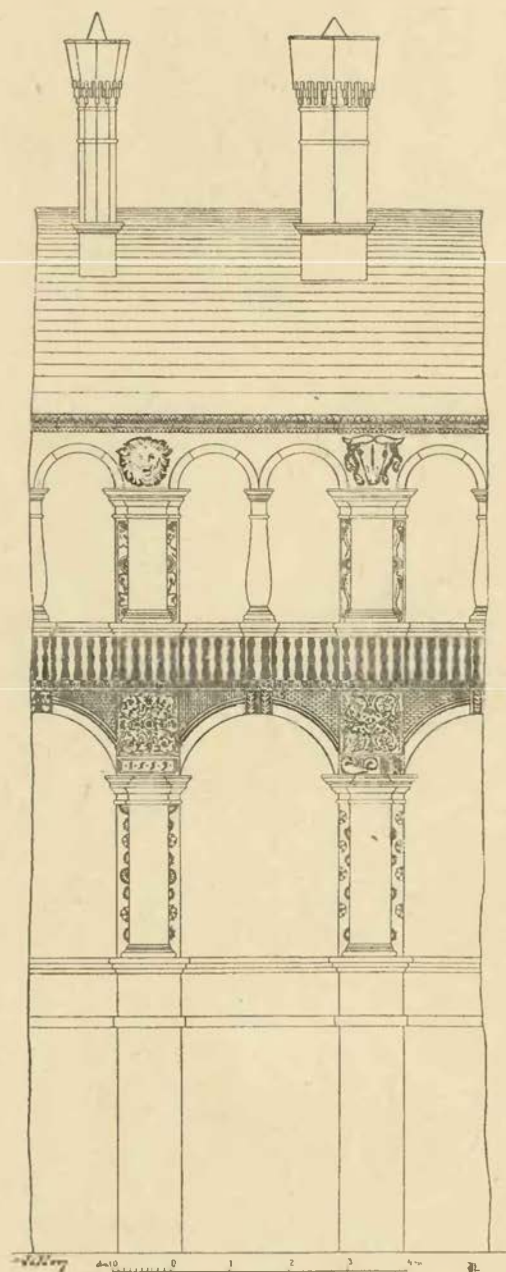

Loggie v zámku černokosteleckém, pohled se strany.

Do *paláce* nyní zpustlého, kdež jedině ještě zříti něco bývalé úpravy, vstupuje se ze síňky dveřmi ozdobenými veníři a římsou díla vlaského. Palác je zdéli 22 m. a zšíři 11 m. Býval pěkně vyzdoben, ale z toho zůstaly jen známky. Nad římsou všech stran byl strop táflovaný neb kasetový rozmanitým dřívím vykládaný, nad nímž je založen nynější prkenný strop obyčejného díla. Římsa asi tři čtvrtiny m. široká, z níž zbyl kus, bývala pomalována; pod ní jest frýs asi půl druhého m. široký, táhnoucí se po všech stranách, jenž skládá se z kartuší, karyatyd a ovocných festonův; tu a tam vykukuje hlavička. Ze skrovných zbytkův lze znáti, že barvy jeho jsou do šeda, ale sem a tam byly zlacené kusy. Stěny, jak uvádí Zlatá kniha, byly pomalovány »krorykou o Jupiterovi, Kupidovi a Venuši.« Okna jdoucí do dvora z této strany nyní zazděná byla ozdobně vroubena, ale jen jediné okno zachovalo svou prvotní podobu.

O bývalé nádheře, pojmenování a účelu jednotlivých částí široce se vypisuje v Zlaté knize, z níž vynímáme jen toto: V levo od brány býval sklípek pro uschovávání deputátův, kuchyně, komora a velká světnice, jíž se říkalo tabulnice. V západní věži byl nejdolejší sklep neb rundel klenutý, do něhož byly nahoře poklopové dveře; snad tu bývalo vězení. V jihozápadním štoku byly na stranu venkovskou komory, tak zvaný fraucimor, kancelář hejtmanova a jeho pokoj, na straně pak do dvora klenuté síně. Za fraucimorem byl zdola až na podkroví zděný šnek okrouhlý o 96 schodech, který dosud jest. Za ním byly klenuté místnosti a z nich dveře do jižní věže. Blízko na počátku severozápadního štoku byly ze dvora dveře do klenuté síně, v níž byla studnice, ale té se již r. 1677 neužívalo. Vedle byla hlavní kuchyně klenutá, v níž dvě velká ohniště a třetí malé s 2 komíny v plášti nad ohništi dělanými; každý plášť byl usazen přes celou kuchyni silnými dubovými na dél dveřmi a napříč 4 trámy, k tomu 2 železnými pruty se závlačkami do trámův a klenutí a ještě pro bezpečnost byl postaven mezi plášti sloup štukový čtyrhranný pro zdržení toho i pro pomoc klenutí. V též kuchyni byla pícka pro pečení dortův a paštik, kamenná kašna, štoudev železná

a ve zdi almara pro kuchyňské potřeby. Blízko byla světnice pro kuchaře, komory a též špižírna klenutá. Za tím blíže k věži byl šnek zděný až na podkroví (nyní jsou schody). Vedle téhož šneku byl sklep z kamene silného a štukoví klenutý, spočívající na silném sloupě kamenném ze štukoví pod klenutí pro bezpečnost postaveném s kantnýři. Odtud byly dveře do »ulice« čili chodby. Tou ulicí přišlo se do bažantnice neb ptáčnice, kteráž byla obtažena strunami drátovými po skružích dobře vázanými a věží skroužienou mistrovsky postavenou, plechem i po skružích všude pocínovaným a nad tou zase na sloupcích druhá vížka pobitá s makovicí pozlacenou a místo praporečku koněm plesnivým s křídly, to všechno mezi skružím a v okénkách též strunami obtaženo bylo. Ta od lidu Švédského zkažena byla. Za tím dále byly sklepy a komory. Předposlední z nich podle brány byl sirotčí sklep. Tolik o přízemí.

Schema loggie v zámku černokosteleckém.

Co se týče *prvního poschodí*, byla nad branou hlavní neb životní tabulnice; v ní byla půda vápnem lita, kamna černé barvy na 6 kamenných sloupcích, strop prkennými lištami vypuklými vykládaný, na němž bylo malování Římských reků a hrdin, též starožitných erbův a jiných věcí, též dílem soustružnickým dělaných a zdoben byl růžemi zlatem pokládanými. Odtud až k jižní věži byl napřed pokoj a v něm strop s malováním bílým s všelijakými »poetickými figurami«, listy stříbrnými a růžemi zlatými. Ve vedlejší komoře byl strop v okrouhlost klenutý, barvami vodními v spůsobu ráje s všelijakým ptactvem a po stranách krajinami malovaný. Před jižní věží byla komora a v ní samé komora. Odtud až k západní věži tedy po celém štoku byl mazhauz klenutý, dlaždičkami vydlážděný; nade dveřmi do něho byly dřevěné hlavy a rohy zvířecí zlatem pokládané, losových 4, kozorožcových 3 páry, srnčích 39 párů. Na venkovské straně téhož mazhauzu byly pokoj malovaný na stropě s výjevy Trojanské války, pokoj s malováním sedmi divův světa a jiným malováním, pokoj, na jehož stropu byl malován »Tryumf Římských císařův a řeckých« a komora se stropem malovaným s 7 planetami a 12 znameními nebeskými s růžemi pozlacenými. V severozápadním štoku byly rozmanité pokoje a komory malované. V jednom byly podoby sedmi umění svobodných a dějiny rodu pánův Smiřických. V severovýchodním štoku byly do dvora velké síně a na venkovské straně naposled u východní věže pokoj Bílý koníček. Ve štoku vpravo od brány na venkovské straně u východní věže byl Stříbrný pokoj, jehož strop dílem truhlářským vyrobený byl přípravami vojenskými malován, lištičkami fasován, stříbrem pokládán a růžemi díla soustružnického pozlacenými a postříbřenými ozdoben. Vedle něho k bráně byla komora, jejíž strany a zdi byly barvou na bílo o 4 čtvrtích roku a 4 živlích pomalovány; lišty stropu byly stříbrem pokládány.

Co se týče *nejhořejších pokojův*, byl nad životní tabulnicí a nejvýš nad branou velký pokoj, jenž měl strop plátěný fasovaný do lištiček, malovaný o synu marnotratném s jinými osobami a erby starožitnými; po zdech byly krajiny. Pak byly dvě místnosti až k věži. Odtud na venkovské straně štoku jihozápadního byly pokoje a dvě komory malované a nemalované a vedle nich na dvorskou stranu a po celém štoku mazhauz. V severozápadním štoku byly po obou stranách pokoje síňky a komory malované i nemalované. V jedné komoře malována byla kronyka Bachusova. Část tohoto štoku zabíral knížecí palác, o němž již bylo psáno.

Kostelec n. Č. l. Kamenné ostění dveří v loggii.

Vedle paláce byla tak zvaná Prkenice s podobným stropem, jako byl v paláci, zabírajíc prostoru před východní věží. Odtud až k věži nad branou byly pokoj a komora. Malování ozdobného bylo dosti, avšak, jak se zdá, nebylo nic z života neb minulosti Čechův; tak opanoval u nás humanismus, že umělci výtvarní nic českého nedovedli, ovšem to platí o domácích umělcích.

Krásnou památkou z dob Smiřických jest zámecký kostel nyní sv. Vojtěchu posvěcený. Stojí na hrubém valu a byl prvotně farním kostelem. Ve svých zdech pochází z 15. věku, čemuž nasvědčují okna v kůru a lodi, ale klenba jest z doby Smiřických. Ke kapli se jde ze zámku po mostě založeném na silných zděných sloupích a klenutích a dveřmi renesančními pěkného díla. Loď je založena do obdélníka napříč postaveného, křížovitě sklenutého. Nade vchodem jest kruchta stojící na klenutí o třech sloupích z kamení štukového. Po obou stranách a na koncích téže kruchty jsou světničky (staré oratoře) s ozdobnými stropy; za starých vrchností se vytápěly.

Vedle kůru jest *věž* čtverhranná, až do třetího poschodí vyzdvižená, v níž jsou velká okna s končitými oblouky. V jejím přízemí jest zakřiští klenutá. Zdivo aneb aspoň spodek jest nejstarší stavení v Kostelci pocházeje z prvotního kostelce. Svědčí o tom okna v přízemí ozdobně vroubená s lalokem na vrchu, která připomínají dveře na věži hradu Volfšteina (viz XIII. 129); avšak v horních částech věž buď napravena neb vyzdvižena mnohem později.

Podle Zlaté knihy byla nad zakřiští síň klenutá, z níž se přicházelo k varhanám k straně polední po 4 schůdkách prkenných na silných trámech, avšak aby trámův viděti nebylo, byly po stranách dílem truhlářským ofasovány a malováním okrášleny. Nejvýše byly zvony a nad tím štuková římsa a nad ní báně na sloupcích, potom druhá vížka (lucerna?), makovice vysoká s bání měděnou a křížem velikým, což vystavěno l. 1668. Když l. 1836 věž vyhořela, pokryta nízkým krovem a střechou.

Inventární věci tohoto kostela zasluhují povšimnutí. *Velký oltář* dřevěný, dílo 16. století, byl uměním řezbářským nákladně »na spůsob alabastru bílého« dělán a místem pozlacen. Ve spodním položení bývalo pohřbení pána Krista s kříže sňatého, odkudž staří si vysvětlovali, že byl kostel Založení sv. Kříže. (O témž obrazu níže.) V druhém poli výše nad prostředním kranclem, kterýž 4 sloupové drželi, byl postaven krucifix, po pravé straně obraz Matky Boží, po levé Jana evang. Dále v témž poli v pravo obraz sv. Marka a v levo sv. Matouše. V třetím poli nad vrchními krancli a 2 sloupy byl obraz Boha všemohoucího nad krucifixem, co by pod oblakem, po pravé straně na podstavci obraz sv. Jana, po levé sv. Lukáše. V samém vrchu opět podstavec a na něm velká pozlacená koule, na které stál obraz vzkříšeného pána Krista. Dílo to snad zkaženo od Švédův a proto týž oltář postaven jest čelem do zadu. Zadní tato strana nyní do kostela obrácená pobita jest prkny, na nichž r. 1783 vymalován nynější svršek oltáře. Uprostřed oltáře vsazen jest dobrý obraz na plátně sv. Vojtěcha žehnajícího. Po stranách jsou zlacená poprsí sv. Václava a sv. Lidmily barokového slohu. Kromě toho jsou v kůru a zákrištích ještě sošky a obrazy. Pozoruhodné jsou stolice v kůru uměle vykládané s vysokou zadní stěnou, kazatelnice umělého díla s erby Jaroslava Smiřického a jeho manželky, pěkné dveře do zákriští a mříž postavená od rohu kazatelny až k rohu »panských stolic«.

Při kazatelnici ale v lodi jest *rozvěrací oltář;* v něm uprostřed obraz *Narození Páně* z r. 1558. Na pravém víku jest obraz Jaroslava Smiřického v odění klečícího se dvěma syny, též s erbem jeho, po levé straně též na víku obraz Kateřiny Smiřické z Hazemburka klečící se dvěma dcerami, před ním obraz ukřižovaného a před ní bičovaného pána Krista. A když se oltář zavře, jest viděti obraz nebo poselství skrze anděla panně Marii, totiž na jednom víku jest anděl, na druhém panna.

Na druhém menším oltáři stojícím na straně epištolní, který je též rozvěrací, jest v otevření anebo v prostředku *Večeře Páně*, zajímavý a pěkný obraz, protože jest skrze okna viděti ven do krajiny, po pravé straně na víku lze viděti, jak Kristus pán umývá nohy sv. Petru před jinými apoštoly, po levé Kristus pán v zahradě se modlí a anděl ho posilňuje. A když se oltář zavře, viděti jest bičování Páně a posmívání Pánu trnovou korunou korunovanému.

Snad nejkrásnější památkou v témž kostele jest obraz vyřezávaný na lipové tabuli *pohřbu Páně*, jemuž v 18. st. nerozuměli a dali z velkého oltáře na oltářík pod kruchtou. Josef Ar. a dva jeho pomocníci kladou mrtvolu do rakve a 5 osob kvílíce dívají se na to. Obdivovati se musíme měkkosti údův osob

tu vyřezávaných, jak mistrně tu z tvrdé hmoty vytvořena, též bolu v tichých tvářích truchlících vyjádřenému, přirozenému pohybu údův, jako i mistrnému seskupení osob. Patří tento obraz k nejkrásnějším květům 16. st. a umění českého.

U prostředního sloupu pod kruchtou bývala *křtitelnice* veliká ze zvonoviny udělaná na třech lvích místo noh stojící a velikým víkem přikrytá, na níž byli erbové a rytiny. Kam se děla, není známo. Povídáno mi, že je ve farním kostele, ale tu je jiná křtitelnice.

Pod kůrem jest sklípek *k pochovávání těl mrtvých* bývalých vrchností. Ten býval rovně cihlami zadlážděn, že každý o něm vědomost míti nemohl, zdá se však, že buď Švédové nebo bezbožní lidé se toho domakali, do sklípku se dostali a mrtvoly oloupili a přeházeli. Od té doby ponechán tu otvor s padacími dveřmi. Sejdouc po kamenných schodech najdou se rakve 4 velké Smiřických a pátá Jindřicha Slavaty a dvě rakvičky dětí. V rakvích lze viděti kosti, prach a zbytky šatstva. Na rakvích jsou podrobné nápisy.[1])

Při témž kostele byli kaplan a varhaník od vrchnosti vydržováni.

Jak jméno svědčí, byl Kostelec prvotně opevněním kostelním.[2]) Staří Čechové říkali chrámu s hrubou věží k obraně spůsobilou a hradbou obehnanému kostelec podle lat. castellum a na rozdíl dřevěného kostela, kterému se říkalo církev neb církvice. Tím se i dává znáti, že první osídlení toho místa se stalo za doby křesťanské. Okolí bylo ode dávna královstvím. Od některého krále na počátku 14. století zřízen z Kostelce hrad a k jeho obraně vysazena drobná manství služebná v okolí, z nichž některá se ještě v 15 st. připomínají. Král Jan odňav Náchod ok. l. 1325[3]) *Ješkovi z Náchoda* dal jemu a synu jeho Ješkovi za to hrad Kostelec a z lesnatého kraje tolik, kolik se mu za hodné zdálo.[4]) Ješek syn sahal na nápravníky neb many žádaje na nich více než povinné služby a když se zpečovali, vyháněl je ze statkův aneb jim bral úrodu a dobytek. Král Jan je proto z pravomocnosti Ješkovy vyňal. (Asi l. 1340.) S bratřími svými Hronem a Matějem držel Ješek také Březník na Moravě již l. 1338 a později jej měl najatý od nich. Ale že sám měl Kostelec, zůstal Březník i s hradem Kraví horou jim a jich potomkům. L. 1358 vzdal Ješek hrad Kostelec císaři Karlovi a přijal jej od něho v ušlechtilé manství.[5]) Před tím prodal les Kozí hřbet ke klášteru Skalickému.[6])

Ješek zemřel v zimě následující. Synové jeho byli *Hron*, *Ješek*, *Mikuláš*, *Mareš a Oldřich.* Císař Karel jim (1359, 22. února) Kostelec manským právem potvrdil a vyňav je ze všech soudův ustanovil, že jen před králem (na soudě dvorském) mají odpovídati.[7]) Hron s bratřími připomíná se také jako patron kostelův 1359 v Plaňanech a Kostelci, 1360 v Údašíně a Plaňanech.[8]) Vedle tří z těchto bratří[9]) připomíná se l. 1366 *Půta z Častolovic* jako spolupatron kostela zdejšího. Z pozdějších zápisův dovídáme se, že držel Půta část Černých lesův, jež bezpochyby byly dílem buď Hronovým neb Ješkovým, a soudíme také, že mu náležel díl buď na hradě neb městečku.[10]) Jisto jest, že Půta držel některé vesnice, které l. 1359 ke Kostelci patřívaly a jež pak l. 1415 s panstvím Zlenickým prodal. Protože udělení léna všem bratřím svědčilo, následoval asi od r. 1380 po bratřích Oldřich nejmladší z nich a s Půtou sdílel kostelní podací. Ale ač se Mikuláš mezi nimi nepřipomíná, soudíme přece, že měl ještě díl snad jen na penězích. Když l. 1405 Boček z Poděbrad Oldřicha do dvorského soudu poháněl, bránil se proti tomu Mikuláš pokud by se týkalo vsí Svrabova a Brnik.[11]) V ten čas vymizeli oba bratří z lidské paměti. Kostelec držel *Jan z Náchoda* asi od r. 1408[12]), ale nikoliv sám, nýbrž s *Janem z Klučova.* Odkud práva tohoto pocházela, není známo. Ke kostelům podával (1413) Náchodský sám, ale l. 1415 prodal s Klučovským hrad Kostelec celý se všemi staveními, hradbami a příkopem, ves celou, dva dvory poplužné a troje popluží a vesnice s many *Janovi ze Smržova*, purkrabí na Bělé.[13]) Tento přikoupil l. 1416 od Půty z Častolovic lesy Skalice a Stráně[14]); ostatek zboží Kosteleckého byl Půta přirazil ke Zlenicům a před tím prodal. Strany těchto nastupoval Jan na Kunše z Konojed držitele Zlenic, protože podle listu Karlova měly náležeti ke Kostelci, a dovedl toho, že mu je Kuneš (1417) za 600 kop v desky dvorské vložil.[15])

Jan býval v l. 1404—1416 sekretářem v kanceláři královské, odkudž se nejen jemu, nýbrž i potomkům jeho *Sekretář* říkávalo. Po smrti krále Vácslava přidržel se krále Zikmunda a padl v bitvě 1420 1. listopadu za Vyšehradem.[16]) Zůstali po něm synové *Jan*, *Sudek* a *Pavlík.* Jan spravoval dlouho společné statky sám; l. 1428 prodal v Praze dům po otci.[17]) L. 1437 byl v žoldu Plavenských proti knížatům Saským.[18]) Když se pak rozdělili, dostal Jan jen dvě vesnice a hrad s jinými vesnicemi ostatní dva;[19]) ale ti prodali l. 1444 díly své Janovi, tak že tento držel zase celé panství, jako jeho otec.[20]) Drže se stranou Poděbradskou vpadl l. 1448 do Prahy a l. 1449 opověděl Sasům.

Po smrti Janově dědili panství po něm synové jeho *Jindřich a Všebor.* Onen pojav k manželství Machnu jinak Markétu z Hradenína zapsal jí 1460 na části panství, která se mu měla dostati při rozdílu,

[1]) Nápisy v Pam. arch. V 352. [2]) Pomůckou článek A. N. Vlasáka (Pam. arch. V. 346), Bernau Album I. [3]) Viz Děje Náchoda v V. dílu. [4]) Tadra Summa Gerhardi, Potvrzení toho Sommersberg I 954. [5]) Arch. c. k. dvorský. [6]) Arch. gub. [7]) DD 61, str. 130. [8]) Lib. conf. Druhdy se tu píše Hynek, což jest při nespolehlivosti tehdejších písařův těchto knih pochopitelným. [9]) Heníčka (snad Ješka), Mikuláše a Marše. [10]) DD 19, str. 264. [11]) DD 18 p. 27. [12]) DD 19, str. 264. [13]) DD 61, str. 120. [14]) DD 61, str. 161. [15]) DD 61, str. 177. [16]) St. letop. 41. [17]) Tomek, Zákl. I 170. [18]) Arch. Drážďanský. [19]) Dvě vesnice zastavili ke zboží Zlenickému, ale teprve l. 1440 učiněno přiznání (DD 25 f. 6). [20]) DD 61, str. 323.

250 kop věna.[1]) Teprv r. 1471 rozdělili se bratří oba o dědictví, tak že Jindřich obdržel hrad s příslušenstvím a vsí Svrabovem, Všebor Černé lesy, dvůr Penčice, vsi Jevany a Vyžlovku, dvůr Budislavice a dvůr kmecí ve Voděradech.[2]) Tento díl prodal Všebor r. 1475 bratru svému za 500 kop[3]) a tak opět oba díly v jedno spojeny. K prosbě Jindřichově král Vladislav vyzdvihl ves Kostelec na městečko (1489, 14. března) a trhy, vařením piva a řemesly obdařil. Jindřich pojal potom k druhému manželství Annu ze Sulevic a věnoval jí r. 1491 1000 kop na zboží Kosteleckém.[4]) Ale již roku následujícího (1492) prodal Jindřich hrad Kostelec »na Černém lese« městečko a vsi příslušné *Slavatovi z Chlumu a z Košumberka* za 1000 kop, k čemuž i král Vladislav dal jest své povolení.[5])

Ostatně držel Slavata ve zdejším okolí rozličné statky zpupné a manské, které pod jednu správu s Kostelcem uvedeny jsou, k tomu přikupoval i mnohé menší statky. Některé z nich od původního panství byly před tím odděleny (Bohumil, Údašín), nyní jsou mu opět vráceny. Aby pak Slavata přikoupená dědictví úplně s Kosteleckem spojiti mohl, propustil mu král Vladislav r. 1494, 14. února Kostelec z manství a dal co zpupné dědictví v desky zemské vložiti.[6]) Slavata zemřel okolo l. 1497 zůstaviv syna *Michala.*[7])

Michal Slavata měl úředníka Bernarta ze Zásmuk, který statek jeho Dobřichovský a Radovesický spravoval. Ten když potom činil počet z důchodův, které k sobě za ryby z rybníka Cerhenského od lidí přijímal, ukázal některé dluhy na lidech, že by mu ještě platiti měli; ale to se tak nestalo, neb když na lidech peníze chtěli, ti tomu odpírali mluvíce, že dlužni nejsou, poněvadž již vše Bernartovi zaplatili. Vida to Michal, vzal hned Bernarta na závazek, aby totiž nikam neodcházel, dokud by řádného počtu nevykonal, totiž buď lidí neupomenul aneb sám nezaplatil. Bernartovi se brzo zastesklo a vznesl žalobu k hejtmanu království, že jej prý Michal po přijatém počtu pod závazkem drží. Tu vypověděl soud hejtmanský (1527), aby byl Bernart závazku prázden, avšak aby panu Michalovi dosti učinil ve 4 nedělích.[8])

Kostelec n. Č. l., jižní průčelí zámku.

R. 1530 přel se Michal Slavata s Prokopem Jelínkem a Pavlem Fugelhauzem rotmistry, neb tito chtěli míti od něho 34 k. služby zadrželé a obeslali jej před hejtmany královské, ačkoliv prý v Kouřimi se přiznali, že jim pán nic dlužen není. Když však Michal dokázal, že jim skrze Jana písaře Michalova v domě páně při přijímání jich připověděno, že jim má služba jíti na praporec, na koně, na rotmistrství a na pacholata, tak jako Pražané dávali a také ze svědectví Adama Říčanského hejtmana jich, jemuž poručeni byli od pana Slavaty, se našlo, že peníze měly za nimi poslány býti, odsouzen jest Michal (1529 v červnu), aby jim peníze zúplna tak zaplatil, jak Pražané dávali. Ale poněvadž je pán na sto drábův jednal a oni více převzali než povinně vzíti měli, nalezli hejtmané, že jim Slavata penězi, které by na místě špíže byli dostali, povinen není.[9]) Podobnou při měl s Janem Hostivářským z Kostelce, jehož najal, aby jízdné a pěší k Vídni proti Turkům vedl, ale jemu pak služby neplatil. Sice i Jan peníze, které přijal od Václava Amchy z Borovnice na 11 drábův a na 4 měsíce (na drába za měsíc 80 gr.), z části za sebou nechal, an drábům jen za 3 měsíce zaplatil. Na lidi z cizích panství byl tuhý. Zajav jednou člověka z Doubku měl jej na Kostelci ve vězení. Vyšel z vazby nemocný a nosil se na berlách. Přišed domů dělal dva dni, že neměl chleba ani penízka, pak se hned složil a ležel několik nedělí a zůstal chromým.[10])

K tomu se tu pokládá tento list Kutnohorských:

---

[1]) DD 61, str. 441. [2]) DD 61, str. 499. [3]) DD 61, str. 521. Všebor měl tušim platiti z dílu svého 50 kop a proto snad jej prodal. [4]) DD VI, 167, stará grunt. kniha. [5]) DD VI, 187. Zároveň prodal Jindřich Slavatovi dědictví své zpupné dvůr pustý Slavice. [6]) Rel. tab. II 465. [7]) Rel. tab. II 504. [8]) Reg. 2 J. k. s., 2 odd. A 6. [9]) Reg. 2 JJ. kom. s. B. 15. Purkrabě za něho byli 1508—1509 Přemysl z Jilmanic, 1512—1514 Matouš z Bahna, 1514 Jan z Kamenné Lhoty, 1517 Jiřík z Hostovlic, 1519 Čeněk ze Čbánova, 1531 Jan Měkýš z Ostrova (Arch. mus. a Reg. k. s.). [10]) Reg. kom. s.

VMst urozený pane pane mincmistře milý. Na ViMst vznášíme, jaká se jest věc nám, tudíž našemu spoluradnému Jakubovi Sobolovi od p. Michala Slavaty z Chlumu, když se k němu na Kostelec týž Jakub přitrefil, přihodila. Jakož o tom zprávu nám takovú učinil, kterak p. Slavata dal se nás tudíž jeho Sobola v hanění slovy protivnými a důtklivými i posměšnými o nás mluvě bez našeho všelikerého provinění. A najprv rozličně se potrhal na spoluradného našeho a pravě »proč jste mi kázali služebníka mého do vězení vzíti a podnes jej na rukojmích držíte, ježto já totéž mohu učiniti a do věže tebe dáti« a pravě »vrzte jej do věže«. A tak jste spravedliví horníci, že jste mi těch svých nálezů čísti nesměli, ježto každá věc přípravou má býti svobodna a zjevna. A že jste mi psali dvoje psaní lživé a za nic se nestydíte—« a tak mnoho jiného mluvil pán dotýkaje nás a nám bez viny připisuje, ješto my takových věcí Buoh dá se nebojíme, nebo ráčíte VMst v dobré vědomosti jmíti, proč jest Pavel Havránek do vězení vsazen, že ne pro to, že jest služebník páně Slavatů, ale proto, že jsa sousedem sousedsky se nezachoval, vejstupky předkem proti výsadám i právám našim nám i vší obci čině. I proto, že jsme ho trestali jako souseda, to jsme spravedlivě učiniti mohli. A protož zdá se nám, že tu panu Slavatovi nic povinni nejsme a nevíme proč by našeho spoluradného aneb někoho z našich, jakož se JM strojí, měl do věže metati, poněvadž chlapci jeho ani poddaní nejsme, ale jestli kdo z nás pánu čím povinnovat, ví pán jak se má v tom zachovati, kdež pak nám utrhaje mluví, že bychme nálezu a vortelův svých před ním čísti nesměli, o tom VMst dobře v paměti jmíti ráčíte, na čemž jest pozůstaveno, aby kdyžby příjezd páně Slavatů do Hory k nám byl, že na rathouze a tu, kdež toho místo jest, přečteny budú tolikrát, kolikrátkoli pán potřebovati bude. A protož nerozumíme, jak spravedlivě nás nespravedlností dotýkati může, kdež my pravíme, že se nám tu od pána ublížení stalo. A též že bychme měli jemu dvoje lživé psaní učiniti, ježto my nevíme jaké a oč. Protož na VMst pane pane mincmajstře milý vznášíme a ViMsti žádáme a prosíme, že VMst nás v tom litovati a nám v tom radni i pomocni býti ráčíte, poněvadž naše práva k VMsti se vztahují jakožto k oujedníku na místě krále JMsti pána našeho milostivého. Šepmistři a spoluradní.

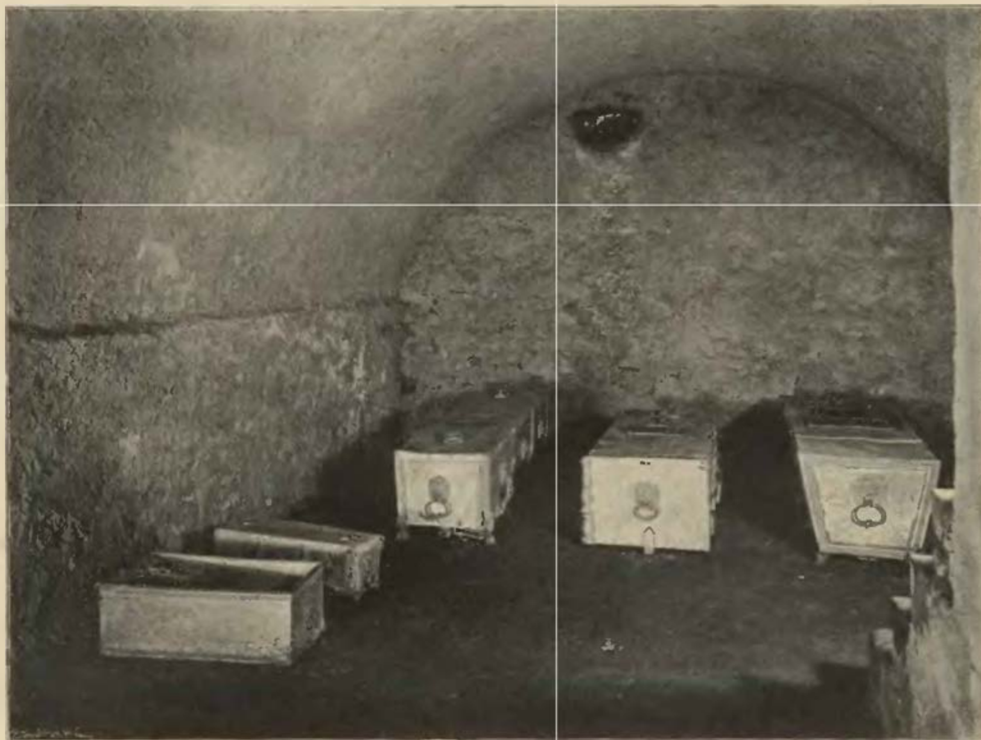
Michal zemřel l. 1534 odkázav posledním pořízením (1533, 18. září) Kostelec, Chlum, Talmberk, klášter Sázavský a Hradiště strýci svému *Slavatovi z Chlumu* a na Košumberce, Klučov manželce Elišce z Sovince do živnosti, Čestín Kostel Marketě vdané Zvířetické sestře své a Dobřichov Zdenkovi Lvovi z Rožmitála.[1]) Z dob Slavatových znám jest tento příběh z okolí:

Když zemřel v Černikách Jan Měkýš (bývalý purkrabě), přijel úředník páně Slavatův w pátek večer asi okolo čtyř hodin na noc i volal a ptal se na rychtáře. I ozval se mu Valentin Valeš, rychtář, tudíž řka: »Co potřebuješ?« A on řekl: »Prosím tebe sousede, okaž mi, kde jest rychtář.« I odpověděl: »Jakáť potřeba rychtáře?« »Že sem úředník z Kostelce.« I řekl Valentin: »Já jsem rychtář.« Pověděl: »Když si rychtářem, prosím tebe, pověz mi, zabilili jsou Jana Měkýše.« Pověděl, že zabili. Optal se zase úředník, jestli ho pochovali a rychtář pověděl, že pochovali. Optal se opět, zdali osadili dvůr Měkýšovský. Řekl rychtář, že není osazen, než sedláci jsou na něm. Tedy řekl úředník: »Pošli pro konšely.« Řekl rychtář, že není konšelův. I kázal poslati pro sousedy a když přišel soused jeden, takto k nim mluvil: »Milí sousedé! prosím Vás, pojďte se mnou tam, prosím Vás, že sem nepřijel proto, abych bral, než přijel sem proto, abych opatřil, neb jest člověk páně byl a něco povinnovat pánu mému byl.« I šli, ale sedláci je tam pustiti nechtěli, ačkoliv jim řeč svou opakoval, že nepřijel, aby bral, ale aby opatřil. V sobotu ráno přijeli Jan Vrbčanský z Velišova a N. Vchynský na místě nejv. sudí zemského, aby se ve statek Měkýšův, jako odúmrť na krále spadlou, uvázali. Za svítání chtěli ke dvoru, ale také je nepustili. I jeli k sousedu Jirovi a poslavše pro rychtáře okolo snídání, optali se ho: »Cos byl u pána svého? co pán ráčí rozuměti, na koho ten statek připadne?« Pověděl rychtář: »Pán J. M. ráčil pověděti, že nerozumí na koho by měl připadnouti; když přátel není, že na krále taková věc připaduje.« I řekli oba páni, »že sme posláni od nejvyššího pana sudího, abychme ten statek opatřili.« V neděli chtěli Vrbčanský a Vchynský, aby jim lidé Měkýšovi člověčenství slibovali k ruce nejv. sudímu, ale rychtář toho dopustiti nechtěl, boje se, aby těžkostí neměl. Ačkoli mu slibovali, že těžkostí míti nebude, přece nepřivolil, i když se hněvem odešli.[2]) S dotčeným Vrbčanským měl Slavata l. 1538 soud, protože mu slíbil dáti kožich liščí n. Michalův hřebíčkový, sametem pošitý a zelenými tkaničkami premovaný.[3])

Po Slavatovi následoval syn *Diviš*. Byv již r. 1541 zasnouben s Alžbětou, dcerou Adama z Hradce, slavil sňatek ten dne 7. ledna 1543 v Milčínč s velkou slávou u přítomnosti mnoha vzácných hostí obojího pohlaví, z nichž pan Petr z Rožemberka manžely do Kostelce provázel. Potom věnoval Diviš r. 1544 choti své 7500 kop na vesnicích panství Kosteleckého.[4]) Přidržovav se dosavade víry pod obojí přistoupil nyní přimlouváním a za příkladem přátel svých k učení bratří českých a to jej zapletlo r. 1547 v jednotu stavovskou. Po vítězství krále Ferdinanda pokutován jest i s jinými, zboží svá zápisná a Kostelecko musil postoupiti králi, zboží pak jiná, po otci zděděná, přijíti v manství. Podle toho vložil r. 1547 králi ve dsky zámek Kostelec se vším příslušenstvím i se zbožím Hoštským a Klučovským, též vsi zápisné Tehovské.[5])

[1]) DZ. 3 G 22, Dačický I 69. [2]) Reg. 9 G. k. s. M. 2 z r. 1540. [3]) Reg. obesl. k. s. [4]) DZ. V. E 24. Týž Diviš také t. r. dle nového o dskách nařízení vložil si ve dsky panství Kostelecké: zámek, dvůr, městečko a vesnice (DZ. 250, G 24.).
[5]) DZ. 8, F 20. Obvod panství v Pam. arch. X. 458.

Ferdinandovi se zboží Kostelecké pro širé lesy a pěknou honbu zalíbilo. Neprodáno tedy a zanecháno při komoře. L. 1549 dne 29. dubna hejtman Linhart ze Hrádku dostal rozkaz, kdyby v lesích střílení uslyšeli, aby hned honili a dohoní-li se kterého ze dvou stavů vyšších, přísných neb jiných nevážných slov zanechajíce osvědčili, ale osobu stavu nižšího aby na zámek přivedli a dadouce do vězení, komoře oznámili. Na Rychemburce bylo drahně ručnic a střelby na kolech, dílem po Vilémovi z Valdšteina, dílem z měst podle poručení svezené. Té polovice (podle rozkazu 1549, 27. listopadu) na Kostelec a polovice na Chlumec odvezena. Protože zámek vyhořel, poslán tam t. r. v podzimku Hanuš zedník[1]), jenž objednané dílo, některé pilíře a jiná stavení dělal. Dílo to ještě v prosinci nebylo prošacováno a proto mistrovi zatím 15 kop vydáno, aby čeleď svou na zimu vypraviti a sám o čem živ býti mohl. V díle pokračováno v l. 1550 a 1551; potom v prosinci sečteno na 1013 kop 20 gr. míš. a podle pošacování učiněného na jaře l. 1552 ještě dodáno 817 tolarů a 45 gr. míš. Co stála stavba l. 1550, není udáno. L. 1553 v lednu přehlíželi M. Pavel Štěpán

Hrobka Smiřických v Kostelci n. Č. l.

Leopart ke stavení zřízený přihlídač a M. Jan Marie a schválili ji, tak že staviteli ještě dodáno 817 tolarů 12 gr. a $6^1/_2$ pen. míš. L. 1553 doděláno dílo ve vnitřku. Linhart truhlář dělal truhlářské dílo a Valentin Šemer, královský sklenář dělal skla. Z poručení arciknížete Ferdinanda zvon rozražený v klášteře Sázavském skrze Tomáše Jaroše, puškaře v Praze, znova přelit a cimbál k hodinám na Kostelci z vlastní zvonoviny udělán. Za oboje dílo dostal 132 tol. a 14 gr. bílých. Konečně 1555 Hanušem tesařem sladovna vystavěna.[2])

Linhart tropil všelijaké výtržnosti tepa lidi a dobývaje na ně zbraně. Konečně ho měla komora dosti a poslán sem za hejtmana Kryštof Robmháp z Suché (v létě 1555). Tento si dělal všelijaké nároky. Ačkoliv mu povoleno 16 kop (ročně) na víno, chtěl míti ještě vinice. Chovali se mu dva koně, ale to mu bylo málo, chtěl míti 6—7 a ovšem obrok na ně. Na počátku r. 1558 najat ještě na rok a protože v Kostelci bydleti nemohl, povolen byl mu správce. Panství proto málo neslo a drželo se k vůli honům. Konečně prodáno. Dva dvory v Přistoupimi daroval král k proboštství kostela Pražského.[3]) Ostatek prodán 1558, 6. července *Jaroslavovi ze Smiřic.*[4]) Jaroslav převzal tím zámek Kostelec, totiž starý hrad a před ním dům v nově vystavěný s světnicemi novými a komorami, též pekárnou a maršťal novou. Při tom také i staré stavení před

[1]) L. 1553 slove Jan de Finandt, Vlach, zedník. [2]) Arch. gub. (kde jest tato značka, vždy rozuměti nynější arch. minist. vnitra). [3]) DZ. 13, B 30. [4]) DZ. 53, F 19.

zámkem zůstalo, totiž marštale pícní a obilnice nad tím, též pivovar s sladovnou, zahradu kuchyňskou, mlýn, cihelnu, lázně a dům, ve kterémž myslivci a holotové bývali. K tomu byl dvůr, městečko a drahně vesnic.[1])

Jaroslav byl pán na slovo vzatý a dobrý hospodář. V Kostelci upravil nynější zámek a kostel zámecký znova (1561) a mnohou pěknou památku po sobě a manželce své Kateřině z Hazemburka zůstavil. V kostele zámeckém zřídil též nový pohřební sklep. Panství rozšířil, přikoupiv k němu 1579 Tuchoraz a 1588 zboží Komořické s vesnicemi. Kromě toho koupil také několik statků jako Koloděje a j., jež potom připojeny k Uhřiněvsi. Na Kostelci měl úředníky vladyckého stavu; takoví byli 1561 Vilém Zlý kněz z Lipna, 1563, 1564 Vácslav Javornický, 1564 Jan Sluštický ze Zruče, 1587—1599 Bedřich Rakvic z Černhauzu. V posledních letech živobytí zlobil jej Karel Záruba. Tento mu připověděl l. 1582 na jeho žádost, že mu Mikuláše Kosa, poddaného svého z Choltic, propustí z poddanosti, jestli by Jaroslav jemu jiné pachole, které by psáti a čísti umělo, dal. Jaroslav neopomenul hned Matouše Pubrle syna Duchoslavova z Vitic jemu odeslati, ale Karel ho nepřijal, ač čísti a psáti uměl, a ovšem Kosa nepropustil. Když Pubrle umřel, poslal mu Jiříka Pabše z Kostelce, ale toho on nepřijal. Soudil se pak Jaroslav o tu připověď, ale konce se nedočkal. Zemřel l. 1597 dne 18. listopadu maje věku svého 84 let a pochován v hrobce kostelecké. Protože děti jeho všecky v mládí pomřely, ustanovil dědicem svého jmění strýce svého *Zikmunda* (syna bratra Jindřicha) jakožto sobě toho rodu nejbližšího a nejstaršího, tak, aby nápadem šel vždy na nejstaršího strýce.

Zikmund převzal Kostelec s jistými určitými závazky.[2]) Kromě něho držel mnohá jiná panství a zastával čestné úřady při dvoře císaře Rudolfa II. Na Kostelci měl úředníka Rakvice a purkrabě (1605) Mikuláše Kosa z Dobrého pole.[3]) Zemřel l. 1608 dne 27. května ve svém domě na Malé straně Pražské. Tělo jeho do Kostelce přivezeno a tu ve hrobce pohřbeno. V držení Kostelce následoval nejstarší syn *Jaroslav*. Týž učinil úředníkem Samuele Trojana z Bylan a z Rosfeldu, jenž Kostelec až do r. 1619 spravoval. Jaroslav byl nečackého zdraví a zemřel l. 1611 dne 6. února na Hrubé Skále. Tělo jeho také pohřbeno v Kostelecké hrobce. Podle pořízení Jaroslavova následoval nyní *Albrecht Vácslav* jako nejstarší z rodu. Týž obdařil l. 1611 obyvatele Kostelecké, aby o statcích svých řídili, ale nápady aby šly jen na osedlé na panství Kosteleckém. Také jim potvrdil kovárnu u zámku a lázeň pod městečkem od předešlých pánův darovanou. Kostelečtí vystavěli si na svůj náklad kostel sv. Jana a při něm zřídili si krchov. Albrecht toto potvrdil, ale jsa horlivý vyznavač víry pod obojí nařídil, že má kostel ten jen této víře sloužiti (1613). Také jim udělil všelijaké svobody a všem lidem svým na okolních panstvích nařídil, aby chodili na trhy do Kostelce.[4]) Zemřel již l. 1614 dne 24. dubna maje věku svého teprve 23 let. Po něm následoval *Albrecht Jan* bratr Jaroslava l. 1611 zemřelého sice mladší, než bratr jeho Jindřich Jiří, ale ten nemohl proto následovati, poněvadž byl rozumu nedostatečného. Mezi povstalci l. 1618 byl Albrecht jeden z nejúčinlivějších. Sám kolikátý ruku vložil na místodržící, pak jako jeden ze správcův království pracoval neunaveně proti rodu Habsburskému a stavy penězi a lidem podporoval. Vypraviv se do ležení stavův u Budějovic roznemohl se tu na zimnici a přivezen byv na Malou stranu Pražskou, tu dne 18. listopadu 1618 ve svém domě zemřel, maje teprve 24. rok dovršiti. Tělo jeho uloženo napřed u sv. Mikuláše, potom 28. ledna 1619 vezeno do Koloděj a zde 29. ledna kázání pohřební nad ním učiněno. Odtud přivezeno do Kostelce, kdež nejprve u sv. Jana složeno, nazejtří (30. ledna) však v nádherném průvodu do zámeckého kostela neseno a tu v hrobce uloženo.

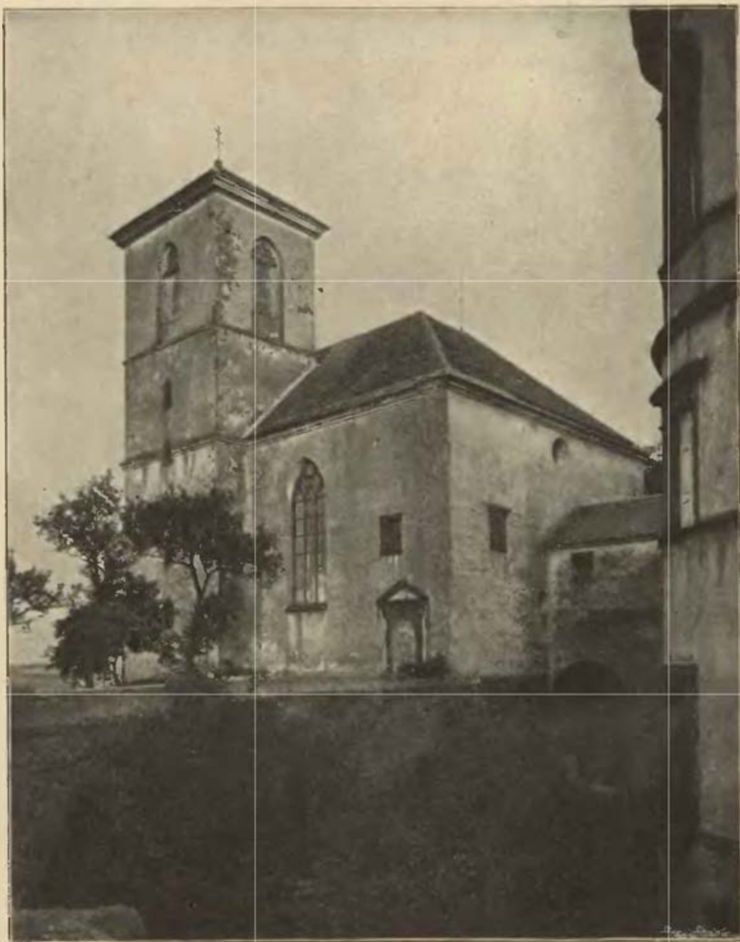
Všech statkův zemřelého ujala se mladší sestra *Markéta Saloména* vdaná *Slavatova* k ruce bratra svého nerozumného, nad nímž jí dáno bylo poručenství. Ale lepší právo k tomuto měla sestra její Alžběta Kateřina, jež byla od několika let ve vězení na Kumburce. Ta násilím osvobozena skrze Otu Jindřicha z Vartemberka, jenž se s ní oženil. Nastalé potom spory ukončily se nešťastným výbuchem v Jičíně (1620), při němž Alžběta zahynula. A protože manžel její držen byl ve vězení, zůstala Markéta v nerušeném držení panství až do Bělohorské bitvy. Po té ihned ze země za králem Bedřichem ujela.[5]) Dne 26. dubna 1621 odsouzen Albrecht Jan všeho jmění a obromné dědictví v pokutě ujato. Ale Albrecht z Valdšteina, jenž po matce z rodu Smiřických pocházel, hleděl konfiskaci zameziti. Vyprosiv si jako nejbližší přítel poručenství nad blbým Jindřichem, ujímal se jako poručník dědictví Smiřického. Páni při konfiskaci pracující sice po právech šlapali, ale Valdštein svou věc tak vedl, že aspoň polovici všeho dědictví podržel. Dne 2. listopadu 1622 učiněno jest rozdělení, ale než následovalo schválení od císaře (1623, 17. února), prodal Valdštein (1622, 11. listopadu) panství Kostelecké se statkem Klučovem, Uhřiněves s Říčany a statky Škvorec a Chřenice *Karlovi* knížeti *z Lichtenšteina*.[6]) K tomu přikoupil kníže (1623, 14. srpna) z konfiskace statky Plaňany, Přebozy, Nupaky, Sluštice, Žezlovice, Kralovice, Cerhenky, Syneč, Dubeč, statky města Kouřimě a Brodu a připojil je ke svým panstvím v Kouřimsku.[7])

Kníže působil v Čechách po bitvě Bělohorské jako královský místodržitel, nikoliv samostatně. Poněvadž všechny následující změny hlavně pocházely dílem nátlakem vyššího duchovenstva na císaře, dílem od lidí, kteří chtěli zbohatnouti, byl kníže pouhým nástrojem těchto směrů a proto mnohé kruté prostředky nevycházely z jeho vlastní vůle. Zřídiv z Kostelce a ostatních statkův stálé svěřenství rodinné, odkázal ve-

[1]) Reg. správní z r. 1562 v arch. mus. [2]) Viz Bílkovy Děje konf. 515—526. [3]) Arch. Boleslav. a mus. [4]) Zlatá kniha. [5]) Úředníkem byl 1621 Adam Jindřich Podmoklský z Prostiboře. [6]) DZ. 194, B 16. Bílkovy Děje konf. [7]) DZ. 292, M 9.

škeré své jmění r. 1623 ve středu po sv. Jakubu synu svému *Karlu Eusebiovi*, po jehožto smrti mělo spadnouti na dědice mužského pohlaví; a kdyby z linie jeho dědicův nebylo, aby připadlo na linii Maximiliana a po nich Gundakara, bratří. Poručníky synovými jmenováni znamenití tehdá mužové, totiž vedle bratří Karlových Vilém Slavata z Chlumu, Jaroslav Bořita z Martinic, Zdeněk Adalbert z Lobkovic, Pavel Michna z Vacinova.[1]) Zemřel 12. února 1627 v Praze ve svém domě.

Za tohoto knížete reformace katolická na Kostelecku provedena s největším násilím, nová vrchnost také utužila poddanství lidu, proto se r. 1626 sedláci na Kostelecku srotili, chtíce se zmocniti zámku Kosteleckého, což když se jim nepodařilo, zdržovali se v okolních lesích tak dlouho, až r. 1627 od vyslaného vojska dílem schytáni, dílem rozehnáni jsou. Byli to tuším Petrovští, pro něž víska Vojkov dokonce spálena, protože se tu zdržovali. Lid ten ještě jednou mezi sebou uviděl bývalou svou vrchnost; když totiž r. 1631 se saskými vojsky mnozí vystěhovalci se vraceli, očekávajíce navrácení předešlého řádu, zavítala též do Čech Markéta Saloména Slavatova se svým synem Albrechtem Jindřichem, na ten čas plukovníkem švédským. Navštívila též zámek Kostelecký, dostavši k tomu povolení od hejtmana Jindřicha Odkolka z Újezdce. Odjela příštího jitra z Kostelce, aniž se kdy vrátila více.[2]) Roku 1645 plenili Švédové okolí Kostelce a od té doby některá ves zpustla.

Zámecký kostel v Kostelci n. Č. l.

L. 1628—1639 byl Přech Svatkovský z Dobrohoště hejtmanem a nad lesy byl Jan Malovec z Malovic. Tomuto stalo se v květnu r. 1632, že Jan Karel Přichovský, nejvyšší hejtman nad tisícem Charvatův, poslal korneta svého s jezdci Charvatskými z Kouřimě do Kostelce. Tu Janovi dva valachy z marštale vzali a do Kouřimě přivedli. Na přátelské psaní Jan odpovědi nedostal. Potom Přichovský jednoho valacha si za koně vyměnil a druhého přetrhal. Jan v dobrém neodešel z Kostelce. Nepohodl se nějak s Přechem, který mu 1632 obilí jeho ze špejcharu panského vzal a za rok a devět neděl služby (ročně 150 kop m.) nedal. O to se l. 1636 soudil.[3])

L. 1653 vložil kr. prokurator odpor proti prodeji Kostelce l. 1622. Na zemském soudě došlo l. 1654 k výpovědi takové, že panství kostelecké podle pořízení Jaroslava Smiřického přešlo na Albrechta Jana a protože nerozumní z dědictví byli vyloučeni, mělo býti konfiskováno. Proto měla býti smlouva l. 1622 učiněná zrušena a Kostelec s Uhříněvsí a Škvorcem měl se dostati císaři. Tu podvolil se kníže, vyjednávaje s dvorskou komorou, že dá náhrady 400.000 fl. a 20.000 měr žita a mimo to se odřekl všech pohledaností a jistot, které měl za komorou. O to učiněna smlouva l. 1655.[4])

Kníže Karel Euseb z Lichtenšteina zemřel l. 1656 dne 3. února na Černém Kostelci. Dědicem jeho byl syn *Jan Adam* Ondřej, později c. k. tajný rada a rytíř zlatého rouna. L. 1672 vydal poručení, aby za-

[1]) DZ. 142 L 7—12 vkl. 1627, 18. března. [2]) Slova její při odchodu k synu jejímu potichu pravená »jest ještě všecko úplně pohromadě« vykládala se na poklady a dlouho se po nich v zámku hledalo. [3]) Reg. kom. s. [4]) Bílek, Děje konf. 549, DZ. 710, G 23. Podrobněji o tom i následujícím hledej v díle: J. Falke, Geschichte des fürstlichen Hauses Liechtenstein.

ložen byl podrobný urbář panství. V úkol ten uvázal se Šimon Karel Svoboda, fišmistr, maje při tom k pomoci Jana Kašpara Ouvalského. Práce ukončena l. 1677 po čtyřech letech a tak vznikla *Zlatá kniha* chovaná do nedávna na správcovském úřadě, nejdokonalejší urbář ze všech, které kdy u nás složeny a psány byly, sepsaný nejen v jazyce českém, nýbrž i v neporušeném duchu národním.

Kníže oženil se r. 1681 s Edmuthou Ter. Marií, kněžnou z Ditrichšteina a zemřel ve Vídni dne 16. června 1712, ustanoviv majorát pro Antonína Floriána, knížete z Lichtenšteina, větve Gundakarovy, k němuž vykázal Slezská knížectví Opavské a Krnovské, panství Moravskou Třebovou, Lednici, Koldštein, Šimberk, Šumberk, Prostějov, Plumlov a nároky na knížectví Těšínské. Černý Kostelec s Uhříněvsí a Škvorcem odkázal dceři *Marii Terezii*, zrozené r. 1694, která 24. října 1713 v Černém Kostelci Tomáše Emanuele, vojvodu Savojského a Kariňanského, prince Soissonského, za manžela pojala, avšak již r. 1729, dne 28. října ovdověla. Tato vznešená paní věnovala své jmění na konání zbožných a milosrdných skutků, pro něž si vděčné památky jak u souvěkých, tak u potomstva zasloužila.

Obmezíme se tuto na to, co jen na Kostelecku prospěšného způsobila. V Kostelci přestavěla část zámku, osvobodila město od poddanosti (r. 1736), založila špitál pro 12 chudých mužského a 12 ženského pohlaví, vystavěla nový farní kostel; přestavěla nové kostely v Údašíně, Krutech, Poříčanech, Konojedech a Bylanech, ostatní nákladně obnovila, nové fary zřídila a hojně nadala při kostelích, od roku 1624 svých duchovních správců zbavených, totiž v Skalici, v Krutech, Viticích, Přistoupíně, Lstiboři, Plaňanech, Stolmíři a Poříčanech; učitelům na vesnicích pojistila dskami zemskými nová nadání, aby děti poddaných bezplatně cvičili, odpustila závětem všem poddaným do důchodu nedoplacené dluhy, a skonala konečně dne 20. února 1772 ve Vídni, kdež u sv. Štěpána v kapli od ní vystavěné vedle manžela svého pochována leží.

Dědicem panství Černo-Kosteleckého, Uhříněvského a (roku 1764) Ratajského ustanovila knížete *Františka Josefa z Lichtenšteina*, cís. skutečného tajného radu, komorníka a rytíře zlatého rouna. Pán ten zasnoubil se roku 1751 s Marií Leopoldinou, dcerou Filipa, hraběte ze Šternberka, a dědil po strýci Jozefovi Václavovi z Lichtenšteina ještě 30 jiných panství; hledaje však úlevy proti pakostnici zemřel na cestě do lázní Spaaských v městě Metách v Lotrinsku dne 18. srpna 1781, pozůstaviv jediného syna *Aloisia Jozefa*, pod poručnictvím bratra Karla, jakožto dědice veškerých statků. Kníže Alois Jozef dosáhl zletilosti r. 1783, zemřel pak ve Vídni dne 14. března 1805 bezdětek. Panství dědil po něm bratr jeho *Jan Jozef*, kníže z Lichtenšteina, cís. tajný rada, generál, polní maršálek atd. a po jeho smrti dne 20. dubna 1836 jeho syn *Alois*, kníže z Lichtenšteina, který až do roku 1859 panoval. Po něm nastoupil jeho syn *Jan*, kníže z Lichtenšteina.

Sochy sv. Václava a sv. Lidmily v zám. kostele
v Kostelci n. Č. l.

TUCHORAZ ZÁMEK.[1]

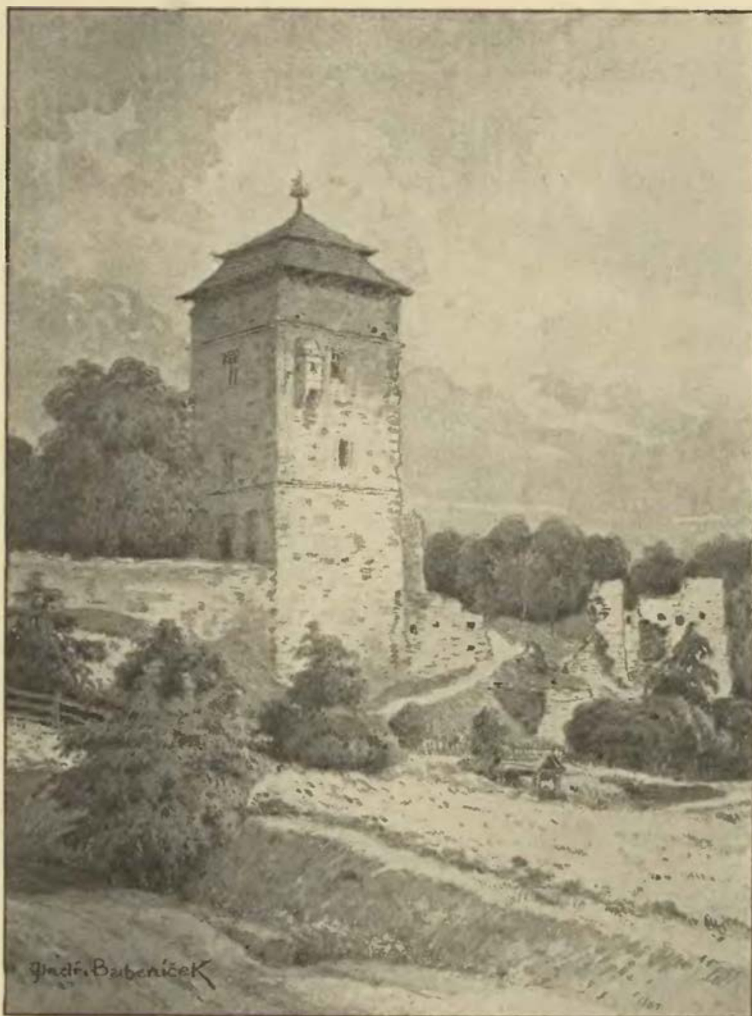
ade vsí Tuchorazí na výšině rozložen jest prostranný dvůr Tuchorazský a to na kraji stráně. U jeho jihozápadního rohu zbyly věž a kus hradeb bývalého zámku, kterýž od 15. století stavěn na místě bývalé tvrze. Zámek byl založen do nepravidelného čtverhranu. Na západní straně chránila jej stráň, všude jinde byly příkopy, avšak kromě jihozápadní strany jsou zasypány. Ze zámku zbyla jak řečeno *vysoká věž*, která byla také branou. Že před ní také byl příkop, svědčí otvory ve věži pro kladky. V přízemí této čtverhranaté věže totiž jest brána pro jízdné a branka pro pěší. Nad branou jest erb Landšteinský bohatými přikryvadly zdobený a nápis: Leta božieho MCCCCLXXVII tato wieze dielana geſt ſkrze náklad urozeného pána pana mikuláſſe z lanſſteyna naywizſſieho piſarze deſk králowſtwie czeſkého a dielal geſt mistr Kwieton AMEN.

Průjezd jest starodávným dílem sklenut a ve svornících jsou Landšteinské růže. Na dně průjezdu jest hluboké vězení, jako rádi v branách dělávali; do vyšších pater přistavěno bylo k věži schodiště v podobě polovice osmihranného sloupu, ale to začínalo teprve ve výšce, jako bývá u starých věží, protože se přicházelo ke dvířkám téhož schodiště z vedlejší hradby. Když ale tato zanikla, přistavěno jest l. 1823 nové schodiště spodní, jímž bohužel konec průjezdu zastavěn.

Popis vnitřku přijmeme ze Zlaté knihy kostelecké: Vyjdouce na pavlač kamennou tím šnekem po 20 stupních vejde se výše do zděné uličky dlážděné, kterou se přijde k veřejím štukovým a za nimi se hned začíná brána a věž silná z kamene tesaného, okrouhlý šnek a v něm schodův kamenných až na vrch věže pod krov 64 a šislochův pro světlost 6 a jedna díra malá. Při počátku těch schodův silné štukové veřeje do velikého klenutého sklepu s železnými dveřmi na pantích (t. j. klenutá světnice s malými okny). Tím šnekem výše jdouce přijde se k podobným veřejům, při nich dveře dřevěné a do sklepu neb paláce klenutého a dlážděného, kdež od země, ve zdech na postamentích osmi, dílem kamenickým, osm sloupů stojí a z nich kramle neb vazba štuková na všechny čtyři strany divně do klenutí zpínaná a vázaná se spatřuje (t. j. klenutí v pozdním slohu). V tom sklepě na čtyři strany veliká okna s rámy štukovými, do nichž se skla v dřevěných rámcích vsazovati mají a mezi tím každým oknem velké štukové dvě lavice. (Ve třech oknech jsou rovné, u jednoho šikmé. Na svorníku je růže.) Z toho sklepu k straně západní štukové veřeje s silnými vypuštěnými štukami (t. j. krakorci) a na nich ze štuk tesaných způsobený sekret (nămětek). Na vrchu kramle štukové a krov šindelem pobitý.

Z ostatního zámku zbyla hradba na západní a jihozápadní straně. Z bývalého obydlí nezbylo nic kromě podzemního sklepu. Co se týče bývalé spůsoby, jde ze Zlaté knihy toto na jevo. Hradba od brány na západ byla vápnem zobmítána a cihlami přikryta. Na jihovýchod také běžela hradba a šla tu až k rohu marštalí ve dvoře. Pod těmi hradbami byla šíje klenutá a při konci jejím byla mlíčnice. Obydlí panské stálo na straně polední. Pod ním byly velké sklepy z lité skály vytesané, jeden k západu, druhý k východu. V přízemí byly kromě síní a komor kolnička pro vozy, studnice vyzděná, velmi hluboká, ze které pramen silný dolů do mlíčnice vycházel, a konice klenutá, do které se mohlo postaviti na obě strany 15 koní. V prvním

[1]) Vi. Soupis Českobrodska na str. 197 a Heber, Burgen V 241. [2]) Reg. II 725, 343.

Věž a zbytky hradby v Tuchorazi od severovýchodu.

poschodí byla zděná pavlač, velká světnice panská, sínka písařova a jiné místnosti. Odtud se vycházelo na pavlač kamennou a po dvaceti stupních výše na uličku na hradbě a po ní do věže.

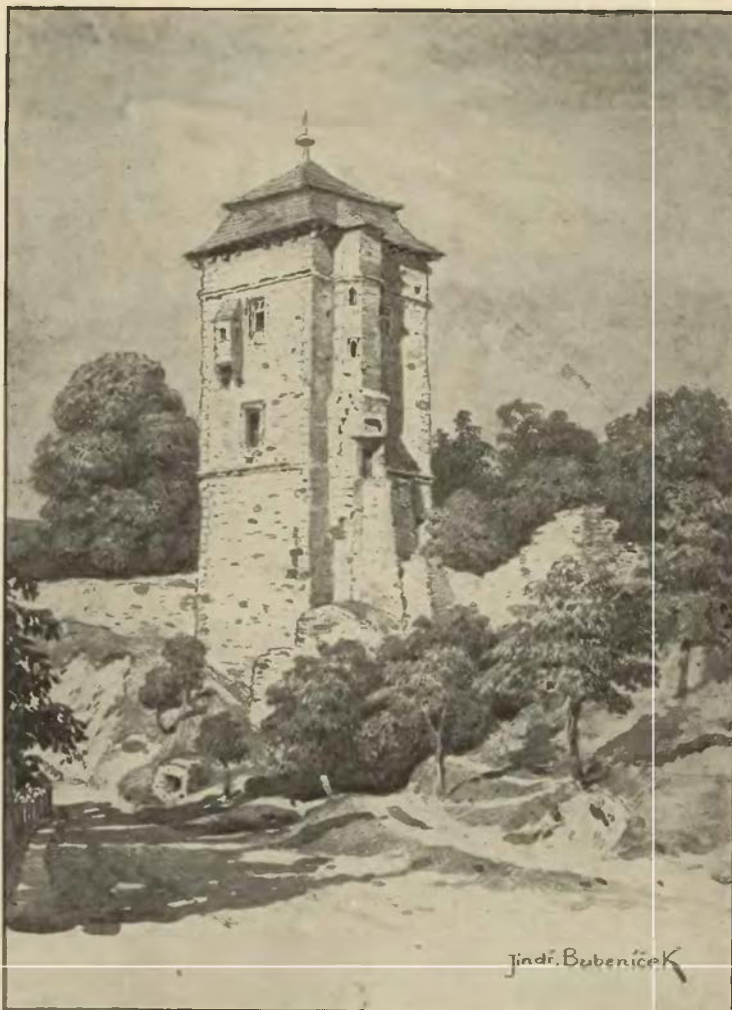
L. 1295 žil *Litoš z Tuchoraze* se syny Bohuslavem, Heraltem a Rostislavem. Týž Litoš se ještě l. 1323 připomíná.[2]) Zdá se, že *Přibík Těžký* před r. 1398 Tuchoraz prodal a pak se na nějaké nápravě arcibiskupově usadil.[1]) Po něm následoval *Petr z Klučova,* jenž se l. 1398 v dluhu zapsal.[2]) Snad teprve on tu tvrz vystavěl. Připomíná se nejednou, protože na Tuchorazi bývaly zapsány platy rozličným duchovním ústavům.[3]) Žil ještě l. 1419.[4]) Od r. 1436 připomíná se několikráte *Petr Šesták z Tuchoraze* tuším předešlého syn v rozličných soukromých jednáních,[5]) byl také mezi těmi, kteří l. 1448 vpadli do Prahy a 1450 vytáhli proti Sasům.[6]) Avšak jak se zdá již l. 1448 Tuchoraze neměl, neb mezi vpadlými připomínají se také *Jan* a *Petr Hájkové z Popovic* a *z Tuchoraze.*[7]) V l. 1457—1462 psal se po Tuchorazi Daniel, ale není známo, co tu držel.[8]) Snad držel nějaký dvůr ve vsi. Známo jest totiž, že na pustém dvoře v Tuchorazi odumřelo věno po Kateřině vdově po Petrovi Nosovi.[9])

Držitelem Tuchoraze za krále Vladislava byl *Mikuláš z Landšteina,* jenž býval v l. 1468—1484 nejvyšším písařem a za krále Jiří dvorským maršálkem. Týž přestavěl starou tvrz v zámek, zejména vedl náklad na novou věž, kterou chvalitebným způsobem vystavěl mistr Květon. Zemřel po r. 1484 a následoval syn jeho *Jan,* jenž se l. 1487 připomíná.[10]) Týž přikoupil l. 1505 zboží Chrastské. Zdá se, že záhy zemřel. Manželka jeho Anna z Kopidlna seděla v l. 1514—1517 na Tuchoraz. a odtud si s Kouřimskými dopisovala.[11]) Žila ještě l. 1537.[12]) Synové jejich byli *Adam, Mikuláš* a *Vilém.* Když Adam dorostl a let dosáhl, vzal Tuchoraz od mateře. To se stalo nedlouho před r. 1523,[13]) pak se i s bratřími porovnal a oddělil je od sebe tak, že byl potom na Tuchorazi pánem sám. Brodští měli s ním nesnáze; neb l. 1531 zajal jim člověka jich na cestě, když do města jel, dal jej do vězení a nechtěl ho propustiti (1531). V lesích městských sekal dříví a jich grunty si osoboval. Protože se mu Jan Měkýš z Ostrova, jenž měl blízko grunty, znelíbil, zapověděl mu své grunty. L. 1532 vzal mu koně dav je vypříci, jezdil po gruntech jeho a dobytky honil, ale přece mu svoje grunty bránil. Čeleď Měkýšovu bral, kde se objevila, nedal mu doháněti (1533). Měkýšovi již ani nechtěla čeládka jíti do služby.[14]) Adam zemřel některý rok potom zůstaviv tři dcerky nezletilé. Jich se ujal Vilém a spravoval Tuchoraz jako poručník. Ten ukončil smlouvou (1539) spory s Brodskými, které tím povstaly, že Brodští novými rybníky škodili mlýnu Tuchorazskému.[15])

Za těch dob byl v Tuchorazi manský grunt, který patřil Filipovi z Vildnšteina a patřil pod vrchnost města Brodu. Tomuto dělala těžkosti již Anna Svitákova z Kopidlna, matka Adamova, ana zedníky z díla

[1]) Tadra Acta jud. III 394 [2]) Manual v kapit. arch. [3]) Lib. erect. IX K 3, M 11, Rel. tab. II 83. [4]) Rel. tab. II 146. [5]) DD 61 str. 383. [6]) CČM. 1827 III 80, Arch. č. V 274. [7]) CČM. 1827 III 79, 82. [8]) Rel. tab. II 283. [9]) DD 16 f. 366. [10]) Viz i Paproc. o st. pan. 53, 236. [11]) Arch. mus. [12]) Rel. tab. II 70. [13]) Reg. kom. s. [14]) Reg. kom. s. [15]) Arch. Brodský.

sehnala stavěti nedadouc, nýbrž na dědinách k témuž dvoru náležejících se čtyřmi pluhy dala orati. Když pak se Filip bral do Prahy se psanými průvody, aby se bránil, Vilém mu je vzal. Potkal totiž jednou Filipa jdoucího do Brodu a nesoucího krabici s listy a optal se ho, co nese; pověděl: »nesu teď škatuli a listy nesu, mám s Pampou jíti do Prahy.« A on mu: »Ukaž je prej sem, ukaž!« Filip: »Neukáži, nenáleží V. Mti.« I ucházel pánu, ale pán po něm, chytil ho za sukni, strhl ji s něho a dva, kteří byli s Vilémem, obskočili jej, vzali mu ty listy a četli je tu hned na silnici. Potom pán pověděl, jda ke krčmě: »Máme je, prej, rádi máme.« Filip měl na své vinici a zahradě proutí připravené; to kázal Vilém sebrati a házeti do potoka. Potom, když to udělali, šli k zámku, i uhlídali ovce a kozy Filipovy. Ty pán kázal hnáti na tu vinici, a když která mečela, smál se tomu, říkaje, prej dobré, dobré, že sobě pochvaluje. Nazejtří se ještě Filipovi vysmíval, že mu včera pásl ovce (1541). Brodským dělal protivenství a tak silnici svobodnou, po níž se svobodně k městu jezdívalo, dal zakopati a zaorati. Tomáš úředník jeho na Tuchorazi také se podobně choval. Když mu Jan Parkos l. 1541 byv vyslán od rady Brodské listu dodával, on ho přijíti nechtěl pravě tak: »Nechť mi nerozkazuje žádný, ani purkmistr ani čert z pekla, nercili jednou, ale několikráte.« Potom vzav list a pohleděv naň, vrhl mu jej zase a když chtěl odejíti, jej kázal do vazby dáti a most zdvihnouti, ale on boje se vazby, vyskočil z mostu; v tom jej šafář chytil. Když mu Tomáš zrádce dával, Parkos pověděl, že zrádce žádný nejsem, že pan purkmistr a pán žádných zrádcův neposílají a posílají ty, kteří na to náležejí. Ale on jej poslal do vazby katem mu hroze, a řka: »Nechť jsou páni Brodští tak mocni, ať mi vás vezmou z moci.« Na rukojmě ho dáti nechtěl, nedal mu jísti ani píti až do třetího dne a do devátého dne ho ve vězení držel, až byl z toho nemocným.[1])

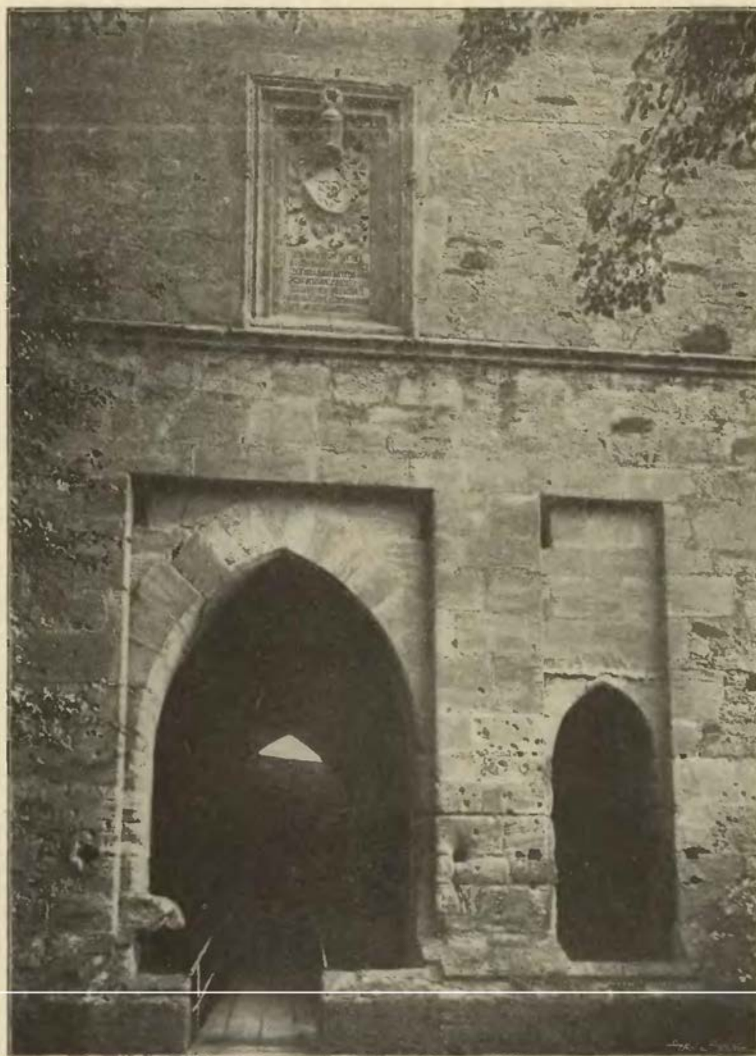

Věž a zbytky hradby v Tuchorazi.

L. 1541 vložil Vilém zámek Tuchoraz s dvorem, městečko tudíž a všechny vesnice ve dsky zemské.[2]) Dcery po Adamovi byly tři: *Eliška*, *Hedvika* a *Maryje*. Z těch Eliška Tuchoraz ujala a zde již l. 1543 poroučela. Asi tehdá se vdala za *Bořivoje* purkr. *z Donína*, jemuž zapsala Tuchoraz, kdyby zemříti měla.[3]) L. 1547 byl Bořivoj mezi odsouzenými a od r. 1551 trávil své dni v domácí vazbě na Tuchorazi. Avšak i Eliška přišla do nesnází. L. 1550 vložila ve dsky Tuchoraz jako dědictví vydržené a spolu také statky, které v zástavě držela.[4]) Když to na ni udáno bylo (1558), zdvižena proti ní pře a ona sama dána do vazby ve svém domě Pražském, kdež jí jen dvě světnice vykázány. Na přímluvu vzácných osob odpustil jí (1560) král Ferdinand a ponechal jí Tuchoraz kromě těch vesnic, které jen v zápise držela.[5]) Podle toho pak učinila l. 1575 nové přiznání.[6])

---

[1]) Reg. kom. s. [2]) DZ 250. A 30. [3]) DZ. 83, G 18. [4]) DZ. 251, A 3. [5]) Tištěné dějiny pp. z Donína. [6]) DZ. 251, D 1.

Tuchoraz. Brána.

Eliška zemřela asi r. 1579. Z dcer si vzala Anna k manželství Albrechta Robmhápa z Suché a na Lichtenburce a darovavši mu dceru *Elišku* brzo potom zemřela; Kateřina a Majdalena provdaly se do rodův Mičanovského a Opršторfského, ostatní prozatím svobodny zůstávaly.

Všechny tyto dědičky zůstalé a s nimi Albrecht co poručník Elišky prodali konečně 29. srpna roku 1579 dědictví své celé: zámek Tuchoraz, dvůr poplužný, zámek pustý Šember, městečko Tuchoraz s krčmou a kovárnou panskou, ves Masojedy, ve vsi Chrastu tvrz, dvůr poplužný s mlýnem pod Chrastem, v Limuzích dvory km. *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic a na Kostelci*[1]) a od těch dob zůstal Tuchoraz při panství Kosteleckém.

O osudech zámku v posledních dvou stoletích málo jest známo.

Léta 1677 ještě celý stál. Z počátku zde bydlel úředník hospodářský, o zámek se však málo starali, tak že brzy pustl. Konečně byl tak zanedbán, že bylo potřeba nové a velmi důkladné opravy, aby mohl zase obýván býti.

Na takovou opravu však tehdejšímu držiteli bylo líto peněz; raději jinak učinivše stavení zámecké sbourali (1770). Co zbylo, bouráno pak napořád a bylo vydatným lomem kamenným, a z kamene takto nabytého byly pak okolní jezy a hráze opravovány; jen krásná čtverhranná věž zůstala na památku rodu Landšteinského a na ozdobu celé krajiny.

ŠEMBER HRAD.

Nedaleko vsi Doubravčic jest les Šembera mezi dvěma potoky, avšak téhož jména je také potok tekoucí k Tuchorazi. V těch místech stál hrad Šember na skalnatém ostrohu, ze tří stran nepřístupném. Před sto lety bylo prý tu ještě zdi viděti, z nichž se o bývalém rozdělení souditi mohlo; dnes ovšem není nic jiného viděti než holé místo a příkop ve skále vytesaný.[2]) Že však i l. 1800 tu nic nebylo, dokazuje popis z l. 1677 ve Zlaté knize: Nad ním (rybníkem Šemberem) v lesích vynacházejí se zbořeniny stavení, o čemž někteří staří lidé rozprávěli, že by tu někdy zámek Šember býti měl, i sklepy v něm klenuté pamatovali. Nyní to vše zbořeno,

[1]) DZ. 64. Q 11. [2]) Heber, Burgen III 236. Soupis Českobrodska na str. 174.

nějaké díry na způsob sklepů se pamatují. Rozdělen býval na podhradí a zadní hrad, příkopem od sebe oddělené. Z pamětí není hrad tento dostatečně znám, ano i o jeho původním názvu jsme v pochybnosti domnívajíce se, že jest zpotvořen buď z německého Schönberg, buď Sternberg.[1]) O hradě, vlastně o hradišti jsou jen paměti, než stál a když byl zbořen. Jan z Náchoda a z Kostelce prodal l. 1357 Jetřichovi, biskupu Mindenskému pro nový klášter Skalický les Kozí hřbet s hajnými v Kozojedech a Štilicích, zejména i s opevněním nebo stráží řečeným Burkstadtl. Při vymezení hranic tohoto zboží l. 1358 mluví se o hoře a místě pro tvrz nebo hrad vhodném, řečeném obecně Hradiště na dole podle Kozího hřbeta.[2]) Z toho lze znáti, že tu již nějaké opevnění dřevěné, jež latinsky písař praesidium nazývá, stálo, ale že se za vhodné pokládalo, tu vyzdvihnouti kamenný hrad. Les Kozí hřbet připomíná se potom nejednou a hora Hradiště l. 1384.[3]) Lze tedy míti za to, že tu hrad vystavěn buď od klášterníkův Skalických, neb od někoho, kterému to místo od nich najato bylo. O osudech jeho po zboření kláštera (1421) není nic známo. Když l. 1542 kladen ve dsky zemské jako pustý zámek a přísl. panství Tuchorazského, již se nevědělo, kdy a jak k němu připojen byl.

Tuchoraz, pohled dovnitř síně.

SKALICE HRAD.

U městečka Skalice hor stříbrných jest pahrbek, na němž stával hrad. Ze starého hradu nezbylo nic než zbytky náspů a příkop, poněvadž vše zdivo l. 1730 upotřebeno, když Skalická obec na hradišti kapli sv. Jana vystavěla.[4]) Znáti jest místo okrouhlé věže, prohloubené, do něhož dány veliké pískové kameny na hradišti nalezené. Jak se zdá, byla Skalice prvotně nevelká osada, totiž hrad a víska. Farní kostel její byl v Rovné, k níž podával v l. 1360—1362 *Ctibor ze Skalice.* Jako jeho nástupce v témž právu vyskytuje se 1393 *Jan ze Střimelic* a lze jej pokládati za držitele Skalice. Po něm následoval *Bohdal z Drahonic.* Týž si dělal l. 1401 právo k podání kostelnímu v Horkách, v l. 1402—1403 nacházíme jej jako patrona v Rovné.[5]) Ještě téhož roku přešla Skalice v držení krále Václava.

Na hradě velel tehdá *Racek Kobyla,* tuším jako purkrabě.[6]) Král uherský Zikmund r. 1402 přijel do Čech a mnoho zlého učiniv s pomocí některých pánův Českých jal krále Václava, bratra svého a do Vídně jej do vězení vydal, aby mu v jeho zvůli překážeti nemohl. Sám pak před hrad Bezděz přitáh, tu markrab. Prokopa jal a také hradu Blanska způsobem nekalým se zmocnil. V ty časy také Zikmund »dobýval hrádku Skalice blízko od sv. Prokopa (kláštera) a dobyl i rozmetal«. Racek Kobyla byl se na něm zavřel, a když srozuměl, že chce král uherský naň útokem hnáti a že by se neobránil, skradl se v noci dolů se svými se všemi na hrad Rataje, takže na něm nižádného nenalezli, jedině bábu a svini.[7]) Racek se stal potom purkrabí na Vyšehradě (1409) a zjevným nepřítelem duchovenstva, jehož statky plenil (1411). R. (1416)[8]) poslal jej král Václav do Hory Kutné, aby mu něco z platu svého peněz udělili. To zvěděvše havíři »zlí nešlechetní lidé« sebrali se velmi silně a učinili útok na ten dům, kdež Racek Kobyla »hospodu měl« i smetali s domu tohoto Racka a s ním 12 jeho služebníkův a ztepali je všechny kromě Bořity z Ostředka, jenž se byl skryl v nějaké »chýšce smrduté«. Král Václav pohněvav se a postrojiv se tam jeti a toho po-

[1]) Ve vkladu 1542 učiněném (DZ 259, A 30) nacházíme jej psaný »Ssternberk«, ale k jest přetrženo a chtěli tu míti pouhé Stember, jež se pojmenování lidu blížilo, neb sotva i tehdejší držitelé přesné jméno hradu znali. Ve vkladu r. 1580 (DZ 20, R 16) slove »zámek pustý Ssember«. Palacký ve svém popisu píše »Všembera«. [2]) Arch. Gub [3]) Riegger Arch. III 408. [4]) Heber III 237, Soupis Č. B str. 156. [5]) Lib. conf. [6]) Že byl Racek purkrabě markrabí Prokopa na Skalici, již mu král Václav r. 1398 prý zastavil, jak Heber dí, odnikud se nemůže provésti. [7]) Staří letopisové str. 8. Možná také, že bylo to obležení teprve r. 1403. Události obou let jsou málo známy. [8]) Pelzl udává r. 1414, staří letop. r. 1416, ale l. 1415 Racek ještě žil.

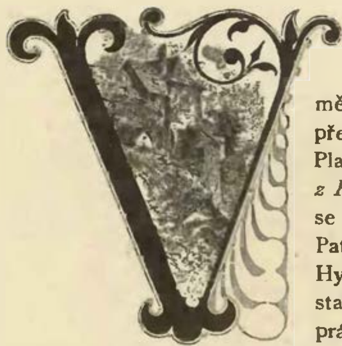
Hrad Skalice. Zbytek věže.

mstíti, vzav dary stříbrné od horníkův, i odpustil jim a nechal toho tak. Toliko sami horníci kázali proto dva z havířův stíti na očistu.

Král Vácslav daroval (1403, 19. prosince) hrad Skalici *Janovi Sokolovi z Lamberka*, hrdinnému muži z Moravy, jenž mu věrně sloužil.[1]) Témuž také v manství dal ves Horky. Nějaký čas tu také vládl *Kolman z Křikavy*, zejména v l. 1413—1415 psal se ze Skalice, ale l. 1417 vyskytují se *Janek z Chotěnic* a *Nevlas opat Sázavský* jako patronové kostela v Rovné.[2]) Skalice se odtud vyskytuje jako majetek kláštera Sázavského a již jako městečko. Potomci dřívějšího rodu, který tu vládl, seděli pak na Háčkách.[3])

Císař Zikmund zastavil Skalici *Janovi Zajímáčovi z Kunštatu*.[4]) Zdá se, že pak Skalice držena ke zboží Sázavskému. Tuším, že za těch dob starý hrad zpustl. Asi okolo l. 1508 přišlo k rozdělení panství Sázavského, tuším pro dluhy, a jednotlivé části dostaly se věřitelům. Tak se stalo, že asi l. 1530 *Adam Sviták z Landšteina* držel městečko necelé a 5 domův nějaký Trmal a šestý dům (pivovar) měla obec.[5]) Později se podařilo Zajímáčům zase Skalici vyplatiti. L. 1543 držel ji Jan Zajímáč z Kunštatu na Tavikovicích (tuším jako poručník) se strýci svými *Sezemou, Jindřichem* a *Janem* a obdržel tehdá frystunk na stříbrné hory zdejší.[6]) Jindřich držel později Skalici sám, v jejímž držení se od r. 1558 vyskytuje.[7]) L. 1567 prodal Skramník[8]) a tuším t. r. také Skalici, neb l. 1567 obeslán Jaroslav *Smiřický ze Smiřic*, nástupce jeho, o výplatu městečka Skalice a vesnic u kláštera Sázavského. L. 1574 učiněna s Jaroslavem smlouva o doprodání panství Skalického strany komory,[9]) ale přece v l. 1575—1577) znova o výplatu obeslán snad, že pro neplacení provedení smlouvy se zastavovalo. Skalice zůstala odtud příslušenstvím Kosteleckého panství. V urbáři l. 1677 popisuje se ještě hradiště a to tak: »Nat tím městečkem k polední straně jest okrouhlý vrch, na němž hrad býval, kteréhož se nyní toliko zříceniny spatřují.«

PLAŇANY TVRZ.

V městečku Plaňanech stávala tvrz a to při poplužním dvoře. Na prázdném místě přede dvorem při vysazování stromků uhozeno všude na hrubé základní zdi.[10]) Plaňany stály již ve 13. st. V l. 1222—1226 připomínají se bratří *Holač* a *Svéslav z Plaňan*, z nichž onen byl purkrabí Olomouckým.[11]) *Litobor z Hradenína* (1318) psal se také z Plaňan.[12]) Asi okolo l. 1340 držel Plaňany jakýsi *Jan* neznámého rodu.[13]) Patrony zdejšího kostela byli 1359 Čeněk z Lipého a Hron z Kostelce a 1360 Hynek z Kostelce. Jde odtud na jevo, že patřily Plaňany ke Kostelci. Později staly se majetkem *Pavla z Jenšteina* (†r. 1376), jenž ves Plaňany znovu zákupným právem vysadil. Synové jeho Pavel a Vácslav prodali Plaňany před r. 1392 *Heřmanovi Nydrtheimerovi*, měšťanu pražskému.[14]) L. 1448 leželo tu vojsko Poděbradské. Asi v ty časy získal Plaňany *Jan z Rabšteina* a dostal také (1456) odúmrť po n. Alšovi z Jinec, jenž měl nějaká práva na Plaňanech. L. 1480 jest řeč o nějakém *Mikuláši z Plaňan*, aniž jest známo, jestli také Plaňany držel.

Na počátku 16. st. držel Plaňany *Jan Hanickýř ze Semına*, bohatý horník, jenž nevždy správně získal si nemalé jmění. Týž prodal ves Plaňany *Beneši Mírkovi z Solopisk*, jenž držel také Hoštice a Chvalovice. Beneš žil ještě l. 1538, avšak l. 1540 byl již mrtev.[15]) Do té doby se v Plaňanech tvrz nepřipomíná,

---

[1]) Arch. Třeboňský, Kopiář Přemyšlovský. [2]) Lib. conf. [3]) L. 1414 Kuneš, 146 a 1462 Kuneš a Dorota (Arch. Vyšehradský, Rel. tab. I 120, II 317). [4]) Rkp. Vídeňský. [5]) Reg. kom. s. [6]) Kopiář 27 v arch. gub. [7]) Břežan o pánech ze Švamberka. [8]) DD. 16, D 24. [9]) Kopiář 70 B. v arch. gub. Reg. kom. s. [10]) Pomůckou: B. Bernau, Plaňany 1896. [11]) Reg. I 308, 323, 328. [12]) Tab. vet. 296. [13]) Věstník Č. akademie VIII, č. 3. [14]) Borový, Lib. erect. IV, 379. [15]) Reg. kom. soudu.

ale poněvadž později o ní zmínka jest, zdá se, že od některého z Mírkův založena. Adam snad to ještě nebyl, neb ten na náhrobním kameni († 1560) se píše sed. na Hošticích. Také syn jeho *Svatomír* píše se v l. 1568 až 1571 na Hošticích a teprve l. 1579 na Plaňanech a snad tedy on je zakladatelem tvrze. Jak se zdá, měl on Plaňany za díl. Jej připomínají ještě dnes některé hmotné památky. Zemřel bez mužských dědicův, před r. 1585. Plaňany dědil po něm bratr *Šimon*. Nemaje také dětí, učinil z Plaňan statek nápadní, tak aby jej držel po jeho smrti strýc *Jiřík*, a po něm vždy nejstarší z toho rodu. Avšak penězi, které měl na úrocích, podělil manželku, strýce a újce. Zemřel l. 1592.

Jiřík, jenž byl také pánem na Synči, vyjednal to, že byly Plaňany povýšeny na městečko. Protože se přidržel povstání, vzaty mu jeho statky Plaňany, Přeboz a Žhery a prodány 1623 Karlovi z Lichtenšteina. Plaňany patřily odtud ke Kostelci. V Plaňanech byla tehdá tvrz sešlá a od vojáků vytlučená, v níž byly toliko tři světnice, tři suché sklepy a málo která komora. Vrchnost Kostelecká obnovila tvrz, mívala v ní napřed pivovar a později sýpku a ratejny.

Dokládáme z pamětí o Plaňanech ještě příběh svědčící o *živobytí, jaké bývalo v 16. století* na venkově. Na mlýně Plaňanském hospodařil Vácslav Hubáček, jsa jeho majitelem. Kdysi před r. 1540 prodal mlýn svůj Jiříkovi Magrlovi ze Sobíšku. Tu zavolal pan Adam Mírek faráře Plaňanského, aby s inkoustem a s těmi potřebami přijda napsal, co bude potřeba. Přišel k tomu i kupec a přinesl peníze chtěje závdavek za mlýn klásti, a pán rozkázal mu je před rychtářem a konšely rozčísti. Když peníze rozčetl, řekl pán Hubáčkovi, aby té smlouvě dosti činil a ty peníze aby sobě vzal. Hubáček pověděl, že jich nevezme, »leč mi pane dáte prve výhostní list«. I řekl mu pán po druhé, aby si peníze bral, ale on zase tak odpověděl jako prve. Tu zavolal pán na Jana Semechovského, jenž se byl Hubáčkovi za přítele postavil, aby Hubáčka ke vzetí peněz přemluvil, ale Semechovský pověděl, že to jeho věc není. Když pak Hubáček přece peněz vzíti nechtěl, a ze síně odešel, kázal pán úředníkům shrnouti peníze a do pytlíka zase vsouti a dali je Magrlové schovati. Potom přijel pán do Plaňan a rozkázal rychtáři, aby pojma jednoho konšela šel do mlýna a pověděl Důře Hubáčkové, aby vyřídila muži, že mu dává pán svobodný glejt, aby k němu přijda věc svou opatřil. Ale Hubáček tomu glejtu nedověřil a nechal manželku svou na mlýně vlásti.

Jak se Hubáček choval, k tomu dodáváme svědomí Bartoně z Plaňan šenkýře: »Byl je u mne Hubáček a pil okolo poledne. Potom ke mně přišli čtyři tovaryši k víčerou i jali se hráti přes čáru v domě. I přišel ke mně také Hubáček, byl ožralý hrubě, chtěl jim překážeti něco v té hře, a já sem viděl, že se hněvají. A oni řekli jemu: »Medle tatíku, nech nás s pokojem, však my tobě nepřekážíme, nech nás také.« A já jej ujal za ruku, vyvedl sem jej před dům, řekl jsem mu: »Medle, Hubáčku, nech jich s pokojem, chcešli se napíti, pí a nech jich s pokojem.« A hned šel pryč. Neviděl sem ho až v noci se ten pokřik stal, přiběhl rychtář ke mně, pak zavolal na mne: »Bartoši, vezmi oštíp, poď, kohos tam prej loupí.« I běžel rychtář napřed, já sem běžel za ním. Jak přiběhl rychtář, ptal se jich: »Co to prý sousedé? co to?« A oni sou mu řekli: »Rychtáři! teď nám Hubáček laje, dává nám šibalů a chce nás bíti.« A rychtář mu pověděl: »Hubáčku, schovej šavli.« A on je toho učiniti nechtěl, i řekl mu rychtář: »Hubáčku, daj sem šavli a poď předse.« I vzal mu šavli a jej poslal také do šatlavy.«

Konec všeho byl ten, že Hubáček přece vzal peníze ač ne všechny a ostatek že mu Magrle roku 1544 zaplatil.[1])

Otisky pečetidla městečka Skalice hor stříbrných.

1) Reg. 9 G. k. s. L 12 a M 20, též 12 G, str. B 8.

TVRZE V OKOLÍ KOSTELCE n. Č. L.

Mezi vesnicemi Kozojedy, Štilicemi a Vyžlovkou jest les Bukovina, také **Lažany** řečený. Na jeho rohu od Štilic jihovýchodně a od Vyžlovky severně jest tvrziště okrouhlé objaté náspem posud 2—3 m vysokým, mezi nímž jest příkop někdy z rybníka vedlejšího (nyní louky) naháněný.

Zde založen v první polovici 14. st. dvůr, kterému se říkalo též dvůr Lažany a jak se zdá, založena tu i tvrz. Držel ji l. 1358 *Bohuněk Hájek z Chrastu*, jenž maje při sobě syna Litolta smlouval se t. r. o meze vsi Štilic a dvoru Lažan. Nedlouho potom zemřel Bohuněk a Litolt držel Lažany k Chrastu.[1]) Pozdější osudy Lažan nejsou známy.

•

Hoště je nyní poplužný dvůr u Předhvozdí; dříve tu bývala také tvrz. Pánem jejím byl l. 1394 *Bohuněk Hájek* a ten prodal l. 1415 tvrz manskou Hoště se synem svým Mikulášem *Strachotovi Trčkovi z Kralovic*.[2]) Tento převedl pak věno manželky své Anny, které měla posud na Hospozíně, na ves Přehvozd k Hošti náležející. Strachota, jenž l. 1436 na vsi Přehvozdi Kateřině ze Škvorce manželce své věnoval, byl tuším jeho syn.[3]) Týž prodal Hošť l. 1447 *Zdeňkovi Kostkovi z Postupic* a *Jindřichovi* řečenému Odolen a *Jaroši* bratřím *z Tatec*, ale hned asi od nich ten statek na šest let pod plat najal.[4]) Zemřel před r. 1453 a poněvadž vdova Kateřina se l. 1454 za *Bohuslava z Boztěchova* vdala a jemu své věno na Přehvozdi zapsala,[5]) měl statek Hoštský několik pánů. Ale Kateřina přečkavši manžela zase své věno ujala a prodala je léta 1461 Zdeňkovi Kostkovi.[6]) V držení rodu Kostkovského zůstal týž statek až do r. 1497, kdež od Zdeňka Kostky prodán *Michalovi Slavatovi z Chlumu*. Tomu l. 1497 týž statek z manství propuštěn a pak ke Kostelci připojen.[7])

Ještě l. 1677 stálo ve dvoře Hoštěckém uprostřed stavení tvrze a v něm velká ratejna na půl noci sroubená a dlážděná, kuchyně zděná, klenutá, síň zděná s komorou, dřevěné schody na pavlač nebo hořejší stavení, kteréž bylo sroubeno na lepenici, špejchar, komůrka, kurník. Stavení to bylo náležitě krovem přikryto.[8])

•

U vsi Výžerek jest samota **Komořice**, u níž tvrz stávala. Z ní již l. 1677 nic nezbylo, avšak stála ještě vrata, se štítem kamenným a erbem rýsovaným, kterými se do dvoru jezdilo.[9]) Karel markrabě daroval l. 1339 *kostelu Všech Svatých* na hradě Pražském vsi Prušce, Komořice a Vyžerky.[1]) Probošt obyčejně Komořice držíval.[2]) Pražané opanovavše týž statek darovali jej r. 1422 jistému spolusousedovi svému odměnou za to, že byl v poselství k Vitoldovi velkému knížeti Litevskému.[3]) Král Jiří zapsal Komořice s několika vesnicemi (asi 1461) *Janovi Čabelickému z Soutic a Zbyňkovi z Soběšína*.[4]) Čabeličtí byli potom dlouho v držení Komořic a kteří byli pány na Týně n. Vlt., byli také pány na Komořicích. Staly se sice pokusy o vyplacení, ale Čabeličtí se jim vždy dovedně vyhnuli. Tak to zůstalo do smrti Jana Cabelického († léta 1567). L. 1569 vykázány od Prokopa syna Janova mateři Kryzeldě, ale jen do jejího živobytí. Když se synové Janovi dělili, dostaly se Komořice *Albrechtovi* a nepatřily již k Týnu. Od té doby se tu také tvrz připomínala. Albrecht je měl ještě l. 1581, ale již l. 1583 měl je *Prokop*, jenž je t. r. *Janovi Kutovci z Urazu* zastavil.[5]) Po Janovi následovali synové jeho Benjamin, Martin a Jindřich zletilí a Jan a Vilém nezletilí. Ti koupivše ten statek l. 1586 od komory dědičně, prodali (1588) tvrz, dvůr a ves Komořice *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic* a na Kostelci.[6])

•

Nedaleko Cerných Voděrad jest mlýn **Háčky**. Tu bývala za starých dob tvrz a víska. Háčky patřily l. 1319 ke zboží Střimelickému a prodány tehdá klášteru sv. Jiří.[7]) L. 1414 byly Háčky již samostatným zbožím, které držel *Kuneš ze Skalice* a tu plat pro oltář na Vyšehradě prodal.[8]) L. 1461 a 1462 byla pře mezi Kunšem Skalickým a Dorotou Skalickou, protože onen jí Háčky zastavil, ale tato to tak pojímala, jako by prodával a chtěla na něm, aby jí Háčky ve dsky vložil.[9]) Před r. 1513 tvrz Háčky prodána *Michalovi Slavatovi z Chlumu* a připojeny ke Kostelci.[10])

•

U vsi **Hryzel** jest velké hradiště, ve vsi pak bývala tvrz tuším teprve v 16. st. vystavěná. Ves sama jest starodávné sídlo vladycké. Z vladyk zdejších připomínají se 1316 *Unka* a 1318 *Vratislav* a *Král*.[11]) Tehdá i sto let potom byla ves mezi nejméně dva držitele rozdělena. Tak na př. byli vedle sebe *Hynek z Hryzela* (1410 atd.) a l. 1411 *Jan Šalomoun*.[12]) Hynek žil l. 1440 a byl tehdá na sjezdu Cáslavském a leta 1450 byl v jednotě Poděbradské.[13]) *Majnuš z Hryzela* byl l. 1448 mezi těmi, kteří vpadli do Prahy, a připomíná se do r. 1462

[1]) Arch. gub. Glafey Anecd. 40. [2]) DD. 13 f. 78, 61 str. 119. [3]) DD. 61 str. 383. [4]) DD 25 f. 15. [5]) DD. 61 str. 400. [6]) D D. 61 str. 446. [7]) DD. 62 str. 254, Rel. tab. II. 540. [8]) Zlatá kniha v Kostelci. [9]) Zlatá kniha v Kostelci.

[1]) Reg. Vat. [2]) Urbář Rožemberský. [3]) Formulář musejní. [4]) Rkps. Čabelický bibl. Pražské. [5]) DZ. 59, H 8, 65, L 28, 69, L 20. [6]) DZ. 68, G 22, 90, O 3. [7]) Reg. III 270 (má býti 1319, 31 Dec.) Rel. tab. II 399. [8]) Arch. Vyšehradský. [9]) Rel. tab. I 120, II. 317. [10]) Viz DD. 41 str. 162—163. [11]) Tab. vet. n. 62, 279, 280. [12]) DD 14, f. 269, Rel. tab. II 82. 119, Arch. č. III 198. [13]) Arch. č. I 256, V. 267.

několikráte v soukromých jednáních.[1]) Na druhé části seděl v l. 1450—1462 *Vaněk ze Zásmuk* a tohoto syn *Oldřich* prodal l. 1476 obci Kouřimské les u Barchovic.[2]) Oba statky spojil *Adam z Říčan* asi kol l. 1530—1540. Jeden statek koupil od Petra z Říčan a syna Vokova odtudž, druhý od Petra Bohdaneckého z Hodkova.[3]) Oba ty statky prodal pak (1544) *Kunce ze Seči* vdově a poručnici dětí po *Václavovi* Šlechtovi ze Všehrd.[4])

V druhé polovici 16. století držel tvrz Hryzelskou *Adam Dlask ze Vchynic*; vedle něho byl dvůr v držení rodiny svobodné, která se psala Vladyka z Hryzel. Tato část jak se zdá patřila pak k Zásmukám a to již od 17. st. až do r. 1850. Adam Vchynský prodal Hryzel l. 1561 *Purkartovi Budovci z Budova*, jenž ji až do r. 1584 držel. Tehdá ji prodal *Janovi Kutovcovi z Úrazu*, jenž statek ten ke Komořicům připojil.[5]) S těmi pak za nedlouho se dostaly ke Kostelci.

*

Při kostelní vsi **Viticích** nachází se staré tvrziště[6]) tušim bývalé sídlo zemanů Vitických. Nějakou část vsi neb plat držel *Mikuláš z Lipan* a po jeho smrti dědic jeho Mikuláš *Vrbík z Tismic* (1388), jenž založil ve Viticích kaplanství.[7]) Na tvrzi zdejší seděl tušim *Mikuláš z Lipan* synovec Mikulášův, jenž léta 1401 faráře do Vitic podával.[8]) L. 1397 obdařil zdejší kostel.[9]) Kromě toho drželi dotčený Vrbík a jiní zemané části vsi, zejména i Jan, po němž statek jeho odumřel.[10]) *Slavata z Chlumu* koupil l. 1480 dva takové statky a třetí věnné právo.[11]) a připojil je ke Kostelci. Avšak kromě toho zůstala tu část, která se dostala Mírkům ze Solopisk a okolo l. 1540 přidělována k Synči a Chotýši. Část tato připojena ke Kostelci teprve l. 1623. O tvrzi není zmínka v žádném zápisu, i v pečlivě sestaveném urbáři Kosteleckém se zmínka o ní pohřešuje.

*

Nedaleko Vitic jest mlýn **Ledeč**. Dříve tu bývala tvrz, dvůr a ves Ledce. Již l. 1295 připomínají se Těma a Jenec a l. 1309 Lipoc[12]) z Ledec. L. 1396 připomíná se *Zbyněk Opršal z Ledec.*[13]) Jak se zdá koupil Ledce od Cenka (†1395) a Domanka synův n. Pešíka Vachana, z nichž onen měl také plat na Pašiněvsi a kostelu Vitickému plat odkázal.[14]) Nějakou tvrz Ledce prodali Mikuláš z Mileně a Vilém Koukol z Popovic Valkounovi z Adlar. Když tento zemřel nedoplativ, zmocnil se Koukol zase Ledec a spustiv rybníky ryby prodal. Pro to pak měl do l. 1438 s Janem synem Valkounovým soudy.[15]) Toto se týče bezpochyby těchto Ledec. *Diviš z Ledec* byl l. 1440 na sjezdu Čáslavském.[16]) Konečně dostaly se Ledce *Kateřině z Kunštátu* manželce Jindřicha ze Stráže a po ní l. 1481 tvrz, dvůr a mlýn Ledce *Slavatovi z Chlumu*, jenž je l. 1492 ke Kostelci připojil.[17])

*

Ves **Chotýš** (nyní v obecné mluvě Chotejš) leží nedaleko Kostelce, v osadě Vitické. Připomíná se již 1088 v základním listě Vyšehradském.[18]) Okolo l. 1340 držel ves nějaký *Smil.*[19]) L. 1400 drželi Chotýš *Ješek* farář Vitický a *Hereš* bratr jeho, kteří chtějíce týž svůj statek od platu dávaného do kostela Vitického osvobo-

[1]) ČČ. M 1827, 3, DD. 16, f. 36, 268, 275. [2]) Arch. č. V 267, DD. 16 f. 353, 366, Kniha Kouřimská (mus.). [3]) DZ. 5 J 10, J 20. [4]) DZ. 5. K 16 [5]) DZ. 90 E 17. [6]) Popis v Pam. arch. X V 374. [7]) Borový Lib. erect. III 308. [8]) Arch. c. k. dvorský, Lib. conf. [9]) Lib erect. Rel. tab. I 565. [10]) DD. 14 f. 263. [11]) Rel. tab. II 382—383. [12]) Reg. II 725, 952. [13]) Archiv Olešnický a Jihlavský. [14]) DD. 14 f. 242, Lib. erect. XII. 163. [15]) Stará kniha Pražská. [16]) Arch. č. I 255. [17]) Rel. tab. II 384. [18]) Reg. I. 78. [19]) Věst. Č. akad. VIII č. 3.

diti, koupili jiný plat.[1]) Sice se Hereš, jenž nosil na štítě půl vola, také r. 1402 a l. 1406 s bratrem *Ondřejem* připomíná.[2]) Z potomních držitelů připomínají se l. 1436 *Ondřej Růže*, l. 1448 *Ctibor*, který vpadl do Prahy a l. 1450 proti Sasům vytáhl a *Dobran*, jenž v l. 1449 až 1450 také Sasům odpovídal.[3]) Ke sklonku téhož století patřila část Chotýše k Lipanům a připojena s nimi ke Kostelci. Ostatek patřil k Synči. Když se před r. 1540 bratří *Jiří starší* a *Beneš Mírkové ze Solopisk* dělili, rozdělena tato část Chotýše mezi ně. Část patřila pak zase k Synči, a na části Beneš si vyzdvihl tvrz, jestli již nebyla dříve.[4]) Na tvrzi Chotýši Beneš l. 1561 věnoval manželce Anežce z Rokyc.[5]) Beneš zemřel ok. l. 1572 zůstaviv jedinou dceru *Dorotu* vdanou *Vratislavovou*. Tato prodala l. 1578 dvůr poplužný v Chotýši *Dorotě Mírkové z Petrovce* a na Synči.[6]) Tato ovdověvši vdala se po druhé, zemřela l. 1598 a pohřbena ve Viticích.[7]) Dědic její *Viktoryn Hradecký z Bukovna* prodal Chotýš ještě téhož roku *Janovi Zikmundovi Mírkovi z Solopisk* a na Synči.[8]) Od té doby patřila tato část k Synči a l. 1623 připojena ke Kostelci.

*

Ves **Dobré pole** jest v osadě Vitické. Za starých dob byla tvrz a Dobré pole bylo statkem manským. Dobré pole se připomíná r. 1350 a bylo tehdá v držení Mikuláše Rokycanského.[9]) L. 1397 psal se odtud *Matěj* a l. 1405 *Jan*[10]). L. 1417 patřila tvrz zdejší *Janovi Holcovi z Nemošic*, jenž na ní druhé své manželce Anně z Lichtemburka věnoval.[11]) L. 1437 byl již mrtev a Anna byla vdána za *Václava Mutinu z Chlumu*. Tomu postoupila Anna své věno a *Jan* pastorek její mu statek Dobré pole dskami dvorskými odevzdal.[12]) Mutina tu vládl až do r. 1448 a prodal pak dědičné právo (bez věna) *Mikuláši Krabici z Veitmile.*[13]) Když potom Mutina zemřel, zapsala Anna věno své Janovi Hlaváči dotčenému synu svému (1451) a to v dluhu 500 kop. Tím se stalo, že měl Hlaváč na statku více, než Krabice. Vznikly o to spory, které konečně ještě l. 1451 mocnou výpovědí srovnány. Krabice postoupiv své dědičné právo, obdržel za ně 300 kop a za to zanechal na statku 12 koní, 20 krav, 2 voly, 200 ovec na rozměš, 20 sviní, dvě kopy slepic a kuřat, 30 hus, 2 vozy, 2 pluhy, 2 brány, pánev, tři kádi, čtyři pně včel, obilí, seno, píci.[14]) Hlaváč pak zapsal vše svoje jmění Zdislavovi z Dobřenic a Janovi Dubánkovi z Duban jako statek svěřený[15]) a ti pak podrževše jej do roku 1464 postoupili Dobré pole *Dorotě*, dceři Hlaváčově.[16]) Tato jsouc v mladistvém věku byla vdána za *Slavatu z Chlumu*, jemuž téhož roku a dne tvrz Dobré pole s 250 ovcemi a 16 kravami postoupila.[17]) Slavata připojil Dobré pole ke Kostelci a zjednal si, že mu bylo l. 1482 z manství propuštěno[18]).

L. 1677 stavení tvrze ještě ve dvoře na straně východní stálo. Ještě se jelo do parkánu jejího přes val a vodu skrze vrata zděná kroužená; při nich byla »vrátnice na klapačkách v cele se otvírajících«. Do příkopů se napouštěla voda z rybníka vesského, sklepu ovčáckého a dešťová se napouštěla a odpad měla do rybníka. V tvrzi byla po levé straně klenutá síň dlážděná, k západní straně ratejna, pak kuchyně, komora, kuchyňka, k východní straně dvě zděné konice a dva sklepy. Před ratejnou byly schody

[1]) Manual kapitolní. [2]) Arch. mus. DD. 14. f. 260. [3]) Arch. č. III 511, 550 ČČM. 1827, 3, 80, Arch. Drážďanský. [4]) DZ. 5 A 13. [5]) DZ 14. L 10. [6]) DZ. 64. M 10. [7]) Schaller Kaurz. 371. [8]) DZ. 128 L 12. [9]) Arch. Orlický, Tomek DP. II. 431. [10]) Borový Lib. erect. IV 461, Kniha Kouřim. [11]) DD. 2 str. 149. [12]) DD. 61 str. 280. [13]) DD. 61. str. 358. [14]) DD. 25 f. 16, 117. [15]) Rel. tab. II. 236. [16]) DD. 61. str. 468. [17]) DD. 25. f. 38, Arch. č. III 572. Viz i Rel. tab. I 189. [18]) DZ. 2. D 29, DD. 67. f. 8.

na pavlač v parkáně, na tři strany zhotovené. Nahoře byly 4 komory, sklep, kuchyňka, světnice panská, zděná komora. V druhém poschodí byl sklep a nad tím věž v osmihran zděná, okolo ní krov v kolo sroubený, šindelem pokrytý.[1])

*

Ve vsi **Lipanech** tvrz tak dávno zanikla, že již léta 1677 nebylo po ní památky. *Lipanští z Lipan* měli v 16. st. na štítě muže na loďce stojícího a veslujícího; *Čeněk*, jeden z jejich předků, měl na pečeti toliko poprsí. Týž byl l. 1360 maršálkem králové, l. 1380 král. purkrabí na Lichnici a zemřel nedlouho potom odkázav jmění své Břevnovskému klášteru.[2]) Jeho příbuzným byl *Mikeš z Lipan* (1380), jenž měl na pečeti jen mužskou hlavu. Týž byl již l. 1388 mrtev a dědicem a vykonavatelem jeho posledního pořízení stal se Mikuláš Vrbík z Tismic.[3]) Bližším mu byl synovec *Mikeš z Lipan*, syn Maršíkův, jenž proto odpor zdvihl. V té při pak se stalo rozhodnutí skrze volené opravce. Vrbík postoupil Mikšovi tvrze v Lipanech a statků v Močidlníku a Viticích.[4]) Nacházíme Mikše potom nejednou v rozličných jednáních. L. 1396 učinil nadání kostelu ve Viticích a to za otce, děda a jiné předky.[5]) L. 1415 najal si ves Lipsku od opata Skalického a od krále Zikmunda obdržel zápisem (1421) ves Přistoupim.[6]) V pamětech nápotomních nejednou se s ním setkáváme. Přečkal hroznou bitvu u Lipan (1434) a pád bratrstev Božích. L. 1440 byl na sjezdu Čáslavském[7]) a l. 1448 zapsal vnuku svému Bohuslavovi z Přeboz 400 kop na svém manském zboží tvrzi Lipanech, dvoru s dvojím poplužím a vesnicí.[8]) Syn jeho *Martin* prodal plat ve Kšelích ke špitálu Brodskému.[9]) Týž byl již l. 1472 mrtev a Lipany spravoval nejstarší syn Mikeš, jenž tehdá dvě louky u Vitic a Ratěnic odprodal.[10]) L. 1475 byl již dílným od bratří dostav za díl části Močidlníka, Vitic a Kšel, potom se oddělili *Milota* a *Bohuše* vzavše díly v Lipanech a Močidlníku. Mladším bratřím zůstala Lipanská tvrz. První tři záhy prodali svoje díly a jménem mladších bratří prodali Milota a *Václav* bratr jeho tvrz *Slavatovi z Chlumu* (1480) Ten skoupil také ostatní části a dosáhl toho, že mu byly Lipany z manství propuštěny.[11]) Léta 1492 připojil je ke Kostelci.

*

Ves **Syneč** ležící u Kostelce v osadě Vitické byla l. 1235 sídlem *Zdeslavovým* a l. 1295 *Luckovým*.[12]) Leta 1316 se připomínají *Chval* a *Vlk* odtudž.[13]) Na tvrzi seděl *Petr*, jenž před r. 1384 zemřel zůstaviv nezletilého syna *Petra*.[14]) L. 1446 připomíná se *Vaněk ze Synče* a l. 1450 *Mírek* odtudž.[15]) Tento byl předkem Mírků ze Solopisk. Z rodu tohoto následoval v l. 1527—1531 *Jan Mírek*.[16]) Když tento zemřel, synové jeho *Jiřík starší* a *Beneš* se dělili. Onen vzal Syneč s podíly v několika vesnicích, tento podíly vesnic, z nichž učinil statek Chotýšský.[17]) Jiřík zemřel před r. 1551 zůstaviv nezletilého syna *Jana*, jemuž byl strýc Beneš po několik let poručníkem. Jan ujal potom Syneč, ale zemřel již l. 1571 a pohřben ve Viticích. Z Doroty z Petrovce manželky zůstavil syny *Jiříka* a *Jana Zikmunda*. Ti jsouce nezletilí byli až do r. 1590 pod poručenstvím mateře.[18]) Jiří ujal se potom statku, ale pustil jej bratru a stal se pánem na Plaňanech. Jan maje účastenství ve vzpouře propadl svůj statek Syneč, kterýž l. 1623 prodán *Karlovi z Lichtenšteina* a připojen ke Kostelci.[1])

*

Kde je nyní Chrastský dvůr u Přistoupimě, bývala ves **Chrast**, kterou držel *Bohuněk Hájek z Chrastu* (1358). Jeho syn *Litolt* obdržel l. 1360 vsi Chrast, Dobrouvodu, Lažany, Štilice a Kozojedy od císaře Karla jako zboží manské.[2]) Od 15 st. byly tu asi dva statky, ne-li více. Ten statek, na němž vznikla tvrz s větším dvorem, držel *Vykéř z Myšlína*, jenž jej l. 1408 dvěma sedlákům a mlynáři pod plat prodal.[3]) Plat ten na třech člověčích pak prodán; dostal se l. 1425 *Václavovi z Klenového* a l. 1436 od něho *Janovi z Kozojed*, a 1448 *Pavlovi ze Žďáru*. Ten prodav plat na mlýně ostatek svedl na větší dvůr a tuším také založil tvrz.[4]) Od r. 1453 držel týž statek *Mikuláš Krabice z Veitmile* a od té doby se tu tvrz připomíná. Tu koupil l. 1459 *Jan Kačice z Konic* od Václava Krabice a seděl tu až do své smrti. Jednoho syna odbyl 50 kopami a druzí Zdeněk a Chval zdědivše tvrz prodali ji 1505 *Janovi z Landšteina*.[5]) Držen odtud týž statek k Tuchorazi. Co tu bylo manského, propustil cís. Maximilián (1575) z manství[6]) a připojeno i s Tuchorazí ke Kostelci. Kromě toho zůstal tu bývalý dvůr menší, též manský, který přikoupen l. 1683 ke Kostelci. Též tu byli hamfestní dvorové od vrchnosti Kostelecké vysazení, což vše pak připojeno ke Kostelci a svedeno na jediný dvůr.[7])

*

Nedaleko Českého Brodu jest ves **Liblice**, na jejímž místě ode dávna tvrz, dvůr a ves bývaly. Liblice byly statkem napřed biskupův a pak arcibiskupův. Arnošt arcibiskup tu l. 1344 přebýval.[8]) V držení arcibiskupů zůstávaly až do r. 1420 neb 1421. Kdo je potom uchvátil, není známo, ale v prostřed 15. století držel je *Jan Sádlo ze Smilkova*. Král Jiří zapsal Liblice (1461) *Janovi Parduscovi z Vratkova*, *Janovi z Trojanovic* a *Šimonovi ze Strážnice*. První z nich potom zemřel a ostatní dva postoupili Liblice (1472) *Janovi ze Strážnice*, jenž je držel ještě l. 1496 maje častá jednání se sousedy.[9]) Po něm následovala sestra Anna, která všechnu spravedlnost svou l. 1507 na *Zikmunda* a *Petra* bratří *z Trojanovic* převedla.[10]) Tito prodali Liblice ještě toho roku *Václavovi* a *Janovi* bratřím *Bradáčům z Toušeně*. Tito měli kromě toho ves Zelence a když se léta 1508 dělili, dostal tento Zelence a onen Liblice.[11]) Václav založil při Liblicích nový rybník (1510), ale neměl dědiců. Liblice se dostaly proto *Anně*, dceři Janově, která l. 1523 majestát na doplnění let obdržela a vdavši se ok. l. 1527 za *Jiříka Vachtla z Pantenova*, jemu Liblice, avšak teprve po smrti své zapsala.[12])

Vachtl byl od té doby jako pravým držitelem Liblic. Král Ferdinand mu na nich (1530) sto kop připsal.[13]) L. 1541 prodali dotčení manželé zboží Liblické *Janovi Vrbčanskému z Velišova* do sedmi let, ale po odevzdání statku Vrbčanský neplatil a vznikly z toho soudy. Mezi tím Jiřík zemřel a Anna jsouc poručnicí uvázala se proto l. 1543 v Liblice.[14]) Synové *Zdeněk*, *Jáchym*, *Jan Jiří* dosáhli před r. 1556 let svých a *Mikuláš* bratr jich byl ještě nezletilý. Při dělení obdrželi první dva Liblice a ostatní Smrkovice.[15]) Jáchym držel později Liblice sám a zastavil je na nějaký čas

---

[1]) Zlatá kniha v Kostelci. [2]) Glafey Anecd. Arch Břevnovský. [3]) Borový, Lib. erect. III 308 [4]) Arch. c. k. dvorský. [5]) Lib. erect. XII. [6]) Arch. Orlický a kapitulní. [7]) Arch. č. I. 256. [8]) DD. 25. f. 18. [9]) Rel. tab. II 345. [10]) DD. 61. str. 501. [11]) Rel. tab. II. 382—383 [12]) Reg. I. 409. II. 725. [13]) Tab. vet. 3, 4. [14]) Lib. erect. XIII. a 2. [15]) Knihy Pražské, DD. 61. str. 368. [16]) Knihy Kutnohorské, Reg. kom. s. [17]) DZ. 5. A 13. [18]) DZ. 25, D 17.

[1]) Bílek, Děje konf. [2]) Arch. gub. Glafey Anecd. [3]) Acta jud na desce. [4]) Dsky dvorské. [5]) Tamže. [6]) DZ. 18. O. 19. [7]) Dsky dvorské. Zlatá kniha. [8]) Borový. Lib. erect. III 316. [9]) Arch. Českobrodský, Rel. tab. I 211, II 392. [10]) Arch. mus. [11]) Arch. Českobrodský. [12]) Arch. c. k. dvorský a Českobrodský. [13]) Arch. gub. [14]) DZ. 43. G 9. [15]) DZ. 12. H 24.

Jiříkovi staršímu Otovi z Losu.[1]) Za držení tohoto učiněn l. 1570 pokus o vyplacení Liblic a Jiří o to od král. prokuratora obeslán, ale odloženo toho do r. 1573 a druhé obeslání také neprovedeno, poněvadž obeslaný zemřel.[2]) Tedy l. 1576 obesláni *Václav* a *Adam* bratří *Otové* a *Jan*, strýc jich, ale nežli přišlo ke slyšení pře, Jáchym Vachtl Liblice vyplatil a na sebe převedl. Tedy opakováno obeslání naň ještě t. r. Kromě toho prodala komora zboží Liblické dědičně *Jaroslavovi ze Smiřic* (1576) a zůstavila mu čekati, až se jich prokurator dosoudí.[3]) Avšak nežli ke slyšeni pře přišlo, postoupil Jáchym právo své zápisné svému zeti *Petrovi Šturmovi z Hyršfeldu* (1579). Šturm pak měl Liblice do r. 1583 a koupiv l. 1580 ještě nějaké role prodal Liblice *obci města Českého Brodu*. T. r. (1583) koupili také Brodští nápravnický dvůr v Liblicích, který měl posud Jaroslav Smiřický.[4]) Tvrz Liblická byla v držení Brodských až do nešťastného roku 1623. Tu jim statky všechny vzaty a šmahem prodány *Karlovi z Lichtenšteina.*[5])

Liblice zůstaly příslušenstvím zámku Kostelce. L. 1677 stálo ve dvoře u vrat ještě stavení, kdež tvrz bývala, obsahující síni, dva sklepy, zděnou kuchyni, klenutou světnici a nad tím špejchar krovem náležitě přikrytý.[6])

*

Ve vsi **Tismicích** stávala tvrz na ostrohu k říčce se sklánějícím severovýchodně od fary. V starších dobách byly též takovou ne-li lepší pevností mocné věže zdejšího kostela. *Zdeslav z Tismic* připomíná se nejednou v l. 1295—1320 a s ním l. 1305 také Mikuláš.[7]) L. 1342 držel Tismice *Bohuněk Hájek* erbu hrábě.[8]) Týž měl již l. 1358 syna zrostlého Roštka.[9]) Proto není jisto, je-li totožný s *Bohunkem Hájkem*, jenž v l. 1370-1371 vedle bratří svých přel se s klášterem Sedleckým o les Kozí hřbet,[10]) l. 1378 od Kunše faráře Tetínského plat na Tismicích vykoupil a ještě l. 1388 žil.[11]) Tismice prodal *Mikuláši* pocházejícímu z Lipan, jenž se stal předkem *Vrbíků z Tismic*. Mikuláš nazývá se tak již léta 1386.[12]) Jako dědic Mikuláše z Lipan jeho rozkázáním zřídil kaplanství ve Viticích (1388) a l. 1399 věrně držel s králem Václavem proti jednotě panské.[13]) Léta 1405 daroval kostelu zdejšímu plat v Mrzkách a za plat 2. kop posud dávaný slíbil dávati desátek žita, pšenice, ječmene, ovsa a hrachu.[14]) Bylť pán pobožný, od pána Boha na statcích pozemských požehnaný. L. 1406 ženě se s Markétou z Navarova příbuznou obdržel dispens z Říma[15]) a to jest také poslední paměť o něm.

Jan Vrbík z Tismic, syn snad Mikulášův, připomíná se teprve l. 1414 podávaje faráře ke zdejšímu kostelu. Jako jeho otec byl i on nábožný a dobročinný. Když mniši Kartouzští utíkali z Prahy (1419), poskytl jim přístřeší na své tvrzi Tismické.[16]) Pomáhal také králi Zikmundovi, jenž mu l. 1420 ves Vykaň zapsal.[17]) Jak se zdá, byl již l. 1434 mrtev, neb tehdá se připomíná *Mikuláš Vrbík*, ale i ten byl již l. 1452 mrtev, zůstaviv vdovu Anežku ze Stráže.[18]) Od r. 1453 vyskytuje se jiný *Mikuláš*, tuším syn. Týž l. 1470 zřizoval pole v kraji Kouřimském proti nepřátelům a žil ještě l. 1492, kdež dokončil při u soudu zemského.[19]) Jeho synem tuším byl *Vilem Vrbík*, jenž l. 1504 Tismice *Jindřichovi z Kostelce* prodal, ale ještě t. r. postoupil jich Jindřich *Václavovi* a *Janovi* synům Vilémovým a Barboře mateři jich.[1]) Za nich zřízena (1506) dvírka do dvora a od nich bezpochyby pochází pěkný erb Vrbíkovský na kostele zdejším. Václav zemřel před r. 1510 a Jan s mateří Barborou (Vilém ještě žil) prodal Tismice (1512) *obci města Českého Brodu.*[2])

Brodští drželi Tismice až do nešťastného r. 1547, ve kterém o své jmění přišli. Mezi statky, které jim navráceny byly, nenacházely se Tismice. Drženy až do r. 1557 ke království a pak prodány *Arnoštovi z Ichtryc.*[3]) Tento byl hejtmanem na Poděbradech a držel Tismice necelých 20 let. Synové zůstali po něm *Adam*, *Jan* a *Bedřich* l. 1578 společní držitelé Tismic.[4]) Adam ujav Tismice prodal je l. 1590 *Karlovi Zárubovi z Hustiřan*, jenž však téhož statku nepodržel, nýbrž si jej (1596) s *Albrechtem Bryknarem z Brukšteina* na statek Seč vyměnil.[5]) Od tohoto koupil Tismice léta 1599 *Marek Jozef* měštěnín Staroměstský a předek Voříkovských z Kunratic. Neměv jich dlouho prodal je l. 1603 *obci města Českého Brodu* k záduší.[6]) Přes to, že byl to zádušní statek, zabrán léta 1623 a s ostatním městským statkem prodán *Karlovi z Lichtenšteina*, jenž jej ke Kostelci připojil.[7]) L. 1677 byly z tvrze jen zbytky, které se takto popisují: Po polední straně dvora jest zeď až k n. staré ratejně a potom k bráně, do kteréž se přes most dřevěný a přes val i po mostě zdvihacím jezdívalo, za třicet sáhův. Opět po levé ruce zdi bořené a místo, kde ratejna bývala, parkán dlážděný a potom okolo něho dostatek sklepův podzemních, svrchních, pokojův, vězení atd. rumem zasypaných, což předešlých let tvrze bývala.[8])

*

Ve **Vratkově** nedaleko Tismic tvrze nebývalo. Co se za zbytky tvrze pokládalo, byly zbytky dvora. Tak již bylo l. 1677.

*

V osadě Plaňanské jest ves **Přebozy**, kdež jest panský dvůr. Při něm stávala tvrz, po níž není potuchy. Neb již l. 1677 byly všechny její zdi rozvaleny kromě kudy se do vsi jezdilo, most na dvou zděných klenutích zůstal.[9]) K. r. 1318 dovídáme se, že měl Oldřich z Bošilce Přebozy ve věnné zástavě.[10]) Asi l. 1397 koupil Přeboze *Hroch z Cerhenic* a psal se odtud z Přeboz.[11]) *Jan z Přeboz* prodal l. 1437 dvůr v Lošánkách a byl l. 1440 na sjezdu Čáslavském.[12]) *Hroch z Přeboz* byl l. 1448 s těmi, kteří vpadli do Prahy.[13])

V polovici téhož století dostaly se Přebozy *Mikuláši z Zásmuk*. Držel je již l. 1450[14]) a v potomních letech tu a v okolí zastavoval platy.[15]) Žil ještě 1459, avšak l. 1462 byl již mrtev.[16]) V držení Přeboz vyskytuje se po něm *Jan*, jeho syn tuším nejstarší a to od r. 1464, kdež se připomíná jako svědek. L. 1465 začal se zastavováním.[17]) V pamětech tehdejších vyskytuje se několikráte a to naposled l. 1493. Již l. 1498 vyskytuje se v držení Přeboz *Mikuláš Přebozský z Zásmuk* tuším jeho syn.[18]) Týž se v pamětech často připomíná až do r. 1523. Tehdá udělal v Kouřimi výtržnost, pročež Kouřimští kázavše na poplach zvoniti brány zavřeli a Mikuláše jatého do šatlavy vsadili.[19]) Zemřel l. 1540. Po něm následoval syn *Zikmund*, jenž také natropil

---

[1]) DZ. 58. N 4. [2]) Reg. kom. s. [3]) Arch. gub. [4]) Arch. Českobrodský. [5]) Bílek, Děje konf. [6]) Zlatá kniha v Kostelci. [7]) Reg. II 725, Paprocký o st. pan. 221, Tab. vet. 176, 207, 233. [8]) Reg IV 477. [9]) Arch. gub. [10]) Arch. Orlický. [11]) Borový, Lib. erect. II 147. Arch. Drážď. [12]) Tadra. Acta jud. II 392. [13]) Borový, Lib. erect. III 308, Arch. č. I 61. [14]) Lib. erect. VII. 30 [15]) Lib erect. VII 178. [16]) Tomek DP. IV 40. [17]) Arch. č. I 500. [18]) Arch. č. III 509. Kod. Talmberský. [19]) Arch. č. I 501, Rel. tab. I 196.

[1]) DZ. 3. K 18, 84. B 18. [2]) DZ. 3. K 18. [3]) DZ. 13. A 2. [4]) Arch. v Českém Brodě. [5]) DZ. 167. A 15, 171 O 4. [6]) DZ. 173. O 3, 131. N 7. [7]) Bílek, Děje konf. 1041. [8]) Zlatá kniha. [9]) Zlatá kniha v Kostelci. [10]) Tab. vet. 247, 284, 285. [11]) DD. 14. f. 247. [12]) Rel. tab. II 181, Arch. č. I 255. [13]) ČČM. 1827, 3, 79. [14]) DD. str. 380, Arch. č. V 267. [15]) Rel. tab. II 266, 272, 283, 293. [16]) Rel. tab. II 316. [17]) Arch. Kolínský. Rel. tab. II 339. [18]) Rel. tab. II 459, 498. [19]) Arch. mus. Reg. k. s.

dosti výtržností v Kouřimi při jarmarcích a v hospodách.[1]) Zemřel asi okolo l. 1570, ve kterém se již *Jiřík* pánem na Přebozích nazývá.[2]) Byl to tušim syn Zikmundův, jenž záhy zahynul; neb nachází se k l. 1572 paměť, že soud zemský dal poručenství nad sirotky Zikmundovými Vácslavovi Nečamskému z Minic.[3]) Ale l. 1582 *Mikuláš* syn Jindřichův a tedy bezpochyby vnuk Zikmundův ujal statek Přebozský, na němž s manželkou Kateřinou ze Šanova do smrti seděl.[4]) Zemřel l. 1612 na boží hod vánoční a pohřben v Žabonosích.[5]) Syn jeho *Mikuláš Karel* byl marnotratný a nebyl s to mateři své to vyplatiti, co jí náleželo; proto se uvázala v statek Přebozský a postoupila ho l. 1614 *Jiříkovi Mírkovi ze Solopisk* na Plaňanech.[6]) Takovým způsobem připojeny Přebozy ke Plaňanům a s nimi l. 1623 ke Kostelci.

*

V **Klučově** byla tvrz neb později zámek, jenž l. 1782 pro vetchost zbořen tak, že zbylo jen tvrziště.[7]) Klučov jest starým statkem vladyčím, jejž drželi l. 1250 *Oldřich* a l. 1295 *Jakuš, Jindřich a Jan.*[8]) V bouřlivém roce 1318 seděli tu *Hrabiše* dvořenín králův s Bohuslavou z Kovanic manželkou a *Ctibor*; před tím tu mívala Soběslava dvůr a část vsi.[9]) Následující držitelé byli erbu jakéhosi ptáka stojícího (holubice?), zejména *Pešek*, jenž se v l. 1354—1372 jako svědek a mocný opravce a držitel Přišimas, Pořičan, Nehvizd, Jiren a Mukařova připomíná. Po r. 1372 zemřel.[10]) Synové jeho *Mikuláš a Štěpán* se s ním od r. 1358 v pamětech nejednou připomínají. Onen jak se zdá se od bratra oddělil a seděl l. 1380 na Tehově, pak 1380 až 1383 na Nehvizdech a l. 1389 na Jirnech.[11]) Štěpán dlouho otce nepřečkav zemřel l. 1380, dne 27. října a pohřben v Sadské.[12])

Petr jeden z potomkův těchto bratří seděl v l. 1388 až 1419 na Tuchorazi. Druhým byl Jan, jenž se od r. 1389 často připomíná.[13]) Až do r. 1416 podával kněze do Pořičan a tedy v těch dobách také Klučov držel. L. 1399 stál s králem proti panské jednotě[14]) a připomíná se velmi často v následujících pamětech. Jmění své nemalé prohospodařil prodav ho mnoho a naposled i Klučov; uchýlil se l. 1418 na Škvorec a tu ještě l. 1419 žil.[15]) L. 1418 byl syn jeho *Vácslav* již při letech a padl 1420 dne 1. listopadu u Vyšehradu.[16]) Druhý syn *Olbram* seděl ještě l. 1440—1453 na Mlékovicích. *Štěpán z Klučova* seděl l. 1411 na Žheřích a l. 1416 žalovali naň Kouřimští, že bral po silnicích.

Jak řečeno prodal Jan Klučov a to v l. 1416-1418. Pánem statku byl l. 1419 *Mikeš Divůček z Jemniště*, jenž tehdá kněze do Lstiboře podával.[17]) V tu chvíli, kde syn předešlého pána u Vyšehradu vykrvácel, dal se prý Mikeš na hanebný útěk.[18]) Zdá se, že již tehdá Klučova neměl a že jej prodal *Vilémovi z Konic*, jenž ještě v prosinci l. 1420 s králem Zikmundem držel, ale l. 1421 od vítězné strany pod obojí donucen byl, aby se dal na jejich stranu.[19]) Týž se psával v následujících letech obyčejně z Konic a z Klučova, ale seděl na hradě Kamýku, který l. 1431 koupil. Byl již velmi starý muž, když l. 1478 svá zboží *Petrovi ze Lstiboře* (tušim sestřenci) vzdal.[1]) Tento psal se za svého živobytí Klučovským, ale potomci jeho vždy Kamýtskými ze Lstiboře. Klučov držel až do smrti a l. 1495 patřil jeho sirotkům.[2]) Z těch jeden *Vilém* († 1551) později dostal Kamýk. Druhým byl *Jan*, který se l. 1507 pánem na Klučově nazývá,[3]) avšak nebyl samotným pánem. L. 1540 prodali *Mikuláš z Dražovic* a Jan ze Lstiboře tvrz Klučov se vším statkem *Michalovi Slavatovi z Chlumu.*[4]) Ten odkázal Klučov (1533) manželce své Elišce ze Sovince, ale jen do života jejího. Tím se stalo, že když Eliška asi l. 1540 zemřela,[5]) zboží Klučovské na dědice Michalova spadlo a pak připojeno ke Kostelci. Kostelecká vrchnost dlouho zdejší tvrz v dobrém stavu udržovala, ale již l. 1661 byla spustlá. Příkop všechen byl zarostlý rákosím, střecha dílem cihelná, dílem šindelová byla zlá, místnosti klenuté byly pusté a v žádné z hořejších světnic (kromě jedné) se bydleti nemohlo.[6]) Jak lze souditi ze starých popisův, byl zámek do čtverhranu založen. Do něho se šlo dvakráte po zvoditém mostě. Na dvoře bylo podloubí klenuté na 4 sloupcích z kamene tesaných a také nad ním klenutá pavlač. Na pavlači byla mřížka od země až k vrchu malovaná s erby pp. ze Smiřic. Za ní stávala postel letního času pro odpočinutí a pro poslouchání slavíčkův.[7])

*

V **Cerhenkách** stála ještě l. 1677 pustá tvrz obsahující pod střechou v přízemí světnici, sklep, kuchyni, pekárnu, studnici, nad tím pavlače, dlážděnou síň, pokoj, komory a světnici.[8]) L. 1391 byly v Cerhenkách dva dvory *Čeňka* a *Mikuláše.*[9]) Onen připomíná se ještě l. 1407. L. 1415 měl jeden dvůr *Jan Vrbík z Tismic* a druhý *Ctibor z Cerhenek*, jenž na něm manželce Žofce věnoval.[10]) Od r. 1436 připomíná se několikráte *Jindřich Koba z Cerhenek.*[11]) L. 1452 věnoval na Cerhenkách Kateřině manželce[12]) a zemřel nedlouho potom i se synem svým Prockem. O jeho pozůstalost vedeny v l. 1457 spory mezi těmi, kteří si odúmrť vyprosili, a těmi, kteří si právo k Cerhenkám pokládali. Smírnou smlouvou dosáhl téhož statku a tvrze, která se poprvé připomíná, (1463), *Jan z Břístě*[13]) a ten tu ještě l. 1483 seděl.[14])

Od r. 1523 byl držitelem *Ondřej Močík z Konic* a žil ještě l. 1533 maje spory s vrchností Cerhenskoy, která část Cerhenek držela.[15]) Synové jeho byli *Matouš, Jakub a Jiřík.* Matouš obnovil l. 1543 věno macechy své Markéty z Černožic, ale, jak se zdá, krátký čas potom zemřel. L. 1551 drželi Cerhenky jen Jakub a Jiří.[16]) Onen odemřel a tento zavražděn na Fidrholci od Jakuba Razického ze Vchynic.[17]) Ze vší rodiny žila jediná *Anna Razická z Konic*, sestra zemřelých, a ta prodala Cerhenky (1566) *Vilémovi Muchkovi z Bukova*, purkrabí na Karlšteině.[18]) Následující změny majitelů nejsou nám dostatečně známy. L. 1574 držel Cerhenky *Vilém Pětipeský z Krásného Dvora*[19]). Později dostaly se *Adamovi Slavatovi z Chlumu*, jenž je pak prodal. Kupcem byl *Vilém Blanický z Blanice*, poslední toho starožitného rodu, jenž l. 1584 dne 5. listopadu zemřel a s pečetí i mečem v kostele Skramnickém pochován byl.[20]) Cerhenky byl před svou smrtí zapsal *Mikuláši staršímu Hlaváčovi z Vojenic* na Chvalovicích. Tento zemřel na konci téhož[21]) století, zůstaviv syny *Jindřicha* a *Karla.* Onen ujav Cerhenky držel je až do r. 1623;

---

[1]) Dačický I 104, Reg. kom. soudu. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 17. L 9. [4]) DZ. 21. J 29, 128. L 17. [5]) Method. XIV 62. [6]) DZ. 188. A 19. [7]) Popis jeho Pam. arch. XV 371. [8]) Reg. II 725, 1163. [9]) Tab. vet. 25, 300. [10]) Lib. conf. Arch. Orlický a gub. *Hynek z Klučova* rodu neznámého držel od r. 1358 Stolinky, syn jeho Hynek stal se v l. 1371 kanovníkem Pražským a v l. 1374—1380 byl děkanem. Vácslav Kluk seděl 1398—1401 na Stolinkách. [11]) Lib. conf. [12]) Náhrobek tamže. [13]) Arch. c. k. dvorský. [14]) Arch. č. 161. [15]) Lib. conf. [16]) Knihy měst. Pražské Font. r. Boh. V 441. [17]) Lib. conf. [18]) Palacký III 1. 421. [19]) Arch. č. II 183, III 300.

[1]) DD. 5 str. 370. [2]) Rel. tab. I 211. [3]) Arch. v Českém Brodě. [4]) DZ. 2. E 12. [5]) DZ. 2. H 25, 3. B 14. [6]) DZ. 28. N 21. [7]) Zlatá kniha. [8]) Zlatá kniha v Kostelci. [9]) DD. 13. f. 203. 14 f. 261. [10]) Rel. tab. II 122. [11]) DD 61 str. 383, Rel. tab. II 162, 188, 190. [12]) Rel. tab. 226. [13]) DD 16 str. 361, [14]) Bernau. Plaňany 17. [15]) Reg. kom. soudu. [16]) DZ. 4. J 12, 250. M 24. [17]) Reg. kom. s. [18]) DZ. 15. L 24. [19]) Arch. v Maršovicích. [20]) Schaller. Kaurz. 266. [21]) DZm. 235 N 3. Viz i 24 B 15.

tehdá mu pro účastenství ve vzpouře vzaty a prodány Karlovi z Lichtenšteina, jenž je ke Kostelci připojil.[1])

*

Jihozápadně od Českého Brodu a v lese pod silnicí z Mrzek do Doubravčic běžící jsou známky bývalé vsi Dolanek, zejména takové, z nichž by se mohlo hádati na tvrz a dvůr.

Dolanky patřily až do r. 1360 *Litoltovi Hájkovi z Chrástu* a koupeny t. r. pro *Skalický klášter.*[2]) Po r. 1420 uchváceny od světských a drženy dlouho (1454 až 1564) ke Chroustoklatům[3]). Jest tedy víře podobno, že za dob klášterních tu bylo panské hospodářství, jež v 16 st. i se vsí zaniklo.

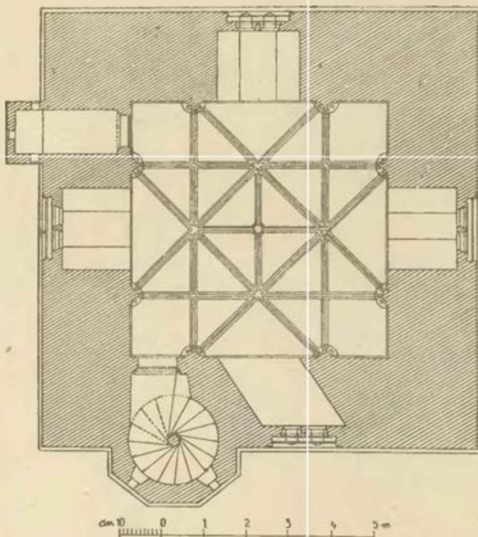
*

Horní Střimelice jinak i **Kostelní** leží nedaleko Ondřejova nad Hradovými Střimelici. Býval tu farní kostel, jehož patronem byl l. 1359 *Procek Kolovrat ze Střimelic.*[4]) Domníváme se, že *Štěpán ze Střimelic*, který se v l. 1379 s bratrem Albertem a l. 1382 sám připomíná, byl držitelem těchto Střimelic.[5]) Zároveň se připomíná l. 1380 *Ješek Čalin* l. 1397 z Horních Střimelic řečený,[6]) jehož dědicem byl l. 1406 *Vácslav* a ten se také l. 1411 připomíná.[7]) Na zdejší tvrzi seděl *Hroch*, jenž sem l. 1402 faráře podával. On a *Petr* králi Zikmundovi sloužili, pročež r. 1418 s nimi počet o službu jim povinnou učiněn.[8]) Hroch byl ještě l. 1440 na sjezdu Čáslavském a zemřel před r. 1454, zůstaviv z manželky Machny syny *Vácslava* a *Bernarta*. Ti zdědili kromě statku otcova také zápisy, které svrchu psaný Vácslav l. 1420 na Hořanech a Jan Střimelický na Kbele dostal a l. 1460 obdrželi odúmrť v Tehově po Přibíkovi ze Střimelic.[9]) Později nabyl Střimelic *Zdeněk Kostka z Postupic* a prodal je l. 1493 *Prokopovi Zajímáčovi z Kunštátu*. Tohoto syn Jan prodal l. 1527 tvrz, dvůr a ves celou Střimelice s podacím *Michalovi Slavatovi z Chlumu*[10]) a od té doby patřily ke Kostelci. V urbáři Kosteleckém (1677) čte se o tvrzi této: V té vsi u kostela vynacházejí se zbořeniny nějakého stavení; vedle lidského domnění pokládá se za sbor templářský.

*

V starých pamětech rozeznává se **Tehov** a Tehovec. Do onoho klade se hrad, tedy pevnost, která rozměry věžovaté tvrze přesahuje, a později se tu mluví jen o tvrzi. Zdali na něm sídlil *Ota* (1309), první známý držitel, nelze shledati, ovšem tak se zdá o *Heřmanovi z Tehova* (1347-1353) z rodu pánův z Říčan [1]) Patrony zdejšího farního kostela byli l. 1368 *Oldřich* a *Ota* bratří a l. 1380 *Mikuláš z Klučova*,[2]) avšak l. 1399 držel Tehov král Vácslav sám, an tehdá žaloval na Jiříka probošta Pražského, že mu v Tehově škodu učinil.[3]) Také té doby asi držel Beneš z Choustníka nějaké zboží v Tehově s lesy, kteréž prodal Bohunkovi Puklici.[4]) Nedlouho potom dostal se Tehov v držení *Kašpara Čotra* Pražského a ten postoupil zdejší hrad s několika vesnicemi (1407) *klášteru Karlovskému*, začež Bašt a Prače, plat v Čachovicích a hotové peníze obdržel.[5])

Klášter zůstal v nerušeném držení Tehova až do r. 1420. Kdo jej potom uchvátil, není známo; později byl pánem jeho *Jan Roháč z Dubé* snad již l. 1427, když tu byl purkrabí Bolek[6]), jistě však l. 1432, když tu byl purkrabí Oldřich z Říčan, a také l. 1433.[7]) Císař Zikmund zastavil Tehov (1436) *Janovi Kamarétovi z Žirovnice.*[8]) Tohoto nástupce *Zbyněk* (asi 1445) postoupil Tehova *Jetřichovi z Miletínka* a tento před r. 1454 *Zdenkovi Kostkovi z Postupic*. Kostkové tu vládli dlouho a tu tuším vždy ten, který držel Komorní Hrádek. L. 1509 obeslal klášter Karlovský Zdenka Kostku z Postupic o výplatu zboží Tehovského, ale úmysl jeho nestal se skutkem, poněvadž měl Zdenek na své zápisné statky majestát, že jeden bez druhého nemůže býti splacován.[9]) L. 1513 prodal *Vilém Kostka* za sebe a mladší své bratry zboží Tehovské *Michalovi Slavatovi z Chlumu*, jenž je k Černému Kostelci připojil.[10]) Rozdíl byl jen ten, že Kostelec byl statkem zpupným a Tehov zápisným. Když však Diviš Slavata l. 1547 oboje propadl[11]) a král Ferdinand potom Kostelec prodal, koupen Tehov s ostatními vesnicemi za statek dědičný. Hrad ztratil po 1454 důležitost svou; připomíná se ještě v 16. st. jako tvrz, ale když l. 1677 urbář Kostelecký byl spisován, ani o této se nevědělo.

Tuchoraz, půdorys síně v druhém poschodí.

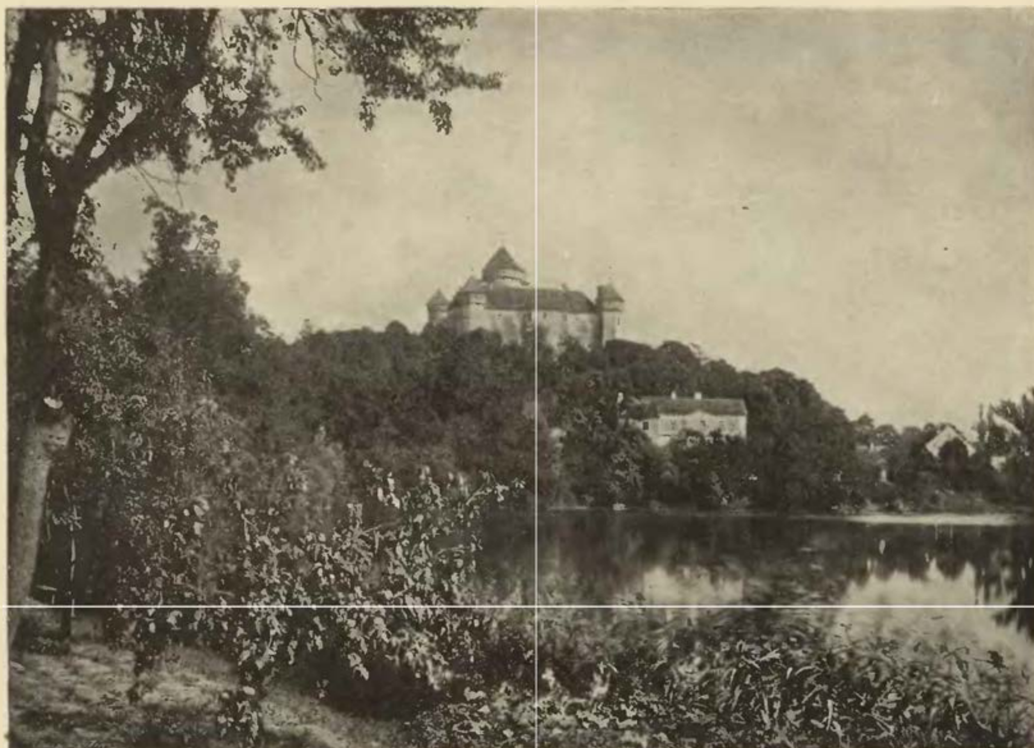
*

Ve vsi **Konojedech** spatřoval se l. 1677 »jeden pustý hrad v způsob čtyřhranaté věže a okolo něho zbořený val«.[12]) Pevné toto stavení asi ve 14. století založené přetrvalo několik století bez oprav. Patrony zdejšího farního kostela byli 1386 *Vácslav Svach*, kožišník z Prahy, 1402 *Mikuláš Vrbík z Tismic* a 1415 *Jan* odtudž.[13]) V 16. století patřila celá ves ke Kostelci; tvrz byla tedy asi 200 let neobydlena, když ještě stála.

---

[1]) Bílek konf, 145. [2]) Arch. Orlický, Glafey Anecd. [3]) Zbytky reg. král. č. 1668. Kopiář v arch gub. [4]) Lib. conf. [5]) Rel. tab. I 458. Borový Lib. erect. II 188. [6]) DD. 14 f. 212, manual. v arch. kapit. Borový IV 461. [7]) Rel. tab. II 84. [8]) Lib. conf. Reg. císařská [9]) Arch. č. I 255, 543, DD. 16 f. 272, 274. [10]) DZ. 84. C 29.

[1]) Reg. II 952, Arch. kapit. a Třeboňský. [2]) Lib. conf. visit. 3) DD. 18 f 138. [4]) Jireček Cod. jur. Boh. II b. 350. [5]) Rel. tab. II 34. [6]) Stará kn. Kouřimská [7]) Arch č. III 505 Tomek Zákl. II 222. [8]) Arch. č I 524. [9]) DZ. 2. L 21. [10]) DZ 42, H 24. [11]) DZ. 46, K 18. [12]) Urbář Kostelecký. [13]) Lib conf.

Konopiště. Pohled se strany západní.

KONOPIŠTĚ HRAD.[1]

Konopiště, bývalý hrad, jeden z těch málo hradův, založených záhy, které dostaly české pojmenování, leží nedaleko od Benešova na návrší, které panuje okolí široko daleko, tak že již z dálky, zejména z jižní strany, lze zříti mohutné stavby zámku, který vznikl ze starého hradu.

Konopiště bývalo přepevným hradem, založeným do nepravidelného obdélníku a objatým hlubokým a (20 m) širokým příkopem, jehož boky jsou vyzděny; tento příkop v 18. st. z části zasypán a na zahrady proměněn. Zůstala ho dobrá polovice severní. Jako každý hrad byl přístupný jen zvoditým mostem, ale l. 1725 vystavěn tu stálý kamenný most. Téhož roku také založil Jan Jozef hrabě z Vrtby, tehdá nejv. purkrabě kr. Č. před mostem novou *přední bránu*, dílo barokového slohu na způsob vítězné brány, obsahující oblouk, sloupoví, vlys, římsu, vše uměleckého díla a vyčnívající zdivo, na němž byl jeho erb z kamene tesaný.

Zámek, jak se dnes objevuje, je zbytek z hradu složeného z veliké věže, ze čtyř menších věží[2]) a starého stavení, jež zabíralo východní a jižní stranu. Byla to prvotně soustava věží a hradeb, jako byl ku př. Týřov, ke hradbám byly přistavěny domy. Když pak hradby domy přistavěnými asi do tří čtvrtin byly zaplněny, přidáno r. 1605 nové stavení a tak vznikl zámek obdélný o třech poschodích, příčným stavením tak rozdělený, že obsahuje dva dvory, jeden k východu a druhý k západu. R. 1746 pobořeny věže, pokud vyčnívaly nad krov, aby zámek dostal kasárnickou spůsobu, a arcikníže Ferdinand, poslední držitel zámku, dal tu bourati a přestavovati. Získána tím nádhera a nikoliv krása.

Protože přední východní strana zámku až k příkopu nesahala, jako vůbec zámek byl objat parkánem nestejně širokým, zdá se, že byl před ním u nynějšího vjezdu druhý most zvoditý a tedy tři brány za sebou, což se srovnává se středověkým opevněním; také je psáno v taxe r. 1669 o dvou mostech, jež se

---

1) Pomůckou Bernau Album I 25, Soupis Benešovska. 2) Tak v taxe 1671—1683 v arch. Třeboňském.

zase pokládají v pozdější taxe (1671—1683) za jediný. V dotčené spodní straně nad samou branou jest vysoká *věž* asi 55 m vysoká, do kruhu založená, avšak jižní strana jest povydána do polookrouhlého schodiště, jímž se na věž vstupovalo. Ve věži jest hojná sbírka soch a sošek uměleckého díla.

V předním dvoře nad vjezdem zazděna je mramorová *deska náhrobní* z poč. 17. st. odjinud sem přenesená, jež má sice svou cenu uměleckou, ale sem se naprosto nehodí.

Severní strana zámku vybíhá v poloukruh, jímž se končí příční stavení oba dvory dělící. Zde jest v druhém poschodí *kaple* prvotně posvěcená sv. Jiljí starodávným způsobem do diamantova sklenutá pěkného díla. V hrubosti zdi jest výklenek okenní, v němž stojí oltář. Ve výklenku postranního okna jest rozvěrací oltář z konce 15. st. tuším také odjinud přinesený. Před posledním obnovováním zámku byly v téže kapli tři oltáře l. 1747 od Lazara Widmana vyřezávané.[1]) V oratoři vedle kaple je též rozvěrací oltář s obrazem sv. Jiří a jinými obrazy vyřezávanými a malovanými a ještě jiné umělecké památky.

V třetím poschodí severního štoku jest *palác* neb velká síň, tu jest veliká sbírka zbraní; před tím tu bývalo divadlo.

Západní část téhož štoku a západní štok přistavěny l. 1605 od Přecha Hodějovského a manželky jeho Doroty; týž rok je vytesán na kamenných obrubách oken. Na stropích světnic v té části vyskytují se ozdobné obrazy. Na straně západní jsou v rozích hranaté věžky (jižní jest u zpodu okrouhlá), mezi nimi pak jest spodek mohutné věže s přístavbou do poloukruhu, která bývala dříve vysoká, avšak v 18. st. snížena. Odtud jest viděti na veliký rybník před zámkem.

Jižní štok končí se na jihovýchodním rohu hranatou baštou přistavěnou. V druhém poschodí jest *velký sál rokokový* z 18. století pocházející, vypravený hojnými ozdobami; na stropu malován jest Bacchus s hojným průvodem. V sousedních světnicích jest mnoho ozdobného nábytku.

Okolí Benešova z části za Sázavou a z části před ní patřívalo pánům z Benešova, jichž praděd *Beneš* pozdější město Benešov založil. Jiný *Beneš*, jenž se připomíná v pamětech od r. 1220, měl 6 synův, *Voka* (1222—1239), *Ondřeje* (1222—1247), *Dobeše*, *Matouše* (1233), *Drslava* (1226—1236) a *Roberta*. Vok usadil se na Moravě a potomci Drslavovi byli na Bechyni, Robert byl od r. 1243 opatem na Hradišti u Olomouce a zemřel r. 1269. Co měl Ondřej, není známo, snad zůstal na Benešově. Matouš dostav část

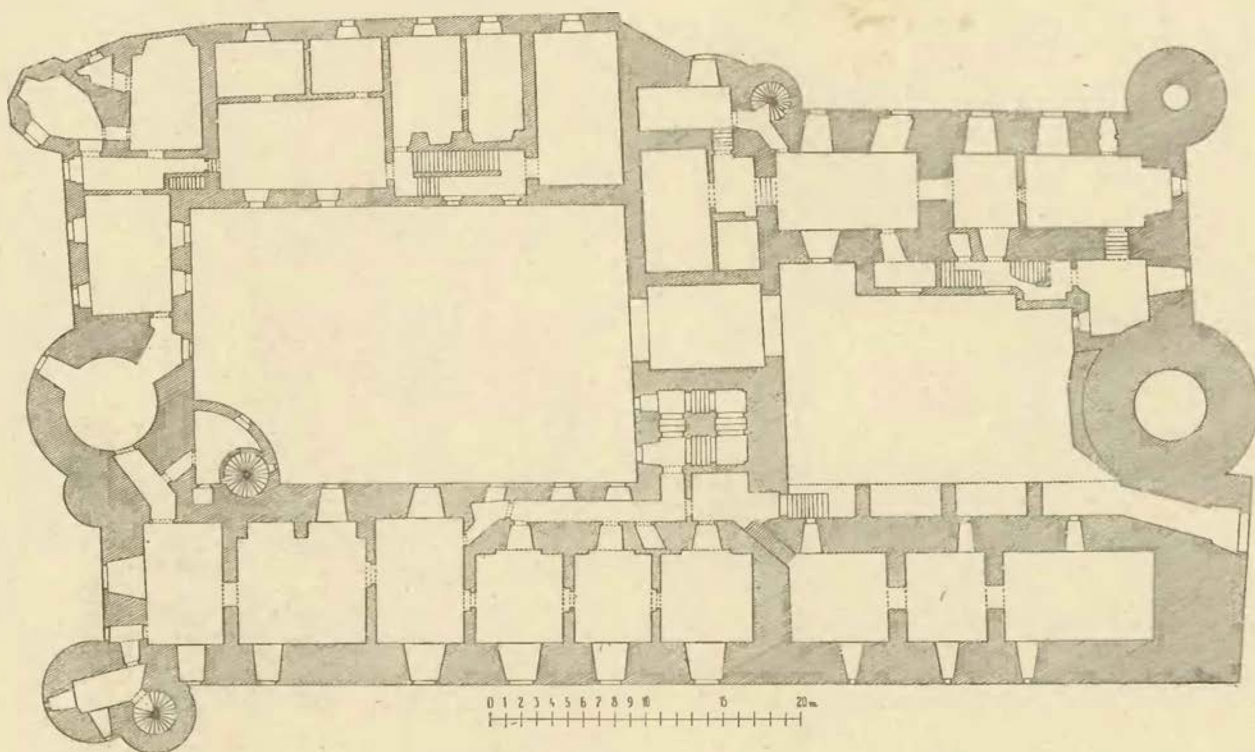

Konopiště. Pohled na jihovýchodní průčelí.

---

[1]) Dva z nich jsou v Benešovském kostele.

Benešovska stal se předkem pánův z Dubé. Dobeš stav se proboštem Pražským přenesl (prý 1257) mrtvoly svých předkův a bratří do Benešova a pohřbil je v kůru kostela, tuším v klášteře, kterýž byl před tím založil. Zemřel asi l. 1261. Benešov dostal se pak potomkům Vokovým, z nichž nejznamenitějším byl *Dobeš z Benešova* (nikoliv z Bechyně, jak se psává). Ten byl napřed proboštem Mělnickým, později Pražským (1275), pak Vyšehradským (1277) a od sklonku r. 1278 byl biskupem Pražským. Řídiv dobře církev českou, zemřel r. 1296 dne 1. března. Benešov držel a pevnost zdejší r. 1287 na čas králi odevzdal. Bratr jeho *Milota z Dědic* zdědil po něm Benešov a psal se odtud z Benešova. Týž vystavěl l. 1306 minoritům Benešovským refektář, palác, kapitolu a ložnici a zemřel l. následujícího.

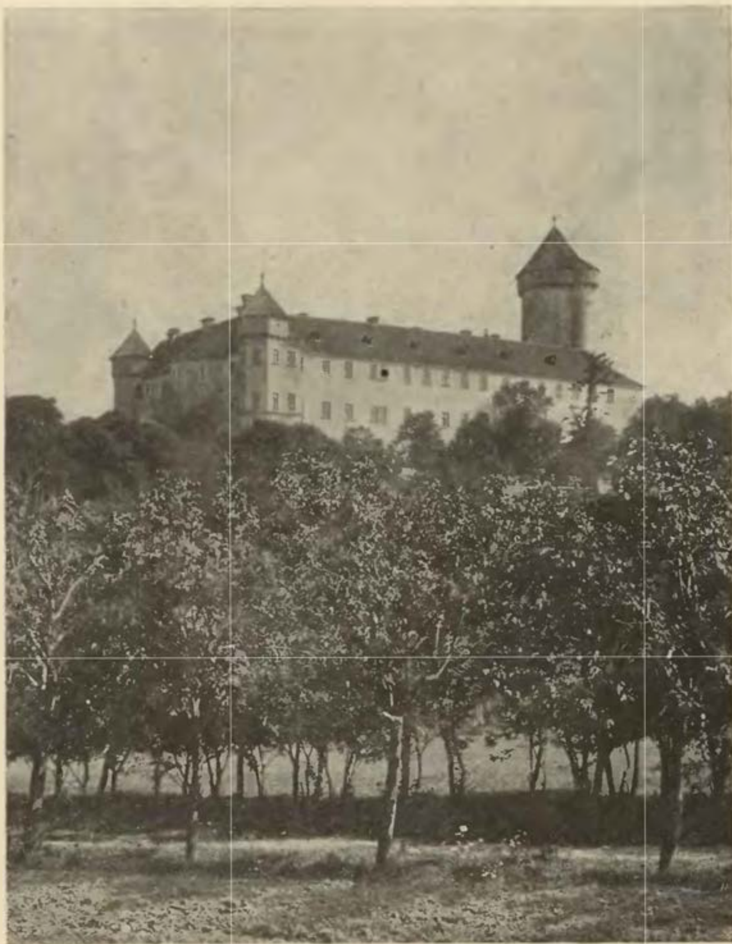
Konopiště. Půdorys.

Od pánův z Benešova založeno pak Konopiště a to buď na konci 13. neb počátku 14. století. Možná, že se to stalo již *Milotou*, jenž l. 1307 zemřel. Ale spíše se zdá, že založeno teprve *Benešem* a *Dobešem*, jež pokládáme za jeho syny. Nasvědčuje tomu, že *Dobeš*, jenž byl kanovníkem kostela Pražského, l. 1311 ještě se psal z Benešova, když klášteru Benešovskému daroval ves Radikovice, ale l. 1318 oba se psali z Konopiště, když měli soud s Hyncem z Kouta o věci, které mu byly pobrány.[1]) Jestliže tedy chybně nesoudíme, založen Konopištský hrad v l. 1311—1318 a náhodou podržel české jméno, které měla místní poloha před jeho založením. Tobiáš pak přečkav Beneše živobytím zapsal hrad Konopiště, městečko Benešov a 8 vesnic *Zdeslavovi ze Šternberka* snad synu ze sestry.[2]) Král Jan darování to l. 1327 potvrdil. Páni ze Šternberka drželi pak Konopiště přes 200 let a počet vesnic, jimž poslední poroučeli, přesahoval půl stovky.

Zdeslav sedal v l. 1337—1343 na soudě zemském[3]) a držel tuším také Český Šternberk. Syna svého *Zdeslava*, pozdějšího držitele Konopiště určil k duchovnímu stavu. Od papeže obdržel mladý pán (1339) připověď na kanovnictví v Praze, ale duchovní stav se mu nelíbil. Obdržev papežské dovolení (1349), aby se směl ženiti,[4]) ujal se s bratřími svými statkův otcovských. Sám dostal Konopiště, bratří jeho Jaroslav a Petr polovici Šternberka a Jan Chlumec nad Cidlinou.[5]) Zdeněk byl v l. 1352—1360 dvorským sudím a když bratr jeho Petr zemřel, ujal se syna Albrechta. Když pak tento svou polovici Šternberka císaři v manství podal (1377), podáno léno i Albertovi i Zdenkovi.[6]) Zase pak Zdeněk bez Albertova svolení jako ne-

[1]) Paprocký o st. pam. 179, Tab. vet. 156, 168. [2]) Paprocký o st. pan 179. [3]) Arch. II 336 rel. tab. I 408—410. [4]) Reg. Vatikánská. [5]) Svědči tak Lib. conf. a j. paměti. [6]) Arch. c. k. dvorský.

dílného strýce nic neřídil na Konopištsku. Tak se i stalo l. 1379, když daroval plat na cle Benešovském a mlýně pod Konopištěm klášteru Benešovskému na záduší manželek svých Johanky a Kateřiny.[1]) Zdeněk sedával na soudě dvorském a zemském, naposled na onom l. 1387.[2]) Již od příštího roku vládl na Konopišti *Albert*, jediný jeho syn, podávaje faráře do Benešova. Od té doby nacházíme jej nejednou v soukromých jednáních té doby. Také sedával na soudě zemském. Ok. l. 1401 vložil mu bratranec jeho Albrecht vše zboží své ve dsky zemské,[3]) čímž se stalo, že polovina Šternberka po smrti jeho (ok. l. 1400) spadla na Alberta Konopištského. Tento měl purkrabě na Konopišti Ješka z Rachovic a z Tvořešovic (1412 a 1413). Tento byl také přítomen jednání, když Albert l. 1413 oltářníku v Benešově na jeho vyživení celý dvorec poplužný přidal.[4]) Bylo to poslední dobrodiní, jež někomu prokázal, neb nedlouho potom zemřel. Vdova jeho Anežka zemřela ok. l. 1418 v Praze. An synů neměl, dostalo se Konopiště strýci jeho *Petrovi*, jenž byl synem Zdeslavovým.[5]) Tento vyskytuje se od r. 1414 jako patron kostela a oltáře v Benešově.[6]) Ok. l. 1415 oženil se s Perchtou z Kravař, jíž věnoval t. r.[7]) S paní touto šlechetnou prožil pět šťastných let na svých hradech, ale záhy jej smrt schvátila. L. 1420 na den Všech Svatých nacházel se ve vojště krále Zikmunda, když tento útok učinil na ležení Pražské, nedbaje rady zkušených pánův. Čeští a moravští páni postaveni od něho na nejhorší místo; proto také mnozí z nich zbiti a mezi nimi byl Petr.[8]) Straně pod obojí byl zuřivý nepřítel, který zajaté bez milosti utrácel.

Konopiště. Pohled se strany jihozápadní.

Perchta vychovávala sirotky Petra a Elišku a bydlela na Konopišti, jež se Šternberkem spravovala jako poručnice. Když se l. 1421 nebezpečenství blížilo k oběma hradům, poddala se Pražanům, přijala čtyři články pražské a slíbila s Pražany býti,[9]) začež se i Mikuláš purkrabě zdejší zaručil. Učinila to bezpochyby s radou nejbližších svých strýců, Smila a Alše. Na Konopišti udál se l. 1423 sněm kněží a mistrů Pražských s kněžími a mistry Táborskými, na němž se M. Příbram a Mik. Biskupec v hádání utkali.[10]) L. 1424 poddala se pod ochranu Alše ze Šternberka, který slíbil vyvaditi sirotky ze všech dluhův ale tak, aby mu potom Konopiště a Šternberk byly postoupeny ovšem jako poručníku. Perchta i s dětmi měla tu pořád bydleti. Úmluva ta byla namířena proti Smilovi. Aleš se zavázal Perchtě pomocen býti, jestli by Smil chtěl na to zboží sáhnouti, ale kdyby se Smil těch hradů buď dosoudil neb jich dobyl, měl Aleš býti propuštěn z této smlouvy.[11]) Přes to zdá se, že Smil byl od paní připuštěn za spoluporučníka. Tu zajisté l. 1425 narodila se mu dcera Kunka, potomní manželka Jiříka z Kunštátu.[12]) Přes to se psala Perchta seděním na Konopišti; l. 1428 koupila Dubou, již zase l. 1440 pro-

[1]) Borový Lib. erect. II 159. [2]) Arch. č. II 348. [3]) Lib. erect. XI 114. [4]) Měst. mus Praž. Lib. erect. [5]) Břežan v geneal. Šternberské. [6]) Lib. conf. [7]) Arch. č. I 146. [8]) Staří letop. 41. [9]) Arch. č. I 149. [10]) Jungmann h. l. III č. 355, Jirečkova rukověť II 142. Perchta tu měla před r. 1422 purkrabě Myslibora z Brzic (Arch. č. XXVI 116, XXVIII 70). [11]) Arch. č. I 152—153. [12]) Břežan ve vývodu Šternberském.

Konopiště. Pohled se strany severozápadní.

dala.[1]) L. 1434 vyslala z Konopiště Jakoubka z Božejovic, svého purkrabě, s vojskem. Týž s jinými oblehl Ostromeč a bojovali u Lipan.[2]) L. 1443 byl již Petr, syn Perchtin, mrtev. Dosáhl některý rok před tím plných let a dskami zemskými to opatřil, aby strýc Aleš dostal Šternberk a Zdeněk Konopiště.[3]) Perchta spokojena byvši věnem najala si od pp. z Rožemberka (1441) Velešín a zemřela l. 1447. Tělo její pochováno v klášteře Vyšňobrodském.[4])

Zdeněk syn Jaroslava Veselského (†1420) připomínal se od r. 1437 a jako pán Konopištský l. 1440. Tehdá svědčil při prodej hradu Dubé a s ním Jindřich Takonín z Neveklova purkrabě. (Týž také 1443.) Životopis jeho vyplňuje několik listův české kroniky, ale je to samá faleš, násilí a pláč obecného lidu. Lehkomyslný jsa napřed horlivě stranil Jiříkovi Poděbradskému, ale opustil ho, když mu nepovoloval v sobeckých jeho žádostech; ač pak potom Uherskému králi sloužil, přece jej škaredými a oplzlými řečmi pomlouval.[5]) I z katolické strany viněn byl, že koupil nadání kostelní a oloupil sirotky, jichž byl poručníkem.[6]) Z téže strany viněn, že svěřil a poručil jednání o věcech víry mnohým katolíkům, ale lidem lehkým, neumělým, poběhlým a zlodějským. Ač byl katolíky vychován, pomáhal Jiřímu Poděbradskému od r. 1448 při všech jeho podnicích, začež učiněn byl nejv. purkrabí. Od krále Ladislava obdržel l. 1450 panství Kostelecké a újezd Vladislavský.[7]) Při volbě Jiřího dal mu první svůj hlas a nadšeně jej vítal jako krále. Příklad jeho nemálo působil na katolické pány rozvážlivé, tak že nejen se s volbou snesli, nýbrž i byli králi věrnými poddanými. Jako přední rada králův měl účastenství v tehdejších bězích veřejných. Od r. 1462 stavěl se proti kompaktátům, jichž papež nepotvrdil; patrně byl přátelský poměr obou neznámým způsobem zkalen, ale od r. 1465 nastalo zjevné nepřátelství. Král jsa pán samostatné vůle nechtěl se dát Zdeňkovi do vleku a Zdeněk jsa sobecké povahy zase mínil postavení svého využitkovati k osobním prospěchům. Jeho působením utvořila se jednota Zelenohorská. Smír byl sice možný, ale hlavně Zdeňkem v tom překáženo. Když pak následovala l. 1466 papežská kletba, jíž se Zdeněk nenechal držeti, an také papežem potvrzen byl za vůdce katolíků v nastávajícím boji. Za týden po opovědění války (na jaře 1467) obehnal král šest hradův Zdeňkových a stejným způsobem přikročeno k jiným jednotníkům. Ze všech hradů se drželo Konopiště nejdéle.

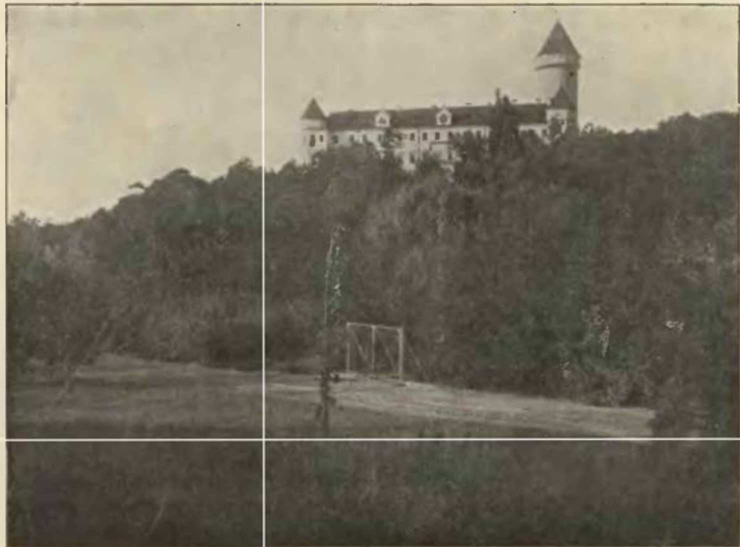
Obléhající udělali na konci dubna r. 1467 14 bašt okolo hradu a celé pásmo hradeb, chtíce jej vyležeti, protože střelbou nic proti němu poříditi nemohli. Některá bašta byla prý tak silná jako hrad. Již dne 3. května t. r. prosil Zdeněk ze Šternberka Jana z Rožemberka za pomoc.[8]) Když již Konopištským bylo zle, přibyli do Prahy poslové Polského krále, aby sjednali stání mezi stranami a pak smíření s papežem.[9]) Král byl hotov k příměří s pány, ale žádal, aby hradu Konopiště jemu prvé bylo sstoupeno, ježto pro nedostatek spíže měl již vzdáti se na každou hodinu, ale Zdeněk, když mu Poláci v Jihlavě předkládali takový návrh, odepřel hrad vydati pravě, že padne li on jakýmkoli způsobem v moc nepřátelskou, potom ani o pokoji ani o příměří že jednáno býti nemůže. Činil i jiné obtíže, ale když novým poselstvím poučen byl, že hrad Konopištský se již déle držeti nemohl, svolil ke příměří. To bylo umluveno, aby trvalo od 30. listopadu do 25. ledna na ten způsob, že dobývání Konopiště mělo přestati, ale bašty ponechány býti ve svém stavu a na hrad mělo se propouštěti tolik spíže, kolik jí na každý den pro posádku bylo potřebí. Příměří to bylo pak buď prodlouženo aneb nové na jaře učiněno. V měsíci březnu přijel Zdeněk Kostka do Bene-

[1]) Arch č. I 154, DD. 25 f. 212—213. [2]) Bartošek. [3]) Břežan. [4]) Millauer H. N. Břežan. [5]) Arch. kapitulní. [6]) Dialog Rabšteinův. [7]) Purkrabě na Konopišti byli 1454 Jan z Březí a 1458 nějaký Břístský (Arch. Třeboňský 28). Dsky dvorské 26 str. 51. [8]) Arch. č. VII 278. [9]) Palacký IV b. 415 a t. d. Staří letop. 185, 186.

šova a poslav pro purkrabě Markvarta z Kralovic žádal na něm, aby mu pověděl, kolik lidí má na hradě aneb aby okolo hradu šli a oblehající se na ně dívali. Chtěl totiž věděti, kolik spíže má na horu pustiti; neb v té příčině obležení zajisté klamali. Když Markvart nechtěl tak učiniti, kázal šraňky zamknouti a stavěl mouku, kterou nahoru vezli. Potom, když ho dva z obležených prosili, přece tu mouku a jeden slad propustil, ale také žádal, že v témdni musí dostati prostou odpověď, sice na hrad nedá nic vézti a všechny Benešovské, kteří by při něm nebyli, z města vyžene. Markvart o své ujmě nechtěl nic předsevzíti a ptal se proto Šternberka, co má činiti.[1]) Jaké odpovědi se mu dostalo, není známo. Zdá se, že obleženým uvolněno, když začala válka s Matyášem Uherským. Od té doby měli královští na baštách a okolo bašt na 2000 lidí. V květnu podařilo se Zdeňkovým lidem dodati na hrad 50 kusů dobytka a nabravše v Benešově slaniny a jiných potřeb, také je dodali, ač jich bylo jen 500.[2]) Vůbec se tehdá obležení nedělo s důrazem, ačkoli Zdeněk Kostka z Postupic tuším obležení řídil.[3]) Za neznámé doby zabit tu Vilém Dubánek z Čívic, jehož smrti král velice litoval. V měsíci září převzal řízení obléhání Mikuláš Trčka z Lípy a velitelem na baště které se říkalo Valcha, byl Přibík Tluksa z Čechtic.[4]) Král Matyáš konečně nařídil, aby k vybavení neb aspoň zásobení Konopiště byla předsevzata jízda co možná nejvalnější, jakmile čas k tomu příhodný zdáti se bude. Pokusil se tudíž o to Zdeněk dvakráte spojiv se s Mikulášem Čuporem, vévodou Sedmihradským; jednou o Všech Svatých, podruhé času nám neznámého. Ale že měl mnoho jízdy a pěších málo, nepodařilo se mu spíže dodati; když všichni pěší zbiti, musil se dáti na útěk a zásoby vítězům zanechati. Konečně posádka na hradě, jsouc již hladem umořena, vzdala se l. 1468 v prosinci.[5])

Král Jiří osadil Konopiště svou posádkou. V té se také nacházeli někteří Soběslavští bývalí poddaní Jana z Rožmberka.[6]) Za neznámé doby zastavil král Jiří Konopiště synu svému *Hynkovi knížeti Minstrberskému.* Snad se to stalo l. 1470, když Jiří témuž synovi zapsal ves Vrbici, též Zdeňkovi odňatou.[7]) Zástava trvala do r. 1479; ještě tehdá dne 15. února byl Hynek v jeho držení a žádán byl od krále, aby Racek z Kocova, purkrabě jeho Konopištský, nahradil Budějovským škodu jim učiněnou.[8]) O sněmu Svatovácslavském t. r. poddali se synové Zdeňkovi králi Vladislavovi a obdrželi od něho slib, že jim statky jich navráceny budou. Zdeněk byl zemřel l. 1476 a přečkali ho jen synové *Jaroslav* a *Zdeslav*; kromě toho byli ještě sirotci po bratru Janovi, jenž zemřel krátce před otcem. Jaroslav a Zdeslav nacházeli se v držení Konopiště již v listopadu r. 1479. Vyplacení dálo se tedy zlehka a bez obtíží.[9]) Jaroslav napřed se Konopiště ujal a l. 1480 faráře pod obojí z Benešova vypudil.[10]) Benešovským vyprosil l. 1489 majestát na dva výroční trhy.[11]) Neznámého roku postoupeno Konopiště za díl synům Janovým, totiž *Zdeňkovi mladšímu a Jiřímu*, kteří tuším byli pod poručenstvím Jaroslavovým († 1492) a po jeho smrti mateře své Kateřiny z Ekrcau.

L. 1495 dne 18. ledna došlo k rozdělení obou. Zdeněk obdržel polovici města Benešova hrad Ostromeč, pustý hrad Kostelec a polovici všeho panství. Jiříkovi se dostaly druhá polovice Benešova, hrad Konopiště, tvrz Kožlí, polovice panství a zápona, darovaná (dědu) od krále Franckého, začež měl Zdeňkovi vydati 1500 kop.[12]) Dne 18. června následovalo ještě dodělení masných krámů, mlýnů a některých lesů, valchy a kláštera.[13]) Hned po rozdělení učinili oba pořízení o statcích. Zdeněk sepsal kšaft, jehož obsah není znám, jen tolik se ví, že bratrovi odkázal ves Pecerady. Jiřík zase zapsal díl svůj po smrti své *Zdeňkovi ze Šternberka* a na Zbiroze strýci svému.[14]) Zdeněk zemřel l. 1496 a hned pospíšili *Ladslav* Bechynský strýc jeho a Kateřina máti, aby si na králi nápad po něm vyprosili. Patrně to byly osobnosti, kterým jmění své kšaftem odkázal. Avšak i Zdeněk Zbirožský si nápad vyprosil, snad také jsa skrze kšaft dědicem ustanoven. Proti tomu bránil se Jiřík marně; oba bratří byli dílni a byli pořízení samostatně učinili, pročež (1497) nápad

Konopiště. Pohled se strany jižní (po přístavbě).

[1]) Arch. č. VII 316. [2]) Arch. č. VII 326. [3]) Rel. tab. 359. [4]) Arch. mus. [5]) Palacký, Staří letop. Höfler, das kais. Buch 198. [6]) Arch. Třeboňský. [7]) Arch. gub. [8]) Arch. č. VI. 175, 181. [9]) Arch. č. I 3'9. [10]) St. letop. 219. Purkrabě 1488 Ondřej z Opatovic (Arch. Třeboňský). [11]) Arch. Benešovský. [12]) DD 6 str. 299, 23 str. 474. [13]) DD 6 str. 305. [14]) DD 17 str. 143.

přisouzen soudem dvorským výprosníkům.[1]) O osudech potomních těchto dvou polovic není nic známo. Konopiště samo zůstalo v držení Jiříkově, který Benešovským roku 1512 majestát na clo k opravování silnic a mostů vyprosil.[2]) Ještě l. 1526 jest řeč o Jiříkovi, ale není známo, kdy zemřel, také se neví, jakým během se Konopiště následujícímu pánu dostalo. Domnívati se lze, že po bezdětné smrti Zdeňkově 1501—1505 dědili synové Jaroslavovi, po Ladslavovi (jednom z nich, † 1521) Jan († 1528) a synové jeho Adam a Jaroslav († 1535).

Adam ze Šternberka držel Konopiště již před r. 1540 věnovav na něm manželce své Marketě z Pacova. L. 1540 potvrdil Benešovským svobody od předešlých držitelů udělené,[3]) l. 1542 věnoval na něm Anně z Pernšteina, manželce Viléma, syna svého[4]) a l. 1552 manželku Markétu i s věnem jejím převedl z Konopiště na Zelenohorské panství.[5]) Ke Konopišti připojil městečko Štěchovice a několik vesnic okolních n. kláštera Strahovského. To vše mu král Ferdinand l. 1558 udělil dědičně.[6]) Za to zastavil l. 1542 pustý hrad Ostromeč. Adam zemřel l. 1560, dne 6. února, byv poslední léta nejv. komorníkem kr. Č.

Z těch dob je nám znám tento příběh: Času masopustního r. 1557 přijel na Konopiště Jaroslav, jinak Ondřej Zub z Landšteina a na Zapích, ssedl s koně, šel ke vratům a vešed do světnice první, uhlédal vrátného, an sobě připravoval k noclehu došky slaměné. Ty došky Jaroslav svévolně zapálil. Tehdy Jan Osovský z Adlar úředník Konopištský, jenž se té chvíle k tomu nahodil, vzal kožich svůj a hasil ten oheň. Uhasiv pak sloužil Jaroslavovi, který seděl na lavici; potom Zub povstav uhodil Jana v lůno nohou. Když pak mu Jan domlouval řka: »Pane Zube, neměli jste mi toho udělati a tak hrubě v lůno nohou dáti,« i prosil ho týž pan Zub, aby mu to odpustil, že mu to dobrou měrou udělal. An pak Jan nemoha od něho té prosby slyšeti, šel ven ze světnice.[7])

Zůstali po Adamovi čtyři synové. Jak se tito ještě l. 1560 na jaře o otcovské panství dědili, již bylo vypravováno.[8]) *Jan,* nejmladší z nich, dostal zámek Konopiště s valy a zahradami na nich, cihelnou, vápennicí, kovárnou, město Benešov, městečko Štěchovice a 54 vesnic a samot.[9]) Od toho prodal 1570 Ostromeč již dávno zastavený a 1571 Štěchovice s rozsáhlým zbožím. Co pak koupil, bylo nepatrné proti prodanému. Nemalou mrzutost působil mu zchudlý vladyka Jaroslav Žišovský z Udimě, jenž mu v potocích kapry a štiky střílel, až Jan se rozlobiv mu zlodějův nadal. Ač Žišovský žaloval, přece zase později na Konopiště jezdil. Tam mu l. 1570 Vilém Malovec, dav si jej z veliké světnice na síň zavolati, takový políček dal, že jej okrvavil.[10]) L. 1572 dne 29. června stala se nehoda na zdejším zámku. Když se strhla bouřka, bylo v jedné věži do sedmi osob, kteří zlořečili; na tu věž hrom uhodil a zabil v ní nějakého Martina Melmuku, jiné zranil a schody, kudy na tu věž chodili, na kusy potrhal.[11])

Jan zemřel l. 1578 dne 3. ledna[12]) zůstaviv z manželky Anežky Beřkovské z Šebířova syna Adama a dceru Elišku; ostatní děti (Karel a Mandaléna) tuším před otcem zemřely. Poručenství nad synem dal manželce a nevěře mnoho jeho zdraví ustanovil, aby statek přešel na dcery, kdyby synové bez dědicův zemřeli.[13]) Anežka byla v l. 1578 - 1881 poručnicí na Konopišti a připomíná se nejednou v Benešovských knihách. Asi l 1583 ujal je Adam, maje tu úředníka Petra z Krusvičan.[14]) Asi v ty časy oženil se s Majdalénou z Lichtenšteina, jíž l. 1583 na Konopišti 5000 kop gr. č. věnoval.[15]) Byl také hejtmanem Kouřimského kraje a obci Benešovské daroval l. 1586 plat ze všeho vína tu složeného a vyšenkovaného. Při zámku dal udělati skrze Matěje Bednáře z Benešova ptačí dům. Zemřel l. 1587 dne 15. ledna.[16]) Konopiště dostalo se po něm sestře jeho *Elišce*, vdané za *Arkleba z Kunovic.* Tomuto a synům svým zapsala Konopiště dvojím zápisem 1588 a 1590.[17]) Zemřela v pěti letech potom. Za následujících dob řídili panství 1590—1599 Jan Tetický z Šonova hejtman, 1592 Ctibor Dráchovský z Dráchova hejtman, 1600 Aleš Netvorský z Břízy regent[18]) a 1601 Tetický úředník, 1602 Volfgang Šíp z Memingu regent. Arkleb jsa poručníkem synův svých Jana a Bedřicha poddaným svým v Benešově a po všech vesnicích udělil 1595 svobody, aby mohli o statcích říditi. Benešovským zvláště dal právo ječná stará, bílá i hořká piva vařiti a vystavovati a jiné ještě svobody.[19]) Byv l. 1600 král. prokurátorem obeslán o výplatu újezda Vladislavského jednal s komorou o to, aby mu byl dědičně odprodán. Smlouva o tom stala se l. 1605 dne 3. ledna.[20]) V ty časy zámek shořel, ale od Arkleba zase nákladně obnoven.

Arkleb mínil Konopiště synům svým dochovati a také při obnovení zámku dosti peněz vynaložil, ale protože od předešlých držitelů skorem 90.000 kop dluhův naděláno, vznesl na soud zemský žádaje, aby statek byl prodán. Tedy nařízeni komisaři a ti prodali Konopiště (1602, 18. října) *Dorotě Hodějovské* rozené *Hrzance z Harasova.*[21]) Měsíc po koupení panství potvrdila Dorota svobody Benešovských.[22]) Hospodařila výborně. R. 1596 koupila statek Nedvězí, l. 1597 Bynice a l. 1607 Týnec n. S. Ves Kostelec, krám v Poříči a mlýn v Peňkovech vyměnila si l. 1606 od statku Týneckého, ale co za ně dala, zase l. 1607 koupila. Regentem jejím byl Bernart Rožnovský ze Křtěnova v l. 1608—1616.[23]) S manželem svým Přechem l. 1605 část zámku přistavěla. Posledním pořízením l. 1610 ve středu po sv. Lukáši odkázala panství Konopištské se všemi při-

[1]) DD 17 str 142 [2]) Arch. Benešovský. [3]) Tamže. [4]) DZ 1, K 30. [5]) DZ 10, D 30. [6]) DZ 13, A 17 [7]) Reg svěd. 1554 - 1557 f. 457. [8]) IX díl na str. 230. [9]) DZ 54, J 21. [10]) Reg. k. s. [11]) Paprocký, Beckovský II díl. [12]) Ach. Roudnický. [13]) DZ 20, A 11. [14]) Arch. Třeboňský [15]) DZ 22, B 24. [16]) Arch. Benešovský, Reg. kom. s. [17]) DZ 24, E 6, 25. G 11. [18]) Staré kn. Benešov. v zem. arch. [19]) Arch. gub. a Benešovský. [20]) DZ 176, E 3. [21]) DZ 178, N 14. [22]) Arch. Benešovský. [23]) Staré knihy Benešovské.

koupenými statky synům svým *Bernartovi mladšímu, Janovi Jiří, Přechovi, Bohuslavovi a Adamovi.*[1]) Zemřela l. 1613 dne 22. listopadu a pohřbena v Benešovském kostele.[2]) Synové se asi l. 1615 rozdělili o dědictví i otcovské i mateřské, při čemž se dostaly Bernartovi Milevsko, Janovi Lčovice a Čestice, Přechovi Konopiště s dílem Benešova, Bohuslavovi Bynice a Nedvězí též s dílem Benešova, Adamovi Týnec s dílem Benešova. Nový držitel Konopiště ani nedosáhl 21. roku svého věku a zemřel l. 1617 dne 20. března.[3]) Konopiště po něm ujal bratr jeho Bernart, bezpochyby slíbiv bratřím náhradu. Za doby povstání všichni se přidali ke stavům a pokutováni na statcích. Jan a Adam odsouzeni všeho jmění a přivedeni tím na žebrotu. Adam konečně sám pátý postavil se v čelo lidu sedlského, který se v Kouřimsku zbouřil. Povstalci (asi 8000) dobyvše zámků Rataj, Šternberka, Domašína, Vlašimě a Týnce n. S. vypálili a vyplenili je v Benešově klášter zlezli a vydrancovali, ale potom obklíčeni byvše na hoře Neštětické pobiti a zjímáni, avšak Adamovi se podařilo utéci.[4])

Konopiště. Brána před mostem.

Statky zabrané Konopiště, Bynice, Týnec, Osečany a Netluky koupil l. 1622, dne 19. prosince *Albrecht V. E. z Valdšteina*, ale po krátké době prodal je (a 1623, 22. února dskami odevzdal) *Pavlovi Michnovi z Vacínova* za 250.288 fl. r. Tento jest pravý příklad lidí takových, kteří z tehdejší bídy bezohledně kořistili.[5]) Potomek Budynského řezníka, stal se v l. 1622—1623 milionářem. Poddané své násilně na katolickou víru obrátil; v červenci l. 1624 začato tím na Konopištsku.[6]) Reformace byla tu jak se zdá brzo skončena i v Benešově zajisté do r. 1628, kdež Michna obci dovolil obchod solní vyzdvihnouti. Také (1630) vyprosil Benešovským třetí trh výroční.[7]) Regentem jeho byl Václav Dubský z Vitiněvsi.[8])

Po Pavlovi (†1632) zůstali synové *Václav, Jan* a *Karel*. První z nich dostal Konopiště, druhý Tloskov a Břežany, třetí Toužetín a Bitozeves.[9]) Václav měl kromě toho Zásmuky, jež si vyměnil 1637 za Postoloprty. Mladší dva před r. 1649 zemřeli bez dědicův a jejich jmění dědil Václav. Týž zemřel 1667 dne 21. května. Nemaje dětí odkázal všechen svůj statek synům strýce svého Jiří Viléma totiž *Zikmundovi Norbertovi* Konopiště, Tloskov, Toužetín a Postoloprty a *Vilémovi Bedřichovi* Bitozeves a Blažím, ale takovým způsobem, aby Zikmund Vilémovi otcovského svého dílu postoupil. Pořízení to bylo psáno 1658, 23 srpna.[10]) Zikmund se ujal zděděných statků ihned po smrti Václavově. Ale ještě téhož léta zemřel Zikmund zůstaviv z manž. Marie Alžběty roz. Lažanské z Bukové syny *Karla Jiří* a *Ferdinanda*. Ježto byli oba nezletilí, byla máti jich poručnicí. Hospodařila špatně, tak že naděláno dluhův a přiděláno jich, jestliže již některé byly z dob manželových. Z té příčiny prodávala některé statky, zejména l. 1669 Tloskov a Postoloprty.[11]) Konopiště chtíc prodati, nabízela je l. 1669 pánu ze Švarcenberka taxou podrobně zdělanou, v níž nabízeny krásné příležitosti, »o nichž by se velmi mnoho psáti mohlo«, ano je

[1]) DZ 136, C 11. [2]) Reg. k. s. [3]) Pam. kniha fary Benešovské. [4]) Jireček o Hodějovských. [5]) DZ 141, B19, 194, C 24—D 7. [6]) Arch. Roudnický. [7]) Arch. Benešovský. [8]) Vlasák MB III 41. [9]) Arch. Hradecký. O střelci Konopištském (r. 1648) viz Lumír 1854, II 694. [10]) DZ. 263, N 10. [11]) Hejtmanem na Konopišti byl l. 1668 Jan Jaroslav Mezlecký (Knihy Benešovské).

zámek skutečnou pevností. Po druhé nabízela je témuž pánovi r. 1671 novou taxou, ale páni od kupujícího vyslaní našli, že pokoje v zámku nejsou dobře upraveny a věž veliká že se k pádu kloní, takže kdyby se měl zámek opraviti a do řádného stavu přivésti, vyžadovalo by to velké náklady. Příčinu toho udávali nehospodářství.[1]) Pro nezbytí usneseno na soudu zemském Konopiště prodati. Koupil je l. 1673 od komisařův k tomu zřízených *Jiří Ludvík hrabě ze Sinzendorfu* za 165.000 fl.[2]) Tento se o své poddané dobře staral, Benešovským vyprosil u císaře (1647) obdarování na výroční koňský a dobytčí trh,[3]) ale před svou smrtí upadl ve veliké obvinění pro nepoctivé hospodářství u dvorské komory. Před ukončením zemřel zůstaviv vdovu Dorotu Elišku roz. kněžnu Šlesvickou a syny nezletilé *Krystyana* Ludvíka Ignáce a *Filipa* Ludvíka. Vdova zvedena l. 1682 ve veliké jmění jako poručnice,[4]) ale provdavši se po druhé přiša o poručenství.

Mladí páni dosáhli l. 1690 let svých. Staršímu přiděleny Postoloprty s příležejícími statky, mladší dostal Konopiště též s okolními statky, ale dědil l. 1691 vše jmění bratrovo, když tento bojuje s Turky

Konopiště, sál.

padl. Aby se zbavil velikého dluhu po otci, prodal 1692 Postoloprty, že však to nestačilo, prodal Konopiště l. 1701 *Františkovi Karlovi* hraběti *Přehořovskému z Kvasejovic* za 221.000 fl.[5])

Nový pán ustanovil za hejtmana Matěje Ignáce Zalužického,[6]) založil l. 1703 kolej piaristův v Benešově, ale upadl nešťastnými podniky finančními v takové dluhy, že panství Konopiště s připojenými statky l. 1715 věřitelům odhádáno.[7]) Zemřel l. 1716 a panství Konopištské koupil l. 1717 *Jan Josef hrabě z Vrtby*.[8]) Nový pán byl dobrý hospodář. Benešovským vyprosil (1718) obdarování na nový trh výroční a vykonal l. 1719 založení koleje piaristické Přehořovským začaté, sám pak l. 1731 svobody města Benešova potvrdil.[9]) Zámek asi opravil, zejména vystavěl l. 1725 vchod před zámkem. Panství rozšířil přikoupiv Mrač s Poříčím. Od l. 1712 až do smrti byl nejv. purkrabí, také byl rytířem zlatého rouna. Zemřel l. 1734 dne 14. srpna.[10]) Pochován v Oticích, ale srdce jeho uloženo u sv. Anny v Benešově.

Dědicem jeho stal se synovec *František Václav*. Týž byl mladší syn Frant. Václava, bratra Jana Jozefa zemřelého; otec jeho byl r. 1740 jeden z těch, kteří nastoupení královny M. Terezie za nezákonitý a nespravedlivý čin pokládali. Protože M. Terezie zvítězila, vzat s dvěma syny svými do vyšetřování, protože králi Karlovi sloužili. Zejména vyšetřován starší jeho syn Jan Jozef, jestli přijal komornický klíč z návodu otcova. Otec byl odsouzen k pokutě 75 a syn k pokutě 25 fl., ale již v září obdrželi oba povolení, aby

[1]) Výpisky Th. Wagnera z arch. Třeboňského. [2]) DZ 390, J 14. Hejtmanem tu byl v l. 1673—1674 Pavel Norbert z Nigropontu (Kn. Benešov.) [3]) Arch. Benešovský. [4]) DZ 116, G 11. [5]) DZ 403, D 11. [6]) Matr. v Kunraci. [7]) DZ 157. C 16. [8]) DZ 492, N 21. [9]) Arch. Benešovský. [10]) Matr. v Benešově.

Pohled na Konopiště z r. 1836.

mohli přicházeti ku král. dvoru.[1]) Frant. Václav dědic uznán byl 1443 za nevinného; koupil léta 1743 statek Vysokou Lhotu zabranou Karlovi Davidovi též po r. 1740 těžce obviněnému, též nabyl Dlouhodvor a Vidlákovy Lhoty. L. 1746 ženil se s M. Annou hrab. z Klenového a t. r. upravil zámek Konopiště tak, jak se spatřoval ještě za naší paměti. Zemřel l. 1762, dne 29. května a pohřben v Oticích.[2]) Protože jeho jediný syn a dědic *František Jozef* nebyl ještě při letech, spravovala panství jeho máti a poručnice, jež se zase l. 1767 za hraběte O'Kelly vdala, ale přes to poručnicí zůstala. Když se l. 1775 sedláci v okolí bouřili, sebralo se jich asi 200 ze zdejšího panství a z Pyšelska a přišli ke Konopišti, aby s hraběnkou o úlevu v robotách jednali. Poněvadž však vrchní hejtman panství o jich příchodu zvěděl, osadil zámek několika ozbrojenými myslivci. Když tedy sedláci chtěli do zámku, myslivci na ně z poručení vrchního z oken stříleli, až jich 8 zastřelili. Potom přišla kompanie vojska z Sedlce, rozehnala ty sedláky, některé zajali a bitím trestali. To bylo pak příčinou, že ostatní se vrátili domů.[3])

Mladý pán ujav panství r. 1785 osvobodil Benešovské r. 1800 z poddanství a jsa po vymření rodu Vrtbovského poslední zdědil po příbuzných Křimice, Žinkovy a Nekmíř. Zemřel l. 1830, 27. srpna v Křimicích maje věku svého 72 let. Dědicem svým ustanovil *Jana Karla z Lobkovic.* Proč se tak stalo, vypravoval mi starý myslivec, bývalý jeho služebník. Hrabě z Vrtby padl tuším ve Vídni na chodníku a Jan Karel jsa tu přítomen nejen jej zdvihl, nýbrž potom i opatroval. Prof. M. Kolář zase vypravoval, že hrabě z Klenového příbuzný jeho po matce hořce při pohřbu ve Vejprnicích plakal, protože byl odstrčen.

Jan Karel z Lobkovic byl pánem na Želči a zdědil Konopiště, Křimice, Žinkovy a Nekmíř. Za něho uhodil hrom do zámku (1854, 25. února), při čemž část, zejména palác, v němž bylo mnoho obrazův bývalých držitelův, vyhořel. Co zbylo po ohni ještě, to pokryto a opraveno. Svoje statky všechny odevzdal l. 1870 svým dětem a zemřel na Konopišti l. 1878, 6. června. Syn jeho *Frant. Eugen* ujal po něm Konopiště a Křimice. Konopiště prodal l. 1887 arciknížeti *Frant. Ferdinandovi.* Vláda jeho na Konopišti dosud se dobře pamatuje v Benešově a v okolí, co se tu všecko kulo před válkou a za ní, to se jenom tuší a snad jednou také na jevo přijde.

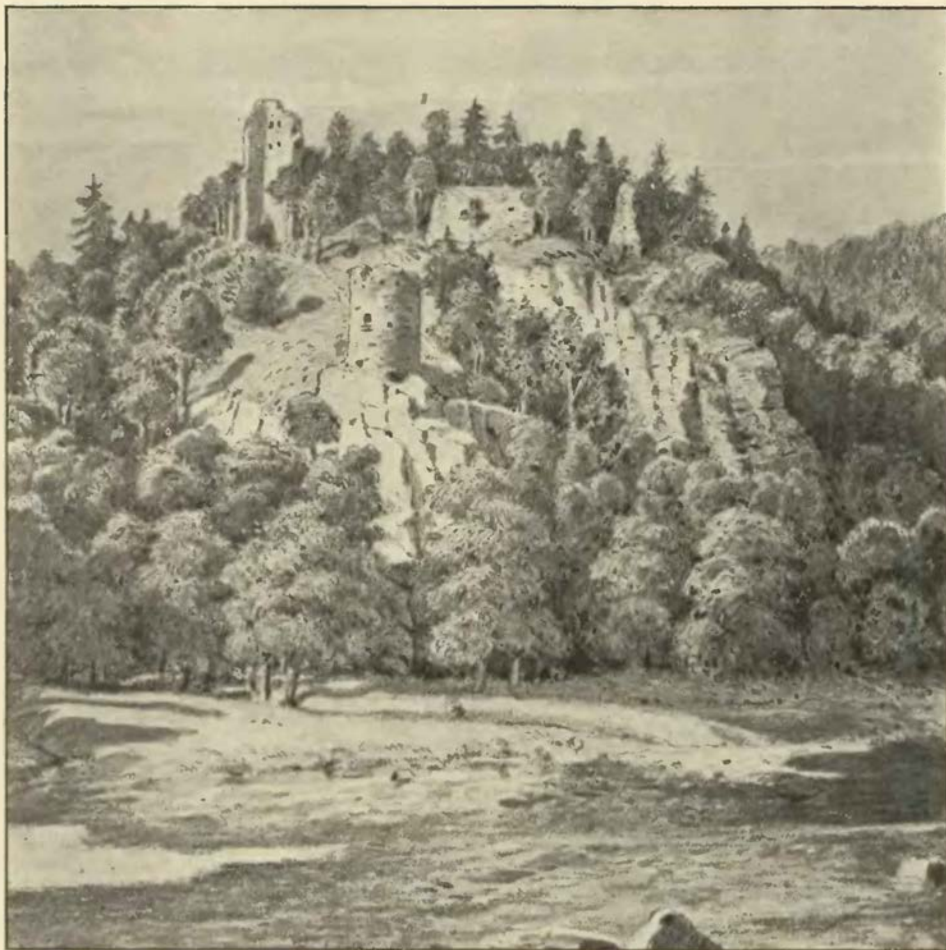
BENEŠOV.

elze o tom pochybovati, že v Benešově bylo opevnění nějaké, které se jednou ve 13. st. munitie nazývá. To nemohlo nikde jinde býti nežli na návrší řečeném Karlov. Nebyl to ani středověký hrad ani tvrz, nýbrž něco podobného kostelu neb ohrazenému kostelu. Je-li pravda, že kostel Benešovský l. 1070 posvěcen,[4]) lze hádati, že opevnění asi současně založeno a snad že Benešov sám nedávno před tím vznikl. Zakladatelem jeho ovšem byl Beneš, jak již jméno svědčí. O jiném Benešovi bylo psáno, že byl při císaři Bedřichovi, když dobýval l. 1162 Milána, z kořisti tu vzaté si přivezl bibli a pasional a oboje daroval do kostela Benešovského.[5]) Ok. l. 1243 založen v témž opevnění klášter minoritův a vznikl tu kostel, z něhož zbyl jen kus zdi. Když se r. 1287 páni bouřili, obdržel toho král Václav při biskupovi Dobešovi z Benešova, že mu biskup pevnost svou z Benešova na nějaký čas odevzdal, aby Jindřicha z Rožemberka pokořiti mohl.[6]) Dobeš tu míval také svého purkrabě.[7]) Protože pevnost ta bez příkopův a jen prostě zpevněná neposkytovala dostatečné ochrany, vyzdvihli si páni pevný hrad na Konopišti, k němuž pak Benešov patříval.

---

[1]) Protokoly rak. ministerstva vnitra. [2]) Matr. v Benešově a Oticích. [3]) Časopis Tábor II č. 35 z knih Sedleckých. [4]) Ze starého rukop. Břežan v gen. Šternberkův a Dobner Annal. V 406. tamže. [6]) Reg. II 1092—1053. [7]) Form. Dobešův.

Kostelec nad Sázavou od jihu.

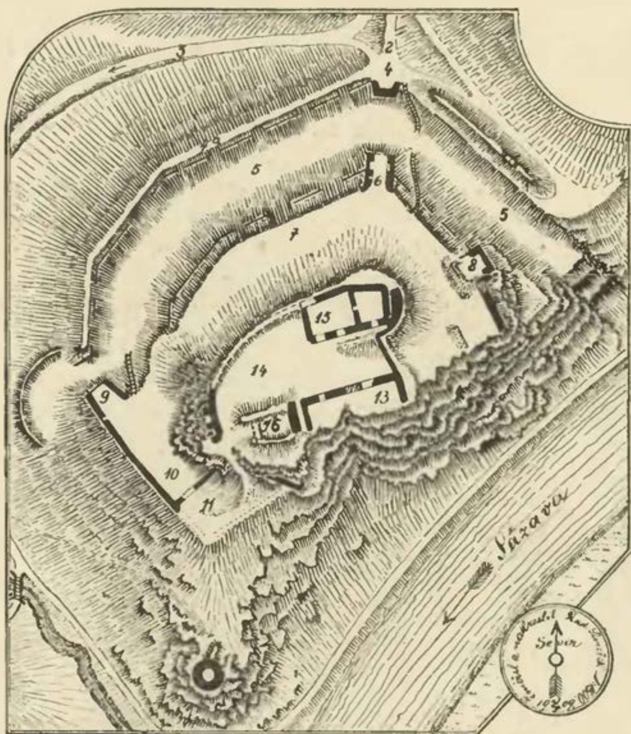
KOSTELEC n. S. HRAD.

V podkraji Sázavy bývá často lučné údolí, z něhož se na místech některých návrší vlnitým způsobem zdvíhají, kdežto jinde se byty lidské tulí za stromoví. Mnohá návrší korunována jsou zámky a zbořenými hrady. K těmto patří také Kostelec, ležící proti vsi Kostelci přes řeku. Tento hrad stojí na opyši vysokého návrší lesnatého. Hradečnice, která se táhne od Babic a Řebnic k jihozápadu nad samou Sázavou sráznou skalnou horou, »ve vrchu« se končí. Místo toto pro založení hradu velmi výhodné také osazeno a podle středověkého způsobu náležitě opevněno. Vrch překopán jest hlubokým a širokým příkopem; z vyházené země nasypán nad příkopem vysoký a mohutný val, objímající hrad v podobě půlměsíce, ale není všude stejně vysoký a široký. Kromě toho a hradeb bylo k hradu venkovské opevnění a to na vršku, kterému se říká »na baště«. Vršek ten jest pod opyšem hradiště, ale podle zprávy obyvatel není tu ani zdí ani příkopů viděti. Snad je to místo, o němž psáno v Sommrově topografii, že tu l. 1845 po povodni viděli základy zdi a nějaké čtvrhranné věže, kterou si vykládali za vodárnu. Býval ovšem pod hradem také mlýn.

Několik *cest*, jimiž se ke hradu chodívalo, schází se před valem. Předně sem běží pěšina, kterou se od řeky na hradiště chodí a které se snad již za staré doby pro pěší a soumary užívalo, za druhé tu končí se úvoz, též od dolejška ale od severní strany běžící a za třetí cesta po Hradečnici. Tyto dvě poslední spojovaly se před valem, který byl tu prokopán, aby se po rovině k bráně přijíždělo. Tu se přišlo na mostnici a naproti ní za příkopem byla *první brána*.

Tyto dvě věci, totiž mostnice a brána, vyskytují-li se ještě pospolu, patří ke vzácným památkám, neb málokde v Čechách jest viděti tak starý příjezd k hradu a tak dobře, jako na našem Kostelci. Mostnice ještě dobře drží a co z ní schází, bylo vylámáno od chtivých lidí. Poněvadž je průjezd po mostě a zvoditém mostě již přes 400 léta přerušen, leze se nyní do příkopu po schodech a z něho zase do vrchu a obchází se brána, protože hradba v těch místech již dávno za své vzala. Přední obruba vrat v bráně jest úplně zničena, protože se štukoví vylámalo. Průjezd stojí celý. V něm byly po obou stranách, když se přicházelo neb přijíždělo, výklenky k sedění i s okny; oboje snad teprve v pozdním věku, aby se tu jednalo s lidmi, nežli byli vpuštěni do hradu. Na pravé straně jest kromě toho malý výklenek pro odložení nějaké věci. Zadní vrata nejsou a snad nikdy nebyla, zdi průjezdu se totiž rozcházejí. Za průjezdem octli jsme se v místě krásném, živým a černým lesem porostlém, které bývalo *dolní ohradou* přiléhající ke hradu na třech stranách slabších tak jako příkop. Před sebou uvidíme vysoký palác a jdeme-li pod ním po levé straně, stoupáme po pěšině do vrchu *k hornímu hradu.* Po levé ruce zůstanou nám zbytky čtverhranného stavení, snad věže. Tu jdeme kousek po parkánu a z něho přijdeme na horní hrad, ale tak že přelezeme zeď, která se tu sesula. Tu pak shledáme, že byl horní hrad nepříliš velký, zato však velmi pevný a vysoko položený. Na všech stranách zavíraly jej buď hradby neb stavení.

Plán hradu Kostelce n. S.

1 Cesta k hradu od Ledec dvora, 2 cesta od Darboře dvora, 3 cesta od Čakovic, 4 mostnice (4a valy), 5 vyzděný příkop, 6 první brána, 7 dolní ohrada, 8 věž, 9 bašta s mostnicí naproti, 10 druhá brána, 11 přihrádek s branou do horního hradu, 12 věž hláska, 13 stavení, 14 horní dvůr, 15 palác, 16 propadlina se studní.

Na jižní straně horního hradu jest zeď s velkým vylomeným otvorem; bývaly tu snad dveře do úzkého stavení. Zde jest rozkošný pohled na údolí Sázavy. Pod námi srázné skály hradiště s okrouhlou věží, řeka Sázava a lesnaté stráně, v zadu Týnec a hora Chlum. U západního konce tohoto stavení jest roh a hradba se láme do stráně a naproti tomu malý kousek jest zase roh; patrně tu byl průchod, po němž se dostali ven na skálu. Za tímto rohem bývalo stavení čtverhranaté, z něhož zbyly jen základy rumem zasuté a znáti jest, že je to propadlina bývalého sklepu, odkudž byla podle Šimečkova šetření[1]) chodba do podzemní *studně.*[2]) Západní konec hradu byl málo do kruhu založen s třemi opěrnými pilíři a proto jeho hrubé zdi dlouho zkáze odporovaly. Člověk vida tento obrovský kus zdi připomíná si zbytky kostelního kůru (neb svatyně) a tuší, že tu bývala kaple, neb spůsoba zevnější jest taková jako u kostelního kůru, ale na kapli tu není místa, ale důležitá byla tato část jako bašta k ochraně cesty na horní hrad.

Palác hradu založen jest jako nějaký kostel, trče do obdélníku, ale východní konec jest zaokrouhlen. Rohy jeho zesíleny jsou štukovím, které tu podivuhodnou náhodou zůstalo a strana ta byla chráněna pláštěm proti střelám s výšiny házeným. Ve vnitř má dvě oddělení. V západním oddělení pozoruje se zasuté podzemí, které asi 1 m do hloubky jest prázdné. Nad ním byla klenutá místnost a nad touto, jak svědčí díry byly trámy podlahy a tu asi byla *velká síň* táhnoucí se po obou odděleních. V druhém východním oddělení nelze poznati, jestli bude pod ním něco klenutého, ale v přízemí byla klenutá světnice čtverhranná, jejíž venkovská zeď východní jsouc rozšířena byla i baštou. V prvním poschodí jest gotická branka. V přízemí jest nějaká kouzeň a do parkánu bylo veliké okno.

Poznavše polohu hradu a částí jeho, snadno se domakáme *cesty*, kudy se nahoru přišlo. Nechodilo se v levo od brány, jako jsme my pokračovali v popise, poněvadž tu byla cesta zavřena zdí, nýbrž kráčelo se a jezdilo v pravo od ní. Tu se šlo mezi hradbami a palácem, který neměl oken na tuto stranu, a tak se

---

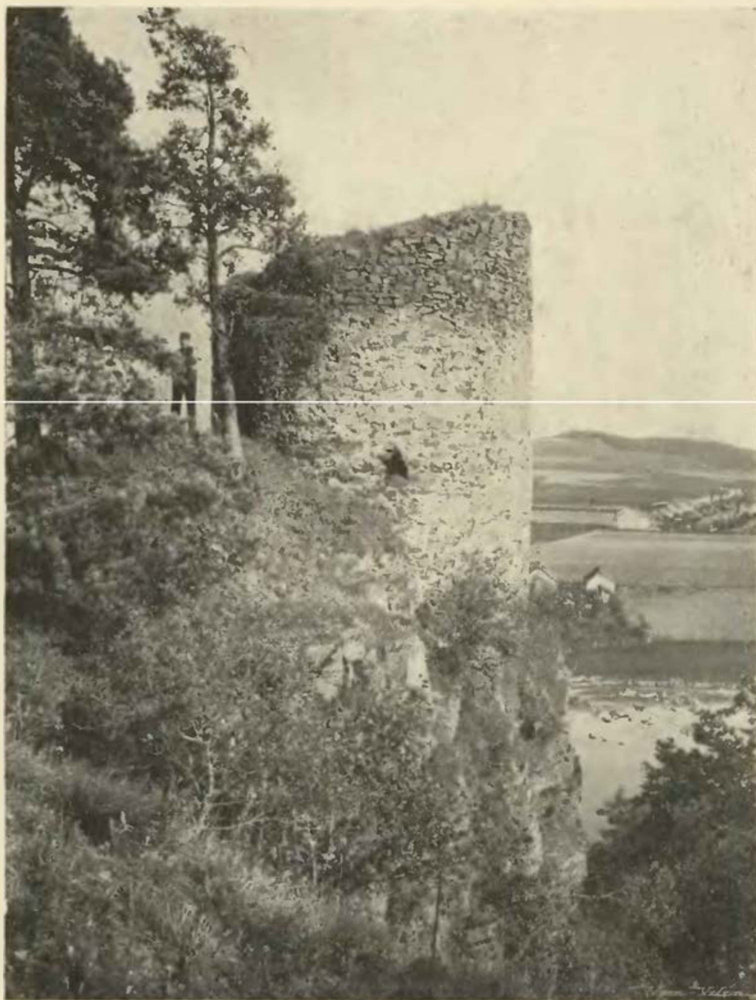
[1]) P. inž. Rud. Šimeček změřil a vykreslil důkladný plán a oddal se tomuto dílu. Od něho pocházejí také následující některé plány tohoto dílu. [2]) Na pramen tu nelze mysliti, ale bývalo v středověku, že se zachycovala dešťová voda a sváděla do studně.

šlo dále po parkánu na západní straně zúženém k západnímu konci dolní ohrady pod dotčené tři pilíře. Tu je hradba, u jejíhož severozápadního konce jest bašta povydaná, v níž byla *branka*, jak lze souditi z protější mostnice. Jdouc pak dále, byla cesta zavřena příční zdí, v níž zase byla *brána* (*druhá*), ale asi menší než první a prostá bez průjezdu. Tu se přijde na trávník, někdy hradbami zavřený, z něhož se mohlo přijíti k okrouhlé věži anebo kdo chtěl jíti na horní hrad vysoko položený, zatočil se od jihozápadu k severozápadu a dostal se tam jedině buď po příkré stezce neb schodech. Jezdec zanechal koně asi někde u druhé brány. Samo sebou se rozumí, že se mohlo přijíti na horní hrad jen skrze *branku* (třetí), po níž však není známky.

Dotyčná *věž* mohutná stojí na příkré skále a dosti hluboko pod hradem. Lidé ji pokládají za studni. Bylo-li tomu tak, mohla se tam nadržovati jen dešťová voda S dostatek vody tu jistě nebývalo; bývalo tak i jinde na mnohých místech a bylo jednou z příčin, proč se vysoko položené hrady opouštěly.

Na Hradečnici za hradem jsou klikaté příkopy zdéli 400 kroků a táhnou se všelijakými stranami a rozličným směrem, aby se mohly zasazovati děla a praky. Pocházejí z nějakého obléhání Kostelce v 15. století. Na vrcholu Hradečnice prý jsou známky povydané věže, totiž okrouhlé základy a okolo příkop již zanesený.

Není pochyby, že jméno Kostelec pochází od kostelce čili chrámu z kamene postaveného a hradbou zavřeného, kterýž byl lidovou pevností, a že tudy jméno samo ukazuje, že tu byl před hradem, než ještě založen byl, opevněný kostel. Bylť sice ve 14. st. farní kostel ve vsi Kostelci i na protějším břehu řeky Sázavy a v rovině, ale není víře podobno, že by odtud byl přenesen název Kostelce na nově založený hrad, a spíše se zamlouvá, že hrad podržel to jméno,* které měla hora před jeho založením.

Kostelec n. S. Zbytek okrouhlé bašty.

Kostelec patříval prvotně ke královské komoře, byv asi na počátku 14. věku založen. Za krále Jana, jenž rád zastavoval pro přílišnou potřebu peněz, dostal se v držení *Oldřicha* z rodu pánův z Valdeka a erbu sviní hlavy, jenž se psával *z Kostelce*, maje v zástavě též Vadslavice s újezdem. Poněvadž týž pán lidi na témž újezdě novými povinnostmi obtěžoval, dovolil jim kralevic Karel (1432), aby se 600 kopami, v nichž byli zastaveni, vyplatili, což když se stalo, udělil dotčeným vesnicím jisté výsady.[1])

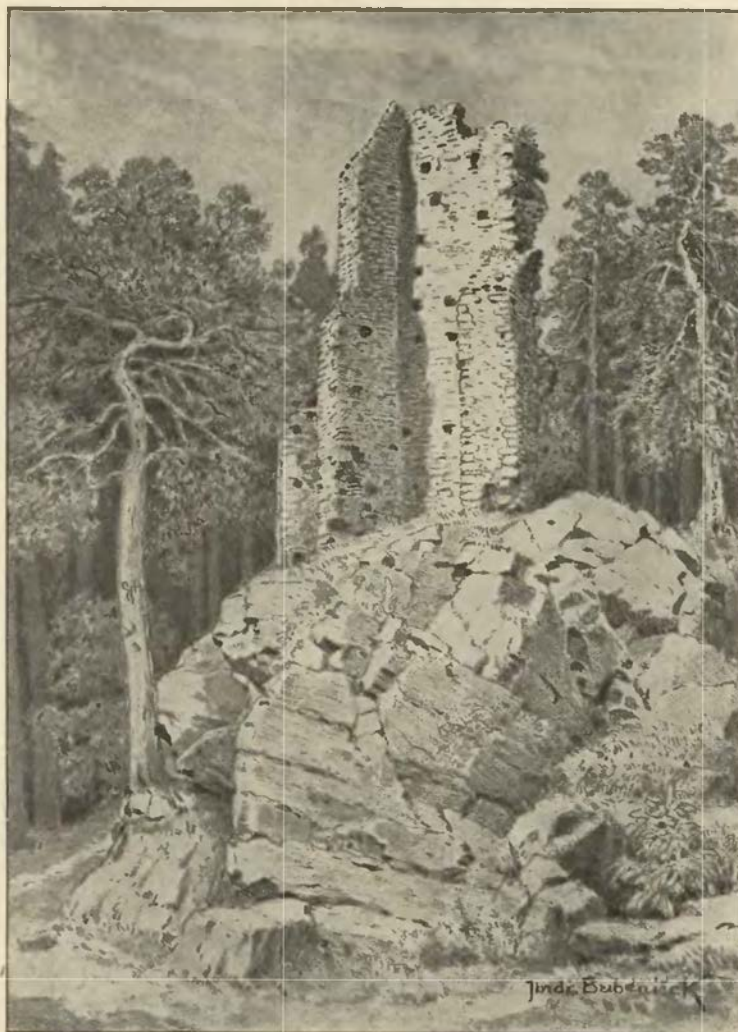
Týž Karel stav se králem ustanovil majestátem svým, že včas pilné potřeby a nouze někteří hradové, mezi nimi i Kostelec nad Sázavou mohou se zastaviti;[2]) sám však Kostelec vyplatil ještě za živobytí Oldřichova († r. 1351), anebo od jeho synův, tak že jim dal statek Zalužany.[3]) Diviš a Špacman, synové Oldřichovi, vyznali l. 1356, že již dotčenou směnou dosti učiněno.[4]) Dlouho však nebyl Kostelec v držení královĕ, byl zase v l. 1357 a 1358 v držení *Jakuba z Kostelce* syna n. Frenclina podkomořího, jenž v těch letech faráře do Olešky podával.[5]) Nedlouho potom zase vyplacen.

Císař Karel dal l. 1360, 10. ledna *Janovi z Hardeka*, purkrabí

[1]) Reg. IV 406, 474. Arch. kap. Praž. [2]) Arch. C. IV 88. [3]) Břežan Reg. Švamberská. [4]) Arch. c. k. dvorský. [5]) Lib. conf.

Mardburskému a Heleně neb Léně, manželce jeho a dceři Rudolfa, knížete Saského, hrad Kostelec se vsí pod hradem a 10 jiných vesnic v ušlechtilé manství a to v 1000 kopách, na srážku 3000 kop, jež Heleně příbuzné své měl věna dáti.[1]) Z té příčiny Karel novým majestátem (1365 13. března) ustanovil, že má býti Kostelec po smrti Janově věnným statkem Leniným.[2]) Jan byl pánem na Kostelci ještě r. 1376, podávaje faráře do Kostelce.[3])

Od roku 1385 vyskytuje se *Chval ze Rzavého* jako pán na Kostelci. Byl také purkrabí Vyšehradským a vyskytuje se několikráte v zápisech l. 1386 psávaje se z Kostelce, zejména i jako patron kostela v Olešce.[4]) Kostelec držel dědičně. Žil ještě l. 1387 slouže věrně královi,[5]) ale v lednu r. 1390 byl již mrtev. Manželku měl Chval Eulalii z Netvořic, jíž věno zapsal na Kostelci. S touž manželkou zplodil prý syna Bohuslava a dceru Johanku,[6]) ale z pamětí psaných jde na jevo, že měl *Jana*, syna ještě nezletilého. Ten zemřel okolo l. 1395 a na hrad táhl se *Mikuláš z Šeslic*, jenž l. 1399 práva svého postoupil *Janovi proboštovi Všech Svatých* na hradě Pražském.[7])

Kostelec n. S. od jihu.

R. 1398 svářili se o hrad Kostelec, jakož i vše dědictví po Chvalovi kněz Ješek, probošt ode Všech svatých a Zachař ze Šlovic, purkrabě na Zvíkově. Královým kázáním rozsoudil je Prokop, markrabě Moravský, přiřknuv právo na Kostelec *knězi Ješkovi a Mikšovi z Šeslic.*[8]) R. 1400 žádal *Filip Lant z Dědic*, lovčí královský u Václava dovolení, aby mohl Kostelec od kněze Ješka koupiti. Král prosbu tuto povolil (7. května) vymíniv si toliko, aby mohl zboží Kostelecké zpět koupiti za 580 ss. gr. č.[9]) Ale trh o to stal se již l. 1399, při čemž vyminěny faráři kosteleckému platy jemu předešle darované.[10]) Jiným listem potvrdil král koupení tohoto hradu, zrušil ale zároveň dřívější svůj list, jímž byl hrad Chvalovi dal v zpupné dědictví, poněvadž se toto bylo stalo bez povolení pánův Českých.[11]) Kostelec se stal tedy opět manstvím ušlechtilým.

Než Filip měl mnohá zaneprázdnění s Eulalií, vdovou Chvalovou, která majíc věno na Kostelci odpírala tomu, aby byl Kostelec manstvím, ježto bývalo zpupné zboží. Soud zemský 1406, 7. března nalezl a dal za právo králi a Filipovi, avšak bez porušení věna.[12])

Filip prodal několik let potom (a potvrzeno jest králem 1413, 27. dubna) *hrad Kostelec* se vsí pod hradem rovněž Kostelec řečenou, vsi s podacím v Kostelci a Olešce *Janovi*, řečenému *Sádlo ze Smilkova.*[13]) Jan poručil r. 1414 všechny děti své a zboží Martě, manželce své, Přibíkovi z Chotyšan, Janovi Střížkovi ze Střížkova a Vojtěchovi z Buřenic.[14]) Byl osoba v dobách tehdejších vynikající: král je proto (1415, 12. března) ze soudu, cud a jiných práv vyňal, tak že on i jeho dědicové jen u hofmistra neb maršálka (králova) mohli

---

[1]) Glafey Anecd. 231. [2]) Arch Drážďanský. [3]) Lib. conf. [4]) Arch. c. k. dvorský. [5]) Reichstagsakten I 559. [6]) Břežan v geneal. Vítův. [7]) DD 14 f. 126. [8]) Rel. tab. I 577, Arch. Č. I 392, III 271. [9]) Kop. Přemysl l. 20. [10]) Lib. erect. [11]) Kop. Přemysl l. 93. [12]) Arch. český III 365, Rel. tab. II 23, 46. [13]) DD 61, A 21. Ve dskách dvorských zapisoval Jan na tom zboží již r. 1411 a 1412 (DD II 66, 81). [14]) DD 61, A 3.

býti obviňováni.[1]) Spečetil také stížný list poslaný ke sněmu Kostnickému. O jeho násilné smrti (1421, 20. října) vypravuje se v dějinách Českých. Dlouholetým jeho služebníkem byl Chval z Chotče, jsa od r. 1411 purkrabí na Kostelci,[2]) l. 1419 také pánem na Hartvíkově a purkrabí ještě l. 1432.[3])

Jan ze Smilkova, syn Janův (jak se zdá) byl l. 1437 již při letech,[4]) získav pak Leštno prodal hrad Kostelec a ves, mlýn pod hradem, dvůr s dědinou, rybáka a podací ve vsi, též vsi příslušné (okolo 1443, 25. ledna) *Kunšovi Bezkočovi z Dubé*. Kuneš byl příslušníkem strany pod jednou a odpornlkem strany Poděbradské, již hubil.

Když tedy Poděbradští ujistili se na severu dobytím Prahy, oblehl Zdeněk ze Šternberka l. 1449 hrad Kostelec a Pardus Rychmburský táhl mu na pomoc.[5]) Škodili hradu děly a praky, ale nemohli ho dobýti, ač Jiří z Poděbrad v březnu t. r. s jednotou svou přibyl a odtud katolické pány k sněmu Pelhřimovskému a do Jindřichova Hradce glejtoval.[6]) Nedobyvše hradu odtáhli. Přičiněním starého Trčky zjednáno příměří mezi oběma stranami (1449, 10. dubna), kteréž rok potrvati mělo. Poněvadž však příměří to ke konečnému míru nevedlo, počaty války s ještě větším důrazem. Zdeněk ze Šternberka vytáhl opět na Kostelec a jemu ku pomoci přitáhl 18. května 1450 pan Jiřík s Pražany a Janek z Ručinova s lidem krajským, a tu dobyvše hradu 23. května hradby rozmetali a dali pustý hrad s panstvím Zdeňkovi.[7]) Na sněmě Pražském (1451, 6. ledna) vypověděno, aby páni, kteří drželi Kostelec, dali Kunšovi 1500 kop a on aby jim hrad dskami odevzdal.[8])

Zákonitého potvrzení dostalo se dárci, když byl král Ladislav dosedl na trůn. Ten, poněvadž »Kuneš zapsav se v lantfrydu, kterýž pro upokojení království našeho českého ode pánuov, zeman a měst učiněn byl, v nichžto každému zapovědíno bylo, aby žádný mocí na druhého nesahal pod ztracením a zpropadením zbožie, kteréžto na krále budúcieho spadnúti mělo, týž Kuneš proti těm zápisóm královstvie naše české ohněm, braním i jinými záhubami rozličně hubil jest a protož zboží své propadl«.[9]) Král daroval proto (1453, 13. listopadu) Janovi Zajímáčovi z Kunštátu 4 vesnice od panství Kosteleckého a Zdeňkovi z Postupic dvůr, ves a kostel pod Kostelcem též s některými vesnicemi, pak 3. prosince Zdeňkovi ze Šternberka hrad Kostelec s horami, lesy, mlýnem, řekou, též s některými vesnicemi a Vadslavský újezd zápisný a Janovi ze Smilkova též některé vesnice.[10]) Kromě toho provolán zbořený hrad Kostelec i se všemi vesnicemi jako odumřelé zboží (1454), které na krále pokutou připadlo. Kuneš odporoval dávaje věděti, že chce provésti, že se ani proti králi, ani proti zemi neprovinil, ale na soudu dvorském nalezeno (1456 v říjnu), že Kuneš již zemským soudem panským souzen a toho zboží odsouzen a protož že páni po druhé souditi nemíní.[11]) O téže věci stal se ještě nález soudu zemského (1455, 11. října), aby byl Kuneš vzat do vězení a jeho zboží ponecháno těmž, kteří je drželi.[12]) Král Ladislav vyňal zbořený hrad z manství (1456)[13]) a Zdeněk připojil jej k panství Konopištskému. Již svrchu vypravováno, jak se stal Zdeněk úhlavním nepřítelem krále Jiříka, jak se mu protivil. Aby mohl záměry své dokonati, obnovil hradby na Kostelci, ale ke sklonku dubna r. 1467 oblehnuty všechny jeho hrady, nic mu nepomohlo, že prosil své přátele za pomoc, poněvadž Kostelec od královských znova dobyt a rozbořen.[14]) Protože Šternberkům jich zboží později navráceno, zůstal Kostelec při panství Konopištském, které držel *Jan*, syn Zdeňka l. 1476 zemřelého a po Janovi, který otce dlouho nepřetrval, jeho synové *Zdeněk mladší* a *Jiří*. Když se tito dělili, dostalo se Zdeňkovi za díl polovice panství Konopištského, totiž polovice městečka Benešova, hrad Ostromeč a pustý hrad Kostelec; l. 1496 zemřel Zdeněk nezanechav dědicův a zboží jeho spadlo na krále. Obdrželi je darem Ladslav ze Šternberka a Kateřina, máti zemřelého, přes odpory Jiříkovy.[15]) Pustý hrad dostal se později zase k panství Konopištskému, připomíná se v l. 1569—1610 ano i v taxe l. 1671.

Kostelec n. S.
Podle kresby Hebrovy z let 40. min. stol.

---

[1]) DD 61 l. 144. [2]) Rel. tab. I 100. [3]) Lib. conf. Arch Český I 155, 409, Teige Zákl. Ia 353. [4]) Rel. tab. II 157. [5]) Staří letop. 157. [6]) Arch. Český III 540. [7]) Palacký str. 205, Staří letop. 157, Script. r. Lus. I. 73. [8]) Arch. Český II 289. [9]) DD 26, C 7. Viz níže poznámku. [10]) DD 26 str. 51, 63, 73, 97. [11]) DD 16 l, 125, 185. Pražané obdrželi l. 1454 ves Vesce bez dvora (Rkps. Gersdorfský). [12]) Rel. tab. II 269. [13]) ČČM. 1839, str. 415. [14]) DD 17f. 39, též 23 R 1. [15]) St. letop. 185, Arch. Č. VII 278.

TÝNEC HRAD.

Nad Sázavou takořka v úkrytu stojí dvůr Týnec, takže jest ho jen z nejbližšího okolí viděti. Nádvoří, na němž se rozkládá, spadá strmě k Sázavě; sice je to pláň. Nelze o tom pochybovati, že tu stával od pradávna týnec neb obydlí zpevněné; později z něho vznikl hrad zabírající část pláně ostrohovitou, to jest úpadem od ostatní pláně oddělenou. Na úpatí hradiště jsou domky, také tu bývala továrna na kamenné zboží, kterou l. 1813 Frant. Jozef, hrabě z Vrtby, postaviti dal. Tam, kde ostroh z pláně vybíhá, stojí kostel sv. Šimona a Judy. Na hradišti jsou bývalá hospodářská stavení, patřící ke dvoru, též úřední dům, jejž vyzdvihla l. 1762 ovdovělá Marie Anna z Vrtby, jakožto letní sídlo a tu dlouhý čas přebývala. Domky ty buď jsou pronajaty řemeslníkům aneb tu bydlí panští úředníci ve výslužbě se nacházející. Co tu viděti, je vše ze zřícenin starých stavení vystavěno.

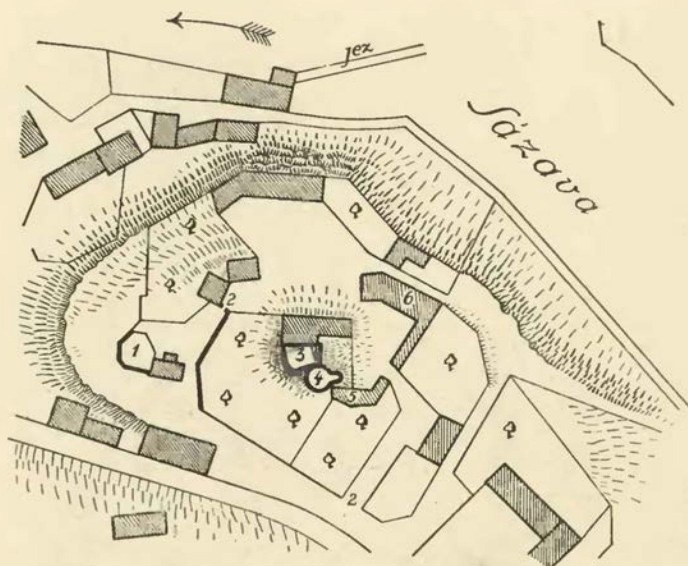
Na jižní a západní straně byl hrad zpevněn náspy a příkopy, z nichž nic nezbylo, též hradbami, z nichž zůstaly některé části. Chatrné ty zbytky již před věky podpírali pilíři. Po zrušení venkovského opev-

Týnec n. S. od severozápadu.

nění byly tři vchody, z nichž zůstaly nyní dva, obyčejná to vrata, jako bývají do poplužních dvorů. Na nejvyšším místě stojí starožitné a zajímavé zbytky, které pocházejí ještě z dob, nežli tu vladycký hrad stál, totiž věž a kaple.

Velká věž do nepravidelného čtverhranu založená vystavěna jest shora dolů z tesného kamene, jest ve zdech 17 m, avšak až ke hřebenu střechy přes 22 m vysoká, majíc tři poschodí nad sebou. Do přízemí jsou staré dveře do půlkruhu sklenuté s malým závěrákem a tesným kamenem obložené. V přízemí najdeš sklep prostranný, cihlami dlážděný, mající omítku bledorudou. Jedněmi dveřmi chodí se z něho do vedlejšího stavení, druhými, proti vchodu položenými lze přijíti ke schodům ve hrubosti zdi se nacházejícím střílnou osvětleným a tak úzkým, že jen jediná osoba projíti může. Jest jich 19 a vedou k prvnímu poschodí, v němž se zase sklep cihlami dlážděný a oknem osvětlený nachází. Z něho šly dveře na půdu vedlejšího stavení, nyní zazděné; jiných dveří tu není, a chtěl-li by se někdo dostati k horním ponebím, jedině by to šlo po žebříku až ke čtverhranatému otvoru, který se v klenbě nachází; neb hořejšek jest nepřístupný. V druhém patře jsou také dveře na vedlejší půdu; sice jsou tu a v třetím poschodí holé zdi až po krov.

Plán hradu Týnce n. S.
1 Bašta, 2 brány, 3 velká věž, 4 stará kaple, 5 tak zvaná kaplanka n. obydlí kaplanovo, 6 bývalá továrna na kamenné zboží, n. úřední dům.

Věž hřebenatou střechou pokrytá podle pověstí lidu bývala vyšší než jest nyní a vystavěna až do výšky hřebenu a za důvod uvádějí okna zazděná do polovice své velikosti. Také střecha vedlejšího stavení bývala jiná a viděti dobře na věži, jak a kde k ní přiléhala.

Vedle věže stojí starožitná *kaple*, rotunda románským slohem vystavěná. Skládá se z lodi, dokonalý kruh tvořící a z absidy podkovité, k východní straně obrácené. Oboje je posud klenuté, ač klenutí vylamováním kamene jest poroucháno. Neb poněvadž tu býval zasazen jakýsi stroj, i klenutí i omítka zdí od zpodu růžová a nad tím bílá jsou děrami pokaženy a přes to prastaré z lomeného kamení po pravidelných vrstvách vyzdvižené zdivo vzdorovalo tomu, jako by bylo děláno na věčnost. Okna pozbyla své starožitné tvářnosti; byla v novější době pro rozšíření vybourána a dvě v absidě zazděna. Před zrušením byla kaple sv. Janu Nep. posvěcena. Na ten čas jest stavení to, které bylo za posledních let skladištěm slámy, sena a bednářského nádobí, v žalostném stavu.[1]) Za dob hradu zvýšeno zdivo absidy do rovnosti s bání, jak zřetelně se poznává z drobnějšího kamení a chatrnějšího stavení; také prostor od tupého rohu věže až ke kapli zastavěn. Nad klenbami kaple povstala tím skrýš k úschovám vzácných věcí, k níž byl přístup z věže.

Na Týnci nebývalo studně, nýbrž voda na něj vedena bývala a posud se vodí z lesa Taranky nedalekého do tří kašen, z nichž ještě jedna stojí. V zahradách nacházejících se okolo věže a kaple nacházeny zhusta kosti a lebky lidské ano i kosti, na nichž byla železná pouta.

Jak jméno ukazuje, byl tu prvotně týnec čili malá osada zatýněná, v níž stála okrouhlá kaple, jsouc farním kostelem této osady. Když pak týnec přetvořen jest ve středověký hrad, vystavěn nový farní kostel mimo hrad a okrouhlé kaple pak užito jako hradské kaple. Založení týnce stalo se v dávných dobách, snad v 11. století, ne-li dříve; hrad však pochází ze 13. století a to z druhé jeho polovice aneb spíše z konce. První jeho držitel (1318) *Oldřich z Týnce*[2]) pocházel soudíc ze jména z rodu pánův z Valdeka a byl předkem *Medkův z Valdeka* panského stavu, kteří dlouho na Týnci seděli. Za Karla IV. žili z toho rodu dva *Oldřichové*, z nichž jeden seděl na Lešanech; oba se připomínají l. 1369.[3]) Oldřich Lešanský zdědil také Týnec, ač se ještě l. 1390 se syny svými po Lešanech psal. Synové jeho byli *Vilém*, *Havel* a *Zdeněk*. První z nich po r. 1390 zahynul a Havel stal se pánem na Talmberce. Zdeněk spravoval Týnec s otcem od r. 1393. Tehdá mířil jej ve při, kterou měl s farářem Týneckým.[4]) L. 1394 poukázal kostelu zdejšímu 4 k. ročního platu zapsaného na vsi Chlistově a podával r. 1399 s otcem svým nového faráře ke kostelu Týneckému.[5]) Toho roku, neb příštího, zemřel starý Oldřich a Zdeněk stav se samostatným držitelem v l. 1400—1415 nového faráře v Týnci podával.[6]) Týnskému kostelu v Praze prodal 1407 plat, 1412, 28. února s farářem Vladi-

Týnec n. S.
Románská rotunda a zbytek bývalého hradu.
Pohled od jihovýchodu.

[1]) Heber VI 238, Pam. arch. III 106, Mutth. ČČM. XXV 103, Method XVI 13, Č. Sp. P. VIII 169, Soupis Benešovska na str. 261. [2]) Tab. vet. 153, 303. [3]) Dsky Brněnské. [4]) Arch u sv. Tomáše, Lib. erect. XIII 130. [5]) Lib. erect. XII 130. [6]) Lib. conf.

slavským učinil porovnání o desátky a t. r. prodal krčmu v Satalicích kapitole u sv. Apollinaria.[1]) Při počátku zmatkův husitských podepsal Zdeněk (1415) známý stížný list ke sboru Kostnickému; podepsal též na sněmu v Čáslavi (1421) stížnost stavův proti císaři Zikmundovi, byl 1. listopadu 1423 přítomen valnému sněmu v Praze.[2])

Zdeněk žil ještě r. 1432.[3]) Jak se zdá oženil se v pozdních letech s Ofkou z Malovic, jež ho přebyla a l. 1445 ves svou věnnou Chrášťany druhému manželu Petrovi Mráckému z Dubé zapsala.[4]) *Zdeněk Medek*, jenž se v l. 1444—1469 pánem na Týnci nazývá, byl bezpochyby syn jeho.[5]) Pokud víme, měl bratra Jana, který před r. 1469 bez dědicův zemřel. Jmění jeho na panství Týneckém, nevelké, vyprosil si *Protiva z Valdeku* z pošlosti Havlovy.[6]) Avšak i Zdeněk, jak smýšlíme, mužského potomstva neměl a není sice známo, komu se Týnec po něm dostal, ale protože dotčený Protiva l. 1479 až 1480 blízké vsi Chařovice a Chrášťany prodal,[7]) soudíme, že Týnec dědil a držel.

Týnec n. S. od východu.

Následujícím držitelem byl *Litvín z Klinšteina*, jenž l. 1498 zboží Bynické koupil.[8]) Litvín zemřel nedlouho po r. 1506 učiniv manželku Majdalenu z Vrtby poručnicí dcer svých. Těch bylo šest a z té příčiny nerozumíme tomu, proč dědictví Litvínovo na čtyři díly děleno a proč Majdaléna díl Týnecký dostala.[9]) Jak se zdá, byla vdána po druhé za Jindřicha z Poměnic, neb ten se po r. 1525 pánem na Týnci nazývá.[10]) Po Majdaléně, která nedlouho po roce 1530 zemřela,[11]) dědila dcera její *Lidmila z Klinšteina* a ta prodala r. 1544 Týnec zámek s dvorem, městečkem a vesnicemi *Bernartovi* z *Baršova*.[12]) Tento seděv málo let na hradě zdejším zemřel před r. 1550 a dědicem jeho stala se dcera *Anna*, provdaná za *Jana Velemyského z Velemyšlevsi*, (později hejtmana kraje Vltavského). Z manželství tohoto pošli tři synové a dvě dcery. Ze dcer se Eva provdala za Jindřicha Otu z Losu, Lidmila za vladyku Vojkovského z Milhostic, nejstarší syn Burjan měl děditi Týnec; když však brzo po otci svém zemřel, tuť obstárlá již Anna z Baršova posledním pořízením (26. března 1577) učinila dědici statku svého syny ostatní *Bernarta* a *Jindřicha*. Zemřela téhož roku a pohřbena jest v kostele Týneckém. Starší bratr Bernart oženil se s Eliškou z Milhostic, jíž věnoval zboží Velemyské a rozdělil se okolo r. 1580. s bratrem. Když pak oba bratři mínili zboží toto prodati, přenesl Bernart věno toto z Velemyšlovsi tvrze na půl zámku Týnce nad Sázavou.[13]) Maje jednoho syna a dědice Jaroslava, poslední vůlí r. 1590, 21. března učinil bratra svého Jindřicha poručníkem nezletilých dcer svých, jimžto ustanovil každé věna 600 k. Manželce vyminil do života jejího byt na zámku, 11 krav, 4 koně, krytý vůz a třetí díl svrškův a nábytkův. Mimo to měl všechen statek dcer spadnouti na Jindřicha, kdyby jej dívky ty předemřely. Brzo potom zemřel také Jindřich a statek jeho, jako i otcovský zdědil syn Bernartův *Jaroslav*. Ten pojal k manželství Majdalenu z Chýš a z Egrberka, jíž r. 1597 věnoval na zámku Teynci, tvrzi Bynicích a vesnicích.[14]) Statkův těch Jaroslav nepodržel, nýbrž napřed Bynice odprodal, a ostatek, co zůstalo, l. 1607 prodal *Dorotě Hodějovské z Harasova* a na Konopišti.[15])

---

1) Rel. tab. II 91, Lib. erect. VII 200, VIII 144, 160. 2) Jan a Heřman z Týnce přip. se r. 1417 (DD XV 103). 3) Arch. č. III 503. 4) Rel. tab. II 259, Arch. č. II 70. 5) DD 61, str. 356, Paprocký o st. ryt. 266. 6) DD 16, f. 197 7) Rel. tab. II 378, 380 8) Rel. tab II 504. 9) DZ. 45 B. 1, reg. kom. soudu. 10) Staré knihy Hořovské. 11) Reg. k. s 12) DZ. 44; C 2. 13) DZ. 21 E 1. 14) DZ 127, L 19. 15) DZ. 134, C 24. Trh ten se stal velmi kvapně, jeden den panství prodáno, a druhý den bez meškání posláno do vesnic a poddaní svoláni a nové pani postoupeni; paní Mandalena nic o tom nevěd ıuc, ledva si zachrániti dovedla to, co po rodičích zdědila (Dvorský, Pam. žen. 181).

Po smrti Dorotině († 1614) přešly její všechny obšírné statky na syny její *Jana Jiří, Přecha, Bohuslava* a *Adama z Hodějova*, kteří se o ně podělili tak, že Adam dostal zboží Týnecké (bez Bynic) asi v tom objemu, jak bylo koupeno r. 1607. Ve vzpouře proti Ferdinandovi II., brzo potom vypuklé, Adam tuším před jinými činně se vyznačil, pročež od komisí r. 1622, 3. listopadu všeho všudy odsouzen a žádná milost jemu udělena nebyla. Plnomocní komisaři prodali potom jménem císařovým r. 1622 zámek Týnec se všemi vesnicemi *Albrechtovi z Valdšteina,*[1]) spolu i s jinými některými statky Hodějovskými. Albrecht však nechtě podržeti panství jakákoli v krajině této, prodal potom (1623) Konopiště, Bynice, Osečany, Týnec a Netluky *Pavlovi Michnovi z Vacinova.*[2]) Tuť teprve připojen jest Týnec ke Konopištsku, od něhož již neodtržen. Adam z Hodějova ztrátou takovou veškerého svého jmění k největší zuřivosti a pomstě popuzen sloužil nepříteli, pak sebral a ozbrojil r. 1627 své bývalé poddané a jiné nespokojence z okolí, a tímto zoufalým prostředkem snažil se statku svého ztraceného domoci. Buřiči byli ovšem brzo mocí vojenskou rozehnáni a Adam zemřel kdesi v cizině.

Zámek Týnecký popisuje se v 17. a 18. století dvakráte. Z popisu onoho vyjímáme, že zámek l. 1654 ohněm byl velice pokažen, ale že trochu opravováním začato. Ve spodní části udrželo se několik sklepů, konic, ratejna. Také tu byla vysoká široká věž od mnohých let pustá. Ale stav zámku byl tak chatrný, že se tam lépe přes příkop nežli branou vcházelo a vozem a kočárem dokonce jezditi nemohlo.[3]) L. 1715 v odhadu, jímž panství Konopištské odhádáno věřitelům Františka Karla Přehořovského, popisuje se takto: »Tvrz nová Teynice řečená při řece Sázavě na vrchu položená se vynachází, a v ní ještě pokoj jeden, suchý, sklepy dva, kuchyně a maštale na 6 koní, vše klenutý a šindelem pobitý; při tom také sklep podzemní jeden a podle něho druhý s lednicí na skále vytesaný, neméně věž ještě dobrá, však bez krovu.« K tomu se pokládal pivovar při samé tvrzi, dvůr za řekou a jiné dvory, a vsi.[4])

Týnec n. S
Románská rotunda a zbytky bývalého hradu.
Pohled se strany jihozápadní.

KOŽLÍ HRAD.

Jižně od Vadslavic jest pěkné lučné údolí mezi lesními stráněmi, malá a půvabná krajinka, kterou protéká potok Vadslavský. Do něho ústí jiný potok, který teče skrze ves Tisem. Mezi oběma jest les Chlumec a z něho vybíhá až ke spojení obou ostroh, který je otáčkou potoka Vadslavského znamenitě zúžen. Na tomto úzkém a strmém místě stál hrad Kožlí a jeho předhradí zabírala opyš ostrohu.

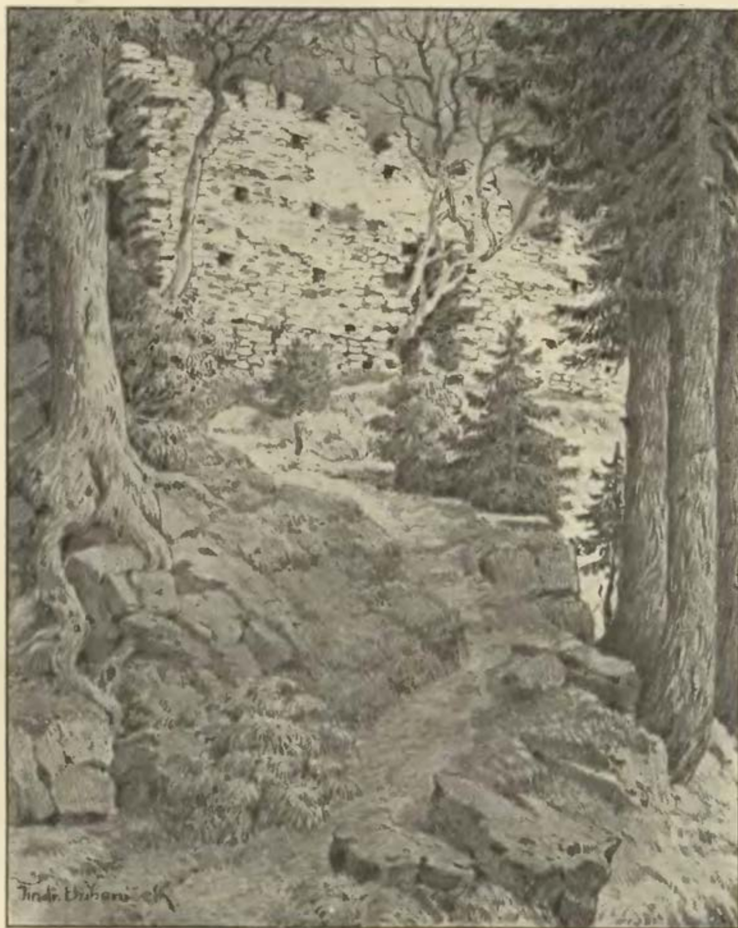
Cesta ke zřícenině hradu Kožlí za naší doby jest trochu obtížná, poněvadž založen byl hrad na strmé výšině a kromě toho odloučen byl příkopy na dvou stranách, pročež příchozí, přijdiž od jakékoliv strany všude do kopce pracně lézti musí. Zakladatel vybral si pro hrad dotčené strmé návrší a dal úzkou část ostroha na dvou místech překopati, vystavěl tu hrad a zploštělý opyš ostroha upravil na předhradí. Podle toho také zřízeny cesty ke hradu. Jde-li se od Koželského mlýna ke hradišti, shledá se, že hned pod horou v pravo cesta odbočuje a přímo na předhradí vede. Jiná cesta šla od potoka a jižní strany nahoru. Počátek její jest od vody stržen, ale pod samým hradem pozoruje se, jak jde nahoru mezi hradištěm a náspem z předhradí vybíhajícím; stoupá se po ní volně i po předhradí, na jehož ukončení se otáčela. Na předhradí, které na dvě strany volně a na dvě strmě spadá, byla hospodářská stavení, po nichž není známky. Mělký příkop a úzký, nevysoký násep svědčí o tom, že byla sruby obehnána.

---

[1]) DZ. 141, B 17 a 194, D 4, Bílek Děje konf. [2]) DZ. 141, B 19. [3]) Arch. Třeboňský. [4]) DZ 157, F 16.

Od hradu dělil je hluboký ve skále vytesaný příkop. Posud lze dobře příjezd rozeznati, po mostnici do příkopu povydané a ze skály vytesané, proti níž jsou rovněž ze hradu povydané zbytky brány. Uprostřed hradu stálo čtverhranaté věžovaté stavení, z něhož kusy zbyly.

Na obou stranách přistavěna k němu bývala stavení. Na východní a jižní straně byly hradby; kus jižní zbyl i se stínkami a ochozem. Kdekoliv ještě jsou zbytky oken, jsou jen na vnitřní stranu.

Kožlí.

První nám známý majitel hradu byl *Ctibor*, jenž se připomíná l. 1318 mezi těmi, kteří strojili nepokoje v zemi.[1]) Za Karla IV. žili *Mareš*, *Heřman* a *Kunrát* bratří *ze Chvojna* (1362). Kunrát psal se l. 1362 z Kožlí, poněvadž tento hrad držel, ale 1367 již z Radiče, po novém svém sídle.[2])

Ti tři byli v letech 1362 až 1378 patrony kostela ve Chvojenci a protože podací to později ke hradu Kožlí náleželo, lze za to míti, že jej ještě l. 1378 drželi. Za nepokojných let, která byla za pozdvižení panské jednoty, vybíhali z Kožlí a se Stojickými brali na silnici.[3])

Majitelem Kožlí byl bezpochyby *Petr z Pětichvost*, jenž držel s králem proti jednotě a 1404 se pánem na Kožlí nazývá.[4]) Petr zemřel ještě téhož roku, zůstaviv manželku *Anežku*. Ta s Kožlím zdědila i při o louku, na kterou se táhli i páni Koželští i farář z Vadslavic. Tu přišel v září Protiva farář Bystřický na Kožlí a tu vypověděl, že louka zůstane faráři, který za to každý rok po sv. Václavu bude sloužiti tři mše za duše Petrovu a Anežčinu.[5])

Nějaký čas potom koupil Kožlí *Beneš Libun z Dubé*. Nacházíme jej l. 1414—1418 jako patrona kostela ve Chvojenci. Na vzdělávání svých dětí měl na Kožlí Pešíka vychovatele. Ten prázdných chvil svých užil k tomu, aby dva rukopisy opsal; první l. 1527, druhý l. 1434 dokončil.[6]) Beneš účasten byl tehdá rozličných běhův veřejných i soukromých; l. 1434 bojoval u Lipan jsa v řadách panských a pak pomáhal dobývati Ostromeče. L. 1440 prodal dědiny své, dvůr Sedlecko a dva rybníky v Mysliči.[7]) Posledně jej nacházíme l. 1445.[8])

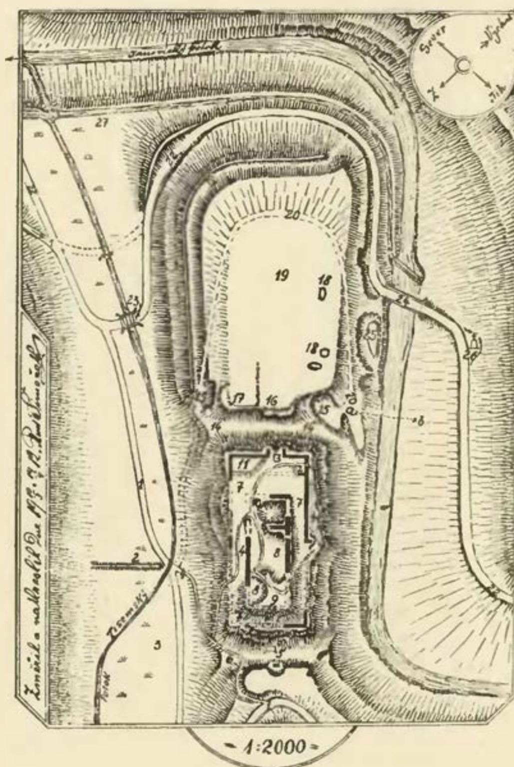
Jan Libun z Dubé, který l. 1448 s vojskem Poděbradským vpadl do Prahy,[9]) bezpochyby byl Benešův syn.

Jiný syn byl bezpochyby *Beneš Libun z Dubé* a *z Kožlého*, jenž se l. 1461 připomíná.[10]) Nepíše se již ani seděním na Kožlí a možná že ten statek prodal. Kupcem snad byl *Zdeněk ze Šternberka*, držitel Konopiště.

Při panství Konopišťském nacházíme 1495 tvrz Kožlé.[11]) Tehdá tedy hrad ještě stál, ale v potomních zápisech zejména v l. 1590—1614 vždy se jen mluví o zámku pustém Kožlí.

---

[1]) Tab. vet. n. A 39, 263. [2]) Lib. conf. [3]) Mareš, Popravčí kniha 12. [4]) Arch. č. I 395. [5]) Lib. erect. V 110. [6]) Rkps XI E 6 bibl. Praž. [7]) DD 3 str. 157. [8]) Rel. tab. II 259, Arch. č. II 70. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) Arch. Orlický. [11]) DD 6 str. 285—302.

1 Cesta od mlýna Koželského údolím potoka Tisemského, 2 hráz, 3 býv. rybník, nyní louka, 4 pěšinka po hradišti, 5 stříška pro krmení zvěře v 6 příkopě ve skále vytesaném, jenž odděluje hrad od horského hřbetu, 7 hradba, 8 obydlí, 9 zadní brána(?), 10 místo 2. brány, 11 vrátnice, 12 základy věže, vedle 13 první brány, 14 příkop dělící zadní hrad (č. 7 – 13) od předhradí (č. 15—20), 15 jámy, v nichž na zkoušku kopali mastek, 16 místo, odkud šel most ke hradu, 17 známky stavení, 19 volné místo předhradí, 20 cesta okolo hradiště, 21 strmý val za příkopem, 22 cesta úpravná, 23 železný můstek přes potok Tisemský, 24 železný most přes potok Vadslavský, 25 tůně vzniklá z bývalého lomu, 26 kaplička, 27 mlýnský náhon a b místo, kde stál dřevěný most vedoucí k cestě č. 20, která je tak ujezděná, že možno míti za to, že tu byl příjezd do předhradí.

Plán hradu Kožlí.

MRAČ TVRZ.[1]

Krajina od Benešova k Sázavě spadající v nejedné příčině jest znamenitá. Nejvíce potěší krajináře, jenž v hlubokých dolinách a lesnatých debřích při potoce Benešovském oko své každou chvíli jiným a lepším obrazem nasytiti může. Starožitník a navštěvovatel starých hradův nalezne leckdes starou nějakou památku, potěší se její šedivou tváří a peknou polohou. Týž pocit má také ten, který se západní výšiny od vesnice Horního Mrače do údolí Podmrače sestoupí, vida tu nejen tvrz v hlavní své způsobě zachovanou, nýbrž hned za ní tvrziště jiné a krajinku hezkou, skrze niž se čára železné dráhy na způsob hadice protahuje. Na všech stranách okolo těchto místností skupeny jsou výšiny. Kopci na východě se pnoucímu říká se »na Hradcích«; název ten zdědil po tvrzišti na jeho úpatí se nacházejícím. Spatřujeme tu pahrbek nevysoký sice, ale příkrými boky přirozeně, jakož i uměle zpevněný, tvaru podlouhlého vejčitého, na němž tvrz stávala. Posud tu viděti jámu čtyrhrannou kamením zasypanou, která snad od nějaké malé věže pochází. Místo celé porostlé jest nízkou a suchou travou. Kolem tvrziště na jeho úpatí bývaly asi za starých dob močály. Před ním jest homolovitý pahrbek, na němž snad srub dřevěný stával.

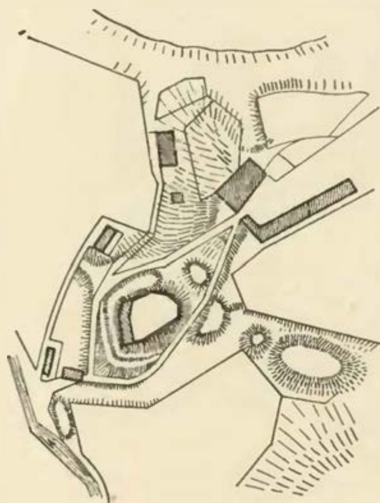
Asi sto kroků odtud vypíná se tvrz Mracká, stojíc na nejnižším konci výšiny, která na svém vrcholu dvůr poplužný nese. Otočena jest na všechny strany příkopem a nad to na třech stranách náspem. Na straně západní stojí dům tvrze v podobě prostranného podlouhlého čtverhranu vystavěný s jednoduchou červenou střechou, jenž obsahuje dvoje poschodí s okny dílem zazděnými a dříve býval obecní sýpkou; na ten čas, když jsem tvrz spatřil, nic tu nebylo. Holé zdi z hrubých žulových kamenů dávají tvrzi tvářnost starožitnou a zvyšují romantický pocit v tichém údolí Podmrackém. Se tří stran se od domu toho příkře k potoku žulová skála sklání, jen na východní straně jest pláň a tu se připojuje k domu tomuto dosti rozsáhlé, vysokými hradbami zavřené dvořiště, jež nyní stromy ovocnými posázeno jest. Vysoká vyklenutá brána pochází z dob novějších. Místa bylo na dvořišti tolik, že tu ještě některé dřevěné stavení státi mohlo. Severovýchodně od tvrze jest mezi ní a malým pahrbkem příkop; v tomto posledním objevena při lámání kamene šíje sklepená,

[1]) Pomůckou: Vlasákův Okres Benešovský str. 72—74.

jež do něho jde a potom na dvé se rozděluje tam, kde nyní pahrbek jest, a v místech blíže něho stával pivovar, z něhož nic nezbylo; byly tudíž sklepy řečené již za zavřením tvrze.

Ve dvoře poplužním v levo, když se do něho jde, stojí zříceniny nového zámku, kterýž nebyl dostavěn. Stavěl jej hrabě z Vrbna, ale prodlužil se tak, že panství udržeti nemohl; když pak hrabě z Vrtby panství koupil, všechnu práci zde zastavil, takže jen do polovice oken v přízemí dostoupila, a nyní pusta jest jako nová zřícenina proti staré, posud se svého skalného výstupku na okolní chalupy hrdě pohlížející tvrzi.

Z obou tvrzí zdá se tvrz v Hradcích starší býti. Sem tudíž klásti dlužno *Zdislava z Mrače*, kterýž se za to nestyděl a věci, které jiní na sídlech vladyckých pobrali, k sobě přijímal.[1]) Ke kterému rodu patřil, není známo; rovněž se to neví o *Oldřichovi*, *Vilémovi* a *Ješkovi*, bratřích ze Mrače, kteří se r. 1356 a v ta léta připomínají.[2]) Zato se ví dozajista o potomních držitelích ve 14. a 15. století, že byli rodu Benešovského a erbu zavinuté střely. Ačkoliv neměli velkého dědictví, jsouce větví zchudlou, přece zůstávali ve stavu panském až do svého vymření, zovouce se Mrackými z Dubé. *Beneš z Lopřetic* seděním na Mrači žil ke konci 14. století a daroval Petrovi faráři Neveklovskému louku jednu u Žlebkové Lhoty a to proto, aby mše zádušní na spásu duše Zdeny, máteře a Johanky, manželky Benešovy sloužil. Ustanovení toto zapsáno r. 1405 ve knihy kostela Pražského.[3]) Roku 1410 připomíná se *Oldřich z Mrače*, jenž prodal nějaké dědiny klášteru Karlovskému v Praze.

Položení Mrače.

Za válek husitských žil pan *Beneš z Dubé a z Mrače* (snad týž co dotčený Beneš Lopřetický). Syn jeho, *Petr*, r. 1438 za živobytí otce svého vložil odpor proti prodání jistých dědin ve Hvozdci[4]) a oženil se potom s Ofkou z Malovic, vdovou po Zdenkovi Medkovi z Valdeka, kteráž mu roku 1445 věno své ve Chrášťanech zapsala.[5]) Jeho tuším bratr byl *Jan z Mrače*, jenž měl účastenství ve mnohých bězích veřejných jsa zejména r. 1440 na sjezdu stavovském čtyř východních krajův v Čáslavi a r. 1448 ve vojště páně Jiříkově, když opanoval města Pražská.[6]) Petrův snad syn byl *Vilém z Dubé a z Mrače* a to soudíme proto, že se proti právu královu táhl ke zboží ve Chrášťanech.[7])

Ke konci 15. století žili dva z toho rodu *Vilém* (roku 1493 jmenovaný) a *Petr*, jsouce tušim oba bratři a držitelé zboží Prčického, jehož měl každý polovici. Po Petrovi, jenž byl také pánem na Mrači a dozajista již na novější tvrzi seděl, držel zboží to syn *Jan*, který tu s mateří svou Lidmilou z Nové vsi hospodařil. Tato vdavši se po druhé za Jindřicha Kuli z Věřic soudila se r. 1529 s Jiříkem z Poměnic, neb tento jí vzal člověka jejího, Vávru z Mrače, s půlvozem s pšenicí i s koňmi a u vězení svém držel, nic jí naň dříve nežalovav, ačkoliv ona by mu byla ráda, co spravedlivé bylo, učinila.[8]) Po Janově smrti dostala se Mrač sestrám jeho *Anně* a *Kateřině Mrackým z Dubé*, po čemž se tyto r. 1540 dne 2. června při úřadu desk zemských přiznaly, že tvrz Mrač s dvorem poplužným a ves celou, Žíňany velké c. t. m. Žíňanky celé, mlýn jeden pod, druhý nad Mračí, Smilov dvůr poplužný pustý, Rousinov ves celou, Kačkovou Lhotu c. t. m. *Jindřichovi Kulovi z Věřic* a *Lidmile z Nové vsi* postupují.[9]) Vlastní postoupení stalo se již dříve před tím, neb téhož ještě dne prodali oba manželé Mrač a oboje Žíňany *Jaroslavovi* staršímu *ze Šellenberka* a z Kosti nejv. komorníku a pánu na Hrádku nad Sázavou, za 1400 kop gr. č.[10])

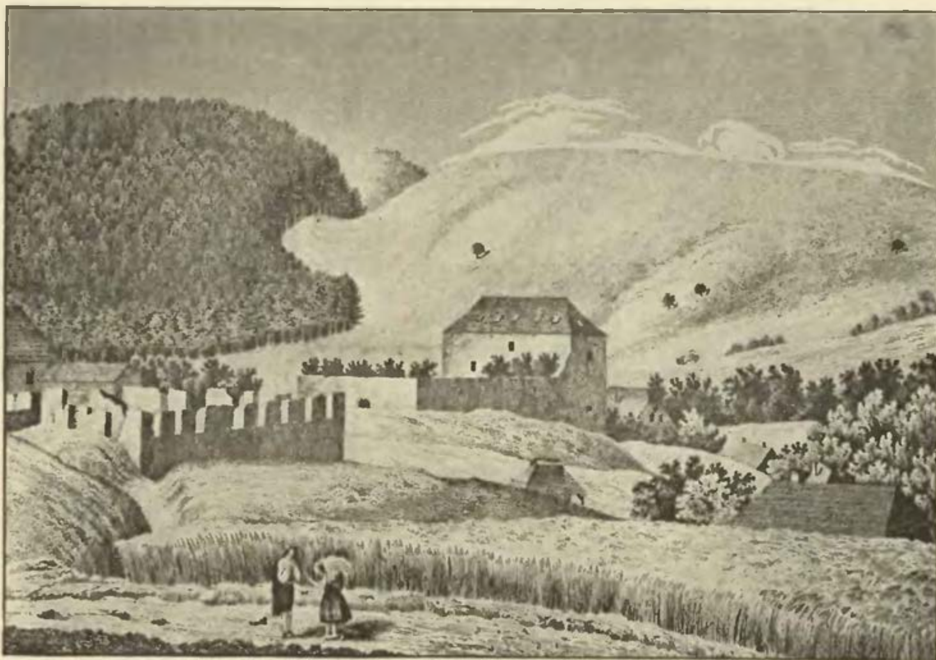
Pán tento bohatý, ale také nádhery milovný zapsal zboží Mracké 1541 choti své *Anně z Krajku* a později (1549) jí ještě na městečku Lštění a některých vesnicích věnný zápis učinil. Když tedy r. 1550 dne 14. března zemřel, vidělo se vdově pozůstalé o svém zboží pořízení učiniti, i ustanovila t. r. poručníky, aby se po smrti její ve statek uvázali a jej do té doby, až by se synové oň rozdělili, spravovali. Synové dotčení zatím ujali velké panství Hrádecké, jež nemohouce udržeti, ihned prodali.[11]) Ze stržených peněz zaplatili dluhy a o ostatek se podělili; třetímu bratru *Janovi*, jenž dílu na penězích nedostal, dán statek mateřský za díl.

Jan, přečkav všechny bratry a všechny toho rodu po meči, zemřel r. 1597 dne 12. října bez dědicův přirozených a beze všeho pořízení, co by se se statkem jeho díti mělo. Zanechal pěkné statky Mrač, Divice a dům na Malé straně, neb třetí jeho statek Toužetín byl se dostal manželce jeho. Ve statek ten všechen uvázali se nyní *Jan Rudolf* a *Kryštof Jaroslav* strýci *Trčkové z Lipy*, pravíce k němu právo míti,

---

[1]) Emler Tab. vet. n. 142. [2]) Sommersberg scr. Sil I, 965, Jireček cod. II b. 305. [3]) Lib. erect. V f. 97. [4]) DD 23 A 10 a B 1 »Petrus natus nobilis d. Benessii de Duba« [5]) Arch. č. II40 R. 1444 již byl Beneš mrtev a Petr seděl na Mrači (DD 61 p. 356). [6]) Čas. mus. 1827, 3, 83. [8]) DD 16 f. 129. [7]) Reg. 5 F hejtman. II A 10 Jan se připomíná r. 1510, r. 1529 snad byl již mrtev a Lidmila již v držení Mrače. [9]) DZ. 249, B 8 Smilov nyní mezi Teplišovici a Lbosínem. [10]) DZ. 3, H 6. [11]) DZ. 9 C26, G 18.

jako nejbližší újcové zemřelého; ale poněvadž Jan Zbyněk Zajíc z Hazemburka na Budyni a Maximilian Lev z Rožmitála a z Blatné na Těšicích jakožto jediní již ze starodávného rodu Buziců a erbu svinské hlavy lepší právo míti si pokládali, a zejména na starodávnou smlouvu ukazovali, kterou byli r. 1491, 23. dubna první tehdá Buzici (Jan Zajíc, Jan ze Šellenberka a Zdeněk z Rožmitála) o nápadech učinili, přišlo to k soudu. Nežli ale k rozsouzení této »pře odporné« přišlo, smluvili se s obojí strany r. 1598 dne 19. února. Statky

Tvrz Mrač podle kresby Hebrovy z r 1841.

zůstaly sice Trčkům, avšak tito vydali původům všechny listy a majestáty na rod Šellenberkův se vztahující a nad to zaplatili jim 4500 kop míš.[1]) Hned potom (totiž r. 1598 dne 28. února) prodali Trčkové touž Mrač s pivovarem, dvorem a mlýnem, díl Poříčí s mlýnem, Velké a Malé Žiňany *Adamovi mladšímu z Valdšteina* na Hrádku nad Sázavou a Lovosicích, JMC. radě a komorníku za 9250 k. gr. č.[2])

Mrač přišla tedy po druhé k panství Hrádeckému a zůstala při něm, i když je po smrti Adamově († 1638) syn jeho *Jan Viktoryn*, hrabě *z Valdšteina* ujal. Tento měl sice pěkný díl po otci, ale špatně hospodařil, tak že nemohl velkou sumu peněz Vácslavovi, hraběti z *Vrbna* a *z Bruntálu* zaplatiti. Odhádáno tedy r. 1648 dne 20. července od panství Hrádeckého tolik, kolik k zaplacení vystačilo. Hrabě z Vrbna obdržel tímto tvrz pustou pode dvorem Mračem, kde toliko zdi staré na vápno dělané stály, někdejší pivovar, z něhož zdi byly, dvůr (to vše v ceně 500 kop), dvůr Zlenický, mlýny Čtyrkolský a Spálený, dvůr, kostel farní a filiální v Poříčí, mlýn tudíž, kostel filiální ve Lštění, vsi Soběhrdy, Žiňany, Mrač, Poříčí, Větrov, Čerčany, Zderadiny, městečko Lštění, Javorník. Kochanov, Dlouhé pole, Myslice, Bohušice, Pochov, Lhotu Kačkovu a Mezihoří.[3])

Tvrz Mrač.

[1]) DZ. 172 Q 11. [2]) DZ. 174 F 23. Vklad vykonán r. 1600 ve středu po sv. Janu Křtiteli (DZ. 129 M 25). [3]) DZ. 149. P 16—Q 11. U Mrače se připomíná les Hradec.

Vácslav zanechal z manželky své Elišky Polyxeny Demlinské syny *Jana Františka*, *Štěpána* a *Bernarta*, kteří byli císařem Leopoldem (1662, 6. prosince) ve stav hraběcí povýšeni. První z nich, Jan František ženat byl (od r. 1657) s Marií Eliškou († 1671) a potom Terezií Františkou, dcerami Bernarta Ignáce z Martinic, který byl na sebe r. 1663 dědičné právo ke Mrači od Jana Viktoryna z Valdšteina převedl; toto právo své Terezie po otci († 1685) zdědivši, dne 4. února 1690 manželu svému vydala. Zastával vysoké úřady jsa také rytířem zlatého rouna a zemřel r. 1705 dne 22. srpna jako kancléř Český. Synové jeho *Jan Antonín*, *Jozef František* a *Norbert* zamýšleli o statky otcovské a mateřské, Hořovice a Mrač se rozděliti a poněvadž ve statku tomto slušného sídla nebylo, v rychlosti stavěno, ale nežli k dokonání toho přišlo, padly všechny statky v moc věřitelův. Pro velké totiž dluhy rodičův nebylo je možno udržeti a proto i zboží Mracké r. 1709 dne 31. prosince věřitelům odhádáno. Za jeden díl položena »tvrz Mrač od kamene vystavená« (v 200 ss.) se dvorem, oboje Žíňany, Čerčany se dvorem, Soběhrdy, Dlouhé pole, Kochanov a díly Petroupína a Myslice. Ke druhému dílu dány dvůr a ves Poříčí, vsi Větrov a Mrač hořejší a díly Hůrky a Městečka. Ke třetímu dílu položeny dvůr Zlenice a Dubský, městys Lštění s kostelem sv. Klimenta, vsi Javorník, Mezihoří, Pchov, Kačkova Lhota a Zderadiny.[1]) Po uchvácení těch dílů zkoupil všecky tři díly *Jan Jozef*, hrabě *z Vrtby*, jemuž také hrabě Norbert, jako ten, který je na svůj díl dostati měl, právo své dědičné r. 1725 prodal.

ZLENICE HRAD.

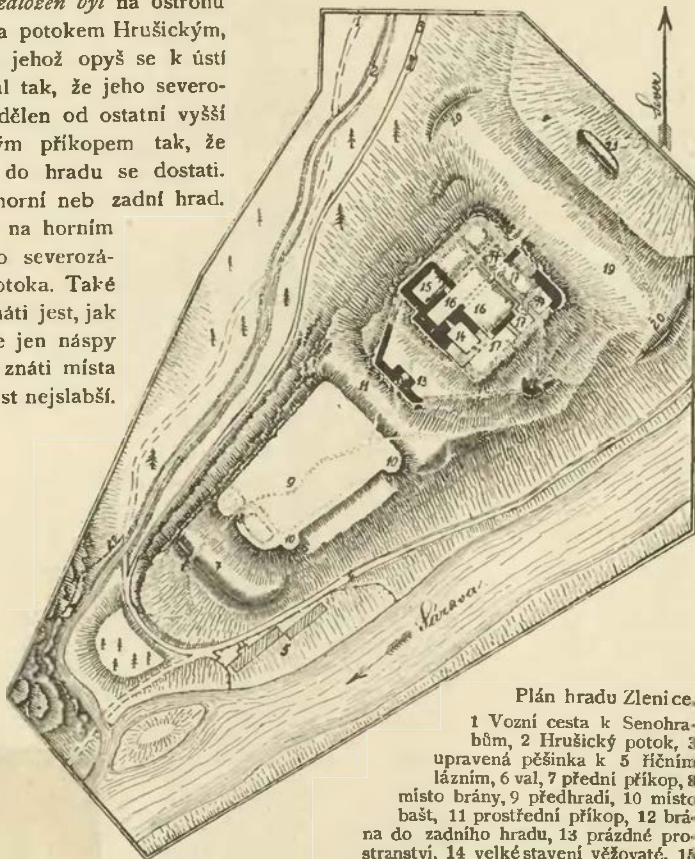

Každý, kdo jel drahou z Prahy k Táboru, zajisté si rád vzpomněl na roztomilý obrázek, který se jemu jedoucímu od Senohrab k Čerčanům naskytl; obraz malebných zřícenin hradu Zlenického i s překrásným údolím Sázavským, kterýžto spatřil, když na malou chvíli vyjel z jednoho z četných průkopův téže dráhy. Neníť také týž hrad s okolím od žádné jiné strany krásnější a malebnější, než z této.

Zlenický hrad *založen byl* na ostrohu mezi řekou Sázavou a potokem Hrušickým, který do ní pod hradem padá. Ostroh, jehož opyš se k ústí potoka volně sklání, zakladatel překopal tak, že jeho severovýchodní konec zůstaven pro hrad a oddělen od ostatní vyšší krajiny hlubokým a ve skále vytesaným příkopem tak, že na této straně nebylo naprosto možno do hradu se dostati. Hrad sám rozdělen byl na předhradí a horní neb zadní hrad.

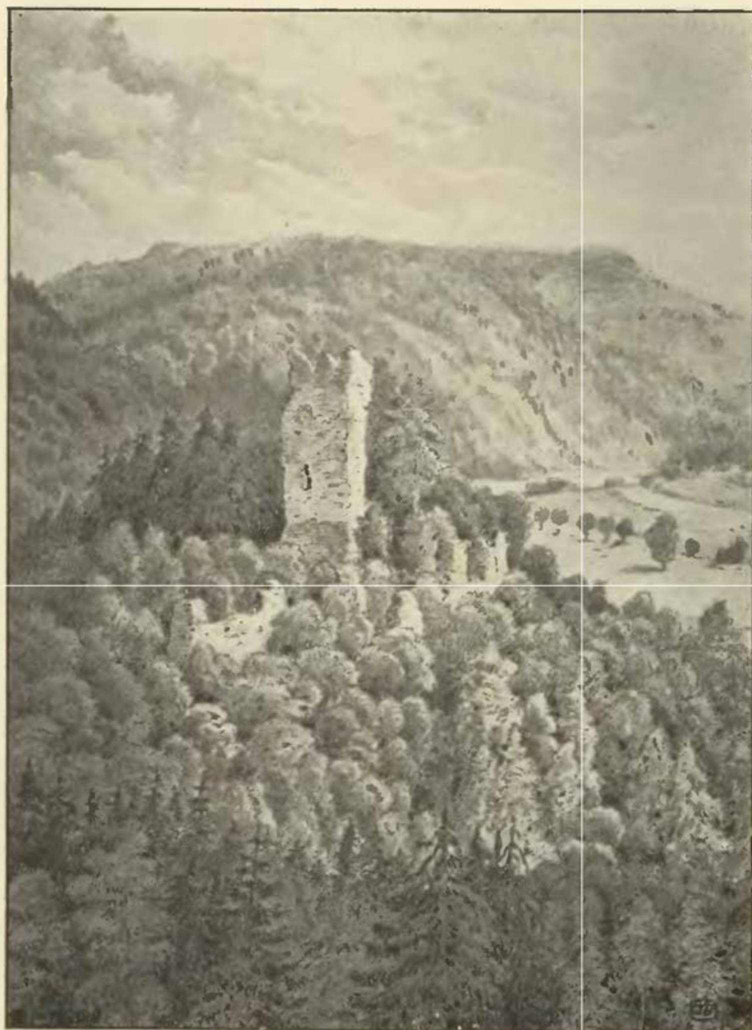
Předhradí leží níže než hrad a bylo na horním a dolním konci objato příkopem, kdežto severozápadní strana strmě spadá ke břehu potoka. Také na čtvrté straně bylo chráněno. Dobře znáti jest, jak je zavíraly hradby, nyní tak sesuté, že jen náspy kamení po nich zůstaly; trochu také jest znáti místa dvou bašt na jihovýchodní straně, která jest nejslabší. Cesta ještě znatelná běžela po mostě přes příkop k první bráně, pak šla do vrchu mezi dřevěnými staveními hospodářskými, po nichž ovšem již památky není, až k příkopu hlubokému, ve skále vytesanému, který dělil předhradí od hradu.

Po stálém a zvoditém mostě přicházelo se k *hornímu hradu* a to napřed k *věžovaté bráně*. Z ní zbyly jen příční zdi a čelní se úplně sesuly, avšak ze zbytkův nynějších lze tolik souditi, že byl průjezd jednoduchý, neklenutý, totiž dřevěnou podlahou přikrytý. Z brány přišlo se na dvorek, ale přijíti přímo do paláce neb obydlí páně nebylo možné, poněvadž základy paláce leží mnohem výše nežli brána i nelze za

Plán hradu Zlenice.
1 Vozní cesta k Senohrabům, 2 Hrušický potok, 3 upravená pěšinka k 5 říčním lázním, 6 val, 7 přední příkop, 8 místo brány, 9 předhradí, 10 místo bašt, 11 prostřední příkop, 12 brána do zadního hradu, 13 prázdné prostranství, 14 velké stavení věžovaté, 15 druhé stavení se sklepy, 16 dvorečky, 17 části obydlí, 18 věže studnice, 19 zadní příkop, 20 náspy snad k zadržení vody v příkopě, 21 násep před hradem (snad od obléhajících pocházející), 22 pěšinka přes skály nad potokem. Kreslil inž. R. Šimeček.

[1]) DZ 39M 19 až O 15. U Mrače se připomínají pole za Hradcem a les Hradec, u Pchova les v Leštině.

Hrad Zlenice od západu.

jiné míti, že buď se vystupovalo po dřevěných schodech aneb snad se šlo do příkrého kopce podle východní hradby až pod roh paláce a pak někudy do něho; ovšem již to dokázati nelze, protože pak místa tato kamením, které spadlo z celého jihovýchodního rohu, zasypána. U jihozápadního rohu spatřují se zříceniny velkého čtverhranného stavení, v jehož podzemí, jak se zdá, byly sklepy a z těch se vycházelo ven do vrchu. Nad touto prostorou snad bývaly konice, jestliže se totiž mohlo sem po koni přijeti. Kromě toho jsou tu zříceniny a to vysoké čtverhranného stavení věžovatého, které mělo tré podlah nad sebou. Od země až do první podlahy byla znamenitá výška rovnající se skorem dvěma našim poschodím. V tomto oddělení jest na jihozápadní straně úzké okno, které se do vnitřku rychle rozšiřuje. Nad první podlahou spatřuje se pěkné do končitého oblouku sklenuté okno. Nad druhou podlahou byla okna, ale viděti je nyní již nelze. Z ostatních částí obydlí zbyly kusy zdí. Konečně je v jihovýchodní stráni *okrouhlá věž*, jež byla *studnicí*. Z ní zbyla jen jedna strana; ostatek se sesul a vnitřek je docela zasypán.

Zlenice jest název čelední a proto se psávalo »do Zlenic« a »na Zlenicích« a není to proto název hradu, nýbrž vsi, ze které vznikl před r. 1415 dvůr Zlenický. Po něm pak dáno jméno hradu, který byl založen v první polovici 14. století. Proto není jisto, zdali seděl na hradě *Oldřich ze Zlenic*, jenž roku 1318 poháněl Ctibora z Kožlího pro škodu, kterou mu učinil v Koutech.[1]) Avšak seděl později na hradě *Jan ze Zlenic*, osoba stavu panského, což znáti jest odtud, že seděl r. 1351 na soudu zemském.[2]) Týž Jan zapsal t. r. (30. června) hrad Zlenický se vším, co při něm bylo, Štěpánovi, kanovníku a nejvyššímu písaři a Ješkovi z Tetína bratřím v 1000 kopách, tak aby brali úrok 100 kop a Jan měl moc hrad zase vyplatit.[3]) Psal se po Zlenicích snad ještě r. 1365 sedaje na soudu zemském.[4])

Z následujícího jde na jevo, že se dostaly Zlenice *pánům z Dubé* buď koupí nebo děděním. Když se asi v počátcích druhé polovice 14. st. bratří *Václav*, *Ondřej* a *Beneš* dělili, dostal Ondřej z otcovského statku polovici městečka Lštění, Hrušice a jiné statky a vyskytuje se také jako držitel Zlenic. Protože leta 1377 hrady Ježov a Zlenice s městečkem pod ním (totiž Lštěním) s dvory a vesnicemi podány Karlovi IV. v manství,[5]) lze za to míti, že se tak stalo Ondřejem, jenž měl snad Ježov z otcovského zboží.[6]) Týž Ondřej byl v l. 1343 až 1394 nejvyšším sudím Kr. Č. a poněvadž mu Karel IV. úřad ten i po smrti otce svého zanechal, svědčí to nejen o velkých darech ducha, nýbrž i o bezúhonnosti povahy Ondřejovy. L. 1394 složil úřad svůj byv k tomu pobádán tehdejšími běhy veřejnými, nicméně sedal na soudě zemském až do února r. 1412 jako první kmet po úřednících. Památka po něm zůstala nejen v listech a zápisech současných, ještě pěknější památku zůstavil sám po sobě napsav »Výklad na právo země České« totiž tak zvané zemské právo, jímž se řídil zemský soud.

[1]) Tabul vetust. 262. [2]) Rel. tab. I 416. Arch. Č. II 339. [3]) Jireček, Cod. jur. Boh. II b 305. [4]) Arch. Č. II 340, má-li býti r 1865. [5]) Zbytky reg. Král. č. 58. [6]) Nelze za to míti, aby měl dva hrady tak blízko od sebe.

Lze za to míti, že zemřel Ondřej bezdětek buď r. 1412 neb v zimě potom následující. Zlenice spadly jako manství na krále a dány od něho *Bočkovi staršímu z Poděbrad* a *Půtovi z Častolovic*. Protože tento s Annou mateří svou Anně, vdově po Ondřejovi užívati věna jejího bránil, nařízeno soudem purkrabí Pražskému, aby Annu ve věno její uvedl a bránil.[1]) Půta podával t. r. faráře do Údašína, kdež bylo i manství služebné ke hradu Zlenickému.[2]) L. 1415 pak prodal Půta Zlenice hrad s dvěma dvory popl. a lázní, polovici Lštění s podacím na Hradišti, 11 vesnic celých a necelých, z nichž bylo také několik od Kostelce, též s lesy *Kunšovi z Konojed*, jenž také koupil právo Bočkovo a l. 1416 manželce Dorotě na Hrušicích věnoval. Potom také l. 1417 přijal na spolek Petra, bratra svého a to pro příchranu svých dětí.[3]) Také prodal t. r. vsi, kteréž držel od Kostelce, Janovi z Kostelce. L. 1418 ještě žil.[4])

Po Janovi zůstali synové *Jan starší*, *Jan mladší* a *Markvart* a dvě dcery. Když se bratří chtěli rozděliti, pomáhali jim v tom 4 zemané z okolí. Známe jen díl Jana mladšího; dostal ves Mirošovice, polovici Hrušic, 2 mlýny, část Bohumile a třetí díl Černého lesa. Protože Mírek z Pětichvost statek jeho spravoval, vystěhoval se Jan k němu se všemi nábytky a peřinami a nechlebil s bratřími. Když Jan tento zemřel a Mírka doma nebylo, ujal Jan starší statek jeho mocně.[5]) Jan starší byl r. 1428 pánem na Zlenicích a s Markvartem podával r. 1434 faráře do Hrušic.[6])

Jan činil také násilí Anně, vdově po Petrovi z Konojed zabrav věno její a bera jí nábytky. O tom učinil soud zemský r. 1437 spravedlivý nález. A protože t. r. také statek u Jana mladšího pokládán za odúmrť na krále spadlou, odpírali tomu Jan a Markvart, ale nedočkali se konce.[7]) Jan daroval l. 1444, když poznával, že se blíží konec jeho života, manželce své Markétě z Týnce tvrz Kuří s vesnicemi a ves Hrušice kromě kostelního podací.[8]) T. r. chtěl učiniti poručenství, zřídil Šmohaře z Rochova poručníkem a poslal úředníka svého Přisnáka Košíka z Lipče pro zemany do Mrače a Malonic, aby poručenství zpečetili ale umřel, nežli se páni na Zlenice sjeli. Poněvadž pak Markvart také byl zemřel, spadlo zboží jich na jejich sestru *Bětu*. Ta ještě t. r. zapsala *Zdeňkovi Kostkovi z Postupic* jsouc dlužna 1600 kop i nemajíc jemu odkud zaplatili, hrad Zlenice s poplužími a 11 vesnic i s lesy,[9]) ale dluh 1200 kop zapsala (1415 14. ledna) na témž zboží *Kunšovi Rozkošovi z Dubé*.[10])

Hrad Zlenice od východu

Byli tedy dva páni na Zlenicích a přeli se mezi sebou; dosti práce to dalo Zdeňkovi ze Šternberka, než je na konci r. 1445 porovnal.[11]) Kuneš měl Zdeňkovi postoupiti právo své dskami dvorskými, ale ještě l. 1446 tak neučinil. Zdeněk zemřel pak nedlouho potom (před r. 1448). Správy jeho statkův ujal se strýc jeho Zdeněk Kostka a získal nejen l. 1448 věnné právo Markéty z Týnce na vsi Hrušicích,[12]) nýbrž i vyprosil (1453) pro sebe všechnu odúmrť na zboží Zlenickém po vladykách z Konojed. To vše odevzdal l. 1454 *Mikšovi z Postupic*,

1) Rel. tab. II 97. 2) Lib. conf. DD. 61 str. 308. 3) DD. 61 str. 136, 160, 184. 4) DD 19 str. 290, 61 str. 192. 5) DD. 15 f. 333. 6) Arch. Č. I. 155, Lib. conf. 7) Rel. tab. II 153, DD 15 f. 333. 8) DD 61 str. 356. 9) DD 25 f. 205, 210, Arch. Č. III 529. 10) DD 25 f. 1, 214. 11) Arch. Český III 533. 12) DD 61 str. 356.

synovi dřívějšího Zdeňka a svému strýci, jemuž tuším byl poručníkem.[1]) Neměl Zlenic dlouho, neb prodal je s dvorem pod hradem s vesnicemi, též mlýny na Sázavě a mlýny potočnými (1456) *Burjanovi, Zdenkovi a Mikuláši* bratřím (Trčkům) *z Lípy*. Ti neměli to zboží koupené za 2000 kop dlouho, nýbrž prodali je l. 1458 *Zdeňkovi Kostkovi z Postupic* za 50 kop, ale král Jiří kázal ten prodej z desk vymazati, poněvadž to zboží prodáno za méně, než stálo.[2]) Tedy bratří obnovili zápis l. 1463 a prodali Zlenice za 3000 kop.[3])

Asi v ty časy byl hrad Zlenický zbořen. Kdy a jak se to stalo, není známo. Před samým hradem vlastně proti němu u nynější železné dráhy jest ostroh překopaný jako nějaké tvrziště, bezpochyby ležení obléhajících, také severovýchodně od hradu jest násep. Že pak hrad Zlenický byl násilně zbořen, jde na jevo z listu r. 1465, kdež se dí o témž hradě, že jest zbořen a úplně opuštěn.[4])

Tehdá totiž Zdeněk poddal hrad svůj Myšlín s dovolením královým v manství a obdržel za to hrad Zlenice dědičně. Připojil jej k panství Hrádku komorního, při němž se l. 1525 zámek pustý Zlenice připomíná. Od téhož panství oddělen l. 1648 k Mrači a s touto koupen l. 1725 k panství Konopištskému.

[1]) DD 16 f. 350, 23. D 15. [2]) DD 61 str. 421, 430. [3]) DD 61 str. 474. [4]) DD 61 str. 75.

TVRZE NA KONOPIŠTSKU.

Kde je nyní městečko **Poříči**, stály dříve tři osady Balkovice, Poříčí a Kout. Tvrz bývala v Poříčí u mostu, druhá snad v Koutě. Mezi patrony zdejších kostelů (1360) čtou se *Přisnak z Poříčí* a z Ledec (od r. 1357 místopísař desk zemských), *Arnošt* a *Ctibor* bratří a *Albert* syn n. Bohunka bratra jich a sirotci po n. *Mstišovi* drželi tehdá část vsi Čerčan.[1]) Přisnak seděl l. 1363 v Koutě a odtud se psal.[2]) Statek Koutský patřil v 15. stol. ke Kostelci a Poříčí k Ledcům ne-li celé, z části. L. 1395 měli Přisnak z Ledec a Zikmund a Přisnak synové při s Benešem z Dubé o zdejší podací, kterou vyhráli. Beneš totiž byl dědicem a nástupcem n. Zbyňka z Poříčí tehdá již zemřelého.[3]) Podle toho by byla část Poříčí připadla ke Kotli. Na počátku 16. století bylo Poříčí rozděleno. Část patřila k Týnci a část k Pyšelům. Mandaléna z Vrtby učinila nějakou smlouvu o Poříčí s *Jindřichem z Poměnic* a tento pak viněn byl od dcery její *Lidmily z Klinšteina* (1535) z jistého dluhu. L. 1539 měla táž Lidmila soud o krčmu, kterou měla v Poříčí.[4]) Ok. l. 1553 prodáno Poříčí *Janovi Opitovi z Maličína* a od té doby se tu vyskytuje tvrz. Syn tohoto Julius prodal l. 1577 tvrz Poříč se statkem *Drslavovi Byšickému z Byšic* a tento hned potom *Janovi ze Šelmberka*[5]) Od té doby patřilo Poříčí ke Mrači a od r. 1725 ke Konopišti.

*

Nad Sázavou byla někdy farní ves **Ledce**, z níž zbyl pouze dvůr a fil. kostel sv. Bartoloměje.[6]) Také tu stávala tvrz, jejíž držitelé *Bohuněk* a *Vilém* bratří a *Baltazar* l. 1360 sem faráře podávali. Od nich koupil Ledce *Přisnak z Poříčí*, místopísař a od té doby psal se i on potom z Ledec. Stalo se tak před r. 1373.[7]) Od r. 1379 psal se starším[8]); l. 1374 sem podával se svými bratřími *Ondřejem* a *Lipocem* a v l. 1390—1391 sám, také držel v l. 1359—1386 část Pyšel.[9]) L. 1395 zemřel syn jeho *Přisnak* a proto otec daroval ke kostelu zdejšímu plat v Březci.[10]) Zdá se, že starý Přisnak brzo po tom zemřel a syn jeho *Zikmund* vzav díl na penězích usadil se kdesi u Karlšteina.[11]) Zemřel l. 1420 a pohřben u sv. Tomáše v Praze.[12]) Jiným snad synem byl *Jan z Ledec*, jenž byl l. 1416 pánem na Pyšelích a čtvrtým synem bezpochyby *Václav*. Tento stal se l. 1395 farářem v Poříčí, podával l. 1408 faráře do Ledec a zapisoval l. 1417 dluh na tvrzi Ledcích Petrovi ze Svojšína.[13]) Kdy kněz Václav zemřel, není známo. Když l. 1454 odúmrť po něm provolána, vyprosil si ji *Zdeněk Kostka z Postupic* jsa bezpochyby posloupným držitelem a protože odporu nebylo, zboží Ledecké podržel[14]) a ke Hrádku připojil. Tvrz se záhy rozpadla a zůstalo jen tvrziště mezi dvěma rybníky, na němž se před lety všelijaké památky ze 14. století vykopaly a při tom také tvrziště z větší části rozvezlo.

*

Bynice neb Benice jest vesnička v osadě Týnecké s dvorem poplužným, při němž stávala tvrz dávno již zaniklá. Seděli tu 1318 *Slavek* a *Bohuchval*[15]) a *Přibka* z Bynic (1360) byla tetou vladyk Mlékovských.[16]) *Jeniš* z Bynic stál l. 1387 o mlýn v Bynicích, který měl

[1]) Lib. conf. Rel. tab. I 422, 426. [2]) Arch. bibl. Praž. [3]) Lib conf. erect. XII 155. [4]) Reg. k. s. Rel. tab. I 334. [5]) DZ 63 H 21, E 4. [6]) Vlasákova Místop. bibl. III 63. [7]) Lib. erect. XII f. 2. Lib. conf. [8]) Acta jud. [9]) Lib, conf. Rel. tab. I 426. [10]) DD 14 f. 133. Lib. erect. XIII a 55. [11]) Lib. erect. XII 190. [12]) Lupáč. [13]) Lib. conf. DD 20 str. 127. [14]) DD 16 f. 252, 23 D 15. [15]) Tab. vet. 194, 232. [16]) Arch. kap. Praž.

spadnouti na krále po Bartoňovi.[1]) L. 1445 žil *Jan* z Bynic[2]) a *Jetřich Bynický* měl l. 1476 při s Janem Újezdeckým, ve které se jednalo o ztracení hradu Újezdce; týž Jetřich prodal plat v Dubové Lhotě.[3]) *Vácslav z Roupova* nabyv téhož statku, prodal l. 1498 tvrz, dvůr a ves Bynice i s vesnicemi *Litvínovi z Klinšteina*.[4]) Bynice patřily pak ke hradu Týnci. Tvrz tu spustla a byla ok. l. 1520 pronajata nějakému člověku. Když se asi l. 1580 *Bernart* a *Jiřík*, bratří *Velemyští z Velemyšlovsi* dělili, dostal Jindřich na svůj díl půl Týnce a Benice. Jak se zdá, byla pak tvrz zdejší zase obnovena. Statek Bynický potom zase připojen k Týnci a dostal se *Jaroslavovi Velemyskému*, který jej prodal (1597) *Dorotě Hodějovské z Harasova*.[5]) Dorota držela pak Bynice ke Konopišti až do své smrti (†1613, 22. listopadu).

Synové její dědili i po otci i po mateři hojně statkův, o něž se asi l. 1615 rozdělili.[6]) Bylo 5 bratří a pět dílův. Jeden z těchto totiž Bynice, Nedvězí, Jestřebice a část Benešova dostal se *Bohuslavovi z Hodějova*. Ten koupil od stavův duchovní ves Hostěradice, což mu pokládáno l. 1622 za zločin. Že pak se ještě něco na něho vědělo, odsouzen třetiny jmění svého, jež šmahem zabráno a prodáno 1622, 19. prosince *Albrechtovi V. E. z Valdšteina*. Od té doby patřily Benice ke Konopišti.

V taxe 17. st. popisuje se tvrz zdejší. Byla z kamene do 4 rohův vystavěna, ale velice zpustla, tak že na jedné straně kus zdi spadl. Bylo zde několik místností, v nichž bydlela dvorská čeládka.[7]) V odhadu Konopištska l. 1715 píše se o této tvrzi, že v dolejší příležitosti jsou pokoj s komorou, síň s ratejnou a na čtvero oddělené komory, v nichž klenutí již spadlo a jež se užívají za chlévy. V hořejším díle byl díl za sýpku a ostatek bez dveří, oken a podlahy; byl toliko pro skládání slámy a plev, a konečně tu byly i staré zdi bez krovu.[8])

*

Chvojenec neb Chvojínek jest ves mezi Neveklovem a Benešovem. Od kostela jihovýchodně asi 50 kroků daleko na ostrožně, která spojuje ostroh kostela s planinou, stojí statek Vilímkův, kdež se říká na tvrzce. Z bývalé tvrze zbyla jen hluboká studně.

Nejstarší známí držitelé té tvrze jsou tuším bratří *Jan* a *Jetřich*. Ti se strýci svými Mlékovskými založili l. 1360 oltář sv. Filipa a Jakuba v kostele zdejším tehdá farním.[9]) Jako patronové tohoto vyskytují se v l. 1367 až 1371 bratří z Mlékovic Vratívoj a Ctibor kanovníci kostela Pražského. Jetřichův syn byl *Jan*, jenž vydal l. 1373 svědectví ve při zdejšího faráře s oltářníkem.[10]) Kdežto byl patronem zdejšího kostela a oltáře v. l. 1380 až 1391 pan Ondřej z Dubé[11]), dovídáme se, že měl jakýsi *Markvart* (1387) ve Chvojenci dvůr se dvěma podsedky. Také tu míval nějaký statek Jakub syn Sulíkův, jenž ok. l. 1391 bez dědicův sešel.[12]) Také *Pešek Kolouch* tu měl nějaký statek.[13]) Na tvrzi jak se zdá seděla *Přiba*, vdova po Vilémovi, která v l. 1391—1397 faráře ke zdejšímu kostelu podávala. L. 1394 s farářem zdejším učinila směnu na nějaké platy.[14]) Po ní v letech 1398—1412 následoval *Myslibor*[15]) tuším držitel druhého statku, neb první patřil l. 1401 sirotkům Vilémovým.

[1]) Arch. Český 31, 140. [2]) Rel. tab. II 259. Arch. Č. II 70. [3]) Arch. Č. IV 310. Pam. arch. V 144. [4]) Rel. II tab. 504. [5]) DZ 136. O 11—16. [6]) Viz Jirečkův spis o Hodějovských. [7]) Wagnerova Exc. z arch. Třeboň. [8]) DZ 257—G 27. [9]) Arch. kapitulní. [10]) Tadra acta jud. I 46—47. [11]) Lib. conf. [12]) DD 13 f. 95, 100. [13]) Lib. erect. XII 58. [14]) Borový lib. erect. IV. 411, Lib. conf. [15]) Rel. tab. I 534.

Naposled se vyskytují jako patronové kostela 1423 *Bartoš ze Soběšína* a *Jan z Řečice*, tedy držitelé dvou statků. Z nějakého drobného statku vladyčího povstalo svobodství, jež se od 16. stol. připomíná. Ostatek patřil asi od konce 15. stol. ke Konopišti.

*

U Chlistova stojí samotný dvůr **Poměnice**, u něhož bývala tvrz odedávna, avšak ač se připomíná ve 14. stol. a potom nikdy, přece se ještě l. 1671 pamatovala.[1]) L. 1318 tu seděli Radon a Zdata.[2])

Zbyněk z P. prodal 1358 s manželkou svou Eliškou plat k oltáři Pražského kostela na tvrzi, dvoru poplužném a dvorech kmecích v Poměnicích[3]). Na Moravě žil od r. 1365 *Fráněk z P.* maje tu rozličné statky a jsa také správcem komory markrabské,[4]) po něm tu byl l. 1378 *Prokop.*[5]) Část patřila ke sklonku téhož století k Léštnu,[6]) v Poměnicích pak seděli l. 1394 *Rudolt*, 1417 *Jan*, 1440 *Vácslav* a *Jan*, syn Jakubův prodal dvůr v Poměnicích *Mikovi* odtudž l. 1451.[7]) Pak se připomíná v l. 1505—1520 *Vácslav z P.* a 1529 *Jiřík* odtudž, čímž se řada domorodých vladyk končí.[8]) Neb leta 1540 byl pánem na Poměnicích *Vita starší ze Rzavého* a *Vácslav Sobek z Jezera* prodal dvůr v Horních Poměnicích l. 1548 *Adamovi ze Šternberka* pánu na Konopišti.[9]) Horními Poměnicemi nazýval se nynější dvůr, neb pod ním při potoce byly **Podpoměnice**, kdež byl l. 1400 mlýn (nyní Plihalův) Tyto patřily od r. 1469 ke špitálu Benešovskému.

*

Ve vsi **Kozmicích** spatřoval se ještě v minulém století hluboký příkop obklopující tvrziště pravidelným čtverhranem; nyní je z části skopán.[10]) V prostřed 14. stol. žil *Jaroš z Kozmic*, jehož syn *Ješek* byl od roku 1358 farářem v Pyšelích a l. 1386 zemřel.[11]) Držitelem tvrze byl *Přisnak*, jenž v l. 1358—1409 kněze do Teplišovic a Kozmic podával.[12]) S ním se vyskytuje 1378 jako spolupodací *Jindřich*, jenž 1382 koupil statek Vesce a před r. 1391 zemřel, zůstaviv syna Jindřicha.[13]) Přisnak obdržel (1405) s manželkou svou Markétou mocný list, aby mohl zboží svá odkazovati; souditi odtud lze, že dětí neměl. Držel l. 1415 dům v Praze, ale l. 1416 byl již mrtev.[14]) Kozmice měl po něm *Vácslav*, jenž byl v l. 1408—1413 místopísařem desk zemských a ještě za živobytí Přisnakova na Kozmickém zboží plat pro klášter sv. Tomáše v Praze prodal.[15]) L. 1416 vyprosil si všechnu odúmrť po Přisnakovi. Dorota manželka jeho prodala l. 1417 svou ves Záhořany a l. 1418 Teplišovice a Mrchojedy.[16]) *Petr z Kozmic* byl l. 1448 mezi těmi, kteří vpadli do Prahy, a 1454 připomíná se *Přisnak z Kozmic* potomek dřevních vladyk.[17]) Jak se

*

[1]) Exc. Wagnerova z arch. Třeboň. [2]) Tab. vet. n 142. [3]) Štědrý, Dod. II k. Poz. DZ str. 9. [4]) Dsky Brn. IV 219, Olom. I 935, CDM XV 90. [5]) Dsky Brn. VII 590. [6]) Arch. č. 31, 334, 342. [7]) Arch. Č. I 256, 404, Viz i Arch. C. XIX 251. [8]) Arch Č. VI. 321, Reg. k. s. [9]) Reg. k. s. DZ 8. O 15. [10]) Vasák Místop. bibl. III 83. Soupis Ben. 141. [11]) Lib. conf. Rel. tab. I 426. [12]) Lib conf. [13]) Rel. tab. I 473. [14]) Kopiář Přemyšlský, Tomek Základy 98, DD 15, f. 325. [15]) Rel tab. II. 117, 119. Viz i 101. [16]) Rel. tab. II 136, 140. [17]) Arch. Třeb. DD 16 f. 129.

zdá koupeny Kozmice v ty časy ke Konopištskému panství. L. 1454 Zdeněk ze Šternberka vyprosil si všechnu odúmrť po n. Janovi ze Žiřic na tvrzi Kozmicích a příslušenství.[1])

Soběhrdy jest vesnice mezi Benešovem a Hrádkem. Odedávno tu byla tvrz, na níž seděl l. 1360 *Čeněk*. *Velík* odtudž a *Zdena* odtudž spolčili se l. 1387 veškerým svým dědictvím.[2]) *Ctibor ze Soběhrd* syn Hlávkův z Jezvin držel l. 1408 zboží Hvozlické.[3]) L. 1411 odumřel tu statek po *Vácslavovi* a Januše sestra Vácslavova tábla se na něj; také zůstala v jeho držení.[4]) L. 1419 žil *Bohuněk* odtudž, jenž si vyprosil zboží v Olbramovicích[5]),

Zbytky tvrze v Kozmicích.

a na sjezdu Čáslavském l. 1440 byl *Mikuláš ze Soběhrd.*[6]) Ten vdal dceru Elišku za Zikmunda ze Záhoří a věnoval jí na dvoru v Soběhrdech,[7]) ale zeť l. 1465 převedl věno na Slavětín. Potomky starého rodu byli 1505 až 1527 *Markvart Soběhrd* ze Soběhrd a *Adam*. Tento jsa toho rodu poslední zapsal l. 1533 tvrz Soběhrdy tetě své *Kateřině z Pytkovic* vdané za *Jana Hlasa z Kamenice.*[8]) Tento žil ještě l. 1554, kdež udělal pořízení o statku po manželce zděděném a dětech.[9]) Když zemřel, nebylo možno *Karlovi* sirotku statek zdržeti. Tu jej prodala Eva ze Mnětic, vdova po Janovi l. 1566 *Janovi z Valdšteina.*[10]) Od té doby patřily ke Hrádku, v 17. stol. ke Mrači a od r. 1725 ke Konopišti.

*

Ve **Lhotě Vidlákově** (Heber VI 240) nikdy tvrze nebylo.

Také ve **Vysoké Lhotě** (Heber VI 240) tvrze nikdy nebylo, než připomínají se tu jen dvory a svobodství. Později tu bylo prosté sídlo.

*

Na starobylé cestě mezi Kostelcem (pod Křížky) a Týncem n. S. zvané »Horácké« v lese jest zbytek nějaké tvrze, kde lid říká »Na sklepích, Na pláních, Na zemanu«. Hoře při tom se říká na jedné straně Radoč, na druhé Kněží hora. Jest to již na býv. panství Konopištském a prvotně snad zboží Chrástském.[11])

[1]) DD 16 f. 354. [2]) Rel. tab. I 422, 513. [3]) Rkps. arch. kapit. [4]) DD 15 f 160. [5]) DD 15 f. 125. [6]) Arch. č. I 255. [7]) Rel. tab. II 347. [8]) Arch. č. VI 321, Reg. kom. s DZ 252. A 26. [9]) DZ 15.C 28. [10]) DZ 58 C 14. [11]) Příspěvek p. Boh. Čenského, faráře v Kostelci p. K. z r. 1904.

MĚLNÍK HRAD.

ámek Mělnický a kostel vedle něho stojící vysoko se vypínají nad stokem Labe a Vltavy, daleko jsouce viditelny. Leží na návrší vysokém, které k Labi náhle spadá a druhou východní stranou zvolna se svažuje a k severu a k jihu pomalu se vyrovnává. Na východním svahu rozloženo jest královské město Mělník, jež bylo hrazeno a tím oporou pro hrad, který byl proto z této strany nepřístupný. Domy jeho v Kostelní a Zámecké ulici jdou až k samému zámku, který od nich oddělen jest úzkým prostranstvím jako každý jiný dům. Hrad bezpochyby hrazen byl na severní stranu příkopem a tak i snad na východní straně; aspoň jistě byl příkop před branou. Hradby jeho zavírajíce jej na všech stranách objímaly bezpochyby také kostel sv. Petra a Pavla, znamenitou to stavbu z doby středověké, jehož věž jest vystavěna z mohutného štukoví. Vedle věže ústila chodba ze zámku vedoucí a na zděných obloucích spočívající, jež v 19. století vybourána. V pravo od zámecké brány jest hostinec Peklo. *Brána* jest ve velkém tři poschodí vysokém stavení (snad bývalé věži, ale nehrubých zdí) asi uprostřed čelné strany. Vchod jest vyložen štukovím do tak tupého končitého oblouku, že se mnoho od polokruhu neliší. Dutina k zapadání a dvě díry pro kladky svědčí, že tu býval zvoditý most. V pravo odtud jest *branka* též s dutinou a jednou dírou; ji zavírají staré dveře, dávnými panty pobité, jejichž klika a dírka pro klíč vyrobeny byly dovedným řemeslníkem. Průjezd jest vysoké prosté klenutí do kříže. Výjezd do dvora jest podobný jako vjezd a vysoký. Z něho vynikají staré kameny k zasazení vrat. Na levo od brány jest místo, kde katolický radní Melichar Schultz l. 1632 smrtelně byl raněn od těch, kteří se přes nátisky staré víry drželi.

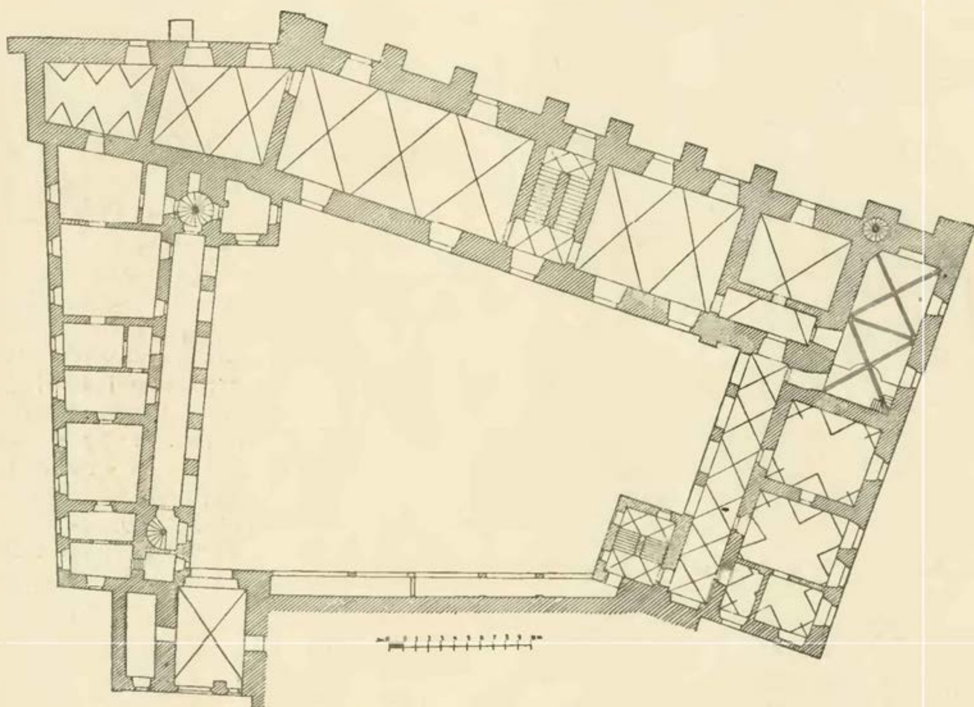
Čtverhranatý dvůr zavřen jest staveními na všech stranách, v němž se kanceláře, byty, vyhlášené knížecí sklepy, lisy, kvasírny a okresní zastupitelstvo nacházejí. *Východní strana*, v níž jest brána, obsahuje jediný zbytek starého hradu (snad dřevní věže), výstupek z 15. století pocházející, nevelmi široký, v němž dole jsou got. dvéře, již tak otlučené, že se ledva prvotní podoba poznává; nad tím jest starobylé okénko kdysi bohatě pruty zdobené, ale nyní počasím hrubě porouchané. Na této straně jsou dole skladiště a nad nimi prostá chodba.

Severní strana skládá se z malého přístavku, který ji hyzdí, pak dvojích arkád nad ním a věžovatého stavení (schodiště). Arkády v prvním poschodí mají prosté čtverhranné sloupy; v druhém poschodí střídají se tito sloupové (jsouce nižší než v 1. poschodí) se štíhlými sloupy kyjovité podoby. Hladké prostory mezi sloupovím ozdobeny byly škrabaným dílem. Pozorují se růžice, květinové okrasy a sloupce. Na římse jsou též ozdoby. Uprostřed sloupů v 1. poschodí jest v omítce tabulka s letopočtem 1553. Na střeše nad tím jsou malebné a vysoké komíny. V podzemí této strany jsou vinné lisy a kvasírny. Věžovaté stavení má starodávné rýsování a malá okna venčí obložená. Nejvýše na něm jsou sluneční hodiny a nápis (distychon) Umbra horas signat, quot sit, nescitur ab umbra quid sis, dum mortis venerit umbra tuae (T. j. Stín znamená hodiny, kolik jich je, nepoznáš však po stínu co jsi, dokud nepřijde stín smrti tvé). Římsa jest zdobena jako u sloupoví. Pod římsou v jednom čtverhranu jest letopočet 1554. Na stěně toho stavení jsou známky kulek sem střelených.

Západní stavení má též rýsování, ale jiného způsobu než předešlé, okna velká a v přízemí ozdobné portály. Jedním z nich lze přijíti do chodby a odtud na parkány, odkudž jest čarokrásné podívání do Labské

nížiny. Na omítce tohoto stavení jsou též díry od střelby z ručnic. Pod tímto a východním stavením jsou světoznámé vinné sklepy, jež drží asi 6000 hektolitrů vína. Jeden sklep se nazývá sv. Lidmily, protože prý tu koupel mívala.

Jižní stavení pochází ze 17. století. Svědčí o tom erb Černínovský dvojí s dvojím nápisem českým a německým, který obojí hlásá, že ten erb měl Humprecht Jan svaté Římské říse hrabě Černín z Chuděnic první držitel Černínského fideikomisu, skutečný pán na Gieshüblu, Nejdeku, Vinoři, Velichovkách, Schönhofu, Ledcích, Vliňovsi, Kosti, Kosmonosech, Schmidberce, Landšteině, Kostomlatech, Žďáře, Radonicích, Tyništi, Stakořích a Schlüsselburce, rytíř zlatého rouna, J. M. C. a K. skutečný tajný rada, nejprvnější komorník, kr. místodržící a soudce zemský v kr. Č., ke sněmu již po osmé principální komisař, po tři léta u Benátské republiky cís. ambasiator a král. panství a zámku Mělníka zástavní držitel. Ve dvou velkých sálech jsou dvě musea, vinařské a krajinské.

Mělnický zámek. Půdorys.

Kaple posvěcení sv. Lidmily jest v severozápadním rohu zámku; jest to čtverhranatá místnost ve slohu 14. st. Klenutí jest založeno do dvou křížů a to tak, že pruty ze hlavic vybíhají. Uprostřed vybíhá ze hlavic mnoho prutů, z nichž jedny dělí druhé. Sbíhají se k prostým svorníkům. Na jedné hlavici v rohu jest lidská hlava (Kristova?). Oltář jest bez velké ceny. Nad ním visí dva praporce, jeden větší, jeden menší a oba s erbem Černínským. Obraz sv. Lidmily od Škréty a sv. Václava a sv. Jana N. od Brandla jsou tak špatně obnoveny, že by z nich nikdo dílo slavných umělců nepoznával. Také je tu socha Matky Boží, jak se zdá stará. Za velkým oltářem jsou zazděny točité schody, kterými se chodívalo z hořejšího patra až do sklepu sv. Lidmily. Pověst, že se na místě této kaple sv. Lidmila narodila, dokládáme jen pro úplnost; za naší doby, kdo má jen trochu ponětí o staročeských stavbách, jí neuvěří.[1])

Na místě nynějšího zámku a kostela stával již v 9. století hrad jen dřevěný avšak hrubými náspy opevněný, který se nazýval Pšov. Knížata jeho se svými Pšovany v podhradí opanovali velký kus země odtud až k pomeznému lesu (u Lipého) a všem těm obyvatelům se říkalo Pšované. Slavibor kníže Pšovský, jenž žil v první polovici 9. století, měl dceru Lidmilu, jež se vdala za Bořivoje panovníka Čechův. Tak připraveno připojení knížectví Pšovského čili pozdějšího kraje Mělnického k Pražskému knížectví. Samostatným stalo se ještě jednou, když je obdržel Boleslav, bratr sv. Václava za úděl. Tomuto, jak se zdá, Pšovský hrad nestačil a proto si založil Starou Boleslav s kamennou hradbou. Než po nějakém čase obnoven jest Pšovský hrad, o němž dí letopisec Křišťan, že se nyní nazývá Mělníkem. Jméno jeho je též na mincích kněžny Emmy († 1006). Možná že již tehdá bylo zvykem Mělník přikazovati kněžnám, jako věnný důchod. Již ok. l. 1122

[1]) Mikovec, Starožitnosti I, Soupis Mělnicka str. 136—146.

tu byla kapitola a proboštem jejím Šebíř, jak svědčí letopisy Kosmovy. Z úředníkův knížecích jest znám první Zvěst purkrabě, jenž zemřel l. 1152.[1])

Ve 13. století staly se tu velké změny. Posavadní hrad byl po západním způsobu přestavěn a z bývalého podhradí vznikalo hrazené město. Snad se to stalo již za Vácslava I., jehož manželka *Kunhuta* Mělník l. 1247 i s opravou nad kapitolou držela.[2]) Nestalo-li se tak tehdá, jistě již bylo za Přemysla. Od něho vykázán Mělník manželce *Kunhutě*. Když tato ušla l. 1279 zajetí Braniborskému, odebrala se na Mělník, kdež za hradbami po tři dni prodlévala.[3]) Král Přemysl byl dovolil obci Mělnické (1274), aby město a hradby mohla opravovati, sklad soli, sledí a jiných zboží ze 4 lodí; svoboda ta jim také potvrzena (1290) králem Vácslavem.[4]) O králové *Jitce* manželce Vácslavově ví se, že Mělník držela. Neznámého roku darovala Hošťálkovi služebníku svému 3 lány rolí.[5]) V téže krajině držela i Lysou.

Jindřich Korutanský král učinil l. 1307 spolek s Bedřichem markrabí Míšenským k obapolné podpoře. Na záruku, že smlouvu zdrží, slíbil markrabí čtyři města, mezi nimi i Mělník vydati.[6]) Jestliže se tak stalo, zajisté panství Míšenských nebylo dlouhé. Za krále Jana byla králová *Eliška* držitelkou Mělníka. Když nastaly kyselosti mezi oběma manžely, které vedly v Lokti až k ústrkům, Eliška byla nucena opustiti děti své a služebnictvo (1319). Podrževši jen malou čeleď, odebrala se na Mělník a tu nějaký čas bydlela, až ji Pražané k sobě do města volali.[7]) Král sice tomu bránil, ale nemoha to odčiniti smířil se zase s manželkou svou. Pobytu svého na Mělníce užila ku spořádání poddanských poměrů na panství. Z l. 1319 a 1321 pocházejí listy, jimiž vysazovala grunty ve Vrbně.[8]) Z jiných listů z l. 1320 jde na jevo, že na Mělníce bydlela, aneb že práva nabytá na Mělníku potvrzovala. T. r. 1320 také ustanovila plat měšťanů[9]) a l. 1321 darovala 15 lánův v Mělníce po vysazení vybývajících Janovi proboštu Mělnickému.[10]) Když se v únoru léta 1322 na Mělníce zdržovala, narodil se jí tu třetí syn Jan Jindřich, jehož však křtila v Praze.[11]) Léta 1327 potvrdila Hošťálkovi služebníku svému statek jeho v Brozánkách.[12]) Statek ten vyskytuje se v potomních dobách jako manství služebné ke hradu Mělnickému. Možná že Eliška vysadila více takových manství, nežli nám známo jest, a že od ní pocházelo manské zřízení na Mělnicku. Každý královský hrad měl služebná manství ke své obraně. K mělnickému hradu bývala taková manství v Brozánkách, Postřižíně, Malovarech, Býkvi, Bučině, Hoholicích, Kozárovicích, Vrbně a Hoříně. Z těch pak zůstala dvě manství v Bučině, tolikéž v Kozárovicích, čtyři v Postřižíně a po jednom ve Chcebuzi a Vrbně. Manové byli povinni držiteli hradu, když by toho potřeba byla, sloužiti a na pomezí zemské, kde by se jim vykázalo, jeti.[13])

Zbytek starého gotického zdiva v zámku mělnickém.

Karel IV. pojav za manželku *Annu Falckou* zapsal jí Mělník. Paní tato pak řídila sama panství. L. 1352 rozkazovala radě Mělnické, aby úrok, který byli povinni platiti, nikomu nedávali, než jen buď jí nebo jejím úředníkům.[14]) Karel sám se tu někdy zdržoval, jako l. 1350 a 1357. Také *Anna Svídnická*, třetí manželka Karlova, držela Mělník, což lze znáti odtud, že l. 1354 a 1357 tu poroučela.[15]) Po smrti Annině pojal Karel (1363) čtvrtou manželku *Elišku Štětínskou*, jíž také Mělník zapsal, ale teprve l. 1371 dala rada Mělnická od sebe zápis poslušnosti a poddanosti.[16]) Beneš purkrabě její Mělnický sám druhý vypověděl (1372) ve při mezi obcí Mělnickou a klášterem pod Mělníkem o hranice obojích statkův, což i královou l. 1373 potvrzeno.[17])

Následujícím purkrabí (1374) byl Frycek z Liblic.[18]) Pře mezi obcí a klášterem obnovena byla l. 1389. Od kláštera při tom ukazován list dotčený královou vydaný, ale tato se k přivěšení pečeti neznala a opravce také ne. Tenkráte rozsouzení poručeno Benešovi vladaři zboží v Hoříně a Vilémovi purkrabí Roudnickému. Eliška bydlívala také v Hoříně[19]) a Králové Hradci a zemřela l. 1393.

Král Václav IV. zapsal Mělník, jejž držel v l. 1393—1397, druhé své manželce Žofii.[20]) L. 1404 udělil Kunrátovi z Vechty proboštství Mělnické, ale byv potom zpraven, že podací proboštství daroval králové, znal se k tomu a právo její novým listem potvrdil.[21]) Také král Zikmund jako dědic koruny české zápis učiněný králové na Hradci, Chrudimi, Mýtě, Jaroměři, Poličce, Mělníce, Trutnovu a Dvoru v 100.000 fl. l. 1412 potvrdil.[22])

L. 1418 byl purkrabí na Mělníce Jan z Chlumu. Tento a Jan Kyjata ze Zásady hofmistr královské svolali many k manskému soudu a tam nalezeno, že žádný man nemá svých dědin osobám duchovním zapisovati.[23]) Král Zikmund chystaje (1420) válku s Čechy přijel do země, objížděl města a hrady a přijel dne

[1]) Font. r. B. II 432. [2]) Reg. I 553. [3]) Font. r. B II 348, Palacký [4]) Reg. II 382. [5]) Reg. III 541. [6]) Reg. II 908. [7]) Petr Žitavský. [8]) Reg. IV 829, 831. [9]) Reg. III 255, 267. [10]) Reg. II 285. [11]) Petr Žitavský. [12]) Reg. III 541. [13]) Dsky dvorské, Arch. Roudnický. [14]) Arch. Mělnický [15]) Tadra, Listář Zbraslavský. Lib. conf. [16]) Arch. c. k. dvorský. Od r. 1367 měla kost. podací v Mělníce, [17]) Arch. gub. [18]) Tadra Acta jud. 194. [19]) Arch. Mělnický [20]) Lib. conf. Již l. 1401 držela Žofie kost. podací. [21]) Pelzl, Wenzel IV. [22]) Reg. říšská. [23]) Arch č. III 491—492. Viz Čelak. CJM II 1182.

27. května s manželkou svou Barborou a královou Žofií na Mělník, odkudž odjel do Slaného. [1]) Také na podzim t. r. ještě jednou sem přijel. Vítěznými pokroky Pražanů na jaře r. 1421 donuceni byli Mělničané jim se poddati, vyslali své posly do Prahy, kde se zavázali býti s nimi proti králi Zikmundovi a královou již do města nepouštěli. Hejtmanem jim učiněn *Jan ze Smiřic*, který tuším i hrad opanoval.[2]) Město Mělník od té doby věrně stálo při straně pod obojí. L. 1424 zajat jest od Pražanů Hynek Boček z Kunštátu, pán strany Orebské, zavezen na Mělník a dán v moc Janovi Smiřickému. Tento byl tu hejtmanem ještě l. 1427.[3]) T. r. rozhněval si Smiřický Pražany, když se byl úskočně pokusil o to, města Pražská opanovati. Byl zajat a jak se zdá připraven o hejtmanství Mělnické. Hejtmanem tu se stal *Mikuláš z Caisperka*.[4]) Smiřický se mstil tím, že pálil ve vsích okolo Mělníka. Ustrašení venkované utíkali do Prahy, žádajíce tu pomoci, ale poněvadž Pražané svého vojska neměli doma, nemohli jim pomoci.[5]) Proto hleděli, aby se s ním smluvili. Jednání o tom mělo býti na Mělníce, ale nedošlo k tomu. Na jaře l. 1429 byl hejtmanem na Mělníce *Vaněk ze Zhoře*.[6]) L. 1429 v měsíci

Severní strana nádvoří zámku mělnického.

listopadu odevzdáno hejtmanství *Jankovi Řitkovi z Bezdědic*, při tom mu postoupeno 28 str. hrachu, 45 ovsa, 25 polouvozí vína, 6 vozův, 3 pluhy, 6 koní, pánev pivná s kotly a jiné nádobí kuchyňské, pak obilí mlácené i nemlácené, všeho dosti málo.[7]) Mělničtí držíce se věrně Pražanů bojovali po jich straně u Lipan.

Když císař Zikmund byl za krále uznán, uvázal se v Mělník, ale podržel k němu jen málo. Vesnice královské i duchovní pod Mělníkem zapsal 1436 21. září Janovi z Černína,[8]) ale hrad s městem, vesnicemi, many, podacími a vinicemi ustanovil 1437, 11. února za věno manželky své *Barbory*,[9]) která ovšem měla moc zastavené vsi vyplacovati. Po smrti Zikmundově bydlívala Barbora obyčejně na Mělníce. Odtud vycházely nejedné pikle proti Albrechtovi zeti Zikmundovu a volbě jeho za krále. Dokud byl Albrecht králem, skrývala se Barbora v cizině, vrátivši se pak l. 1441 měla stálé sídlo na Mělníce. Panství sama nespravovala, nýbrž je odevzdala Janovi ze Soutic mincmistrovi jako hejtmanovi. Později dala se pod ochranu Jiříkovi Poděbradskému, jenž l. 1445 za ni nové konšely sázel.[10]) Zemřela zde l. 1451 dne 11. července a pohřbena v Praze u sv. Víta. Po její smrti navrácen Mělník král. komoře, ale není známo, kdo se ho ujal. L. 1454 byl tu hejtmanem Václav z Chelčic,[11]) po němž následovali 1455 Žibřid z Polomě a 1457 Matěj z Velimě.[12]) Tohoto roku byl držitelem hradu a města *Zbyněk ze Soběšína*; dal k tomu dovolení, aby man v Brozánkách věnoval své ženě.[13])

Král Jiří zapsal Mělník manželce své *Johance* věnným právem. Kdy se to stalo, není známo. Teprve z l. 1467 známe list její, jímž vypovídala mezi obcí Mělnickou a podkomořím svým v příčině platů.[14])

[1]) Vavřinec z Březové. [2]) Arch. č. VI 396, Vavř. z Březové. [3]) Bezold. [4]) Arch. č. III 498. [5]) Zach. Theobald. [6]) Arch. č. III 501. [7]) Časop. Sp. Př. VIII 169. Arch. Č. 28, 55. [8]) Rkps. Vídeňský. [9]) Rkps. Roudnický. [10]) Paprocký o st. pan. 290, St. letop. 138. [11]) DD 20 str, 67. [12]) Arch. gub. [13]) DD 61 str. 427. [14]) Arch. Mělnický.

Po smrti manžela svého přestěhovala se na Mělník a tu obyčejně bydlívala, jak svědčí listy její, odtud poslané.[1]) Zemřela tu l. 1475 dne 12. listopadu a pochována v kostele sv. Petra. V den smrti své byla zdělala dobrou vůli, již všechna práva svá převedla na *Hynka kníže Minstrberské* syna a *Lva Rožmitála* bratra svého. Ke kostelu Mělnickému odkázala 1000 kop. Dědici její se l. 1476 na den hromnic rozdělili. Hynek dostal Lichtenburk, Mělník a Teplici a Lev Hlubokou.[2]) Kníže neměl dlouho Mělníka, an král Vladislav jej potom vyplatil. Měl tu purkrabě (1484) Matěje ze Zbraslavic a Václav z Hořepníka (1487) byl písařem na hradě.[3])

Král Vladislav zastavil hrad Mělník bez města *Ladslavovi*, *Janovi* a *Michalovi* bratřím a strýcům *z Vaitmile* a Jindřich z Nebílov hejtman jim ho postupoval.[4]) Vaitmilárové si sem přivedli nového úředníka Pavla z Pruku, ale po nějakém čase prodali tu zástavu *Ziguně* hraběnce *z Ortenburka* vdané Gutšteinové. L. 1499 Jan Mrakeš z Noskova a strýc jeho Petr vyprosili si u krále výplatu Mělníka, ale tušim nic nesvedli a proto prodali své právo *Albrechtovi z Kolovrat* na Libšteině. Král Vladislav potvrdil toho Albrechtovi (1501) a zároveň přičinil milost, že jen král může od něho vyplacovati Mělník a to ke své potřebě.[5]) Maje Albrecht právo, položil peníze a dosáhl pak panství smlouvou. Ale l. 1502 vinila Ziguna Albrechta, že při postupování hradu pobral jí žito, oves, hrách, kury, louční peníze, pastevné, vejce, koudel, jablka, pivo, lůj a konopě všeho za 300 kop gr. míšenských.[6])

Z doby Albrechtovy známa jest tato příhoda: Zachař purkrabě Mělnický poslal jednou k večeru šest svých lidí s rychtářem pro kněze Izaiáše z Kojetína, faráře ze Štětí, aby přišel na Mělník, že jest toho pilná potřeba. Když odjeli, procházeli se dva sousedé okolo městečka Štětí a uhlédali, ano se kuchařky fařářovy kradou s vozem; i udělali pokřik volajíce: »Hoňte! hoňte!« Lidé sbíhajíce se ptali, co mají honiti. Odpověděli, že krade se farská čeleď z fary. Tu se sebrali někteří, vsedli na koně, jiní vzali oštěpy a honili ty kuchařky. Když je dohonili, bránily se kuchařky, řkouce: »Proč nás honíte? však jsme vašeho nic nevzaly« a zlá k nim slova mluvily. Pojali je zase i s vozy do městečka do rychty a tu truhlice s vozu složili. Lidmila kuchařka vypovídala, že Izaiáš odcházeje ukázal jí truhlice řka, aby je dovezla do Litoměřic pro nebezpečenství. A hned bez meškání dali věděti hejtmanu na Mělník, co mají s tím činiti a on poslal, aby je na Mělník vydali. Tehdy je na zejtří vezli na voze na Mělník a tu truhlice do malé světničky na zámku vnesli, a hejtman obeslal tři konšely, aby také při tom byli. Potom poslal pro zámečníka a kázal ty truhlice odmykati. Nalezli tu tři kalichy Štětské. Konšelé vidouce kalichy nepochválili toho a řekli: Zlé znamení, by byl jediné těchto kalichů nebral. Nevidouce čtvrtého i zeptali se na knězi Izaiášovi, kde jest kalich čtvrtý. Pověděl, že jest doma, v loži, v kuchařčině komoře že se najde. Ale doma ho nenašli. Tedy šli zase ke knězi, řkouce, že ho není v loži, a on pověděl: »Máť býti.« A když zase přišli do Štětí a přihrozili pacholkům jeho, hned jej tu, kde ho prvé nalézti nemohli, nalezli, ale zkažený a ztlučený. Lidmila kuchařka seděla pak na Mělníce devět nedělí i s dcerou svou Lidou podruhyní. A potom knězi Izaiáši všecko pobrali, krávy, svině, ovce, koně, všecky svrchky a nábytky, klenoty a knihy z rozkázání Albrechtova. Také šaty všechny pobrali a obilí sežali potom leželo asi rok ve stodole a Štětští vyprosili na pánu, že jim dal k záduší. Mikuláš farář na Strážišti byl dal Izaišovi k věrné ruce schovati truhlici s 10 fl. uh. vážky, na kterýchž zlaté vážili, váček, 6 cínových mis, 8 cínových talířův, 8 prostěradel, dvě cíchy s peřinami, plátno, tři rubáše, dva ubrusy, čtyři roušky, To vše v té truhlici bylo. Pak dal k němu Mikuláš sud zavřený a v něm sukně lindyšova »Astrodámského sukna«, klok, liščí kožich hřbetový, dvě měděnice, dvě konve, knihy, zákon nový psaný český a jiný latinský, starý zákon psaný latinský, Aureum speculum. To vše také pobráno.

Když Izaiáš vsazen byl do vazby z rozkázání Albrechtovu, tu mu jeden soused Mělnický dával stravu, dokud v tom vězení (pět neděl) seděl, a půjčil mu polštáře a šuby jehenčí, kožíšku a rubáše. Toho si pokládal čtyři kopy. Později seděl Izaiáš ve vězení na hradě Ostrém a farář Litoměřický Jan k němu jezdil a posly poslal k jeho vysvobození; i naložil na to více nežli 5 kop. Byl potom propuštěn, tušim teprve po smrti Albrechtově († 1510). Šel potom na Hradčany k Anně z Kovaně vdově po Albrechtovi do jejího domu, aby mu navrátila, co jemu n. Albrecht pobral. Paní mu nedala nic, vzkázavši mu, že cožkoliv má, má po svém pánu dědičně. Albrecht se potom s ní soudil.[7])

Po smrti Albrechtově Zdeněk Lev z Rožmitálu vyprosil si dovolení na králi, aby mohl panství Mělnické vyplatiti[8]) ale nedošlo k tomu. Anna zůstala držitelkou a po ní dědili vše její jmění *Bernart* a *Jan z Valdšteina* synové její z prvního manželství. Ti měli l. 1513 ústrky takové s městem, že došlo až k malé válce. Mělničtí jali pánům Rozického hejtmana jich a vsadili ho na radnici, potom zakopali bránu na zámek, kudy se z města chodívalo, tak že žádný ani nahoru ani dolů choditi nemohl. Beřkovskému vpadli do dvora a vzali mu čeledína, jenž se něčím provinil, ač jim jeho pán sliboval po právu učiniti. Oba žalovali na Mělnické u nejv. purkrabě a ten jim rozkazoval, aby takovou věc napravili. I dali mu odpověď, že to učinili a že nejsou povinni ho poslouchati. Potom přece hejtmana propustili. Pře tato potom srovnána na sněmu Kolínském.[9])

Bratří z Valdšteina postoupili Mělník před r. 1517 *Albrechtovi z Gutšteina.* Ten zaplatil za samotné

1) Arch český V. díl. Purkrabím jejím byl 1467 Zdeněk ze Vráže (Arch. gub.). 2) Sommersberg Scr. rer. Sil. 1037. Viz i St. letop. 211. 3) Arch. gub. DD 62 p. 122. 4) DD 35 f. 140, Arch. č. VI 587. 5) Arch. č. VI 579, 587. 6) Hist. sbor. III 242. 7) Reg. kom. soudu. 8) Arch. Třeboňský. 9) Palacký V b. 224.

Část sgraffitové výzdoby loggie v zámku mělnickém.

svršky na Mělnicku 300 kop, ale ještě l. 1524 na to kvitance nedostával. Purkrabě tu měl 1529 Jana Lévu z Brozánek. L. 1530 psal se Albrecht naposled pánem na Mělníce. Mělník od něho vyplacen a nabyl za to t. r. Poděbradského panství. Komu Mělník zastaven, není známo, ale nedlouho po tom byl v držení *Prokopa z Vartemberka.* Toho král. prokurátor od r. 1538 obsílal o výplatu Mělníka a ze starých spisů na zámku Hořínském shledali starší badatelé, že Mělník komoře postoupen od vdovy Anny ze Zolhauzu.[1]) Ferdinand I. nepodržel zámku Mělníka, nýbrž jej zastavil l. 1542 *Zdislavovi Berkovi z Dubé* v 4500 kopách a dovolil mu 1000 kop prostavěti.[2]) Zdislav stavěl na zámku nové stavení; první peníze vynaložil a l. 1546 ještě nebyl hotov; proto mu král Ferdinand k dokončení téhož stavení nových 1000 kop zapsal. Ale i to nestačilo a l. 1549 nových 1000 kop připsáno a kromě toho postoupil král Zdislavovi několik vesnic, které l. 1547 vzaty obci Mělnické.[3]) Do r. 1551 prostavěl Zdislav 3000 kop k tomu povolených a kromě toho vynaložil 250 kop na zámek, udělání nového mlýna a rybníků. Ty všechny sumy mu král připsal a tak i učinil t. r. s 1239 kopami, které Zdislav nad předešlé prostavěl. Když Zdislav l. 1553 zemřel, byla stavba nových částí již skorem hotova a dokončena l. 1554.

Podle posledního pořízení Zdislavova dědili Mělník *Zbyněk Berka z Dubé* mistr Strakonický a *Zdislav* syn Kryštofa Berky. Tomu se dostalo později i Zákupské panství.[4]) Když se pak l. 1565 dělili, dostal se Mělnický zámek i s vesnicemi od starodávna k němu patřícími, neméně i vesnice někdy města Mělníka a vsi před tím přikoupené i s malou částí panství Zákupského Zdislavovi.[5]) Tento zemřel okolo l. 1575 a sirotkův nezletilých ujal se bratr jeho Jindřich.[6]) Avšak již l. 1576 obeslal jej kr. prokurátor o výplatu zámku Mělníka. Berkové pak nechtějíce se s císařem v soudy pouštěti, přijali sumu zápisnou a Mělníka dobrovolně postoupili.[7]) Postoupení stalo se l. 1577 v září.[8])

Císař Rudolf zůstal v držení panství Mělnického jen krátkou dobu. Chtěje zase dostati Křivoklátu, který měl v zástavě *Jiřík z Lobkovic*, učinil s ním 1578, 4. října smlouvu takovou, že mu za postoupení Křivoklátu zastaví panství Mělnické. List na zástavu zdělán 1579, 1. ledna a Jiříkovi dovoleno, aby mohl do 2500 kop v těch místech, kdež nejpotřebněji prostavěti.[9]) L. 1592 pak nabyl Jiřík opravy a vrchnosti na klášteře sv. Vavřince pod Mělníkem a císař Rudolf mu t. r. 15000 kop na panství Mělnickém připsal. Císař nabyl pak Mělníka bez výplaty, když Jiřík po známém svém pádu svobodu a statek všechen ztratil.[10])

Císař učinil správcem na zámku Jana ze Vřesovic na Podsedicích. Když tento l. 1594 odstoupil, shledalo se, že za 13 sudův vín bílých a červených tu na zámku složených a prodaných nezaplatil. V rejstříku jím sepsaném našlo se, že prodával loňské a dvouleté a muskatel do okolních míst, sud po 30 i 40 kopách.[11]) Císař vypůjčil si t. r. 24000 kop od *Jáchyma Novohradského z Kolovrat* na válku proti Turkům; v těch zapsal mu panství Mělnické do tří let a povolil, aby do 2500 kop gr. č. v těch místech, kdež nejpotřebněji zámku a panství nejužitečněji bude, mohl prostavěti.[12])

Jáchym užil Mělníka jen pět let. Zemřel l. 1599 a v držení následoval syn *Jan.* Císař Rudolf by byl zase rád Mělníka nabyl, ale poněvadž jej l. 1600 Janovi na 10 let zastavil, mohlo se to státi jen s přivolením Janovým. Ale právě ten dělal těžkosti (1604) snad proto, aby nutil císaře k velkým ústupkům. Konečně přece Mělník postoupen.[13]) Vácslav Zálužský z Ostroskal stal se tu král. hejtmanem.[14]) Po nějakém čase najato panství *Vilémovi Vchynskému z Vchynic.* L. 1611 dne 9. září prodloužen mu nájem tak, aby ročně 5000 kop odváděl,[15]) po roce mu nájem zase prodloužen na pět let.[16]) Nájem podle toho byl by vypršel l. 1617 a protože potom se vyskytuje *Jakub Horčický z Tepence* jako majetník a jako hejtman, zdá se, že mu byl tehdá Mělnický hrad postoupen. Vlastní však držitelkou po císaři Rudolfovi byla *císařová Anna.*

Horčický byl muž nadaný a pořádku milovný, ale také katolický bojovník a velký přítel jezovitů.

---

[1]) Reg. kom soudu. Tamže s. Staré dějiny Mělníka (Mus.) [2]) Arch. gub. DZ 57, H 16—18. [3]) Kopiář v arch. gub. [4]) Kopiáře v arch. gub. DZ 11, B 22—30. [5]) DZ 57, H 16. [6]) DZ 18, O 4. [7]) Reg. kom. s. [8]) Arch. Třeboňský. [9]) Arch. gub. L. 1588 hejtman Jiřík Ceněk z Mirošovic (Pilat. Mat. 369). [10]) Arch. gub. [11]) Reg. kom. soudu. [12]) Kopiář v arch. gub. [13]) Arch. Drážďanský a mus. [14]) Arch. Mělnický. [15]) Arch. Hradecký. [16]) Arch. Třeboňský.

Kaple sv. Lidmily v zámku mělnickém.

Po povstání l. 1618 uznali správcové království, Hořického dáti do vazby. V této zůstával až do prosince t. r., kdež propuštěn z vězení; nicméně uznali stavové za dobré jej vypověděti z Čech.[1]) Mělník spravován od Albrechta Dobranovského z Dobranova, stavovského hejtmana,[2]) ale l. 1619 postoupeno panství k užívání Janovi, Jetřichovi a Václavovi bratřím Malovcům tak, aby ho užívali náhradou za veliké škody, jež jim byly cís. vojskem na statcích jejich učiněny, před tím však daně a povinnosti zadržené zaplatili. Avšak na podzim vyvedeni Malovcové z panství Mělnického a vykázáno jim Kolínské panství. T. r. v říjnu zastaveno panství Mělnické v 42.000 kopách hotově zapůjčených *Václavovi Pětipeskému z Chyš a Egrberka*, k nimž l. 1620 připsáno ještě 15.000 kop zapůjčených. Zúčastniv se kromě toho povstání byl l. 1621 dne 20. února jat a potom odsouzen hrdla, cti a statkův. Při živobytí byl sice zachován, ale všecky jeho statky zabrány.[3]) Také panství Mělnické ujato od něho a uveden v ně zase Horčický jako hejtman. L. 1621 dne 16. října pronajal mu je Karel z Lichtenšteina jménem císařovým na šest let, tak aby po dvě léta každý rok 7000 kop m. a pak po 8000 a 9000 každá dvě léta dával. Pronajaty mu zámek se všemi pokoji podle zámku, dům nový neb šenkhaus, pivovar, ovčíny, mlýny, dvory, městečko Štětí s vesnicemi.[4]) Za příčinu pronajímání uvedeno, že na panství tento rok veliká újma na obilí a vinicích a veliká škoda od vojákův se stala, ale již 29. listopadu vyzývala komora Horčického, aby dával o 1000 kop více nájmu, poněvadž jiní pachtýři také tolik nabízejí a jediný užitek z vína prý přes 5000 kop vynáší. Horčický tuším více nedal a přenesl nájem na jezovity u sv. Klimenta.[5]) Zemřel l. 1622 dne 25. září odkázav jezovitům všechno své jmění.

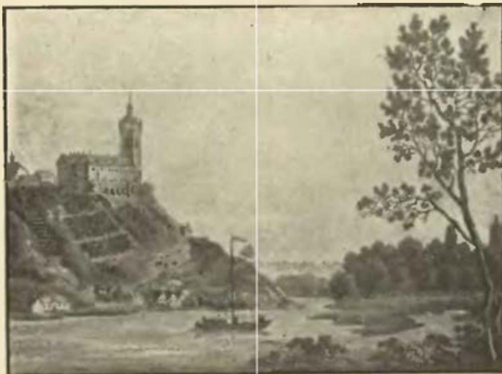
Listem l. 1624, 24. dubna zastavil Ferdinand II. panství Mělnické *Vilémovi Slavatovi z Chlumu* v 200.000 fl. zapůjčených a v květnu t. r. mu odevzdáno.[6]) Slavata za tehdejších válečných běhů málo z toho panství užil. Co z obrody vína vytěžil, zase vyšlo na náklad na vinice a na polní hospodářství přidával ze svého. Když tedy panství vracel, nařízeno (1641) vrchnímu, aby panství k ruce *císařové Leonory* ujal.[7]) Ale již l. 1646 dne 2. ledna zase panství zastaveno *Heřmanovi Černínovi z Chudenic* a to jen v 95.000 fl.[8]) Když byl Heřman na zámku uvítán, dostavili se též konšelé Mělničtí a obdrželi od něho připověď, že vše, co předešle bývalo, v starém způsobu zanecháno bude. Město sice bylo královské, svobodné, ale protože prvotně bylo jen podhradí a komorní město, z toho vycházely různé služebnosti pro obojí stranu. Z panství vycházely rozličné platy k záduší a k obci. Tato měla míli na panství. Za zvláštní právo se pokládalo, že hejtman byl povinen k obyvatelům města jíti neb písaře poslati, kdykoliv činili pořízení o svém statku. Stávalo se proto, že mnozí drželi na panství vinice a jiné statky.

Heřman zemřel l. 1651. Panství odkázal manželce své *Sylvii Kateřině* roz. *hrab. Millesimo*, však jen do stavu jejího změnění.[9]) Když pak paní tato se za markrabě Badenského vdala, uvázal se v Mělník (1659) *Humprecht Jan Černín*, dědic všech statkův Heřmanových. Humprecht vládl hlavními statky Černínskými do smrti († 1682) a syn jeho *Heřman Jakub* († 1710) následoval po něm. Když císař Leopold I. 1686 potřeboval peněz na Turky, jednal s Heřmanem o doprodání Mělnického panství. Černín vyčetl 250.000 fl. r. a za ty mu (1687, 3. ledna) panství prodáno totiž zámek Mělník s svobodným příjezdem a odjezdem skrze město, s vody vedením na zámek, s hostincem řečeným Peklo, tvrz Třebošnice, vrchnost nad manstvími a kostely, pět dvorů, městečko Štětí, vesnice, les na království s řekami Vltavou a Labem.[10]) Po něm stal se starší syn vladařem, ale Mělník samotný dostal se *Frant. Antonínovi* ještě nezletilému. Poručnicí jeho byla matka Antonie rozená z Khüenburka. Frant. Antonín přestavoval zámek na jižní straně, ale brzo se mu pro nechutí s obcí odnechtělo. Dělníci totiž při posunutí pravého křídla rozrýpali kus městského hřbitova a způsobili tím srocení lidí. Hrabě přestal tudíž a přestěhoval se do Hořína, kdež po jeho smrti († 1739) vdova Isabela M. roz. Westerlo podle jeho zřízení vystavěla zámek. Jedinká jejich dcera M. Lidmila vdala se l. 1753

[1]) Jireček, Rukověť. I 252—253. [2]) Dobranovský potom obviněn, že se po zavržení Horčického dal potřebovati za hejtmana a poddané k válce vypravoval (Rkps. Rokytnický). [3]) Bílek, Děje konf. Arch. mus. [4]) Arch. Hradecký. [5]) Arch. mus. [6]) Tamže a arch. Hradecký. [7]) Arch. Hradecký. [8]) Arch. mus. a Hradecký. [9]) DZ113. M 5. [10]) DZ 398, P 20.

za *Augusta Antonína* knížete *z Lobkovic* a tím způsobem dostalo se Mělnické panství v držení rodu Lobkovického. Zdědil je totiž po mateři († 1790) syn *Antonín Izidor* i s panstvím Drhovelským, po něm († 1819) pak *Augustin Longin* († 1842) a synem jeho je předešlý držitel zámku, kníže *Jiří*, nejv. maršálek král. Českého.[1])

Z osudův bývalého panství Mělnického znám jest také následující příběh. Asi l. 1554 na den sv. Jana večer Jan Vtelenský ze Vtelna a Kryštof Šlik potkali Vácslava Šimůnka ze vsi Vtelna. Šlik mile ho tázal se co chce, a Jan pověděl: »Jest soused můj a páně Strakonického rychtář a já jsem naň laskav, i otec můj nebožtík býval, neb se nám vždycky dobře choval.« A tehdá kněz Jan Myhlen farář ve Vtelně také s nimi šel. I řekl Šlik: »Nu rychtáři, když jest na tě pan Vtelenský tak laskav, já taký budu a poď s námi k večeři k p. Janovi.« I šli, sedli všichni za stůl za jeden a měli rozmlouvání všeliká mezi sebou. A když bylo po večeři, Šlik strojil se ležet a šel. Když šel farář, řekl k němu: »Pane! Zůvi Vás ke snídaní zítra bohdá.« A pán připověděl, že přijde. Tu zůstali farář, Vtelenský a Šimůnek samotní, pili, až se čistě opili a seděli, až blízko byl den. Tu pobídl Šimůnek kněze, že jest na času, aby šli pryč. I šli mimo koryto z stupňův; tehdá byl by farář upadl, ale Šimůnek ho držel. Nemohl ho vždy zdržeti, přišel na stěnu a udělal sobě lýsku nad okem. Potom ale došli přece k faře. Nazejtří asi dvě hodiny na den Šlik, Vilém úředník Košatecký a Jan pojali Šimůnka na faru k tomu snídaní. Když přišli na faru, uhlídali, an kněz leží prostřed světnice, na zemi na nějakém polštáříčku kratičkém a přikryt byl pláštíkem. I řekl mu Šlik: »Kněže! již jsme přišli; dej též snídati.« Pověděl farář: »Dám, co mám.« I vzal sám chléb s sýrem, a Šlik pověděl, že sýr nejídá, dali ředkev. Potom doložil: »Kněže! musí také pivo býti.« I poslal farář po dvakrát pro pivo. Potom mluvil farář ke Šlikovi, jak jsou nepevné dvéře u komory, udeřil v ně nohou, pak tělem, vzal rožeň, hodil k almaře, ve které chléb a potřeby jiné se dávají. Přiskočil k té almaře, která byla pootevřena, a převrhl ji i s hrnci, které v ní byly. Upadla na nějaké pomyje a ty pomyje rozlily se také. Potom se porážel se svým bláznem (šaškem), který mu koníka hlídal a posluhoval, a kálel ho v těch pomyjích »jako jinou svini«. Vilém se ptal, co dělá? a on řekl: »Když jsem já vesel, ať jest blázen také« Potom řekl Šlik: »Poďme k p. Janovi k obědu a kněže poďte s námi.« I šli tam všichni. A když minuli kostel, farář vzal kámen velký a pobídl Šlika házeti. I házeli spolu. Potom šli přece k obědu. Tu opět spolu jedli a rozprávěli. A když dali jahody černé po stole, prosil farář Šlika, aby mu kůň dal, ale Šlik mu nepěkně odpověděl. Potom ho žádal o peníze a on vyňal jakýsi měchýř, bylo v něm okolo kopy a dal mu jej. Farář držel ten měchýř s penězi řka několikrát, aby mu jej dosypal. I řekl Šimůnek: »Pane, docpěte mu těmi jahodami.« I nabral Šlik dvakrát těch jahod, dosypal mu jej plný. Kněz pak ždal ten měchýř, až z něho ty jahody tekly; a pak jej sobě vstrčil za ňadra. I stála před ním velká sklenice, kterou měli píti spolu s Vilémem. I dobyl toho měchýře z ňader, vhodil jej do té sklenice a velel píti Vilémovi. I řekl Vilém: »Kněže, já z takové nečistoty nepím, neb nejsem sviní.« A kněz řekl: »Cože toho div? a já se v kostele takovým umývám.« I uhlídal potom Petra písaře, který učil pacholata páně Vtelenského, před stolem i prosil, aby mu pomohl blázniti. A on: »Jsi-li ty bláznem, a blázníš-li, já bláznem býti nechci.« Potom žádal zase Šlika, aby Petrovi ustřihl půl brady, neb měl dlouhou bradu. A ten Petr hájil se a nechtěl k tomu svoliti řka: »Nevíš kněže, čeho žádáš.« I řekl Šlik: »Kněže, jeho půl a tvé také půl!« I ustřihl Šlik oběma po půl bradě a knězi také něco na hlavě. Tedy řekl Vilém: »Ej kněže! nedejte se stříhati.« A kněz mu zase pověděl: »Mlč ty kpe a blázne! Nechť jsem já s pány vesel.« A Jan sedě vedle Šimůnka spolehl na stěnu, spal a měl košili natrženou. A Šlik sáhl k němu přes stůl, roztrhl mu tu košili dál a kněz sáhl také a roztrhl mu opět dál tu košili. Potom matka páně Vtelenského přišla, vystoupila na besedu a řekla: »Milý Bože s vámi! proč jste se dali kněže Jene stříhati?« A on jí dal za odpověď: »Milá paní! dobře jest; o vlasy nedbám, když jedné mandy zůstaly.« Potom stál kněz při paní na besídce a vyšed z besídky dolů, vzal tyč, laškoval s ní a po knechtsku s ní chodil, mluvě: »Dejte vína, dejte ještě, ať se ho napím do vole.« A když pak byl večer, opět šli farář a Šimůnek na faru; Šimůnek ostal pak se Vtelenským za kostelem na trávníku a Šlik vyšel s farářem ven z fary, pojal Šimůnka a šli spolu; Vtelenský zůstal, něco s knězem rozmlouval a když přišli Šlik a Šimůnek ke dvoru, sedli na kámen a dočkali, až Vtelenský k nim přišel.[2]) Proč z toho došlo ke právní při mezi farářem a Vtelenským, z tohoto svědomí není zřejmo, ale příběh ukazuje, že v tehdejším středním stavu byli mnozí, kteří živobytí vyplňovali jen jídlem, pitím, zahálkou a frantovstvím, nevynikajíce nad sprosté lidi ničím jiným, leč jedině společenským postavením.

Mělník podle kresby Bergerovy z r. 1802.

1) L. Böhm, Kr. věnné město Mělník. 2) Reg. kom. soudu.

Také z okolí známy jsou dva příběhy: Asi r. 1576 koupil Bartošek krčmář ze vsi Citova seno v Byšicích a poprosil jednoho sedláka citovského, aby mu je pomohl přivézti. Když přijeli do městečka Byšic, bylo ještě přítmí, i zastaviv se proti celnému ptal se Bartošek, dává-li se clo. Odpověděla celná, že se dává. I ptal se dále Bartošek, může-li setrvání býti, až zase z městečka přijede; když naloží a zase přijede, že rád dá! Celná stojíc ve dveřích pravila: »Můž to býti, abyste dali.« Potom když naložili seno, přijeli do městečka k celnému a tu vyhlídna pan Václav z Vřesovic z okna, uvidí ty lidi, i nedá jim k celnému a ptá se od koho to seno mají. Řeknou, že od Vaší Milosti souseda. I ptá se pán: Dali-li ste clo? Oni, že prý nedali, než že se umluvili, že dají rádi. Tu je pán obstavil, poslal pro rychtáře a sousedy, jali je a dali je na hospodu s koňmi s i se vším nákladem.[1])

Asi l. 1581 zavraždil Pavel Králíček poddaný Jiříka Kaplíře ze Sulevic a na Bosyni poddaného Kašpara Belvice z Nostvic na Liběchově a byl proto od tohoto obviněn u hrdelního práva ve Mšeně a jako posel ke stání měl jíti Zikmund Belvic. Kaplíř poslal l. 1582 po třech králích pro Jana Šafránka purkmistra Mšenského, aby k němu na malou chvíli přišel, což on k jeho žádosti učinil. Tu bylo mezi nimi rozmlouváno, aby dovolil Šafránek na místě jiných konšelův, jeho poddaného, že sám vězení nemá, do šatlavy dáti, což on také učinil. Potom mezi jinou řečí ptal se o Zikmundovi, jakých jest způsobů, ale dobrou měrou. I oznámil Šafránek, že jest dobrý člověk, ctný a šlechetný pán. I odpověděl Kaplíř, že by se s ním rád seznámil. Šafránek oznámil: »Naději se, že i pan Zikmund s vámi.« Potom poslal k Šafránkovi, jest-li pan Zikmund u něho, že by k němu přišel. Když pak Zikmund přišel k Šafránkovi k zaplacení, co protrávil, oznámil mu Šafránek, že by se s ním Kaplíř rád seznámil. Pověděl Zikmund, že se tam na chvilku u něho staví. Zasedl na kůň a jel k té hospodě, kde byl Kaplíř. Páni s sebou pěkně rozprávěli, ale potom se svadili. Kaplíř totiž, jak se zdá, rád by byl poddaného vytáhl z trestu, aby o něj nepřišel. Pověděl Zikmundovi: »Pane švakře, proč se toho lotra Pavlíka mordýře zastáváte? Můj pan strýc sobě toho dovede, že na rožeň strčen bude.« Proti tomu pověděl Kaplíř: »Že vás nemám za dobrého, dokud na něho to nepokážete.« Po té šel od něho a Zikmund také chtěl ven jíti. A jeden z poddaných Kaplířových uchytil nosatec, kterým kamení lámou, chtěl udeřiti na Zikmunda, ale nedosáhl ho a prchl ven. Zikmund běžel za ním maje tulich dobytý, i nadešel jednoho z poddaných Kaplířových Jíru ze Sedlce a »stychal« naň tulichem. On ho prosil aby se upamatoval, že on to není. I nechal ho a obrátiv se uhlídal Kaplíře majícího rapír dobytý. I vytrhl rapír, udeřil na Kaplíře, ale nic mu neudělal, neb se mu zavrhl. Potom se spolu »svázali« a oba na zem upadli. Pak jeden sedlák táhl Zikmunda za nohy a druhý jej motykou v hlavu udeřil, Kaplíř měl tu mnoho sedláků při sobě a kdyby Šimůnka nebylo, který jim bránil, byli by ho zabili.[2])

1) Reg. 15 G, k. s. f. 122. 2) Reg. 16 G, k. s. 163.

Radnice v Mělníce.

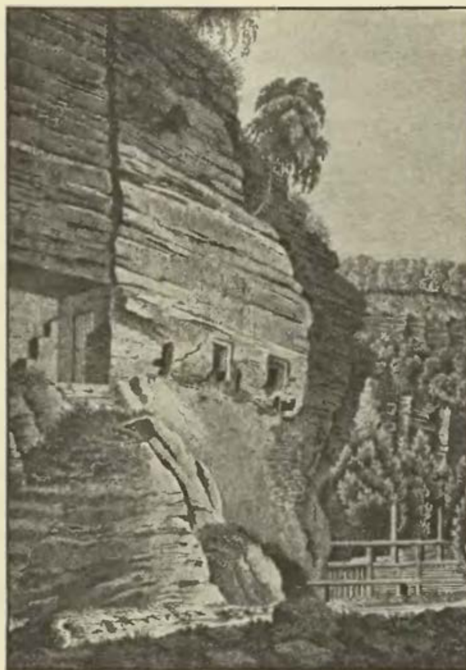

HARASOV HRÁDEK.

Mezi Nebuželem a Kokořínem a v dole Kroužku u Nového mlýna nad tůní rozkošně zelenou byval hrádek Harasov, který se nazývá nyní obecně Krvomlýn z neznámé příčiny a snad po dřevním pojmenování Nového mlýna. Stával na vysokém ostrohu, který vybíhá z pláně Bosynské a končí se skalným srázem. Příjezd k němu byl od Bosyně, ale nyní stoupá se k němu od mlýnské strany po kamenných schodech, které mají několik odstavcův, ale to jen až ke sklepům v srázu se nacházejícím, odtud pak se musí po odstavcích skály lézti a skákati. To jest také stará pěšina ke sklepům a do údolí.

Stará cesta vede od Zavadilky k příkopu, kterým byl ostroh překopán, a za ním je čtverhranné *předhradí*, porostlina, za ním pak dva příkopy za sebou a mezi nimi val, dělíce předhradí od zadního *hrádku*. První příkop k předhradí jest zšíří asi 9 m. a hluboký asi 4, druhý asi 19 a 6 m. Blízko náspu jsou známky čtverhranného stavení; v těch místech vykopali cihly a křesané kameny. Na hrádku bývalo mlynářovo pole, ale ten je prodal vrchnosti k zalesnění.

Asi uprostřed dotčeného srázu asi 15 m. nad zemí jsou zbytky *sklepův* ve skále vytesaných; ještě jsou tu některé se starodávnými okny a zdmi, které rozsedliny skal vyplňují; mlynář má je za skladiště a proto bývají zavřeny. Před těmi sklepy jest komora skalná nyní očazená, která bývala někdy maltou obmrštěná, bíle dynchována a na venkovské straně zdí zavřena; na stěnách je mnoho nápisův. Na konci jest sluj ve skále, která sloužila za komín. V první a druhé komoře ve skále vytesaných jest na vrchu kruh s hvězdou, v třetí jest výklenek a draže v stěnách k zasazení prken. Na východní patě výšiny byla komora ve skále vytesaná, do obdélníku založená a okolo při stěnách kamenné lavice. Po 7 schodech přícházelo se z ní do sklepa, kterýž prý byl pivnicí vinnou. Když bylo v tůni mnoho vody, nemohlo se sem po schodech přícházeti. To oboje je nyní zasypáno. Kromě toho je tu ještě jeden sklep, který dal mlynář asi r. 1840 vysekati. Patrně tedy byla nahoře na hrádku jen dřevěná stavení a sklepy a komory ve skále byly pro uschování věcí cenných (snad i k bydlení); přístupu zdola však nebylo, protože překážela hluboká tůně, bezpochyby dříve širší než nyní. Jméno Harasov svědčí, že hrádek tento pojmenován byl po Harasovi. Pešek Haras připomíná se r. 1321 a v l. 1356–1372 Bohuněk Haras z Bosyně.[1]) I v pozdějších letech vyskytují se Harasové, majíce příjmení po rozličných místech, ale žádný se nepsal z Harasova. Zdá se, že se tomu položení říkávalo na Harasově po některém z nich. Místo to získal *Dobeš z Újezda* (1395–1427), jenž byl od r. 1405 pánem na Chlumíně. Protože se psal r. 1420 Hrzáň z Harasova odjinud z Chlumína,[2]) lze znáti, že on hrádek založil aneb snad již nedávno založený koupil. Jako on, tak i syn jeho *Jindřich* (1437 až 1449) psal se stále Hrzáň z Harasova a tak se psali i všichni jeho potomci až do počátku 19. století. Jak dlouho Harasov drželi, není známo; rovněž se neví, kdy byl Harasov opuštěn. Hradiště neznámým způsobem připojeno k Chodči. Když r. 1604 *Alexander Kyj z Hyršfeldu* prodával *Šťastnému Václavovi Pětipeskému z Chyš* ves Chodeč s dvorem poplužním, prodal mu též »les Stráň pod samou Bosyní zase výše na horu až na rovinu a stráň ta jde až ke skále, kdež někdy zámek slove Harasov býval, též les a stráň od téhož Harasova, kteráž se tolikéž Harasov jmenuje«, též mlýn pod tůní a rybník nad ním.[3]) Od té doby patřil Harasov k Byšicům.

Krvomlejn.
Podle kresby Brandtovy z let 40. min. stol.

[1]) Reg. III 286, Rel. tab. I 419, arch. gub. [2]) Arch. Č. I 405.

[3]) DZ 180, G 18, Arch. Roudnický.

TVRZE ZA MĚLNÍKEM.

Ves **Hořín** pod Mělníkem ležící ode dávna patřívala ke hradu Mělníku, ale bývalo tu také ode dávna pevné sídlo. Onen *Wasserpurch*, kdež králová Eliška dala l. 1324 napsati list na osvobození jakési zahrady na Mělníce, jest bezpochyby Hořín. Sice se Hořín svým českým jménem poprve l. 1336 připomíná.[1]) Královny pozdější tu přebývaly a mívaly tu úředníky.

L. 1389 byl tu Beneš šafářem a Mareš purkrabí.[2]) Štěpán byl purkrabí před rokem 1406.[3]) Také tu bývalo manství služebné ke hradu Mělníku. Císař Zikmund zapsal (1436) ves Hořín *Janovi Černinovi z Černína*,[4]) ale získán potom zase k Mělníku. Mezi tím tvrz zanikla a v zápisech od r. 1437 připomíná se tu pouze dvůr. Nový zámek vyzdvižen teprve l. 1747 stavitelem Loragem. Je to vlastně hromadění jednotlivých budov do osmihranu.[5])

*

V kostelní vsi **Vtelně** stávala tvrz, která již dávno zanikla. Možná že stávala na místě čísel 7—9 a 78.[6]) Kostel s částí vsi patříval ode dávna k Mělnickému hradu,[7]) ale býval skorem po celé 14. st. v zástavě. Nějaká část byla ve 14. st. arcibiskupova k Roudnici[8]) a ostatek byl zemanským statkem. L. 1364 se připomíná Hašek.[9]) Ke sklonku 14. st. žili dva bratří. Jeden z nich měl syny *Markvarta Alše* a *Petra*, druhý jménem *Diviš* († r. 1406) zůstavil syna Prokopa, jenž teprve l. 1412 let došel. Podle rozkázání Divišova Markvart udělil l. 1406 almužnu klášteru pod Mělníkem.[10]) Po rozdělení bratří držel Markvart jeden díl Vtelna, na němž zapsal l. 1410 sestře své Dorotě 50 kop podílu[11]) a leta 1411 zapsal nějaké role zdejšímu kostelu. Byv l. 1411 pohnán o škodu, upadl tím v závady.[12]) Připomíná se ještě l. 1417 nazývaje se Janem.[13]) Aleš, bratr jeho převzal tušim díl Petrův neb Peškův, za nějž jemu na svých dvou dílech (1410) plat zapsal; část svého dědictví prodal pak *Janovi Hájkovi z Hodětína* a ten zase l. 1415 jiným osobám. Konečně se dostal tento díl Hájkův t. r. Bohunkovi ze Zvěřince a Havlíkovi z Mečíře.[14]) Aleš se později nepřipomíná; jeho díl tušim se dostal Petrovi, jenž jej ujav l. 1416 věno manželky své Markéty převedl z Krp na Vtelno.[15])

Dědičné právo po Markvartovi zůstalo tušim sestře jeho Dorotě, a poněvadž tato své jmění čtyřem osobám zapsala, spadlo na tyto. Z těch neb jejich dědicův žili l. 1437 Kateřina ze Vtelna vdova po Albertovi ze Záhoří a Diviš z Nyněchova. Ti prodali své dvě třetiny *Maříkovi ze Vtelna* a *Petrovi* jeho zeti.[1]) Vedle něho byl majitelem druhého dvora *Valenta*, jenž jej od Markéty vdovy a Elišky dcery Peškovy koupil.[2]) Kromě toho tu byl ještě některý drobný stateček. Ok. l. 1440 připomínají se *Vít* a svrchupsaný *Petřík z Vtelna*.[3]) Leta 1454 byl dotčený Valenta mrtev i vdova po něm. Část Vtelna držela tehdá Alžběta ze Zahájí manželka Martina ze Soběchleb, peníze nějaké na něm měla Kateřina z Vartemberka.[4])

Není nám známo, kdo byl předkem *Vtelenských ze Vtelna*, kteří Vtelno do r. 1623 drželi. Snad to byl dotčený Vít, jenž se l. 1466 ještě z Tajné psal.[5]) Vtelenští tu měli tvrz, která se v starších zápisech nepřipomíná. Ok. l. 1530 seděl na ní *Albrecht* a po něm (1542) syn jeho *Jan*. Oba přikupovali ve Vtelně rozličné dědiny.[6]) Po Janovi, jenž ještě l. 1551 žil, následovali *Albrecht* a *Mikuláš* (1573) tušim jeho synové.[7]) Mikuláš zemřel l. 1612, zůstaviv syny *Jana* a *Jiříka*. Onen ujal Vtelno, tento odděliv se od bratra byl pánem na Chvalách.[8]) Jan propadl 1622 tvrz Vtelno, jež prodána l. 1623 cizozemci *Martinovi Gnisenovi z Kobachu* sekretáři německému při apelacích.[9]) Tento zemřel l. 1627 zůstaviv Vtelno manželce *Veronice* roz. *z Kladna* po druhé vdané Gerštorfové. Tato prodala týž statek (1630) *Jindřichovi Volfovi Berkovi z Dubé*.[10]) Vtelno zůstalo dlouho v držení Berkovského rodu. Po Jindřichovi († 1659) dostalo se synu jeho *Františkovi Karlovi* († 1663), pak tohoto bratru *Frant. Antonínovi*. Pro jeho dluhy přišlo Vtelno do dražby a koupeno leta 1694 od *Heřmana Jakuba Černína z Chudenic*, jenž je připojil k Mělnickému panství.[11])

*

Ve vsi **Vliněvsi** (neb Vlňovsi, jak lid od 17 st. říká) stávala tvrz, jež již dávno zanikla. L. 1350 žil *Ota* odtudž.[12]) Patrony kostela zdejšího byli (1355) Mařík, Vaněk a Zdich. *Ješek* a bratří jeho prodali l. 1364 dvůr kmecí v Mlazicích klášteru pod Mělníkem, při čemž se postavil za správce *Hereš ze Vliněvsi* a Mareš odtudž prodal (1367) něco klášteru Zbraslavskému.[13]) Část Vliněvsi drželi potom *Mikuláš* farář v Tuřanech a *Jan Široký* synové Otíkovi z Bysně; ti se přeli o tu část mezi sebou a podvolivše se l. 1381 mocné výpovědi Herše, strýce svého odsouzeni k tomu, aby Vliněves prodali.[14])

Část Vliněvsi patřila potom k Běškovicům; odtud přiznány (1386) desátky ke kostelu Vlinskému[15]) a darován

[1]) Reg. III 387, IV 113. [2]) Arch. města Mělníka. [3]) Tadra Acta jud. V 56. [4]) Rkps. Videňský. [5]) Viz Soupis Mělnicka 17—34. [6]) Böhm, Mělník 827. [7]) Lib. conf. Reg. III 292, IV 113. [8]) Emler Urb. 98. [9]) Rel. tab. I 431. [10]) Lib. erect. V 126. [11]) Arch. č. III 480, O Dorotě a jejím jmění viz Arch. č. III 486. [12]) Lib. erect. VIII 142, Rel. tab. I 100. [13]) Rel. tab. II 134. [14]) Rel. tab. II 69, 116, 123. [15]) Rel. tab. II 127.

[1]) Rel. tab. II 152. [2]) Rel. tab. II 187. [3]) Arch. č. I 249, Rel. tab. II 290. [4]) DD 16 f. 64–66. [5]) DD 16 f. 203. [6]) DZ. 1. H 19, 5 F 25 [7]) Reg. kom. s [8]) DZ. 136, C 24, Rozvrž. sbírek. [9]) Bílek, Děje konf. [10]) DZ. 297. Q 22. [11]) Böhm, Mělník 827 až 829. [12]) Štědrý, Dodatky k p. DZ. [13]) Rel. tab. I 431, 434. [14]) Lib. visit v arch. kap. Praž. [15]) Lib. erect. XIII.

tu dvůr a role (1394) ke klášteru Mělnickému.[1]) Část ta patřila pak (1411) k Běškovicům a snad l. 1627 až 1850 k Beřkovicům. Jedna část byla kanovníků Mělnických a zastavena l. 1436 Janovi z Černína,[2]) později však patřila ke hradu Mělníku.

Předek potomních *Vlinských ze Vliněvsi* byl Smil, jenž byl v l. 1389—1393 patronem kostela zdejšího a l. 1394 k témuž kostelu plat ve Vliněvsi prodal. Leta 1405 byl již mrtev a na podací zdejší táhli se kromě Kunky vdovy Smilovy ještě bratří z Citova a jiné osoby.[3]) Ze sirotků Smilových byl *Jan* nejstarší (1407), ale od r. 1413 vládl tu *Jindřich* tuším bratr jeho a ten získal l. 1416 statek odumřelý ve Spomyšli někdy Kunce náležitý;[4]) sice žil ještě l. 1427.[5]) *Mikeš z Vliněvsi* podpurkrabí na Roudnici r. 1453 byl tuším jeho syn; leta 1455 svědčil, když převor Podmělnický své dědiny ve Vliněvsi 3 robotným kmetům prodával.[6]) *Vácslavovi z Vliněvsi* (1477 a l. d.) a *Smilovi* synovi jeho zastaveno od téhož kláštera (1484) popluží jeho Zachladovské ve Vliněvsi do jich životů.[7]) Smil žil ještě l. 1560.[8]) Pokud je známo seděl tu poslední z Vlinských *Jindřich* syn Smilův, jenž si l. 1543 tvrz s 2 dvory poplužnými, ves s příslušenstvím, též statek Boreč v obnovené dsky zemské vložil.[9]) Protože koupil l. 1544 Liblice, zdá se, že Vliněves k nim připojil. Neznámým způsobem dostala se pak Vliněves ke hradu Mělnickému, k němuž v letech 1640—1850 náležela.[10])

*

Přívory jsou dvoje; horní a dolní. Prvotně to byla jedna ves a nazývala se Přívora. Možná, že touto vsí se míní ves chybně psaná Prisnin v základním listu Boleslavském.[11]) Z vladyk zdejších připomínají se první l. 1318 *Beneš* a l. 1319 týž s *Michalem*[12]) a leta 1321 *Stěpán.*[13]) Ve 14. st. setkáváme se s mnohými zemany Přívorskými, ale nelze souditi, co tu měli a kolik tu bylo statků. Také se již rozdíl činí mezi Velkou a Malou Přívorou. *Petr* a *Zdich* byli leta 1371 spolupatrony ve Všetatech. Tento se také l. 1382 připomíná s *Ruprechtem.*[14]) *Mareš* a *Kuneš* bratří koupili l. 1380 věno Sudky manželky n. Štěpánovy na dvoře ve Všetatech a odpírali provolání věna Kery, vdovy po *Janovi z Přívory* bratru svém.[15]) Kromě nich měl také (1394) Jan starší z Liblic nějaký statek otcovský ve Přívorách.[16]) Čtvrtým držitelem byl dotčený Ruprecht, jenž se l. 1395 s Maršem a Kunšem o podací ve Všetatech přel. Právo to vykonávali l. 1398 Mareš, Zdech a Rupert.[17]) Vedle nich připomíná se téhož roku také *Mikuláš ze Železného* jako držitel Přívor.[18]) Tento tuším seděl na Horních Přívorách.

Od počátku 15. st. setkáváme se s jinými držiteli. *Jan Hlavenec* byl. l. 1403 spolupatronem ve Všetatech.[19]) L. 1406 připomínají se držitelé *Jan Treraz*, *Jan Trdlo* a Vácslav křižovník majíce spor s farářem ve Všetatech. Jan Treraz seděl ve Větší Přívoře, ale měl také úročníka v Menší Přívoře, na němž l. 1405 plat prodal. Úplný seznam držitelů máme v jiné paměti r. 1406. Tu se jmenují *Hereš z Krp*, *Vilém Kožený*, *Zdislav Ryček*, *Joklin* a *Jan Trdlo.*[20]) K nim jest dodati starého Marše, jenž daroval l. 1407 plat kostelu Všetatskému.[21]) Po jednom z nich měl tu dvůr *Mikeš Rys*, ale prodal jej l. 1414

[1]) Tadra A. J VII159. [2]) Zbytky reg. král. [3]) Lib. conf. erect. [4]) DD 15 f. 52 63. [5]) Arch. Č. III 499. [6]) Arch. Č. 26, 203, arch. gub. [7]) Arch. gub. [8]) Arch. Č. VI 317. [9]) DZ. 250 E 23. [10]) Arch. gub. [11]) Reg. I47. [12]) Tab. vet. 18, 50. [13]) Reg. II I 286. [14]) Lib. conf. Rel. tab. I 468. *Vácslav Kutěj z P.* obdržel (1383) odúmrť v Benedíně (DD 13 f. 151). [15]) Rel. tab. I 465, DD 13 f.31, 14 f. 38. [16]) Lib. erect. XIII a 48. [17]) Lib. conf. Ruprecht žil ještě l. 1402. [18]) Lib. erect. XIIIa 102. [19]) L. 1403 Pet r. 1404 Vácslav Hlavenka. VČA. 1900 str. 626, lib. erect. V 77. [20]) Tadra Acta jud. V 15, 183, 186, lib. erect. V 104. [21]) Lib. erect. XIIIa 148.

Vácslavovi z Toušeně, podržev si 4 dvory kmecí k Menší Přívoře.[1]) Od druhé polovice téhož století byla ve Větší Přívoře také tvrz. Držitelem jejím byl *Vácslav* (tuším z Toušeně). Když pak zemřel, dědila po něm vdova Anna jinak Perchta a s tou vyženil týž statek druhý její manžel *Zikmund*, jemuž jej leta 1442 zapsala.[2]) Týž Zikmund byl l. 1448 ve vojště Poděbradském.[3]) Kromě něho připomíná se v pamětech Kosteleckých *Jan Drlík* (1453), jenž byl l. 1455 úředníkem na Kostelci a snad již nic v Přívoze neměl. Zdá se, že Zikmund všecky statky i v horní vsi skoupil; poslední snad Ruprechtův,[4]) jenž tu měl dvůr a mlýn ještě l. 1456. Zikmund zemřel v l. 1456—1457 a statek jeho podědil bratr *Ermolaus*, který po bratru také zdědil spory a všeliká práva odúmrtní po osobách, které mívaly na Přívorách věna a platy.[5]) Ermolaus žil ještě l. 1475.[6]) Nástupce jeho (syn ?) *Vácslav Diblíček* vyprosil si l. 1479 odúmrť po Zikmundovi.[7]) Leta 1501 byli *Jan Vácslav* a *Bedřich* bratří *z Hrušova* pány na obou Přívorách a Jan a Bedřich koupili leta 1503 tři vesnice.[8]) Když se okolo leta 1513 dělili, vzal Jan Čečelice, Vácslav oboje Přívory a Bedřich Všetaty.[9]) Dotčený Vácslav si leta 1543 tvrz v Dolních Přívorech s dvorem a částí vsi a ves Hořejší Přívory v obnovené dsky zemské vložil.[10]) Po jeho smrti se dělilo šest synův (leta 1553). *Jindřich a Jetřich* s nejmladším bratrem *Smilem* vzali Dolní Přívory, *Vilém* a *Vácslav* Třebošnici a *Oldřich* Horní Přívory.[11]) První tři prodali tvrz Přívory (1555) *Zikmundovi Vančurovi z Řehnic.*[12]) Tento zemřel l. 1583. Statek držela po něm za rok *Johanka Vančurova ze Žampachu* a pak se dostal podle posledního jeho pořízení synovci *Mikuláši Burjanovi*, jenž také dětí neměl a proto umíraje († 1596) statek Přívory synům Jiříka Vančury strýce svého odkázal.[13]) Tento Jiřík prodal tvrz Dolejší Přívory l. 1604 *obci města Mělníka*, což ještě t. r. od synův jeho vkladem desk zemských stvrzeno.[14]) Obec Mělnická zůstala pak v držení Přívor až na naše časy.

*

Na **Horní** neb **Menší Přívoře** seděl tuším l. 1398 *Mikeš ze Železného*,[15]) jenž slove l. 1400 prostě Mikšem z Přívory, bezpochyby týž, jenž slove l. 1414 Miku-

[1]) Rel. tab. II 113, 118. [2]) DD 21 str. 285. [3]) CČM, 1827, 3, 81. [4]) Rel. tab. II 270, DD 16 f. 74. [5]) DD 16 f. 74. [6]) Sommersberg Scr. Sil. 1036. [7]) DD 16 f. 207. [8]) DZ. 43. D 19, 250, J 20. [9]) DZ. 250. D 8. [10]) DZ. 250, C 27. Části vsi patřily k Byšicům a Všetatům. [11]) DZ. 51, G 33 a t. d. [12]) DZ. 12, A 23. [13]) DZ. 21, O 29, 127. C 23—27. [14]) DZ. 132. J 15, 178, N 10. [15]) Lib. erect. XIIIa 102.

Vtelno; erb na náhrobku.

láš Rys a na dvoře svém v Menší Přívoře l. 1415 plat prodal. Tento plat vydával i l. 1417.[1]) Nástupcem jeho byl l. 1437 *Jan Diblíček.*[2]) Nástupcem jeho byl Zikmund tuším syn, jenž část Dolních Přívor vyženil.[3]) On a jeho nástupce skoupivše větší část dolní vsi, horní ves k ní připojili, což trvalo do r. 1553. Tehdá *Oldřich Hrušovský z Hrušova* dostal Horní Přívory za díl.[4]) Tento ujal také mlýn v Přívorech od mateře Doroty Hrušovské ze Žlunic a vložen mu od bratří jeho leta 1575.[5]) Tehdá již tu stála tvrz od Oldřicha vystavěná,[6]) ale Horní Přívory nebyly již v jeho držení, nýbrž již leta 1572 *Jana Lhotského ze Ptení.*[7]) Týž prodal tvrz Hořejší Přívory *Albrechtovi Pětipeskému z Chyš*, a když tento zemřel, vložil je l. 1602 jeho synům.[8]) Přívory horní patřily odtud k Byšicům a od r. 1719 k Mělnickému zámku.

*

Ve vsi **Sedlci** u Mšena bývala tvrz, k níž jen část vesnice patřívala. Ves bývala na několik statků rozdělena, jež v 16. st. k rozličným okol. statkům patřívaly. Jedna část patřila již od r. 1237 k Řepínu.[9]) Na jedné seděl l. 1379 *Karel Haras* jinak také *Pešek* řečený.[10]) Od r. 1395 připomíná se nejednou *Petr Vavák ze Sedlce*, jenž prodal l. 1402 plat kostelní v Chorušicích a jiný 1408 křižovníkům Svatomářským.[11]) Bratří jeho *Slavata* a *Jan* byli kněžími. L. 1432 držel část *Zikmund ze Smojna.*[12]) Na té části, kde v 16. st. postavena tvrz, seděli *Sedlečtí z Drchlavy* a to l. 1537 *Jindřich*,[13]) jenž l. 1555 Žofii, manželce *Adama* syna svého na dvou dvořích popl. v Sedlci věnoval.[14]) Po Adamovi následoval *Vilém* snad syn, jenž prodal statek Sedlec *Adamovi Mnětickému z Mnětic.* Tento žil ještě l. 1615 a koupil tehdá dům v Boleslavi.[15]) Jeho dcera (?) *Saloména* vdaná *Odkolkova* prodala tvrz Sedlec (1628) *Jetřichovi Špetlovi z Janovic.*[16]) Od něho koupil Sedlec (1630) *Albrecht Pfefrkorn z Otopachu*, ale po desíti letech prodal jej *Alžbětě Lidmile Frankengrynárce z Kynšperka.*[17]) Od této ho nabyl l. 1654 *Odolan Věžník z Věžník* a měla jej po něm *Marie Klára* ovdovělá *Věžníková* roz. *Geraldinova.* Tato jej prodala (1681) *Danielovi Pachtovi z Rájova.*[18]) Od té doby patřila tato část k Liblicům, od nich oddělena l. 1713 a s Byšicí připojena k Mělníku.

*

Nedaleko Mšena leží ves **Velký Újezd**, jež se již l. 1228 jsouc statkem *kláštera sv. Jiří* připomíná.[19]) Část vsi témuž klášteru ještě ve 14. století patřila; ostatek byl vladyčím statkem, na němž stávala tvrz. L. 1321 připomínají se předkové pozdějších držitelů, *Pešek Haras* s bratrem a *Řehník z Ujezda.*[20]) L. 1377. prodal *Hrzek* syn n. Dobešův plat na Újezdě klášteru Svatojirskému a současně žil *Zdeněk* odtudž.[21]) Hrzkovi potomci psali se *Hrzány*; strýcové jich pokrevní byli *Chmelíkové z Újezda*, zejména *Jan*, jenž byl l. 1385 patronem v Radouni[22]) a l. 1404 k výsadě Kosteleckých pečeť přitiskl.[23]) Žil ještě l. 1413. Jeho snad syny byli (1415) bratří *Jakub* a *Hrzek Chmelíkové.*[24]) Onen zabit u Malešova, tento zemřel v Újezdě. Potomek jednoho z nich byl *Hereš Chmelík*, jenž držel l. 1449 s jednotou Poděbradskou.[25]) Hrzek l. 1377 připomenutý měl syny *Dobeše* a *Hrzka* řečeného *Děbach.* Onen připomíná se od r. 1395 v pamětech, l. 1401 daroval kostelu Nebuželskému plat na spásu duše otcovy. Od r. 1405 nacházíme jej jako pána na Chlumíně pod Všeborskem, leta 1406 prodal plat v Újezdě klášteru sv Jiří.[1]) Přečkal bratra Hrzka, jenž zemřel na Bezdězi, i oba strýce Chmelíky a zemřel za husitských válek po r. 1426.

Dobešovi potomci (Jindřich † 1454 a synové jeho) drželi tvrz Újezdskou až do druhé polovice 15. století, kdežto duchovní část se dostala zápisem l. 1436 *Janovi z Černína*[2]) a držena později k Mělníku. Tvrz na vladyctví spustla a její bývalé příslušenství bylo v držení *Pecingarův z Bydžína.* L. 1538 dostala se na díl *Mikuláši*, jenž ji prodal pak *Bedřichovi z Donína.* Tento prodal leta 1545 tvrz pustou v Újezdě se čtyřmi vesnicemi *Janovi Hrzánovi z Harasova.*[3]) Jak se zdá držen Újezd nějaký čas ke Vrutici, ale prodán později a tvrz zdejší obnovena. *Gotfrýd z Berbistorfu* prodal l. 1606 tvrz Újezd *Anně Belvicové ze Štampachu.*[4]) Po té následovalo připojení k Liběchovu, k němuž Újezd ještě leta 1648 patřil. Dostal se pak *Janovi Vilémovi z Gerštorfu*, jenž jej prodal r. 1654 *Mikuláši Bernartovi z Gerštorfu.*[5]) Po tomto následovali l. 1660 *Volfgang Kryštof z Hobfengarten*, 1664 *Pavel Jindřich Králík z Brocenberka* a leta 1667 *Jan Pavel z Valderode.*[6]) Tento jej připojil k Řepínu, od něhož teprve leta 1799 odprodán, když již tvrz zdejší dávno zanikla.[7])

*

Ves **Střemy** leží u Nebužel a bývala statkem samostatným, na němž v 16. st. tvrz vystavěna. Ves stála již leta 1245. Králová Kunhuta darovala ji *Lambinovi* vladyce, po němž ji měl l. 1279 syn *Mikuláš* odbyv bratra Domina, kanovníka Vyšehradského.[8]) Leta 1328 patřily Střemy *Hynkovi Berkovi z Dubé*, biskupu Olomouckému, jejž je měl za díl po otci a tu plat dvěma klášterům vykázal.[9]) V l. 1353—1364 náležely Střemy *Bartovi Pilungovu* Pražanu[10]) a v 15. st. a ještě l. 1522 patřila celá ves ke hradu Kokořínu. Ok. l. 1555 držel Střemy *Jan ze Štampachu* a seděl tu ještě l. 1563.[11]) Měl dva syny *Jindřicha* a *Kryštofa*; tento měl Střemy naposled a prodal Střemy (l. 1573) sestře své *Markétě* vdané za *Jiříka Finka z Finkenšteina.*[12]) Tato držela tvrz Střemy až do r. 1585 a pak ji prodala *Mandaléně Belvicové ze Slavic*,[13]) kteráž l. 1587 statek Střemy manželu svému *Zikmundovi Belvicovi z Nostvic* zapsala.[14]) Od té doby patřily k Beřkovicům. Tvrz od kamene vystavěná stála ještě l. 1658, ale byla již pobořena a bez krovu.[15])

*

Mezi Lobkovici a Obříství stojí při řece Labi dvůr **Třebošnice**. Před časy tu byla ves a také tvrz. Ves připomíná se l. 1282 jsouc statkem *Vyšehradské kapitoly.*[16]) Kromě toho tu byl vladyčí statek malý. Ten měl Hrzek a koupil l. 1388 věno od Žofky, vdovy Bohunkovy.[17]) Hrzek tento potom z Újezda řečený měl v nájmu statek kapitolní a oboje prodal *Petrovi z Byšic*, jenž l. 1402 potvrzení od kapitoly dosáhl.[18]) Týž zemřel před r. 1433, zůstaviv dcery Bětku vdanou za *Buška z Jelenice* a Anežku, z nichž tato vzdala díl svůj sestře a muži jejímu.[19]) Za pozdějších držitelův nám neznámých tvrz zdejší spustla. Před r. 1540 prodali *Jiřík*, *Vácslav*

---

[1]) Manual v arch. kapit [2]) Rel. tab. II 118, 135, 138. [3]) Rel. tab. II 175. [4]) DZ. 51 G 40. [5]) DZ. 18, N 3. [6]) DZ. 88, S 28 [7]) Reg. berní v arch. Třeboň [8]) DZ. 131, D 18 [9]) Reg II 1163 [10]) Arch. gub DD 13 f. 4, 7. [11]) Lib conf. erect. [12]) Arch. Třeboňský. Viz i Rel. tab. II 350. [13]) Reg. kom. soudu. [14]) DZ. 11 J 8. [15]) DZ. 26, A 6, Knihy Boleslavské, [16]) DZ. 143, A 18. [17]) DZ. 143, K 14, [18]) DZ. 310, K 29, 395, K 14. [19]) Reg. I 380. [20]) Reg. III 286. [21]) Arch. bibl. Praž. [22]) Lib. conf. K témuž rodu patřil také *Frycek z Újezdce* a z Bosyně (DD 13 f. 46). [23]) Arch v Kostelci. [24]) Arch. Č. II 463, III 486, DD 33 str. 277. [25]) Arch. Drážďanský.

---

[1]) Lib. erect. XIIIa 105, 187, Arch. bibl. Praž. Rel tab. II 49 [2]) Rukopis Vídeňský. [3]) DZ. 5, J 10, 7, A 113. [4]) DZ. 133, D2 3. [5]) DZ. 311, L 22. [6]) DZ. 312, S 24, 314, P 7, 316, N 4. [7]) Böhm, Mělnik na str. 798—801. [8]) Reg. I 535, II 515. [9]) Reg. III 559. [10]) Tomek D P. II 430. [11]) DZ. 18, C 28. [12]) DZ. 61, G 1, DZ. m. 234, H 15. [13]) DZ. 64, A 23. [14]) DZ. m. 235, S 2. [15]) Arch. Roudnický. [16]) Reg. II 549. [17]) Archiv Vyšehradský. [18]) Arch. Vyšehradský, Lib. erect. V 138. [19]) Arch Č. III 508.

Liblice. Zahradní fasáda zámku.

Vilém a *Oldřich* strýcové a bratří *Valkounove z Adlaru* tvrz pustou Třebošnici *Mikuláši*, *Vácslavovi* a *Jindřichovi* bratřím *Vančurům z Řehnic*. Mikuláš a Jindřich držíce to zboží k Jiřicům dali Třebošnici l. 1548 bratru svému *Zikmundovi*, tento pak prodal ji t. r. *Vácslavovi* a *Frydrychovi* bratřím *Hrušovským z Hrušova*.[1]) Po smrti těchto obou dělili se Vácslavovi synové o Přívory a Třebošnici (1553). Tato dostala se za díl *Vilémovi* a *Vácslavovi*, ale ti ji prodali (1555) *Albrechtovi* a *Janovi* bratřím *Kamýtským ze Lstiboře*.[2]) Třebošnice držena potom k Obříství. Ok. l. 1619 patřila k Odoleně vodě, od níž oddělena[3]) a l. 1628 pro nepřijetí léna zabrána k Mělníku.

*

Nynější pěkný zámek v **Liblicích** l. 1699 v barokovém slohu postavený povstal na prázdném místě. Stará tvrz u něho nebyla, nýbrž stávala u poplužného dvora, kdež se ještě leta 1822 zbytky spatřovaly. Hlavní její pevností byla bahna okolo se rozkládající.[4]) Předkové pánů z Liblic, kteří mívali polovičný štít a přes jednu polovici pruh pšikem, byli leta 1321 bratří *Kunat* a *Frycek*.[5]) Soudíme, že byli ještě l. 1357 živi podávajíce faráře do Liblic s Janem proboštem u sv. Jiljí příbuzným svým a že Frycek žil ještě leta 1361, když se s *Janem* synovcem svým (tedy snad synem Kunatovým) spolčil[6]) a že bratří *Kuneš* a *Frycek*, kteří se od leta 1364 vyskytují, byli Fryckovi synové. Všichni tři byli l. 1374 patrony kostela zdejšího, Frycek pak byl t. r. purkrabí na Mělníce.[7]) L. 1375 rozpustil Frycek spolek svůj s *Janem mladším* synem Janovým tak, že tento obdržel tvrz a každý polovici Liblického zboží a Byšického zboží, avšak l. 1383 Frycek na vše svoje jmění *Jana staršího* syna Kunšova na spolek přijal.[8]) Tento Jan koupil leta 1393 od Jana mladšího dům v Praze[9]) a l. 1394 obdaroval faru zdejší platem, aby farář mimo obvyklého střídníka ještě čtyři jiné kněží vychovávati mohl.[10]) Frycek i Kuneš odumřeli před r. 1395 a zboží všechna uhájil si dotčený Jan starší.[11]) Jeden z těch Janů psal se potom *Liblic z Liblic* a druhý *Bechlínem* Tento prodal před r. 1406 nějaký statek klášteru Břevnovkému, držel také část Byšic[12]) a zemřel před r. 1417.[13])

[1]) DZ 47, H 4–5. [2]) DZ. 12, A 23, 51, G41. [3]) Viz to a Bílk. konf. [4]) Pomůckou L. Böhm, Mělník na str. 573. [5]) Arch. Drážďanský. [6]) Lib conf. Rel. tab. I 428. [7]) Tadra, Acta jud. I 94. [8]) Rel. tab. I 447, 478. [9]) Tomek, Základy IV 149. [10]) Lib. erect. XIII a f. 48. [11]) DD 14 f. 36–41. [12]) Rel. tab. I 92, II 25. [13]) DD 15 f. 66.

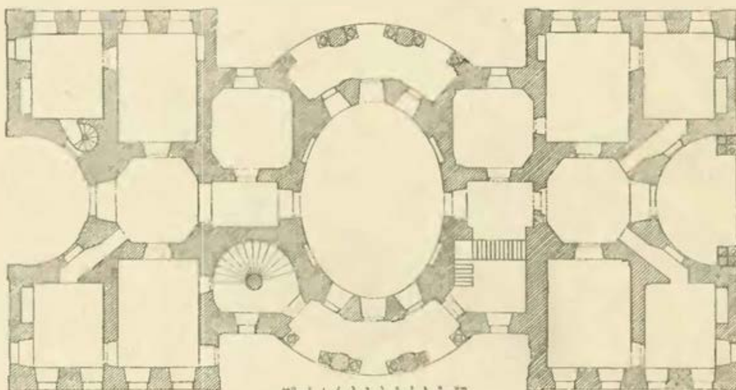
Nedlouho potom část Liblic prodána. Držel ji leta 1429 *Kašpar z Roztok*.[1]) Na druhé části seděl potom *Jan z Liblic*, jenž l. 1433 svědčil, l. 1440 byl na krajském sjezdu v Nymburce a ještě l. 1442 se psal seděním na Liblicích,[2]) avšak l. 1447 seděl na Jenšteině, ale jak se zdá při tom i Liblice podržel. Možná, že jeho vdovou byla Adla z Písečné, která se psala leta 1450 seděním na Liblicích. Poslední toho rodu Johanka († 1515) vdala se za *Viléma z Pernšteina*, jenž takto vyženiv Liblice, prodal je pro jich vzdálenost (leta 1475) *Jindřichovi ze Smiřic*.[3]) Tento zakládaje na zboží nový rybník, vyprosil si l. 1476 majestát na to, aby mohl na gruntech duchovních topiti.[4]) Na Liblicích věnoval manželce své *Kateřině Mašťovské z Kolovrat*, proto také tato po jeho smrti (1488) Liblice zástavním právem držela.[5]) Tato paní zemřela l. 1529 odkázavši všechen statek, tedy i věno své na Liblicích a svrchky tudíž Zdenkovi Lvovi z Rožmitála.[6]) Dědičné právo náleželo teď *Jindřichovi* a *Ladslavovi* vnukům Jindřichovým a *Zikmundovi* jedinému ještě živému synu Jindřichovu. Ti měli potýčky se Lvem, protože mu nechtěli vydati, co mu bylo odkázáno, ale konečně se s ním smluvili. Když se leta 1530 dělili, dostal Zikmund Byšice a Ladslav Liblice.[7]) Jan Vilém syn Jindřichův dostal tušim 1700 kop peněz, jež mu Ladslav l. 1542 na zboží Liblickém zapsal.[8])

Ladslav prodal Liblice l. 1544 *Jindřichovi Vlinskému ze Vliněvsi*.[9]) Nový pán seděl tu ještě leta 1564 jsa hejtmanem Boleslavského kraje. Po něm následoval *Smil* tušim syn, jenž l. 1592 zemřel, zůstaviv nezletilé dítky. Syn *Jindřich* ujal Liblice ok. r. 1598. Týž zemřel l. 1611, zůstaviv vdovu Annu z Dubé a nezletilého syna *Smila*.[10]) Mladá vdova vdala se před r. 1615 za *Jetřicha Spetli z Janovic* a když syn Smil l. 1621 dorostl, koupila od něho tvrz Liblice se vším zbožím.[11]) Paní zemřela dříve než manžel její, který statek po ní zdědil a leta 1640 zemřel. Jsa toho rodu poslední a dětí nemaje odkázal Liblice *Janovi Albrechtovi Pfefrkornovi z Otopachu* a *Kateřině Pfefrkornové ze Vliněvsi* manželce jeho. Onen zemřel l. 1658 a odkázal svůj díl Liblic manželce.[12]) Tato zemřela leta 1669 a dědicem stal se *Daniel Norbert Pachta z Rajova*, jehož potomci Liblice až do polovice 19. století drželi.[13])

*

V městečku **Byšicích** jest zámek do čtverhranu postavený, jenž podle obrazu v zámku Liblickém se na-

[1]) Arch. Č. VI 486. [2]) Arch. Č. I 245, III 507, Archiv Drážďan. [3]) Arch. Roudnický, Arch. Č. VIII 421. [4]) Archiv Roudnický. [5]) DZ. 1, B 30. [6]) DZ. 3, J 8. [7]) DZ. 42, J 5. [8]) DZ. 93, D 3. [9]) DZ. 46, A 15. [10]) DZ. 135, L 2. [11]) DZ. 193. [12]) DZ. 147, A 18, 261, Q 21. [13]) Řadu majitelů viz v Böhmově řečeném spise. Plán a obraz nového zámku jest v Soupise Mělnicka.

Liblice. Půdorys zámku.

cházejícího býval i s okolím svým nádherně upraven.[1]) Prvotně byly Byšice vsí a náležely rodině již ve 14. st. hojně rozvětvené. Již leta 1321 připomínají se *Pavlík*, *Štěpán*, *Vladislav* a *Jindřich* synové Pavlíkovi, jenž před tím křižovníkům Řepinským ves Lhotu prodal.[2]) Z těch se připomínají Štěpán ještě l. 1359, an držel v Byšicích 2 dvory kmecí,[3]) Vadek, an držel r. 1350 čtyři dvory kmecí, na nichž plat prodal,[4]) a Jindřich, jenž prodal r. 1350 dvůr kmecí faráři u sv. Jiljí v Praze a l. 1357 plat na svých dvou dvorech.[5]) V jedné paměti je psáno, že Věnek z Byšic bratr Sokolův prodal (1343) půl vsi Byšic jakémusi Hnaně z Janovic, ale není jisto, je-li rok pravý.[6])

Po Pavlíkovi zůstali synové *Rameš* a *Pavlík*, kteří darovali leta 1350 klášteru pod Mělníkem tři úročníky v Kebharticích.[7]) Cnen pak prodal l. 1359 plat na svém dědictví Byšickém.[8]) Zemřel záhy zůstaviv 6 synův, mezi něž dvůr jeho rozdělen, tak že se od sedlákův rozeznávali jen svým svobodným stavem. Nejstarší syn *Pavlík* zemřel před r. 1407, druhý syn *Rameš* připomíná se v l. 1403-1415 a držel poslední léta statek ve Všetatech.[9])

Zdá se, že tato část aspoň z většiny prodána k Liblicům, k nimž snad i jiné část koupeny. L. 1375 dělili se Frycek a Jan z Liblic o dvůr v Byšicích a 27 úročníkův, po Fryckovi pak († asi 1395) dostal se statek jeho Janovi synu Kunšovu.[10]) Kunšovi dovolil král Václav (1401), aby si zřídil v Byšicích krčmu ovšem s právem pivo vařiti.[11]) Pechlin z Liblic koupil l. 1408 plat na jednom úročníku v Byšicích a měl v l. 1408—1410 při s Annou, vdovou po Pavlíkovi, o věno, které měla zapsáno na dvoře jeho u Ramše staršího.[12]) Adla z Písečné sed. na Liblicích najímala l. 1450 dvůr v Byšicích.

Po Pavlíkovi († r. 1407) zůstali synové *Jan* a *Štěpán*, kteří snad byli mrtvi neb vystěhovalí, když máti jich ok. l. 1417 zemřela. O věno její bylo jednání, ale Pechlin uhájil svůj majetek.[13]) Z ostatních vladyk Byšických při-

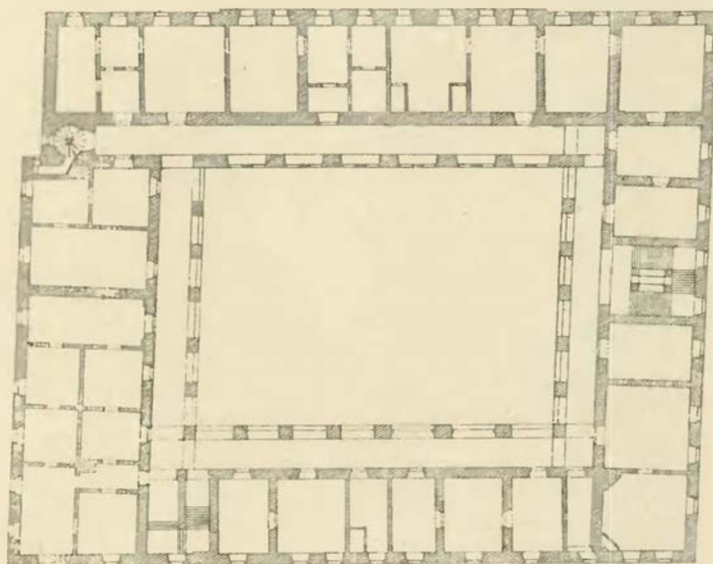
[1]) Viz Podlahův Soupis Mělnicka. [2]) Reg. III 285. [3]) Rel. tab. I 425. [4]) Štědrý, Dodatek II k p. desk zemských. [5]) Rel. tab. I 416, 425. [6]) Rel tab. I 412. [7]) Arch. mus. [8]) Rel. tab. I 426. [9]) Tadra A J. IV 198, Lib. conf. [10]) Rel. tab. I 448, DD 14 f. 36. [11]) Zbytky reg. král. [12]) Tadra A. J. VI 262, Rel. tab. I 92 [13]) DD 15 f. 66.

Valdšteinova pokladna v zámku libickém.

pomínají se *Drslav*, který prodal (1354) plat na svém dvoře a měl syny Ješka a Šebestiana, *Bohuněk* l. 1357, *Ctibor*, jenž prodal 1391 zahradu ke kostelu Liblickému,[1]) *Dománek*, jenž měl l. 1399 nějaký spor, *Petr* neb *Pešek*, jenž držel l. 1402 a 1405 Třebošnice,[2]) *Alžběta*, vdova po Janovi Šalkovi z Kostelce, jež darovala l. 1404 plat na svém lánu k faře Všetatské, *Hereš z Krp*, jenž prodal (1404) dvůr úroční pro oltář v Staré Boleslavi.[3]) Část Byšic patřila l. 1405 k Čečelicům, něco tu měl l. 1412 Václav, 1414 Arnošt.[4]) Jan z Byšic koupil l. 1410 věno Annino, ale l. 1417 hájil je s bratrem svým Mikulášem.[5]) Týž Jan táhl se l. 1434 na podací kostelní v Čečelicích a snad byl předkem *Byšických z Byšic*, kteří l. 1660 vymřeli. Známe pak *Ctibora Ťaváka z Voděrad* jako držitele Byšic[6]) a dotčenou Adlu z Písečné (1450).

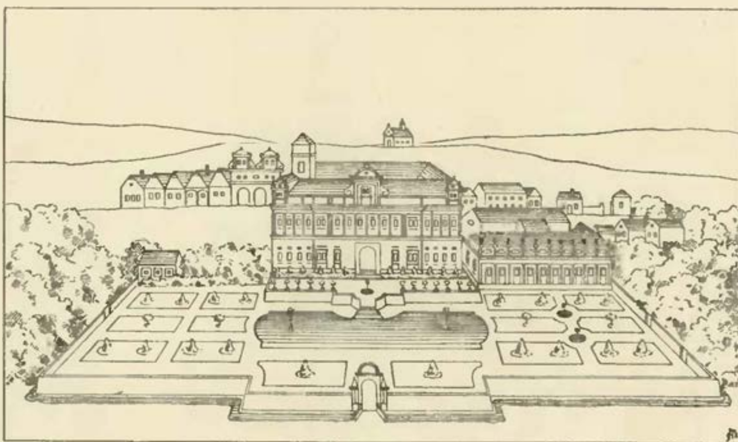
Dokud snad nebylo tvrze v Byšicích, totiž nikde se nepřipomíná, jistě jí nebylo v první polovici 16. st. Byšice měl *Jindřich Smiřický ze Smiřic*, který měl jiná pěkná sídla. Za něho tuším vyzdviženy na městečko, v němž obdržel Jindřich (1481) právo vybírati clo.[7]) Právo to převedeno po jeho smrti († 1488) na vdovu Kateřinu z Kolovrat.[8]) Z manželství toho pošli čtyři synové. Když Kateřina l. 1529 zemřela, byl z nich živ jen Zikmund, pak Ladislav synovec jeho a Jan Vilím pravnuk Jindřichův. Došlo tehdy l. 1530 13. května k dělení.[9]) Zikmund obdržel na svůj díl městečko Byšice s pustotinami, polovici podací v Liblicích a užitky v některých vesnicích. Statek ten prodal syn jeho Jaroslav (1562) *Václavovi z Vřesovic* a od toho nabyl ho před r. 1577 *Albrecht Pětipeský z Chyš*.[10]) Za něho bezpochyby založena byla tvrz na místě nynějšího zámku. Albrecht vyprosil městečku

Byšice. Půdorys zámku.

[1]) Rel. tab. I 418, 415, Lib. erect. [2]) DD 18 f. 30, arch. Vyšehrad. [3]) Lib. erect. [4]) Rel. tab. II 16, 107, Lib. erect. [5]) Rel. tab. II 70, DD 15 f. 66. [6]) Rel. tab. 182. [7]) Teige, Drobné přísp. k č. listáři č. 37. [8]) Tamže, ale nikoliv 1508 (snad 1512, 1513?) [9]) DZ. 42, J 5. [10]) DZ. 14. L 11, 89, E 6 Viz. Jirečkovu Rukověť II 337.

(1587) obdarování na trhy. Dojemné jest, jak se loučil l. 1593 se svou Baruškou, když odjížděl do pole.[1]) Leta 1596 v říjnu vpadl do ležení tureckého u Jagru a tu zahynul, zůstaviv po sobě tři syny.[2]) Nejstarší z nich *Václav Šťastný* ujal po otci Byšice a Bosyni, koupil l. 1618 Obříství a l. 1620 několik duchovních vesnic, zejména i ten díl, který patříval kapitole Boleslavské, též přijal zástavu panství Mělnického. To mu pokládáno l. 1621 za zločin, ale za ještě větší to, že byl od roku 1618 direktorem a také přijímal důstojenství od krále Bedřicha. Hájil se jak mohl, ale přece odsouzen hrdla, cti a statkův. Přes to zůstaven při hrdle a trestán jen vězením do r. 1623, ale statek jeho všechen zabrán. Zpupné jeho statky prodány l. 1623 *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina*, jejím hejtmanem v Byšicích byl (1626) Smil Ostromířský z Rokytníka.[3])

Byšice.
Pohled na zámek v XVII. století. (Podle starého obrazu v zámku liblickém.)

Po Polyxeně zdědil Byšice syn její *Václav Frant. Eus.*, vladař domu Lobkovského, ale prodal je r. 1638 Johaně *Myškovně z Žlunic*, manželce Šťastného Václava, kterou Václav pojal za manželku a proto jí zjednal povýšení do stavu hrabského.[4]) Zdědil Byšice zase po její smrti († 1650, 17. ledna), avšak odhadem l. 1650 učiněným přiřčen jest týž statek[5]) *Adamovi Šťastnému Pětipeskému*, poslednímu svého rodu. Týž zemřel l. 1662 zůstaviv vdovu Alžbětu roz. Goldakerovou a dceru Annu Lidmilu. Tato došla l. 1672 let svých a postoupila Byšic své mateři, která je l. 1676 prodala *Danielovi Pachtovi z Rajova*, držiteli Liblic.[6]) Po smrti tohoto († 1682) následoval syn jeho *Frant. Václav* († 1714), jenž prodal Byšice 1713 *Frant. Josefovi* hrab. *z Valdšteina* a od toho koupeny l. 1719 k Mělníku.[7])

Tvrz popisuje se v 17. st. jako stavení ve tři strany ode zdi až pod střechu vystavené, avšak po čtvrté straně stály jen staré zříceniny. V tvrzi byly: sklep, pekárna, konice na 14 koní, 7 světnic, 5 komor a jiné místnosti zetlelé. Střechy šindelem přikryté byly děravy.

*

Po vsi **Čečelicích** psali se l. 1252 Pabian, 1295 Hašek, Mikuláš a Lovata, 1322 Lucek a Lovata a později něco žili Ješek a Rameš.[8]) Po Litoltovi z Čečelic zůstali Hašek a jiní synové, kteří drželi l. 1339 a 1341 statek ve Vraňanech. Současně žil Beneš syn n. Jindřichův, jenž se oddal stavu duchovnímu, jenž se stal z milosti papežské před r. 1346 kanovníkem Pražským.[9])

Z pamětí 16. st. jde na jevo, že byly v Čečelicích tři tvrze, jedna na hořejší a dvě na dolejší straně, ovšem tím není dáno, jestli tak bylo již ve 14. st. Z těch, kteří podávali kněze ke zdejšímu farnímu kostelu[10]) lze vyčísti, že jich podávalo l. 1364 deset (v tom trojí bratří otec se synem), l. 1375 devět (v tom 4 bratří), l. 1396 též devět a l. 1434 šest. Sestavíme-li ty, kteří se psali po Čečelicích, byli to Oldřich a syn jeho Ješek Plch (1364 až 1375) erbu chrta, Ješek Jablečko (1364—1392) a Litolt bratří, Hanek (1375), Hašek (1375—1390), Oldřich (1375), Liteš (1375), Rameš (1375) atd. Jan Pelikánek (1375—1396), Jan, syn Albertův, kanovník (1377), Jan jáhen, druhý Rameš, Římek, Jaroš (1396—1411) a Vesel (1396), Mikuláš Klerek (1391 † 1434) syn Hynkův, bratří Václav a Vesel (1388—1411), bratří Jan a Prokop (1406) a Beneš Chytroň neřkouc ještě o jiných a těch cizích, kteří měli části na Čečelicích.

V 15. st. vzmohly se tu dvě rodiny. Erbu jelena byli Římek (1396—1405), Rameš (1396—1414), Rameš mladší (1396—1403), bratří Mikuláš (1391—1417) a Kuník (1404—1414) a Římek mladší (1403, † l. 1454). Římek starší nabyl od manželky své Anny Pustenice 250 k. věna na tvrzi Čečelicích a části Byšic, což prodal (1405) bratřím z Kunvaldu.[1]) Ještě leta 1411 držel jeden dvůr v Čečelicích. Erbu jelena byli též bratří *Mikuláš* a *Kuník*. Onen koupil si (1414) od Kl. sv. Jiří Bořanovice do svého a manželky Elišky života a psal se také ze Všetat.[2]) Kuník připomíná se často v bězích soukromých, držel v Čečelicích tvrz a dva dvory poplužné,[3]) kromě toho vloženo mu ve dsky (1418) věno na Kunvaldské tvrzi, snad jen na ochranu.[4]) Syn jeho *Římek* (1413 mladší) byl roku 1440 na sjezdu Nymburském a zůstavil jedinou dceru Machnu, jež (1450) tvrz, dvůr a část Čečelic svému muži *Janovi Caltovi z Hořovic* odevzdala.[5])

Vesel, jenž žil v letech 1388—1411, držel také dvůr v Čečelicích, o jehož potomních osudech se pamětí nedostává.

Druhou tvrz drželi bratří *Mikuláš* jinak *Mikolt* a *Jindřich z Kunvaldu*; jak jí nabyli, není známo, ale koupili l. 1405 věno na ní zapsané od Římka. Jindřich převedl na ten statek (1406) mimo tvrz a část vsi věno manželky své Elišky, posud na Přívoře zapsané.[6]) Mikuláš připomíná se naposled l. 1414 a Jindřich zemřel nedlouho potom, Eliška vdova po něm zapsala (1418) své věno Kuníkovi z Čečelic.[7]) Zboží to držel potom *Jiřík* syn Eliščin.[8]) L. 1454 byl již mrtev a odumřelé zboží vyprosili si příbuzní jeho *Ermolaus* a *Zikmund* bratří z Přívor a nabyli potom i odumřelého věna Eliščina.[9])

Potomci jiných Čečelických seděli na jiných statcích, jako *Jaroslav* 1406—1408 na Bezdědicích a *Jan* (1415) a *Mikuláš* (1417) na Všetatech.[10]) O Čečelicích pak následují zprávy kusé a matné. Podle jedné prodal (prý 1438, ale má býti 1448) *Petřík z Vaitmile* ves

[1]) Reg. král. ve Vídni, Dvorský P. ž. 153. [2]) Paprocký Diad. DZ. 127, 930. [3]) Bílek, Děje konf. Reg. kom. soudu 48 F. [4]) DZ. 1 146, E 17, Reg. král. [5]) DZ. 152, H 8. [6]) DZ. 113, M 34, 392, G 22, 478, C 28. [7]) Lumír 1856 II 929—931, DZ. 490, K 3 a 495, K 25. [8]) Reg. I 599, II 719. Tab. vet. 339, 340. Jacobi, Cod ep. n. 182. [9]) Arch. Křižovníkův Reg. IV 287. [10]) Reg. Vatikán. 1 č. 121, 603. [11]) Lze je seznati z lib. conf.

[1]) Rel. tab. II 16. [2]) Arch. bibl. Praž. Arch. Český 26, 13 5. [3]) Lib. erect. [4]) Rel. tab. II 143. [5]) Arch. Český I 350. Rel. tab. II 217. [6]) Rel. tab. II 16, 21. [7]) Arch. bibl. Praž. Rel. tab. II 143. [8]) Arch. Čes. I 181. [9]) DD XVI 56, 58. [10]) Lib. erect. conf. Arch. Český 26, 135.

Čečelice *Pavlíkovi ze Žďáru.*[1] Část Čečelic držel leta 1471 *Vykart z Šanova.* Dva dvory, část vsi a 3 hlasy podací kostelního držel *Ctibor z Chlumu* a po něm *Jan z Chlumu* a po něm *Jan z Byšic*, jenž prodal statek ten (1489) *Proškovi z Doubravice* a potom věno ženy své převedl na statek Semeč.[2] Statku n. Petra Šanovského snad Vykartova syna nabyl *Mikuláš Vančura z Řehnic* a postoupil ho (1501) *Václavovi* a *Bedřichovi* bratřím *Hrušovským z Hrušova*, od nichž dostal za to Újezdec.[3]

Dotčení tři bratří dělili se r. 1513; Jan vzal Čečelice, Václav Přívory a Bedřich Všetaty. Vedle něho drželi části Čečelic Kateřina z Kolovrat na Lysé a Jan Ledych z Čečelic. Ti tři měli při se Všetatskými o pastviny (1521). Zdá se, že od Bedřicha něco v Čečelicích přikoupeno. L. 1539 byl již mrtev a dědici jeho byli synové *Milota*, *Jetřich*, *Bedřich*, *Petr*, *Jiří*, *Mikuláš*, *Jindřich* a *Bohuše*[4] Někteří z nich záhy zemřeli. Bedřich vložil si ve dsky zemské (1543) tvrz pustou v Čečelicích, dva dvory a ves, též část vsi Chotětova.[5] Jetřich byv od bratří svých Jindřicha a Bohuše obeslán z dílu, dal jim l. 1552 Čečelice za díl a pro sebe si nechal Všetaty.[6] Ti dva pak se dělili l. 1554. Jindřichovi dostala se tvrz s dvorem, část vsi a polovice podací, Bohuše pak měl dvořiště dolní s oběma městišti pustých tvrzí, část vsi a polovici podací.[7] Bohuše prodal svou část l. 1561 Janovi Vtelenskému ze Vtelna[8] a patřily odtud ke Vtelnu. Z jiné části šly platy ke kapitole Boleslavské, část patřila v l. 1562 k Byšicům, jiná část totiž jeden dvůr kmecí l. 1571 ke Vrabí a od r. 1584 k Brandýsu a jeden osedlý byl l. 1604 obce Mělnické.

Když zemřel Jindřich Hrušovský, zůstalo po něm drahně dluhů. Ty vzal na sebe (r. 1564) *Jiří Klusák z Kostelce* a ujal Cečelice.[9] Jiří zemřel r. 1583 zůstaviv syna Jana a 3 dcerky. Co se s nimi a Čečelicemi potom dálo, není známo. Již roku 1586 byly Cečelice v držení Smrčkovské rodiny.[10] V tituláři l. 1589 vydaném připomíná se *Václav Smrčka ze Mnichu* na Čečelicích, tak i l. 1603—1615.[11] L. 1619 zemřela Marjana z Žeberka, tuším jeho manželka a pohřbena v Čečelském kostele.[12] Leta 1622 zabrán jest Václavovi celý statek, poněvadž polovice statku odsouzen, ale polovice mu ponechaná neodstoupera.[13] Na konec se dostal ten statek (1637) Polyxeně Lobkovské z Pernšteina a od ní synovi (1638) *Václavovi Eus. knížeti z Lobkovic.*[14] Kníže zavedl se hospodářstvím svým, ale hlavně dvorskými službami tak, že stěží statky své udržel. Čečelice odhádány dvakráte (1656, 1668), ale po každé je mohl vyplatiti.[15] Aby se těch těžkostí zbavil, prodal Čečelice i se statkem Bosynským (1668) *Václavovi Smrčkovi ze Mnichu*, ale ačkoliv prodal Čečelice (1671) *Eleonoře M. hr. z Nostic* roz. z Lobkovic, přece činil ještě nároky na polovici l. 1622 zabranou, k níž měl podle postoupení právo, a nezbývalo knížeti Ferdinandovi (synu Václavovu) nic jiného, nežli zaplatiti mu 3000 fl.[16] Čečelic nabyl potom *František Antonín hrabě Berka z Dubé*, ale přišel o ně (1694) a to zase pro dluhy.[17] Čečelice pak koupeny od Pachtův a připojeny k Byšicům, s nimiž koupeny (1719) k Mělníku. Větší část vsi pak byla Mělnického panství a menší patřila k Brandýsu a Košatkám.

[1]) Viz Zbytky reg. Král. [2]) Rkps. Strahov. VIII E 6. [3]) Arch. c. k. statkův. Rel. tab. II 439. [4]) DZ. 43. D 19, Arch. Český XIII 117, [5]) Arch. gub. r. 1595, DZ. 83, B 1. [6]) DZ. 250, D 8. [7]) DZ. 50, C 7. [8]) DZ. 51, J 24, J 26. [9]) DZ. 14, B 8. [10]) DZ. 56, N 12. [11]) Z Cečelic píše 1586 Dorota Smrčkova z Jiljova (Dvorský Pam. žen 140); či byla manželka, není známo. [12]) Věst. Uč. Sp. 1898 I 18, Rozvržení sb. 5. [13]) Soupis Mělnicka. [14]) Viz podrobně v Bílk. konf. na str. 559. [15]) DZ. 143, J 7, 146. D 27. [16]) DZ. 28. B 13, 114, M 8, 509, H 26 [17]) DZ. 317, Q 14, 389. L 23, 399, V 5. [18]) DZ. 32, O 21.

Bývalá »tvrzka stará pustá« (1656) byla větším dílem z lepeniny stavěná, střechy děravé a na upadnutí mimo chlév klenutý a půdu dřevěnou. Dvůr, ovčín a stodoly, kde stály, byly toliko zříceniny.[18]

*

Ves **Bosyně** východně od Vysoké ležící, po níž se psali 1295 *Šebestian a Petr*,[1] byla rozdělena na statky. Jedna část (tuším řečená Bosyněk) byla ode dávna manstvím k Lipé, ale v 15. st. k Housce.[2] V l. 1356—1372 držel část vsi *Bohuněk Haras.*[3] Za jeho syna jest pokládati *Peška Karla Harasa*, jenž žil v l. 1379—1405 a poněvadž se také psal ze Sedlce, snad již nic v Bosyni neměl, nebo jen málo. L. 1386 učinil obdarování klášteru sv. Tomáše v Praze.[4] Jeho snad potomky byli Domousničtí z Harasova. *Petr Janda* z B. měl l. 1404 nějaký statek v Lobči, kamž kněze podával. Tu část, kde byla tvrz, držel 1408 *Jan Homut*,[5] předek Homutův z Harasova. Po Janovi seděl tu *Radslav Homut*, jenž přikoupil r. 1432 plat v Zamaších. Jest to snad týž, jenž byl leta 1440 na sjezdu v Nymburce. Nějaký Homut připomíná se i r. 1455.[6] Od r. 1465 vyskytuje se *Jan Homut*, jehož manželka Anna z Počapl koupila l. 1473 manství, které patřilo k Housce.[7] Později vládl tu *Jindřich Homut*, jenž na tvrzi Bosyni Marjaně z Kokořova manželce věnoval a ok. l. 1540 zemřel. Zůstavil 7 synů, kteří leta 1545 tento nevelký statek společně drželi.[8]

Jiří, nejstarší z nich, ujal Bosyni a přikoupil s Chodčem dvůr kmecí v Bosyni (1549), což posud obci Mělnické náleželo.[9] Avšak leta 1575 prodal Jiří Chodeč s částí Bosyně a tvrz s částí vsi prodal 1579 *Jiříkovi Kaplíři ze Sulevic.*[10] Jiřík připojil k tomu 5 vesnic a prodal (1587) statek Bosynský *Albrechtovi Pětipeskému z Chyš* († 1596). Statek Bosynský připojen pak k Byšicům a tvrz zanedbávána tak, že byla r. 1623 na upadnutí.[11] Jak se zdá, tvrz zase obnovena a *Václav* kníže *z Lobkovic* prodal statek Bosynský tak, jak byl l. 1587, *Václavovi Sylvestrovi Smrčkovi ze Mnichu* (1668), ale ten jej držel jen rok a prodal jej (1669) *Danielovi Pachtovi z Rájova.*[12] Nový pán držel Liblice, k nimž statek koupený připojil. K němu také připojena ta část, která od poč. 16. stol. ke Kokořínu a pak k jiným statkům patřívala.

*

V **Řepíně** stojí zámek na místě bývalé tvrze. Řepín patříval ode dávna *křižovníkům německého řádu.* Již l. 1207 jim potvrzen od papeže Inocenta a zase l. 1237 od krále Václava.[13] Ještě l. 1241 a 1254 patřil Řepín k Vrbenské faře.[14] Ale nedlouho potom zřídil tu řád kostel a při něm komendu, oboje opevněné, v jeden hrad. L. 1281 tu dlel Ota markrabě Braniborský[15] a l. 1303 dány odpustky pro kostel zdejší, bezpochyby proto, že snad měl býti dostavován, aneb vykrášlován.[16] Okolo l. 1310 znám je první komtur *Ješek*, jenž tu přebýval ještě l. 1337. L. 1321 koupil pro zdejší komendu ves Lhotu.[17] L. 1328 zase dány odpustky pro kostel v hradě Řepíně.[18] Jako komturové následovali l. 1359 *Kunrát*, l. 1362 *Mikuláš* a l. 1392 zase *Mikuláš.*[19] Ti spravovali statek tak dobře, že z něho měl zemský nejlepší příjem. Na počátku 15. st. byli ve zdejší komendě tři

[1]) Reg. II 719. [2]) DD 23. E 12, 61, 381, 475. [3]) Rel. tab. I 419, Arch. gub. [4]) Arch. gub., Arch. Č. 31. 6—7, Cod. Thom. O jiné části Bosyně viz Arch. Č. 31, 77. [5]) Lib. conf. O jedné části (Harasovské) jsou listy v Třeboni z l. 1420 a 1421. [6]) Arch. Třeb. a gub. Arch. Český I 249. [7]) Rel. tab. II 339, DD 61, 493. [8]) DZ. 7. G 4, DZm. 227, F 20. [9]) Pam. arch. X 469. Také *Adam*, druhý syn byl l. 1574 pánem na Bosyni (DZm. 45, A 30.). [10]) DZ. 64, K 25, L 2. [11]) DZ. 68, R 23, Bílek Děje konf. 428. [12]) DZ. 317, Q 14. [13]) Reg. I 710, II 1163. [14]) Reg. II 1166, IV7 14. [15]) Reg. IV. 736. [16]) Reg. IV. 761. [17]) Reg. II 499, III 286, 455, IV 187. [18]) Reg. III 561 [19]) Lib. conf. Arch. Drážďanský.

bratři Češi a komturem byl nad nimi *Příbek z Litic* sám třetí a to v l. 1404—1410.[1]) L. 1411 zabral král Václav řádu bezpochyby pro jeho nevěrnost větší díl statků. Od té doby přestávají komturové a protože se l. 1415 *Bohuněk z Řepína* (bezpochyby týž co později Bohuslav) připomíná, zdá se, že Řepín také zabrán a Bohunkovi zastaven.[2]) L. 1417 byl *Vilém ze Šumburka* pánem na Řepíně[3]) a protože král Václav nedávno před tím statek jeho Perštein ujal, zdá se, že mu zatím Řepín vykázal. Asi l. 1420 Zikmund král převzal od *Bohuše ze Zvěřince* hrad Blansko, začež mu směnou dal Řepín a to dědičně, avšak protože byl Řepín lepší, nechal si na tomto statku 100 kop. Tyto zastavil l. 1426 *Dobešovi z Harasova* a *Jakubovi z Maršova*. Po obou pak je zdědil *Jindřich*, syn Dobešův, jemuž l. 1437 zápis ten ve dsky dvorské vložen.[4])

Bohuše zůstal v držení Řepína ještě l. 1440, kdež byl na krajském sjezdu v Nymburce.[5]) V držení Řepína nacházel se l. 1460 *Jan*, syn jeho.[6]) Tento žil ještě l. 1503 jsa tušim toho rodu a jména poslední.[7]) Řepín byl pak v l. 1524 – 1535 v držení *Jana* a *Arnošta* bratří *Karlíkův z Nežetic*.[8]) Po nich následovali Arnoštovi synové, totiž *Jiří*, *Zikmund* a *Jan*, kteří si l. 1544 tvrz Řepín v obnovené dsky zemské vložili.[9]) Po smrti Zikmundově zůstali ostatní v nedílnosti asi do l. 1555. Tu pak se rozdělili. Jiří si vzal Libeň a Janovi zůstal Řepín. Jan žil ještě l. 1558[10]) a v Řepín uvázala se pak sestra jeho *Anna* vdaná *Jablonská*. Ta prodala statek tušim zadlužený (1564) *Zikonii z Dřevohryz*, která byla manželkou *Beneše Vrše ze Sádlna*, l. 1572 pána na Řepíně.[11]) Tento zděDiv Řepín se synem svým Jiříkem, prodal jej (1574) *Jindřichovi Abrahamovi ze Solhauzu* na Velikém Březně.[12]) Tento tu seděl ještě l. 1615, kdež prodal Řepín *Mikuláši z Gerštorfu*. Po smrti Mikulášově Řepín zabrán a prodán l. 1622 *Filipovi Fabriciovi z Rosenfeldu*.[13]) Tento získal také Vrutici a Libeň. Všechny tři statky držel po něm od r. 1637 syn *Jan Václav*, jenž jej zůstavil nezletilému synu Františkovi Ignácovi. Když pak tento v nezletilosti asi l. 1650 zemřel, dostal se Řepín mateři *Kateřině Barboře* roz. *Hrochovně z Mezilesic* s dcerami jejími. Druhý manžel Kateřinin vyplatil dcerám 19.690 fl. uh. a zůstavil si Řepín a Libeň.[14]) Tímto manželem byl *Jan Valderode z Eckhausen*, jehož rod tu do konce 18. stol. seděl. Řepín zdědili po nich hrab. *Desfours* a od r. 1806 byl v držení knížat *Rohanův*. Od r. 1876 patřil zámek s přísl. *Terezianske akademii* ve Vídni.[15])

*

Libeň neb Vysoká Libeň jest ves u Řepína, v níž v 16. a 17. st. tvrz stávala. Ves, jež se již l. 1207 připomíná, patřila až asi do r. 1555 k Řepínu. Tehdá přidělena *Jiříkovi Karlíkovi z Nežetic*, jenž si tu novou tvrz vystavěl. Týž zemřel po r. 1557.[16]) Nástupcem jeho stal se *Zikmund Karlík* (1572 a t. d.). Týž prodal tvrz Libeň s přísl. *Tobiáši Hrzánovi z Harasova* na Housce a Vrutici.[1]) Po Tobiášovi, jenž l. 1599 zemřel, držela Libeň nějaký čas Alžběta roz. z Dubé, vdova a potom syn *Václav*. Tento odsouzen l. 1625 polovice jmění a tvrz Libeň s vesnicemi prodána (1622) *Filipovi Fabriciovi z Rosenfeldu*, jenž ji k Řepínu připojil.[2])

*

Farní ves **Krpy** bývala rozdělena na drobné statky. Část patřila ke kanovnictví u sv. Jiří na hradě Pražském a kromě toho tu bylo l. 1373 sedm vladyčích statkův. Ale ke sklonku téhož století scvrkly se vladyčí statky na dva *Heršův* a *Peškův*, kteří se čtou v l. 1398—1406 jako spolupatronové zdejšího kostela.[3]) Pešek se odtud vyprodal asi r. 1410,[4]) Hereš pak seděl na jiných statcích a naposled na Byčkovicích. Od r. 1408 vyskytuje se tu *Příbek* Vrba a ten měl tu část, na kteréž stávala tvrz. Zdá se, že koupil tu část nedávno před tím a proto sem převedl Petruši ženu svou i jejím věnem.[5]) Ale když toto učinil, prodal asi za rok (1413) tvrz a dvůr v Krpích a část vsi Heršovi dotčenému.[6])

Kdo po tomto tuto část držel, není známo. V l. 1425 až 1430 připomíná se *Zachař z Krp*,[7]) ale l. 1433 držel *Jakub Hupík z Vrutice* dvůr v Krpích a snad i bývalou tvrz a to ke statku svému Vrutickému, kterýž zapsal t. r. své dceři.[8]) Od té doby zůstala ves rozdělena. Část patřila až do 17. st. ke Vrutici, část s podacím v 16 st. ke Kovani a část v 16. a 17. st. k Mělníku. Tato byla bezpochyby část »mnichův Boleslavských«, která zapsána l. 1436 Janovi z Černína.[9])

*

Nedaleko pivovaru **Vidimského** spatřuje se skalisko zvláštního tvaru, řečené Starý zámek, v němž jsou rozličné komory ve skále vytesané a schody. Na povrchu před lety prý bývaly zbytky zdí a zasypaná studně. Také odtud přes cestu jest komora ve skále vytesaná.[10])

Z pamětí jde na jevo, že l. 1318 žil *Puta z Vidimě*, jenž držel také ves Kostelec.[11]) Ve 14. st. byl tu farní kostel a ves patřila tehdá bezpochyby k Housce. Když *Jindřich Berka z Dubé* l. 1402 své mladší syny odděloval, dostala se ves tato *Václavovi* ke hradu Čápu,[12]) ale již násl. roku nazývá se týž Václav seděním na Vidimi.[13]) Buď tu již starou tvrz našel aneb ji teprve zříditi dal. Roku 1403 prodal faráři zdejšímu dvorec a role a v l. 1410—1415 vyskytuje se jako patron zdejšího kostela. Jako takový vyskytuje se l. 1418 *Mikuláš z Lobkovic*, jenž patrně Vidim koupil. V 15. st. přikoupen Vidim k Housce a tvrz zdejší pak zanikla.

Příslušenstvím Housecka byla ves Vidim až asi k r. 1572. Tehdá se bratři *Václav* a *Jiřík Hrzánové z Harasova* rozdělili; onen vzal Housku s polovicí panství a tento Vidim. Po Jiříkovi následoval syn *Oldřich*, jenž přikoupil Kokořín. Následující posloupnost je popsána v dějinách Kokořína.

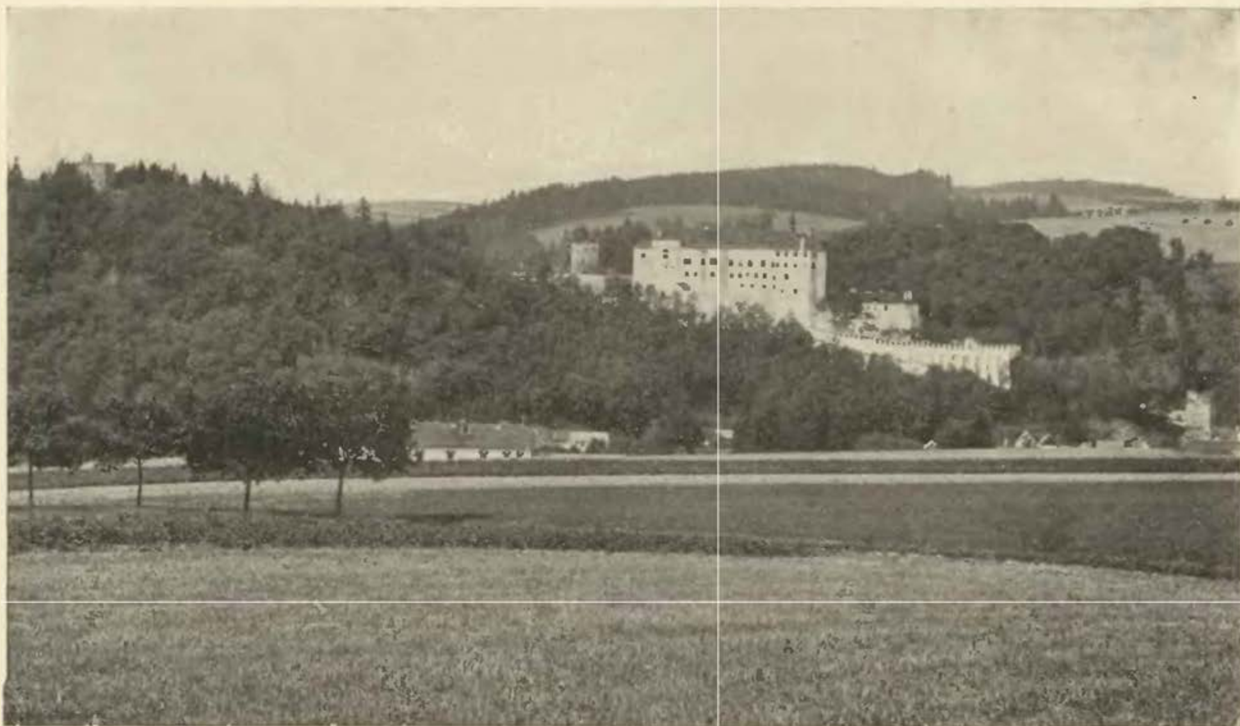
Byšice. Pečeť městská.

---

1) Arch. v Kralovci. 2) Rel. tab. II 123. 3) Lib. erect X 144. 4) DD 25 f. 229. 5) Arch. č. I 249. 6) Rel. tab I 123. 7) DD 35, str. 632. 8) Reg. kom. s. 9) DZ. 250 G 22. 10) Reg. kom. soudu. 11) DZ. 15. E 3, reg. k. s. 12) DZ. 61. N 23. 13) Bílek Děje konf. 116. 14) Arch. zemský. 15) Viz Böhmův Mělník na str. 769. Jak zámek vypadá, viz tamže na str. 765. 16) DZ. 12, M 10.

---

1) Reg. kom. soudu. DZ. 27. H 30. 2) Bílek Děje konf. 199. Viz sice Böhmův Mělník na str. 568. 3) Lib. conf. 4) Rel. tab. I 100, II 69. 5) Rel. tab. II 47, 88 6) Rel. tab. II 103. 7) Arch. Č. 26 str. 570, 28 str. 327 a 656. 8) Rel. tab. II 241. 9) Zb. reg. král. č. 1343. 10) Bernau, Bez. Dauba 196. 11) Tab. vet. n. 206. 12) Rel. tab I. 596. 13) Lib. erect. XIII a 114.

Šternberk. Celkový pohled.

ŠTERNBERK HRAD.

ázavská údolí známa jsou pro svou půvabnost a od milovníků krásných krajin často se navštěvují. Kromě Rataj snad po celém Posázaví není tak půvabného místa, jako je Šternberk. Údolí se tu trochu rozšiřuje. Přes řeku proti zámku břehy se volně zdvíhají a pokryty jsou rolemi. Na břehu, kde je zámek, jsou vysoké stráně lesy a stromovím porostlé. Hrad sám leží na skalnatém ostrohu, který z výšin k severu vybíhá, málo se rozšiřuje, ale dosti dlouho se táhne. Na východní stranu spadá k řece Sázavě ponechávaje jen málo místa pro městys Český Šternberk, na západní straně je divoká lesnatá rokle. Na jižní straně jest překopán. Mezi příkopem a opyšem vypíná se starý hrad, hmota nepravidelných základů s rozličnými výstupky, námětky a věžemi.

Mimo hrad a k obraně jeho byly *věže* na jižní a severní straně. Na severním konci opyše stojí *čtverhranatá věž* nyní velice zpustlá, avšak vysoko nad domy městyse vynikající. Stojí na skále a přístupný jest vnitřek dírou, která byla na její patě prolomena. Před časy přicházelo se do ní brankou, která jest vysoko nad patou na jižní straně. Jak se dostávali až ke brance, nelze dnes poznati.

Ke hradu jezdívalo se a přichází se posud se tří stran. Jedna cesta vede z městce a spojuje se pak s cestou, která běží od Šternova. Ty obě spojují se na západní patě ostrohu. Třetí cesta od Brtnice vede po ostrohu, ale běží pak pod hradem a připojuje se k předešlé. V novější době přidělána ještě jedna cesta, která vybíhá z jižního konce a ústí pod venkovskou baštou do Brtnické cesty. Šternovská a Šternberská cesta běží k severnímu konci hradu a to až ke stavení o sobě stojícímu, v němž jsou byty hraběcích služebníků. Mezi tímto stavením a vlastním hradem jest dvůr na východní straně hradbou zavřený a pod tím ještě jsou tarasy z novější doby pocházející.

Stavení *vlastního hradu* nad předešlé vysoko vynikající v 17. a 18. století bylo přestavováno a obdrželo nynější svou spůsobu, totiž stavení, které povstalo spojením prvotních několika částí. Ač pak jest zde velmi mnoho místností a pro množství osob se pohodlí poskytuje, přece jednotlivé místnosti úpravou svou nad prostřední míru nevynikají. Zavírají nevelký, ale malebný dvůr čtverhranatý. Nejznamenitější místnost jest *kaple sv. Sebestiána* ve druhém poschodí v jihozápadním rohu a pochází ze 17. st. Skládá se z lodi,

která je také předsíní, a z kůru, na jehož oltáři jest starý, pěkný obraz sv. Šebestiána prý od Škréty pocházející. U oltáře postaveny jsou čtyři staré prapory. Na stěnách kaple jsou erby Šternberského rodu s latinskými nápisy; tyto jsou chybné plody 17. st. Tak ku př. se nazývá Kunka ze Šternberka královou, ač před volbou Jiříkovou zemřela, Petr ze Šternberka je poznamenán za rytíře Zlatého rouna, ač řád ten teprve po jeho smrti založen. V nápisech těch vyskytují se král Jiří, Kunka jeho první manželka, Kateřina dcera jich (králová Uherská), Jindřich a Viktoryn z Minstrberka, synové jich, Anna dcera Jošta markr. Moravského a manželka Petra ze Šternberka, Albert kníže Saský, zeť Kunčin, Zdena kněžna Saská, dcera Kunčina, Eliška markr. Braniborská, Dorota falckraběnka na Rýně.

Druhá znamenitost jest *velká síň* ze 17. st. pocházející, zdobená po stěnách sochami králů, mezi nimiž visí staré obrazy. Na velkém obraze jest vyobrazen Zdeněk ze Šternberka, jak (1453) vyřizuje své poselství Karlovi VII. králi franckému. Také je tu obraz báječného Jaroslava ze Šternberka, domnělého vítěze nad Mongoly (1241), malovaný podle náhrobku v Zásmukách. Také je tu vyobrazen Vratislav ze Šternberka († 1703), rytíř zlatého rouna, v taláru téhož řádu.

Co se týče vůbec *obrazů* v zámku se nacházejících, jsou kromě těch, které představují osoby z 18. věku, buď fantasie anebo snad osoby neznámé. Dva obrazy ukazují pány v kroji třicetileté války a snad znamenají nějaké důstojníky z té doby. Sice ty, které jsou fantasie, jsou nepěkné a ukazují patrně, že byly malovány v 17. století. I to »pravdivé« vyobrazení Jana Žižky z Trocnova jest obraz, který ani od obyčejného, nýbrž od špatného malíře pochází a ve všem nepravdivý jest. Krásnější jest rozkošná příroda, jak se z oken pohlížejícímu objevuje.

Přímo z prvního poschodí přichází se na dvorek neb vlastně zahrádku vysokými zdmi zavřenou. Uprostřed jest *okrouhlá věž* od starodávna o sobě stojící, aby přístupu bránila, neb malý kousek za ní jest příkop. V přízemí této věže, vlastně spodku jejím pracným vylámáním hrubých zdí připravena byla besídka. Vrch věže zavřen jest zubatým cimbuřím. Za věží snad za starých dob bývala zadní brána a při ní zvoditý most. V minulém století přes hluboký příkop nebylo přístupu, až teprve l. 1829 nynější most kamenný vystavěn.

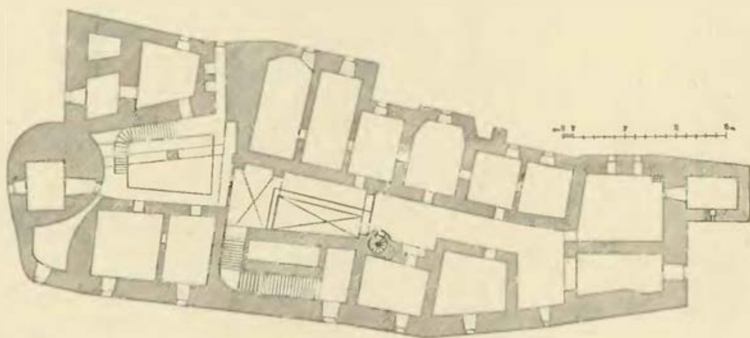
Kus odtud jižně na ostrohu vystavěna byla *horní věž* na strmém, lesnatém hřebenu, který se k zámku volně snižuje. Není známo, jak dlouho stojí, možná že postavena byla teprve po obléhání za Jiříka Poděbradského, když se poznalo, jak nebezpečné jest dovolovati nepříteli, aby se v témž místě usazoval. Věž jest příkopem hlubokým od ostatního ostrohu oddělena, má ostrou hranu na venkovskou stranu jižní a byla by založena do pětihranu, kdyby neměla přístavek na severní straně. Uvnitř jest okrouhlá a v přízemí jest vězení, do něhož lze se dostati otvorem teprve po jejím spuštění prolomeným. Vězení bylo čbánovité a mělo nahoře čtverhranatý otvor, jímž se vězňové sázeli. V přístavku dole jsou dvoje dvéře za sebou, s kamenným obložením; první se zavíraly závorou (kládou). Schody v témž přístavku umístěné a z kamene vytesané posud jsou dobré a po nich vystupuje se na věž. Tu jest nad vězením klenutá místnost s výklenky v hrubé zdi a střílnami a na její dolní podlaze dotčený otvor do vězení. Schody se přichází ještě nad tuto místnost a tu věž přestává.[1])

Předkové pánů ze Šternberka připomínají se již od 12. století. První známý předek byl *Diviš*, jenž žil ok. l. 1130. Se synem jeho *Zdeslavem* setkáváme se l. 1167—1183. Týž měl syny Petra (1176 až 1193) a *Zdislava*. Od onoho pošel *Diviš* (1218—1234), jenž držel posloupně po předcích Divišov, bezpochyby od jeho praděda Diviše založený, po němž se také z Divišova psával. Syn jeho *Zdeslav* nazýval se l. 1235 až 1241 po Chlumci, jehož se mu snad od krále dostalo. Ze Šternberka slove poprvé l. 1242 a pak to heslo od jeho potomků neopuštěno. Odtud jde na jevo, že hrad Šternberk v l. 1241—1242 na panství Divišovském založen a podle znamení erbovního, hvězdy, pojmenován.[2]) L. 1253 bránil město Olomouc proti Belovi králi Uherskému a šťastně je obhájil.[3]) Byla to událost velice významná, jež vynesla Zdeslavovi a jeho rodu dík králův a s ním rozsáhlé statky u Olomouce.

Od té doby patřili Šternberkové k předním rodům i na Moravě. Obrana Olomouce utkvěla asi dlouho v paměti lidu. Z toho, že se pamatovalo, že jeden z nich Olomouc bránil, že již podrobnosti a příležitost se neznaly, posunut příběh ten do doby vpádu Mongolského a přibájen k němu Jaroslav, který tehdá nežil. Synové Zdeslavovi, jenž ještě l. 1263 žil, byli *Albrecht*, *Beneš*, *Jaroslav a Zdeslav*. Z nich Beneš vymizel záhy z dějiště, zahynuv po r. 1269, snad v nějaké válce. Albrecht držel po otci statky na Moravě a vyzdvihl tu druhý Šternberk, jestli se již tak nestalo za jeho otce. Jak se zdá, pošlost jeho již léta 1329 vymřela. *Jaroslav* držel po otci Český Šternberk a připomíná se nejednou v l. 1267—1287. L. 1287 bouřil se proti králi Václavovi tuším ve spolku s pány Bechynskými a Zvíkovskými, když pak se poddal, král jej s hradem Šternberkem a všemi služebníky na milost přijal.[4]) O Zdeslavovi bratru jeho, jenž se po r. 1284 připomíná, víme, že byl l. 1284 číšníkem a l. 1289 Pražským purkrabí. Jaroslav měl syna *Jana* (1307—1324), ale ten tuším bez dědicův mužského pohlaví sešel. Zdeslav stal se předkem všech potomních Šternberkův. Jeho nejstarší syn *Zdeslav* nabyl Konopiště a stal se předkem všech Šternberků v Čechách. Týž měl čtyři

[1]) Mikovec, Album 89, Vlasák, Místopisná bibl. II 85, Soupis Benešovska. [2]) Reg. I a II díl. [3]) Palacký I b. 216. [4]) Formulář Zdenka Třebeckého.

bratry, od nichž pošly čtyři větve na Moravě, totiž Šternberská, Zábřežská, Světlovská a Lukovská. Než i potomci Zdeslavovi měli hojné statky na Moravě.[1]) O Zdeslavovi (1310—1344), jenž byl l. 1322 komorníkem Olomouckého práva, lze souditi, že měl (kromě Konopiště) také Český Šternberk. Týž měl syny *Jaroslava* (1351 až 1381), *Zdeňka* (1339—1387), *Petra* (1353—1360) a *Jana* (1357—1376). Poslední měl Chlumec a Chvojno a stal se předkem pošlosti Holických. Zdeněk dědil po otci Konopiště. Hrad Šternberk rozdělen mezi *Jaroslava* a *Petra* tak, že měl každý polovici. Oba vyskytují se leta 1360 jako patronové kostela Divišovského. Petr zemřel nedlouho potom zanechav *Alberta* syna nezletilého. Jaroslav byl jeho poručníkem a vyskytuje se l. 1365 jako patron v Měchňově a 1366 v Divišově. Když pak Albert potom dorostl, podával faráře do Divišova (1374) se strýcem Jaroslavem. Svou polovici hradu Šternberka s částí Divišova a svými vesnicemi podal l. 1377 císaři Karlu v manství; přijímaje jej pak z jeho rukou vyprosil si, aby léno bylo podáno také Zdenkovi Konopištskému strýci.[2]) Od té doby oba ty pány spojoval svazek nedílnosti. Albert podával l. 1390 kněze do Měchňova, kdež leta 1391 vyzdvihl a nadal oltář Matky boží.[3]) Nejsa valného zdraví zapsal vše jmění své *Albertovi* synu Zdenkovu a ze jmění svého učinil l. 1401 bohaté nadání klášteru Benešovskému[4]) a žil ještě l. 1405, jsa patronem kostela Vranovského. Nedlouho potom zemřel a jeho polovice Šternberka s jinými jeho statky spadla na dotčeného Alberta syna Zdenkova. Tento vykonával již na jaře l. 1406 vrchnostenská práva v Měchňově.[5]) Od panství Šternberského prodal l. 1412 Draňovice a Čeřenici[6]) a zemřel tuším l. 1413. Poněvadž také přirozených dědicův neměl, spadla jeho polovice Šternberka i s Konopištěm na držitele druhé polovice. Jaroslav, držitel této, byl ku konci živobytí svého dvorským sudí a zemřel l. 1381.[7]) Zůstali po něm synové *Zdeslav* (1364-1405), *Markvart* (1368—1404), *Jaroslav* (1375 – 1406) a *Albert* (1374—1404). Zdeslav držel Divišov a vyskytuje se proto v l. 1401—1404 jako patron zdejšího kostela. Sice měl i Zaječice, Markvart a Jiří drželi Uhlířské Janovice a Jaroslav seděl na Třešti a Sádku na Moravě.[8]) Markvart seděl ku konci svého živobytí na Veselí na Moravě, které po brzké smrti jeho syna dostalo se Jaroslavovi synu Jaroslavovu. Polovice Šternberka byla buď všech čtyř aneb Zdeslavova; měl ji zajisté potom *Petr* syn jeho, jenž zdědil druhou polovici. Měl tedy hrad, jehož polovice byla svobodná a druhá manskou službou zavaděná. Petr oženil se s Perchtou z Kravař, jíž napsal l. 1415 věnný list na hradě Šternberce. Manželství to ani šest let netrvalo, protože Petr, úhlavní

Šternberk. Půdorys přízemí.

Šternberk. Půdorys prvního poschodí.

Šternberk. Půdorys druhého poschodí.

[1]) Vývod pp. ze Šternberka (Můj rukopis). [2]) Arch. c. k. dvorský. [3]) Borový Lib. er. IV 372. [4]) Lib. erect. [5]) Lib. conf. [6]) Rel. tab. II 95. [7]) Arch. c. k. dvorský. [8]) Lib. conf. Moravské paměti rozmanité.

nepřítel učení pod obojí, tak dlouho je zbraní potíral, až léta 1420 dne 1. listopadu u Vyšehradu padl. S ním tu zahynul také strýc jeho Jaroslav Veselský. Perchta ovdovělá spravovala oba hrady, čekajíc, až mladičký syn *Petr* let dojde. Události l. 1421 působily na ni tak, že si nedůvěřovala ubrániti se straně pod obojí. L. 1421 přestoupila ke čtyřem článkům Pražským a dala se se svými hrady Konopištěm a Šternberkem pod ochranu strany Pražské. Za splnění jejího slibu zaručil se Diviš z Tichonic, purkrabě na Šternberce.[1]) Když mladý Petr ok. l. 1439 let svých docházel, zapsal všechen svůj statek *Alšovi Holickému ze Šternberka* a *Zdenkovi Veselskému* odtudž, onomu prý Šternberk a tomuto Konopiště.[2]) Zemřel pak zanedlouho potom v mladých letech a tuším svoboden.

Na části panství měla právo Anežka ze Šternberka napřed manželka Hynka Hlaváče z Dubé a pak Zikmunda z Vartenberka († 1438). Není zřejmo, čí dcera byla a proto nelze říci, jestli ty vesnice, které držela, byly dědictvím po otci (jak by se zdálo). Jako dědictví její jmenuje se osm vesnic a městečko Benešov (kdež snad měla jen některé platy). Aleš a Zdeněk vyprosili si po ní (1453) odúmrť.[3]) Proti zvodu na ty vesnice zdvižen odpor, který Aleš uklidil, zaplativ za ně nějaké peníze.[4]) Aleš byl pán té doby na slovo vzatý, který na osudy země mocně sice, ale blahodárně působil. Jeho obyčejné sídlo byl hrad Křivoklát, ale když ho postoupil králi Ladislavovi, bezpochyby se přestěhoval na Šternberk. Zemřel l. 1455 dne 19. března dočkav se znamenitého věku a pohřben v Sázavském klášteře.

Petr, jediný syn Alšův, zemřel rok před otcem, zůstaviv nezletilého syna *Petra*. Poručníkem jeho stal se Zdeněk ze Šternberka, nejbližší příbuzný, jenž zpravidla sirotky sobě svěřené hubil. Také Petra zavedl do nouze. Když se Zdeněk svévolně vzbouřil proti králi Jiříkovi, potažen Petr do vzpoury nevinně. Na odpovědný list Rousa hejtmana na Šternberce a jiných služebníků Zdenkových[5]) odpověděl král tím, že Zdenkovy hrady a Léštno a Šternberk hrady Petrovy téhož dne 28. dubna 1467 najednou oblehl. Tyto dva nedržely se dlouho. Po dobytí Léštna podlehl i Šternberk byv tuším od královských hrubou střelbou rozvrácen.[6]) O dobytí měl největší zásluhy *Burjan Trčka z Lípy* nejv. písař, čině při tom veliké náklady. Král proto uznával za spravedlivé, aby se jemu zboží Šternberského na nepřátelích dobytého dostalo, ale Burjan zanedlouho to zboží vrátil, začež obdržel (1468, 29 března) klášterství Želivské zápisem.[7]) Král Jiří zapsal hrad zbořený Šternberk s městečkem Divišovem a mnohými vesnicemi *Čeňkovi z Kunštátu* dotud, dokud by zase Nového hradu dědictví svého na Moravě nedosáhl.[8]) Část nějaká zboží zůstala Trčkům. Léta 1479, když se Petr poddal králi Vladislavovi, navrácen mu i Šternberk i Léštno. Onen totiž král ujal zadarmo, když Čeněk zase přišel ke svému a Mikuláš Trčka také svou část Petrovi postoupil.[9]) Nad to mu král Vladislav (l. 1490) polovici Šternberka, která byla manskou, z manství osvobodil.

Poněvadž byl Šternberk zbořen a pomalu se obnovoval, bydlíval Petr na Léštně. Tu také 1514 dne 4. června zemřel a pohřben v Třeboni.[10]) V držení obou zboží následoval syn *Jan*. Za něho tu byl l. 1525 Michal z Mrdic úředníkem a 1530 Jan Samson z Olešnic purkrabí a 1541 Jan mladší z Hodějova.[11]) Léta 1544 vložil si Šternberk zámek s městeckem a vše panství příslušné v obnovené dsky zemské,[12]) avšak i on pokládal Léštno za své přední sídlo.[13]) Zemřel v létě 1551 zůstaviv syny *Oldřicha*, *Vácslava* a *Otakara*. První dva byli l. 1555 při letech a onen byl hejtmanem kraje Kouřimského. Úředníkem tu měli Jana Tenštorfa z Vejbořic, člověka surového, jenž jistého člověka ze Soběšína tak zbil kyjem, že od toho umřel.[14]) Po bezdětné smrti Oldřichově ostatní dva bratří se rozdělili tak, že starší dostal Šternberk s pivovarem, mlýnem, lázní a vším příslušenstvím a mladší Léštno.[15]) Příštího roku následovalo ještě jedno dělení; rozdělili se o klenoty, svršky, střelbu a zbroj. Vácslav byl dobrý hospodář. Když l. 1576 zemřel, našlo se po něm 168 zlatých uherských v stříbrné truhličce a ještě jiné klenoty.[16]) Synové *Oldřich* a *Petr Karel* byli při jeho smrti nezletilí. Vilém z Rožemberka žádal tedy Otakara, aby sirotky do některého času a dalšího v té věci opatření k sobě přijal, což on také učinil. Když pak mu poručníky přidali, aby společně spravovali statek sirotčí, Jan ze Šternberka, jeden ze spoluporučníků, dítky z jeho moci vzal, což Otakar pro nedostatek zdraví dosti rád viděl. Více jej mrzelo, když Jan udělal (1577) úředníkem jakéhosi Radkovce.[17]) S tím měl Otakar soudy a proto se k tomu neměl, aby mu odevzdal věci na Šternberku zamčené. Jan a ostatní poručníci proto Otakara zvali, aby v jistý den přijel na Šternberk, ale on jim poslal pouhou výmluvu a pak se ze všeho spoluporučenství vytáhl. Asi l. 1580 ujali oba bratří Šternberk, ale Oldřich brzo potom zemřel, tak že zůstal Petr samotným pánem, ale teprve 1584 poručníkům svým poděkoval.[18]) Petr byl dbalým zvláště na silnice. Dvěma majestáty (1591 a 1598) vyprosil si zvětšení cla při mostě, který byl od starodávna u Tichonic postaven, aby tím snáze most a silnici opravovati mohl.[19]) A poněvadž na silnici od Uhlířských Janovic k témuž mostu běžící zlé a nevýjezdné cesty k obtížnosti nebohých lidí těmi silnicemi po obchodu svém pracujících byly, tak že lidé pro neopravu jich na hovádkách a nákladech nemalé škody trpěli a cítili, míval s Vácslavem Čejkou z Olbramovic na Kácově nedorozumění a kyselosti. To se ukončilo l. 1591 smlouvou tak, že Petr měl opravovati

[1]) Arch. č. I 149. [2]) Břežan, Vývod pp. ze Šternberka. [3]) DD 16 f. 286. [4]) Arch. č. I 435. [5]) Arch. č. IV 140. [6]) Palacký IV b 382, 412, St. letop. 185. Hejtmanové na hradě byli tehdá Zich z Opatovic a Rous z Černic (Klimeš, Rosenb. Chron. 138—139). Viz též Světeckého Pam. v arch. Třeb. I 57. [7]) Arch. gub. [8]) Zbytky reg. král. [9]) Arch. gub. [10]) Břežanův Vývod, Světeck. Pam. I 260. [11]) Reg. kom. s. [12]) Jireček o Hodějovských. [13]) DZ. 250. F 12. [14]) DZ. m. 10. A 15, F 4. [15]) DZ. 60. E 13—17. [16]) Světeckého Pam. I 399—401. [17]) Arch. Třeboňský. [18]) DZ. 22. E 16. [19]) Reg. král. ve Vídni. Purkrabí jeho byl 1594 Vácslav Cikat. (Reg. k. s.)

Šternberk. Velká síň.

svůj díl silnice od Janovic až k Tichonskému mostu a odtud dále Vácslav. Přidáno také ustanovení, jestli by která strana něco nad slušnost obmeškávala, že ji druhá strana napomenouti má psaním a kdyby i potom to nevykonala, že druhé straně 20 kop gr. č. propadne. A to se zrovna mělo státi Vácslavovi, který zlou cestu u Zbizub neopravoval.[1]) K panství připojil Štěpánov, který mu císař Rudolf (1596) dědičně prodal.[2]) Na témž statku věnoval manželce své Anně roz. purkr. z Donína (1606), ale zemřel již léta 1608 dne 28. září. Posledním svým pořízením odkázal Šternberk synu svému *Oldřichovi* (z první manželky Sidonie z Gutšteina) a Štěpánov a Dalkovice Anně, avšak jen do života,[3]) ale poněvadž Anna již l. 1609 zemřela, dlouho jich neužila. Mladý Oldřich neměl stálého zdraví. Již l. 1613 napsal své poslední pořízení a l. 1618 v květnu zemřel.[4]) Není proto vysvětleno, proč po r. 1620 obeslán byl pro pokutu a tím méně je k pochopení, že jej posel hledal v kraji chrudimském a tam ovšem nenašel. Za nezletilosti *Vácslava Jiří* syna jeho zámek Šternberk (1627) od vzbouřených sedláků vytlučen.[5]) Vácslav oženil se l. 1637 s Voršilou Polyxenou z Martinic, jíž věnoval na Šternberce.[6]) Býval kr. radou, komořím, psával se říšským hrabětem, než ještě na to nadání měl, a při tom byl dobrým Čechem. Od panství Šternberského prodal Štěpánov (1664), avšak získal za to statek Radovesice, na němž někdy přebýval. Zemřel ok. l. 1682 odkázav Radovesice druhé manželce Heleně Mulcerovně z Rozentálu. Jeho jeden syn *Jaroslav* František stal se l. 1676 biskupem Litoměřickým a zemřel l. 1709 dne 12. dubna. Druhý syn *Jan Vácslav* dědil po otci Šternberk, byl také kr. radou, komořím, zemským soudcem a býval hejtmanem kraje Kouřimského. Když zemřel l. 1712 dne 11. dubna, nebylo již mužského potomka z této pošlosti. Z manželky své Maří Majdaleny hrab. z Heissensteina zůstavil jedinou dceru *Annu M. Amabilii*, jež byla od roku 1708 provdána za *Jana Maximiliana* hrabě *Götze*. Zemřela l. 1724 a pohřbena v Divišově. Manžel její zřídil pohodlné cesty k zámku, postavil několik kamenných soch a vystavěl tuším úřednický dům při zámku, který se l. 1754 novým stavením nazývá. Zemřel l. 1732. Ke statku po něm vlastně po mateři připovídaly se dcery *Marie Maximiliana* vdaná hrab. *Šafgočova* a *Marie Barbora*. Tato dosáhla l. 1734 let svých[7]) a ujala potom Šternberk. Vdala se pak za Františka Antonína hrabě z Roggendorfu, ale špatně hospodařila. Jsouc dluhy obtížena, odprodala 1752 Třebešice, k nimž i část Šternberského panství přidala. Avšak tím všechny věřitele neupokojila, sáhli také na Šternberk, který jim byl l. 1754 odhádán.

Šternberk dostal se potom (1760) *Vácslavovi Michalovi Čejkovi* hraběti z Olbramovic, který jej dlouho držel. Od r. 1795 patřil *Ferdinandovi* svob. p. ze *Šternfeldu*, jenž l. 1803 v Praze zemřel. Panství držel po něm z téhož rodu napřed *Adolf* a od r. 1811 Luisa vdaná *Somšičova* ze *Švardu*. Po té zdědil je syn její *Adolf* (1838) a týž prodal Šternberk l. 1841 *Zdenkovi* hraběti *ze Šternberka*.[8]) Tím spůsobem stalo se, že původiště rodu Šternberského patří mu podnes a to již přes půl století.

Po Šternbercích zachovalo se drahně listův poselacích, z nichž mnohé již jsou tištěny. Z netištěných vybrali jsme několik pěkných do následující snůšky.[9])

1

Uroz. p. p. Vokovi z Rozmberku švakru mému milému

službu svú vzkazuji uroz. p. a švakre muoj milý! Spraven sem, že by již tu domů prijel; i milý švakře daj mi to věděti, kterak se máš a dlúholi tu mníš býti, čili zase skoro do Bavor chceš odjeti. A prosím tebe milý švakře, mášli tu s sebú svú Bedeji, puojč mi ji, jestli žes ji nic nepřeškodil, nebť tu okolo mne Charvati leží a hrdě na závody mluví, a již jest jeden kuoň muoj proti ním projhrál; i rád bych se nad nimi zase

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 127. D 20. [3]) DZ 134, G 16. [4]) Arch. mus. Dačický II 181. [5]) Beckovský. [6]) DZ. 146, A. 20. [7]) DZ. 481. D 19, E 15. [8]) Místop. bibl. II 92—93. [9]) Kromě dvou posledních (opsaných v Roudnici) pocházejí z Třeboně.

pomstil; nebť hrdě mluvie až do sta zlatých a když koli budeš chcíti, tehdyt ji zase pošli, tu kdež kážeš na menovitý čas, tu kdež kážeš. D. Trziescz f. V post Tiburcii anno 1478 (13. srpna)

Petr z Šternberka.

2

Uroz. p. p. Vokovi z Roznberka ɔc

službu svú vzkazuji ɔc Jakož mi píšete o vozníky i teď je Vám posielám ale bojím se, že se Vám ten jeden slepý na cestu hoditi nebude. O vašem nynie odjezdu přieliš velmi nerad nynie slyším, neb bych Vás byl pilně potřeboval nynie v Praze a o pana Petra nevím, jestli možné prositi, poněvadž sami doma nebudete; neb vězte, že ta naděje jest, že bych jměl tu s strýci svými smluven býti. A druhé: Soud s tou arcibabou tuším že na mě přijde a ještě třetí kus nejpilnější, kterýž se psáti nehodí, než bych věděl, který byste den v Hradci býti jměli, mohlli bych stačiti, přijel bych tu k Vám neb tam, kdež Vy jeti máte něco, byste toho porovnati mohli a na to teď k Vám Přibylku posielám, abyste mi zase znáti dáti mohli, bych tu k Vám (mohl) přijeti; pakli bych se s Vámi shledati nemohl, ale napřed králi JMti službu mú poddanú poviete a naposledy zavřete, že mi ještě má suma dána nenie. Také milý pane švakře odpustíteli p. Petra ke mně, nechť mi Jindřiška s sebú přiveze. Také vězte, že již s moym panem švakrem Joštem všickni naporád utěšenie mámy a že se vel . . . . bodne a za bylé pacholátko dělá. Zdařiž Vám milý . . . . . D. na Leštně v pátek před početím matky božie 1492 (7. prosince)

Petr z Šternberka.

3

Uroz. p. p. Janu Holickému ze Šternberka a na Leštně.

Službu svú ɔc Jakož mi píšete, abych Vám kladiva dvě s ručnicemi poslal, vězte, že jich na tento čas nemám, ač jsem před časem měl ale pryč jsem je od sebe dal. A ten jistý, který mi ta kladiva dělal, na tento čas v Cáhlově sedí z příčiny té, že jest se dal křtíti; tak za to mám, že s těžkem i o hrdlo skrz to nepřide. A jakož mi při tom vo sklenice píšete, abych Vám také poslal, vězte že tohoto času žádných nemám, než dal jsem jich sobě teprv nadělati a jakž mi poslány ty sklenice budú, chci Vám rád po náhodném poselstvie poslati, ač jestliže by tudy jízda k Praze byla; pakli posla svého pro ně po času pošlete, Vám je rád pošli. D. Crumlow dominica post S. Johannis Baptistae a. d. 1528 (28. června)

Jošt z Rozmberka.

4

Uroz. p. p. Joštovi z Roznberka ɔc

Službu svú ɔc Pane ujče muoj milý! Jest oumysl muoj dcery mé Barbory při paní manželce Vaší nechati, poněvadž sám ženy nemám, aby vona při Vás a paní manželce Vaší jakožto při přátelích moych i svoych byla a vámi se spravovala. Pak za to Vás pane ujče muoj milý prosím, že ji přijíti račíte jakožto přítelkyni svou a já Vám toho bohdá přátelsky odsluhovati chci. Odpovědi od Vás přátelské žádám po tomto poslu. S tím ɔc D. na Leštně ve čtvrtek den sv. Jakuba apoštola božího l. 1532 (25. července)

Jan Holický z Šternberka.

5

Uroz. p. p. Joštovi z Roznberka ɔc

Službu svú ɔc Pane ujče muoj milý! kde jste ráčili toho žádost míti, abych vám dvé chrťat poslal své šlechty i teď Vám posílám po té své dobré chrtici, kterú jste u mne viděli; dajž pán Buoh všemohúcí, aby se Vám tak dařili, jak bych já vám toho věrně rád přál a bohdá abychom se šťastně ve zdraví spolu shledali. D. na Leštně v neděli před sv. Maří Majdalenú l. 1533 (20. července)

Jan Holický z Šternberka.

6

Uroz. p. p. Joštovi ɔc

Službu svú ɔc A teď Vám posílám zase slídníka, kterého jste mi poslali, z té příčiny, že se žádné zvířecí stopy nejímá, než toliko zajícű a řežábkű hledá a mám zvěří na svých lesích drahně. I za to Vás prosím pane ujče muoj milý, máteli jakého lepšího, že mi ho pošlete neb sem vonehdá honil, měl sem v leči šest jelenů a vepře nemaje slídníka dobrého nezabil jsem nic. Také pane ujče muoj milý račíte věděti, že již čas jest blízký sv. Havla 500 ss. gr. č., kteréž mi dáti máte; za to prosím, že mi je při tom času sv. Havla dáte a pošlete, neb jest mi jich v pravdě potřeba. Tu víru k Vám mám, že Vám to proti mysli nebude, neb víte dobře, pokudž mi možné jest, že pro Vás rád činím všecko ɔc D. na Líštně v úterý po matce boží na nebe vzetí l. 1534 (18. srpna)

Jan Holický z Šternberka.

7

Vysoce uroz. p. p. Joštovi z Rozmberka a na Krumlově panu a ujci mému zvláště milému

Modlitbu svú VMti vzkazuji. Urozený pane, pane a ujče muoj! Napřed zdraví ɔc VMti z poručení pána svého oznamuji, že pán muoj statek pozemský, kterýž má, prodati musí a to proto, aby dluhy splatil; i pro-

dadúc ten statek nemá žádného bytu. Protož VMti muoj milý pane ujče, pán muoj i já také za to VMti prosím, že ráčíte nám na některým zámku svým bytu popříti, až by pán muoj sobě někde jinde s pomocí VMti zjednal byt a což VMti v tom možného pro pána mého i pro mne možného učiniti jest, za to VMti prosím, že mi ráčíte po tomto poslu laskavů a přátelskú odpověď dáti. S tím D. v Praze l. 1534 v středu po sv. panně Lucii (16. prosince)

Eliška Holická z Šternberka.

8

P. Petrovi z Rozmberka.

Modlitbu ɔc ujče muoj nejmilejší! Zdraví ɔc Milý pane ujče! sem zpravena, že ráčíte mnoho klisen jmíti a že je ráčíte rozdávati; kúpila jsem sobě dvuor, za to VMti prosím, že mne ráčíte dvěma obdarovati na novosedlí, té jsem naděje že tak učiniti ráčíte a já za to chci VMti dobrú košili udělati. Chtěla bych je pro hříbata chovati a já se chci zase VMti vším dobrým odplatiti. S tím ɔc D. na Horách Kutnách ve čtvr. po provod. neděli l. 1540

Anna Holická ze Šternberka.

(Odpověď) Urozená paní teto a přítelkyně má milá! byste ɔc Psaní, kteréž ste mi učinily žádajíce, abych vám na novosedlí daroval dvě herky, dokládáte, poněvadž bych jiným je od sebe pryč rozdával, tomu sem vyrozuměl, i paní teta a přítelkyně má milá, omylně vás o tom darování někdo zpravoval a vězte, že nemám těch klisen žádných zbytkuov, neb více čtyř nemám a jednu z těch neb. bratr muoj pan Jošt přiřekl dáti p. Ondřejovi Ungnadovi a podle téhož přiřčení musím pánu ji dáti; ještě sám ve dvoře svém budu v tom nedostatek jmíti, a již mám. Protož vás za to žádám, že mi o tom za zlé jmíti nic nebudete, že z těchto příčin na ten čas žádosti Vaší naplniti nemohu, poněvadž v tom sám nedostatek mám. Než až bych někdy zásobnější byl, nechtěl bych vás v té žádosti oslyšeti. S tím ɔc D. na Krumlově v neděli před sv. Jiřím l. 1540

Petr z Rozmberka.

Šternberk. Pohled se strany jihozápadní.

9

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka a na Zvíkově ɔc

Službu svú ɔc Muoj milý pane bratře a kmotře! Teď Vám posílám dílo rukú svých, neb vím, že neráčíte rádi stříbrnými lžicmi jídati než raději dřevěnými a to jest první dílo mé, než až se lépe naučím, udělám VMti bohdá pěknějších a pošli je VMti. A za to VMti prosím, že mi ráčíte oznámiti, kterak se ráčíte všickni na svém zdraví míti, kteréhož by já Vám všem s pravú věrú rád přál. O mně račte věděti, že se na svú nohu děkujíc p. Bohu Všemohúcímu lépe mám a sem na tom, abych na vojnu pěšky šel v celém kyryse. S tím ɔc D. na Léštně v pátek po sv. Skolastyce l. 1547 (11. února)

Jan Holický z Šternberka.

10

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka a na Zvíkově p. otci mému milému.

Službu svú ɔc Dána jest mi správa od varhaníka VMti že se děkuje p. Bohu všemohúcímu dobře míti ráčíte na svém zdraví, kdež sem to rád uslyšel, nýbrž nad tím potěšen sem, kdež p. Buoh všemohúcí rač dáti za dlúhý čas. O mně račtež věděti, že děkuje p. Bohu všem. zdráv sem a dobře se mám; bych též VMti přáli abyste se ráčili tak na svém zdraví míti, jako já . . . . sem toť bul doma, očekával jsem VMti na Líštno tak jak ste mi ráčili rozkázati po služebníku p. bratra mého, abych to bul prvý věděl, že račte v Praze

býti, jistě bych bul se k VMti vypravil, než že jest mi pravil služebník p. bratra mýho, kdy je přijel, že ste mi ráčili vzkázati, že se tu račte staviti, kdy domu račte jeti. Muoj milý p. otče! Ted VMti posílám rukavice, které jsem VMti přines z Genue ze Vlach, VMti prosím, že je ode mne za vděk přijíti ráčíte; ač je málo, ale já věřím, že račte tak přijíti, jako by mnoho bylo, ač jsem bul VMti čistou sklenici nevelkú přines, než kdyste neráčili přijeti na Líštno, vyprosil ji na mně p. bratr. Na ten čas VMti nevím co jinýho psáti, než že bych se s VMti rád shledal, by to možný bylo. S tím ɔc D. v Krumlově v sobotu po sv. Pankráci l. 1552 (14. května)

Vácslav Holicský z Šternberka.

11

Uroz. pí. pí. Anně z Rogndorfu a na Krumlově ɔc

Službu svú ɔc Má nejmilejší paní sestro! VMti oznamuji, že sem s JMtí pánem z Hradce mluvila, aby své povolení k tomu dáti ráčil, že jest paní mladá žádostiva Šebestyana syna svého viděti, abych ho s sebou přivezla, kdyžbych do Prahy jela. I ráčil jest pán k tomu pověditi, abych tak učinila a psaní k VMti učinila. I za to VMti má nejmilejší paní sestro prosím, že ho ráčíte odpustiti, aby na jedney teyden před sucheymi dny byl ke mně přivezen do Hory a paní Kremzovou že ráčíte též odpustiti, aby mi ho přivezla a já zase chci z Hory paní vypraviti a když mi že pan Buoh pomuož zase domů navrátiti chci ho k VMti zase sama přivézti. Za to prosím že ráčíte pana ujce mého milého prositi, aby mi ho jakožto služebníka svého odpustil, že já mu ho zase brzo přivezu. Pannam šlechtičnám sestrám meym mileym, za to prosím, že ráčíte mou přátelskou službu pověděti s vynšováním dlouhého zdraví. S tím ɔc D na Žirovnici v outerey po provodní neděli l. 1551 (7. dubna)

Anna Holická ze Šternberka.

Při tom prosím, že ráčíte panny Alzběty prositi, aby mi svého frejíře odpustila, že on bude ještě ji více milovati, když ji nebude viděti.

12

Uroz. p. p. Vilímovi z Rozmberka a na Krumlově ɔc

Službu svú ɔc Muoj zvláště milej pane ujče! Nepochybuji než že v dobré paměti předešlou mou námluvu s VMtí i konečné zůstání z strany kuchaře poddaného mého jmíti ráčíte. I teď ho k VMti posílám a za to muoj zvláště miley p. ujče přátelsky žádám, že jej do kuchyně VMti přijíti mile poručiti a na něj laskavi beyti ráčíte. Tak aby v té kuchyni krmům takoveym, kterýchž užívati ráčíte, dělati a vařiti se naučiti mohl, aby potomně, když byste ke mně na Líštno přijeti ráčili, věděl a uměl jaké krmě VMti strojiti. A což tak na tuto žádost mou učiniti ráčíte, všelijakeym přátelstvím dobreym mně možneym VMti se toho věrně rád odplatiti i odsloužiti chci. Pan Bůh ɔc D. na Líštně v středu před ochtabem těla Božího l. 1556 (10. června)

Vácslav Holický z Šternberka.

13

Urozenému p. p. Hendrychovi staršímu ze Švamberka a na Zvíkově panu otci mému zvláště milému.

Službu svú ɔc Tak jakž sem dne onehdejšího VMti připověděl chrtici nového líta dáti, teď tak činím a VMti muoj zvláště miley p. otče tu chrtici nového líta posílám, kteráž (tomu jistě věřiti račte) mezi VMti chrty nejzadnější nebude, spíš nejlepší. VMti věřím, že ji ode mne jakožto od syna vděčně přijíti ráčíte. S tím ɔc D. na Líštně ve čtvrtek před památkou nového léta l. 1557 (30. prosince)

Vácslav Holický ze Šternberka.

14

Mému vždycky milýmu bratru ujci a kmotru panu Petrovi z Rozmberka buď dán k vlastní ruce.

(V šifrách.) Léta páně šedesátého štvrtého v neděli Okuli. Služba má s vynšováním všeho nejlepšího můj zvláště milý bratře! Oznamujiť, že jsem psaní tvé přijev dne včerejšího z Moravy v domě svém našel i tak bych byl učinil a na tu střelbu kratochvilní k tobě přijel, ale pozdě mi poselství od tebe došlo teprva potimni (sic) když po střelbě jest. A však nic míně mi oznam budešli ten půst doma, k tobě bych přijel, ač sem se s koněm upadši velice včera stlouk, tak že ležeti musím. Barvíř praví, že sem jedno žebro zlámal avšak sem se k stolu přivésti dal a tak něco přinést, ať bych sám svú rukú napsal; ale barvíř mi těší v půl druhý neděli zhojit. Pán Bůh mého s tebú shledání rač popřít v dobrém zdraví. Dán jest pátého dne března

Tvůj volný vždycky Vácslav Holický z Šternberka.

Proto mi přece oznam, budešli na Krumlově ten půst, kdy se k tobě některak dosmejčím.

15

Uroz. p. p. Petrovi Vokovi Vokovi z Rozumberka a na Vinterberce (v šifrách) stříhači kraje Prachenského ɔc

Muoj ze všech nejmilejší bratře ! Zdraví ɔc Nejschvaleji k tobě muoj vždycky milý bratře k tobě posílám žádostiv toho přezvěděti, kterak se při svém zdraví máš. O mně věz, že jak jsem se s tebú rozjel přijev domů hned sem leh a nevstával až do druhýho dne do nešporů a téměř málo kde před pokoj nejdu, a kdybych jediný dva dni ještě tak se vozívati měl, jistě bych za to hrdlo dáti musil. Poznávám to, že mi

již v truncích schází; byt mi tak na jiným scházelo, jistě bych k štule nepospíchal; (šifr.) však jakž koli vidí mi se, že tě u Kačenky přece vosočím a to máš jisto — Teďkyť korbel vilkum do tvého lusthauzíku, jakť sem připověděl odeslati, posílám; žádám když k tobě pan Adam z Hradce přijede, že mu jej připíješ, na mne spomůc jakž můžeš a po tý mu netřeba bude rozkazovat spat, puojde sám neb se do něho málo vlívá. Kdy sem tě onehdy vyprovázel, pes muoj Ptáček, který při mně vždycky bývá v pokoji, s tebú jesti přece běžel, žádám muoj milý bratře, že mi jeho zase po tomto poslu odešleš. Prosím voznam mi jak si p. Bitovského u sebe chovati dal, přibyloli jest mu co po vonehdejším rozumu, chceli tak přece výjpravně do Moravy zase jedt. S tím ɔc Dán v Šternberce v pátek po božím těle l. 1558 (18. června)

Tvuoj vzdycky ve všem volný bratr Václav z Šternberka rukú vlastní.

16

Vys. uroz. p. p. Vilímovi z Rozumberka ɔc

Vysoce urozený ɔc VMti muoj zvláště miley pane ujče a kmotře oznamuji, že dnův pominulých jsouce v Praze i v domě VMti, jsouce při nedostatku zdraví, sem zase z Prahy jel, byv s JMC. pánem mým nejmilostivějsím toho oumyslu mluviti a JMti jakožto pána svého nejmilostivějšího žádati, aby JMC buď osobně k poctivosti mé na veselí svatební v neděli před sv. Václavem nejprv příštím t. j. 25. dne tohoto měsíce října do domu mého na Šternberk buď osobně přijeti anebo na místě svým vyslati ráčil, však pro ten nedostatek zdraví svého musil sem toho pominouti. A však VMti já jakožto p. ujce a kmotra svého zvláště milého žádám, že to pro mě jakožto služebníka VMti učiniti a s JMti C. panem mým nejm. na místě mým promluviti, též i JMti na místě mým žádati, aby JMC. prohlídnouce k mým službám činěným mně tu milost učiniti a na takový veselí ku poctivosti mé na den výš jmenovaný buď osobně přijeti a nebo na místě svým vyslati ráčil. Což tak JMC jakožto pán muoj nejm. k žádosti a prosbě mé učiniti ráčí, JMti se toho jakožto poslušný poddaný službami svými též i VMti, což tak žádosti této pro mně učiniti ráčíte, odsluhovati rád chci. A VMti jakž i předešle skrze psaní tak i oustně sem žádal, ještě připomínaje mou žádost v svý paměti majíc též k poctivosti mé na den výš oznámený přijeti do domu mého ráčíte, žádám s tím ɔc D. na Českém Šternberce v pátek po památce naroz. p. M. l. 1575 (9. září)

Václav Holický z Šternberka a na Českém Šternberce.

17

Uroz. p. p. Zdenkovi Albrechtovi z Lobkovic na Chlumci ɔc

Službu ɔc Tak jak zlí nešlechetní lidé jsou zde v království JMC. Českém pozdvižení učinili a toto království skrze praktiky svý zvláštní sou k zavedení přivedli a nás některý v nemilost při JMC. uvedli; tak jakobychom my spolu s nima nevěrní poddaní JMC. beyti měli, čehož mně pan Bůh uchovati ráčil, že v žádných radách ani praktikách sem s nima nebýval, což panu hofmistru nejvyššímu i jiným mnohým lidem povědomo jest. A nechtěje jiného žádného za pána míti krom JMC. pána mého nejmilostivějšího; v nepřízni veliký sem u nich byl, tak že mne v nenávist vzavše, praktiky i vo bezhrdlí mý usilovali a činili, tak že sem hrdlem i statkem svým bezpečen nebyl. I nemohouce pak mysli své žádným způsobem spokojení míti, dokud bych nemohl předzvěditi, že v milosti JMC. a K. pánu mém nejm. sem, k V. M. se k svýmu laskavému pánu a švakru utíkám a V. Mti služebně za to žádám, žeť mně tu velikou milost učiniti a prokázati a mně JMC. pánu mému nejm. přednésti, že sem já vždycky JMC. věrnej poníženej poddanej byl a do smrti ním zůstati chci i tolikéž žádám, že se k J. M. C. přimluviti ráčíte, aby mně J. M. C. pán můj nejm. milostivej perdon dáti a mejm milostivejm císařem a králem bejti a zůstávati ráčil, tak abych jsouce v J. C. a K. milosti s tím se v svý starosti těšiti a spokojenou myslí umříti mohl. Nebo před V. Mtí netajím, že J. M. kurfiřst Sazský ráčí tu příčinu ke mně bráti že vod JMti C. žádného perdonu nemám a neráčí chtíti ty věci manželky mý vydati, který sem tam v zdejším pozdvižení vědouce vo tom, že J. M. kurfiřšt ráčí dobře s J. M. C. míniti, do země J. M. odvésti dal, jsouce toho oumyslu tolikýž sám s manželkou s dítkami tam do Míšně vodjeti, statky svý všecky pro J. M. C. vopykati, nebo i dům sem sobě v Míšni z dovolení J. M. kurfiřšta najíti dal, ale J. M. kurfiřšt ráčil skrze J. M. pana hofmistra nejvyššího poručiti mi voznámiti, abych nevodjížděl, nýbrž tu v domě na J. M. kurfiřšta očekával, poněvadž ráčí do kraje Žateckého a Litoměřického s lidem svým chtíti vtrhnouti, že J. M. C. i tolikéž J. M. kurfiřštu tu v domě platněji budu moci sloužiti, než bych vodjel. A tak J. M. kurfiřstu to dobře povědomo bylo, i tolikýž J. M. panu hofmistru, že sem J. M. C. věrnej upřimnej poddanej byl; v tom ve všem se na J. M. pana hofmistra vodvolávám. Já bych nepominul sám osobně k JMC. přijeti, k nohám J. M. padnouti a svou omluvu učiniti, ale pro nedostatek zdraví a svou velikou sešlost na tak dalekou cestu se vydati nesmím, než V. Mti se v tom můj laskavej pane švakře tý veliký důvěrnosti, kterouž k V. Mti sem vždycky měl a mám i tolikýž vod V. Mti mnoho milosti a lásky přijímal služebně poroučím a věřím že mě v týto nynější žádosti oslyšeti neráčíte, nýbrž mým laskavým pánem a patronem při JMC. že beyti ráčíte. Já pak sem V. Mti i Jí. Mti paní žádal vždycky sloužiti a snad vedlí povinnosti svý tak jak rád sem chtěl, toho sem pominul. Dá mi to pán Bůh, že V. Mti celýmu

domu i tomu nejmenšímu této milosti odsluhovati budu. A tak se lásce a milosti V. Mti poroučím a vod V. Mti laskavý a potěšitelný vodpovědi vočekávati budu. S tím ɔc D. v Praze 14. dne Maji l. 1621.

V. Mti služebník vždycky Štěpán Jiří z Šternberka.

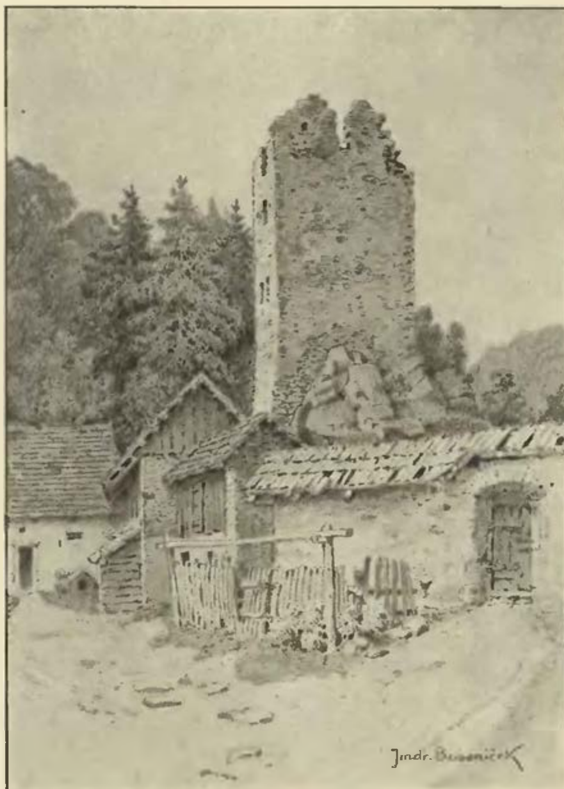
18

Vysoce urozené kněžně a paní paní Polyxeně kněžně z Lobkovic rozené paní z Pernšteina, paní na Roudnici, paní tetě mé nejmilostivější J. K. M.

Vysoce urozená kněžno, paní paní teto má nejmilostivější! V. K. M. poníženě ruce líbajíce, na pánu Bohu všechno nejlepší dobré vinšuji a žádám. Milostivá kněžno! Nemohu nechati než se V. K. M. skrze tutu mou špatnou cedulku k milosti a lásce se poroučeti. Při tom poníženě prosíce, jakž jste se milostivě, když jsem u V. K. M. v Praze byl, zakázati ráčili, že mně o rodu páních Holických z Šternberka některý pěkný památky zapůjčiti ráčíte, kterých já k mý genealogii potřebuji. Zase se tý milosti V. K. M. poslušně odsluhovati nepominu. A tak nechtíce V. K. M. dál zaneprázdňovati, v ochranu pána Boha všemohoucího V. K. M. poručena činím. Na Českým Šternberce dne 28. Octobris a° 1638.

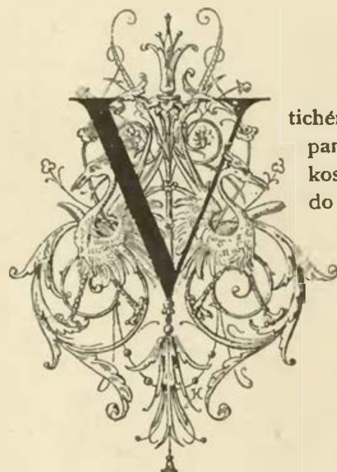
V. K. M. nejponíženější a nejposlušnější syn ujec a chlop až do smrti V(ácslav) J(iří) hrabě ze Šternberka.[1])

[1]) Jiné listy jeho otištěny od V. Schulze v Hist. arch. Č. akademie č. 14.

Šternberk. Zbytky věže v podhradí.

KLÁŠTER SV. PROKOPA.

V tichém údolí Sázavském jsou ještě některé zbytky bývalého kláštera sv. Prokopa, jehož památku každý dobrý Čech ve své paměti snáší. Kromě zbytkův n. nádherného kostela skoro nic již slavnou dobu kláštera nepamatuje. Jest tu sice zámek, rozsáhlé do čtyr stran vyzdvižené stavení beze všech ozdob stavitelských, bývalý to konvent kláštera, ale to je stavba pozdějšího již obnoveného kláštera ze 17. století. Z toho, co bylo obýváno mnichy až do r. 1420 a kde bydleli držitelé 15. a 16. století, není tu pranic.[1])

Když Pražané opanovali l. 1421 klášter sv. Prokopa a snad než se to stalo, uprchli mniši se svými poklady a skrývali se v bratrských klášteřích. Kdo se tehdy klášterství ujal, není známo, ale l. 1427 měli je *Sazema* a *Boček Jevišovští z Kunštátu*, kteří dali Vaňkovi, mlynáři z Podrataj, mlýniště pod Samopšemi k ustavení mlýna a to pod úrok. Později měl je Sazema sám, bydle tu s manželkou Marketou z Levnova, která mu poručila l. 1431 všechen svůj statek. Jsa věrným přívržencem strany pod obojí a jich hejtmanem vpadl t. r. do Rakous a žil ještě l. 1433.[2]) Klášterství držel po něm *Jan Zajímáč z Kunštátu*, jeho synovec, jenž spravoval též široké zboží Jevišovské, ale o něm l. 1435 jinak nařídil.[3]) Císař Zikmund zapsal mu r. 1436, 21. září velký kus klášterství s mnohými vesnicemi,[4]) snad i klášter samotný; ostatní klášterství též rozchváceno. Jan stál také při straně pod obojí nejen r. 1440, nýbrž i potom při straně Poděbradské, s níž vpadl r. 1448 do Prahy, táhl pak (1450) na Sasy a válčil s jednotou Strakonskou. Když l. 1452 glejtován jest Oldřich jednotou Poděbradskou, psán byl Jan v glejtu jako první po správci zemském.[5]) Žil ještě l. 1460 a obdržel tehdá od krále Jiří zápis na ves Hostivař.[6])

Po něm měl klášterství *Jindřich Jevišovský z Kunštátu*, zejména l. 1474, když měl s kosteleckým pánem při o loučku u Penčic.[7]) Později jej nikde nenacházím a soudím, že jeho synové byli *Jan* a *Prokop bratří Zajímáčové*, kteří obdařili l. 1488 své poddané Prostoměřské.[8]) Ale již před tím (1481) slove *Hanuš z Vartemberka* seděním na klášteře sv. Prokopa a tak i r. 1494, ačkoliv mezi tím (1491) se také Prokop tak psal.[9]) Vysvětliti to pro nedostatek pamětí nelze. Král Vladislav dovolil Prokopovi (1500), aby mohl některé části klášterství zastaviti,[10]) kromě toho obdrželi oba bratří (1502) majíce již životy zapsané ještě tu milost, aby dědici jich po vyjití obou životův splacováni byli jedině od králův neb toho zákona.[11])

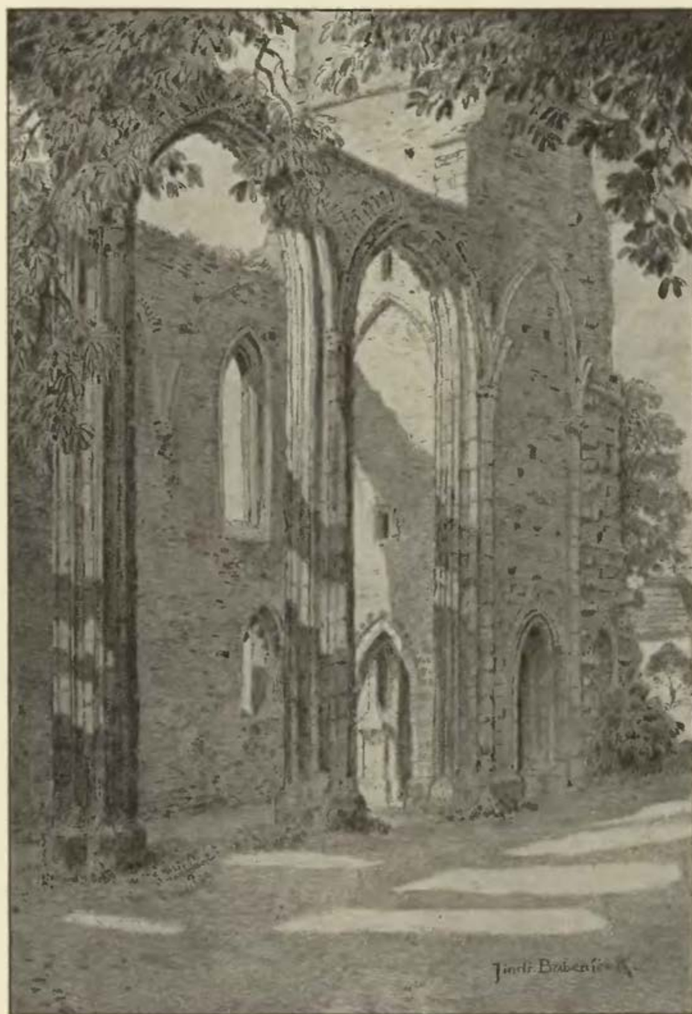
Asi v l. 1502—1505[12]) rozdělili se oba. Janovi dostaly se statky

Klášter sv. Prokopa. Strana jižní.

---

[1]) Pomůckou Bienenberg, Sazawa oder S. Prokop, Prag 1795, odkudž Pam. arch. IX 489 a Vlasákova Místop. bibl. XII díl. [2]) Pam. arch. IX. Paprocký o st. pan. 290, Arch. Č. III 498, DD 20, 79. [3]) Zrcadlo na str. [4]) Zbytky reg. král. č. 1336, 1412 a 1509. [5]) Arch. Č. III 524, 551, V 274. [6]) Arch. kapit. Praž. [7]) Arch. musea Brněnského. [8]) Reg. král. ve Vídni. [9]) Stará kniha Kouřim (mus.) a arch. Mus. Brn., arch. Třeboňský. [10]) Arch. Český VI 683. [11]) Arch. Č. X. 419. [12]) Arch. Č. VI 320, 321.

Klášter sv. Prokopa. Strana severní.

v Čechách a Prokop vzal Jevišovice na Moravě a některé statky v Čechách. Jan byl od té doby samotným pánem na klášteře, sedě tu s manželkou svou Annou z Hradce.[1]) Ačkoliv zdědil panství Polenské, zavedl se přese všechno bohatství tak, že prodáváno a zapisováno, aby se z dluhův vybředlo. Od r. 1525 docházelo k tomu, že část po části věřitelům odhádána. Zápisní držitelé bydleli tuším v bývalém konventu, který býval ohrazen a baštami zpevněn. Stavení to se proto nazývá zámkem v současných pamětech.[2]) Konvent (totiž osoby) udržel se po r. 1421 stále pobývaje v klášteřích svého zákona a dostal se v držení svého bývalého kláštera teprve asi v polovici 16. století. Když totiž Jan zemřel, dědil po něm syn *Ludvík* a ten osvobodil Janovi opatovi kl. u sv. Prokopa dům, jejž on od n. Jana otce jeho koupil, ode všech poplatkův.[3]) Protože pak nebylo naděje, že by Jan klášterství udržel, vyprosil si (1518) *Michal Slavata z Chlumu* výplatu téhož kláštera.[4]) Když věřitelé na zaplacení dolehali, Ludvík mínil ujíti tomu dobrou vůlí, jíž zastavil právo své zápisné na díl panství s městečkem Sázavou *Michalovi Slavatovi.* Ale na dolehání věřitelův odhádány dědiny ty komorníkem od desk zemských r. 1528 Vácslavovi Danielovi a Jakubovi Fikarovi z Vratu, zůstal z toho tedy jen malý podíl (právo dědičné) Prokopovi Trmalovi z Toušic, manželu Justiny z Kunštátu. Obec Starého města Pražského měvši sobě právo odhádané od oněch dvou postoupené splacena jest konečně Michalem a práva svého mu r. 1529, 16. března postoupila.[5]) Druhá část zboží, totiž městečko Mnichovice s vesnicemi některými, byla se již dříve odhadem dostala Jaroslavovi ze Šelmberka a držána potom k Hrádku komornímu.

Michal posledním pořízením r. 1533 poručil rozsáhlá zboží svá, a s nimi také zámek Klášter sv. Prokopa *Slavatě z Chlumu,* strýci svému.[6]) Dědic tohoto bohatý *Diviš z Chlumu* držel zboží tato zděděná k panství svému kosteleckému až do r. 1547, potom přidav se k jednotě pánův a měst proti králi Ferdinandovi citlivě pokutován jest na statcích svých. Mezi jiným ztratil Kostelec a také všechna zboží zápisná, jež ku Kostelci držel. Tudíž postoupil dskami *králi Ferdinandovi* r. 1547 práv svých k statkům zápisným, jež byly klášter sv. Prokopa zámek, dvůr poplužný s poplužím, městečko Sázava, ve vsích Pyskočilích, Vlkančicích, Přívlakách, Oděradech, Mrzkách, Buníně, Radvanicích c. t. m., nicméně i dědin ode dvora Klášterského, Moštického a Oděradského, vsi Vrbčan a konečně i právo zástavné k Tehovu tvrzi a zboží někdy panství Litomyského, jež byl někdy Michal Slavata zástavou od Viléma Kostky z Postupic dostal.[7])

Odňatý tento statek zůstal několik let v držení komory královské a mniši tuším v držení kláštera ale bez klášterství uvedeni. Král Maximilian chtě nabýti panství Dobříšského od *Ferdinanda Švihovského z Ryžemberka* zapsal mu l. 1571 klášter sv. Prokopa k užívání a proti počtu činění do vůle své, avšak bez honův a lesův.[8])

[1]) Arch. mus. Arch. Č. XVII 722. [2]) Bydleli tu také purkrabě 1508 Jiří od Dubu, 1513 až 1519 Matěj ze Střimelic. [3]) Přepis v arch. arcibisk. [4]) Reg. král. v arch. gub. [5]) DZ II H a H 10, Arch Český 28, 204. [6]) DZ III B 14, B 23. [7]) DZ 46 k 18. [8]) Arch. gub.

Ferdinand byl by rád klášterství dědičně dostal, protože se tehda zápisné statky zhusta doprodávaly, a ucházel se o to l. 1588. Podána ta věc na arcibiskupa, který samozřejmě k tomu neradil, ale císař přece dal Ferdinandovi (1591) klášterství do života.[1]) Ferdinand nepřestal se domáhati doprodání a podal císaři novou žádost l. 1596.[2]) Poslána proto t. r. komisí, aby panství odhadovala, než nedošlo k ničemu. L. 1599 pak Ferdinand zemřel a protože měl klášterství jen do života, ujato zase ke kr. komoře. Děpolt, syn Ferdinandův domáhal se potom navrácení aneb aspoň zaplacení sumy 2500 kop gr. Č. a co od otce jeho na statcích opraveno bylo. Zápisní tito držitelé bydleli v »tvrzi neb sídle«, která byla při klášteře.[3])

Tvrz Sázavskou s panstvím příslušným získal potom *Adam mladší z Valdšteina* (J. M. C. rada, komorník, nejvyšší štolmistr dvoru J. M. a nejvyšší sudí v království Českém) držitel sousedního zboží Hrádeckého. Král Rudolf chtěl jej odměniti, hledě na jeho služby »netoliko při sjezdech a sněmích obecných, ale byv i od J. M. ne jednou do cizích zemí vysílán« a t. d.; proto mu vkl. 1611, 12. dubna v 50.000 k. miš. postoupil tvrz neb sídlo při klášteře sv. Prokopa, městečko Sázavu, ves pod klášterem, 4 vsi. Vymíněno však při tom, že mohou se zboží ta ve dvou letech vyplatiti, kdyby však se nevyplatila v těchto 2 letech, má býti potom dědictvím zpupným.[4]) A poněvadž týž Adam († 24. srpna 1638) po svých předcích ostatní část panství n. Sázavského držel, spojena jsou zase všechna zboží klášterská. Ta zůstala prozatím spojena s panstvím Hrádku komorního, pročež se také s Kunstberkem a Novým Ronovem po smrti Adamově synu jeho *Janovi Viktorinovi z Valdšteina* dostala. Za jeho však časův nacházela se tvrz zdejší již v stavu žalostivém, jednak pro zanedbávání opravy potřebné, jednak pro chatrnou stavbu tvrze samotné. V dílčí ceduli zajisté r. 1638, 25. listopadu se popisuje takto: »Klášter sv. Prokopa, k tomu před lety náležející bylo vystavené sídlo neb tvrzka od dříví s pivovarem zděným nyní pusté. Odhadána tehdá pouze na 200 k.«[5])

Zatím se přiblížil čas, kdež mniši kláštera opět se vzmohli, aby si mohli vystavěti nový klášter. Již r. 1630 dostal klášter Sázavský náhradu peněžitou za všecky ve válce husitské ztracené statky následkem porovnání mezi papežem Urbanem VIII. a Ferdinandem II. učiněného. Mimo to nalezl klášter dobrodince a štědré podporovatele, biskupa Hradeckého, paní Vlašímskou, zvláště ale Broumovského opata jako visitátora řádu. Působením tohoto vyslaný řeholník P. Daniel Ildefons Nigrin vyjednával dlouho zakoupení části panství sv. Klášterského. Konečně smlouvou r. 1663, 18. května na Komorním hrádku uzavřenou prodal Jan Viktorin z Valdšteina Augustinovi Seifertovi opatovi Broumovskému jako visitátoru řádu benediktinského v Čechách a na Moravě jmenem nástupcův kláštera a konventu p. Marie a sv. Jana Křtitele jinak sv. Prokopa tvrz pustou pod samým klášterem ležící, pustý pivovar, mlýn s pilou, dvůr poplužný pod klášterem, městečko Sázavu s rychtou hned u kláštera, vésku Vesce a pustý mlýn Kazkov za 18.000 fl. uh.[6])

Úmrtím hraběte Jana Viktorina r. 1676 prošly a pominuly všecky životy k držení statků zápisného oprávněné, pročež hned Daniel Ildefons opat kláštera sv. Prokopa (1664, 24. března ustanovený) při synech jeho Adamovi Maximilianovi, Janu Karlovi a Ferdinandovi seděním na Hrádku komorním toho vyhledával, aby dědiny ty vyplaceny byly. Našlo se sumy zápisné 11051 ss. 20 gr. (čili na zlaté 12.893 fl. 13 kr. 2 d.), začež klášter hrabatům prodal k Hrádku městečko Mnichovice a několik vesnic (1677, 29 května), naproti tomu však od nich 4 vesnice se všemi okolními lesy obdržel (což vše bývalo zápisné) a mimo to 2 vsi dědičně, jež gruntům klášterským hrubě příležity byly, při čemž hrabata od té výplatní sumy 11051 kop i s restem a úroky za odprodanou r. 1663 Sázavu, což činilo 1635 fl., dobrovolně upustili. Tak tedy opět jest zřízen klášter, část chrámu pustého byla sklenuta a střechou opatřena. Klášter trval až do roku 1785. Z konventu novějšího utvořen jest nynější zámek.

[1]) Arch. gub. [2]) Rkps. bibl. Praž. II A 12 [3]) ZD 93, L 19. [4]) DZ 135 G 1. [5]) DZ 301 F 11. [6]) DZ3 14 D 25

TVRZE V OKOLÍ ŠTERNBERKA.

Ve vsi **Křešicích** v osadě Divišovské stávala tvrz na místě hospody. Zbyl z ní prostranný podzemní sklep a část přepevné zdi. Na tvrzi vyrostl rod příbuzný Zoulům a Chobotským z Ostředka, zejména *Mojek* a *Štěpán* (1379) a bratři *Ahník*, *Mikuláš* a *Zbyněk*.[1]) Mikuláš zemřel před r. 1391 zůstaviv syny *Mojka*, *Zbyňka*, *Bohunka* a *Mikuláše*.[2]) Současně s nimi žil *Ahník* (1398), jenž sloužil l. 1419 králi Zikmundovi.[3]) Týž byl také l. 1427 mezi těmi, kteří do Prahy vskočili.[4]) Dotčený Zbyněk druhý měl z manželky Běty syny *Jana* (1420, † r. 1436), *Mikuláše*, *Zbyňka* a *Hynka*, kteří l. 1436 zápisy na Malešov a Onomyšl obdrželi.[5]) Křešice, jak se zdá, buď ke konci 14. neb počátku 15. st. prodány. V l. 1406—1431 totiž připomíná se *Chval z Křešic*, jenž často klášterům v Praze a Benešovskému platy na zboží Křešickém prodával.[6]) Jak se zdá, držel *Jan Botan z Radiče* se svými syny l. 1446 Křešice; tehdá totiž koupil platy v Šternově a Čeřenicích.[7]) Nedlouho před r. 1507 koupil je Mikuláš starší Trčka z Lípy pro Mikuláše, svého syna nemanželského;[8]) tento nazýval se Mikulášem z Lípy a seděl tu ještě l. 1510.[9])

L. 1529 prodal *Mikuláš z Jenišovic* s Alžbětou z Lazec manželkou svou tvrz Křešice *Janovi Duhlovi* z Pustovět a Duhel zase l. 1548 *Jitce ze Chřenovic*, manželce *Ondřeje Mezenského z Mezného*.[10]) Od této koupil je l. 1552 *Albrecht Lhotický ze Lhotic* a seděl tu ještě l. 1561.[11]) Neznámým spůsobem (snad dědictvím) dostal se pak »zámek Křešice« *Bohuslavovi mladšímu Těminovi z Těmic*, jenž jej l. 1584 *Kateřině Malovcové z Velemyšlovsi* prodal.[12]) Tato paní (v druhém loži provdaná Robmhápova) držela Křešice až asi do r. 1608, kdež je prodala *Janovi Chobotskému z Ostředka*. Vklad ve dsky následoval l. 1610,[13]) ale brzo potom Jan zemřel, zůstaviv nezletilé dítky. Mandaléna Voračická z Ostředka, sestra zemřelého, ujala se jich jako poručnice a prodala Křešice 1611 vdově Veronice Chobotské roz. z Kostelce nad Ohří.[14]) Tato vdala se za některý rok zase za *Jiříka Heraklia z Blíživa* a prodala l. 1614 zámek a ves Křešice *Oldřichovi Holickému ze Šternberka*.[15]) Od té doby patřily ke Šternberku.

*

V **Mechnějově** neb **Měchňově** spatřovaly se zbytky nějakého velkého stavení. Tvrzí to nebylo, neb se nepřipomíná a ves patřila vždy ke Šternberku.

*

Také v **Čeřenicích** bývaly zbytky nějakého stavení, jemuž se říkalo Bambous. Ač je několik pamětí o Čeřenicích, nelze z nich seznati, co tu bývalo.

*

Ves **Zdebuzeves**,[16]) jež jmenem svým patrně na zakladatele Zdebuda poukazuje, měla již v 14. st. farní svůj kostel a tvrz, jejíž držitelé právo podací vykonávali. Nejstarší z nich *Mikuláš ze Zdebuzevsi* podával sem r. 1375 nového faráře,[17]) r. 1382 byl však již mrtev a vdova po něm zůstalá Jitka držela tvrz Veseckou.[18]) Z rodu Majnušův pocházel kněz *Kolman ze Zdebuzevsi*, jenž byl od r. 1362—1393 farářem v Rovném u Skalice a společně s bratrem svým *Majnušem* r. 1383 a 1391 patronem kostela ve Zdebuzevsi.[1]) Oba bratři drželi také Čestín kostel zboží, kdež se Kolman stal r. 1393 farářem ku podání bratra svého a kdež asi r. 1401 zemřel. Majnuš jej přečkal několik let a nabyv také Psář, daroval r. 1404 oltářníku u sv. Anny v Čestíně kostele plat a prodal r. 1406 nějaké dědiny klášteru sv. Prokopa.[2])

Pánem tvrze zdejší byl roku 1407 *Jan Benátský z Vrbky*, jenž ke kostelu zdejšímu až do roku 1417 kněze podával.[3]) Synu jeho Jindřichovi a kdyby ten umříti měl, *Janovi řeč. Olešákovi ze Zdebuzevsi* jinak z Nesper zapsal Jan Bebta z Nesper r. 1418 vsi své Šternov a Čeřenice.[4]) Jak se zdá zemřeli záhy oba Benátští a držitelem tvrze stal se řečený Olešák, jenž byl již v letech pokročilých a ani strýce svého Jana Bebtu, po němž děditi měl, nepřežil. Cítě konec života svého, učinil r. 1433 26. září poručnicí všeho statku svého manželku svou Dorotu[5]) a zemřel nedlouho potom. Podle toho poručenství uvázala se Dorota v tvrz Zdebuzeves, k níž se také připovídal *Jan Bebta z Nesper* jakožto strýc nedílný zemřelého, z čehož vznikaly spory před soudem zemským. Bepta pohnal Dorotu a pak (okolo 1437, 28. února) přijal za společníka svého nedílného na tvrz Zdebuzeves s dvorem popl. a vsí celou a vsí Šternov a Čeřenice *Chvala ze Chmelného*.[6]) V měsíci květnu obdržel Jan právo pro nestání Dorotino a zveden jest 25. července na zboží ve Zdebuzevsi. Zatím však Dorota, nechtíc se dlouhými přemi baviti, prodala Zdebuzeves s podacím *Janovi z Kunštátu*.[7]) Jan odpory ujímal se nyní dědictví svého, naproti tomu však *Vykéř ze Chmelného* (dědic Chvalův a Janův) také na právě svém stál a práva vedení r. 1454 obnovil; ale ani tento nedočkal se dokončení dlouhé pře, jež teprv r. 1455 ve prospěch sirotkův Vykéřových a proti Janovi z Kunštátu rozhodnuta byla.[8]) Mezi tím také tvrz zdejší zpustla.

Začátkem 16. století (ještě l. 1531) držel Zdebuzeves *Petr Opit z Maličína*, jehož dcera Anna Zdebuzeves tvrz pustou, dvůr popl. a ves s podacím kdysi před r. 1540 prodala *Janovi Opitovi*, jinak *Peřinovi z Maličína*.[9]) Vladyka tento byl král. forstmistrem a měl manželku Elišku z Nežetic, jíž na Zdebuzevsi 300 k. gr. věnoval.[10]) Poněvadž na zdejší tvrzi někdy přebýval, opět ji obnovil a prodal potom (1549) tvrz Zdebuzeves s celým zbožím *Pavlovi z Podivic*, kr. úředníku mince na Horách Kutných.[11]) Po něm držel tvrz *Vácslav z Podivic*, jemuž manželka jeho Dorota (kšaftem r. 1558) všechno zboží své na domích, zahradách, dluzích a svršcích při právě města Čáslavě odkázala.[12]) Vácslav pojal po smrti její druhou manželku *Johanku z Lukavce*, jíž (1566) na tvrzi Zdebuzevsi věnoval a také před smrtí svou všech svých spravedlností postoupil. R. 1569 byl již mrtev a Johanka nacházela se v samostatném držení Zdebuzevsi.[13]) Ještě pak l. 1571 se připomíná *Jan Myška ze Žlunic* jako pán na Zdebuzevsi. Kdo pak následoval, není známo. Tvrz Zdebuzská dostavši se k panství Sternberskému zpustla brzo, tak že po ní nic nezbylo.

*

---

1) Acta jud. Rel. tab. I 451. 2) Borový, Lib. erect. IV 363. 3) Manual arch. kap. Reg. říšská. 4) Bartošek. 5) Arch. č. II 188. 6) Lib. erect. Paproc. o st. pan. 290. 7) Arch. Roudnický. 8) DD 27. C 8. 9) Reg. kom. soudu. 10) DZ. 5 G 1, 8, N 19. 11) DZ. 10. J 8, reg. kom. soudu. 12) DZ 252. C 26. 13) DZ 135. C 21, arch. gub. 14) DZ. 184, P 14. 15) DZ. 188. E 5, reg. kom. soudu. 16) Pomůcka: Vlasákův okres Vlašim. str. 97. 17) Lib. conf. Snad byl bratrem jeho *Petr*, jenž se stal l. 1277 opatem Sázavským. 18) Rel. tab. I 472.

1) Lib. cont. DD 13 . 154. 2) Lib. erect. V f. 78, Rel. tab. II 29. 3) Lib. conf. L. 1415 slove Jan z Buzevsi (Orig. stížního listu). 4) DD 21, 143. 5) DD 21, 108. 6) Reliq. tab. II 154. Chval si také vyprosil nápad na císaři Zikmundovi. Nicméně byla tvrz zdejší roku 1437 za odúmrť provolána a udělena Vilémovi ze Žlutic, jenž jak se zdá mnoho neprovedl (DD 15 f. 330). 7) Reliq. tab. II 135 vkl. 1437, 25. října, koupě se stala arci dříve, tuším již před učiněním nálezu v květnu. 8) Reliq. tab. I 107—108. 9) Reg. k. s. DZ l. B 25. 10) DZ 4, A 10. 11) DZ 8, R 22. 12) Kniha kšaftův 1552 až 1593 C 13 v Čáslavi. 13) DZ 15, N 13. Arch. Třeboň.

V kostelní vsi **Soběšíně** při samé Sázavě byla tvrz, jejíž nejstarší držitelé rohatou střelu na štítě nosili. Řadu jich začíná l. 1338 *Unka.*[1]) V druhé polovici 14. st. již se rod ten rozvětvil. Na Soběšíně seděl l. 1361 *Jindřich* se synem *Zdenkem* a podávali sem faráře. Současně držel *Markvart Soběšín* (1363—1390) statek Malejovice. Týž zemřel nějaký čas potom zůstaviv syny Prokopa, Petra a Markvarta, z nichž první dva l. 1396 kněze do Malejovic podávali, avšak potom usadili se na Moravě, kdež se ještě l. 1418 připomínají.[3]) Prokop držel kromě toho v Čechách Lešany.[4]) S Markvartem Malejovským současně žili bratří *Markvart* v l. 1356—1383 kanovník Vyšehradský[5]) a druhdy místoděkan a *Unka*. Tento byl v l. 1364—1373 spoludržitelem Neustupova, syn jeho *Hanuš* stal se l. 1379 farářem ve Vyšehořovicích.[6]) Konečně se v l. 1390 a 1391 bratří Jaroslav a Markvart připomínají, kteří drželi Čivice, manský statek

Zámek v Jemništi.

biskupa Olomouckého.[7]) Na Soběšíně samém seděli v l. 1395 a 1396 bratří *Machek, Jan, Zdeslav* a *Markvart*, podávajíce sem faráře. V pozdější paměti připomíná se také Unka bratr jich, již l. 1416 zemřelý.[8]) Markvart, poslední z těchto bratří odkázal ke kostelu zdejšímu (1416) role a sestra jeho Vichna přidala lán v Neustupově. Při tom darování svědčil *Bartoš z Soběšína.*[9]) Markvart (ačli tento) byl l. 1421 na sněmu Čáslavském.[10]) V bitvě u Vyšehradu padl *Aleš Krk Soběšín.*[11]) Zdá se, že Soběšín asi v ty časy prodán, neb u pozdějších Soběšínů nelze najíti, aby měli nějaké styky s tvrzí Soběšínskou a jisto jest, že *Sokol z Soběšína*, který vpadl l. 1448 do Prahy, byl z rodu *Sokolů z Kochanova.*[12]) Týž se jmenoval křestním jmenem *Prokop*. Týž zemřel před r. 1465 zůstaviv syna *Vácslava*, jenž ke tvrzi část vsi držel.[13]) Poslední toho rodu byl *Jiřík* Sokol a tušim jeho vdovou *Alžběta z Lazec*, jež l. 1530 zemřela zapsavši Soběšín *Mikuláši z Jenišovic* manželu a *Janovi a Krištofovi Skalkům*

[1]) Arch. kap. Vyšehradské. [2]) L. 1408 jeho vdova (Dsky Olomoucké). [3]) Lib. conf. Dsky Olomoucké a Brněnské. [4]) Rel. tab. II. 62. [5]) Reg. Vatik. Tomek DP. V 150. [6]) Lib. conf. Arch. kap. Praž [7]) Arch. Kroměřížský. [8]) Lib. conf. [9]) Lib. erect. XI 128. [10]) Arch. č. III. 227. [11]) Vavř. z Březové. [12]) Arch. Třeboňský. [13]) DD 16 f. 368. Druhá část patřila k Čestínu kostelu.

z Lazec (synovcům?).[1]) Tito tři držitelé l. 1533 nepříliš se srovnávali, ale přece Mikuláš jim statek svůj (1544) zapsal.[2]) Kryštof přečkav svého bratra zapsal l. 1572 Soběšín *Vácslavovi Čejkovi z Olbramovic*,[3]) jenž Soběšín k panství Kácovskému připojil. Od něho teprve v 17. st. odloučen a ke Šternberku připojen.

*

Jak se zdá byla v **Radonicích** v osadě Zdebuzevské také tvrz.[4]) Ves Radonice byla rozdělena. Na jedné části seděli *Buvolové z Radonic*, totiž l. 1404 Jan a l. 1440 zase Jan, jenž držel l. 1450 se stranou Poděbradskou.[5]) Část tu připojil týž Jan l. 1457 k Souticům, k nimž ještě l. 1544 patřila. Tvrz zdejší držel do r. 1451 *Oldřich z Říčan* a poněvadž ji tehdá prodati chtěl, převedl manželku svou Kunku s věnem jejím na ves Holčovice.[6]) Zdá se, že Radonice prodány tehdá ke Šternberku, k němuž část vsi l. 1471 patřila.[7])

*

Ves **Tichonice** leží na pláni mezi dvěma údolími. Tvrz její stávala na severovýchodním konci. Uprostřed minulého století bylo z ní viděti mohutný násep, široký příkop a tvrziště, na němž byly základy čtverhranatého stavení věžovatého. Již tehdá byl násep částečně rozkopán; později jej rozkopal majitel statku u Malířův a při kopání dokopal se prý sklepu, v němž našel hrnec peněz.

Vladyky z Tichonic nosili na štítě kolo. Řada jich začíná se *Divišem*, jež v l. 1365—1366 Želivskému opatu sloužil.[8]) Potomek jeho *Ctibor* vyskytuje se v pamětech od r. 1407 a držel l. 1409 také nějaký statek při Tehově.[9]) *Diviš* snad syn jeho byl l. 1421 purkrabí na Šternberce a později bojovníkem jednoty Táborské.[10]) Žil ještě l. 1433 jsa tehdá na sněmě Pražském. Jedním jeho snad synem byl *Mikuláš* zvaný obyčejně Mikulášek, jenž obdržel l. 1437 od krále Zikmunda za to, že se

[1]) DZ. Reg k. s. [2]) DZm. 226. J 28. [3]) DZ. 17. O 26. [4]) Patří-li sem zápisy v Rel. tab. II 223, 293. [5]) DD 14. f 264, Arch. č. I 255, Arch. Třeboňský. [6]) Rel. tab. II 222. [7]) Rkps. Vídeňský. [8]) Arch. Zelivský. [9]) Lib. conf. [10]) Arch. č. I. 149, III 502, 503. [11]) Arch. č. III. 416.

mu podrobil, pět vesnic kláštera Vilémovského u Čáslavě.[1]) Později byl ve službách knížete Saského, jemuž se nepěkně zachoval, tak že l. 1442 na rukojemství z vězení propuštěn. Dav se pak navésti, aby kníže Bedřicha odstranil, usiloval o to, aby mu dal jedu buď do soli anebo nápoje, ale jaksi nedovedně, takže potom ve Vitemberce soudně tázán a mečem ztrestán.[2]) Jeho snad bratrem byl Zdeněk, jenž vpadl l. 1448 s Poděbradskými do Prahy a potom l. 1450 účasten byl tehdejších válečných běhů. Připomíná se potom nejednou v pamětech soukromých. L. 1456 prodal svou ves Holčovice[3]) a l. 1467 dostal od krále odúmrť v Tehově.[4]) L. 1459 ještě žil, avšak 1450 byl již mrtev.[5]) Byl-li ještě on v držení Tichonic, není nám známo; avšak zdá se, že byl té rodiny poslední. Nedlouho potom zanikla i tvrz; neb Tichonice připojeny před r. 1471 ke Šternberku.

*

V kostelní vsi **Otrybech**[6]) (obecně Otrubech) bývala tvrz, jejíž známky jsou u kostela, avšak v pamětech se nepřipomíná. Odtud se psal r. 1322 *Bohuslav.*[7]) Patrony kostela zdejšího byli 1368—1385 *Ctibor* erbu střely se zakončením na způsob měsíce[8]) a po něm *Petr* (1388—1390). Tento vyprosil si u krále (1388) dědiny ve Vranicích, jež však daroval roku následujícího faráři zdejšímu.[9]) V letech 1392—1403 podával k témuž kostelu *Kundšek z Číhoště* jinak *z Hodkova.* Jeho synové *Jan, Aleš* a *Heřman* darovali l. 1413 faráři zdejšímu role u Otryb, aby odtud živil kněze střídníka.[10]) Heřman řečený obecně Otrubec z Hodkova koupil leta 1432 dvůr Kuníkovský v Pertolticích[11]) a byl předkem Bohdaneckých z Hodkova. Ještě l. 1447 připomíná se *Petr z Otrub*, an koupil s manželkou nějaké zboží v Suché.[12]) Již l. 1471 patřily Otryby ke Šternberku, k němuž bezpochyby již několik let před tím přikoupeny.[13])

*

Na jižním konci **Dalkovic** stávala tvrz. Od pradávných dob patřila jedna část vsi Dalkovic *biskupství Pražskému*, zejména r. 1295 připomíná se tu jedno biskupské popluží, na němžto seděl hajný[14]) a r. 1379 seděl na témže popluží nápravník Epík.[15]) Ostatek vsi byl samostatným zbožím vladyckým. Nejstarší nám známý držitel toho zboží *Ješek z Dalkovic* r. 1354 s dvěma sousedy svými sliboval Záviši kanovníku Vyšehradskému za Jana z Křivsoudova v příčině lánův, jež mu týž kanovník blíže Blažejovic najal.[16]) K r. 1391 připomíná se *Sezema z Dalkovic,*[17]) jenž asi r. 1400 zemřel zůstaviv vdovu Machnu; zboží jeho odumřelé spadlo na krále.[18]) *Bolek z Dalkovic* přivěsil 1415 pečeť svou k stížnému listu ke sboru kostnickému a žil ještě l. 1437.[19]) Po smrti *Jana z Dalkovic* vyprosili si r. 1437 strýcové jeho (bratří otcovi) *Jan* a *Markvart z Ovesných Rataj* na králi Sigmundovi zboží po něm odumřelé, zejména dva dvory poplužné v Dalkovicích se dvory km. v několika vesnicích.[20]) Markvart svrchu dotčený psal se potom z Dalkovic a připomíná se r. 1446. *Pelhřim Čapek z Dalkovic* měl syna *Mikuláše Čapka*, jenž se r. 1461 se Sigmundem Kojkovcem z Ostrova o plat ve Vracovicích soudil, kteroužto při na svém odporníku vyhrál. L. 1494 žil *Beneš Čapek z Dalkovic.*[22]) Potomci

1) Rkps. Vídeňský. 2) Arch. Drážďanský. Tušim, že již od r. 1426 dělal Zhořelským vyzvědu (Codex dipl. Lus). 3) Arch. Třeboň. Rel. tab. II 277. 4) DD 16 t. 272. 5) Rel. tab. II 293, DD 16 f. 274. 6) Pomůckou Vlasákova Místop. bibl. XII 121. 7) Reg. III 328. 8) Arch. Jihlavský, Lib. conf. 9) DD, Č. Arch. Č. 31, 320, Lib. erect. 10) Lib. 1. erect. 1) Arch. Český III 504. 12) Dsky Brněnské XII 67 13) Zbytky reg. král. 14) Reg. II 718. 15) Emler, Urbáře. D 15. 16) Arch Vyšehrad. 17) Rel. tab. I 540. 18) DD 14 f. 251. 19) DD 15 f. 170. 20) DD 15 f. 126. 21) Rel. tab. I 131, II 206. 22) Arch. Frant. musea v Brně.

některého z předjmenovaných, když již i Dalkovice nedrželi, všedše v držení vsi Vlkova nazývali se Vlkovskými z Dalkovic; ves naše dostala se k panství Vlašimskému, od něhož ji *Burjan a Ferdinand* a jiní bratří *Trčkové z Lipy* (1548) *Zdenkovi Zruckému z Chřenovic* odprodali.[1]) Od tohoto a nástupce jeho drženy Dalkovice ke Štěpánovu. Po smrti Pavla Malovce dostaly se Dalkovice za díl synu *Janovi ml.* Týž vešel také v držení Štěpánova po bratru svém Oldřichovi, držel však zboží to jen do r. 1581, v němž bylo ke královské komoře vyplaceno. Od těch dob bydlel na tvrzi své Dalkovské a na Libanicích, jež manželka jeho Anna z Říčan koupila. S manželkou touto zplodil syna *Pavla Jindřicha* a dcery Marketu a Ofku a zemřel r. 1590.[2]) Dalkovice zdědil nyní podle poslední vůle otcovy dotčený Pavel Jindřich, jenž jest však r. 1595 zabit.[3]) Co se potom se statkem Dalkovským dálo, není nám známo; zanedlouho patřily ke hradu Šternberku. Po smrti Petra Karla Holického ze Šternberka (†1608) zdědila Dalkovice tvrz se Štěpánovem manželka jeho druhá *Anna* purkrabinka *z Donína,*[4]) po jejíž smrti zase spadly na syna jejího *Oldřicha* (†1618), jenž Štěpánov a Dalkovice manželce své *Elišce Majdaleně z Vrtby* až do stavu jejího změnění odkázal.[5]) Poněvadž se však paní ta za Adama ml. ze Šternberka a na Postoloprtech a Pátku provdala, připadly Dalkovice k panství Šternberskému, od něhož nebyly odloučeny. Tvrz zdejší, jež se posléze r. 1618 připomíná, brzo potom zpustla a zbyly z ní jen okrouhlé příkopy a náspy; dvůr při ní byl r. 1796 emfyteuticky rozprodán a dílem německými obyvateli osazen, kteří se již počeštili.[6])

*

Kromě nového zámku jest v **Jemništi** starý zámek, v němž obývají úředníci panství. Tento vznikl ze starší tvrze, po níž jsou ještě některé památky. Tvrz tato stávala při rybníce, nyní pustém, z jehož vody se nadýmaly příkopy. Stavení jest jednopatrové, dvůr čtverhranatý všude uzavírající a má na dvorskou stranu kamenné sloupoví. V přízemí jsou suché sklepy a k některým jsou starodávné dvéře končitým obloukem sklenuté.[7]) Na této tvrzi seděla ve 14. st. větev pánův *z Cimburka*, zejména *Bernart*, jenž se v l. 1381—1387 připomíná.[8]) Od r. 1397 vyskytující se (synové?) jeho bratří *Jan* a *Mikeš*[9]) příjmení mívali *Divoký* neb *Divůček.* L. 1398 obdrželi odumřelé zboží v Jestřebci; sice věrně drželi s králem Václavem, zejména Jan (1399) za jeho jednání s panskou jednotou.[10]) V pamětech tehdejších nejednou se vyskytuje. Mikeš býval při dvoře králově a od r. 1420 jmenuje se nejednou mezi válečníky strany pod jednou, avšak tehdá již Jemniště neměl. Kromě toho vyskytují se někteří, o jichž příbuzenství s předešlými nemáme známosti, jako *Petr Jemniště*, jehož l. 1406 sestra jeho Anna na spolek věna svého v Budějovičkách přijala,[11]) pak Tomáš kantor Vyšehradský, Ondřej Divůček a Jakub bratří (1403) a Bohuněk z Jemniště (1408—1418) kanovník Vyšehradský.[12]) Divůčkové, jak se zdá, byli ještě ok. l. 1412 v držení Jemniště.[13]) Nedlouho potom měl je *Jan Strýček* před tím z Libouně neb Střížkova řečený, jenž se tak v letech 1414 a 1416 nazývá,[14]) kdežto Mikeš Divůček tehdá na Klučově seděl. Mezi těmi, kteří 1452 proti císaři Bedřichovi se strojili, připomíná se *Zdeněk z Jemništ* a l. 1460 držel Jemniště *Svatomír z Březí.*[15])

1) DZ 8, H 24. 2) DZ 25, H 13. 3) Nauč. Slovník M. 4) DZ 134, G 16—22. 5) DZ 139, A 30. 6) Vlasák, okres Vlašim. 71. 7) Místop. bibl. III 102—106. 8) Acta jud. Lib. conf. 9) DD 14 f. 12, Arch. č. I 63. 10) Viz Místop. bibl. III 102, 11) Dsky Brněnské. 12) Arch. Vyšehradský. 13) Brandl. Lib. cit. II. 244. 14) Lib. erect. X B 7, DD 61 str. 173. 15) Arch. Třeboň. Paprocký o st. ryt. 256.

Podle tituláře l. 1534 vydaného držel Jemniště *Mikuláš Kamberský z Kamberka*, ale v úředních spisech l. 1535 přichází *Jan* z téhož rodu. Týž Jan zapsal l. 1542 tvrz Jemniště manželce své *Johance z Lazec*, která se v ně l. 1543 po smrti manželově uvázala.[1]) Ale poněvadž Johanka z Kamberka (tuším sestra zemřelého) tomu odpírala, povstala z toho pře, kteráž se l. 1546 ukončila.[2]) Vdova zůstavši v držení Lazec vdala se za *Viléma Vojkovského z Milhostic*, jenž se proto seděním »na Jemništích« (1550) psal.[3]) Avšak ten nedědil Jemniště, nýbrž Johančin bratr *Kryštof Skalka z Lazec*, jenž tu ještě l. 1578 seděl; statky své Losyny, Soběšín a Jemniště byl l. 1572 odkázal *Vácslavovi Čejkovi z Olbramovic*.[4]) Tento dostav v držení Jemniště zapsal týž statek (1582) manželce své Mandaleně Čejkové z Solopisk.[5]) Tato postoupila Jemniště *Petrovi z Říčan* a Evě manželce jeho. Vklad téhož zboží se stal teprve l. 1593, avšak prodej dříve. Eva zajisté psala se seděním na Jemništi na jaře l. 1592, když některé vesnice v okolí kupovala.[6]) Oba manželé zemřeli před r. 1615 zůstavivše syny Šebestiana, Adama a Karla. Nejstarší spravoval l. 1615 i Jemniště i Struhařov,[7]) když pak došlo k podělení, Adam dostal Jemniště a na něm l. 1628 manželce M. Alžbětě roz. z Olbramovic věnoval.[8]) Po její smrti pojal druhou manželku Dorotu Kunku z Hodějova, jež mu darovala dcerušku Veroniku. Těmto oběma umíraje († 1660) statek svůj odkázal,[9]) ale nemohl býti udržen a proto l. 1666 skrze komisaře k tomu nařízené a Dorotu prodán. Koupili jej *Rudolf Vácslav Malovec* a Eva Františka Malovcova z Jiter manželé.[10]) Rudolf zemřel již roku následujícího a Eva spravovala polovici jeho za děti své nezletilé. Když Jáchym nejstarší syn dorostl, nemohl té polovice ujíti a proto prodána (1677) mateři již zase vdané Voračické.[11]) Ale již po dvou letech (1679) prodala Eva týž statek Anně Johance *Miseronové* z Dlouhé vsi a manželu jejímu Norbertovi Adolfovi *Miseroni z Lissonu*.[12]) Tento zemřel l. 1684 zůstaviv nezletilé dítky, nad nimiž máti byla poručnicí. Když 1697 nejstarší dcera Markéta dorostla, ujala se poručenství,[13]) ale sotva ujal Gothart nejstarší syn Jemniště, prodal je l. 1699 *Ferdinandovi Františkovi z Říčan*. Ten připojil Struhařov, Jezero a Postupice. Držel Jemniště do r. 1717, pak následoval *Frant. Adam* hrabě *z Trautmansdorfu*, který zámek vystavěl. Rod jeho tu vládl do r. 1771. Od r. 1868 patří zámek hrabatům ze Šternberka.[14])

*

V městečku **Postupicích** stávala tvrz ještě l. 1702 při samém dvoře. Zbyly z ní některé místnosti, totiž v přízemí dvě klenuté prostranné světnice, jichž se užívá za ratejnu, pod nimi sklep a část prvního poschodí, kteráž jest zřízena za špejchar zazděním oken a dveří. Vše ostatní jest přestavěno a zbořeno. Na jednom místě nalezen byl pod vápennou obílkou na obmítce vyobrazený rytíř.[15])

Postupice připomínají se záhy. Již před r. 1205 daroval tu Vchyna nějaký statek klášteru Ostrovskému.[16]) Ve 14. století byl tu farní kostel, jehož patrony byli *Kostkové z Postupic*. První z nich *Zdeněk*, když si léta 1379 odpustky pro zdejší kostel vyprosil, psal se ještě z Křemenic.[17]) V l. 1387—1396 nacházíme jej jako patrona v Postupicích, l. 1400 učinil hojnou almužnu klášteru Benešovskému, v němž založil každodenní mši a slavné služby za předky.[1]) Naposled se připomíná l. 1401.[2]) Starší jeho syn *Vilém* l. 1406 dosáhl let svých. Tehdá obdařil faráře zdejšího platy novými. Od r. 1410 až do smrti proslul jako válečník, napřed bojuje v Prusích a později v řadách vojska pod obojí. Od r. 1415 podával sem kněze s bratrem *Zdenkem*, jemuž Postupice vzdal, když nabyl Hrádku, Litomyšle a jiných drahně zboží. Jak dlouho Kostkové Postupice drželi, není známo.

V l. 1526—1536 *Vácslav Popovský z Bezejovic* byl pánem na Postupicích.[4]) Týž († l. 1540) zapsal statek svůj Postupice *Alžbětě z Talmberka* (manželce) ale tak, aby ona polovici téhož statku *Přechovi* bratru Vácslavovu zapsala. Alžběta dlouho tak nečinila, až k tomu donucena soudem zemským.[5]) Podržela tedy r. 1542 polovici pusté tvrze v Postupicích se zbožím patřičným[6]) a druhou polovici l. 1550 Mandaléna dcera Přechova a manželka *Kryštofa Skuhrovského*.[7]) Polovici tuto prodali dědici Mandalény, jak se v dějinách Popovic vypisují (1574), *Pavlovi Malovcovi z Libějovic*.[8])

Druhá polovice Postupic dostala se neznámým spůsobem *Adamovi Předborovi z Radešína* a sestře jeho Anně. Tito se sice l. 1566 dělili, ale hned po rozdílech Anna bratrovi této polovice postoupila.[9]) Ten pak držel tu polovici do smrti a teprve dcera jeho *Lidmila Říčanská z Radešína* prodala Postupice (1580) Pavlovi Malovci tak, že tento měl nyní ve své moci celý statek. Posledním svým pořízením odkázal Postupice manželce své Anně z Říčan tak, aby po její smrti přišly na *Pavla z Říčan* a zemřel l. 1584. A protože Anna již l. 1586 zemřela, dostal se Pavel záhy k dědictví.[10]) Podržel Postupice až do r. 1593 a pak je zapsal manželce své Anežce roz. z Hodějova. Avšak i ta nezůstala v jich držení a postoupila je l. 1596 *Janovi nejstaršímu z Říčan* a na Popovicích. Po tomto následoval ještě t. r. *Mstidruh Malovec z Malovic*.[11]) Konečně je koupil l. 1598 *Jiří z Talmberka*,[12]) v jehož rodě dlouho zůstávaly.

Po Jiříkovi totiž následoval syn Jan, který vše jmění své (1663) bratru *Františkovi z Talmberka* a na Vlašimi odkázal. Když se r. 1665 synové tohoto o pozůstalost otcovskou dělili, připadly Jankov a Postupice synu *Rudolfovi*. Ten je prodal l. 1694 bratru svému *Janovi Fr. Kryštofovi* biskupovi Hradeckému.[13]) Když tento l. 1698 zemřel, dědil po něm nezletilý synovec *Jan František*.[14]) Nedlouho potom přikoupeny k Jemništi.

*

Původištěm vladyk *Sobkův z* **Jezera** bývala tvrz, jež stávala při dvoře Jezerském.[15]) Nejstarší nám známý držitel Jezera jest *Ctibor z Jezera*, jenž se asi r. 1356 až 1360 připomíná, předek však Sobkův byl *Sobek z Jezera* (Soběslav), jenž r. 1388 kostelu okrouhlickému kus lesa a louku daroval. Připomíná se v rozličných zápisech okolní šlechty také od r. 1405 až 1414.[16]) Nebylť však samotným držitelem vsi, neb vedle něho měl podíl *Petr* řeč. *Skřivanec*, jenž asi r. 1404 zemřel, dědicův nepozůstaviv. Král Václav potáhl tudíž zboží jeho odumřelé na sebe a dal je Hanušovi z Tešov a Bartoloměji řeč. Kamprle vrátnému královskému. O tom se dověděv *Jaroslav z Jezera* syn Adamův, jenž se právě vrátil z ciziny, neváhal odpor proti tomu činiti a poněvadž

[1]) DZ m 226. E 5. [2]) DZ. 8. A 26. [3]) DZ. 49. E 27. [4]) DZ. 17. O 26, 20. F 12. [5]) DZ. 90. B 6. [6]) DZ. 26, F 12, 1084. L 25, N 10. [7]) Rozvrž. sb. 27. [8]) DZ. 1 43C 18. [9]) DZ. 118. M 19. [10]) DZ. 390. D 8. [11]) DZ. 114. L 17, 394. E 30. [12]) DZ. 395, G 18. [13]) DZ. 116. J 20, 117. L 15. [14]) Řada novějších držitelů v Místop. bibl. III 104. [15]) Místopis bibl. III 99. [16]) Reg I 223. [17]) Arch. kapitulni.

[1]) Lib erect. V 20, IX F 12, Lib. conf. [2]) DD 14 f. 251. [3]) Lib. erect. V 123. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) Rel. tab. I 345. [6]) DZ. 83. B 22. [7]) DZ. 85. K 11 [6]) DZ. 18. G 13. [9]) DZ. 58. C 5, 88. B 4. [10]) DZ. 21. A 14, 22. J 26, 23. H 5. [11]) DZ. 1084, M 18, Q 13, Q 29. [12]) DZ. 172. T 13. [13]) Místop. bibl. III 97. [14]) DZ. 118. A 26. [15]) Srovnej Vlasákův Okres Votický str. 92. [16]) Viz DD 15 f. 318. Rel. tab. I 422, Lib. erect. XII 31. V sousedství jeho dědin měl dědiny Adam, o němž se níže mluví.

měl nejvíce práva k dědinám provolaným, také při svou vyhrál r. 1405.[1])

O osudech tvrze Jezerské v 15. století není nic známo, leč to jediné, že zůstávala pořád v držení Sobkův. Z jich držení vyšla teprve asi na poč. 16. století, když *Jan* syn *Jana z Jezera* to zboží zapsal *Boršovi z Dubu*. Tohoto synem byl Vácslav Boreš, jenž l. 1528 na Jezeře seděl a t. r. Jiříka Skalského k erbu přijal.

Po Vácslavovi, jenž se v tituláři r. 1534 vydaném připomíná, zdědili Jezero *Jan* a *Burjan* bratří *z Dubu*, kteří brzo zemřeli dědicův nepozůstavivše. Připadlo tedy Jezero sestrám jich *Mandaleně* a Marketě, které se o ně rozdělily tak, že každé připadla polovice tvrze, dvoru a vsi; Mandalena však díl svůj prodala (1553) *Bohuslavovi Sobkovi z Jezera*,[2]) tak že tvrz přešla opět v držení původního rodu vladyckého.

O posloupnosti Sobkův se nám zachovaly jen kusé zprávy. Titulář r. 1589 uvádí pány na Jezeře *Bohuslava* a *Vácslava Sobky*, kteří byli snad bratří. Vácslav ženil se r. 1584 s Johankou Mirkovnou ze Solopisk a žil ještě l. 1603;[3]) v rozvržení sbírek r. 1615 čteme *Bohuslava Sobka* co pána na Jezeře. Tento zemřel asi l. 1620. Sestry po něm zůstalé *Dorota*, *Alžběta* a dcerka *Anna* (jimiž rod ten vymřel) prodaly roku 1621 dvůr Jezero s příslušenstvím *Důbře Sobkové roz. Hostivařské z Kostelce na Ohři*, manželce n. Bohuslavově.[4]) Dědička paní této *Eva Šťastná Hostivařská z Kostelce* prodala dvůr Jezero r. 1627 *Kateřině Beníkové ze Skuhře*,[5]) jež byla tuším manželkou onoho Štěpána Beníka z Petršdorfu, jenž byl svého času vážen pro známosti své v hornictví a v sousedství zboží Čeňovské držel. Paní Kateřina prodala potom (1654) statek Jezero *Frydrychovi Věžníkovi z Věžník* na Chotýšanech.[6])

Tvrz Jezerská zpustla již v 16. století, neb r. 1621 se tu pouhý dvůr připomíná, a také v dílčích cedulích synův Bedřichových († 1663) připomíná se tvrz pustá v Jezeře. Vácslav syn Bedřichův prodal r. 1676 Jezero *Marii Maximilianě z Doudleb*, manželce Petra Viléma z Říčan pána na polovici Leštna a Struhařově, od té je koupí získal její syn *Ferdinand Frant. z Říčan*, který téhož roku 1699 ještě statek Jemništský koupil a s ním Jezero navždy spojil. Kamení, jež z pusté tvrze zbylo, rozebráno jest na stavení silnice Divišovské, a zbyly tudíž u dvora jen nepatrné zbytky.

*

Tvrz **Strhařovská** (u Jemniště) vznikla teprve v druhé polovici 16. století, když oddělením se od Popovic statek Strhařovský povstal.[7]) Šebestian z Říčan a na Popovicích měl 5 synův, z nichž *Jan* dostal za díl svůj Strhařov a Popovice. Týž jak se zdá vystavěl zde tvrz, jestliže se to již za otce jeho nestalo. Řečený Jan a manželka jeho Eva z Vrchovišť (1592) postoupili tvrze Strhařova s příslušenstvím *Evě Říčanské z Říčan* na Jemništích.[8])

Paní tato byla manželkou Petrovou z Říčan, jemuž porodila tři syny *Sebestiana*, *Adama* a *Karla*, kteří se po smrti otcově († 1617) o zboží otcovské rozdělili. Při tom dostal se Strhařov Šebestianovi a Jemniště Adamovi.[1]) Šebestian Jan vešel manželkou svou Annou Albertinou z Firstemberka v spoludržení hradu Leštna, držel mimo statek tento také »dům nehrubý s kouskem poustky nad Andělskou zahradou v Novém městě Pražském«; manželka jeho druhá Johanka Anna Chobotská z Ostředka koupila svými penězi dvůr Bořeňovice a držela také dvůr Věřický. Pokud víme měl jediného syna Petra Viléma, kterého mu porodila Anna Albertina, a dceru Evičku. Posledním pořízením (d. 1649, 4. května) odkázal statek svůj synu a manželce své Johance Anně a zemřel ještě téhož roku.[2]) *Petr Vilém z Říčan*, jenž byl hejtmanem kraje Vltavského, zdědil po matce své Anně Albertině půl panství Leštna a po Kateřině Marketě Vítové z Říčan dům na náměstí Táborském (č. 8), jejž prodal r. 1667 sestře své Evě provdané za rytíře Albrechta Manerbia z Mantovy;[3]) manželka jeho Marie Maximiliana z Doudleb přikoupila r. 1676 statek Jezero. Ještě za živobytí svého postoupil Strhařova synu *Ferdinandovi Františkovi* a jeho nevěstě.[4]) Ferdinand, jehož manželka Anna Felicitas Kořenská z Terešova roku 1696 na Strhařově zemřela, koupil r. 1699 Jemniště a spojil s ním Strhařov a jiné přikoupené statky v jedno panství. Když roku 1717, 4. února ty statky hraběti z Trautmansdorfu prodával, byly mezi nimi obsaženy Strhařov sídlo rytířské, dvůr a ves. Sídlo to nedlouho potom úplně zpustlo.[5])

*

Západně od kostela v **Popovicích** stojí při mlýnském rybníku, jehož voda jindy příkopy okolo tvrze nadýmala, stavení v 18. st. přeměněné; skládá se ze tří křídel přiléhajících k sobě tupými úhly a zadní stranu skrovného dvora uzavírá stará hrubá zeď. Přízemí zachovalo starožitnou způsobu, okna jsou kamennými veníři vroubena, dvéře do končitého oblouku sklenuté a pod tím vším jsou prostranné sklepy. V prvním patře bývaly vysoké světnice, z nichž některé jsou pusté. Nejzajímavější z nich jest prvotní stará tvrz, nárožní pokoj, starožitným spůsobem klenutý a při něm stará komora, obsahující rozličné tajné skrýše ve zdech a klenutích.[6])

Zdali odtud pocházel *Havel z Popovic*, l. 1298 svědek, nevíme.[7]) Nejstarší známý držitel a patron kostela byl *Ondřej* erbu orlice, jenž žil v l. 1354—1375. L. 1370 založil s Bohunkem z Tehova stálou mši při kostele zdejším a nazývá se pánem »hradu«.[8]) Po něm následoval neznámý držitel, od něhož král Vácslav Popovice koupil a to pro *Reuvalda z Ústupenic* za jeho služby. Od něho je dostal l. 1393 syn Reuvald za svůj díl.[9]) Ale zanedlouho koupil je zase král Vácslav a daroval je l. 1400 *klášteru Zbraslavskému*.[10]) Avšak i ten prodal Popovice po krátkém držení; měl je v l. 1402 až 1414 *Vácslav ze Všeradic*, jenž sem v těch letech faráře podával.[11]) Po prudkých roztržkách, které měl s farářem, urovnán l. 1406 dne 5. listopadu na návsi v Popovicích. Každý z nich přikázán do svých mezí a faráři mimo to uloženo sloužiti mši na tvrzi, kdyby pán si toho přál a dovolení k tomu dosáhl.[12])

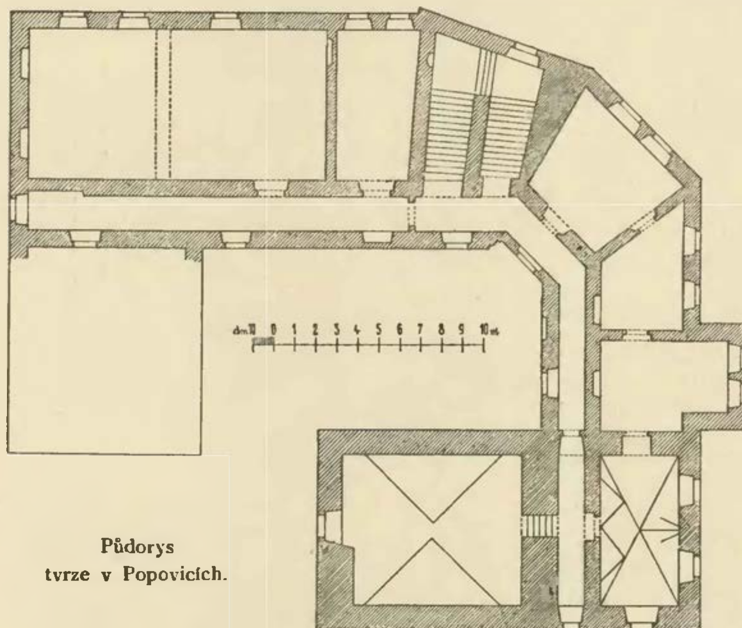
V pamětech se vypravuje, že Mikuláš z Husi l. 1420 tvrze Popovic dobyl a odtud k Leštnu táhl.[13]) Obyčejně se to vykládá na naše Popovice. L. 1440 seděl tu nějaký *Janek*, jenž byl l. 1448 při dobytí měst Pražských.[14])

---

[1]) DD 14 f. 255. V ty časy žil v Chrudimsku Beneš z Jezerova, jenž podepsal r. 1415 stížný list ke sboru Kostnickému (arch. č. III, 189) a Jindřich z Jezera měl r. 1490 v zástavě některé vsi na Pardubsku (tamže IV 192). Ti snad z našeho Jezera pocházeli. [2]) DZ 11 D 26—27. [3]) Štambuch Mírků, Arch. Třeboňský, V. U. Sp. [4]) Dz 194 B 14, Bílek konf. 1898 I 39. [5]) DZ 294 A 26. O změnách v l. 1620—1627 viz Bílkovy konf. 560. [6]) DZ 309 P. 17. [7]) Strhařov byl i v starších dobách zbožím vlastním, neb nadáním kostela Popovského r. 1370 čte se *Arnest ze Strhařova* (Borový, Lib. erect. I, 81) a *Bolech ze Strhařova* koupil r. 1417 ves Záhořany (Reliq. tab. II, 136). Vladyky ze Strhařova prodavše se sloužili pánům, aneb drželi drobná zboží. Strhařov patřil l. 1446 Hrochovi z Cimburka (Arch. č. III 536). Než později se dostala ves tato k panství Šternberskému, teprv r. 1579 prodán Strhařov *Šebestianovi z Říčan na Popovicích*. (DZ 64 P 8.) Protože jest trojí Strhařov v býv. Kouřimsku, jest badání o držitelích nesnadné. [8]) DZ 1084 L 25.

[1]) Šebestian 1629 zapisoval dluh na statek Strhařov (DZ 96 H 18). [2]) DZ 257 B 6. [3]) Program Táborský r. 1874 str. 11. [4]) DZ 402 J 22. [5]) Míst. bibl. III. 93—94. [6]) Viz Místop. bibl. III 108—113 a Soupis Benešovska 211. [7]) Reg. II 726. [8]) Rkps. Vyšňobrodský, Arch. Třeboňský, Lib. conf. Borový Lib. erect. I. 81. [9]) Rel. tab. I 551. [10]) Arch. c. k. dvorský. [11]) Lib. conf. [12]) Lib. erect. VII 91. [13]) FRB. V 448. [14]) Arch. č. I 255, ČČM. 1837 str. 82.

Snad také sem patří *Oldřich z Popovic*, jenž držel l. 1450 s jednotou Poděbradskou.[1]) Nedlouho potom usadili se tu *Popovští z Bezejovic*. V řadě známých je první *Jan* l. 1488 a druhý *Přech* l. 1526.[2]) Tento si l. 1542 Popovice v obnovené desky zemské vložil[3]) a l. 1548 několik vesnic v okolí přikoupil.[4]) Přech zemřel nedlouho po r. 1549, zůstaviv dceru *Mandalénu*, která byla vdána za *Kryštofa Skuhrovského z Skuhrova*. Po její smrti dědili po ní dcery Anna a Barbora a synové Václav († 1574), Smil, Mikuláš († 1570), Oldřich. Ti, kteří z nich byli živi zůstali a Jan Vchynský jako dědic Mikulášův prodali Popovice (1574) *Šebestianovi z Říčan*.[5]) Tento byl dobrý hospodář, jenž kolik vesnic v okolí získal. Po jeho smrti *Jan* syn l. 1594 Popovice ujal a k zaplacení jich některé vesnice odprodal. Jan psal se pak nejstarším a zemřel okolo l. 1620 zůstaviv vdovu Reginu ze Skuhrova (druhou manželku) a syny *Oldřicha*, *Václava* a *Heřmana*.[6]) Tito prodali Popovice leta 1628 Markétě roz. Vrchotické z Loutkova, manželce Oldřichově a tato zase leta 1630 *Krystianovi* svob. p. *z Ilova*, jenž je držel nedlouho; neb leta 1634 s jinými přivrženci Valdšteinovými zavražděn.[7]) Statek Popovice pak postoupen l. 1639 vdově po něm *Anně Albertině* opět vdané *Briaumontové* roz. hrab. *z Fyrstemberka* proti zaplacení dluhův 19.506 k. m. obnášejících. Avšak že paní tato nebyla s to úkol tento vykovati, prodány Popovice (1653) *Jiřímu Šťastnému Jaroslavovi Vitovi ze Rzavého*, avšak od toho puštěny hned r. 1654 *Anně Celárové* roz. *Kořenské z Terešova*.[8]) Dědici této stali se vnukové její, a Popovic zejména starší z nich *Frant. Albrecht Manerbio de Mantua* (1659) a ten pak prodal je l. 1663 *Janovi Vilémovi z Gerštorfu*.[9]) Tento zemřel po roce a dědici stali se vnukové a vnučky jeho (Jana Bzenského z Prorubě a Anny Marie z Gerštorfu děti a bratr a sestra Vlkové z Kvítkova); ti prodali Popovice *Janovi Jiřímu Olbramovi Brandlinskému ze Štěkně*.[10]) Tento jej držel do smrti a po něm (asi do roku 1681) synové *Jan Rudolf* a Leopold. Když tento l. 1687 zemřel, následoval onen sám a byv l. 1699 do stavu panského povýšen, seděl tu až do l. 1723.[11]) Tehdá koupil Popovice *Rudolf z Bynu* pro svou manželku Johanku roz. hrab. Bredovou.[12]) Tato prodala Popovice *řádu křižovníkův s červenou hvězdou* (1732) a těm patřily do r. 1797. T. r. připojeny k Jemništi.

Půdorys
tvrze v Popovicích.

*

Nedaleko Popovic u dvora **Hvozlic** jest prázdné místo, na němž bývala ves a stávala tvrz.[13]) Odtud se nazýval *Bohuněk Kozlík*, kterýž držel Drahobudice (1377). L. 1381 odumřelo tu zboží po Dětlebovi a jeho dětech,[14]) v l. 1384—1399 seděl tu *Petr ze Hvozlic*. Leta 1400 patřila již část k Popovicům a na druhé seděli *Vykéř*, *Vaněk* a *Radslav*[15]) a l. 1406 připomíná se *Protiva* ze Hvozlic. L. 1408 držel Hvozlice *Stibor ze Soběhrd*, jenž prodal na témž zboží plat klášteru Benešovskému; Protiva pak s manželkou svou připomíná se ještě r. 1427.[1]) V 16. st. patřila tvrz pustá a mlýn pustý ve Hvozlicích a ves celá ke statku Popovskému. Do r. 1574 vystavěn tu dvůr a ves zpustla před r. 1630.

*

Již záhy byly **Chotyšany** statkem a sídlem vladyk, kteří právo podací nad kostelem zdejším provozovali a jichž erb nachází se na svorníku zdejšího kostela. První z nich byl l. 1250 *Mrakota*.[2]) R. 1357 byli tu pány *Mrakota* řeč. *Hlavatec*, *Mrakota Dlouhý* a *Jaroslav* bratří a *Zachař* a *Rous* též bratří *z Chotyšan*. Ti všichni kromě Rousa připomínají se opět r. 1359, než 1360 toliko bratří Mrakota a Jaroslav. Po nich seděl tu 1386 *Zdeněk Ohništko z Chotyšan*, jehož vdova *Marketa* zde 1403 právo podací provozovala. Z tohoto manželství pošli synové *Jiří*, *Tas* a *Jan*, kteří se r. 1409 s mateří svou připomínají.[3]) Svrchupsaný Mrakota měl manželku Čenku a s ní dvě dcery Dorotu a Ofku, které v mladém věku zemřely. Tudíž zboží po nich zůstalé spadlo na krále Václava, jenž je udělil *Janovi Divokému z Jemniště* (1394). Tehdá tomu vedle Čenky *Bohuněk z Chotyšan* ač marně odpíral. Poněvadž Jan Divoký práva svého nedovedl, daroval král zboží Chotyšanské s tvrzí k manství Vyšehradskému *Přibíkovi z Buřenic* (1411), jenž byl na ni také úředníky dvorskými zveden. Předtím byl *Jan Roháč z Dubé* Chotyšany nějakou koupí na sebe převedl, ale práva jeho nedbáno.[4]) Přibík psal se potom také z Chotyšan a r. 1414, 26. září a 1417, 25. října nového faráře ke kostelu zdejšímu podával.[5]) A poněvadž se potom dočítáme, že král Václav veškeré zboží Chotyšanské *Přibíkovi ze Smilkova*, jenž si k němu větší právo míti pokládal než král, z manství propustil (1418, 14. srpna), můžeme se i domnívati, že tento Přibík jest totožný s Přibíkem svrchupsaným.[6])

---

[1]) Arch. Třeboňský. [2]) Arch. Třeb. Reg. k. s. [3]) Reg. k. s. DZ 350 B 7. [4]) DZ 47 F 9. [5]) DZ 18 G 13. [6]) DZm. 117 A 1. [7]) Místop. bibl. III 111. Bílek konf.. [8]) DZ 308 M 19, 23. [9]) DZ 314 C 12. [10]) DZ 315 E 30 [11]) DZ 116 E 8, 117, A 10, 478, F 12. [12]) DZ 497 K 22. [13]) Místop. bibl. III 113. [14]) Borový Lib. erect. I 140, Arch. Č. 31, 305. [15]) DD 13 f. 196, 14 f. 254. Mareš Popr. kn. 12.

[1]) Lib. erect. Arch. kapit. Praž. kn. 2099 v arch. m. [2]) Reg. II 1163. K následujícím srovnej Míst. bibl. II 105. [3]) Lib. conf. [4]) DD 13 f. 78. Rel. tab. II 58. [5]) Lib. conf. [6]) DD 13 f. 78—79.

Z potomních vladyk, kteří na Chotyšanech sídlili, znám jest nám toliko *Jan z Chotyšan*, jenž byl r. 1440 na sjezdu Čáslavském, a *Štěpán z Vrchotic* l. 1475.[1]) Na počátku 16. století drželi Chotyšany napřed *Jeronym ze Skuhrova* (1514, 1515) a pak (1530) *Štylfryd Lukavecký z Lukavce* a ten prodal tvrz Chotyšany *Mikulášovi* a *Janovi* bratřím *Chobotským z Ostředka*.[2]) Bratří tito drželi také Chobot a Nespery, tak že se mohli o zboží své slušně rozděliti, při čemž dostal Jan Chobot a Nespery, zboží pak Chotyšanské Mikuláš, jenž na něm byl již dříve v čas nedílnosti manželce své Kateřině ze Štítného věnoval.[3]) V držení Chotyšan následoval po něm *Vilém Chobotský z Ostředka* maje je již r. 1573[4]) a přikoupil k tomu 1578 ves Bořenovice, seděl na Chotyšanech po mnohá leta s chotí svou Dorotou z Olbramovic a šetřil dobře, tak že si mohl r. 1592 ves Býkovice c. t. m. s pustou vsí Slotějovem přikoupiti.[5]) Zemřel r. 1594, 6. ledna a pohřben v kostele zdejším, kdež se náhrobek jeho dochoval.

Vilém měl více synův, však čtyři z nich ve věku mladém zemřeli a jediný *Jan* dědic Chotyšan otce přečkal. Týž prodal r. 1598—1601 některé vesnice.[6]) Jan tento jinak *mladší* řečený vešel nedlouho potom v držení Křešic, Chotyšany se však dostaly synům n. Jana staršího Chobotského na Nespeřích (Mikuláši, Vilémovi a Markvartovi Vácslavovi), z nichž dostal Chotyšany *Vilém*.[7]) Tento se uvádí jako pán tvrze r. 1612 a ještě ve sbírkách r. 1615, brzo potom však zemřel. Syn po něm zůstalý s *Johankou z Chyš a z Egrberka* zplozený *Jan Vácslav Chobotský* byl nezletilý a protože statek byl zadlužen, prodán l. 1620 Johance vdově. Řečená paní nemohla však statek ten udržeti, a když byl o zboží řečené trh komisaři od soudu zemského nařízenými se stal, vložila *Vácslavovi staršímu Věžníkovi z Věžník* na Třebešicích.[8])

Věžníkové vládli Chotyšanům po 120 let. Po Vácslavovi dostalo se zboží Třebešické a Chotyšanské *Fridrichovi* a *Odolanovi z Věžník*, z nichž onen ujal Chotyšany a držel je již 1628, k tomu přikoupil r. 1631 Bílkovice a 1655 Jezero.[9]) Ženat byl s Marjankou Vratislavovnou z Mitrovic, stal se JMC. radou, 1638—1639 místopísařem, purkrabí kr. Hradeckého, místosudím, místodržícím, podkomořím (od r. 1652) a zemřel 1663, 6. dubna. Synové jeho *Vácslav Jaroslav* a *Jiří František Arnošt* byvše při smrti otce svého nezletilí r. 1669 let svých dosáhli a v červenci téhož roku dědictví svému se připověděli.[10]) Téhož také roku rozdělili se o statek otcovský, jeden díl obsahoval Chotyšany, k druhému dílu patřily tvrze pusté v Bílkovicích a v Jezeře s dvory popl. a vsi.[11]) Kdo z těch bratří který díl dostal, není nám známo, víme jen, že později Vácslav oba díly držel a soudíme z toho, že mu Jiří svého dílu postoupil. Vácslav Jaroslav byl se již 1648 jako statečný obhájce měst Pražských proti Švédům vyznamenal, r. 1676 odprodal statek Jezero, byl delší čas (ještě 1699) hejtmanem kraje Kouřímského. S manželkou Lidmilou Kořenskou z Terešova zplodil syna *Jana Františka Věžníka z Věžník*, jenž r. 1727, dne 20. dubna zemřel a v kostele Chotyšanském pohřben byl; vedle něho položena byla manželka, jež ve dvou dnech po něm zemřela, Marie Benigna Dobřenská z Dobřenic.

Jeho syn *Jan Josef* pojal r. 1731 za manželku Annu Antonii z Kolčova, ale byl rodu svého posledním držitelem Chotyšan. R. 1737 koupil totiž oba statky Chotyšany a Bílkovice *Arnošt František* hrabě *z Vrtby* na Oticích, Janovicích a Olbramovicích a od té doby mívaly jmenované statky s Chotyšany stejné vrchnosti. R. 1872 koupil Chotyšany Bedřich hrabě Belegarde.

Držitelé 18. století opustili starou tvrz, která stávala severozápadně od nynějšího zámku, z níž zbyly některé místnosti přízemní náležející nyní k pivovaru, dílem i příkopy, jakož i jistba prostranná. Vedle tohoto »starého zámku« připomíná se nynější zámek r. 1743 co tvrz od kamene a dílem nově vystavěná a šindelem přikrytá.[1])

Jiné tvrziště nachází se východně od Chotyšan při rybníce, jenž s okolím slove *Krabice*. O tvrzi, která tu stávala, bájilo se až posud, že dala jméno Krabicům z Veitmile a i jinak soudní spisovatelé dali se tím zmásti, ale není na tom pravdy.[2])

*

Tvrz **Bílkovská** jest novějšího původu povstavši asi na počátku 17. století, spíše však později než dříve.[3]) Patřilať totiž ves Bílkovice od nejstarších dob pokud víme k panství Vlašimskému. (Co se ve Vlasákově popisu Vlašimska o Bílkovicích k r. 1358 a 1408 dí, platí o Býkovicích.) Teprve l. 1546 prodali Burjan, Ferdinand, Jaroslav, Zdeněk a Mikuláš bratří Trčkové z Lípy Bílkovice *Markvartovi z Věžník*, po němž ke zboží Věžnickému připojeny byly. Po smrti Markvartově († 1564) rozdělili se synové jeho o zboží Věžnické, při čemž dostal *Adam mladší* na svůj díl Bílkovice, Radošovice, Onšovice, Metličany atd.[4]) Týž prodal r. 1577 dvůr popl. Bílkovice s dvory km. a mlýnem bratru svému *Vácslavovi*, jenž byl pánem na Věžníkách.[5]) Tím se dostaly Bílkovice opět k Věžníkám. Když Vácslav z Věžník asi r. 1603 zemřel, rozdělili se dva synové jeho, při čemž se dostaly Věžníky Markvartovi, mladšímu pak synu Třebešice i se vsí Bílkovici. Tento Václav, jenž se potom starším a posléze nejstarším nazýval, bezpochyby zdejší tvrz vystavěl a přikoupil k tomu zboží Chotyšanské. R. 1628 byl již mrtev, a Bílkovice držel po něm syn *Vácslav* (později starší řečený), Chotyšany Bedřich a Třebešice Odolan.

Václav starší prodal roku 1631 tvrz Bílkovice se dvorem popl. a vsí[6]) (jak se mu to na díl dostalo po otci Vácslavovi nejstarším z Věžník) za 8000 ss. míš. *Bedřichovi z Věžník* na Chotyšanech.[7]) Pán tento úplně zanedbal tvrz zdejší, tak že brzo zpustla. Po smrti jeho dělili se synové jeho o panství Chotyšanské, při čemž se měly pusté tvrze v Bílkovicích a Jezeře statky samostatnými státi,[8]) však brzo od toho upuštěno a Bílkovice zase s Chotyšany spojeny, ano tvrz zdejší částečně v dobrém stavu udržována. Tak aspoň svědčí odhadní popis panství z r. 1743, v němž se čte: »tvrz Bílkovice stará od kamene vystavěná a šindelem přikrytá; vynachází se při ní a to vlevo sednice, sklípek a kuchyně klenutá, kdež nyní šafář bydlí, ostatek všechno sešlý jest.« Celá tvrz se cenila na 150 fl. r.[9])

*

Blízko **Takonina** jsou prý zbytky tvrze.[10]) Ves se připomíná již l. 1250 jsouc sídlem Ryvinovým,[11]) také tu bylo vladyčí sedění, zejména l. 1408 Jindřicha, jenž obdařil Chotyšanský kostel, ale ves z části již l. 1411 patřila k Chotyšanům a v 16. st. celá.

*

Vladyky **Třebešičtí** seděli na tvrzi, jež se vypínala ve vísce nedaleko kostela Všech Svatých, jsouce

---

[1]) Arch. č. I 225, knihy dlužní v arch. Třeboňském. [2]) Arch. gub. Reg. kom. soudu, Benešovská kniha nejst. (Zemský arch.) [3]) DZ 1, F 24, J 24. [4]) DZ 88 M 22. [5]) DZ 25 F1. Vilém slove 1592 starším. [6]) DZ 129 J 30, P 25, 176. A 24. [7]) Srovnej DZ 134 M 23. [8]) DZ 140 C 24,192. K 15 193. F 17, Reg. s k. [9]) DZ 96 G 6. [10]) DZ 478 C11, Method. XV 98. [11]) DZ 74 F 7—17, N 26—07.

[1]) DZ 165, F 4. [2]) Viz Místop. bibl. III. [3]) DZ 46 F 16. [4]) DZ 59 H 26. [5]) DZ 19 M 5. [6]) Že byl již 1628 mrtev, odtud vychází, že dědic jeho Fridrich t. r. dluh zapisoval na Chotyšany, »jak se mu to na díl jeho po n. Vácslavovi z Věžník a na Třebešicích dostalo«. (DZ 96 G 6) [7]) DZ 299 K 11. [8]) DZ 74 N 26—O 7. [9]) DZ 165 G 3. [10]) Místop. bibl. III 110. [11]) Reg. II 1163.

také patrony kostela dotčeného, jenž se s farou nazýval Debrníkem.[1]) Nejstarší nám známí patronové byli *Valkoun, Jan, Jaroslav* bratří *z Třebešic* a *Vykéř z Býkovic* (1358), a l. 1364 *Valkoun, Jan, Vchyna* a *Vykéř.*[2]) Po nich seděli tu bratři *Vchyna* a *Uhan*, z nichž onen se oženil s jakousi Annou a s ní dva syny *Jana* a *Jaroslava* zplodil. Tito s mateří ujali statek po smrti otcově podávajíce r. 1411 nového faráře ke kostelu Debrnickému,[3]) a máti jich Anna zapsala jim jako i Uhanovi r. 1413 dědictví své věnné v Třebešicích a Debrníce. Jak se zdá zemřeli brzo máti i synové a Uhan uvázav se v Třebešice podával do Debrníka r. 1418 kněze katolického. Manželka jeho Anna (1426) měla dům v Praze.[4]) Z nástupcův Uhanových znám jest nám jen *Valkoun z Třebešic*, jenž r. 1448 Jiřiku Poděbradskému Prahy dobývati pomáhal.

Když nastoupil král Ladislav vládu v Čechách, nebylo již tuším žádného vladyky z rodu Třebešického a nápad po bratřích Vchyně a Uhanovi a Anně vdově po Vchynovi považován za odúmrť královskou. Zboží Třebešické vyprosil si na králi roku 1454 *Zdeněk Kostka z Postupic*, a zveden jest r. 1456 na Třebešice.[5]) Jeho nástupcův až do počátku 16. století docela neznáme.

Asi až do r. 1519 drželi zboží nížepsané *Jan Sulek z Hrádku* a *Jan Mracký z Dubé*, po nich následovali bratří *Václav* a *Jan Záhorové ze Záhoří*, kteří se potom rozdělili tak, že Jan přijal peníze hotové, Václav však zboží Třebešické.[6]) Václav dal si r. 1544 v obnovené dsky zemské vložiti Třebešice tvrz, s dvorem popl. a ves celou, v Debrníku dva dvory kmecí s podacím kostelním, v Březině díl, a v Slotějové dvory km. pusté. K tomu ještě přikoupil r. 1554 Čeňovice se zbožím od Lidmily z Říčan. Následovali po něm (synové jeho ?) *Jan* a *Adam* bratří ze Záhoří, kteří asi roku 1570 se o zboží otcovské rozdělili,[7]) tak že obdržel onen Čeňovice, tento pak tvrz Třebešice. Adam byl ženat s Annou z Lukavce, jíž (1570) na zboží svém Třebešickém věnoval.[8]) Nástupce jeho *Jan Záhora ze Záhoří* r. 1598 na tvrzi Třebešicích manželce své Žofii ze Šaratic 5 ss. míš. věnoval.[9]) Cítě na sobě nedostatek zdraví sepsal téhož r. v úterý po sv. Vavřinci poslední svou vůli, jíž odkázal statek Třebešický *Janovi nejmladšímu Lukaveckému z Lukavce* a v Souticích ujci svému[10]) a jak se zdá nedlouho potom zemřel.

Dotčený Jan a bratří jeho *Petr*, *Jindřich*, *Matěj* a *Jiřík* prodali Třebešice[11]) l. 1599 *Václavovi staršímu Věžníkovi z Věžník*. Po smrti pána tohoto († 1603) připadly Věžníky Markvartovi synu staršímu, Třebešice pak s některými částmi statku Věžnického synu mladšímu *Václavovi,*[12]) jenž ještě statek Chotyšany přikoupil (1620). Statek Třebešice dostal se potom *Odolanovi z Věžník*, jenž jej již r. 1628 držel a t. r. naň jistý dluh zapisoval.[13]) Týž prodal r. 1651 Třebešice *Tomášovi Sohyerovi z Windmühle* měštěnínu Pražskému a jeho manželce *Otilii* z Engelflusu. Brzo po té koupi zemřela Otilie (1657, 17. ledna) majíc věku svého teprve 35 let a pohřbena v kostele zdejším, manžel její pak postoupiv r. 1668 Třebešic synu svému *Janovi Tomášovi* oddal se úplně službám veřejným jsa Vernírského regimentu kyrysníkův nejv. hejtmanem. Zemřel r. 1679, 9. ledna v pokročilém věku a pochován v Třebešicích.

Jan Tomáš Sohyer, jenž byl též JMC. nejvyšším, koupil r. 1678 statek Čeňovský a sloučil jej s Třebešickým. Nepřečkal dlouho otce svého, již 1683 byl mrtev učiniv dědičkou obou statkův manželku svou *Annu Polyxenu* roz. *Gerardovou*,[1]) která se potom v druhém loži za nějakého pana Hrobčického vdala. Zemřela r. 1700 neučinivši pořízení o statku svém, tudíž spadly Třebešice a Čeňovice na příbuzného jejího *Leopolda* svob. pána *z Gerardu.*[2]) Po něm držela oba statky *Marie Magdalena Sohyerová* manželka Františka Bechyně z Lažan a na Rosochatci, jenž oba po ní zděděné statky Třebešice a Čeňovice r. 1704 *Viktorii Juditě Alžbětě* provdané a rozené hraběnce *z Götz* prodal.[3])

*

Tvrz **Čeňovská** jest původu pozdějšího, ana zajisté teprv v 16. století povstala. Z držitelů Čeňovských jest nejstarší nám známý *Slonek*, jenž l. 1381 klášter Benešovský obdařil, *Janek z Čeňovic* r. 1415 svědčil.[4]) Část vsi držel před tím *Petr* řečený *Laprus*, po jehož smrti a synův jeho smrti spadla ona se dvorem popl. na krále Václava. Tento ji udělil *Vítkovi z Petrova* a *Janovi Houseti z Lažovic* k manství Vyšehradskému (1415), ale držitelé té části totiž *Jakoubek*, *Vítek* a *Vojslav* synové někdy *Přibankovi z Čeňovic* tomu odpírali. *Přibíkovi z Čeňovic* císař Sigmund za služby prokázané jistý plat zapsal[5]) a *Habart* odtudž vyprosil si r. 1454 na králi Ladislavovi odumřelé zboží Ostředské a Čakovské, v něž se ale ani neuvázal.[6]) *Milota z Čeňovic* připomíná se nejednou ve válečných tazích a soukromých jednáních let 1449—1483.[7]) Poslední toho rodu *Kateřina z Čeňovic* r. 1533 zapsala Čeňovice dvůr popl. a ves celou a v Kačkově Lhotě dvory kmecí *Janovi Beztahovskemu z Říčan,*[8]) jenž se v toto zboží po její smrti uvázal a zboží to si r. 1543 v obnovené dsky zemské vložiti dal. Po Janovi měl Čeňovice bratr jeho *Léva* a po tom Ludmila z Říčan, tato prodala r. 1554 Čeňovice s dvorem *Václavovi Záhorovi ze Záhoří*, čímž se Čeňovice k Třebešicům dostaly a od nich teprv odděleny byly, když se Václavovi synové *Jan* a *Adam* rozdělili tak, že onen dostal Čeňovice, tento pak Třebešice.[9]) Jan seděl na Čeňovicích dlouho a vystavěl tvrz při dvoře zdejším. Podle té tvrze psal se roku 1592 v zápisu, jímž prodal Býkovice, seděním na Nových Čeňovicích. *Václav Pětipeský z Krásného dvora* prodal (1603) tvrz Čeňovice *Petrovi Karlovi Holickému ze Šternberka* na Českém Šternberce nad Sázavou a Trhovém Štěpánově.[10])

Při Šternberce Čeňovice dlouho nezůstaly a nedlouho před počátím třicítileté války vešly v držení *Jindřicha Vrchotického z Loutkova* a jeho příbuzných. Tento podporoval také povstání r. 1618—1620 a proto odsouzen jest třetiny statků svých. Komisaři k tomu nařízení prodali r. 1625 Čeňovice *Štěpánovi Beníkovi z Petrštorfu.*[11]) S tím byl spojen závazek nového kupce *Václavovi* synu někdy *Sigmunda Kunrata Vrchotického*, nad nímž svrchudotčený Jindřich poručenství dané měl a statkem Čeňovici za též poručenství dskami se zaručil, buď díl jeho na Čeňovicích spravovati a peníze z toho vypláceti aneb hotovými penězi vyplatiti. Byli tudíž vlastně dva držitelé Čeňovic, skutečným byl Štěpán a

1) Pomůcka: A. N. Vlasáka Okres Vlašimský 100. Vlasák domnívá se, že tvrz tato stála na Ohradách, my však smýšlime, že byly prvotně vedle sebe dvě vésky Třebešice a Debrník, které pak splynuly jako Chotoviny a Vlkančice. 2) Lib. conf. 3) Lib. conf. 4) Tomek: Základy I G 8. 5) DD 16 f. 352 a 23 G 2. 6) DZ 9 D 2 7) DZ 17 F 28 Asi v ty doby zanikl název Debrníka. 8) DZ 17 B 22. 9) DZ 128 F 7. 10) Tamže M 4. 11) DZ 174 C 26. 12) DZ 182 L 4, 11. 13) DZ 96 G 3.

1) DZ116 H 25. 2) DZ 118 D 15. 3) Po paní této, jež r. 1705 zemřela, následoval napřed v držení Třebešic manžel ovdovělý *Jan Maxm* hrabě *Götz* maje zboží to odkázané (DZ 118 J 18) a po něm dcera jeho *Marie Barbora* provdaná hrab. *z Roggendorfu* paní na Šternberce, ta prodala Třebešice, jež dědictvím obdržela (1739) a k nimž ještě dvůr Lhotu Vysokou a vsi Libež, Nemíž a Slověnice od panství Šternberského přidala, r. 1752, dne 30. června *klášteru Emauzskému* v Novém městě Pražském. Klášter od té doby až do té chvíle zůstal v držení statku. 4) Arch. c. k. dvorský, Arch. č. I 400. 5) DD 15 f. 320, Arch. č. I 514; viz i DD 15 f. 226. 6) DD 16 l. 127. 7) Arch. Drážďan. gub., Třeboňský, Bienenberg Alt. III 204. 8) DZ2 49, D 19, 250, D 25. 9) DZ 11. F 20, 17. F 28. 10) DZ 179, F 12, 11) Bílek konf.

po něm syn jeho *Jan Daniel Beník*, zápisným však mladý Václav. Po smrti Jindřichově udělil místodržitel Karel z Lichtenšteina poručenství nad Václavem *Burjanovi Vrchotickému z Loutkova.* Posléze měla jest poručenství Mandalena Vrchotická ze Svárova, máti Václavova, která jest Beníka z postoupení statku a počtu činění obsílala, tak, že konečně *Václav* po vynešené výpovědi při dskách zemských pro neučinění mu počtu z užívání statku jeho listem obranným v držení Čeňovic vešel a je až do smrti své držel.[1]) Kšaftem svým odkázal Václav Čeňovice s právy svými manželce své *Judítě z Hozlau*, která se v ně po smrti manželově († 1651) uvázala.[2]) Však již příštího roku učinila smlouvu se tchyní svou Mandalenou, Čeňovic jí k užívání postoupivši. R. 1657 postoupila táž Judita všech práv svých k Čeňovicům *Václavovi Michalovi Lhotákovi ze Lhoty* a na Vysoké Lhotě, jenž si také r. 1659 vše právo Mandalenino koupil. Tu konečně Jan Daniel Beník uznávaje, že častopsaného počtu učiniti a jinak v držení statku toho vejíti nemůže, prodal r. 1660 také právo své Lhotákovi.[3]) Václav Michal prodal r. 1678 tvrz Čeňovice »od kamene nedostavenou« s dvorem popl. na díle s nově vystaveným stavením starým a novým se vším statkem *Janovi Tomáši Sohyerovi z Windtmühlu* a na Třebešicích.[4])

1) Že Beník počet učiniti nemohl, lze tím vysvětliti, že byl statek tehda vojskem strašně popleněn, tak že bylo vše »pusté a rozvalené«. 2) DZ 112 E 15. [3]) DZ 314 B 29, 21, 18. [4]) DZ 393 N 14.

Ve vsi **Býkovicích** ležící v osadě Jemništské byla také tvrz. *Vykéř z Býkovic* (1358) držel Třebešice, kamž se přestěhoval (1364). *Jan Podnavec z Těptína* držel Býkovice od r. 1396 a l. 1408 daroval faráři Debrnickému plat na dvoře v Býkovicích.[1]) L. 1405 zapsal dluh na tvrzi Býkovicích a všem statku (t. j. poručenství) třem vladykám, kteří se pak po smrti jeho v týž statek uvázali (1413). Když pak týž statek po Jindřichovi Podnavci odumřel (1414), dotčení poručníci obhájili ten statek pro dědice.[2]) V polovici téhož století žil *Petr z Býkovic*, jenž držel l. 1450 s jednotou Poděbradskou,[3]) jsa tehdá v mladých letech. Dostav l. 1473 zápis na Hlohov,[4]) nabyl tohoto statku ještě téhož léta a žil také r. 1485. Tvrz asi tehdá byla již zaniklá a ves rozdělena byla na dvě části. Jedna patřila od 16. st. k Chotyšanům, druhá až do r. 1603 k Věžníkám a odtud k Třebešicům. Onano (tušim) patřila asi do roku 1699 ke Strhařovu a odtud k Jemništi. Tak to bylo do r. 1850.

*

V lese **Malovce** mezi Libží, Všechlapy, Psáry a Zdebuzevsí nacházejí se základy hradeb starých a je viděti dobře příkopy jakési bývalé tvrze. Tak říkají v Ratajích hrazených dodávajíce, že je tam káď s penězi a 12 apoštolův.

[1]) Lib. conf., erect. 2) DD 15 f. 318. [3]) Arch. Třeboňský. [4]) DD 16 f. 150, 21 str. 260.

Zbytky hradeb tvrze v Popovicích.

Komorní Hrádek.

HRÁDEK KOMORNÍ.

Zdaleka se stkví Hrádek na hoře na levém břehu Sázavy strmící a světlostí svou od pozadí stinných lesů se odráží. Kdo od jižní strany krajinou hornatou, ale málo příjemnou a po špatných cestách ke Hrádku přichází, bývá překvapen panskou úpravou, jakou jest nejbližší okolí zámku vyzdobeno. Cesta k němu běží pěknou zahradou, jejíž úpravné pěšinky, zelené trávníky a mezi nimi v křoví a kvítí rozsazené loubí a besídky oku lahodí; park pak za tou zahradou vábí do svého libě chladícího stínu. Po severní straně cesty lesknou se okna velkého skleníku, který zakrývá zdi zámecké. V nejbližším okolí Hrádku jsou jen pivovar, hostinec, poplužný dvůr s vším potřebným stavením a něco málo chaloupek. Hrádek stojí na kraji příkré stráně lesem porostlé, kteráž spadá na severní stranu k řece a byla po této straně přední jeho pevností. Na jižní straně je před zámkem planina, pročež zde bylo potřeba umělého opevnění. Pevnila jej na straně východní hradba přes 5 m hrubá, která jde od jihovýchodního rohu zámku až ke skleníku. Vedle skleníku běží druhá tenčí hradba, od něho jen úzkou soutkou oddělená k rohu. Kde se obě ty hradby stýkaly, byla prý okrouhlá věž, kterou v polovici minulého století zbořili. Podle udání ústního stávalo na ní Renovatum a. 1580. Při bourání nějaké hradby našli kámen se 4 lvy, jenž stojí na chodbě.

Zámek skládá se ze dvou částí, přední asi l. 1630 po zasypání příkopu postavené a zadní starší části z 15. st. pocházející. Stavení přední jest obdélný dům se dvěma křídly k východu vybíhajícími o jednom poschodí, v němž se nachází vjezd do zámku s branou z červeného pískovce vytesanou. Nevysoká věž s hodinami v průčelí, kteréž hledí k západu, byla zbořena. Tato část má okna nestejné velikosti a nepravidelně umístěná; ozdoby stavitelské, jichž jest pořídku, svědčí o 17. věku.

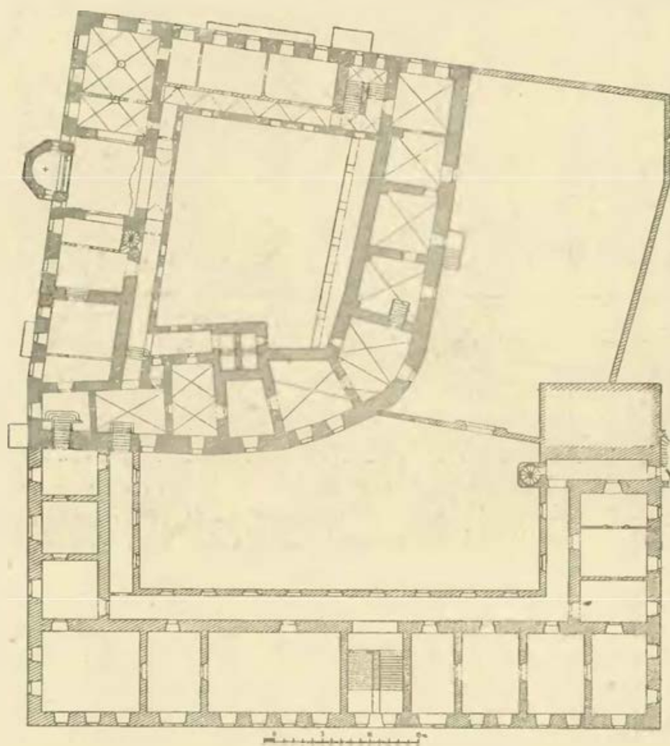
Starší zámek, ku kterémuž přední jedním křídlem přistavěn jest, jest nepravidelný čtverhran s uťatým jihozápadním rohem, který na čtyřech stranách též takový dvůr zavírá a do druhého poschodí vyzdvižen jest. Stavení to obdrželo svou poslední tvářnost v 16. věku, o tom svědčí prostá jeho úprava, okna a dveře obložené kamennými obrubami renesančního slohu a rýsování po zdech, na něž pozdější mazali nevkusné červené čáry. Také lze leckdes zříti zbytky maleb ze 17. neb 18. věku. Ve vnitřku jsou dvě podobizny Valdšteinské ze 16. st., rozmanité starožitnosti, které se v zámku našly a všelijaké vzácné věci ze Vlach pocházející.

V starém zámku jest kaple, k níž vede ze dvora portál l. 1758 v slohu tehdejším vystavěný.

Kaple ta 1758 obnovena a posvěcena jest Nejsv. Trojici a snad tu stojí ode dávna. Kůr jest polokruhová absida zvenčí rohatá ze zdí zámeckých k řece Sázavě povydaná, snad stará bašta. Velký oltář ozdoben jest řezbářskou prací jistého samouka.[1]) Vedle kaple jest vchod do dolního sklepu; tu jest velmi krásný portál a jediný svého spůsobu, který prý pochází z *Čajchanova Hrádku*.

Tento jest starší sídlo jen několik set kroků severozápadně vzdálené, avšak již před založením zámku vyvrácené. Asi před čtvrt stoletím dal kníže základy odkrýti, tak že lze dobře bývalé opevnění viděti. Hrádek tento stál na ostrohu, který na třech stranách k Sázavě a potoku do ní padajícímu strmě spadá a dvěma příkopy překopán jest. Po zveditém mostě přicházelo se k bráně, vedle níž stála čtverhranatá věž s branou do příkopa povydaná. Za nimi jest místo bývalého předhradí na třech stranách hradbami do nepravidelného čtverhranu zavřeného. Prohlubeň na jeho konci snad pochází od nádržky. Za druhým příkopem jest vlastní hrad menší než předhradí. Tu stál palác, nyní kopec rumu a kopeček nad něj vynikající značí místo bývalé věže.

Hrádek Čajchanov založen byl asi ke konci 13. století a to snad předky pánův z Dubé.[2]) Jejich oblíbené jméno měl *Ondřej z Hrádku* (1318—1321), jenž měl soudy o škody způsobené v Choceradech. Mezi patrony kostela Choceradského l. 1356 připomínají se bratří *Jan* a *Čajchan*; po tomto dostal Hrádek tuším své příjmení. Nástupci jich 1380 byli *Rous* a *Chval z Hrádku* rodu neznámého.[3]) Na rozhraní obou století nabyl Hrádku *Jan Zoul z Ostředka* Mikšův syn. Všelijací zlodějové ze všech konců sebraní léhali u něho na Hrádku a Zoul s nimi svou čeleď vysílal.[4]) Mezi kořistnými zemany, jižto tehdá nabíhali se zbrojnými houfy na sousedy a kupce po silnicích, byl on ten nejmocnější a nejstrašnější. Václav král vypravil proti němu celé vojsko pod arcibiskupem Pražským Zbyňkem, jenž co vůdce polní věc svou tak dobře řídil, že zdobýval Hrádku a Dubé hradův loupežných, ale i Zoula samého i s padesáti druhy jav, do Prahy přivedl. Soud zemský odsoudil nejen loupežného rytíře k smrti loupežnické; i oběšen jest na pražském popravišti s tovaryši svými, nepožívaje jiné přednosti, ledaže šibenice jeho byla všech jiných vyšší. Starý letopisec dokládá, že jej se všemi mistr Hus provodil až blíž k šibenici a navedl jeho na to, že obrátiv se k lidu řekl: »Svatá obci, prosímť Vás, proste za mě pána Boha!« »Visel sedm let, neb byl za hák oběšen a jeden blázen byl jemu nohu utrhl jednu, chtě jeho dosáhnouti a pochovati. Neb jest každého viselce, kteréhož mohl dosáhnúti, rád pochoval aneb do Prahy přinesl a postavil jeho v noci hokyni, a ona musila zjednati, aby jeho nesli k sv. Štěpánu na Rybníček, kdežto takové lidi neb stínané pochovávali.«[5])

Hrádek Komorní. Půdorys zámku.

Věc tato zběhla se l. 1404 asi v červenci; neb t. r. dne 26. července zastavil král Václav městečko Divišov po smrti Janově ujaté Mikuláši z Prahy podkomořímu ve 200 kopách, sám pak t. r. 13. srpna nového faráře do Cherad podával.[6]) Když pak l. 1406 o suchých dnech postních (3.—6. března) všechny statky Zoulovy králi přisouzeny, daroval král (13. března) městečko Divišov Mikuláši jako manství nic se na to neohlížeje, že zůstali po Zoulovi sirotci.[7]) Pak t. r. 13. června daroval svým dvořanům *Mikuláši Šraňkovi* a *Martinovi z Soutic* »horu, na níž někdy *hrad Hrádek* řečený *Čajchanov* stál a námi zbořen byl« s 4 poplužími, lesy a sady, vsi pusté Sedlec pod samou horou řečeného hradu a Vráž, Chotěrady ves s podacím a řekou Sázavou a s mlýny a Lhotu.[8]) Od nich přejal zboží to spůsobem neznámým *Racek z Dvojic* purkrabě vyšehradský, maje je již 1411, kdež měl nějakou při s Bočkem z Poděbrad.[9]) Král Václav dovolil

[1]) Popis v Pam. arch. III. 259 a Soupise Českobrodska na str. 45, kdež jest podrobný popis kaple. [2]) Daniel Adam z Veleslavína chybně vykládal, že Hrádek byl dědictvím Oldřicha třetího syna Soběslava I. [3]) Tab. vetust. Lib. conf. [4]) Mareš, Popravčí kniha. Staří letopisové nazývají Zoula Mikšem, tuším po otci. V současných pamětech vyskytuje se Jan. [5]) Staří letopisové str 10, Palackého děj. III, 76. [6]) Arch. Třeboňský, Lib. conf. [7]) Arch. Třeb. Kopiář Přemyšlovský. [8]) Arch. Český 26, 288. [9]) DD 19 str. 467.

mu (1412, 28. srpna), aby mohl »hrad Veselé nad řekou obecně Sázavou zvanou« z kamene znova založiti, vystavěti a zpevniti, jak se mu nejlépe zdáti bude.[1]) Ale když dovolení to dáno, již se Racek psal (1411) ze Dvojic a z Veselé a není pochyby, že založil nový hrad, který se stal Hrádkem Komorním. Racek připomíná se pak l. 1415 jako patron kostela Choceradského a zahynul leta 1416 v Kutné Hoře. Král Václav poslal jej do Hory pro peníze, ale havíři rozzlobení zabili jej samého třináctého.[2]) Po něm drželi Hrádek *Anna z Úlibic* vdova Rackova, jež měla tu věno zapsané, *Mikuláš Šraňk* svrchu řečený a *Mikuláš z Reblic* (?). Ti všichni podávali r. 1418 faráře do Chocerad.[3]) Anna měla sice druhého manžela Kunše z Hořejší vsi a syna Václava Vlka, ale těm nedala věna svého, nýbrž zavadila je (1426) *Vilémovi Kostkovi z Postupic.*[4]) A poněvadž tento neznámým způsobem i práv ostatních osob nabyl, byl od té doby neobmezeným pánem na Hrádku, jehož držitelem psal se již r. 1423.[5]) Vilém Kostka zemřel l. 1436 jsa také pánem na Litomyšli, která byla pak předním sídlem rodu Kostkovského Po něm ujal oboje nejstarší syn *Bohuše* (1436—1449), jenž přikoupil l. 1443 hrad Dubou s vesnicemi. Za purkrabě měl tu Vaňka z Břežan.[6]) Po něm následoval bratr jeho *Zdeněk*, jenž držel l. 1454 také Myšlínské zboží a l. 1463 koupil Zlenice. A poněvadž držel také duchovenství v krajině Říčanské, dosáhlo panství Hrádecké velikého objemu. Po smrti Zdeňkově († 1468) zůstal snad Hrádek v držení rodu; zřejmé není, jestli ti, kteří vládli Litomyšlí, spolu byli také pány na Hrádku. Jen tolik je jisto, že tu byl Markvart z Kamenice (1476) hejtmanem.[7])

Hrádek Komorní od západu.

Od počátku 16. století byl Myšlín v držení *Albrechta Rendle z Mšavy*; možná, že i Hrádek okolo l. 1516 držel a že pak postoupen byl *Ludvíkovi Zajímači z Kunštátu*. Za tohoto byl objem panství Hrádeckého největší, protože Ludvík klášterství Sázavské držel. Koupením Hrádku se Ludvík zadlužil a proto od synův Albrechtových předních jeho věřitelův naň nastupováno. Rendlové postoupili práva svého *Jaroslavovi ze Šelmberka* a ten toho dovedl, že mu byl Hrádek se stavením předním, hrad Myšlín, pusté hrady Dubá, Ježov a Zlenice, pustá tvrz Strhařov s mnohými vesnicemi l. 1525 odhádány.[8]) Současně nabyl Jaroslav také Mnichovic s vesnicemi.

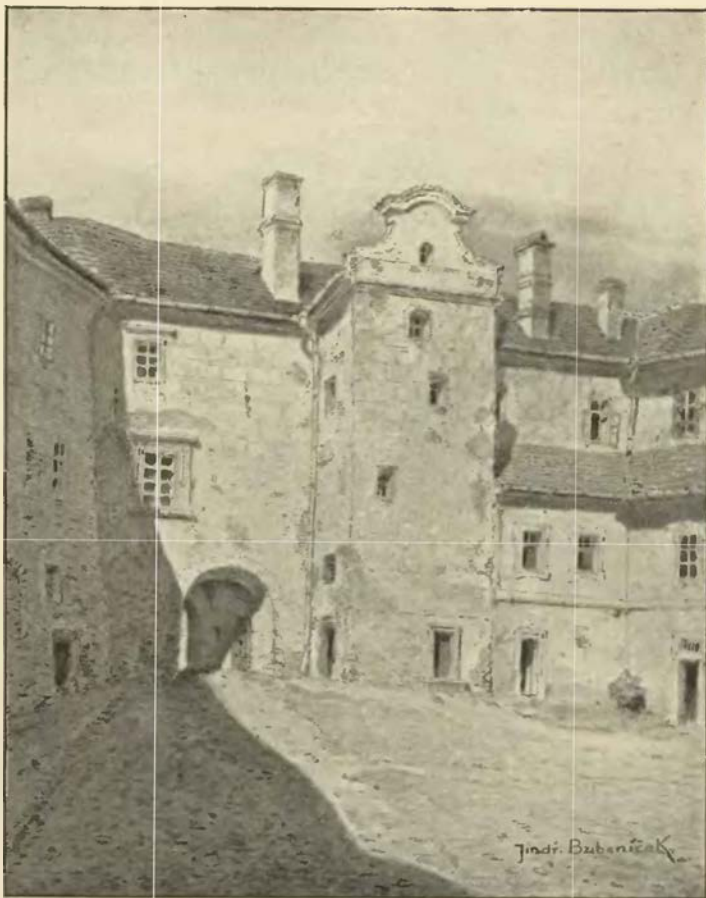
Jaroslav († 1550) zastával od r. 1515—1549 úřad nejvyššího komorníka v království Českém, odkudž pošlo, že zámek náš jmenovali »Komorním Hrádkem.« R. 1549 věnoval manželce své Anně z Krajku na městečku Lštění a některých vesnicích.[9]) Synové jeho *Petr*, *Zikmund*, *Jan* a *Albrecht* bratří nedílní prodali veliké panství otce svého r. 1554, 20. dubna *Janovi mladšímu z Valdšteina* na Toužetíně a to i dědičná zpupná zboží »*Hrádek* zámek nad Sázavou, *zámek pustý* řečený *Myšlín*, zámky pusté Ježov, Střimelice, Zlenice s Dubou, tvrz pustou Strhařov, městečka Lštění a Ondřejov a mnohé vesnice.« S Hrádkem koupil Jan také několik zápisných vesnic.[10])

Jan byl víry pod obojí, ale velký nepřítel bratrské jednoty a luteránství, které stranu pod obojí opanovávalo. Při tom byl muž vzdělaný a přítel učencův.[11]) Byl také dobrý hospodář. Ke Hrádku přikoupil Soběhrdy, dědil také Lovosice a Chvatěruby. Zemřel l. 1576 dne 15. června v Praze a pochován v Choce-

1) Archiv Český 28, 834. 2) Staři letop. 22. 3) Lib. conf. 4) Kniha 902 v arch. m. Prahy f. 67, Arch. Český 26, 298 5) DD 19 str. 567. 6) Archiv Český 28, 334. 7) Arch. Třeboňský. 8) DZ 6, F 25. 9) DZ 9. C 26. 10) DZ 11, F 16, 52. M 15, Kopiář arch. gub. 11) Život jeho vylíčen v Jirečkově Rukověti.

radech, kdež se náhrobek jeho spatřuje. Druhá jeho manželka Mandalena z Vartemberka za nezletilosti sirotkům spravovala Hrádek, k němuž přikoupila 1574 Ostředek.[1]) Poručenství to trvalo ještě 1580.[2]) V ty časy, zejména l. 1584 tu byl úředníkem Jiřík Koloděj Otmar z Holohlav.[3])

Adam syn Janův napřed řečený mladší ujal Hrádek, k němuž přikoupil l. 1598 Mrač a měl tu úředníkem (1601) Vácslava Lhotského z Koberovic.[4]) Ačkoliv byl Adam víry pod jednou, přece nepatřil k těm, kteří stranu protivnou dráždili. Byl v pravém smyslu Staročech, pán spravedlivý a mírný, který svou vlast vřele miloval. Když začaly bouře l. 1618, psal (1618, 18. srpna), že »velmi nerad slyšel, že lid JMC již do Čech vtrhl a ještě ostatek jinou stranou také vtrhnouti má.« S jinými se chtěl o to postaviti, aby král Ferdinand hned kurýra k císaři vypravil a žádal, aby týž lid s pokojem zůstával a nic škodlivého před sebe nebral. Naděje, že snad spor bude mírně vyřízen, jej sklamala. Po bitvě Bělohorské těšil se tomu, že pán Bůh dal císaři »nad božími a naší nejmilostivější vrchností mnohými ouštipnými nepřátely vítězství a neumírající památky« a že na tom místě (v Praze) nepořádně dosazená vrchnost odpuštění vzíti musila. Poněvadž statky své opustil a v Budišíně s velikým nákladem a s nemalou nouzí, které byl prve nepřivykl, bydlel, prosil nejv. kancléře za přímluvu, aby jej neopustil, předně aby jej císař osvobodil toho, co »zpronevěřilým osobám« byl povinovat, »poněvadž jsou mně tak hrubě, protože sem se nechtěl jejich neslušnosti a nepořádnosti oučastna učiniti, svědomí stížiti, snesouce se o mně, hrdlovati, sužovati a dokonce k záhubě beze všeho milosrdenství přivésti chtěli.« Za vynahrazení škod žádal tři statky u Lovosic. S komonstvem svým (20 koňmi jízdnými a 16 kočovskými) přišel ke konci r. 1620 na krátký čas do Prahy, ale brzo potom nemaje potěšení z nových věcí se zase do Lužice uchýlil. Vrátiv se v letě 1621 do Prahy, žalostivě hleděl na proměnu věcí.

Hrádek Komorní od východu.

Píše o tom Polyxeně Lobkovské: »Jinač sem se nenadál, nežli že VM. brzy v Čechách uhlídám ale zase se to proměnilo; jistě žeť nad tím velmi zarmoucen sem, poněvadž tím spůsobem království České, dokonce nemajíc přítomné vrchnosti ke spuštění a záhubě přichází, kde žádnýho řádu a práva ani ochrany není.« A když se i potomního roku poměry nepolepšily, psal toužebně téže paní: »abyste brzy do tý opuštěný země Český, která se každodenně víceji hubí s JMC. přijeti ráčili; neb já to vidím, že se tam neváží, jak se zde máme a jaká chudoba a naříkání všudy jest a přece se tak mnoho lidu sem posílá a ještě knížeti Bavorskému, který pěkně svou zemi ušetřuje, zde v Čechách k regimentům musterplac se povoluje.« Dlouho se nadějí těšil, že bude lépe, a přece se toho nedočkal.[5]) Nicméně změna po r. 1620 zjednala mu velké bohatství a milosti; jen povýšením na hrabství pohrdl, chtěje jako pán žíti a zemříti. Zemřel l. 1638 24. srpna. Když se t. r. synové jeho dělili, dostaly se Hrádek s nově přistavěným domem, Kunštberk, Nový Ronov a Sázavský klášter *Janovi Viktorinovi*.[6])

Jan Viktorin hrabě z Valdšteina pro velké dluhy zmenšil obvod svého panství, odprodav od něho 1663 Sázavu benediktinům Břevnovským, pak statek Mracký Bernardovi z Martinic, k němuž i některé vesnice od původního zboží Hradeckého připojeny byly. Zemřel 1676 a vládl po něm *Jan Karel* syn jeho. Ten vystavěl kostel a faru v Choceradech, ale odprodal od panství Ostředek. Po něm dědil Hrádecko r. 1708 nejstarší syn *Jan Vácslav* kanovník Olomoucký a probošt Staroboleslavský, který je i s jinými zděděnými

[1]) DZ. 13, F. 14. [2]) Arch gub. [3]) Arch. Táborský. [4]) Arch. Benešovský. [5]) Arch. Roudnický. Hejtmanem tu byl 1635 Vilém Třídvorský z Otína (Archiv Hradecký). [6]) DZ. 301. F 6.

statky r. 1713 postoupil svému strýci *Frant. Jos. hrab. z Valdšteina* na Hradišti, Bělé atd. vymíniv sobě toliko 11.000 fl. ročního platu doživotně. Po smrti tohoto († 1722) prodal konečně pozůstalý syn a dědic *František Josef* Hrádek 17. listop. 1733 *Janovi Adolfovi von Metsch* hraběti z rodu původně Anhaltského. Ten s císařským dovolením ustanovil, Hrádek aby byl svěřenstvím a manžel dceřin aby jméno i erb vymírajícího rodu po meči hrabat z Meče přijal (1739, 19. srpna). Zemřel l. 1740.

Jan Josef hrabě »von Khevenhüller« pojav za manželku Marii Karolinu z Meče (dceru Jana Adolfa) dědil tím Hrádek a povýšen 1763 do stavu říšských knížat. Jeho následovali syn *Jan Sigmund* (1782—1801), syn tohoto *Karel Maria Fr.* (1801, † 1823 bezdětek), bratr tohoto *Fr. Josef* (1823, † 1837) a syn tohoto *Richard* (1837—1877) a *Jan Frant. Karel.*

DUBÁ HRAD.

Chvály hodné jest údolí Sázavy, jak často slýchati, nejen pro břehy své pěkné a půvabné stráně, mezi nimiž řeka tiše protéká, nýbrž i pro malebné hrady, jichž zříceniny se v tiché hladině zhlížejí. K těm, kteréž putujícího k zastavení vábí, patří zříceniny Dubé[1]) s hradbami rozsáhlými, které podle pověsti kolbiště, vskutku ale podhradí městskými právy obdařené zavíraly. Zříme opak bujné, vždy živé a plodné přírody, díváme-li se na tyto tmavě omšené přehrubé zdi, jimž hradiště pěkného pozadí a zelený pažit s vodou pěkné obruby dodávají. Hrad Dubský stával na skalnatém ostrohu, vysokém a místy srázném mezi širokým údolím Sázavy a úzkým dolem vodoteče ode vsi Dubska běžící. Příchozímu od Čerčan objevují se napřed zříceniny bývalého *podhradí*, kteréž se nazývalo zvláštním jménem Odranec a jako městečko vysazeno bývalo. Od hradiště vybíhají hradby dvoje zesíleny jsouce čtverhranatými věžemi až k řece, kdež se k nim připojuje třetí hradba rovnoběžně s řekou běžící. Z této hradby jsou ještě velké kusy. Vnitřek hradbami ohrazený jest dílem loukou (jako u Přiběnic), dílem svahem hradiště nevelké prostory, tak že tu jen malé městečko bývalo. Sice byla snad i ulice před branou (k severozápadu podle řeky), neb tu jest prostranství rovné a dosti široké, ale pomalu se zůžující a přístup k němu mohl se snadno zabrániti, protože tu strmá hora jde až k řece.

Nejznamenitějším zbytkem i podhradí i hradu jest vysoká *brána* věžovatá posud 8 m vysoká, stojící na samém úpatí hory a oddělená od výšiny příkopem až na horu běžícím. Nad předními vraty do končitého oblouku sklenutými spatřují se posud díry pro kladky a zavírala se ze vnitřku závorou; zadní vrata jsou sklenuta do polokruhu. V průjezdě, který býval přikryt dřevěnou podlahou, viděti jest z obou stran dvířka na hradby, které střílen nemajíce dřevěnými ochozemi opatřeny bývaly.

Horní hrad byl na tu stranu k řece již od přírody opevněn, poněvadž je tu stráň tak příkrá, že tudy jen obtížně lze na horu vylézti. Na jižní straně spadají boky hradiště též strmě ke strži a na severní a severozápadní straně postarali se zakladatelé o důkladné překopání hory a viděti dosud hluboký ve skále vytesaný příkop, jenž byl hlavní pevností zadního hradu na této straně. *Příjezd* ke hradu, jak se zdá, byl od strany severní po výšině; také se k němu jezdívalo druhou stranou od podhradí cestou proti potůčku od Dubska tekoucímu a od břehu Sázavy běžící, až se přišlo na cestu od Dubska, ale touto přišlo se na předhradí rovněž tak, jako první cestou dotčenou.

Onano první cesta vycházející ze dvora Zlenického běžela k *předhradí*, místu založenému asi do obdélníka a chráněnému na jedné straně sráznou strání k Sázavě a na protější příkopem. Od zadního hradu bylo odděleno již řečeným hlubokým příkopem a k severu a severozápadu byla zděná hradba, z níž zbyl jen násep. Hned za tím v západním rohu jsou známky okrouhlého stavení; jestliže to byla věž, byla velice objemná, ale mohl to býti také větrný mlýn. Za tím jsou podle sebe tři hromady kamení na způsob náspů rovných, snad z nějakého stavení. Ostatek předhradí nyní lesem porostlý jest prázdný, ale byla na něm za starých dob dřevěná stavení.[2])

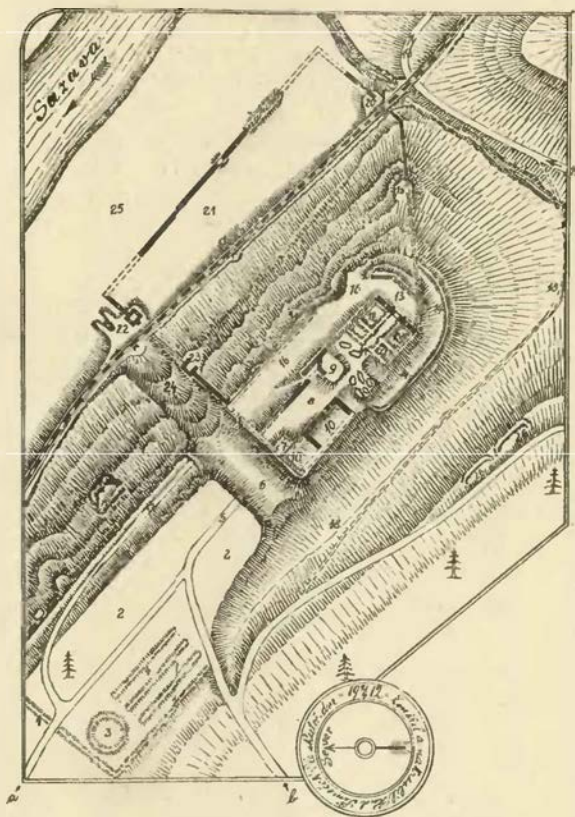
Zadní hrad uzavřen jest proti předhradí hradbou od brány podhradí vzhůru vybíhající až k západnímu konci hradu; kromě toho byl zpevněn na jižní straně valem a příkopem. Kde byla *brána*, to lze znáti z věžiště, neb vysokého kopce rumu. Z brány přicházelo se na úzký dvorek, v pravo od příchozího bylo dlouhé stavení, jehož vnitřní zdi ještě stojí, ale venkovská zeď sesula se, jako i ostatní zdi na té straně; tím zasypáváno nejen hradiště, nýbrž i boky jeho, jež jsou pokryty nesčíslným kamením a kousky malty. Zbytky zdí, které se spatřují na severovýchodní straně, pocházejí od *kaple sv. Klimenta*, kterouž pan Ondřej z Dubé asi r. 1350 založil a Arnošt arcibiskup za filiální kostel fary Hradišťské vyhlásil.

Za tím na jihovýchodním konci byl *palác* snad ve čtverhranu založený. Z vysoké jeho a hrubé ohrady zbyly ještě některé kusy, avšak větší část se zřítila a ze ssutin vznikly vysoké náspy. Z paláce, jenž

1) Viz Heber Burgen I 26, Pam. arch. III 263 a Soupis Benešovska. 2) Předhradí mi ušlo, když jsem přehlížel Dubou, a doplňuji je z bedlivého pozorování p. inž. Šimečka.

stál na jihozápadní straně a založen byl do obdélníku, zbyly jen tři vnitřní strany; venkovská zeď byvši podemleta již před dávnými časy spadla. Ozdobných kusů na Dubé není snad proto, že zříceniny nejsou vysoké. Podle pověsti nebylo na hradě studně, nýbrž voda naň vedena z pramene blíže vsi Dubska se nacházejícího. Vodovod prý jest posud pod zemí, a když jednou jistý myslivec příkop v lese kopati dal, objevil olověnou rouru, kterou k sobě vzal a z ní koule ulíval. Když zásoba došla, šel si pro druhou a tak činíval dlouhá léta. Pravil (latině?), že počítá-li se vzdálenost pramene od hradu, že jistě jest pod zemí mnoho centů olova. Zakladateli hradu byli Benešovici erbu zavinuté střely. Praděd jich byl *Matouš* čtvrtý syn Beneše z Benešova, jenž žil v první polovici 13. století a pohřben byl v Benešovském klášteře.[1]) První z jeho potomkův, který se po Dubé psal, byl *Ondřej z Dubé* (1283). Týž psal se v l. 1284—1290 z Kavčí hory po sídlu svém u Léštna, l. 1297 po obou místech. Tehdá se s ním připomíná jiný Ondřej z Dubé, jenž byl purkrabí na Mostě, bezpochyby jeho syn.[2]) Jméno Ondřej stalo se u potomkův oblíbeným. Jeden Ondřej, jenž se l. 1337 připomíná, žil ještě l. 1356, ne-li l. 1359.[3]) Týž vystavěl ok. l. 1350 kapli sv. Klimenta na hradě Dubé a poněvadž hrad Dubá byl ve farnosti Hradištské, podřízena jest kaple faráři tudíž.[4]) Od papeže vymohl l. 1356 pro sebe a manželku Elišku odpuštění hříchů v hodině smrti. Snad ještě žil 1359, neb tehdá jeden Ondřej podával kněží do Hrušic a Hradiště, avšak l. 1361 byl již mrtev.[5]) Zůstali po něm synové *Ondřej*, *Vaněk a Beneš.* Ondřej byl od r. 1343 nejv. sudí a po smrti otcově spravoval sám rozsáhlé rodinné jmění, k němuž ok. l. 1360 díl vsi Čerčan přikoupil.[6])

Okolo l. 1367 došlo k rozdělení otcovského zboží. Ondřej dostal Zlenice hrad s vesnicemi a polovici Lštění, Vaněk Dubou hrad s polovicí Lštění a městečko Ondřejov s vesnicemi; Benešovi nechána krajina u Bystřice, pozdější panství Leštěnské.[7]) O Vaňkovi víme tolik, že se někdy jako svědek připomíná, že držel také Humpolec a že se naposled l. 1377 jako spolupatron ve Vojslavicích připomíná. Zemřel nějaký rok potom zůstaviv z manželky Frejdle († leta 1382) syny *Václava* a *Jindřicha.*[8]) Když pak tito se o statky po otci zděděné dělili, dostal onen Dubou, tento Humpolec. Vaněk z Dubé byl věrným přívržencem krále Václava zvláště v jeho bojích s jednotou panskou. Když nepokojný soused Jan Zoul z Ostředka se proti králi pozdvihl, Vaněk jej zajal a »podal« králi do Karlšteina. Jan byv 11. června z vězení propuštěn, slíbil králi věrným služebníkem býti a Vaňkovi ničím zlým nezdvihati za to, co mu učinil.[9]) Za nové války s jednotou panskou l. 1399 činili Vaňkovi služebníci lidem protivníkův velké škody, brali jim zboží na silnici, jímali je a vodili na Dubou. Tak činili Vaněk Šedivý, purkrabě na Dubé, Jindřich komorník a Hrubec podkoní. Zboží vzaté prodáváno v Praze. Do služeb najati ovšem také lidé, kteří prováděli obyčejnou loupež. Také Jan Zoul byl ve spolku s Vaňkem a jednou mu prý z kořisti 100 kop vyčetl.[10]) Když byl král Václav l. 1402 od Zikmunda bratra svého zajat a Pražská města bez odporu se podala Zikmundovi v poslušenství, Vaněk s mnohými jinými jim poslal odpovědné listy a plenění a hubení ve zdejší krajině zase začalo.[11]) Po navrácení krále Václava do země (1403) nastal mír, jen Zoul pokračoval z neznámých příčin ve válce. Jan tuším zradou se zmocnil hradu Dubé a měl ve svém držení také sousední Hrádek, odkudž činil loupeže. Pro blízkost Prahy bylo toto Pražanům zvláště nepohodlné. Nařízena tedy zemská hotovost (1404) a Zoul dobyt a zajat na Hrádku.[1]) Také Dubá dobyta; možná se to stalo lidmi Vaňkovými, jenž se potom v jejím držení

Plán hradu Dubé a podhradí Odrance.

a, *b* dvoje cesty po výšině k brance *1* ve hradbě zavírající předhradí *2*, *3* buď věžiště neb mlýniště, *4* záhadné náspy, *5* jediná cesta k hradu přes *6* příkop a k *7* bráně k vlastnímu hradu. V něm je *9* místo kaple, *10* přední, *11*, *12* zadní stavení (palác), za ním *13* parkán, *14* příkop. S městečkem spojuje hrad *15* hradba a v tu stranu je *16* široký parkán (zahrádka?), z něhož jde *17* cesta do předhradí (z branky snad jen pro pěší), *18* pěšina od *19* cesty. V podhradí je *20* snad věžiště, *21* místo Odrance, *22* brána k němu ještě stojící, *23* věž k zesílení hradby, *24* příkop po stráni dolů, *25* prázdné místo před podhradím, *26* základy nějakého opevnění při cestě.

1) Beneš minorita. 2) Reg. II 557, 569, 651, Rel. tab. I 4. 3) Rel. tab. I 408. 4) Tadra, Canc. Arnesti 165. 5) Reg. Vatikánská, Lib. conf. 6) Rel. tab I 412. 7) Tak lze souditi z pozdějšího stavu a paměti současných 8) Lib. conf. DD13 f. 193 9) Arch. býv. dvorský. 10) Popravčí kniha. 11) Tomek, Děje Prahy III 412.

vyskytuje. L. 1407 zapsal se Vaněk hradem svým Dubou klášteru sv. Františka v Praze, že bude mu a sestře své Anně jeptišce tudíž vydávati 3 kopy úroku.[2]) V listu l. 1416, kdež Markéta manželka jeho si najala dům v Praze,[3]) připomíná se naposled. Z jeho dětí připomíná se jedině Anežka dcera. Hrad měl děditi po Vaňkovi bratr *Jindřich*, ale ten byl 1416 také již mrtev, tak že nápad po Vaňkovi náležel jeho synům. Není nám známo, kdo se potom Dubé ujal; ale toliko víme, že *Markéta z Rychemburka* vdova po Vácslavovi část užitků z panství dostávala, protože měla na hradě Dubé a vesnicích 2000 kop gr. č. věna zapsaného. Markéta nebydlívala na hradě, nýbrž pod ním v Odranci a prodala l. 1428 své věno *Perchtě Šternberské z Kravař* na Konopišti.[4]) Podle toho zdá se, že Perchta i dědičného práva postoupení od dědiců nabyla. L. 1437 provolána odúmrť po Markétě totiž 2000 kop věna a vyprosil si je Jan z Jenšteina. Na odpor vstoupili Perchta jako držitelka věnná a Kuneš Rozkoš z Dubé jménem Anežky, dcery Vácslavovy.[5]) Perchta prodala l. 1440 právo své na zboží Dubské *Buzkovi*, *Mrakšovi*, *Přechovi* a *Zdeborovi* bratřím *z Bezejovic*, tak aby platu ročního z toho dávali Benešovi z Dubé a Hanuši z Maršovic, ale dotčení bratří l. 1443 vše své právo kromě dotčených platů převedli na *Bohuše Kostku z Postupic* seděním na Hrádku. Ještě zbývalo právo odúmrtní,[6]) které měli synové Jana z Jenšteina. Ti je prodali l. 1447 Bohuši Kostkovi z Postupic. Zajímavo je, že Kuneš prodal právo to na všem panství, avšak vymínil si hrad samotný s jeho prostranstvím, městečko Odranec ale jen ve hradbách i s tou hradbou a se všemi cestami, které od starodávna ke hradu bývaly.[7]) Patrně hradu potřeboval ke svým válečným podnikům. Avšak smrtí Kunšovou také právo jeho pominulo, k němuž se již nikdo nepřipovídal. Od těch dob patřila Dubá panství Hrádeckému. Co bylo příčinou, že i hrad i podhradí zpustly, není nám známo; obyčejně se to vysvětluje válkami, které byly r. 1467.

Podhradí Dubé od jihozápadu.

L. 1525 a 1554 slove Dubá již pustým zámkem a potom od lidu pojmenováván Starou Dubou. V popisu panství Mrackého l. 1648 jest zmínka »o lesu nad Starou Dubou v Hořalce.«

JEŽOV HRÁDEK.

Mezi Hrusicemi a hradem Zlenickým stával hrádek Ježov, jehož jméno dochovala jedině blízká myslivna. Základy jeho některé objeveny na vysokém návrší, když tu stavěna dráha z Prahy do Cmuntu. Před stoletím bylo tu ještě na povrchu něco zdiva, jemuž se říkalo Lipky.[8]) Poloha hrádku tohoto nasvědčuje tomu, že nikdy nebyl sídlem samostatného statku. L. 1377 patřil k panství Zlenickému,[9]) nepřipomíná se však potom v žádné paměti Zlenic se týkající; l. 1525 a 1554 pak patřil jako zámek »pustý Ježov« ke Hrádku.

---

[1]) Tomek D. T. III. 420. [2]) Tadra Acta jud. VI. 31—32. [3]) Arch. bibl. Praž. [4]) Arch. č. I 154. [5]) DD 16 f. 330. [6]) DD 27 str. 212 až 213. [7]) DD 15 f. 334. [8]) Heber's Burgen I 26. [9]) Zbytky reg. král. č. 58

TVRZE U HRÁDKU.

Ves **Dolní** neb **Hradové Střimelice** leží asi uprostřed horského svahu, který spadá od Ondřejova ke Skalici, ale tak že na ostrohu, který z této výšiny k jihu vybíhá. Na konci tohoto ostrohu nepříliš vysoko se zdvíhajícím stával hrad Střimelický čili lépe velká tvrz a z té příčiny, že nebyla chráněna vysokými boky hradiště, také na čtyřech stranách příkopem objata byla. Tvrz stála uprostřed a založena byla do čtverhranu. Poněvadž se tu často kopávalo, jsou příkopy na některých místech zaházeny, jinde vysoké náspy, které příkop objímaly, jsou rozvezeny a vnitřek také rozkopán, při čemž se i staré zdi hradeb objevily. Majitelem hradiště jest hospodář poslední živnosti v Střimelicích k jihu obrácené.

Ještě nežli tento hrad stál, prodal *Bernart z Cimburka* vsi Střimelice, kdež není kostela, ves Zvanovice a ves Háčky Kunhutě abatyši u sv. Jiří. Prodej ten se stal v poslední den r. 1319.[1]) Klášter později Střimelice prodal a noví držitelé vystavěli si tu hrad. První známý držitel byl *Jan ze Střimelic* (tuším z rodu pánů z Cimburka). Týž byl od r. 1370 místosudím kr. Č. a držitelem Svojšic a l. 1386 držel také Konojedy.[2]) Na hradě měl kapli p. M., kterou bezpochyby sám založil; ale teprve l. 1381 učinil jí nadání dada k ní platy ve Střimelicích a Zvanovicích.[3]) Setkáváme se s ním několikráte v starých pamětech, naposled l. 1396, když činil smlouvu s farářem Chvatlinským a l. 1400, když od krále nějakou odúmrť obdržel.[4]) Od r. 1407 vyskytuje se *Jan Strýc ze Střimelic*, jehož máme za rozdílného od předešlého.[5]) L. 1411 prodal faráři Střimelickému mlýn řečený Propast,[6]) v l. 1413—1418 nacházíme jej jako patrona kaplanství zdejšího a Chvatlinského. L. 1415 vyprosil si na králi odúmrť po Kateřině vdově Divišově, která měla věno na lánu dědin u Střimelic.[7]) Jako svědka našli jsme jej naposled l. 1432.[8]) Potomci jeho žili v Čechách až do 16. století, nosíce na štítě cimbuří. Na Střimelicích seděl potom *Zdebor z Bezejovic* v l. 1444 a 1446,[9]) ale již l. 1474, jak se zdá, byly Střimelice v držení *Jindřicha Jevišovského z Kunštátu*[10]) a pak příslušenstvím kláštera Sázavského. Potom následovalo opuštění tvrze, jež se vsí připojena ke Komornímu Hrádku. Oboje držel do r. 1525 Ludvík z Kunštátu.

*

U **Myšlína** bývala tvrz, která se druhdy i hradem nazývá. Nejstarší známý držitel byl *Mikuláš* neb Mikeš *Kolovrat z Myšlína*, jenž se v l. 1371—1398 připomíná[11]) a často v současných pamětech vyskytuje. L. 1383 daroval k faře Mnichovské ještě role, l. 1389 pojistil na Myšlíně plat pro oltář sv. Doroty v kostele Pražském a l. 1391 daroval role faráři ve Vyšehořevicích.[12]) L. 1398 ještě žil[13]) a následoval po něm *Petr z Myšlína* rodu neznámého, jemuž král Václav l. 1401 dluh zapsal.[14]), Týž prodav Myšlín brzo potom uchýlil se do Litomyšle kdež měl l. 1407 dům. Myšlín se dostal kdysi před rokem 1404 *Vykéři z Jenišovic*, jenž se pak z Myšlína psával.[1]) V pamětech se připomíná často, poněvadž byl v l. 1406—1420 místopurkrabí hradu Pražského.[2]) Držel také Chrast, na němž l. 1425 plat prodal. Syn jeho Čeněk, tuším jediný, padl l. 1424 u Malešova[3]) a Vykéř proto zůstavil Myšlín (po r. 1427) dceři Anně, jež byla vdána za *Zdeňka Kostku z Postupic*. Tento se proto l. 1433 seděním na Myšlíně nazývá. Purkrabí tu měl l. 1446 jistého Jindřicha.[4]) Syn jeho *Mikeš z Postupic* prodal l. 1453 zboží v Chrastu a tuším také Myšlín. Tento zajisté držel l. 1454 *Zdeněk Kostka z Postupic*, jenž si vyprosil t. r. odúmrť po Vykéřovi a l. 1459 zveden jest na tvrz a dvůr Myšlín a ves celou pustou s 3 vesnicemi.[5]) Týž Zdeněk poddal hrad Myšlín králi v manství (1465), aby mohl hrad Zlenice od manství osvoboditi.[6])

Na počátku 16. století následoval v držení Myšlína *Albrecht Rendl z Úšavy* († 1522) král. prokurátor, pak nejv. písař zemský a naposled podkomoří, oddaný a nezištný služebník králův, jenž převahou ducha svého velice do tehdejších rozmíšek stavovských zasahoval.[7]) Na Myšlíně seděl od r. 1510[8]) a v l. 1514—1519 měl tu purkrabě Jiříka Stoše z Kounic.[9]) Maje čtyři syny *Janovi* a *Albrechtovi* starším z nich vykázal l. 1516 zámek Myšlín s městečky a zboží Strhařovské za díl.[10]). Z neznámých příčin zase Albrecht starší se téhož zboží ujal a postoupil ho *Ludvíkovi Zajímačovi z Kunštatu*. Tento jsa v závadách chtěl Myšlín prodati, ale protože mu Slavata málo za něj dával, postoupil ho l. 1523 *Mikuláši Karlíkovi z Nežetic*, aby statek vyvazoval a lepšího kupce zjednal. Když to však k ničemu nevedlo, prodal Myšlín *Jaroslavovi ze Šelmberka* na Hrádku a s Karlíkem se až do roku 1527 o navrácení soudil.[11]) Myšlín zámek byv pak připojen ke Hrádku zpustl docela.

*

V osadě Choceradské leží **Vesce** n. také tvrz, l. 1356 sídlo *Prockovo*, který se čte mezi patrony kostela Choceradského. Po něm, jak se zdá, došlo k rozdělení. K Markétě z Vesce přiženil se *Mikuláš z Moravče*, věnoval jí l. 1373 na dvoru ve Vesci,[12]) čte se l. 1380 mezi patrony kostela Choceradského, přidal manželce l. 1385 věna a daroval s ní kostelu Choceradskému (1390) plat ve Vlkavě.[13]) Téhož roku zemřel a Markéta držela své věno ještě l. 1410.[14]) Tvrz patřila Jitce tuším Markétině sestře, která byla napřed manželkou Mikuláše ze Zdebuzevsi a l. 1382 statek ten Jindřichovi z Kozmic, druhému muži zapsala. Od 16. st. patřila Vesce k Hrádku.

*

Nedaleko Sázavy jest ves **Pyskočely** neb Pyskočily. Patřívala odedávna a ještě v 16. století ke *klášteru Sázavskému*. Tvrz se tu připomíná jen jednou. L. 1534 *Jiří Pryšek z Větrné* držel tvrz, dvůr a mlýn Pyskočily.[15])

*

Ve vsi **Strhařově** (u Mnichovic) bývala tvrz, o níž se dovídáme teprve z pozdní paměti, takže nemůžeme držitele její vyjmenovati. Z těch, kteří tu seděli

---

[1]) Reg. III 270, Reliq. tab. I 399. Rok 1320 je pravděnepodobný, protože vklad (výkon pozdější) byl by na počátku, prodej na konci roku. Datování ve vkladu pondělí před obřezováním pána Krysta (tak třeba čísti) souhlasí s datem prodeje (31. prosince) a svědčí pro rok 1319, protože tehdá počítali nový rok od Božího hodu. [2]) Lib. conf. [3]) Borový, Lib. erect. II 187. [4]) Lib. erect. XII 151, DD 29 str. 3. [5]) Rel. tab. II 43, 84. [6]) Lib. erect VIII 165. [7]) Lib. conf. DD 15 f, 321. [8]) Arch. č. I 154, Paprocký o st. pan. 290, o rig. musea Brněnského. [9]) Arch. Roudnický a gub. [10]) Arch. musea Brněnského. [11]) Arch. Orlický. [12]) Lib. erect. XII 48, 67, 104. Viz oněm i Paprockého o st. pan. 201—202. [13]) Tadra Acta jud. III 366 [14]) Arch. gub.

[1]) Arch. v Litomyšli a bibl. Praž. Viz i Arch. č. III 335. [2]) Tomek, Děje Prahy V. [3]) DD 61 str. 326, St. letop. 63. [4]) Arch. zem. Brněnský, DD 25 f. 214. [5]) DD 16 f. 354, 23. H 5. [6]) DD 61 str. 476. [7]) Arch. č. V 6. [8]) Arch. gub. [9]) Arch mus. [10]) Arch. Třeboňský. [11]) DZ 84. G. 14, Reg. kom. soudu. [12]) Lib. conf. Rel. tab. I 442. [13]) Rel. tab. I 473, 504, Borový Lib. erect. IV 351. [14]) 327, Arch. Č. D 31, D 14 f. 269. [15]) Reg. k. s. svěd.

ve vsi, známi jsou 1382 *Bohuněk* a l. 1397 *Mikuláš Býček*.[1]) Onen měl syna *Prokopa*, kterýž držel l. 1403 dvůr v Modleticích a l. 1408 s Býčkem Strhařov, na němž prodali plat Mikuláši z Šestlic.[2]) O ten plat pak byla pak dlouhá jednání. Potomní dějiny Strhařova jsou velmi nejasné. Zdá se, že jej měl *Jan z Kralovic* a zapsal jej (1446) ženě své Martě.[3]) Asi v témž století připojen Strhařov ke zboží Myšlínskému, na němž byly l. 1516 dvůr a ves St. Když pak připojen Myšlín ke Hrádku, připomíná se na témž panství v l. 1525 a 1549 ves Strhařov s pustou tvrzí.

*

Prvotní tvrz **Ostředecká** stála bezpochyby na hoře řečené Hrad nad Ostředkem ležící,[4]) pozdější tvrz bývala ovšem při dvoře ve vsi.[5]) První známý držitel byl ok. l. 1360 *Slavek*.[6]) Později tu seděli předkové *Chobotských z Ostředka*, kteří nosili na štítě prvotně hořící kotouč a později paprsky na barevné peří předměnili. Z nich se připomíná l. 1379 *Mikuláš* tuším týž, který slove l. 1395 Zoul a měl syna *Jana*.[7]) Tito drželi Komorní Hrádek a Divišov a o jich smutném konci vypravuje se na jiném místě. Ostředek jim nepatřil, leda že se Mikuláš, maje tu díl ve mladších letech, po něm psával. Držitelem jeho byl *Zbyněk*, jenž dostal l. 1384 odúmrť v Tymově vsi.[8]) Jeho snad synové byli *Zdeněk* a *Mojek*, kteří Ostředek l. 1413 drželi.[9]) Onen vykázav bratru 8 kop platu na tom zboží ujal je, ale prodal l. 1415 Ostředek *Bořitovi* a *Lipoltovi* bratřím z *Malnic*.[10]) Bořita přijal příjmení od nového sídla. L. 1416 poslán jest od krále s Rackem Kobylou do Kutné Hory, aby tam pro krále vymáhali peníze. To zvěděvše havíři učinili útok na dům, v němž poslové byli, a povraždili je všechny kromě Bořity samého, že se ukryl v nějaké smrduté chyšce a tak tomu ušel, že zabit nebyl.[11]) Bořita prodal Ostředek asi l. 1420 nějakému *Mikulášì*, jenž se l. 1440 připomíná.

L. 1454 provolávána odúmrť po Majdaleně Koláčkové, která mívala na Ostředku věno před r. 1413. Z jednání z toho vzešlých jde na jevo, že Ostředek patřil *Zachaři z Ostrova*.[12]) V čas vojny Loketské seděl tu nějaký *Mikuláš* a asi l. 1529 uvázal se v Ostředek *Jan Slavíkovec z Slavíkova* zkrátiv mateř svou Dorotu z Jakubova.[13]) Po Janovi, jenž se ještě l. 1532 připomíná, seděli tu synové *Jiřík*, *Zdeněk* a *Hynek ze Slavíkova*. Jiří převzal Ostředek za díl[14]) a držel jej nejen r. 1563, kteréhož na tvrzi Ostředku jinému svému bratru Hynkovi dluh jistý zapisoval,[1]) nýbrž až do r. 1572. Po jeho smrti zůstali synové *Jan mladší*, *Pavel*, *Adam* a *Jindřich* zletilí, *Burjan*, *Václav*, *Vilím*, *Diviš* a *Bohuslav* let ještě nemající. Starší bratr Jan mladší brzo po smrti otcově tvrz na sebe potáhl ostatní bratry odbyv hotovými penězi, než prodal r. 1574 »tvrz Vostředek«, dvůr popl. ves a vesnice *Mandaleně z Vartemberka* a na Hrádku nad Sázavou za 2600 ss. míš.,[2]) po čemž Ostředek až k r. 1693 s panstvím Hrádeckým ve spojení zůstal. Za vlády vrchnosti Hrádecké snad tvrz ležící původně na vrchu řečeném Hrad zanikla, nejsouc držitelům k jakému užitku. Místo ní vystavěno bezpochyby nové prosté sídlo ve vsi Ostředku v 17. století.

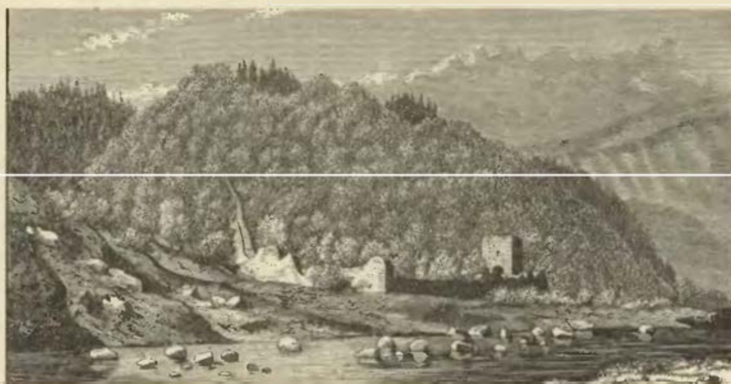
Hrabě *Jan Karel z Valdšteina* prodal r. 1693 Ostředek *Antoninovi Hyzrlovi z Chodův*. Hyzrle prodal statek *Janovi Václavovi Vojtěchovi Valkounovi z Adlar*, jenž postoupil Ostředka r. 1700 dobrovolnou směnou *Ferdinandovi Antonovi Mladotě ze Solopisk* za statek Zručský. Mladota držitel Soutic a Ostředka zemřel r. 1726 17. října. Jeho jediný syn *František Michael* vstoupil do řádu tovaryšstva Ježíšova, načež statky Ostředek a Soutice (1738) od řádu postoupeny jsou jeho matce *Zuzaně Adelaidě* rozené *Golčovně* a sestrám *Marii Anně* a *Zuzaně Františce*. Marie Anna provdaná Přichovská dostala Soutice, Zuzana dostala Ostředek a vdala se (1. července 1736) s povolením papežským za svého bratrance *Jana Viléma Mladotu ze Solopisk*, jenž roku 1739 v zámku založil kapli sv. Jana Nep. Mladota zůstal věrným rodu Rakouskému, když byl 1741 Karel Albrecht Bavorský do Čech vnikl, za kteroužto věrnost dne 19. ledna 1742 na svém zámku Ostředeckém, kdežto v kapli ve varhanách se skrýval, od nepřátel jat, do bílé věže v Praze vsazen a vystáv osminedělní tuhý žalář propuštěn jest, brzy však (31. května) od toho zemřel, maje věku svého teprv 32 let. Pohřben v kostele Týnském na Starém městě Pražském. Zůstalá vdova Zuzana Lidmila provdala se po druhé za *Josefa Františka* sv. p. z *Puteani* i získala po sestře své statek Soutický. Jako plnomocník manželčin prodal Puteani Ostředek roku 1752 koleji jezovitské v Novém městě Pražském u sv. Ignacia, která role panského dvora zákupně rozprodala a v držení statku až do zrušení jeho (1773) zůstávala. Pak byl Ostředek až do r. 1819 majetkem studijního fondu.[3]) Kdo četl Čechovy spisy, poznal též rozmilou znamenitost Ostředka.

*

U Cakova a Tatounovic jest návrší Hrad. Co na něm stálo, nelze již poznati, poněvadž dřívější povrch je lámáním kamene zrušen.

[1]) Borový, Lib. erect. II 188, IV 461. [2]) Lib. erect. Rel. tab. II 52. [3]) Arch. mus DD 16, f. 267. [4]) Heber I 225. [5]) Pam. arch. III 267, Místop. bibl III 83, Lumír 1856 str. 398 [6]) Rel. tab. I 68. [7]) Tadra Acta jud I 343, Rel. tab. I 558, DD 13 f. 201. Potomci Zoulovi l. 1438 č. v Chrudimsku. [8]) DD 13 f. 75. [9]) Rel. tab. II 101. [10]) Rel. tab. II 116. [11]) St. letop. 22. [12]) Rkps. mus. DD 16 f. 127, Arch. I 255. [13]) Arch. č. VI 320, Reg. k. s. [14]) DZ 44 L 3.

[1]) DZ 87 H 17. [2]) DZ 18F 14. [3]) Místop. bibl. III 84—85.

Hrad Dubá. Pohled z r. 1872.

Hrad Kokořín před opravou.

KOKOŘÍN HRAD.

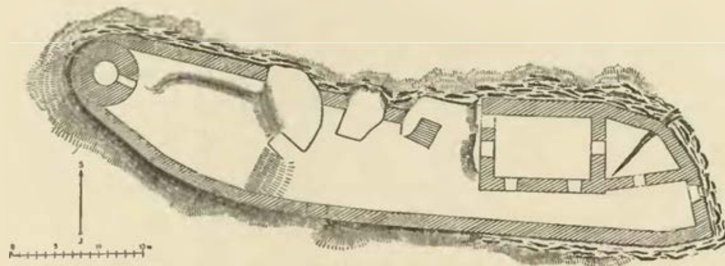
ení mnoho hradův v Čechách, které by ležely v tak půvabné krajině, jako starý Kokořín za Mělníkem. Důl Kokořínský nejednou býval od cestovatelův chválen.[1]) Zříceniny jeho nyní docela lesem zarostlé vypínají se nad Podhradským mlýnem a za vsí Kokořínem na kraji dolu. Vysoká a strmá hora hradiště, samá to skála, vypíná se mezi pískovými stěnami a stráněmi lesnatými. Od strany Mšenské lze přijíti po pěšině dosti pohodlné až pod samý hrad, k němuž se stoupá po 25 stupních ve skále vytesaných, ale pro vyhýčkaného člověka příliš (asi 30 cm) vysokých a to až ke vchodu do polokruhu sklenutého v hrubé zdi se nacházejícímu, jenž snad ze staré doby pochází a býval brankou pro pěší, kteří z dolu přicházeli. Ale tudy nebýval pravidelný vchod do hradu, nýbrž ten byl kousek od téhož vchodu dále k východu.

Cesta od vsi ke hradu běžící posud jest zřejmá a zůstávala v prvotní své spůsobě, pokud nebyla pro potřebu nynější leckdes rozšířena neb zasypána, aby byla schůdnější, nežli byla dříve. Lesem běží dolů vedle starého výmolu byvši vytesána ve skále a mohla tu býti zavřena dřevěnými vraty, jak posud jedna z draží svědčí.[2]) Druhá překážka byla pod samým hradem, totiž sluj ve skále vytesaná, v níž zasazeno bylo břevnoví. Ta se nyní obchází cestou ve skále vytesanou.

Hrad sám malý a přepevný skládající se prvotně z věže, obydlí, sklepův a hradeb založen byl, jak již dotčeno, na skalnatém hřebeně, který byl na západní a východní straně dvěma příkopy hlubokými a ve skále vytesanými od sousedních skalisk oddělen. Tvar povrchu a že bylo málo prázdné prostory nutil zakladatele, aby udělal hrad úzký a nepříliš dlouhý, v jehož vnitřku nebylo možno se příliš rozjížděti neb rozbíhati. *Stará cesta*, dotčená již, jdouc pod hradem, jde pod dotčený již vchod, kdež se k ní přijde také po pěšině a rovně až k východnímu příkopu, jehož dno bylo s ní v stejné rovnosti; odtud pak jde na odstavec hory, kdež se nacházejí sem a tam základní zdi bezpochyby od hospodářských stavení pocházející a tu se pak zatáčí k západu jdouc až na okraj příkopu.

[1]) Velmi hezký popis byl v časopise Politik r. 1879 č. 147. [2]) Druhá byla pro rozšíření cesty odsekána.

Příkop tento jest zajímavý v nejedné příčině. Předně jest široký, hluboký a skalními útesy zavřený. Také jsou tu ve zpodu tři mostnice z živé skály nevysoké. Draže v útesích a v mostnicích svědčí o tom, že tu byla soustava břevnoví, která držela most, pokud nebyl schválně přerušen. Jiná znamenitost jeho jest *studně* ještě 25 m hluboká, do kteréž se pouštěla dešťová voda. Ta se chytala po žlabech, šla odkapem k otvoru a jím vytékala mezi skalami přímo do studně. Konečně je tu vchod do staré *konice* dosti prostranné. Přes příkop je nyní pevný most dřevěný; dříve byl též, ale šel jen tak daleko, pokud se mohl spustiti *zvoditý most*.

Půdorys hradu Kokořína.

Brána prostá v hradbě jest do končitého oblouku sklenuta a má draže pro zapadání mostu a pro kladky, též díry k zastrkování a vystrkování závory. Uvnitř jest nad branou vysoký prampouch okrouhlý. Vstoupíc branou zříti lze, jak je hrad na všech stranách zavřen vysokou hradbou, tak vysokou, že jí je málo rovných, kteráž má všude ochoze. Napřed jest nový palác a vzadu vypíná se velká věž. Hrad býval dělen v dolní a horní. V dolním hradě jest hned za branou staré stavení, jež býválo *holomčí světnicí*.

Za touž světnicí jest *nový palác* podle mého domnění za Klinšteinův vyzdvižený, nyní čtyřhranaté stavení 3 poschodí vysoké. Úprava jeho bývala nádherná, jak svědčí zbytky veníř̊v v oknech, pěkně vytesaných a pruty ozdobených. Stavení toto do nedávna pusté l. 1913 péčí Jana tehdá šlechtice Špačka ze Štarburka, majitele velkostatku Kokořínského obnoveno nemalým nákladem tak, že jest k bydlení úplně přizpůsobeno. Spodek jeho je velká skála, která tu vyniká až do 1. poschodí a v ní starý sklep vytesaný, jenž byl nedávno opraven a proměněn v kapli. Před vchodem bývaly ve skále dva výklenky pro lidi, kteří tu čekávali. Nad sklepem jdouc sem z obnovené chodby jest síň obnovená a vymalovaná po způsobu 15. st. skrze Julia Fischera, žáka Alšova. Tu se spatřují také erby bývalých držitelův; též je tu komín po starodávnu udělaný, ale kachle jeho jsou vyrobeny podle kachlíku, jejž v ssutinách vykopali. Nad tím v druhém poschodí jsou zřízeny tři světnice. Nejvýše v 3. poschodí pak veliká síň. V druhém poschodí jsou velká, v třetím malá okna. Stavení to je kryto novou střechou sedlovitou. Opravu tu vykonal architekt Edvard Sochor. U jihovýchodního rohu téhož stavení jest otvor, kudy se dešťová voda pouštěla do studně.

Přístup k tomuto stavení (hořejšímu) byl za starodávna bezpochyby z povrchu holomčí světnice. Do nedávna chodívalo se k němu od západní strany po schodech vyšlapaných ve skalisku, jež krylo kdysi dřevěné stavení, nyní je hradba v těch místech, která se byla sesula, znovu vystavěna a odtud se přichází přímo do prvního poschodí. Při obnovování této hradby a objevování základův přišlo se na baštičku, která z hradby vybíhala. I ta obnovena.

Ve skále za novým palácem jest výklenek čtverhranatý v ní vytesaný, který byl pro uschování neznámých věcí. Jdeme-li pak dále po dvoře minouc skálu s nížepsaným sklepem, upoutá zraky *kabát*, malý sklípek ve skále vytesaný, v němž se i člověk prostřední postavy skrčiti musí. Draže na skále před vchodem svědčí o tom, že byl kabát tento dobře zavřen a že bylo před ním dřevěné stavení, které šlo až k protější skále obrácené k novému paláci. V této jest *sklípek* prostranný, ve skále vytesaný; než upraven k němu přístup takový, jak se nyní spatřuje, byl předtím propastí a lochem aneb otvorem do spodního sklepu. Nad tím stávalo dřevěné stavení opírající se o dotčený sklípek. Proti tomu v jižní hradbě jest již připomenutá branka, kudy se mohlo scházeti na vozovou cestu.

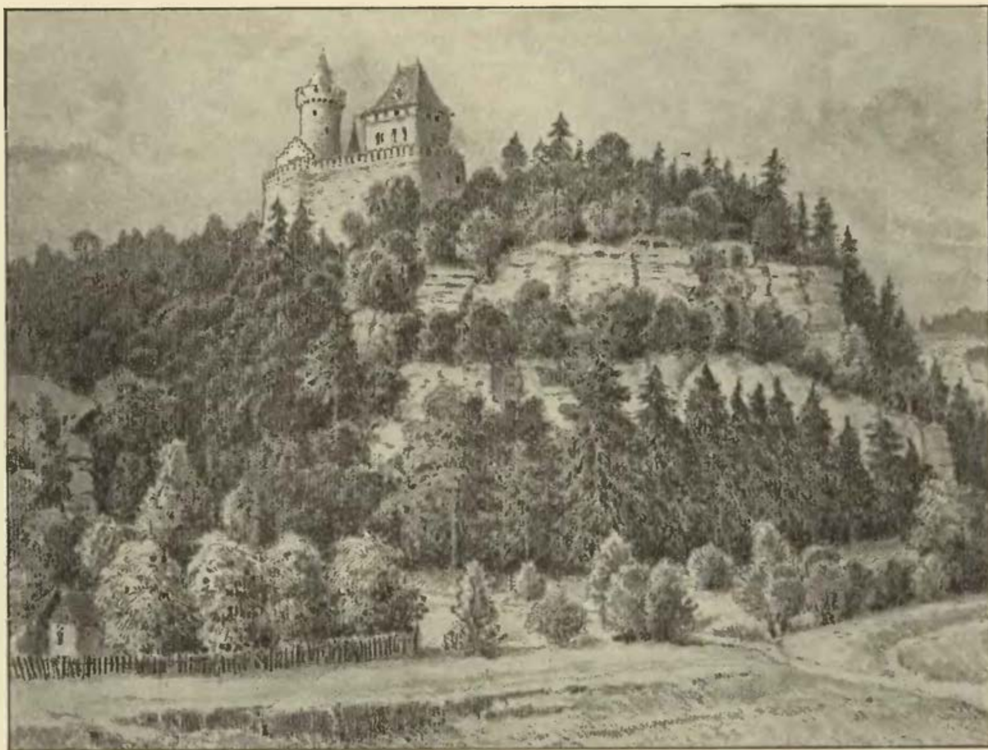
Za tím kabátem jest ve zdi okrouhlá *vížka* sice nová, ale nalezeny její okrouhlé základy při odklízení rumu. V ní byl šnek dřevěný, aby se rychle přicházelo na hradbu, který nyní nahrazen kamenným šnekem. Bylo to proto, poněvadž přímého spojení s *horním hradem* nebylo. Týž totiž byl odloučen od dolního hradu skalní stěnou rovně přitesanou a snad i zdí, která se dávno sesula; také sloužil šnek k tomu, aby se mohlo choditi z horního hradu ke sklepům.

Pozorujeme-li *sklepy*, vstupovalo se do prvního, jenž hledí k východu; ten je nyní nahoru otevřen, byv snad zavřen dřevěným krovem. V něm je v levo mělký výklenek a v něm jsou známky, že tu zasazena byla lavice (prkno s prkennou podporou). Zajímavá je nad tím tvář lidská, hrubě ve skále vytesaná, jakýsi plod okamžité veselé nálady. V pravo jest výklenek hluboký a vedle něho podstavec snad na soudky s nápoji, aby byly po ruce. Za tím jest druhý sklep klenutý do válce na třech stranách zdí a na čtvrté skalou zavřený. V něm je na severní straně sklep široký a vysoký, o něco menší a též čtverhranný, jenž až k severní hradbě dobíhá. Rovně proti vchodu do druhého sklepa jest vchod do *šíje* dílem ve zdi, dílem v přitesané skále se nacházející. Touto šíjí se přišlo až ke hradbě severní při věži, kde jest zazděná

branka (o ní níže). Nežli se přišlo k ní, byl vlevo té šíje sklep ve skále vytesaný, nízký, avšak prostranný, v němž jsou okolo jako sedadla vytesaná, avšak draže v nich svědčí, že tu byla podlaha, snad na uschování cenných věcí. Nad vchodem jest výkleneček a v něm vytesány 2 kalichy s květinou v každém a mezi nimi trojhran s křížem na něm. Z té šíje snad byla branka ven do rozsedliny, kdyby byla potřeba utíkati z hradu.

Nad prvním a druhým sklepem stál *starý dům* sahající až asi do 7 m před věží. Byl ze dřeva, o čemž se soudí patrně proto, že se našly zbytky krytu (břidlice) a nic ze zdiva. Zde bylo prvotní obydlí, jež snad shořelo; že byl v Kokoříně jednou velký oheň, o tom svědčí množství uhlí, které se tu nacházelo. Že sahal tento dům až ke hradbě, posud lze na ní poznávati. Za tím pak domem byl bezpochyby přístavek neb sroubení ze dřev, aby byl přístup k věži.

Přístup k věži byl dvojí. Kde se končila u věže severní hradba, byla ve věži prostá branka jen k tomu určená, aby se přešlo na klenutí, pod nímž byla lidomorna. Zdali se přecházelo po dřevěném můstku neb překlenutí, dnes již nelze pověděti. Ale že tak nějak bylo, svědčí známky. Druhý vchod pěkný byl proto, aby se přešlo na podlahu, která byla asi 3 m vysoko nad dotčeným překlenutím.

Kokořín od jihozápadu.

Kdokoliv přišel na Kokořín, každý spěchal k nejznamenitější jeho památce, totiž k *k věži.* Věž tato v samé hradbě na západním konci stojící a příkopem od sousední skály oddělená jest založena do kruhu neb vlastně válce a vystavěna z dola až po ostří zední střechy z lomeného kamene, takže tato jsouc kuželová končitá jest z kamene. Z venčí polokulatá má uvnitř 8 stěn. Bývala do nedávna kusá, ano ostří opadalo, ale nyní jest zase spravena. Nějaký kus pod ní položeny jsou silné krákorce, na nichž hned při vystavění věže postaveny krancle. Překlenutí krákorců dodává půvabu vrchu věže. Branka do věže na východní straně asi ve výšce druhého poschodí jest sklenuta do končitého oblouku a jak svědčí mělký výklenek pro zapadání a otvor pro kladku, zavírala se zvoditým mostem, který byv spuštěn opíral se o dva krákorce a dopadal na místo již naznačené při popisování přístupu. Do přízemí chtěli prolámati vchod a přišli sice dosti daleko, ale neprolomili přehrubou zeď.

Uvnitř věže ve spodu byla lidomorna překlenutá a v témž klenutí jest otvor pro spouštění vězňův. Nad tím jsou tři kruhy krákorcův k umístění podlah, ale pro bezpečnost byla jen dvě malá okénka venýři obložená. Vnitřek a přístup k věži p. majitelem novým způsobem upraven.[1])

[1]) Srov. Soupis Mělnicka, kdež jsou i starší popisy doloženy. Za laskavé provedení a vysvětlení děkuji velice p. J. Špačkovi.

Prvotní *tvrz* a nejstarší sídlo držitelův Kokořínských stávala na východním konci zámeckého parku. Na povrchu zbylo z ní okrouhlé věžiště. Pod ním jsou skály na způsob stěn, mezi nimiž je sluj a v ní schody. V té sluji lze znáti draže, aby se mohla břevnovím zahraditi. Když se stoupá dolů neb nahoru, viděti jest vchody do vedlejších sklepův ve skále vytesaných; bylo jich pět, všech přístupných.

Tvrz v 16. století vyzdvižená stála tam, kde jsou stáje poplužního dvoru. Na místě východního konce tohoto stavení byla okrouhlá věž, jejíž zdi byly asi 2 m hrubé. Na spodek její přišlo se při stavbě tohoto stavení.

Nový zámek stojí malý kousek nad tím; jest to obdélné, úhledné stavení o jednom poschodí, upravené moderním způsobem.

Dávno před tím, nežli založen byl hrad, stála již ves Kokořín. První její držitelé bydlívali na tvrzi pode dvorem, snad již *Jindřich z Osměchova*, jenž vzdal l. 1320 dvůr Kokořín *Hynkovi Berkovi* z *Dubé* směnou za Velezice. Týž měl v té krajině s Hynkem biskupem Olomouckým ještě jiné statky, z nichž zadarovali l. 1328 plat na Střemech dvěma klášterům.[1]) L. 1379 připomíná se *Pašek z Kokořína*, jenž byl již l. 1386 mrtev, zůstaviv po sobě sirotky.[2])

Odtud až do l. 1426 není nikde zmínky o Kokoříně, odkudž lze souditi, že patřil k nějakému většímu statku. V archivu kapitoly Vyšehradské jest starý seznam listův jak dosud zachovaných, tak i mezi tím ztracených, v nichž v jednom se hlásí, že jeden z proboštův učinil *Hynka z Dubé* svým stálým komorníkem a dal mu v manství vsi Stranný, Novou Ves, Kokořín a dvůr v Jílovém. Snad to byl probošt Jan z rodu Škopkův z Dubé, jenž l. 1387 *Jindřichovi z Dubé* strýci svému a Alšovi synovi jeho vsi Lehov, Střem a Soběchleby do jich životů daroval Dotčený pak *Aleš* syn Hynkův neb Jindřichův (jenž l. 1395 zemřel) psával se l. 1402—1421 seděním na Dražicích, 1423—1426 na Úšti, 1423—1434 na Jenšteině a 1426—1429 na Kokoříně a to po prvé l. 1426, když prodával Úšť.[3]) I lze za to míti, že buď Hynek anebo syn jeho hrad Kokořín vyzdvihli. Výslovně se tento hrad r. 1427 připomíná. Za tehdejších bouřlivých dob mnozi si cenné věci na hradech uschovávali Tak ku př. Kateřina vdova po Hlasovi měla l. 1426 na Kokoříně u kněze Zbyňka pás stříbrný pozlatitý se zvonci, koflík stříb. pozlatitý, dvénásob skladitý, kord stříb. pozl. okovaný a tovaryšstvo stříb. pozlatité, sukni s chřibty krátkou z aksamitu černého vyrážovaného, sukni červenou dlouhou s chřibty, šubu postavcovou s soboly krátkou, šubu dlouhou pohanského postavce s kunami blankytnou a šubu dlouhou s kunami postavcovou.[4]) Bezpochyby byla ve službách Alšových Markéta měštka Starého města Pražského řečená Židovka, která pána penězi zakládala. Tím lze si vysvětliti, proč Markéta na Kokoříně bydlela a také příčinu níže psaných listů, které jsou psány asi r. 1425, jistě však v l. 1418—1426[5]) a jen trochu po způsobu nynějším pozměněny.

Kokořín od východu.

Ctnej ženě paní Margrétě.

Přiezeň má napřed milá paní Margréto! A rádať bych slyšela, by se dobře měla. Takéť dávám věděti, žeť sem se děkujíc pánu Bohu dobře polepšila, ale bolest mi jest v uoči vstúpila. Milá paní Margreto! daj mi napsáno těch všech dluhův sumu, což jest tobě pán dlužen, nebť pán míní to tak zjednati a opatřiti, ač by pán Buoh nás obou

[1]) Rel. tab., I 399, Reg. III 559. [2]) Tadra Acta jud. I 307, Lib. erect. XIIIa 27. [3]) Arch. Český III 501, XXVIII 329. [4]) Arch. Český 26, 412. [5]) Arch. Český 28, 719, 720. Rok 1430 tu položený je nemožný, poněvadž l. 1426 v únoru byl Úštěk prodán. Anzelm Kraslice n. komorník Alšův a jiní vydali l. 1434 svědomí o těch dluzích.

Brána Kokořínská.

v tej míře neuchoval, aby ty toho jistotu měla a bezpečna tím byla jako náš dobrý přítel. A což jest pak mého dluhu, to mi také dej zvláště na lístek napsáno. A teď posílám klíček od malé skřínčičky a prosímť tebe, cožť jest v ní, aby ty to z ní vyňala a někde schovala, a tu skřínku aby mi poslala. A mělali by aksamitu rytého s čepec, kteréžkoli barvy, prosím, aby mi jej poslala, nebť sem chtěla paní Hlaváčové s tou skřínkou poslati. Také ty peníze Ctiborovy, když je dáš Bohunkovi, daj mi věděti, coť jest jich. Datum in Ušt feria VI post ascens. dom. Škonka z Vartmberka.[1])

Poctivé paní Margrétě bydlem na Kokoříně. Služba má napřed milá paní Margréto! A dávámť na vědomí, že nyní přepuštěním pána Boha pro svou manželku byl sem u veliké tesknosti, že sem se málo s smyslem nepominul, avšak sem v tom na tě dobře pomněl o tvých dluzích, žeť sem toho tak byl pojednal, než by mě byly další tesknosti zašly, že by ty byla dobře opravena, neb si pro mě a pro mou manželku mnoho činila i veliké nám libosti okazovala, pro něžto já myslím na to, abych mohl dobrým tobě toho nahrazovati, ale již děkuje p. Bohu jsou mě ty tesknosti pominuly, jakž se jest manželka má polepšila. A novin takových jistých nevím ani o králi, ještoť bych je psáti mohl k tvému utěšení, než jedno ty, jakož samy snad o tom lépe víte, nežli já, o Kuřích vodách. A prosím tebe popracuj se mnou, což můžeš bez tesknosti a tys více pracovala, jakož toho věřím i úfám. Dán na Úšti v sobotu před sv. Maří Majdalenú. Aleš z Dubé sed. na Úšti.

Jak se zdá byl dědicem Alšovým, když r. 1434 na podzim zemřel, *Bohuněk z Klinšteina*[2]) a zboží některá prodával na splacení dluhův. Kokořín dostal se *Jankovi z Bezdědic* známému válečníku, kterého nacházíme l. 1437 v jeho držení.[3])

R. 1444 zapsal hrad Kokořín s předhradím, s dvorem popl. pod hradem a ves i vsi příslušné, Lešany tvrz s dvorem popl. a vsi *Záviši z Klinšteina*, jenž se tudíž po smrti Janově stal zástavním držitelem Kokořína. Ještě však měla dcera Janova právo dědické a věno (200 kop) na týchž statcích zapsané Kateřina manželka Janova, jež se po jeho smrti vdala za Milotu z Chřenovic; potom také r. 1446 téhož věna Záviši za 200 kop postoupila.[4])

Záviše z Klinšteina byl horlivý přívrženec Jiříka Poděbradského, tomuto r. 1448 pomáhal dobývati Prahy[5]) a brzy potom zemřel. Držitelem panství se stal *Bohuněk z Klinšteina*, bratr jeho jako poručník, jenž l. 1454 od panny Elišky, dcery Jana Řitky, jež byla jeptiškou v klášteře sv. Anny ve Větším městě Pražském, vše právo její dědické k hradu Kokořínu s předhradím a dvorem, mlýnu pod hradem a vesnicím přikoupil.[6]) A právě v ty časy byla tuhá pře, a to o právo odúmrtní. Po smrti Závišově všechna jeho dědictví jsou r. 1454 provolána a vyprosil si je na králi Ladislavovi Jetřich z Janovic a z Chlumce. Proti tomu arci Bohuněk odpor svůj položil, ale ukončení té pře, zemřev kdysi 1460, se nedočkal. Panství převzali nyní synové jeho nedílní *Aleš* a *Hynek z Klinšteina* a bratr jich strýčený (bratranec) *Jan* odtud syn Závišův, kteřížto r. 1460 od Jetřicha, jenž na soudě dvorském právo své před se prováděti nechtěl, vše jeho právo koupili.[7])

Jan z Klinšteina syn Závišův převzal Kokořín a sloužil l. 1468 věrně králi Jiřímu.[8]) Pokud jest známo synův neměl. Snad byla dcerou jeho neznámá paní a »dědička Kokořínská«, jež zemřela l. 1496 a

[1]) Škonka byla manželkou Alšovou. [2]) Rel. tab. 2II 171. [3]) Arch. č. VI. 442. [4]) Rel. tab. II 205, Arch. č. III 258. [5]) ČČM 827, 3, 83. [6]) Arch. č. III. 559, Rel. tab. II 264. [7]) DD 16 fol. 61; Arch. č. III 555. [8]) Arch. Třeboňský.

pohřbena v Hrazském kostele.[1]) Jan prodal 1499 dědinu svou u Bosyně robotnému muži a obdržel t. r. od krále mocný list, aby mohl o statku svém říditi.[2]) Zemřel nedlouho potom. Jediná jeho dcera (pokud známo) *Markéta* manž. *Mikuláše Pecingára z Bydžina* soudila se l. 1500 s Petrem a Radslavem bratřími z Šebířova, že užívali věna jejího držíce zboží (Kokořín), na němž měla své věno.[3]) I ona i Mikuláš psali se do r. 1514 pány na Kokoříně.[4])

Radslav Beřkovský ze Šebířova, nejv. písař království a muž svého času vážený a proslulý, měl syna *Hynka*, jenž měl prý manželku N. z Klinšteina. R. 1522 se podělil týž Hynek s *Janem Beřkovským z Šebířova* o dědictví jich vše, při čemž tento obdržel na svůj díl tvrz Beřkovice se zbožím příslušným, Hynek pak Kokořín zámek, dvůr popl., ves celou s krčmou a platem při zámku a několik vesnic a mlýn pod zámkem.[5]) R. 1534 uvádí se ještě v tituláři, ale zanedlouho potom asi l. 1537 zemřel. Zůstaly po něm dcery *Majdalena*, *Barbora*, *Anna*, *Markéta* a *Dorota*. Mezi ně podle výpovědi soudu zemského měla se pozůstalost rozděliti. I uděláno l. 1539 pět dílův. Tím stalo se, že Kokořín, jenž měl posud dosti velké příslušenství, sklesl na malý statek.[6]) Dostala jej Dorota, která si l. 1545 ve dsky zemské vložila Kokořín zámek pustý, dvůr poplužný, ves tudíž, mlýn pod Kokořínem a jiné příslušenství.[7]) Zpustl tedy Kokořín trvav nemnoho přes sto let. Držitelé jeho bydleli asi od r. 1527 mimo něj a v čas opravy naň vynakládati zanedbávali, takže střechy hynuly a zdi se trhaly. K tomu pak přicházelo, že hrad na vysokém skalisku stojící byl nesnadno přístupný. Držitelé vystavěli si nové obydlí při poplužném dvoře. Dorota vdala se za *Mikuláše Kaplíře ze Sulevic*, jenž 1546 pět vesnic zase přikoupil.[8]) Týž držel také Košťálov a zemřel před r. 1579. Zdali synové po něm Kokořín dědili aneb jestli Kokořín ještě za živnosti prodal, není nám známo. Tolik jen víme, že ho nabyl před r. 1587 *Jiří Osterský Kaplíř ze Sulevic.*

Z minulých let Jiříkových znám jest tento příběh: Zikmund Belvic z Nostvic byl poslán na počátku r. 1582 od Kašpara Belvice seděním na Liběchově do Mšena ke stání a to k té při, kterou Kašpar s Pavlem Králíčkem při témž právě o vraždu měl a byl týž Zikmund hospodou u Jana Šafránka na ten čas purkmistra. Kdysi po třech králích poslal Jiřík Kaplíř, jenž bydlel tehdá na Bosyni, pro Šafránka, aby k němu na malou chvíli přišel, což on k žádosti jeho učinil. Tu bylo mezi nimi rozmlouváno, aby Šafránek dovolil na místě jiných konšelův poddaného Kaplířova, že sám vězení nemá, do šatlavy dáti, což on také učinil. Potom mezi jinou řečí ptal se Kaplíř po Zikmundovi Belvici, jakých jest způsobův, ale dobrou měrou. I oznámil Šafránek, že jest dobrý člověk, ctný a šlechetný pán. I pověděl Kaplíř, že by se s ním rád seznámil. Oznámil Šafránek »Naději se, že i pan Zikmund s Vámi.« Potom poslal k Šafránkovi, jestli Zikmund u něho, aby k němu přišel, když pak tento s Šafránkem o zaplacení, co protrávili, jednal, oznámil mu Šafránek, že by p. Kaplíř rád se s Vámi seznámil. Pověděl Zikmund, že se tam na chvilku u něho staví. I vsed na kůň, jel k té hospodě, kdež byl Kaplíř. Páni s sebou pěkně rozprávěli, ale potom se svadili (patrně po pitce). Pověděl Zikmund: »Pane švakře, proč toho lotra Pavlíka mordéře zastáváte? Můj pan strýc sobě toho dovede, že na rožeň nastrčen bude.« Pověděl proti tomu Kaplíř: »Že Vás nemám za dobrého, dokud na něho toho neprokážete.« Po té šel od něho a Zikmund také chtěl ven jíti. A jeden z poddaných Kaplířových uchytil nosac, kterým kamení lámou a udeřil na Zikmunda a po tě prchl ven. Nedosáhl ho. Zikmund za ním maje tulich dobytý i nadešel jednoho z poddaných Kaplířových Jíru z Sedlce i štychal naň tulichem. On ho prosil, aby se pamatoval, že on není (tím vinníkem). I nechal ho a obrátiv uhlídal Kaplíře majícího rapír dobytý. I vytrhl rapír a udeřil na Kaplíře, ale nic mu neudělal, neb se mu zavrhl. Potom se spolu svázali a oba dva na zemi upadli. Šafránek nedal sedlákům k nim přistoupiti, pak jeden sedlák táhl Zikmunda za nohy a druhý jej motykou v hlavu udeřil. Kaplíř měl tu mnoho sedlákův při sobě a kdyby Šafránka nebylo, byli by ho zabili.

Jiřík jsa též pánem na Brocně měl nemalé potíže se Chcebuzskými, od nichž se mu děly nemalé, ale velké škody na obilí, oni všude stezky dělali, kde se jim dobře líbilo, koně, valachy a hříbata pouštěli bez ohlavě; když Brocenští je zajali, potom je vyprosili a žádné nápravy nedělali a když se na to pán domlouval na ně, tehdy se omlouvali, že je pouštějí, aby se napásli, kde mohou, a že jim tak pán jejich káže. I vozy jezdili přes obilí, ač měli silnici.

Když jednou (1588) Brocenští zasévali na poli, šel Matouš kovář poddaný Albrechta Kaplíře Chcebuzského přes pole, ano zaseto bylo, viděl pana Jiříka a šel přece přes pole oseté a zavláčené. Tu pan Jiřík zdržeti se nemoha šel proti němu maje hůlku lískovou v hrsti, »vrapil« (strčil) ho třikrát neb čtyřikrát a šel od něho. Svědkové Chcebuzští vypověděli, že na tom místě krve z něho vyteklo nemálo a že ta krev ležela do třetího dne. Když tu kovář ležel, přišel k němu mladý Kaplíř a našed ho zbitého doptával se ho, kdo mu to učinil, a on mu pověděl, že pan Jiřík, co na Brocně sedí, jej zbil. Rozumí se, že z toho byl soud.[9])

T. r. přijel jeden pán s lidmi svými na Brocno k Jiříkovi domlouvat se k němu o pastvy, aby mu dopřál pásti po jeho gruntech. Jiřík pravil, aby toho nyničko nechal, že toho není čas, ale on vždy ho

[1]) Soupis Mělnicka na str. 37. Na náhrobku jsou erby Sekerkovský a Klinšteinský. V Kadaňských knihách připomíná se k r. 1475 „Elisabeth von Korotin“ manželka Beneše Sekerky z Sedčic [2]) Arch. Český VI 577, Arch. Roudnický. [3]) Arch. Č. X 351. [4]) Arch. Č. XIII. 130, Reg. k. s. Arch. Třeboň. Kniha v Hradci Králové. [5]) DZ. 2 J 16. [6]) DZ 45, D 4. [7]) DZ. 250, H 28. [8]) DZ. 7 L 14. [9]) Reg. k soudu.

prosil. Po té šli spolu ven všichni, totiž přítomní páni, stáli spolu v světnici, i rozprávěli. Tu se hodil k tomu Zikmund Belvic z Nostvic, stál podle Jiříka, pak ho popadl za krk, udeřil jím do kouta a pral ho pěstí tak dlouho, až ho strhli dolů.[1])

Jiřík koupil l. 1590 ves Chodeč a prodal potom statek Kokořínský *Oldřichovi Hrzánovi z Harasova*,[2]) jenž byl pánem na Vidimi. Tento měl z manželky své Johanky z Sulevic syna *Adama Tobiáše* a jedinkou dcerku Eusebii Alžbětu Evu. Jsa r. 1599, 23. února těžkou nemocí zastižen, z níž se vyhojiti nedoufal, napsal téhož dne poslední své pořízení, jímž statek svůj všechen mimo Kokořín odkázal synu svému Tobiášovi. Manželka jeho, jež byla poručnicí učiněna nad synem a dcerou, obdržela statek Kokořín, jehož měla užívati jen do smrti své, a pak měl na syna jejího připadnouti.[3]) V témž posledním pořízení prosí Oldřich poručníkův »pro Boha,« aby dítek jeho »v tom náboženství křesťanském, v kterémž jsou se zrodily, zanechali a mimo to evangelické učení k žádnému jinému jich nižádným vymyšleným způsobem do let jejich rozumných vésti nedopouštěli, ale hned z mládí k liternímu umění, z něhož se předně pána Boha a vůle jeho svaté znáti naučily a mravnému a šlechetnému obcování zvykly, oddali a vidělo-li by se za dobré, do cizích zemí odeslali, do dvacíti let nákladu žádného na ně nelitujíce.« Nedlouho potom Oldřich zemřel a Johanka uvázavši se ihned v panství Kokořínské vdala se v druhém loži zase za vdovce, Oldřicha Desideria Pruskovského z Pruskova. Matka starala se více o sebe než o syna. Zaplatila dluhy a kromě toho měla 20.000 kop na Vidimi pojištěných, o něž se bála, že by jí je sirotek nemohl zaplatiti. Proto vyhledávala toho již l. 1608, aby ty statky byly prodány, a l. 1609 prodala statky Vidim, Kokořín a Stránku *Rudolfovi II. králi Českému* za 96.000 k. míš.,[4]) zejména ves Vidim s vesnicemi s zámkem Kokořínem, tvrzemi; jednou Vidimskou, druhou Kokořínskou, dvory popl. při tvrzi Vidimi, Tuboze, při tvrzi Kokoříně a při pivováru.

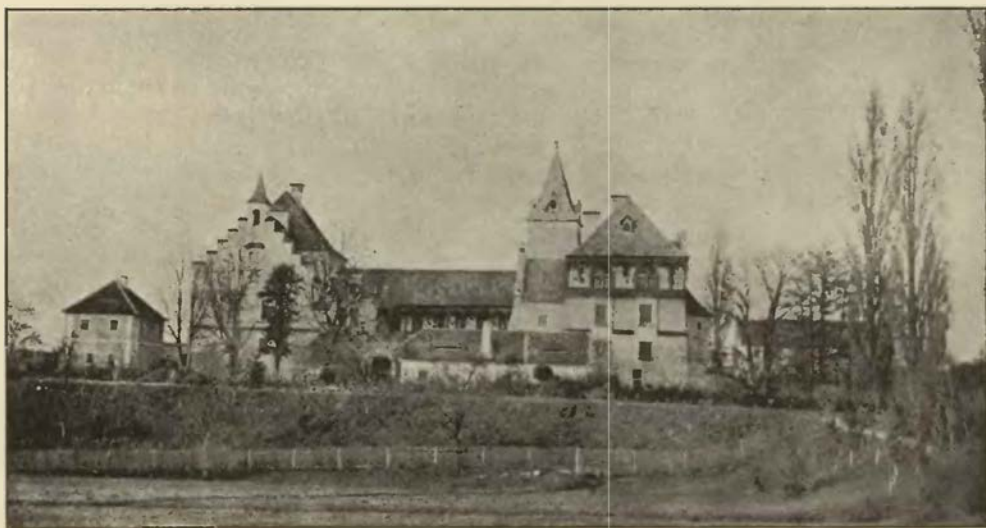
Kokořín nezůstal dlouho panstvím královským, neb Rudolf prodal smlouvou uzavřenou 1610 17. listopadu statky Vidim, Kokořín a Stránku *Václavovi Berkovi z Dubé a z Lipé* na Deštně a Bezdězi. Smlouva tato schválena byla r. 1611, v pátek po neděli exaudi a v r. 1911, 28. července ve dsky vložena.[5]) Řečený Václav tehdá také strany odbytí vojska Pasovského činný zúčastnil se povstání stavův r. 1618 a zvolen jest za direktora ze stavu panského. Při volení nového krále byl Václav z počátku pro knížete Saského, brzo však se přidal ke straně Bedřicha falckrabě, jemuž pak věrně a horlivě sloužil. Co jeden z hlavních povstalcův po bitvě Bělohorské rychle z vlasti uprchl. Plnomocný místodržitel císařský Karel z Lichtenšteina obeslal jej r. 17. února 1621, aby v 6 nedělích na hradě Pražském stál; to když neučinil, odsouzen jest statku, cti a hrdla. Statky jeho Bezdězí, Vidim, Kokořín a j. v. pobrané do fisku královského zakoupil 1622 nejvyšší hofmistr *Adam z Valdšteina*, jenž se byl nedávno před tím vrátil z vyhnanství. Již za rok 1623 směnil Adam statky tyto za jiné, náležející *Albrechtovi Václavovi Eus. z Valdšteina*, kterýž je až do smrti své ke knížectví svému Frýdlantskému držel. Po tragickém konci tohoto velikána bylo Vidimsko s Kokořínem a Stránkou po druhé konfiskováno a roku 1636 od Ferdinanda II. postoupeno *Janovi z Beku* cís. generálovi a nejvyššímu nad třemi tisíci lidu pěšího. Potomní dějiny Kokořína a Vidimě neposkytují nic zajímavého. Po Bekovi následoval syn *Jan Jiří* (1657) a vnuk *Eugenius Albert* pozděliv otce i bratří. Když tento l. 1700 zemřel, dostaly se české statky třem jeho dcerám, které se o ně leta 1705 rozdělily. Povstaly takto statky Vidim, Kokořín a Stránka. Onyno zase spojeny zanedlouho. Kokořín zůstal zříceninou, která se vždy velice líbila.

Slavný básník Goethe také se sem jednou podíval a když uviděl Kokořín, zdál se mu býti podobným korábu a žertovně prohodil slova: Tady máme najednou příčinu, proč Shakespeare básnil o českém námořním králi.[6])

Spisovatel »Hradů« v Kokoříně s nynějším majitelem hradu.

[1]) Reg. 169 a 179 kom. s. [2]) DZ. 169, M 1. [3]) DZ. 128, O 27, P 2. [4]) Arch. gub. DZ. 183. E 10. [5]) Arch. gub. DZ. 184, B 17. [6]) Bohemia l. 1838.

Zámek Léštno.

LÉŠTNO ZÁMEK.

Asi půl hodiny od Bystřice k severovýchodu stojí v údolí, které odděluje výšina od Bystřice, »starý zámek« Léštno (v obecné výslovnosti Líštno), který by se v jistém smyslu též novým zámkem nazývati mohl.[1]) Neb v jeho starých zdech, když již byl na spuštění, postaveni z brusu noví příbytkové, stavení pak okrášleno nejen výstupky a baštami, nýbrž i námětky a rozmanitými štíty. Ačkoliv jest zámek tento výšinami obklopen a v nich takořka schován, přece není poloha jeho smutná, anobrž pro rybničnou hladinu a mnohé stromoví půvabná.

Cesta od Bystřice k Léštnu běží po hrázi rybníka Sladovny, v pravo stojí tak zvaná Sladovna, staré stavení a zahrada s altánem, kterýž podpírají pilíře, v levo jest kaple, nad níž se rozkládají dvě staré lípy. Tu se dělí cesta. V levo jde k hospodě, v pravo zatáčí se k zámku.

Zde již dobře se přehlédne bývalé jeho opevnění. Neb posud jej zavírají na jižní straně příkopy vyzděné, široké a hluboké náspy. Tak to bývalo na všech čtyřech stranách a kromě toho bránily zámku rybníky, jeden Sladovna, druhý spuštěný, z něhož zbyla jen hráz. Dokud byly příkopy a náspy na všech stranách, měl zámek tvářnost pravé pevnosti. Ale poněvadž nynější páni chtějí míti při zámcích zahrady, srovnány asi okolo r. 1880 a jen sem a tam nějaký kus na památku ponechán.

Přes příkop chodilo a jezdívalo se po zvoditém mostě, kterýž nahrazen později kamenným mostem na vyzděném oblouku (nyní jest jedna strana zemí zasypána). Na místě bývalé brány jsou dva pilíře, jichž cihlové zdivo o pozdějším původu svědčí. V levém pilíři jest okno zvenčí úzké, u vnitřku široké buď od vrátnice aneb střílna. Za branou v pravo jest ve hrubosti zdi výklenek, jako bývá ve branách. V levo za branou jde od jihu k severu dlouhé stavení a část jeho při bráně do čtverhranu založená s poschodí vysoká obsahuje lesní kancelář a jest nově upravené stavení na místě bývalé věže, z níž ještě dvě zdi zbyly. Starý soused Hampeš pamatoval tu věž, která brány ostříhala a říkalo se jí prý *Branice*. Sám byl při díle, když jí část vybourali a jen některé zdi, zejména zeď při bráně nechali. Z kuchyně tohoto stavení v přízemí bývala chodba do sklepu nyní zazděného a pod branou jsou zazděné dveře.

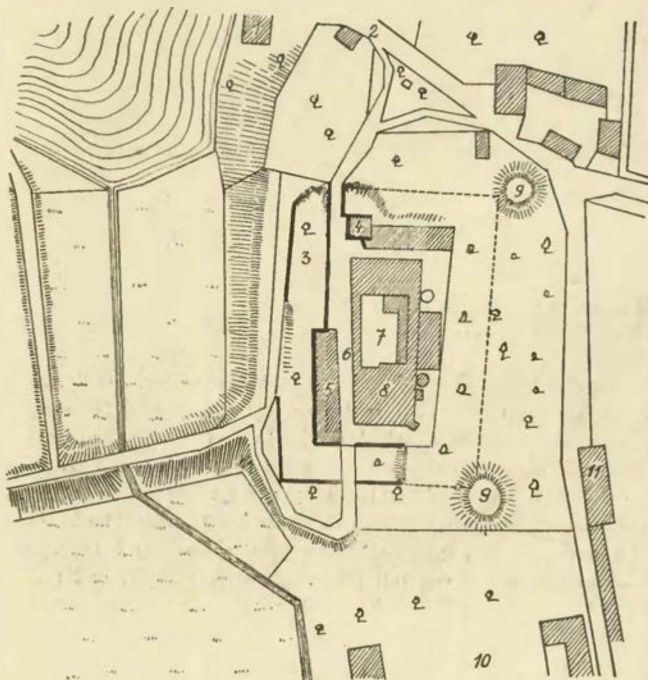
Ke Branici přiléhá dlouhé stavení, kteréž bývalo o jednom patře, ale poschodí při opravě zámku zbouráno, aby se tu umístiti mohlo cimbuří zdi, která okršlek zámku zavírá. Přistavěno bylo k bývalým hradbám hned od prvopočátku, ale nynější úpravu obdrželo teprve ke konci 18. století, když se zámek k úpadku blížil. Bezpochyby tu bývaly konice a obilnice.

Za Branicí k východu jest parkán mezi vlastním zámkem a hradbou, který šel do čtverhranu okolo zámeckého stavení. Na jeho jižní straně proti druhé bráně býval *pivovár*, dlouhé stavení, které z polovice do parkánu a z polovice bylo povydáno do příkopu. Stavení to l. 1884 vybourané mělo novou úpravu. Kde se toto stavení končilo na východní straně zámku, udělán výjezd ze zámku do poplužního dvora za ním ležícího a proto také příkop v těch místech zasypán.

[1]) Viz i Bernauovo Album I 386 a Místop. bibl. III 119. Za provedení při podrobném zkoumání děkuji p. Karlovi Čečkovi, nadlesnímu.

Naproti bývalému pivováru jest hrubá hradba, v níž se nachází dotčená již *druhá brána*, vedle níž něco dále k západu prolomena za naší paměti ještě jedna brána. Má kamennou obrubu, nad ní jest ozdobně vytesaný erb rodu Šternberského a rok 1536. Nad štítem jest čtverhranatý výklenek a v něm Matička boží a známky nějakých maleb.

Vlastní zámek, do něhož se branou vstupuje, podobá se (nehledíc k novému přístavku na severní straně) velice Litickému hradu; má totiž uprostřed dvůr, na východní straně palác, k západu vedlejší stavení s kaplí, vše pravidelně změřené a zdělané, avšak tak, že šířka k západu jest o něco větší než k východu. Ve *dvoře* zavřeném na třech stranách dotčenými staveními a za severní hrubou hradbou ($2^1/_2$ m) spatřuje se bývalá studně. Na severní hradbě vídal se před stoletím nápis Anno domini millesimo quinquagesimo trigesimo septimo, pod tím byl král na trůnu sedící, v levo nahá postava a v pravo divý muž s lukem. Tak to viděl A. Z. Maloch. Starý Hampeš l. 1884 vypravoval, že tu byli tři rytíři vymalováni a nápis mezi tím prý byl »Z nás tří jeden na ně (t. j. na poklad) kouká.« Jinde zase je psáno, že na severní hradbě byl ještě l. 1788 erb a nápis Johannes de stellis Dux(?) et Dominus in Listno. V levo v rohu jest vchod do podzemních sklepův, z nichž prý šla chodba nyní sesutá do lesa Lísku.

Vysvětlení polohy Léštna.
1 Sladovna, *2* cesta od Bystřice, *3* příkop, *4* Branice s vedlejším stavením, *5* prázdné místo bývalého pivovaru, *6* zadní brána, *7* dvůr, *8* palác, *9* zbytky mohutného náspu, *10* dvůr, *11* sýpka (starožitné stavení, podle pověsti bývalý kostel pod obojí).

Západní čtvrtinu hradu zabírá čtverhranné stavení, které bylo před 70 lety tak pusté, že jen hlavní zdi stály. To obdrželo v l. 1873—1884 docela novou úpravu, tak že jest k nepoznání. Má skvostně a vkusně zřízené pokoje, v nichž se rozličné památnosti nacházejí. Připomeneme z nich troje pěkné brnění, starodávnou skříň z r. 1664 a erby vypálené v oknech, které jsou zcela pěkné až na heraldickou nesoumĕrnost jednotlivých částí.

V minulém století a při přestavbě r. 1883 za své vzala také *věž*, která byla k tomuto stavení na východní straně přistavěna. Ve zpodku této věže, kterou před dávnými lety zbourali, byla kaple, v níž ještě l. 1784 mši svatou sloužili. Byla čtverhranatá s polookrouhlým kůrem, ale byla již v polovici minulého století v bídném stavu a skladištěm ovoce. Když ok. l. 1840 A. Z. Maloch Léštno navštívil, vypravovali mu lidé, že ve sklepě pod kaplí našly se před 30 lety kosti zazděné panny. Nad kaplí byla místnost a v ní okrouhlý otvor do vězení, kteréž bylo uděláno na způsob čbánu; Maloch tu ještě viděl dřevěné lavice pro zločince. Bylo tehdá zazděno a přišli naň, když dávali novou střechu. Maloch popisuje také obrazy v těchto místnostech (podle Hampeše to bylo prý v kapli) totiž ve výklenku okna obětování Isáka, v pravo andělé s mladým Tobiášem, nahoře dva andělé držící erb Vratislavský a ještě jiný. Před tím tu také bývala malba taková: Když Léštno obléháno bylo a vzdáti se nechtěli, vyšli ven s hostií a v tu chvíli se spustila bouře a hrom zabil vůdce nepřátel. Nedávno před r. 1840 malba ta spadla. Hrad byl malován s třemi věžemi: okrouhlou u kaple, čtverhranatou při přední bráně a nynější věží při paláci. To vše již je pryč.

Západní stavení spojuje s palácem nové stavení, v němž jest pěkná tabulnice s erby bývalých pánův Leštěnských a na místě bývalé hrubé hradby jest sloupová chodba.

Palác čili východní stavení, na němž před obnovením viděti bylo rýsování, obnoven jest tak, že některá okna stará nechána, jako ku př. okna ze 17. věku mřížemi zavřená a malá s veníři z 15. věku. K tomu přidělána nová okna, mezi jinými i dvě v románském slohu. Palác zabírá východní třetinu vlastního zámku a založen jest do čtverhranu skorem pravidelného. Zdi jeho hrubé a lité pocházejí od založení zámku; vnitřek předělán a měněn v 16. věku a teprve l. 1884 dostával nynější úpravu, při čemž se starobylosti jeho pokud možno šetřilo; jen třetí poschodí pro velkou chatrnost docela přestavěno. Chodí se do něho od 16. věku po schodech, které jsou umístěny v přístavku věžovatém, nyní povýšeném na věž, pokrytou sedlovitou střechou předělanou.

V podzemí jsou sklepy, v přízemí jsou klenuté místnosti dvě do dvora a dvě za nimi. V 17. st. tu mívali lednici a špižírnu a ty dva zadní sklepy měli pro omastek. V prvním poschodí přicházelo se ze schodův na mazhauz neb síň, šestihranatými cihlami dlážděnou, kromě níž tu bylo ještě 5 klenutých místností. Nejzajímavější byla světnice malá na západní straně při schodech. Při oklepávání omítky objeveny tu malby, po nichž nazývána *malovaná světnice*. Světnice ta má křížové klenutí a na křížích téhož klenutí objeveny lupenovité ozdoby zelené a červené. Na severní straně klenutí jest modrý štít se žlutou hvězdou erb pp. ze Šternberka, na východní straně žlutý štít se sviní hlavou a nápis »sstít panv z sselnberka„« na jižní štít s labutí a nápis »sstít panv z sswamberka«, konečně na západní straně jest žlutý štít s růží (modrou), jejíž barva vybledla a nápis sstít panv strazskich. Ve výklenku okna jsou zbytky erbu Pernšteinského. Ostatní čtyři světnice jsou větší než tato a klenuté. V druhém poschodí byl mazhauz neb síň čtverhranatými cihlami dlážděná a kromě toho zase pět místností. Bývalá »velká kuchyně« má křížové klenutí, vedlejší v jihozápadním rohu jest sklenuta jako sud a ostatní mají klenutí s lunetami. Prostřední z nich na jižní straně měla malé oddělení, jemuž se říkalo kuchynka. Previty byly na východní straně ve hrubosti zdi.

Třetí poschodí mělo jen dvě místnosti. Dvě jeho třetiny k východu zabíral *palác*, jak se mu i za naší paměti říkalo. Býval cihlami dlážděn a měl čtyři velká okna, dvě k východu, jedno k jihu a kromě toho okenko na severní straně. Na oknech byly kamenné veníře. Na stěnách bývaly malby, z nichž našili

Zámek Léštno, boční pohled.

l. 1884 pod omítkou Matku boží na měsíci s anděly, ornamenty s ptáčky, což vše ze 16. st. pocházelo. V jihovýchodním rohu při jeho novém upravení přišli na klenáky zazděné, kteréž se zúplna v malou kapličku složiti daly. Patrně to bývala kaplička, která se nacházela v nějakém náměstku. V severovýchodním rohu býval vlaský komín. Vedle této síně k západu bývala velká světnice s dvěma kuplovanými okny, v níž také bývaly malby. Nyní jest toto poschodí na několik světnic znova upravených rozděleno.

Na Léštně ukazovaly se tři kamenné koule, z nichž každá asi 150 kg vážila. Hozeny sem byly při obléhání a lze je viděti na schodech k paláci. Kromě toho našly se některé koule v gruntech, k nimž potřebovány, a ty leží mimo zámek.

Jako každý starý zámek, má i Lštěnský pověst o pokladech. Praděd starého Hampeše byl tu před dávnými lety za kuchaře a s jinými objednal si z Prahy čarodějníka na hledání pokladu. Ten pouštěl virgule neb koule a když s koulemi našel, kopali, až se dokopali k železným dveřím. Ty nemohli otevříti a proto vypůjčili si ze Splavského mlýna sochor a palici. Když otevřeli, virgulář čarodějník položil kuchaře ústy dolů, ale ten se nemohl dočkati konce, an zatím virgulář kouzlil, ohlédl se a viděl tři kádě plné peněz a na každé kádi černého psa sedícího, jemuž šel plamen z tlamy. Tu se kuchař lekl, vzkřikl a ten čarodějník popad ho, vyhodil ze sklepa, poněvadž se sklep v tu chvíli propadal. Povídá se, že v zámku je zlatá kachna s vejci někde pod bývalou kaplí. Jedna ženská prý vejce našla ale nic více a tak kachna, která měla tři vejce, má jen dvě.

Zajímavé je také čísti starý popis z r. 1667, který proto přikládáme, aby se s rysy jednotlivých poschodí srovnati mohl:

Zámek Lšno: Když se do něho do předního placu přijde, po levé straně při bráně při zemi světnička pro vrátného, vedle ní 2 maršťale prostranné pro koně, nahoře nad branou jest prostranná tabul-

nice bez oken, kamen a dveří, při ní síně, dále komory 2, v jedné jsou dvě okna, světnice 1, v ní 2 okna, to všecko stavení je šindelem přikryto.[1])

Item zbořeniště při zemi, kdež předešle *pekárna* bývala, zase marštalka na 2 koně, 2 malé sklípky, nad nimi kuchyně klenutá, vedle těch sklípkův *vinopalna*, zase pivovár se vším nádobím pivovárským k tomu přináležejícím, vedle něho *pekárna* klenutá, při ní vížka s hodinami nad tím stavením a zdí, nahoře počna od kuchyně až na pekárnu jest světnice, síně, komůrky 4. Item světnice a komora, kde hejtman nyní jest, to vše na díle cihelnou a ostatek šindelnou zlou střechou přikryto.[2])

Dále jdouce do prostředního placu po pravé straně při zemi jest špižírna, v ní lednice, vedle ní sklepy 2 pro omastek,[3]) *v dolejším štoku* síně, při ní po pravé straně sklípek, zase světnice 2, vedle 1 sklep.[4])

V témž štoku prostřední pokoje, totiž síně, dále pořád v hromadě 5 pokojův, vše klenutých,[5]) nad nimi nahoře jest palác prostranný s stropem táflovaným bez oken, v něm vlaský komín, vedle zbořeniště prostranné, kde dřevěná světnice bývala.[6]) Při tom stavení věž cihlami přikrytá, v kteréžto věži schody jsou, jimiž se do dotčených pokojův chodí, ostatní stavení jest všechno šindelem přikryté.

Naproti nadepsanému stavení *štok obšírný*, kde pokoje bývaly, a nyní toliko samé vysoké zdi stojí, v témž štoku 4 sklepy pod zemí.[7]) Šacuje se týž zámek se vším nadepsaným stavenim a příslušenstvím, s příkopy, stromovím na nich stojícím oc 1500 ss. míš.

Léštno, bývalá brána.

Léštno má jméno své, jak již Hájek dobře poznamenal, od líští. Prvotně tu byla bezpochyby pouhá vesnice. Okolí jeho bylo od pradávna v držení těch Benešovicův, kteří hrad Dubou založili. *Ondřej* (1283) praděd pánův z Dubé sídlel v l. 1284—1297 na *Kavčí hoře* blíže Léštna. Bylo to bezpochyby opevněné sídlo na nynějším Kavčím vrchu, z něhož není ani památky (ač se mluví o bývalém hradě na hoře Žebráce), ale vesnice v těch místech bývala do 15. století. K založení hradu Léštna, jenž se poprvé l. 1378 připomíná, došlo teprve po r. 1367, když se *Vácslav, Ondřej* a *Beneš* bratří, synové n. Ondřeje z Dubé o dědictví své rozdělili. Tehdá Beneš obdržel okolí Léštna za díl a k založení nového hradu nevolil žádné z blízkých vysokých návrší, nýbrž krajinu vlhkou, rybničnou. V l. 1367—1378 nacházíme jej jako patrona kostelů v Nesvačilech a Okrouhlici a l. 1379 vydržoval si na hradě Leštěnském také kaplana.[8]) Manželku měl Markétu ze Zvířetic a syny *Ondřeje*, *Haška*, *Beneše* a *Vácslava*. Ondřej nejstarší nazýván byl *Roháč* bezpochyby od rohaté střely svého erbu a l. 1381 držel s Benešem zboží Libunské,[9]) později seděl na Zvěstově. Beneš držel pozpěji hrad Kožlí. L. 1396 vládli všichni čtyři nedílně panstvím Lštěnským podávajíce faráře do Bystřice a Okrouhlice[10]) a l. 1398 obdarovali s mateří svou faru Bystřickou platy v několika vesnicích a dědinami.[11]) O Haškovi se potom nic nedovídáme a když došlo ku konečnému urovnání pozůstalosti otcovy, zůstal Vácslav sám pánem na Léštně. Od počátku 15. st. čte se o něm nejednou v pamětech. L. 1407 obdařil faráře Okrouhlického platem,[12]) také od toho času nejednou se připomíná jako patron kostelů na panství. Z poručení královského provázel Husa do Kostnice (1414). Na cestě té z Norinberka se pustil za králem Zikmundem do Porýnska a odtud přinesl do Kostnice průvodní list slíbený. Že Husovi byl platným a spravedlivým přítelem, sám Hus ve svém listu dosvědčuje. Mírné jsa povahy, radil Husovi, aby odvolal, a když i po smrti krále Vácslava Zikmunda se přidržel, nepřipojiv se k podobojím, přece se u Zikmunda doprošoval, aby byl mírný k Čechům. I Zikmund si ho velice vážil, mezi lidem pokládán za radu jemu nad jiné milého. V bojích l. 1420 měl nemalé účastenství a dokud

[1]) Západní strana při hradbách. [2]) Jižní strana při hradbách. [3]) Přízemí pod palácem. [4]) První poschodí pod palácem. [5]) Druhé poschodí. [6]) Třetí poschodí. [7]) Západní stavení. [8]) Lib. conf. visit. [9]) DD 13 f. 192. [10]) Lib. conf. [11]) Lib. erect. VI. 59. [12]) Lib. erect. V 147.

Zikmund jen trochu vlády v Čechách měl, byl jeho podkomořím. Táboři usilovali o to, aby kořeny Václavovy moci v Čechách podťali. Proto před sv. Alžbětou l. 1420 hrad Léštno oblehli, ale poněvadž zatím věci v Praze se proti Táborům obracely, udělali příměří s posádkou a obrátili se k Říčanům.[1]) Za purkrabě měl na Léštně (1416) jakéhosi Vítka.[2])

Václava nacházíme naposled l. 1424 v radě královské v Budíně.[3]) Kdy zemřel a jestli nějakých dědicův zůstavil, není nám známo; ani nevíme, komu Léštno po něm patřilo. Z kusých pamětí jen to se dovídáme, že král Albrecht táhna 1438 k Táboru dne 8. srpna ležel u Léštna.[4]) Léštna nabyl potom *Jan ze Smilkova* a držel je zejména l. 1443, když prodával hrad Kostelec, a l. 1450, když opovídal Oldřichov z Rožemberka.[5]) Ani nevíme, kdy a jak se dostalo Léštno rodu Šternberskému, jemuž bez mála 200 let patřilo. Snad je získal Aleš Holický († 1455) aneb syn jeho Petr († 1454). Jisto jest, že za panování krále Jiříka poroučel tu *Zdeněk ze Šternberka* jsa poručníkem mladého *Petra Holického* syna Petrova. Král Jiří oblehl pro nevěru Zdenkovu l. 1467 všechny jeho hrady. Léštno obléháno přes dvě neděle.[6]) Z tohoto obléhání pocházejí veliké kamenné koule, které se v zámku ukazují. Konečně padlo Léštno, jsouc tuším tak rozstříleno a hladem vymořeno, že se nemohlo udržeti. Král Jiří prohlásil je za propadlé, větší část dal synu svému *Hynkovi* knížeti *Minstrberskému* a menší *Mikuláši Trčkovi z Lípy*. Tak to zůstalo až do r. 1477. Tehdá Petr Léštno osadil a zboží se ujímal. Kníže Hynek, který tehdá straně Matyáše krále Uherského přál, velice se o to bral, ale nebylo mu to nic platno. Petrovi dobře raděno, aby napřed zámek opravil a dobře špihoval, a pak teprve zboží se ujímal.[7]) V míru l. 1478 učiněném přiměl král Vladislav Trčku k tomu, že svou část panství Lštěnského Petrovi postoupil.[8]) Petr vystavěl znovu Léštno asi tak, jak bylo před obnovením, ale stavbu tuším syn jeho Jan l. 1539 dokončil. Petr zemřel r. 1514 dne 4. června na Léštně. Tělo jeho synem jeho a přáteli do Třeboně provezeno, kdež i potom pochována byla vdova Kateřina z Rožemberka († 1521).

Jan syn Oldřichův držel Šternberk i Léštno, ale rád na Léštně přebýval, jak svědčí listy jeho odtud dávané.[9]) Stavbu zámku l. 1530 dokončil a když dsky zemské shořely, vložil si znova (1544) Léštno zámek, dvůr, ves s dvěma krčmami, Bystřici městečko a všechny vesnice v obnovené dsky zemské.[10]) V posledních letech jeho panování byl tu purkrabí Jan Kyselovský z Kyselova.[11]) Zemřel l. 1551 zůstaviv syny *Oldřicha, Václava* a *Otakara*.

Oldřich požíval takové vážnosti v zemi, že jej sám Petr z Rosenberka v kšaftu svém ustanovil jedním z poručníkův. Za jeho panování dosáhl hrad nejvyššího stupně své slávy. Hosté vzácní přijíždívali často na hrad s valným nádherným komonstvem naplňujíce skvostné komnaty jeho. Mezi těmi byl nejpřednější sám vladař domu Rosenberského Vilém, který na svých častých cestách z Krumlova do Prahy ke dvoru královskému, k sněmům i jiným záležitostem neopomíjel zavítati k příteli svému na hrad Leštenský a zde buď přenocovati neb i déle se pozdržeti. Oldřich zemřel bezdětek a pozůstalí po něm bratří *Václav* a *Otakar* rozdělili se 1566 v červnu o veškeré dědictví po otci Janovi a bratrovi pozůstalé. Václav vzal díl Šternberský a Otakar přijal *zámek Léštno* jak v svém položení byl, pivovár se sladovnou a spilkou, verštat bednářský, kovárnu, lusthauz, obročnici, prádlo jinak lázně, štěpnici, chmelnici, zahrady, zahrádky, haltéř, sádku, dvory poplužné, městečko Bystřici, podhradí při zámku Léštně a drahně vesnic.[12]) Otakar vládl na Léštně více než 20 let a kšaftem svým (r. 1584 den sv. Matouše sepsaným) učinil poručnicí nad statkem, svým a jedinou dcerou Dorotou manželku svou Annu z Roupova a přidal jí k radě některé pány. Zemřel l. 1589 svévolně se mečem zabiv.[13]) Mikuláš Křečovský z Křečovic byl za něho (1580) úředníkem na Léštně.[14])

Dorota Holická byla od r. 1587 manželkou Václava Smiřického ze Smiřic, ale ten již l. 1593 zemřel. Vdala se potom po druhé za Maximiliana Trčku z Lípy. Tento stav se skrze ni držitelem Léštna vyprosil si 1596 majestát, aby mohl u městečka Bystřice vybírati clo na opravu špatných cest. Ale když Maximilian l. 1597 zemřel a právo to pominulo, předkládala právo Dorota zase u král. kanceláře, že cesty u Léštna bývají v mokré časy zlé a formani vyhýbajíce se lidem na polích a lukách škody činí, a dostaly (1598) nové obdarování na clo.[15])

Dorota vdala se po třetí za hrabě *Kryštofa z Fyrštemberka*, jenž byl 1601 za obyvatele Čech přijat a s ní přes 13 let hospodařil. Mezitím a potom kupovala Dorota drobné statky okolní jako Olbramovice, Drahkov, Tvořešovice, Hůrku, Peclinov. Když Kryštof l. 1614 zavražděn,[16]) zůstala Dorota ve vdovství ještě 19 let. Zemřela okolo l. 1633.

Dědicové Dorotini byli *Vratislav* a *Bedřich Rudolf* synové a Anna Albertina a Alžběta Eusebie dcery z třetího manželství. Mladí páni ujali se panství, ale jako matka jich tak i oni zámek nic neopravovali, tak že pomálu pustl. Albertina byla vdána za podmaršálka Krystyana Illov, jenž věrně držel s Valdšteinem a proto s ním l. 1634 v Chebu zavražděn. Ještě téhož roku vdala se Albertina za Jana Pavla z Briaumontu c. k. nejvyššího. Bratří měli jí pro její dvě děti[17]) vyplatiti nemalý obnos v penězích, ale že s tím váhali

[1]) Vavř. z Březové Font. r. B. V 448. [2]) Stará kniha Pražská. [3]) Palackého Děje. [4]) Tamže. [5]) DD 61 str 315, Arch. Třeboňský. [6]) Arch. č. VII 289. [7]) Bečkovského Poselkyně I 947. [8]) Arch. gub. [9]) Arch. mus. [10]) DZ. 250, F 12. [11]) Arch. Táborský. [12]) DZ. 60, E 13—17. [13]) DZ. 25, B 23—26, Dačický I 167. [14]) Arch. gub. [15]) Reg. královská ve Vídni. [16]) DZm. 172, G 21. [17]) Syn Maximilian Illov záhy zemřel.

vedla Albertina právo na Léštno a dovedla toho, že jí panství to l. 1642 k ruce Doroty Viktorie z Illova dcery její odhádáno.[1]) Některý rok potom zemřel Bryamund, jak mu Čechové říkali a Albertina vdala se po třetí za Šebestiana Jana z Říčan. Ze všech tří manželství byly děti; z prvního již dotčená Dorota od r. 1652 vdaná za Josefa Priama z Ravoratu, z druhého Albertina Eusebie od r. 1611 manželka Jiřího Radeckého z Radče a Johanka Lidmila manželka Václava Vrochyně z Reptův, z třetího syn Petr Vilém

Panství bylo zadlužené a proto některé části jeho již l. 1661 odhádány věřitelům. Kromě toho odhádány Tvořešovice Albertině Radecké a Olbramovice dětem Johanky Vrochvnové jako jejich podíly. Ostatek po smrti Dorotině dělen na konci r. 1667 mezi Petra Viléma a Josefa Priama manžela zemřelé. Onen dostal zámek Léštno s několika vesnicemi a částí Bystřice, tento část Bystřice též s několika vesnicemi.[2])

Petr Vilém, jehož manželka byla Marie Maximiliana rozená z Doudleb a na Jezeře, zemřel bez pořízení a pozůstalost po něm připadla na oba jeho syny *Karla Šebestiana* a *Ferdinanda Františka*, kteří 12. máje r. 1699 učinili mezi sebou porovnání takové, že Karel Šeb. starší ujal Léštno a Ferd. Fr. mladší podržel Struhařov (k nimž přikoupil Jezero a Jemniště) a tak seděli oba bratří v blízkém sousedství po několik let.[3]) R. 1712 koupila Léštno od něho *Maria Renata ovdovělá ze Satzenhoffen*, roz. hrabínka z Götzu[4]) a ta je prodala 1744 Lucii hraběnce z Kokořova. Konečně je koupili bratří Servité u sv. Michala v Praze. Když ujali tito panství, byl hrad (jenž r. 1642 »nemalé opravy« potřeboval) velice spuštěn. Mniši štítíce se nákladu na opravení zámku potřebného zřídili sobě v obvodu jeho na straně západní skrovnější stavení, v němž byl později nadlesní ubytován. Již l 1785 zrušen byl dotčený klášter a statky jeho Léštno a Skalsko ujaty k náboženskému fondu. Léštno zůstávalo pak státním statkem až do r. 1800, kdež prodáno Jakubovi svob. p. Wimmerovi a spojeno s panstvím Tloskovským. Na chatrném zámku zřízena l. 1855 nová šindelová střecha a několik pokojů znovu upraveno. Úplnou restauraci začal Vincent Daněk l. 1872 a trvala přes desítiletí.

MARŠOVICE TVRZ.

Krajina okolo Janovic jest půvabná, poněvadž se tu všelijaké tvary a barvy střídají; také přispívá nemálo k půvabu stromoví, lučiny a hladiny rybníků. Od Janovic k severu jest položení spíše jednotvárné a chudší a pole jsou již špatnější obzvláště u Mrvice. Lidé z nich velkou pílí sebrali balvany a kamení a položili je podle cesty; druhdy je z nich celá hradba, kterou tu jmenují brlení. Maršovice samy o sobě mají velmi pěknou polohu. Kostel, dvůr, fara a škola stojí na návrší, městečko pak pod nimi na severním svahu. Proto spatřuje příchozí od Janovské strany jen kostel a dvůr, avšak jda od druhé strany vidí Maršovice jako nějaké podhradí s vyšehradem. Západně od kostela za dvorem jest pole, jemuž se říká na valech. Zde stávala tvrz, jejíž zbytky dávno s povrchu zemského zmizely. I příkopy zasypány a před některým desítiletím vše zoráno. Parcíř zakopán, ale pluh panuje. Maršovice stály již l. 1205 a byly statkem *Jiříkovým*. L. 1222 žil vladyka *Jiřík* syn *Jindřicha z Maršovic*, jemuž král Přemysl (1222) ves Velběhy daroval.[5]) Pozdější držitelé byli Vítkovci erbu růže, zejména l. 1352 *Hroch z Maršovic*.[6]) K témuž rodu také patřil *Ojíř*, jenž se k r. 1360 připomíná.[7]) L. 1370 měly Maršovice pět držitelů; byli to *Jindřich Jícha*, *Přibyslav*, *Hroch*, *Purkart* a *Bohuslav Vicher*, kteří tehdá kněze ke zdejšímu kostelu podávali.[8]) Od Ojíře snad pocházeli páni z Drahova, kteří vymřeli v jižních Čechách. Hrochovi potomci psali se do vymření z Maršovic. Hroch sám se vyprodal z Maršovic; l. 1384 byl již v Prachenště,[9]) ač nebyl-li to syn téhož jména; týž byl l. 1408 pánem na Třemšíně. Od r. 1410 řídil statky pánů z Pořešína a umřel nedlouho po r. 1418. Z Maršovic erbu růže psali se též 1415 Vítek a 1430 Hrdoň († j. 1463), kteří v Maršovicích pány nebyli.[10]) Z jiných, kteří se odtud psali, připomínají se l. 1381 *Protiva* služebník pánův z Rožemberka a 1397 *Kuneš*[11]) a 1414 *Mrázek z Křešic* a z Maršovic.[12])

Okolo l. 1399 koupil Maršovice buď z části aneb celé *Hanušek z Frydšteina* před tím purkrabě na Dobříši a držitel statku v Svatém poli.[13]) L. 1411 byl již mrtev zůstaviv nezletilé sirotky.[14]) Poručenství nad nimi trvalo ještě l. 1415. Snad byl synem *Václav z Maršovic*, jenž byl 1425 mocným opravcem mezi Pražany a Tábory a v podobné povinnosti nacházíme ho také k r. 1431.[15]) Od r. 1440 připomíná se nejednou *Hanuš z Frydšteina* a *z Maršovic*[16]) L. 1448 vpadl s Poděbradskými do Prahy, pomáhal v následujících válkách a l. 1470 vydán z Vltavska ke zřízení pole.[17]) Maršovice držel tuším do smrti. Po něm nikoho toho hesla nebylo. Z potomních držitelův známe teprve k r. 1510 *Jana Kryzostoma z Hostouně*, po němž l. 1519 *Jindřich z Vojslavic* a ok. r. 1522 *Vilém starší* a *Jan* synové jeho následovali.[18]) Dotčení bratří prodali v l. 1525–1528 zámek Maršovice, dvůr a ves s vesnicemi *Janovi Kozohorskému z Říčan*[19]) Tento tu seděl

[1]) DZ. 147, N 21—P 16. [2]) DZ. 73, N 4--13. [3]) DZ 406, K 22. [4]) DZ. 490. G 5. [5]) Reg. I 224, 307. [6]) Ludewig Rel. MS. IV 279. [7]) Rel. tab I 72. [8]) Lib. conf. Bohuslav i r. 1372 (Rel. tab. l. 441) Viz i Tadrova Acta jud. I 245. [9]) DD 13 str. 86. [10]) Rkps. Roudnický, Arch Svatomářský, Rel. tab. II 328. [11]) DD 13 str. 72, 14 str. 246. [12]) Paprocký o st. ryt. 82. [13]) Lib. conf. Rkps. kapitulní. [14]) Lib. erect. VIII. 157, X 44. [15]) Arch. Č. III 253, St. knihy Pražské. [16]) DD 25, f. 212. [17]) Arch. Třeboňský, Arch. Č. IV. 444. Arch. gub. [18]) Reg. kom. soudu. [19]) DZ. 10, F 12.

30 let a postoupil l. 1555 zámek Maršovice s vesnicemi *Václavovi Benedovi z Nečtin.*[1]) Od Benedy nabyli toho zboží l. 1564 *Vilém Malovec Kosoř z Malovce,* za něhož došly Maršovice nemalého rozkvětu.[2])

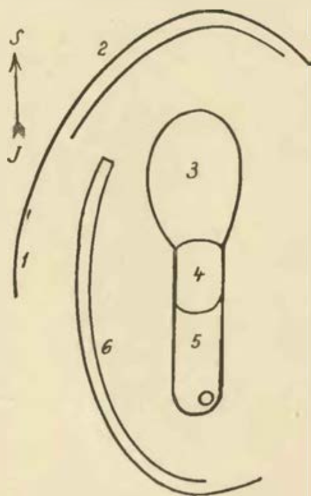
Napřed se přimluvil u císaře Maximiliána, že (majestátem l. 1568, 21. srpna) ves Maršovice na městečko vyzdvihl, erbem a trhy daroval.[3]) S touto obcí učinil 1570 smlouvu takovou, aby sousedé mohli o svých statcích říditi, mohli se vyprodávati a mohli piva vařiti. Kromě toho jim na jistý spůsob vápenný kámen lámati a páliti dovolil. Daroval jim lesy Stajický a Zderadický.[4]) Bylť Vilém pán k poddaným spravedlivý, horlivý přívrženec jednoty bratrské a pán, který i o znamenitějších věcech přemýšlel, nežli byly obyčejné kratochvíle panské. Zajímavé jsou průpovídky, jež jsa v l. 1572—1577 místopísařem do kvaternu desk zemských zapsal. Maršovic postoupil nedlouho po r. 1570 svému švakru *Bohuslavovi Dvořeckému z Olbramovic,* jenž l. 1574 smlouvu s obcí Maršovskou učiněnou potvrdil.[5])

Bohuchval zemřel l. 1584 zůstaviv jedinou dceru Lidmilu nezletilou.[6]) Poručníci vidouce, že by se Maršovice nesnadno spravovaly, prodali je l. 1584 *Kryštofovi Karlkvi z Roupova.*[7]) Ten je držel jen pět let a prodal je l. 1589 *Bernartovi* star. *z Hodějova.* Od té doby patřily k Tloskovskému panství.

STAJICE HRAD.

emalou ozdobou krajiny Maršovské jest hora Stejc čili hradiště hradu Stajického. Jest to hůrka homolovitá a ostrá, městiště nevelkého hradu, z něhož zbyly ještě náspy běžící na třech stranách kromě východní. Zajímavý je příjezd na hřeben zadního valu. Pokud známky ukazují, chodilo se po boku hůrky a pod náspem na západní straně běžícím, z jehož plotů mohli příchozímu škoditi. Tak se přišlo na druhý val, který je na severní straně, šlo se kus po tom valu a pak po mostě do kopce ke bráně. Vozem se sem nemohlo jezditi, koněm jen opatrně a pomalu, tak že bezpečnost na hradě stála zase nepohodlí. Hrad měl tři oddělení, předhradí, věžiště a parkán; tento je část hůrky dolů se sklánějící, na jejímž konci jest díra, snad bývalá studně. Kromě holé polohy tu není nic viděti. Na hradišti je mnoho drobného kamení a malty, ale zdivo teprve půl metru pod povrchem. Podle pověsti běží podzemní chodba ze Stajic do živnosti Topolovské v Maršovicích, kdež v sklepě se nachází šíje nyní nepřístupná. Na hradišti našel jeden soused Maršovský velký klíč středověké spůsoby. Nejzajímavějším nálezem bylo pečetidlo Beneška ze Stajic s třemi měsíci, které se dostalo do Tloskovského zámku, bloudivši nějaký čas i po Praze. Také se tu našlo pečetidlo Hanuše z Maršovic. Na Stajickém hradě sídlívali vladyky, kteří měli tři měsíce na štítě. Znamení to je na pečeti *Benešově,* také Balbín připomíná takový erb dvořana Karla IV, totiž nějakého pana *Ctibora.* Pokud paměti dosvědčují, seděli tu vladyky rozrodu toho, který měl na štítě pruh pošikem a za klénot chrta. *Přibík* a *Bernart* připomínají se v letech 1364—1367 jako spolupodací v Hoděticích. Přibík prodával v l. 1389 až 1391 rozličné drobné statky.[8]) V pamětech se vyskytuje ještě r. 1404 jako spolupodací pán Hodětického kostela. *Ješek Stajička* sloužil l. 1393 pánům z Rožemberka, v l. 1410—1413 s *Buškem ze Stajic* spolupodával ke kostelu Hodětickému.[9]) Z téhož rodu vyskytuje se od r. 1393 *Albera,* jenž byl později pánem na Těchobuzi a odtud se psával. Poslední z toho rodu byl *Jindřich,* jenž se ještě l. 1454 připomíná.[10]) Nesnadno říci, kteří z těchto jmenovaných pánův Stajici drželi. Z vyznání zločincův mučených jde na jevo, že na Stajici se před r. 1399 shromažďovali loupežníci. Když pak ok. l. 1405 byla válka mezi králem a pány, najali Herbart z Kolovrat a Petřík purkrabě Lehnický rotu, která ztekla Stajici, aby odtud škodili pánu z Rožemberka.[11]) Stajický hrad zpustl ještě v témž století, možná že byl zkažen za některé tehdejších válek.

Poloha Stajického hradu.
1. Cesta na *2.* val, *3.* předhradí, *4.* věžiště, *5.* parkán se studnicí (?), *6.* druhý val.

Pustý hrad byl připojen ke statku Zderadickému. Ten držel *Aleš Karlík z Nežetic* a zapsal ok. l. 1531 hrad pustý Stajici, tvrz, dvůr a ves Zderadice a vše co k nim patřilo *Lidmile z Vitiněvsi* manželce Mikuláše Karlíka, která to zboží ještě l. 1543 držela.[12]) Již l. 1550 patřilo hradiště panství Maršovskému.

[1]) DZ. 12, B 11. [2]) DZ. 57. B 1. [3]) Orig. na radnici. [4]) DZ. 60, G 15—20. [5]) Orig. v Maršovicích. [6]) DZ 22, E 6. [7]) DZ 67. M 4. [8]) Lib conf. Rel. tab. I 515, 539. [9]) Lib. conf. erect. DD 13 f. 143—145. [10]) Rel. tab. II 251. [11]) Popravčí kniha str. 12, 20, [12]) DZ. 250, E 28.

Ostromeč od jihozápadu.

OSTROMEČ HRAD.

Od Sedlčan k severu za Radičem a západně od Krchleb a Nahorub táhne se mezi Vltavou a klikatým tokem Mastníka potoka vysoké návrší, strmě spadajíc k Vltavě a na druhé straně sice volněji, ale přece na březích Mastníka strmě se sklánějíc. Na jednom místě je zúženo a proto jsou oba boky strmé, ale pak se rozšiřuje, protože Mastník běží velikou zatáčkou, tak že se tu návrší rozštěpuje jako vidlice spadajíc jednak k Ústí, kdež padá Mastník do Vltavy, jednak k mlýnu Barákovu nad Mastníkem ležícímu. Tam, kde jest horní plocha nejužší a rozšiřuje se pak v dotčené vidlici, stával hrad Ostromeč.

Na počátku tohoto mohutného ostrohu jest *samota Hradnice*, která prý je vystavěna z kamení zbořeného hradu Ostromeče. Jméno její připomíná vladycké sídlo, které v těch místech stávalo a také se Hradnicí nazývalo. Při samé samotě k jihozápadní straně jest pastviště trochu do výšky nyní vynikající, ale bez známek bývalého opevnění; avšak severně od samoty zdvíhá se ostroh strmě v homoli řečenou Červenkou neb i Červeným zámkem strmě k Vltavě, jak již doloženo, spadající; od Hradnice běží k ní přímo cesta vozová a jiná cesta jde po jejím východním úpatí, ale na povrchu návrší.

Když se přichází k Července, spatří se hluboký příkop, kterým je tu ostroh od východu do západu překopán; před ním i za ním je val a za ním zase příkop rovnoběžně s předešlým, od něhož jdou k severu dva příkopy zavírajíce políčko tvaru podkovitého. Příkopy jsou zarostlé habřím a lištím. Místo takto zavřené slove Červený zámek, avšak po zdech není památky a ani kamení tu není, tak že lze za to míti, že tu stávala dřevěná tvrz; skutečně tu vykopali před lety trámy. Na celé Července, obzvláště na tu stranu k Hradnici vykopali drahně šípův a hrot stopu dlouhý, který odevzdali do Radiče zámku. Celé to opevnění podobá se baště, jako by bylo zřízeno k obraně hradu tím, že by bránilo přístupu k němu.

Od Červenky sestupuje se na hřeben ostroha a jde se po vozové cestě, která Červenku obcházela, až ke hradu Ostromeči, jejž zakladatelé založili hodný kus daleko za Červenkou, přibravše k němu místo od Červenky až k Ostromeči jako veliké předhradí. Než se přijde k vlastnímu hradu, viděti jest na hřebenu spojujícím Ostromeč s Červenkou, který jest dosti úzký, na levé, západní straně val dosti vysoký. Tak se zdá, že obléhající tu ostroh zavřeli; ale i před tím jsou známky zákopův, které bezpochyby z doby obléhání pocházejí.

Začátek vlastního hradu jest příkop, který šel od srazu ke srazu ostrohu tu nešírokého. Za ten totiž lze míti mělkou sedlovitou prohlubeninu, kteráž zarovnáním příkopu skrze motyku a pluh již před

lety vznikla. Hned za tím jest druhá prohlubenina a tak za jiné nelze míti, než že tu byly dva příkopy za sebou a před každým násep. V druhé prohlubenině vídalo se před lety množství kamení, které pocházelo z hradeb, jimiž byl příkop zadní vyzděn a kteréž ratajové na poli vykopávali. Mezi příkopy i na sousedních polích našlo se mnoho železných škvárův. Nyní jsou tu všude pole a pastviny. Prostora za těmito příkopy proměněna jest již ode dávna na role, tak že není ani známky po hradbách a staveních, ač byla-li tu.

Nějaký kus dále zdvíhá se najednou návrší do výšky a na tomto místě 40 krokův zdéli a 12—16 kr. zšíři stával *přední hrad a palác* pánův Ostromečských. Stojíť to vyvýšení asi uprostřed hradiště. Nyní se tu spatřují základy většího i menšího čtyřúhelníku. *Menší* obsahuje prohlubeň, poněvadž se spodní sklep zřítil, ale pro množství trnek okolo něho rostoucích jest skorem nepřístupný. *Větší čtyřúhelník* (25 kr. zdéli a 12 kr. zšíři) též má prohlubeň, ale patrné již zarostlé základy. S toho pahrbku sestoupíce octneme se zase v rolích, a něco dále pak za nimi jest třetí příkop ve skále vytesaný, který odděloval zadní hrad čili *velkou věž*, která stála na nejvyšším místě hradiště a byla dotčeným třetím příkopem na všech stranách zavřena. Věž byla založena do čtverhranu, 19 kr. zdéli a 9 kr. zšíři, ale nezbylo z ní nic, než základy zdí zemí a rumem zasypané. V jejím vnitřku nachází se zbytek sklepa, totiž postranní zeď a začátek klenby, která z ní vybíhá. Před stoletím tu byly zdi ještě přes 1 m. nad zemí vysoké. Má se za to, že jsou pod ní sklepy a tím (totiž že tam dusný, vlažný vzduch zůstává) vysvětluje se, proč sníh na tomto místě nezůstane ležeti. Opravdu také zde uhodili jednou na sklep, který potom zasypali. Příkop, který velkou věž zavíral, zavíral také hrad na zadní straně a to tam, kde ostroh k Barákovu se sklání.[1])

Počátky Ostromeče souvisí s počátkami rodiny *Břekovcův z Ostromeče*. Nežli ještě Ostromeč stála, stála Hradnice a tu seděl l. 1369 *Olbram* jeden z předkův téhož rodu.[2]) Po něm tu seděl *Bohuslav ze Suchdola*, jenž se také psával z Hradnice, Hradiště i Hradeštnice, tak l. 1375 a 1388, též 1389.[3]) Od r. 1392 vyskytuje se seděním na Hrádku neb Kozím hřbetu, ale nazývá se před l. 1395 Břekovec z Hrádku jinak z Hradnice.[4]) Měl tedy oba tyto statky a Hrádek ještě l. 1417 a protože se potomci jeho psali z Ostromeče, název Ostromeč se ani v příjmení Bohuslavově ani v jiných nečídkých pamětech kraje Vltavského nenachází, a naproti tomu jisté jest, že zboží Hradnické Bohuslavovi patřilo, nemineme se snad pravdou majíce za to, že asi v l. 1390—1417 hrad Ostromeč založil. Avšak je to možná věc, že hora a ostroh nazývala se Ostromečí, nežli hrad tu byl. Z vyznání totiž jistého zločince (r. 1423) jde na jevo, že ten jistý člověk byl na Ostromeči l. 1419, když totiž blízko odtud došlo k bitvě.[5]) Zdali mínil hrad neb horu, není zřejmo.

L. 1424 na den sv. Markéty (13 července) se stalo, že Jan Bzdinka, jakýsi Podstavek a jistý Hýhal tři Táboři obsadili horu Ostromeč.[6]) Stalo se to jistě bez svolení držitele hory, jímž byl Petr syn Bohuslavův. Jestli tu již něco bylo, Táboři je náležitě zpevnili a posádka zdejší pak vybíhala odtud a hubila stranu pod jednou. Tak se i stalo l. 1427 v srpnu, že nějaký Zákon s jinými pustil se až ke Mníšku, ale tu jej stihli Zikmund Bolechovec a Buzek (ze Tmaně) tehdá posádkou na Karlšteině a Zákona s šesti jinými zabili.[7])

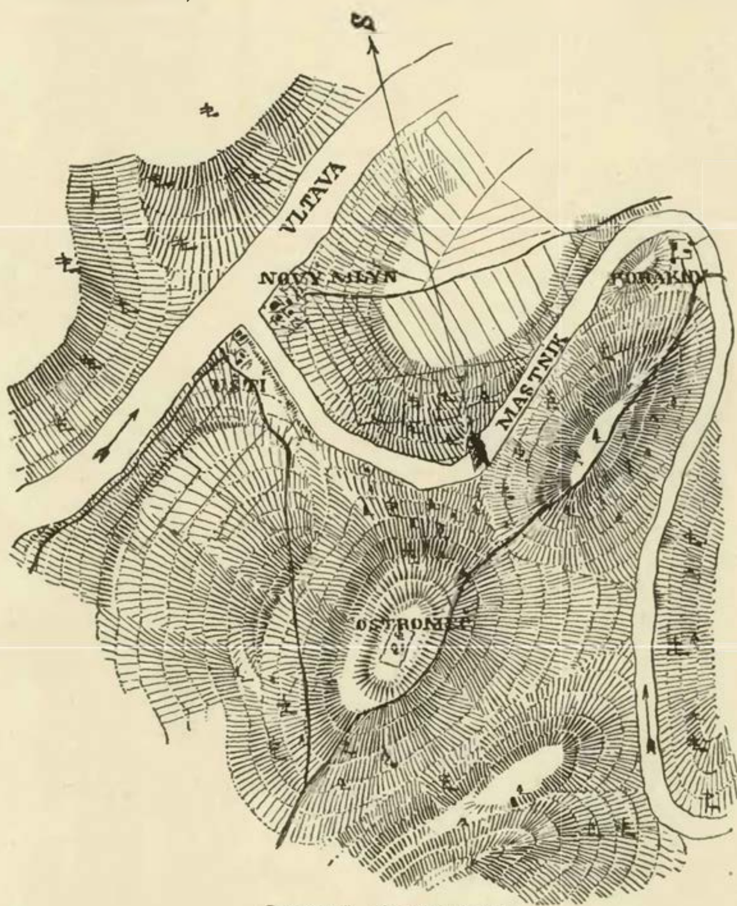
Jen u jediného letopisce[8]) je psáno, že oděnci posádky Bechynské náhlým přepadením dobyli (1428) hradu Ostromeče »od Táborův založeného« a jej vyvrátili. Možnost toho nelze upírati, neb jen úskoky Bechynských lze vyložiti, proč. Táboři hned potom vší mocí oblehli Bechyni a jí dobyli. Táboři osadili tehdá Ostromeč *Mikulášem z Padařova* jako hejtmanem. Týž vytáhl l. 1429 s bojovníky Bechynskými a měst Písku, Sušice a Klatov dobývat hradu Zvíkova, ale nic nepořídili.[9]) Táboři udělali jej potom vladařem na Táboře[10]) a dali do Ostromeče *Filipa z Padařova* jako hejtmana.[11])

Po velkonoci r. 1430 vytáhl Filip s jinými hejtmany a vojskem silným okolo desíti tisícův lidí přes Moravu do Rakous a Uher, dvě bitvy krvavé tu svedeny, v nichž padlo Čechův přes dva tisíce a bojíce se silnějšího odporu nepřátel vrátili se zase domů. Téhož roku podnikl Filip s Tábory výpravu na bratří z Kolovrat, při čemž dobyli Hořovic a protivníky své pod Libšteinem k smlouvě přinutili. Příštího roku (1431) o sv. Kateřině vypravila se posádka Ostromecká s Prokopem Velkým a Tábory asi v počtu 10.000 hlav do Rakous, kdež plenili kraj okolo města Ličova a nabravše tu kořisti po novém roce (1432) domů se vrátili. Té doby dal Filip na hradě Ostromeči opsati krásnou, skvostnou bibli posud zachovanou. Tak totiž zaznamenal opisovatel ku konci I. knihy Esdrašovy, že ji na Ostromeči v letech 1432, 1433 a 1434 opisoval.[12]) Tato na Ostromeči psaná bible od Táborův bedlivě chována a dostala se českými bratřími na Moravu pánům ze Žerotína.

Po bitvě Lipanské drželi Táboři ještě mnohá města (Tábor, Hradec, Kolín, Boleslav, Žatec, Slaný, Písek a j.) a hrady pevné Sion, Lomnici, Bílinu, Řísuty atd. Také na Ostromeči držela se posádka Táborská a Filip maje odtud ve své moci Vltavsko a dobré kusy Bechyňska a Kouřimska mnohé závady činil na statcích pánův protivných. Dokavád měla strana mírnější na jiných stranách pilnější zaměstnání, ještě to Filipovi ušlo. Když pak jim tu a tam uvolněno, nařídila vláda zemská hotovost proti Ostromeči. Na den sv. Kedruty (17. března) roku 1435 přitáhli k hradu Hynce Ptáček z Pirkšteina, Beneš z Dubé seděním

[1]) Viz Heber, Burgen V 154, Místop. bibl. V 38. [2]) Lib. conf. [3]) Lib. erect. [4]) Lib. conf. DD 14. f. 170. [5]) Mareš, Popravči kniha 38. [6]) Bartošek, FRB. V 593. Obsederunt v latině Bartoškově znamenalo by obsadili. [7]) Bartošek na str. 598. [8]) Zach. Theobald. [9]) Bartošek na str. 600. [10]) Arch. český III 508. [11]) Teige Zákl. I 2, 761 Bartošek 602. Viz i Arch. Český 26. 405. [12]) Místop. bibl. V 38. [13]) Bartošek, Dobner Mon. IV 74, St. letop. Theobald.

na Kožlí, Jakoubek z Božejovic purkrabě na Konopišti, Mikuláš purkrabě na Zvíkově s lidem Rožemberským a jali se hned hrad oblehati. Šest neděl trvalo obležení a statečný Filip pořád odolával útokům nepřátelským. Tuť dne 26. dubna přibyli Aleš Holický ze Šternberka, jenž na ten čas držel Křivoklát a Jan Jenec z Janovic s 200 oděnci, 50 jezdci a 11 špižnými vozy, aniž by byli potom co podstatného vyřídili, leč že dovozu na hrad zabraňovali. Ještě přišla posila dne 15. května, když přirazil k oblehajícím Hanuš z Kolovrat s 125 jezdci a 300 oděnci. Ještě jeden týden trvalo oblehání, načež po všech desíti nedělích mezi posádkou nastal takový nedostatek potravy, že se hejtman Filip z Padařova uvolil hrad na jisté výminky stoupiti. Oblehající nepořídivše ničeho úsilným obleháním musili přece pod úmluvou dne 22. máje propustiti obležené do Tábora na svobodu, načež důležitý ten hrad teprv obořen a vypálen jest. Jestli pak vrácen Břekovcům, je pochybno, neb jak se zdá, držen ke Konopišti. Navrácení Břekovcům stalo se později a l. 1518 držel Bohuslav Břekovec vesnice, které si pozůstavil od Ostromeče (oddav jej ke Konopišti) k Červenému Hrádku.[1])

Ostromeč, situační plánek.

Čtrnácte let zůstal hrad v zříceninách a zboží jeho bylo se dostalo *Zdeňkovi Konopištskému ze Šternberka* od r. 1448 nejv. purkrabí Pražskému. Na jaře r. 1450 kázal Zdeněk lidem svým ohledati a vyměřiti na Ostromeči k srubům a k osazení té hory, lidé ti zbudovali zdi střechami prkennými, zdělali poněkud náspy, příkopy a záseky a tak hrad Ostromeč brzo povstal z rumův svých. Pan Zdeněk tím zajisté netoliko jednotníkům Strakonickým ale i Táborským, kteří se nepřiznávali k žádné obou hlavních jednot, dal příčinu k nespokojenosti a svádě. Brzy potom Zdeněk svým jmenem opověděl jednotě Táborské na počátku měsíce července a potom před sv. Jakubem poraziv je u Miličína, odňal jim 45 vozův a 5 houfnic.[2]) Nové důležitosti nabyl Ostromeč ke sklonku panování Jiřího Poděbradského. V nepoctivé válce, kterouž způsobili proti králi členové jednoty Zelenohorské, působením téhož Zdeňka osazen jest Ostromeč silnou posádkou. Když mělo královo vojsko r. 1470 vtrhnouti do Slezska, jal se Zdeněk škoditi přívržencům královým vysílaje s hradu houfy své, kteří chutně plenili a pálili v okolí a lidem dobytek zajímali. Též jímali sem zemany druhé strany. A poněvadž s Ostromeče snadno bylo brániti dovozu ku Praze, nedali řekou dříví a uhlí plaviti, leč by dávali plavci po dvou bílých groších s vozu. To trvalo tak dlouho. Zdeněk sám přicházel někdy na hrad a posádku přítomností svou rozněcuje, jakož i svědčí list jím r. 1472 na Ostromeči psaný.[3]) Loupežení trvalo drahný čas, že se již pánům i zemanům mnohým v tom kraji stýskalo i sedlákům, až někteří se holdovati musili; a někteří zemané s lupiči díl měli a u nich bývali na tom zámku. O to potom sněm držán byl, aby ten hrad byl obležen a ač nebylo ode všech svoleno, však proto vždy se o to stálo; a že zámek ten v místě velmi nepřístupném stál, neobléhali ho, ale některá místa skalnatá osadivše, opodál bašty a příkopy zdělali, tak že na hrad ani s hradu přibýti nemohli a je tudíž jejich strana vybaviti nemohla. Hlavní příčina však, proč marně před hradem leželi, byla ta, že nebylo jednoty a svornosti v zemi, než zrádců všudy dosti se našlo. Nejvyšší purkrabě Jan Jenec z Janovic shromáždiv lidu něco přikázal všem zemanům mezi Brandýsem

[1]) DZ. 2, F 6. [2]) Arch. Č. IV 393. Palacký IV. a 211. Co Heber (str. 158) vypravuje o Svíkovi z Jivjan a jeho dědicích, nehledí sem než k Ostromeči a Černovicům v Klatovsku. [3]) Arch. Č. V. 341. L. 1471 porazili Ostromečtí Kninské a jali jich více než 70. (Arch. Třeboňský). Viz též Arch. Český VIII 78.

a Jílovým, aby se sjeli k němu v den určitý a s ním aby útok pustili na Ostromeč. A když toho ani jeden z nich neučinil, on rozhněvav se proto učinil jim zájem v podkraji Pražském všelikých stád a koní a kázal zajatý dobytek shromážditi u Kunratic, ale že zemané ti přemluvili Pražany, nemohl ani dobytek na hrad Pražský dostati.[1]) A tak prozatím naděje na dobytí Ostromeče zmařena a ti, kteří ještě na náspech před hradem zůstali, byli panem Zdeňkem rozehnáni a rozplašeni. Ostromeč zůstal nedobyt po osm let a v držení Zdeňkově až do jeho smrti. I clo pod hradem Zdeňkovi dříve na sjezdu v Německém Brodě a sněmu Benešovském přirčené zůstalo mu smírným snešením Vratislavským r. 1474.[2]) Pokoj však celému okolí navrátil se teprv, když se král Vladislav s Matyášem Uherským srovnal a mír mezi stranami učiněn byl.

Páni ze Šternberka uznávajíce vždy důležitost Ostromeče co pevnosti udržovali jej v dobrém stavu. Po smrti Zdeňkově († 1476) dostalo se panství Konopištské a zboží Ostromečské a Kostelecké synu jeho *Janovi* za díl, ani druzí bratři ostatní panství Zdeňkova rozebrali. Ze synů Janových dostal Ostromeč na svůj díl *Zdeněk mladší ze Šternberka* a seděl tu až do r. 1496. Tehdá byl již mrtev a poněvadž dětí po něm nezůstalo, daroval král odumřelé zboží, polovici městečka Benešova, Ostromeč hrad a Kostelec hrad pustý *Ladislavovi ze Šternberka* († 1521) a *Kateřině z Ekrcau* (vdově po Janovi?) a úředníci dvorští zvedše je na zboží to r. 1497 (19. června) odhádali jim je o 6000 ss. gr. Č.[3]) Ladislavovým dědicem v držení Ostromeče byl *Jan* bratr jeho, pán také na Konopišti († 1528), jenž držel Ostromeč ke Konopišti a nehledě si opravy starého hradu, brzo měl o zříceninu více na panství svém. Janův syn *Adam ze Šternberka* († 1560) již sobě zboží Ostromečského odděleného od ostatního panství málo vážil a vkl. r. 1542 Ostromeč hrad pustý, vsi Sejice, Živohošt, Oboz Hradnici, Žlíbek, Klouby, Ústí se dvory km. v Poličanech a mlýnem Borakovem *Hanušovi z Říčan* v 570½ kopě gr. Pr. zastavil,[4]) načež Hanuš hned ten hrad zapsal *Janovi mladšímu z Říčan na Kosové hoře* k uvázání po smrti pro dluh 200 ss.[5]) Výplata stala se potom za Adamova syna Jana, jenž byl dědičné právo na Ostromeči na svůj díl obdržel, ale ten jej nepodržel, nýbrž (vkl. 1571, 20. června) prodal pustý hrad s příslušenstvím svrchupsaným *Adamovi Řepovi z Neveklova* na Tloskově za 1300 kop dostav na srážku 300 kop jiné vesnice.[6]) Od těch dob zůstala zřícenina při zboží Tloskovském.

NEVEKLOV A TLOSKOV.

V městě Neveklově bývala tvrz, která již za dávných dob zanikla. Stávala tam, kde jest sad k č. pop. 13 patřící. Tu jsou ještě sploštělé náspy a zbytky příkopů, pokud je hospodáři (na severní straně) nezasypali. Dvorec hospodářův stojí dílem na místě východního příkopu a náspu, dílem na tvrzišti. Uprostřed bývalého tvrziště jest hospodářův sklep, zpodek bývalé věže. Do toho sklepu, který má válcovité klenutí, jest vchod od východu, ale ten, jak se zdá, jest znova prolámán a starší vchod, který jest na severní straně a býval vchodem z vedlejších sklepů, jest zazděn od dávných dob. Jakýsi Zajíček, který byl majitelem této živnosti více než před 100 lety, prý tu věž bourал. Od té věže říkalo se statku »u věžníků«.

V Tloskově jest zámek, veliké novomodní stavení o dvou patrech vystavěné v první polovici 19. století. Na místě tohoto zámku býval starší zámek a ten zase stával na místě staré tvrze. Ve 14. století totiž i Tloskov i Neveklov patřily též rodině, ale členové její seděli na rozličných tvrzích.

Neveklov byl již ve 13. stol. městečkem. *Jindřich z Rožemberka* prodal l. 1285 Neveklov *klášteru Zderazskému*, což l. 1301 králem Václavem potvrzeno. Tuším, že to nebylo celé městečko nýbrž část, jinak bychom tomu nerozuměli, proč se l. 1310 *Ctiborovi z Neveklova* církevními tresty hrozilo za to, že se ve zboží Zderazské vkládal.[7]) Od polovice 14. století není známky, že by Zderazští něco v Neveklově drželi. Patrony kostela zdejšího byli l. 1357 Heřman a bratří ze Spole a Majnuš s bratřími z Neveklova, l. 1376 Jeniš, Jindřich a Jeniš z Tloskova, Anežka vdova po Majnušovi, Ctibor a Mikuláš z Neveklova a Jan ze Spole, l. 1380 Jeniš, Ctibor a Jindřich bratří z Neveklova a Mikuláš ze Spole.[8]) Bylo tedy toto zboží mezi několik vladyk, avšak tuším jednoho rodu (erbu holubice neb jiného ptáka) rozděleno.

Dotčený Ctibor koupil svou část od otce Jeniše a vdovy Majnušovy a věnoval pak na ní manž. Marketě. L. 1383 vyskytuje se jako svědek,[9]) l. 1398 přispěl k založení kaplanství, k němuž pak l. 1399 kněze spolupodával. L. 1406 byl již mrtev a zůstali po něm sirotci.[10]) Okolo l. 1399 žil také *Ješek Tlesk z Neveklova* tuším pán na Zderadicích[11]) a mezi patrony kostela Neveklovského l. 1405 nacházíme *Majnuše*. Ctiborův syn byl *Jindřich Takonin*, jenž se poprvé l. 1411 jako opravce fary a potom l. 1412—1416 jako

---

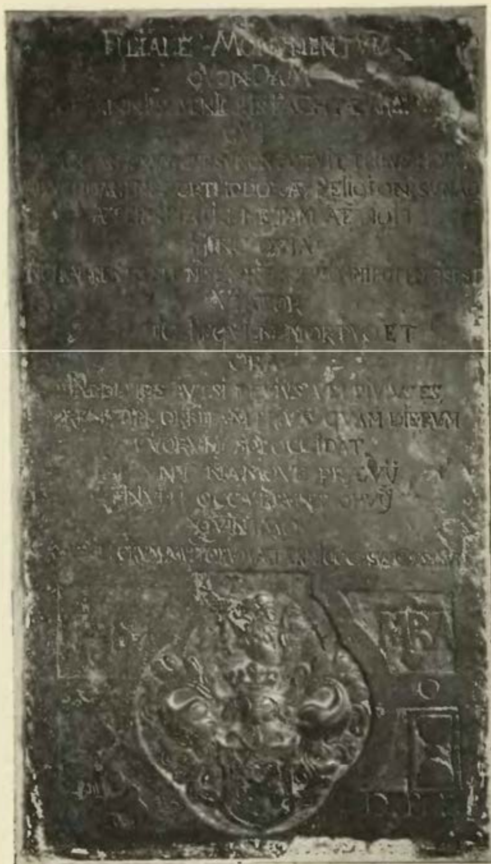
[1]) St. letop. 203—206. [2]) Palacký V. a 112. [3]) DD 23 R 1—4. [4]) DZ. 1, E 24, 26. [5]) DZ. 83, B 29. Po Říčanském měl Jan Vojkovský z Milhostic Ostromeč v zástavě (DZ. 54, H 1—8). [6]) DZ. 17, G 18. Naposled se připomíná »pustý zámek Vostromeč« r. 1589 (DZ. 128. G 16). [7]) Reg. II 578, 805, 962. [8]) Lib. conf. [9]) Arch. Třeboň. Jireček Cod. II b. 344. [10]) Lib. erect. VI 88, Lib. conf. Acta jud. [11]) Lib. erect. XIII a 96.

spolupodací vyskytuje. L. 1415 učinil s Jindřichem Tloskovským narovnání o zdejší právo podačné[1]) a vyskytuje se také l. 1419 v listu pp. z Oseka.[2]) V l. 1440—1443 purkraboval na Konopišti, l. 1448 koupil ještě plat ve Vlkonicích a pak buď zemřel aneb Neveklov prodal.[3]) S tím pak souhlasí, že l. 1453 byl držitelem *Jan Řepa z Neveklova*, předek spravedlivé a dobrotivé rodiny.[4])

Na Tloskově seděl *Jindřich*, jenž založil (1386) v kostele Netvorském ranní mši a nešpory a proto faráře rybníkem a rektora školního lesem obdařil.[5]) L. 1398 přispěl k založení kaplanství v Neveklově, l. 1400 dal faráři tudíž náhradu za role rybníkem zatopené, l. 1405 a 1415 se stranou Neveklovskou smlouval se o pořádek při podávání ke kostelu. Až do r. 1416 připomíná se často.[6]) L. 1399 připomíná se s ním *Ctibor* jako spolupodací. Jindřichovi synové snad byli *Ctibor* a *Vilém* bratří, kteří se l. 1435 připomínají.[7]) Ctibor sloužil l. 1447 Janovi z Kunštátu, l. 1448 byl při dobytí Prahy.[8]) Skrze manželku svou Bětu z Konojed (1450) dostal se v držení zboží Konojedského a žil ještě l. 1454.[9]) *Kuneš z Tloskova*, který se od r. 1468 připomíná, byl bezpochyby jeho syn.[10]) Týž prodal Tloskov *Janovi Řepovi z Neveklova*, tento pak přeloživ tam sídlo své z Neveklova, psal se již l. 1460 seděním v Tloskově a l. 1476 na Tloskově.[11])

Od r. 1453—1524 připomíná se pořád Jan Řepa; byli to tušim dva, otec a syn. Tento druhý Jan zemřel l. 1524 a pohřben v kostele Neveklovském, kdež se posud náhrobek jeho spatřuje. Syn jeho *Arnošt* zdědil Netvořice se zbožím, ale zemřel brzo po otci v l. 1530—1532 zůstaviv nezletilé sirotky *Mikuláše*, *Jana* a *Adama*, ale jen tento dorostl.[12])

Co se týče Arnošta, byl pán spravedlivý, což lze shledati z následujícího: Netvorskému záduší patřily klenoty kostelní, mezi nimiž byly zlatohlavený ornát, stříbrný kalich, puška stříbrná a snad ještě nějaké kalichy. Ty schovávány bývaly vždy na tvrzi Netvorské, odkudž je snášeli do kostela, když byla potřeba a zase je nosili na tvrz, když bylo po mši. Když se dostala Arnoštovi ta tvrz, přijel mezi sousedy na Netvořice. I prosili osadní: »Milý pane! Prosíme Vás, ať se ty kalichy opatří.« A on řekl: »Dobře milí osadní, já Vám toho nebráním, opatřte sobě, já půjdu s Vámi.« Když ty kalichy uhlídal, pravil: »Chceteli je tu nechati nechte, to já Vám nebráním, opatřte své, jak můžete, než kalichu s puškou toho mi tu nechte; pakli je k potřebě své míti chcete, vezměte, než zase mi je v to místo položte, neb já jich od záduší neodjímám neb mé není ani jeho (totiž Přibíka Břežanského), jest to starších nadání. Dojděte na onu stranu a optejte se, jestli vůle jich«. Přibík Netvorský jako spolukolátor fary Netvorské obeslal r. 1533 poručníky sirotků Arnoštových do kom. soudu z toho, že by mimo pořad práva pobrati kázali klenoty kostelní z kostela Netvorského, ale na soudě l. 1534 zdviženo obeslání to, protože se nesrovnávalo s výpověďmi svědků.[13])

Náhrobní deska Pachty z Rájova v Neveklově.

Asi tehdá našli v starých písemnostech, že Neveklov jednou křižovníkům Zderazským patříval a proto se za to mělo, že jest to zboží zápisné. Již l. 1546 vyprosil si Albrecht z Gutšteina výplatu na Tloskově a Neveklově,[14]) ale hlavní útok učinila Dorota abatyše Zderazská a Světecká, obeslavši Adama o výplatu Neveklova. Ta pře podána na krále, který přibrav si soudce zemské a rady kom. soudu (1550) vypověděl, aby Adam zaplatil 650 kop za útraty a škody, za to však podržel Neveklov, poněvadž se vyrozuměti nemohlo, že jest to zápisné zboží. Potom teprve si Adam panství své Tloskovské v dsky zemské vložil.[15]) Neveklovským zjednal majestát (1564, 12. ledna) na dva výroční trhy a téhodní. Také v posledním svém pořízení pamatoval na Neveklovské, udělil jim věčné právo pivo vařiti a polovici robot jim slevil.[16]) Zemřel l. 1574 a pohřben v kostele Neveklovském, jsa toho rodu poslední. Tloskov, Netvořice a Ostromeč dědil po něm *Bernart*

[1]) Lib. erect. VIII 126, XIII a 207. [2]) Arch. Třeboňský. [3]) DD 25 str. 212—213. [4]) Arch. gub. [5]) Lib. erect. XIII a. [6]) Lib. erect. V 26, Acta jud. Lib. conf. [7]) Kniha Nového m. Praž. 1432—1439. [8]) Arch. Třeboňský. [9]) DD 20 f. 126. DD. 20 str. 6. [10]) Arch. Třeb. [11]) Arch. Kapitulni, Paprocký o st. ryt. 266. [12]) D Z. 2. B 4, Reg. kom. s. [13]) Reg. kom. s. [14]) Kopiář arch. gub. [15]) D Z. 52. B 3, 252. B 14. [16]) DZ. 18 B 11.

Půdorys zámku Tloskova.

Hodějovský z Hodějova na Lčovicích a Chotěticích, kterýž k Tloskovu statek Maršovice přikoupil (1589). Týž zemřel l. 1597 odkázav všecko své zboží synům *Janovi* a *Přechovi*.[1]) Avšak Jan zemřel nedlouho po otci zůstaviv nezletilého syna *Smila*. Spravoval tedy všechny statky Přech sám až do své smrti († 1610). V l. 1610 až 1615 došlo k dělení mezi Smilem a syny Přechovými o statky jich otcovské, tak že onen dostal Tloskov, Maršovice a Vlksice, tito kl. Milevský, Lčovice a Čestice. Smil podržev se stavů odbojných působil takovou měrou, že odsouzen hrdla, cti a statkův. Na život se mu sáhnouti nemohlo, protože včas ujel, ale statky jeho všechny ihned zabrány a několik dní po jeho odsouzení prodány *Pavlovi Michnovi z Vacinova* c. k. radě.[2]) Týž skoupil ve zdejší krajině drahně statků, pro něž se stal pánem bohatým. Po jeho smrti († 1632) dostaly se Tloskov a Břežany synu *Janovi* a když tento bezdětek zemřel, jeho staršímu bratru *Vácslavovi*. Tento zemřel l. 1667 též bezdětek ustanoviv za dědice bratrance *Zikmunda Norberta*, který však brzo po Vácslavovi sešel. Statek byl zadlužen a proto prodán l. 1669 *Vácslavovi Čabelickému ze Soutic*. Tento zemřel l. 1687 zůstaviv syny Gotvalda Fr. Vácslava a *Jana Fr. Vácslava*.[3]) Tento ujal Tloskov, ale prodal jej l. 1707 *Jeronymovi Kolloredovi z Wallsee*, jenž statek Drachkovský a polovici statku Leštěnského přikoupil. Po jeho smrti († 1726) prodán Tloskov (1727) *Jáchymovi* hrab. *Pachtovi* z Rájova († 1742) a byl pak v držení syna tohoto *Arnošta Karla*, který byl šlechetný pán, ale skrze marnotratnou potom manželku tak zaveden byl, že žil z milosti v Janovicích. Tloskov koupil l. 1797 *Jakub* svob. p. *Wimmer* známý lidumil, jenž l. 1800. Léštno přikoupil. V l. 1805—1872 drželi Tloskov hrabata *Pourtales* trávíce užitky jeho v Prusích. Od r. 1875 jest v držení rodiny *Daňkův* ryt. *z Este*.[4])

[1]) DZ. 128. G 16. [2]) Bílek konf. 154—156. [3]) DZ. 117 A 14. [4]) Místop. bibl. V 13—18.

TVRZE V OKOLÍ NEVEKLOVA.

Nevelký kus od Bystřice leží ves **Opřetice** v starší době *Lopřetice* řečená. Nedaleko ní nad mlýnem stávala tvrz dobře hradbami a příkopy zpevněná. Před sto lety zbývaly z ní zdi tak vysoké, že v nich ještě okna viděti bylo; l. 1883 bylo ještě znáti grunty a zbytky příkopů, ale to vše majitel tehdá srovnal a na pole obrátil, tak že dnes není ani památky. Na ní seděl l. 1316 *Dobeš*,[1]) ten byl tuším erbu pánův z Dubé, k jichž rodu také náležel (1390) *Mareš Skřička z Roprechtic* odjinud *z Pětichvost* řečený[2]) a *Jan z Lopřetic* byl do r. 1436 farářem v Nedvědicích, pak arcijáhnem Bechynského kraje a asi od r. 1441 proboštem kostela Pražského.[3]) On bezpochyby již majitelem Opřetic nebyl, kteréž záhy k Léštnu koupeny. V popise Leštěnského panství r. 1544 připomíná se Opřetice tvrz pustá.[4])

*

Jihozápadně od Neveklova jest kostelní ves **Křečovice**. Tvrz bývalá posud stojí i s hradbami a jest z ní sýpka.[5]) Držitel části vsi byl l. 1373 Bárta, který měl za erbovní znamení nůžky.[6]) Ostatní držitelé byli z rodu potomních *Vejhákův* z Koutů a *Břekovcův* z Ostromeče. Patrony zdejšího kostela byli l. 1356 Jarohněv, l. 1370 Vilém ze Skrýšova, Ctibor ze Stranného, Bušek a Bohuslav z Nahorub, synové n. Jarohněvovi, Jarohněv mladší a Baltazar.[7]) Z rozličných starých pamětí a ze svého domyslu sestavujeme vývod jich tak, že byli ok. l. 1350 bratří Jarohněv, Ctibor a Vilém. Jarohněv († r. 1370) měl syny Jarohněva (pak Chrta z Pnětluk), Buška a Bohuslava (předka Břekovcův). Ctibor († r. 1380) s dětmi pomřel bez dědiců a Vilém († r. 1380) měl syna *Jarohněva Vejháka*.[8]) Tento učinil l. 1388 úmluvu s Jarohněvem Chrtem a Bohuslavem o právo podací při kostele Křečovském,[9]) l. 1392 vložil v dsky pořízení své o dětech, l. 1404 vypovídal mezi farářem Arnoštovským a Hubkem z Čištovic,[10]) svědčil ještě l. 1406 a umřel l. 1407 na tvrzi Koutské, kterou byl před tím získal.[11]) Z jeho čtyř synův spravoval Křečovice napřed *Jarohněv* spolupodávaje sem faráře v l. 1408—1412, pak je převzal (z části) nejmladší *Jan Vejhák* a věnoval na nich (1417) manž. Bětce. Týž dosáhl velkého stáří přebyv všecky své bratry. L. 1454 prodal Branlín a žil ještě l. 1456.[12]) Část Křečovic s tvrzí i po něm zůstala v držení Vejhákův, ale kromě toho byla část vsi v držení *Křečovských z Křečovic*, jichž potomci se v 16. stol. připomínají. *Vilém Vejhák z Koutův* prodal před r. 1524 tvrz, dvůr a ves Křečovice s dvěma vesnicemi *Janovi Řepovi z Neveklova*[13]) a Křečovice patřily odtud k Tloskovu.

*

Do **Skrýšova** (u Křečovic) klade Heber ve své mapě k V. dílu přidané tvrziště. Z pamětí a tištěných spisův nelze toho dotvrditi.

*

V **Hodětících** byla tvrzka, vlastně zámeček, teprve v 17. století. V starší době byly rozděleny na několik dílů.

*

Tvrz ve vsi **Zahrádce** u Maršovic již dávno zanikla. *Vilém ze Zahrádky* připomíná se v l. 1382—1391 v jednáních o rozličné statky a l. 1391 žil i *Vilém mladší ze Z.*, jenž koupil před tím statek v Bohdanči.[1]) Nevíme, který z obou byl *Vilém Chrt*, jenž se v l. 1409—1419 připomíná.[2])

L. 1531 žil *Adam Stitný ze Štítného*,[3]) jenž byl podle tituláře l. 1534 vydaného pánem na Zahrádce. Jeho snad bratr byl *Oneš*, jenž si l. 1543 tvrz, dvůr a ves celou pustou Zahrádku v obnovené dsky zemské vložil.[4]) Týž prodal t. r. týž statek se sestrami svými, *Prokopovi Klenovskému ze Ptení* a od tohoto koupil jej l. 1551 *Kryštof Ota z Losu*.[5]) Ten usadil se později na Huti Kdyni a prodal Zahrádku *Vilémovi Malovcovi z Malovic*, jenž na témž statku (1572) manželce Kateřině z Rychenburka věnoval.[6]) Vilém maje Maršovice připojil k nim statek Zahrádecký. Oboje pak patřilo v l. 1589—1850 k Tloskovu. Tvrz stála ještě l. 1597.

*

Ve vsi **Zderadicích** (u Maršovic) bývala tvrz vladycká, jež se teprve v 16. st. připomíná. O vsi je již řeč k r. 1398, když tu plat byl ukázán ke kostelu Neveklovskému. L. 1407 patřil statek Zderadický *Příbkovi z Lysé*, jenž držel také ves Lysou.[7]) Tvrz Zderadická patřila l. 1543 ke zboží pustého hradu Stajického a později k Maršovicům.

*

Bezejovice (dříve Bozejovice, totiž Božejovice jako Bozetice a Božetice) jest ves u Bystřice. Při dvoře stávala tvrz, z níž zbyl jen kus přepevné zdi.[8]) *Jakoubek z Bezejovic* připomíná se r. 1395[9]), r. 1405 daroval na dvoře svém Bezejovském plat klášteru v Ostrově na záduší Buzka otce a Otíka strýce, měl pak (1407) také statky na Moravě, sloužil pak pánům ze Šternberka, bojoval u Lipan a připomíná se ještě r. 1437.[10]) Otec jeho *Buzek* žil ještě l. 1397.[11]) *Ondřej Šafrán z B.* seděním na Bělé daroval l. 1398 nějaký plat ke kostelu v Nesvačílech a *Jan Braštic* prodal (1413) faráři Bělickému plat na dvoře svém v Bezejovicích a vsi Dlouhé Lhotě.[12]) Podle paměti z r. 1434 dostalo se zboží Bezejovské prodáním *Markvartovi z Vojslavic*, *Mikuláši z Plasne* a *Václavovi z Miletína*.[13])

Předkové *Popovských z Bezejovic* byli bratří *Buzek, Mrakeš, Přech* a *Zdebor*, kteří drželi v l. 1440—1443 hrad Dubou. Zdebor měl později Střimelice, zdali však měli něco v Bezejovicích, není známo. Snad byli synové Jakoubkovi a vnukové Buzkovi. *Mikuláš* a *Jan*, bratří *Chobotští z Ostředka* prodali kdysi před r. 1543 Be-

---

[1]) Tab. vet. 76. Slove z Lochpřetic. [2]) Arch. mus. [3]) Lib. conf., arch. kapitulní a Krumlovské fary. [4]) DZ 250 F 12. [5]) Pam. arch. V 132. [6]) Arch. kapitulní. [7]) Lib. conf. [8]) DD 13 f. 93. [9]) Lib. erect. XII 18. [10]) Rel. tab. I 545. Lib. erect. V 771. [11]) Arch. býv. dv. Arch. č. I 183. [12]) Rel. tab. II. 137. Viz i Erect. XN, 1 Arch. č. I 431, III 510, Rel. tab. II 251, 341. [13]) DZ. 7. L 24.

[1]) Arch. Český 31, str. 143, 245, 248. [2]) Rel. tab. II 59. Lit. erect. Arch. Třeboň [3]) Arch mus. [4]) DZ. 250 C 18 [5]) DZ. 7 C 20, 10 B 5, 44 J 22. [6]) DZ. 17, O 2, 18 CH. [7]) Lib. erect V. f. 160, VI. f. 87. [8]) Vlasák, Místop. bibl. III 135. [9]) DD 15 f. 1, Rel. tab. I 575. [10]) Lit. erect. DZ. Brno, Bartošek. Rel. tab. II 184. [11]) Rel. tab. I 575. [12]) Manual v arch. kapit. Lib. erect. [13]) Arch. Český 26. 31.

zejovice tvrz, dvůr a ves a statky v 5 vesnicích *Janovi Holickému ze Šternberka.*[1]) Odtud patřily k Léštnu a tvrz zpustla již v 16. století.

*

Ve vsi **Božkovicích** u Bystřice byla též tvrz, po níž nezbylo památky. O bratřích *Adamovi a Arnestovi z Božkovic* (1379) jest poznamenáno, že se nikdy nezpovídali, a kdykoliv na ně nastupováno, vymlouvali se, že se zpovídají jinde.[2]) Oba zemřeli ok. r. 1384 nemajíce dědiců. Statek Arnestův spadl na krále a zadarován *Zbyňkovi z Mrvice.*[3]) Odtud patřila tvrz se dvorem a částí vsi ke zboží Mrvickému.[4]) Po smrti *Bohunka z Mrvice* a manželky jeho Alžběty spadlo zboží jich (tvrz pustá, dvůr a ves) na krále; zadarovány l. 1454 Zdeňkovi ze Šternberka, ale ten ihned ho postoupil *Zdeňkovi z Tichonic* a Bětě jeho manželce. Část vsi patřila též jiným držitelům. V 16. století, jak se zdá, tvrz zanikla a Božkovice patřily v l. 1520 k Drahkovu,[5]) pak ok. l. 1550 k Prčici a něco později k Voračicům. *Drslav Byšický z Byšic* koupil l. 1580 Voračice i s Božkovici a sem přenesl své sídlo, obnoviv tvrz.[6]) Seděl tu ještě l. 1603. Syn jeho Jan prodal Božkovice s 3 vesnicemi (1611) Dorotě Fyrštemberkové ze Šternberka[7]) a tím připojeny k Léštnu. Tvrz se připomíná ještě r. 1631.[8])

*

Drahkov (vysl. Drachkov) jest ves ve farnosti Tožické, v níž stávala při dvoře tvrz. V minulém století stály z ní ještě zdi a ty pak střechou přikryty a na obecní sýpku upraveny.[9]) L. 1318 sedělo tu drahně vladyk, zejména *Huk a Jan*, kteří měli statky v Drahkově; *Havel* držitel manství v Choceradech, *Přiběn*, *Drahan*, *Petr*, *Van* a *Matěj*, držitelé dvorův v Rudolticích a Martin.[10]) Asi okolo l. 1340 koupil *Odolen z Drahkova* nějaký statek a Drahkov držel ještě l. 1357.[11]) Synem jeho byl *Hrdibor*, jenž ještě l. 1380 nějaký statek v Choceradech držel. Asi okolo l. 1400 se odtud vyprodal a usadil na Korkyni.[12]) Potomci jeho slouli *Korkyňové z Drahkova*. Na štítě měli hvězdu, za klénot čápa.

Následujícím držitelem byl *Beneš z Drahkova*, jenž byl v l. 1404—1419 také držitelem zboží Tožického. Na statek tvrze zdejší převzal také peníze, jichž úroky vycházely studentům v kapli Betlemské. *Bohuše z Drahkova*, jenž byl v l. 1404—1417 král. komorníkem hradu Točníka, byl bezpochyby jeho bratr.[13]) Bohušovým synem byl *Ondřej*, jenž žil l. 1454.[14]) V druhé polovici 15. st. byl rod *Steblencův z Drahkova*. Zejména žil l. 1468 Jan, jenž byl ve službách Viléma ml. z Ryžemberka;[15]) snad byli Bohušovi potomci.

Na Drahkově bydlela l. 1471 Buzka z Makova manželka Beneše Libuna z Dubé a lze souditi, že byl Benešovým statkem.[16]) L. 1512 držeíi Drahkov *Petr, Jan a Arnošt bratři Karlíkové z Nežetic*, koupivše jej tuším od *Jana Řepy z Neveklova*,[17]) později tito dva sami. Ti prodali r. 1520 *Drahkov tvrz*, dvůr poplužný, ves, v Tožici 2 dvory kmetcí, v Radošovicích dvůr kmetcí *Bohuslavovi Trmalovi z Toušic.*[18]) Řečený Bohuslav zemřel r. 1532, 21. října a pohřben v kostele Tožickém. Kateřina Trmalova z Nehvízdek a na Drahkově († 1532, 8. listopadu) tamtéž pohřbená byla tuším jeho manželka.

Bohuslavův syn *Jan starší Trmal* dal si po shoření desk po druhé ve dsky vložiti Drahkov od Jiříka. Sigmunda a Jana, bratří Karlíkův z Nežetic. Zemřel, přikoupiv l. 1577 Hůrku, r. 1579 a pohřben v kostele Tožickém. Zanechal dva syny a pět dcer.[1]) Manželku měl Annu z Kovanína, kteráž byla již 1573 zemřela.

Bohuslav starší syn Janův byl již l. 1587 mrtev. Poručenství nad sirotky ujala se sestra jeho Alžběta, již jediná ze dcer svobodná.[2]) L. 1604 odevzdala Drahkov mladému *Janovi*, který se pak s Kateřinou z Olbramovic oženil a jí na zboží Drahkovském věnoval.[3]) Ale l. 1608 prodal Drahkov *Kateřině Říčanské ze Smiřic.*[4]) Paní tato byla manželkou Janovou z Říčan a dcerou Doroty ze Šternberka a zemřela l. 1621. Jak se zdá, již tehdá Drahkova neměla. Neznámým způsobem dostal se Drahkov v držení mateře její Doroty, která jej k Léštnu připojila. Při něm pak zůstal až do r. 1661.

L. 1661 odhádána tvrz Drahkovská od kamene,[5]) v hořejším pak štoku lepenicí vystavená a šindelem přikrytá, dvůr, ves *Janovi Václavovi Novohradskému* hrab. *z Kolovrat* na Košatkách. Týž hned následujícího roku (1662) prodal zboží Drahkovské *Karlovi Jindřichovi z Rodovic* na Ebersdorfu, jenž je zase l. 1664 prodal.[6]) R. 1666 16. srpna prodal *Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat* tvrz Drahkov s dvorem a dvůr Bezejovský *Václavovi Sylvestrovi Smrčkovi ze Mnišku* kr. radě a úředníku podkomořího, ale i tento nepodržel statek dlouho, nýbrž prodal 1668 Drahkov s Tomicemi, dvory Bezejovským a Semtínským *Theodoru Mulcerovi z Rosentdlu.*[7]) A tak se majitelé střídali po krátkém čase. R. 1692 koupil Drahkov *Jan Gotfrid Ferd.* hrabě *z Burgštalu* a byl Drahkov k Tloskovsku připojen. Stará tvrz vždy více a více hynula.[8])

*

V Tožici, farní vsi, spatřovaly se do nedávna západně od kostela klenby podzemních sklepův a základní zdi, z nichž se hádalo na bývalou tvrz.[9]) Možnost nelze upírati, ale v pamětech není doloženo. Z vladyk zdejších připomínají se 1205 Jan, 1295 Hynek, 1318 Lev.[10]) Pány podací zdejšího byli 1361 Johana vdova po Mikuláši a 1380 Ofka vdova po Hrochovi. Asi odtud až do 17 st. nebyla Tožice nikdy v držení jednotlivého, nýbrž byla rozdělena na díly.[11]) Podací se dvorem a úrok prodal 1390 Jan Tožice Albertovi ze Šternberka; v l. 1404—1419 měl je Beneš z Drahkova.[12]) Část tato patřila odtud ke Drahkovu a asi od r. 1620 k Léštnu, k němuž již dříve část patřila. Ostatní díly patřící ku Konopišti, Maršovicům a Božkovicům získány též k Léštnu kromě dílu Tvořešovických.

*

Výslovně se nepřipomíná tvrz v **Nesvačilech**, ale zdá se, že tu stávala. Kostel jest na hůrce a na ní bylo dosti místa pro tvrz. Povídáno mi, že na krchově vykopali nějaká velká kamení. Tvrz a kostel mohly býti v jedné ohradě. Z vladyk zdejších připomíná se l. 1318 *Mikeš.*[13]) Ve 14 st. byli tu dva faráři, jeden pánův Lešteňských, druhý zdejších zemanův. K tomuto podávali l. 1365 *Vchyna* a *Heřman* bratří a *Jan* jich synovec. Ti tři ještě žili l. 1380—1385, ale s nimi podávali ještě *Ctibor, Heřman a Vlašek.*[14]) Jan žil ještě l. 1397.[15]) Patrony kostela byli l. 1407 *Dorota* a *Vchyna*

[1]) DZ. 5. B. [2]) Lib. visit. [3]) Arch. Český 31, 110. [4]) Rel. tab. II 107. O Hrdiborovi Arch. Č. 31, 105. [5]) DD 17 f. 145. [6]) DZ. 65. G 29. [7]) VU Sp. 1898, I 85, DZ. 135. M 19. [8]) DZ 96 M 20. [9]) Místop. bibl I 106—108. [10]) Tab. vet. 175, 275. [11]) Tadra Summa Gerh. n. 75, 76, Arch. býv. dvorský. [12]) Lib. conf. DZ 15 f. 163, 164. [13]) Lib. conf. Arch. Č. I 529, Rel. tab. II. 27, Lib. erect. XI 140. [14]) Arch. Č. II 463. [15]) Arch. Třebonský. [16]) Arch. Třebonský. [17]) DD. 27. E 11, DZ. 4. G 5. [18]) DZ 8 C 4.

[1]) Viz Místop. bibl. I 106. [2]) DZm. 7 J 19. [3]) DZ. 132. K 11, 179. A 11. [4]) DZ. 183. P 22. [5]) DZ 28 M 13-17. [6]) DZ 315 E 4. [7]) DZ 316, 37 a 317 K 5. [8]) Viz Místop. bibl. Co zde stojí o jakýchsi zbytcích panského sídla v Tožici, nepotvrzuje se listinami. [9]) Vlasák, Míst. bibl. I 106, Soupis Sedlčanska. [10]) CD B II 67, Reg. II 725, Tab. vet. 170. [11]) Pomineme jich mlčením. [12]) Rel. tab. I. 532, Lib. conf. Jiný Jan byl od r. 1418 pánem na Vidově a psal se pak Tožice z Vidova. [13]) Tab. vetust. n. 170. [14]) Lib. conf. Vladek a Ctibor byli bratři. Arch. Č. 31, 143. Arch. kapit. [15]) Tadra A. J. III 265.

a *Vilém Chrt ze Zahrádky*, tento ještě l. 1410 s Dorotou. *Heřman* z N. byl. 1421 služebníkem Oldřicha Vaváka z Hradce a žil ještě l. 1463.[1]) Nesvačily dostaly se v 16. st. z části k Léštnu, z části ke Tvořešovicům. Část tato dostala se l. 1601 též k Léštnu. Celé Nesvačily patřily pak 1661—1708 k Drahkovu a 1708 až 1850 k Tloskovu.

*

Nade dvorem **Peclinovem** (vl. Pecinovem) v osadě Benešovské stála tvrz, jejíž zbytky v druhé polovici 19. st. rozebrány. Rum se vozil na popluží a z kamení vystavěn domek v Budkově. Při tom vykopány nůžky, kladivo, kleště, drátěná košile z kroužkův hustě spletených, kusá přilbice a kachel.[2]) Peclinov patřil l. 1391 k Bedřichovicům n. Zdislavovým a prodán tehdá *Martinovi Skřečkovi z Pětichvost* a *Kolmanovi* faráři v Rovném.[3]) Po smrti Kolmanově byly pře o odúmrť.[4]) *Petr ze Smilkova* zapsal r. 1407 dluh 20 kop Sudce z Peclinova a to na dvoře a vsi Peclinově.[5]) Tato byla dcera n. Fryduše, jenž zůstavil syny *Ctibora Špalka, Fryduše* a dcery Anku a Sudku. Fryduš kněz řádu bratří menších obral sestry své na tvrzi a vypudil je. Když pak zemřel, Ctibor (asi l. 1411) tvrz velkým nákladem pro sebe, mateř a sestry získal.[6]) L. 1437 provolána odúmrť po dotčeném Petrovi. Vesel ze Lhoty odpíraje hájil své právo na polovici tvrze postoupením od Sudky, na druhou polovici táhl se Petr z Peclinova. Ona dostala se Janovi Skaředkovi z Ostrova, tato pak Benešovi Libuňovi z Dubé.[7]) Týž Beneš prodal l. 1440 dvůr v Sedlečku *Ctiborovi Maceškovi z Peclinova*.[8]) V Peclinově seděl v l. 1443—1445. *Ondřej z Dubé* panského stavu;[9]) kromě toho připomínají se jako bojovníci na straně Poděbradské 1448—1456 Jaroš a 1468 *Hynek z P.*[10]) Statek Ondřejův snad vyženil *Milota z Chřenovic*, neb týž věnoval Dorotě z Dubé manželce své na Peclinově a později ji převedl i s věnem na Kamberk.[11]) Milota prodal totiž tvrz, dvůr a ves Peclinov *Martě z Leskovce*, a tato (1489) *Janovi Škvorovi z Myslice*.[12]) Za potomkův tohoto, kteří tu hospodařili jako svobodníci, snad tvrz zpustla. V pozdějších zápisech se připomíná toliko dvůr, který zakoupen pro pana z Rožemberka a později patřil k Léštnu.[13])

*

Tvrz v **Tvořešovicích** již dávno zanikla. Odtud psali se l. 1380 *Ješek*, jenž sám čtvrtý koupil Sloupnou, *Ondřej* l. 1381[14]) a *Albert*, který l. 1386 louku pro kostel Vadslavský kupoval.[15]) Od l. 1404 vyskytuje se nejednou *Ješek*, a to ještě l. 1413.[16]) V starých knihách města Bělé připomíná se k r. 1412 *Kuneš z Rachovic* sed. na Tvořešovicích a dotčený Ješek se tu také l. 1413 zdržoval.[17]) L. 1490 patřily Tvořešovice *Vácslavovi z Řepnice*, jenž také několik vesnic v Podbrdsku držel[18]) a 1524 *Bernartovi Karlíkovi z Nežetic*, po němž l. 1533 *Adam* z téhož rodu následoval. Asi l. 1538 uvázal se v ně *Mikuláš Střela z Rokyc*, maje je zapsané od Anny z Kopidlna, ale prodal je l. 1542 *Janovi Věžníkovi z Věžník*.[19]) Nástupcem tohoto byl *Markvart z Věžník*, po němž r. 1546 *Vácslav Nosalovský z Přívor* a l. 1549 *Zikmund z Chmelic* rychle se střídajíce následovali.[20]) Tohoto tuším dcera byla *Kateřina*, jež (1562) Anně Chmelické z Rohatce (snad maceše) 450 kop na

[1]) Arch. Český IX 319. [2]) Z soukromého dopisu. [3]) Rel. tab. I 542, DD 14 f. 97. [4]) DD 14 f. 98. [5]) DD 15. f. 167. [6]) Reg. Vatikánská Jana XXIII. [7]) DD. 15. f.1 67. [8]) DD. III 157. [9]) Arch. mus. Rel. tab. II 259. [10]) Arch. Třebonský. [11]) Rel. tab. II 407. [12]) Tamže 437. [13]) Müller Svobodníci. Ještě jsem se nedopátral, byl-li dvojí Peclinov, čili jen jeden, protože se přip. i Peclinovec. [14]) Rel. tab. I 466, D D 13 f. 72. Část vsi patřila ke Mlýnům (1382). [15]) Lib. erect. VI 431. [16]) DD 14 f. 255, Rel. tab. II 95. [17]) Arch. Olešnický. [18]) DD 25 f. 67. [19]) Reg. k. s. DZ. 4 B 20, 250 C 3. [20]) DZ. 8 R 19, 46, J 4.

Tvořešovicích zapisovala.[1]) Vdala se pak za *Bohuchvala Dvořeckého z Olbramovic*, jehož učinila dědicem svého statku. Bohuchval pak týž statek prodal (1578) *Vilémovi Vojkovskému z Milhostic*.[2]) Následující posloupnost nelze z pamětí dostatečně vyložiti. Tvořešovice patřily l. 1589 Jeronímovi Čejkovi z Olbramovic,[3]) pak dostaly se od Lidmily ze Sulevic *Vácslavovi mlad. Rychnovskému z Rychnova*, jenž l. 1595 zemřel. Statek dotčený odkazoval sice Jiříkovi Kapounovi ze Smiřic ujci svému a jeho sestře, ale k tomu nedošlo, protože *Bedřich Rychnovský*, jsa zemřelého nedílným strýcem, svoje lepší právo provedl. Jsa již l. 1596 v držení Tvořešovic na nich manž. Anastazii z Ronova věnoval a ještě l. 1599 nacházel se v jich držení.[5]) Avšak potom vyveden jest z držení skrze dotčenou Dorotu a od soudu zemského prodány Tvořešovice (1601) *Dorotě Trčkové ze Šternberka* a na Léštně.[6])

Po této koupi připojeny Tvořešovice k Léštnu, při němž zůstaly až do r. 1669. Tehdá odhádány *Parysovi Karlovi z Ladronu*, vlastně dětem jeho z manželky Majdaleny Polyxeny roz. z Valdšteina. V Tvořešovicích byl toliko dvůr a při něm se ukazovalo místo, kde předešle obydlí bývalo.[7]) Bylať tedy tvrz za vlády pánův Leštěnských docela zanikla.

Statek ten dostal se od Paryse Albertině vdané Radecké, dceři dotčené Albertiny. Radečtí tu bydlili na novém zámku, jenž byl sídlem statku samostatného až do r. 1850.[8])

*

U Tvořešovic jest ves **Mlýny**, mající jméno své od prvotních mlýnův. Při nich vznikla ves a postavena tu tvrz. L. 1382 po smrti *Ješka Oříška* dostala se Marketě z Mlýnův manželce Viléma ze Zahrádky.[9]) V 16. st. a až do r. 1664 patřila ves tato, v níž po tvrzi již dávno potuchy nebylo, k Léštnu.

*

Ve vsi **Alběnicích** (obecně Ouběnice zvané) stávala tvrz po jižní straně kostela. Zbytky její l. 1764 rozebrány, aby se kamením jejím opravila hráz Tomického rybníka. Staří držitelé pocházeli z rodu blahoslaveného Hroznaty, o němž svědčí pečetidlo, nalezené v ssutinách téže tvrze s erbem pp. z Vrtby, jež náleželo *Držkrajovi* synu *Hroznatovu* z Alběnic.[10]) Z pamětí je znám k r. 1327 *Zbraslav* z A.[11]) Ke zdejšímu kostelu podávali Albenští s držiteli Tomic a Jelenče, zejména l. 1359 a 1360 bratří *Protivec, Držkraj, Vilém* a jakýsi *Petr*, což svědčí o dvou statcích, avšak bylo jich více. Na drobných statcích[12]) seděli Jindřich († j. 1381). Heřman Kužel († j. 1385), Vilém (1385), Mikeš s Křížem synem († j. 1387), Blahut (1387). Takový kousek také držel od r. 1396 Pešek († j. 1406), s manželkou Zbynkou.[13]) Jeden úročník dán byl l. 1401 faráři Alběnskému. Jako držitelé tvrze a páni podací vyskytují se l. 1390 *Vácslav* a l. 1411 Markéta vdova po *Ptáčkovi*.[14]) Část Alběnic patřila již l. 1398 ke hradu Léštnu a l. 1544 již celá ves a tak i do r. 1669; v l. 1669—1850 patřila k Tvořešovicům.

*

Východně od Maršova jest véska **Hůrka**, v níž také tvrz bývala. Jméno Hůrka v krajině Sedlčanské nejednou se vyskytující činí při zkoumání dějin obtíže. Zdá se, že sem patří 1408—1336 *Albert Došek z Hůrky*

[1]) DZ. 87. G 11. [2]) DZ. 20 F 4. [3]) DZ. 91. A 22. [4]) DZ. L 19. [5]) DZ. 127 D 24 DZ. m. 236 B 16. [6]) DZ. 130. G 24. [7]) DZ. 29. N 25. [8]) Držitelé vypočteni v Místop. bibl. III 132 až 134. [9]) DZ. 13 f. 96. [10]) Vlasák v Místop. bibl. I 101, 103. [11]) Reg. III 487. [12]) Arch. Český 31 str. 306, 318, 320. [13]) Rel. tab. I 568, DD 14 f.198. [14]) Lib. erect. conf. Viz Rel. tab. II 277.

a 1444 *Buzek*, kteří nosili vlčí hlavu na štítě.[1]) Také se zdá, že tu seděl l. 1495 *Michal z Žiberka.*[2]) První bezpečně známý držitel (1524—1533) části Hůrky byl *Zděnek Lukavecký z Lukavce* a synové jeho *Petr* a *Prokop.*[3]) Tvrz s ostatní částí vsi dostala se po »paní *Aleně*« vnukům jejím *Alšovi* a *Jiříkovi Karlíkům* z Nežetic. L. 1539 byl tento již mrtev a následovali po něm synové jeho *Jan* a *Arnošt*, ale i ti byli již l. 1539 mrtvi a právo jejich dostalo se *Mikuláši Karlíkovi.*[4]) Po tomto dědila dcera Eliška, jež byla l. 1542 za *Jana Opita z Malčína* vdána.[5]) Tento byl do r. 1549 pánem na Zdebuzevsi a pak na Poříčí n. S., ke které Hůrku držel. Oba ty statky dědil po něm *Julius* Opit a oba l. 1577 prodal. Hůrku koupil *Jan* starší *Trmal z Toušic* a připojil ke statku Drahkovskému.[6]) S ním pak se dostala Hůrka k panství hradu Léštna.

*

Netluky v osadě Bělické nazývaly se dříve Pnětluky a ještě dříve se říkalo obyvatelům přezdívkou Pnětluci.[7]) Při dvoře stávala tvrz. Snad na ní již seděl první známý držitel *Radslav* l. 1318. L. 1382 žil *Bohuněk Vich ze Pnětluk.*[8]) V l. 1388—1402 připomíná se nejednou *Jarohněv Chrt ze Pnětluk*, spolupatron kostela v Křečovicích.[9]) Soudíc podle příjmení byl z rodu Křečovských a snad byla dcera jeho Eliška ze Pnětluk (1410), jež potřebovala papežské dispense, aby se mohla vdáti za Jarohněva z Křečovic.[10]) V následujících dobách dovídáme se jen o té části Netluk, která bývala kláštera Ostrovského a patřila od r. 1462 ke Chlumci. Možná také, že Pnětluky asi ok. l. 1410 od kláštera koupeny, neb až do r. 1539 nenacházíme nějakého jich dědičného držitele. L. 1462 zastavil je král Jiří *Jetřichovi z Janovic* a drženy pak ke Chlumci.[11]) Od počátku 16. století byly s okolními vesnicemi v držení *Bezdružických z Kolovrat*, kteří je patrně po pánech z Janovic zdědili.[12])

Jan Bezdružický z Kolovrat obdržel l. 1522 Netluky, Bělice a ostatní okolní vesnice k dědičnému jmění. Syn jeho Jetřich prodal ty vesnice (1539) *Janovi Bechyňovi z Lažan.*[13]) Odtud patřily Pnětluky k Pičině. (Viz VI. díl na str. 137.) Po Janovi držela je vdova Anna z Chlumu († 1560), která všechny ty vsi ve Vltavsku odkázala synu svému *Petrovi*,[14]) avšak týž zemřel již l. 1561. Ve statek po něm uvázaly se sestry *Johanka* a *Eva* a rozdělily se pak tím způsobem, že onano vzala Píčinu a tato vesnice ve Vltavsku, z nichž povstal nový statek Netlucký.[15]) Tento byl v držení Evy vdané za *Arnošta Pernklo z Šenraitu*, tuším jen do života, neboť podle dřívějších pořízení měly nápady na ten statek jíti do rodu Bechyňův. Opravdu se pak vyskytují Netluky v držení *Jindřicha Bechyně z Lažan*, který zemřel 1578 odkázav všechen svůj statek strýci *Václavovi ml.* sed. na Dlouhé Lhotě.[16]) Tento držel Netluky až do r. 1596. Tehdá *Jan* nejstarší syn jeho přijal od otce za díl tvrz Netluky s vesnicemi.[17]) Týž byl dobrý hospodář a skoupil v l. 1603—1611 několik vesnic v okolí. Žil ještě l. 1615.[18]) Po něm držel Netluky *Václav mladší* tuším syn jeho (1618), jemuž pro vzpouru vzaty. Prodány 1622 *Albrechtovi z Valdšteina*, jenž je připojil ke Konopišti a toto veliké panství l. 1623 *Pavlovi Michnovi z Vacinova* prodal. Odtud zůstaly při Konopišti až do l. 1665. Tehdá je koupil *Volfgang Heunegk* od hraběte Václava Michny. Nějaký čas drželo potomstvo jeho Netluky, potom šly ženěním a dědictvím, pak i prodejem do cizích rodin a koupeny 1751 k Jablonné.[1])

[1]) Pangerl GU. 357, Arch. gub. Pečeť v Arch. Hradec. [2]) Arch. kapit [3]) Reg kom. s [4]) Reg. k. s. DZ 6. H 11, 83. L 17. [5]) DZ 4. A 10. [6]) DZ. 19 K 7. [7]) Tab vet. 275. [8]) Rel. tab. I 475. [9]) Lib. erect. Rel. tab. I 591, DD 15 f. 168. [10]) Lib. erect. IX. [11]) Arch. Tosk. domu. [12]) DZ 3. B 12. [13]) DZ 2 F 3—4. [14]) DZ. 13 M 22. [15]) DZ. 56. D 13. [16]) Arch. mus. [17]) DZ. 127. D 22. [18]) Rozvrž. sbírek. 77, 80.

*

Ve vsi **Lešanech** jest zámek z pozdních dob pocházející, založený do čtverhranu dvůr zavírajícího. Nad branou je věž s nevkusným cimbuřím.[2]) Lešany připomínají se teprve ve 14. století,[3]) ač jsou jistě starší. V l. 1353—1398 připomíná se nezřídka *Oldřich Medek* z rodu pp. z Valdeka, jenž se později psal z Týnce.[4]) L. 1362 měnil nějaké dědiny s farářem Újezdským a l. 1389 daroval plat ve Vojeticích faráři Týneckému.[5]) L. 1386 byl místokomorníkem soudu zemského.[6]) L. 1390 prodal na Lešanech plat ke klášteru sv. Tomáše v Praze, jenž měl týž plat posud na zboží Litenském. Po něm seděli na Lešanech (1401) *Mikuláš z Chrustenic*[7]) a pak *Markvart z Soběšína* (1403), jenž asi l. 1404 zemřel.[8]) Nějaký čas tu seděl *Přibík ze Smilkova*, pak nabyl Lešan *Renvald z Ústupenic*, jenž prodal (1409) tvrz se zbožím *Prokopovi ze Soběšína.*[9]) Asi od r. 1418 byl pánem na Lešanech *Janek Řitka z Bezdědic*,[10]) známý z potomních válečných dějin. Měl tu l. 1432 purkrabě Otíka z Vesce a zapsal l. 1444 zboží své Kokořínské a Lešanské Záviši z Klinšteina v dluhu 1000 kop,[11]) ale skutečnými držiteli stali se Kateřina, vdova po Jankovi, která tu měla věno, a *Milota ze Chřenovic* druhý její manžel,[12]) jenž tu později hospodařil s Eliškou dcerou Jankovou. Pro právo Závišovo, jež odúmrtí mělo spadnouti na krále, měl v letech 1454 pře u dvorského soudu; když pak Milota před r. 1457 zemřel, opakovaly se soudy. Konečně nabyl Lešan *Jan Kobian z Čečelic.*[13])

Po Lešanských z Čečelic panovali tu *Lešanští z Krsovic*, zejména l. 1507 a 1509 *Jan*[14]) a *Soběslav* buď jeho otec aneb jinaký příbuzný.[15]) Asi od l. 1522 byl tu pánem *Jan Vratislav z Mitrovic*, jenž po několika letech zemřel, zůstaviv vdovu *Alžbětu z Hradešína*, která se zase vdala za *Viléma Čejku z Olbramovic.* Ten se psal l. 1543 seděním na Lešanech,[10]) ale Alžběta zůstala paní a převedla právo své na *Karla* a *Jeronyma* syny své z druhého manželství, ti pak prodali (1578) Lešany *Albrechtovi Netvorskému z Březí.*[17]) Tento maje Břežany vzdal l. 1580 Lešany synovi svému *Alšovi*, jenž je ještě l. 1600 s Břežany držel.[18]) Když on pak l. 1602 zemřel, rozdělili se synové jeho *Jan a Přibík* tak, že onen vzal Lešany a tento Břežany; Jan pak prodal (1612) Lešany *Mandaleně Mladotové z Labouně.*[19]) Ta držela týž statek deset let a prodala jej (1622) *Pavlovi Michnovi z Vacinova*,[20]) Od té doby patřily Lešany ke Konopišti, jež Pavel t. r. koupil. L. 1683, 11. prosince koupila *Kapitola na hradě Pražském* Lešany, Břežany, Netvořice a Nedvězí a učinivši Lešany sídlem panství byla tu vrchností až do r. 1850.

*

Na východním konci městečka **Netvořic** stávala tvrz, staré stavení, jež bylo ještě v 19. st. pod střechou. Tehdá stržena a na tom místě vystavěny stodoly. Nad tvrzí býval veliký rybník. Netvořice byly vesnicí již ve 13. století. Vladyka Čas daroval tu dvoje popluží klášteru Ostrovskému. Pozdější páni vysadili tu městečko. Okolo l. 1350 držel je nějaký *Dobeš*, jenž zapsal věno sestře své Ofce, jeptišce v klášteře sv. Jiří.[21]) L. 1393 držel je *Mikuláš z Temeřic*, jenž smířil nepokojné své

[1]) Viz Místop. bibl. V 49. [2]) Soupis Beneš. na str. 146. [3]) Zápisy l. 1185 a 1186 týkají se Lešan u Nelahozevsi. [4]) Rkps. Vyšňobrod 157 str. 28. DD 14, 73. [5]) Lib. erect. [6]) Rel tab. I 463. [7]) Rel. tab. I 533, 534. Cod Thomaeus [8]) Tamže a DD 14 f. 131. [9]) Rel. tab. II 62. [10]) Arch, Český VI. 473, Rel. tab. I 534. [11]) Arch. Č. III 503. 511, 528. [12]) Rel. tab II. 205, Arch. Třeboňský a gub [13]) DD 16 f. 183, 133, XXIII H 3. [14]) Müller Svobodníci 122, Arch. C. XIII 202. [15]) Arch. Český 28 str. 4. [16]) Reg. kom. s. Arch. mus. [17]) DZ. 14, O 1, 20. G 23. [18]) DZ. 89, L 8, Kn. Benešov. (Arch. zem.) [19]) DZ. 136. F 84 a 185, J 5. [20]) DZ. 193. K 9. [21]) Jireček, Cod. jur. Boh. II b. 305.

Zámek v Lešanech.

poddané v městečku s Matějem podjáhnem Ujezdským.[1]) Týž Mikuláš zemřel ok. l. 1399 a dědila po něm matka Anežka, kterou byl na spolek přijal.[2]) Potom následoval v držení *Petr z Netvořic*, jenž jsa od r. 1400 hospodářem při dvoře královském věc svou správně vedl. Král Vácslav odevzdal mu proto (1405) zlaté doly v Jílovém, Kníně a na Kašperských horách a dal mu právo zlatou minci bíti.[3]) Okolo l. 1305 následoval v držení Netvořic *Mikuláš z Mrvice*,[4]) jenž měl l. 1406 s farářem pře o některé svrchky, po nichž pojízdami do Prahy více utratil, nežli zač svrchky stály.[5]) Manželka jeho Anna prodala 1418 nějaké dědiny ke zdejšímu kostelu. L. 1419 odděloval starší své syny *Prokopa* a *Zbynka* od Jana mladšího syna a ostatních dítek, ale onino prodali díly své hned *Janovi ze Smilkova* a z Kostelce;[6]) že z toho trvalé rozdělení Netvořic vzniklo, je z paměti zřejmo.[7]) L. 1432 držel jen část *Chval z Chotče* a leta 1443 *Svatomír z Březí* předek vladycké rodiny *Netvorských z Březí*.[8]) Ostatek městečka s dvorem a vesnicemi držel Jan Sádlo. Týž odkázal l. 1464 posledním pořízením všechna svá zboží přátelům[9]) a tím způsobem dostali ujcové jeho Svatomír dotčený a Nedamír při dělení Netvořice, Čechtice a mnohé vesnice. Nedamír žil ještě l. 1476 a synem jeho byl *Aleš*[10]) a tohoto tuším synové byli bratří *Jan* a *Přibík*, kteří si l. 1501 s Budějovskými dopisovali[11]) Teprve l. 1521 se dělili. Každý dostal po polovici městeček Netvořic a Čechtic. Jan kromě toho tvrz a dvůr Netvořice s vesnicemi a Čamské zboží, Přibík pak Březany s vesnicemi.[12]) Jan zemřel l. 1524 bezdětek zapsav vše jmění své *Janovi Řepovi z Neveklova* a *Arnoštovi* synu jeho, ale protože Jan Řepa také zemřel, uvázal se v Netvořice Arnošt.[13]) Připojil vesnice k Tloskovu, avšak tvrze v Netvořicích postoupil na jistý způsob, nám nepovědomý, *Petrovi z Újezda* a to asi 1528.[14]) Tento najal to vše hospodářství (asi 1530) *Zikmundovi z Bytízu* do dvou let, avšak, když ta léta prošla, Zikmund ho nechtěl postoupiti. O tu věc se pak oba soudili. Právo to přešlo na *Beneše ze Sendražic*, jenž také statek Netvořičky najal, a to *Janovi Čejkovi z Olbramovic*; ale o nevyplnění smlouvy se l. 1550 soudili.[1]) Netvořice byly potom příslušenstvím Tlovskovského panství, nějaký čas též Konopiště a od r. 1683 Lešan.

*

Nedaleko Netvořic jest ves **Březany**.[2]) Tu stávala tvrz, kde se na starém zámku říká a kdež stodoly vystavěny byly; zbyl od ní vchod do podzemního sklepa, o němž se rozličné pověsti vypravují. Léta 1414 seděla tu *Markéta z Březan*, jež t. r. učinila smlouvu s Bohuslavem proboštem ze Slaného, o jez na Sázavě.[3]) Za husitských válek seděl na Březanech *Ondřej z Petrovic* (1432 a 1435),[4]) ale kromě toho se připomínají bratří *Vaněk* a *Prokop*. Onen byl 1447 purkrabí na Hrádku, tento držel Lojovice.[5]) Po Ondřejovi byl l. 1460 syn *Mikuláš*, jenž Březany držel. Nějaký čas potom připojeny Březany k Netvořicům. Oboje drželi léta 1501 *Jan* a *Přibík*, bratří *Netvorští z Břízy*[6]) a teprve se léta 1521 podělili. Přibík dostal při tom tvrz Březany s dvorem popl. a ves, polovici městeček Netvořic a Čechtic a drahně vesnic v okolí.[7]) Přibík přečkav bratra žil ještě 1543.[8]) Nástupcem byl (syn) *Albrecht*, jenž prodal léta 1556 lesy u Čerčan, l. 1569 dědictví své v Čakovicích a l. 1578 polovici svou Čechtic, za to získal statek Lešany. L. 1576 ženiv syna *Alše* s Marjanou Beřkovskou z Šebířova věnoval jí na vsi Jablonné,[9]) také jí přidal věno na Lešanech, ano i r. 1580 Lešany synu postoupil. Na Lešanech následoval po Alšovi († 1602), kdysi na počátku 17. století, Jan syn jeho. V tytéž časy nastoupil na Březanech *Přibík Netvorský z Břízí*, bratr Janův. Týž se oženil s Marií Majdalenou Vojkovskou z Milhostic, jíž (1620) 6000 ss. míš. na vsi Jablonné a vsi Újezdě věnoval.[10]) Přibík v povstání tehdejším stál na straně stavův evangelických; pro to od soudní komise odsouzen k manství s počátku, když se však koncept tohoto nálezu spolu s jinými nálezy opisoval, pan z Vrtby od své osoby poručil, aby se položil k ztrátě pětiny statku svého. Tento nález byl u dvoru císařského ve Vídni potvrzen, ale z neznámých příčin to ke konfiskaci nepřišlo; bezpochyby že Michna uměl odpomoci.[11]) Potom prodal r. 1622, 12. května tvrz Březany s dvorem poplužným, pivovárem, ovčínem, městečko Netvořice, vsi Březany, Chleby, Oujezd, dvůr Vojetice se vším příslušenstvím *Pavlovi Michnovi z Vacinova* na Tloskově, Maršovicích a Vlksicích.[12]) Po Pavlovi syn *Jan* držel Březany, ale když bezdětek zemřel, spadly na jeho bratra *Vácslava* (1667), jenž měl Konopiště. Březany zůstaly pak při Konopišti až do r. 1685, kdež připojeny k Lešanům. Mezi tím zdejší tvrz spustla.

*

Před lety vídati bylo u kostela ve **Vysokém Újezdě** (u Netvořic) zbytky nějakého stavení, jež se

[1]) Manual v arch. kapit. [2]) DD 14 f. 130, Rel. tab. II 561. [3]) Tomek Zákl. Kopiář Přemyšl. [4]) Emler Urb. 77. [5]) Acta jud. [6]) Rel. tab. II 140, 147. [7]) Bohunek z Netvořic žil ještě l. 1460 (Staré knihy Praž.) O nějakém Vácslavovi z Netvořic viz Reliq. tab. II 209. [8]) Arch. č. III 503, DD 61 p. 315. [9]) Viz IV díl na str. 194. [10]) DD 16 fol. 200. [11]) Arch. mus. Viz i Arch. Český XIII 112—113. [12]) DZ. 6. D 15. [13]) DZ. 84 C 13. [14]) Reg. kom. soudu. Viz k tomu dějiny Tloskova.

[1]) Reg. k. s. [2]) Heber, Burgen IV 205, Místop. bibl. V 59. [3]) Arch. Svatomářský. [4]) Arch. č. III 503, 511. V druhém zápise nečti na Lešanech. [5]) DD 33 str. 268, 284. [6]) Arch. mus. [7]) DZ. 6. D 16. [8]) Arch. mus. [9]) DZ. 12, G 32, 19, A 5. [10]) DZ. 140. A 25. [11]) Rkps. zemského arch. Přibík obětoval Michnovi Březany a podržel Jablonnou. [12]) DZ. 193 G 28.

vykládaly na bývalý panenský klášter. Spíše tu byla tvrz vladyk zdejších, kteří se dělili o podací kostelní s vladykami Nedvězskými a Třebenskými. Byli to 1358 až 1362 *Bušek* bratr Filipa Nedvězského a 1382 *Bernart* strýc Nedvězských.[1]) Před r. 1402 dostala se část k Nedvězí, patřila k témuž statku ještě l. 1542, ale od r. 1596 ke Konopišti a od r. 1683 k Lešanům, druhá část patřila až do r. 1521 k Netvořicům, odkud k Břežanům a od r. 1622 s předešlou ke Konopišti.

*

Nedaleko Vysokého Újezda jest ves **Nedvězí** (prv. Medvězí), kdež až do 16. st. tvrz stávala.[2]) Nejstarší nám známý držitel, *Filip*, vyskytuje se l. 1358 jako spolupatron kostela Újezdského a *Rynart z Nedvězí* prodal l. 1374 nějaký statek klášteru Zbraslavskému. L. 1382 žili bratří *Josef Kučera* a *Heřman z Nedvězí* a bratrovec jich *Bernart z Újezda* jsouce pány podacími kaple sv. Kříže na Vyšehradě.[3]) Od l. 1397 připomíná se často *Rynart*, drže Nedvězí společně s Bernartem dotčeným, jenž 1407 plat tudíž kostelu na Hrádku daroval.[4]) Není nám známo, je-li tento Rynart totožný s předešlým aneb následujícím. L. 1414 totiž se vyskytují *Petr Bílý Ryneš* neb *Rynart* a *Jan* bratří jsouce podacími pány kostela Újezdského. Rynart učiniv poručenství (1402) o statku svém Nedvězí přidal l. 1410 věno manželce své Betě.[5]) Tato jsouc l. 1432 vdovou prodala věno své *Zdenkovi* a *Martinovi* bratřím *z Nedvězí*.[6]) Zda-li tito pocházeli od některého z předešlých, není nám známo. Oba bratří drželi Nedvězí ještě l. 1437[7]) a jak se zdá byli předky *Nedvězských z Nedvězí*, kteří nosili na štítě tatarskou čepici. Synem jednoho z nich byl *Heřman*, jenž držel leta 1450 s Poděbradskými a v l. 1468—1484 pánům z Rožemberka peníze půjčoval.[8]) Jeho bezpochyby synem byl *Zdeněk*, jenž žil v první čtvrti 16. století. Syn jeho *Jan* odděliv bratra svého *Petra*, jehož také přečkal, ujal tvrz Nedvězí, kterou si l. 1542 v obnovené dsky zemské vložil a věnoval na ní manželce Anně z Pravětic.[9]) Ani s touto ani s druhou manželkou Marjanou Nedvězskou ze Žďáru dětí neměl a zemřel tudíž bez potomkův l. 1585, jsa toho rodu poslední.[10]) Dědičkou jeho byla manželka Marjana a po její smrti mělo se dostati *Janovi Chobotskému z Ostředka* na Nespeřích a *Vilémovi* odtudž na Chotýšanech. Nápadu dočkal se Jan dotčený a synové Vilémovi. Od těch prodáno l. 1596 *Dorotě Hodějovské z Harasova*.[11]) Od té doby patřilo ke Konopišti a od r. 1683 k Lešanům.

*

Na místě chalupy Kročákova u vsi **Teletína** stávala tvrz. V pamětech se sice o ní nemluví, ale lze za to míti, že tu stávala tvrz vladyk Teletínských. Teletín připomíná se již l. 1379 a l. 1394 seděl tu nějaký *Mikuláš*. Leta 1405 zemřel *Zikmund*, jenž před tím prodal zboží v Teletíně *Ješkovi Skomrochovi z Blažimě*.[12]) Asi v ty časy seděl tu také nějaký vladyka, jenž měl příjmení Lučistec. L. 1435 seděl na jedné části vsi *Otík z Vesce* a Skomroch postoupil l. 1434 svou část zeti Václavovi Lounskému a dceři Jitce.[13]) L. 1444 prodal *Rynart* dvůr v Teletíně *Václavovi z Netvořic* a l. 1449 jmenují se s ním Kuba a Ctibor, držitelé drobných statků.[14]) Od té doby je tu řeč jen o drobných statcích čili svobodstvích.

*

[1]) Lib. conf. Borový, Lib. erect. I. 43, Tadra Act. Jud. II 174. [2]) Místop. bibl. V. 65. [3]) Lib. conf. Lib. erect. XII 101. Tomek Základy V 164, Rel. tab. I 445. [4]) DD 18 f. 6, Lib. erect. V. 153, VII 91. [5]) DD 15 f. 168, Rel. tab. II 66. [6]) Arch, č. III 503. [7]) DD 15 f. 168. [8]) Arch. Třeb. Také žil l. 1460 Pavel, syn n. Václavův. [9]) DZ. 1. H 10, 250. A 27. [10]) DZ. 23, B 26. [11]) Zmínka v jejím kšaftu. [12]) Acta jud. Borový Lib. erect. IV 411. [13]) Emler Urb. 85, Arch. č. III 511, St. kn. Pražská [14]) Rel. tab. II 201.

Heber (na mapě k V. dílu) klade do **Rabyně** (u Netvořic) nějaké tvrziště. Z pamětí jest o Rabyni jen tolik známo, že patřila 1227 – 1420 *klášteru sv. Jiří* na hradě Pražském a 1436 – 1437 k Vys. Chlumci.

*

Ves **Hostěradice** (vlastně Hostiradice) byla ode dávna statkem kláštera Ostrovského, ale od r. 1436 vladyk z Čečelic. Tehdá tu byl také dvůr. Čečelští tuším tu vystavěli tvrz, kterou držel l. 1476 *Litvin z Klinšteina*.[2]) Hostěradice patřily na počátku 16 st. k Hořovicům i s dvorem pustým, při němž tvrz též zpustla a zůstaly zápisným zbožím až do 17 st. Ke kapitole Pražské patřily již od 10. st.

*

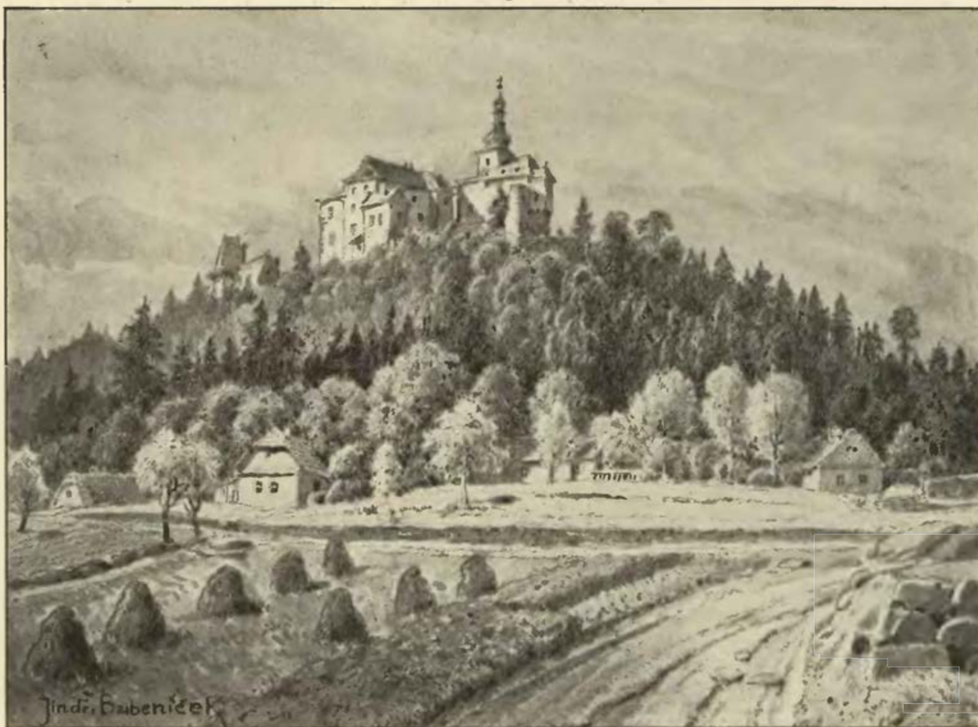
Nad stokem Vltavy a Sázavy stojí na výšině ves **Hradištko**. Jméno své má po starodávném hradišti, které jest nad samým stokem obou řek. Ve vsi bývala tvrz na místě nynějšího zámku, ale teprve v pozdějších dobách. Ves totiž ode dávna bývala jměním *Ostrovského kláštera*.[3]) Při zastavování téhož kláštera dostala se 1436 k Lešanům.[4]) Jeronym z Čečelic dostav Hradiště a dvůr Rzen na díl prodal oboje l. 1448 Janovi Petrovi opatu Ostrovskému, ale jak se zdá, zboží to zase zastaveno, neb l. 1499 nacházelo se v zapsaném držení *Jeronyma ze Skuhrova*.[5]) V 16. století a až do r. 1571 patřilo Hradiště s okolím ke Konopištskému panství. L. 1571 prodal Jan ze Šternberka polovici městečka Štěchovic, ves Hradiště a jiné vesnice okolní *Jiříkovi Slepotickému ze Sulic*.[6]) Ten je držel ze začátku jak smýšlíme k Libři, ale záhy vyzdvihl si tu dvůr a při něm novou tvrz. Ovšem jisté není, byl-li to on aneb syn jeho *Heřman Diviš*, jenž se l. 1593 na Hradišti psal.[7]) Po jeho smrti prodán statek tvrz Hradiště s dv. popl., ves, městečko Štěchovice a vsi příslušející (1608) *Zuzaně Šanovcové ze Sudoměře*.[8]) Po této dědila dcera *Kateřina* vdaná *Vratislavova* a ta prodala Hradištko (1612) *Adamovi Hozlaurovi z Hozlau*,[9]) jenž tu jen pět let zůstal. Leta 1617 totiž prodal Hradištko *Marjaně Mrakšové* roz. *Novohradské z Kolovrat*.[10]) Paní ta držela Hradištko do smrti a po ní přešlo na syny *Václava*, *Jana Viléma*. *Volfa*, *Hendrycha* a *Petra Karla*. Od těch prodáno l. 1628 *Maximilianovi Pechlárovi z Maninku* nejv. lejtenantu.[11]) Po tomto se stal držitelem zeť jeho *Rudolf z Malovic* a ten prodal Hradištko (1638) *klášteru Strahovskému*.[12]) Ten tu byl vrchností do r. 1850.

Heber (Burgen V. na mapě) klade tvrziště do **Třebnic** na levém břehu Vltavy, ale ze starých pamětí jest jen tolik známo, že tu býval v 16. st. dvůr.

*

Městečko **Štěchovice** vzniklo za doby křesťanské, neb tu bývali prvotně Štěchovici, čeleď Štěchova, jenž byl pokřtěn jménem Štěpán. Byla to vesnice, jež patřila l. 1273 *klášteru Strahovskému*.[13]) Část Štěchovic náležela kromě toho *klášteru Ostrovskému* Té části říkávali Větší Štěchovice.[14]) Konečně dostali se *klášteru Zbraslavskému* l. 1292 dva sedláci ve Štěchovicích.[15]) Tu si zařídil týž klášter hospodářství a při něm založil tvrz.[16]) Tato trojí duchovenství dostala se po r. 1420 v držení světských pánův, za kteréž doby bezpochyby tvrz zanikla. Štěchovice pak patřily od 15. st. až do r. 1571 ke Konopišti a od r. 1571 až do naší doby ke Hradištku.

[1]) Reg. II 971. Zbytky reg. král. 1427. [2]) Zb. reg. 1903 1905. [3]) Reg. II 971, Pam. arch. IV a 68. [4]) Arch. č. I 510. [5]) Arch. Olešnický. Arch. český VI 375. [6]) DZ. 17. F 6. [7]) DZ 91, J 9. [8]) DZ. 182, L 18. [9]) DZ. 185, N 3. [10]) DZ. 189, B 25. [11]) DZ. 143, D 21. [12]) DZ. 300, G 26. [13]) Tomek, Děje Prahy I, dod. 55. [14]) Reg. II 971. [15]) Reg. IV 745. [16]) Tadra, Listy Zbraslav. č. 43.

Vysoký Chlumec, celkový pohled.

CHLUMEC HRAD.

Okolo Sedlčan jest krajina půvabná pro své rozmanité tvary, pěkná údolí, lesnaté hory a vesnice pěkně rozložené. Střediskem jejím v obledu zeměpisném jest hora, na níž stojí hrad Chlumec, daleko viditelný, pročež se mu i Vysoký Chlumec říkává. Jest pak ta hora takového tvaru, že jest na východ nejpříkřejší, k severu méně příkrá a k jihu nejméně příkrá, pročež také příjezd býval od této strany.

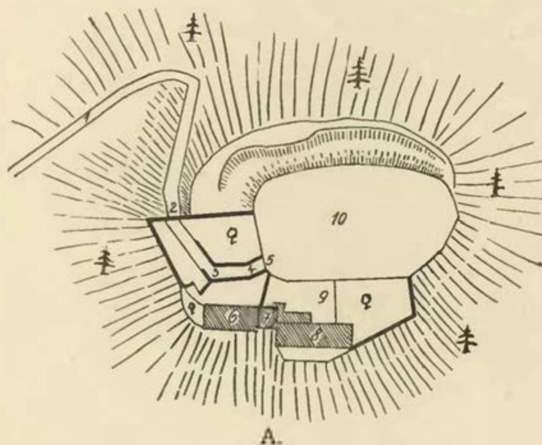
Po dvě stě let není Chlumec panským sídlem a tomu děkujeme, že zůstal neporušen v hlavních svých částech až na naše časy, hrdě pohlížeje na okolí, jemuž jest ozdobou, široko a daleko. Hora, na níž stojí, jest 532 m. vysoká a patu jeho obklopují na všech stranách domky a chalupy městečka Podhradí a Vísky, které zvláště po táhlém úbočí se prostírají. Starožitný tento hrad má kromě oken posud starodávnou nepravidelnost a byl hrazen hrubou zdí a příkopem. Tento byl toliko na severní straně, nebyl hluboký a objat je náspem, který se u přední brány rozšiřuje v ostroh příhodný za oněch dob k postavení velkého praku anebo děl.

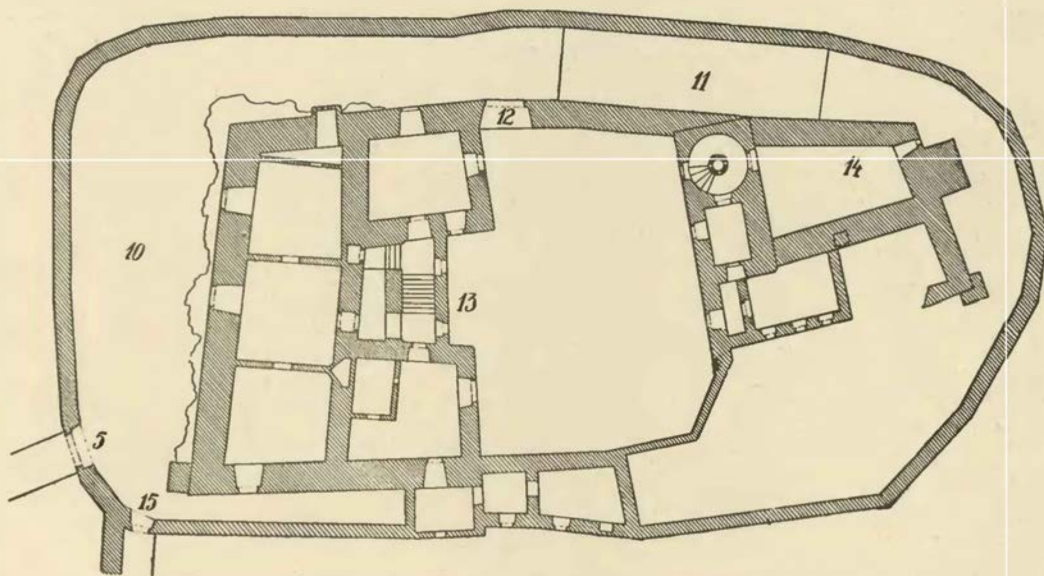
Stará cesta pořád v dobrém stavu udržovaná vine se od městečka k *dolní bráně* v pozdějších dobách na místě staré brány postavené, jak svědčí oblouk její polookrouhlý vyzdobený okrasami 17 st. Po příkopu a mostě před branou není památky; možná že tu ani příkopu nebylo. Branou tou se vstupuje do *dolní ohrady*, pod vlastním hradem na západní a jižní straně se rozkládající. Hradby za branou ještě jsou opatřeny střílnami, ale nejsou staré, nýbrž pocházejí ze 17. století a upraveny jsou pro ručnice. Vejdouce za bránu spatřujeme dvorec nevelký, v němž se zatáčí cesta nahoru k bráně horního hradu. V pravo odtud jest viděti věž s hradbami a domek přioděný šatem 18. století vedle věže a za domkem jest brána do zadního oddělení dolní ohrady. Hrad tedy i dolní ohrada z tohoto malého předhradí měly přístup. Jižní stranu dolní ohrady zesilovala věž čtverhranatá pokrytá sedlovitou střechou šindelem pobitou. Jest podívání hodna, protože starou svou způsobu udržela. Má rohy jako štukovím zesílené a základy pilířů podezděné. V přízemí jejím jsou chlívky; nad tím byl průchod z pavlače do vedlejšího stavení, ale nyní jsou dveře zazděny. Nad tím jest světnička a nad ní byt hlásného, z něhož se přicházelo dvířkami na hradbu. Vedle věže jest stavení obdélné, v němž jest byt důchodního. V přízemí jsou bývalé *konice*, sklepy a skladiště. Tyto bývaly dříve *pekárnou*, v níž pekař pro čeleď chleby pekl. Konice a pekárna tu bývaly asi od staro-

dávna, třebas stavení od té doby předěláváno. V hradbě, která jest na východ, nachází se také brána končitým obloukem sklenutá, nyní zazděná.

Cesta od první brány k hornímu hradu jest na mostě důkladně stavěném s parapetní zdí. Před mostem jest při cestě kus starého veníře, jenž býval ozdobně vytesán. Dříve tu bývaly dvoje příkopy za sebou a přes ně spouštívány zvodité mosty. *Prostřední brána* do kruhu sklenutá a veníři obložená má svou starou úpravu posud, též kolečka, na nichž běžely provazy ke zdvíhání a spouštění mostu, který byl tak dlouhý jako jest brána vysoká. Neb před branou býval příkop, po němž se jinak nepřešlo než po mostě zvoditém; teprve když to a takové zavírání bylo lidem nepohodlné, postavili nynější zděný most.

Horní hrad podoby vejčité jest na všech stranách ohrazen hradbou hrubou, pevnou a vysokou. Vrchní část její nyní prázdná za starých dob chráněna byla zábradly neb dřevěnými ochozemi a schody, kudy se na ně chodívalo, lze ještě spatřiti v pravo od prostřední brány v těch místech, kde se spojuje s hradbou zeď z věže vybíhající, tak že tu byl také nejsnadnější přístup k věži. Brány nesoucí zábradla odklizeny teprve v 19. století. Prostřední branou, která nemá průjezdu, protože je v hradbě, vstupuje se na parkán, který jest mezi palácem na strmém skalisku stojícím a hradbou. Cesta tím parkánem okolo západní a severní strany paláce vedoucí byla pravostranná a bývala za starých dob jistě skalnatá a méně schůdná než nyní, kdež jest dobře upravena. Jí se přijde ke třetí bráně, která jest zrovna tak upravena jako druhá brána a s ní z 16. věku pochází. Dotyčný parkán běží potom okolo menšího domu proti paláci stojícího až tam, kde palác souvisí s hradbou, jest

B.

Plány *Chlumce* A. celkový, B. podrobný horního hradu.

1 Cesta z dolejška, *2* přední brána (1652 šraňk, při něm velký hřeb a řetěz se skobou, vrata se dvojím zavřením s 2 obojky železnými, řetězem a skobou), *3 4* zvodité mosty, *5* brána prostřední, *6* byt hlidačův, *7* věž, *8* stavení (1652) pekárna (vedle věže), maršťal, chlívec, druhá maršťal, nad maršťalemi sýpky, světnička, komora, železnice, světnička obročního. čtyři komůrky (jedna bezpochyby ve věži), *9* dolní ohradu (1652 dolejší plac), *10* horní hrad, v něm okolo parkán, dříve volný, nyní přerušený, *11* kolnou a chlévem, *12* poslední brána (1652 do zámku vrata se dvojím otevřením na čepích hořejších, palička železná k tlučení na vrata), *13* schody k paláci (1652 v tomto domu *a* v přízemí pokoj první, komory dvě, pokoj kde písaři bývají, pokoj čelední, kancelář, komůrka, kuchynka *b* a v prvním poschodí: páterská světnice, pokoj knížecí, komora v něm *c*; 2. poschodí: pokoj v nově táflovaný, vedle něho palác (tušim po celé západní straně) pokoj, jak předešle provazy dělávali, 3 poschodí mazhauzek a nové pokoje, *14* menši dům (1652) větší než nyní, tabulnice, komora, hořejší pokoje nové (nyní zbořená část), kancelář, pokoj u kaple, mazhauz před kaplí, sklep sirotčí, *15* brána do dolní ohrady.

však kolnou přehrazen.[1]) Mezi palácem a menším domem jest dvorec neb *nejhořejší plac*, jak předkové říkávali. Na jeho západní straně vypíná se stavení paláce, do třetího poschodí zvýši založené, na němž jsou ještě zbytky rustiky, na severní straně jest vysoká hradba, v níž jest třetí brána, k východu pak menší dům, který souvisí s palácem, asi v 16. st. ke hradbě přistavěný.

Palác jest dlouhé čtverhranaté stavení, z něhož vybíhají k východu dvě krátká křídla. Mezi těmito jest schodiště, jež mělo v 1. a 2. poschodí otevřené chodby. Schodiště to jest teprve v 17. století v nově postaveno, jak ozdoby svědčí. Před tím chodívalo se do horních místností jen po pavlačích a starý vchod ještě znáti jest v druhém poschodí. I po vystavění schodiště branka k němu zavírána bývala závorami.

Nad palácem jsou prastaré *sklepy*, v živé skále vytesané. První sklep veliký na samé skále, která tu vyčnívá na několika místech, má dvě střílny. Pod ním jest menší sklep, a ještě jeden na vedlejší straně. Nad tím v přízemí jest 5 místností ve hrubých zdech a klenutých. V jedné z nich (v sev. křídle), kde jest byt domovníkův, prý bývala studně. V jižním křídle jest stará knížecí kuchyně a stavení mezi palácem a hradbou v 16. st. vystavěné obsahovalo její příslušenství. *První poschodí* jest obydlím knížecí rodině, kdykoliv na Chlumec přijede a nachází se tu sedm prostranných nově zařízených světnic (5 v paláci, 2 v přístavku). Z těch vyniká nárožní síň, v níž všecko v got. slohu knížecí nádherou upraveno a barevným světlem ozářeno jest. Ve druhé světnici jest ještě staré táflování. V druhém poschodí jest takové rozdělení, jako v prvním, ale někdejší nádhera tu zmizela, poněvadž se tu již nebydlívá. Také nízké světnice třetího poschodí, v nichž služebníci a panny bydlívali, jsou již ode dávných let pusté a zanedbané. Tyto ok. l. 1652 zřízeny. Dříve míval palác dvě vysoké střechy, avšak jeden krov je již zrušen a na jeho místo dán nevkusný nízký krov, který se k tomuto starožitnému stavení nehodí.

Jak již řečeno, vybíhá od paláce k východu přístavek a za ním jest altán neb výstupek. V přízemí jeho jest k východu (v levo) vchod do zahrady, v pravo vchod do dolní ohrady a mezi oběma vchody sklep na dříví. Vchod k dolní ohradě jest zajímavý. Jde se po 4 stupních dolů, pak jest branka do končitého oblouku sklenutá, která se z vnitřní strany závorou zavírala; ze strany venkovské byl zvoditý most, jak svědčí posud otvor pro kladku. Zde bezpochyby býval prvotní vchod do hradu.

Na východní straně vnitřního hradu jest stavení nepravidelných základů, ale velmi hrubých zdí, jež nazýváme *menším domem*. S ním spojena jest vysoká štíhlá a čtverhranatá věž, pokrytá cibulovitou bání, ve kteréž se také bicí hodiny nacházejí. Věž tato v pozdějších dobách přistavěna jedině za schodiště. V přízemí tohoto stavení jest místnost klenutá s jediným oknem a u něho vysokými kamennými lavicemi. Když se jde do prvního poschodí, jest na výšce mezi přízemím a prvním poschodím tak zvaná škola, sklípek vysoký, klenutý, v němž před časy bývala škola pro děti ze zámku. V prvním poschodí jest registratura, dva sklepy starodávného díla. První má hvězdovité klenutí. Na jižní straně jest starý zajímavý vchod do tohoto stavení. Z registratury vidí se k oknu branka končitým obloukem sklenutá, za níž se spatřuje otvor k zastrčení klády, pak jest chodbička, asi 1 m. dlouhá a tolikéž široká. Na místě druhé (vnitřní) branky jest zeď jen na půl cihly, v níž jest okno. V druhé místnosti jest jen okénko pro střelce. Klenutí válcovité snad jest pozdějšího původu. Ve zdi jest výklenek na uschování nějakých věcí, Nad tím v druhém poschodí jest *kaplička* nejsv. Trojice v nově upravená, ale beze všeho významu. L. 1659 bylo tu mnoho uměleckých předmětův, zejména tu byly »tabulky zavěrací, v nichž jest čtení sv. Jana« a asi 20 rozmanitých obrazů svatých, jichž podrobný seznam jest v arch. Roudnickém. L. 1716 byl již inventář chudý. Tehdá tu byl obraz sv. Trojice, snad týž, který se tu posud spatřuje. Kromě toho jsou tu ještě tři obrazy (korunování p. M., snímání Kr. p. a Matka boží). Nejstarším předmětem kaple jsou okna s prohledacími kolečky.

Poněvadž se na Chlumci od dvou set let hrubě nic nezměnilo, nachází se tu množství zajímavých podrobností. Když se přijíždí k bráně do horního hradu, jest v pravo ve zdi, která hradí dolní ohradu, díra (*zazděný hrnec*); to je prý míra co se dříve piva za 3 kr. dostávalo. Ve věži v omítce jest kolo; to prý jest velkost Svatovítského zvonu. Dole v paláci (na západní straně mezi tou částí, která jest ke dvoru přízemím a prvním poschodím) jest okénko neb střílna uprostřed své hrubosti úzké a ven na obě strany trochu rozšířené. Poněvadž to okno nejde do žádné místnosti, lze za to míti, že jest to střílna, k níž se chodívalo ve hrubosti zdi. Vskutku se něco takového našlo, když v pokoji domovníkově okno probourávali.

Ve výklenku staré zdi (v okně) objevil pan knížecí stavitel Pudil dlaždičku starodávného díla. Na ní spatřuje se mořská panna své rybí ocasy na obou stranách držící. Podobné obrazy, dříve oblíbené, našly se i jinde. V druhém poschodí paláce jest několik nápisův, z nichž nejstarší tento:

Leta 1647. J. K. W. S.

Řkouc nerozumná hovádka,
povězte, čí ste čeládka,
Volové, že mi vořete,
avšak užitku nebéřete.

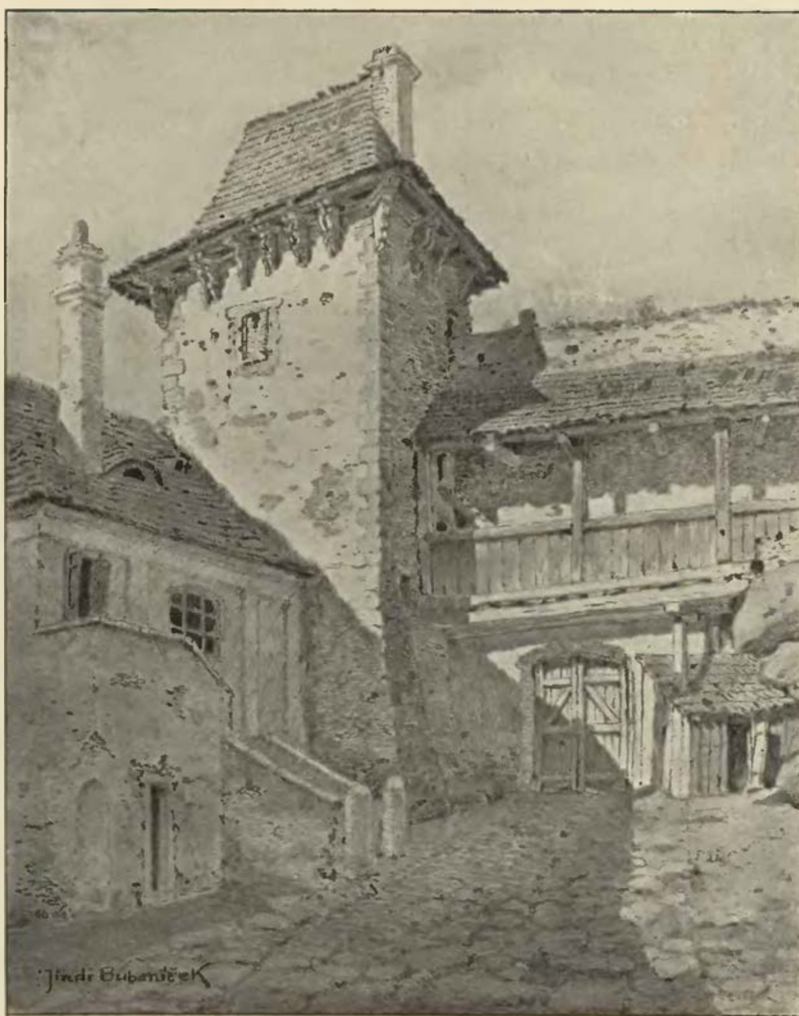
Ovčičky vlnu dáváte,
avšak již cizím udílíte.
Ptáčkové mladé chováte,
však cizím dochováte.

[1]) Příjezd do hradu hned po jeho založení snad býval jiný než jest nyní. Zdá se, že cesta šla okolo celého hradu a brána bývala tam, kde jest nyní vchod do zahrady. Později prolomena nynější (prostřední) brána pro kratší příjezd a do parkánu mezi vnitřní a venkovskou hradbu postaveno nové stavení, což se stalo asi v 16. věku.

Nápis ten tuším pochází od Jiříka Špacírera, jenž byl tehdá správcem panství Chlumeckého, a vztahuje se na vojáky, kteří nejlepší užitky na panství snědli.

Hrad Chlumec založen byl nejdříve v druhé polovici 14. století. Možná že na hoře neb pod ní stávalo nějaké panské sídlo. Po nějakém Chlumci psali se 1235 Mrakota a 1250 Vintíř.[1]) L. 1382 již Chlumec stál; neb tehdá připomíná se Zbyněk, jeho purkrabě[2]) a l. 1385 připomíná se jeho držitel *Purkart.*[3]) Tento vlastně *z Janovic* řečený držel tuším Chlumec za díl od svých bratří. Purkart byl si již l. 1382 vyprosil na králi právo podací nad kaplanstvím v Počepicích, které proň mělo důležitost, protože Chlumec býval k Počepicům přifařen.[4]) Purkart měl velkou přízeň u krále Vácslava a nešťastným způsobem skonal (1397) na Karlšteině. (Viz VI. díl na str. 45.) Purkart zůstavil několik synů. Nejstarší Jiřík byl l. 1399 až 1418 proboštem kostela Pražského. Druhý *Jan*, který byl potom proboštem Boleslavským, leta 1404 spravoval Chlumec a byl spolupodacím v Počepicích. Mladší jeho bratří vyskytují se od r. 1412 jako páni na Chlumci[5]) a Petr byl l. 1415 mezi těmi, kteří stížný list zpečetili.[6]) Později byl Petr samojediným držitelem. L. 1434 přistoupiv k jednotě panské bojoval u Lipan a uznav císaře Zikmunda za krále obdržel 1436 zápis na vesnice v okolí, které ke klášteru sv. Jiří patřívaly.[7]) Petr připomíná se potom v soukromých zápisech až do r. 1450, kdež s *Jetřichem* synem svým přijal zástavu Křepenického zboží.[8]) Asi v ty časy sepsána jsou nejstarší rejstra hradu a jeho příslušenství,[9]) snad nabízen pánům z Rožemberka ke koupení. Ke hradu patřila ves pod hradem, kromě toho 16 vesnic dědičných, zboží Libeňské, Ústupenice a lesy.

Jetřich připomíná se mezi válečníky od roku 1437;[10]) nedlouho po roku 1452 ujal Chlumec a byl pak věrným přivržencem Jiřího Poděbradského. Leta 1452 byl při jeho volení za správce[11]) a dal mu ovšem také hlas jako králi. Za to mu týž připsal 20 kop na vesnicích Svatojirských.[12]) Zastavil mu 1462 vesnice někdy kláštera Ostrovského u Neveklova.[13]) Od Jana z Rožemberka prodloužena mu zástava zboží Křepenického, tak že je držel do smrti. Naposled byl nejvyšším sudí. Purkrabě tu měl (1465—1476) Mikuláše z Nedrahovic.[14]) Zemřel ok. l. 1469 zůstaviv vdovu Kateřinu z Soutic, sice bez dědicův mužského pohlaví. Dědicem jeho byl *Jenec* z *Janovic a z Petršpurka* nejv. purkrabě, který obdržel od krále (1470) Tynčany a jiné blízké vesnice někdy kláštera Milevského. Asi v ten čas prodal Chlumec *Bedřichovi Ojíři z Očedělic,*[15]) avšak ten nepodržev ho dlouho prodal 1474 hrad Chlumec, městečko Sedlec a vesnice *Anně z Rožmberka* vdově po n. *Janovi Popelovi z Lobkovic* a poručnici sirotkův po něm zůstalých.[16])

Vysoký Chlumec, nádvoří hradu.

[1]) Reg. I 413. II 1163. [2]) DD 13 f. 96. [3]) Tadra Acta jud. II 338. [4]) Borový Lib. erect. III 324. [5]) Lib. conf. Rel. tab. II 95. [6]) Arch. č. III 188. [7]) Arch. kapitulní. [8]) Arch. Třeboňský. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) Arch. č. VI 442. [11]) Arch. č. II 309. [12]) Arch. kapitulní. [13]) Arch. domu Toskán. [14]) Arch. Třeboňský, rkps. bibl. Praž. [15]) Viz o něm Jirečkovu Rukověť II 59. [16]) Rel. tab. II. 367.

Synové ti byli *Děpolt Václav* a *Ladislav*. Děpolt došel asi l. 1476 let svých a ujal tehdá Chlumec. T. r. prodal kapitole Pražské ornáty a dalmatiky.[1]) Od kláštera sv. Jiří koupil 1477 vsi okolní dědičné, též získal l. 1478 dva rybníky u Doudleb.[2]) Zboží Křepenské jim od pánů z Rožemberka i na budoucí časy ponecháno. L. 1487 postoupil ves Příčov od r. 1436 ke Chlumci patřící kapitole Pražské[3]) a l. 1490 rozdělil se s bratřími. Děpolt vzal za díl Sedlčany a Miličín a ostatní dva po polovici Chlumce.[4]) Děpolt vystěhoval se zanedlouho ze zdejší krajiny a stal se pánem na Bílině. Oba bratří měli l. 1497 spor topíce grunty lidí Nalžovských novým rybníkem. Ty spory ukončeny teprve l. 1519, když byl již Ladislav mrtev.[5]) Oba přikoupili 1502 Nechvalice. Václav zemřel l. 1532 bez mužských dědicův. Hrad Chlumec s příslušenstvím odkázal *Ladislavovi* synu Ladislavovu a Janu bratru jeho poručil Drahoňův Újezd a 3000 kop z panství Chlumeckého.[6])

Ladislav (nar. 1502) byl dvorským maršálkem, l. 1548 stal se presidentem nad apelacími, ve kterémž úřadě do r. 1570 zůstával; pak se stal nejv. hofmistrem. Jmění své velice rozhojnil. L. 1549 koupil Jistebnické zboží, které pak z Chlumce spravováno, l. 1550 skoupil díly několika vesnic, jež před tím Táborským náležely,[7]) konečně koupil 1576 Krásnou horu, kromě toho měl říšská panství Neustadt a Sternstein a v Slezsku Rybníky. Jsa pečliv o povznesení živností vymohl si nadání královské (1558, 19. března), aby soukenníky ze Vlach a jiné řemeslníky zjednal, aby vlaská sukna, harasy, perštáty a muchejry, které v českých zemích dělány nebyly, je na grunty své uvedl a v tom plné svobody do 15 let užíval, aby nikdo jiný taková sukna dělati nesměl.[8]). Za něho byl v l. 1578 a 1579 úředníkem Martin Vančata z Vratkova.[9])

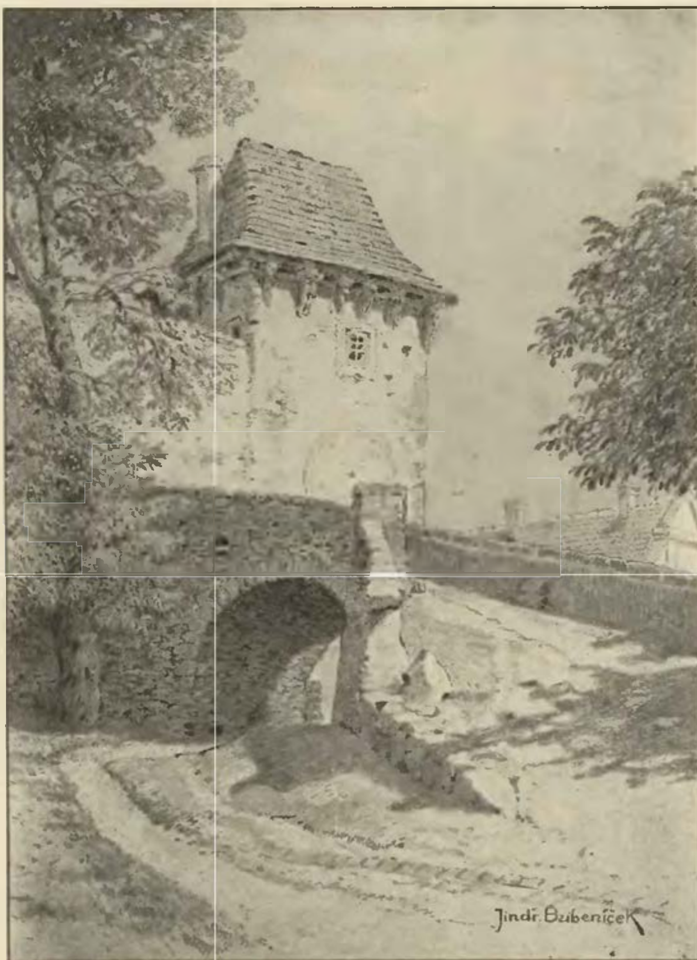
Ladislav zemřel l. 1584 dne 18. prosince zůstaviv syny *Ladislava*, *Zdenka*, *Vojtěcha* a *Václava*. Václav l. 1596 padl v Uhřích, Ladislav držel oba říšské statky a Rybníky, které po jeho bezdětné smrti (1621) spadly na Zdenka. Tento byl pánem Chlumeckým již 1595, kdež Václav Hrošek ze Strkova úředník Chlumecký a Jistebnický na jeho místě ves Chlum kupoval.[10]) Po tomto úředníku následoval 1603 Zikmund Bořanovský z Bytyšky.[11]) Zdeněk Vojtěch vychován byl v nenávisti proti nekatolíkům. V témž duchu dlouho působil jako nejv. kancléř od r. 1599 a nejvíce se smýšlení jeho projevovalo, když se zdráhal podepsati majestát na svobodu víry (1609). Proto po vzbouření stavův obrátil se hněv jejich proti němu a několika jeho společníkům stejného smýšlení. Vypověděn ze země a statky jeho zabrány. Stavové podřídili Chlumecké panství s Jistebnicí péči neznámého hejtmana. Když Táborští se nepřátelských útoků obávali, nařídili správcové království (1619 v červnu) hejtmanu Chlumeckému, aby kus veliké střelby, tolikéž hákovnice, kule a jiné potřeby ihned vydal.[12]) Po bitvě bělohorské Diviš Černín z Chuděnic necítě se jistým na zámku Nedrahovském s manželkou svou a jinými ujel na Chlumec a tam se zavříti dal. To bylo pak příčinou, že Poláci na zámek Chlumecký přijeli a tu 1600 fl. z důchodu panského pobrali. Zdeněk ujal potom zase Chlumec. O obracování poddaných na katolickou víru starali se hrabě z Vrtby a Michna.[13])

Zdeněk byl se oženil (1603) s Polyxenou z Pernšteina, která měla Roudnici po svém prvním manželu, kromě toho Sedlčany a drahně drobných statků v okolí, které v čas konfiskací skoupila. Statky ty všechny zdědil jejich syn *Václav*, poněvadž mu matka statky ještě za svého živobytí odevzdala. Panství Chlumecké byvši již před tím veliké dosáhlo neobyčejného objemu, poněvadž k němu panství Křepenické a Sedlčany, statek Počepický, panství Nedrahovské, statky Novodvorský, Čachořický, Skoupský, Kamýcký a panství Obdeňské připojeny. Veliké toto panství zůstávalo odtud v držení pánův Roudnických, jichž dějiny již v VIII. díle na str. 187—191 vypisovány.

Sedlčanským byly l. 1620 všechny svobody vzaty a l. 1637 přimlouval se hejtman Adam z Aichenfelzu u knížete Václava, aby jim byly navráceny. L. 1638 byl zámek od větrův potrhaný a opravy potřeboval; proto nařízeno hejtmanovi, aby tak učinil. L. 1643 oznamoval Pavel Drahnětický, že přidělán »štok, ku kterémuž je šnek jak se do kaple chodí.« Hrubě tu zeď v jednom rohu z obou stran od zpodku až do vrchu se roztrhla tak, jako by ten roh měl vypadnouti a se rozbořiti, vápno opadalo a kamení velmi nebezpečně stálo. Dal z každé strany k tomu rohu po dvou dobrých dřevěných podporách udělati a tu zeď podepříti, aby to přes zimu setrvati mohlo. Prosil, aby v té příčině dobrého zedníka na Chlumec poslal, by tu věc prohlédl. Jak se zdá část ta nikdy neobnovena; jest to pobořená část menšího domu. L. 1644 dne 18. července okolo poledne hrom bil na zámek, v pokojích knížecích na dvou místech skrze klenutí prorazil, odtud do kanceláře jda, kde kníže lože měl, dveře rozrazil, skobu s zámkem vytrhl, odtud se dostal skrze klenutí do fraucimoru do okna a vyrazil několik koleček. Seděly děvečky u toho okna a konaly své šití; jedné opálil vlasy na hlavě, dvě upadše na zemi několik hodin nevstávaly. Potom se dostal skrze klenutí nahoru do komory, kde provazník právě dělal, do dveří a potom skrze sloup do krovu, roztrhal trámy krokve a lati na třísky a sházel něco cihel. Ve světnici jezovitův prorazil klenutí, též prorazil klenutí v pokoji písařském, též v pokoji, kde písař důchodní rejstra měl, vyházel kolečka, rozpustil olovo, až se klenutí všecko otřáslo a jedno od druhého daleko postoupilo. V place (tuším v rohu menšího domu) stávala věž; ta byla l. 1644 všecka rozbořena. Hejtman Drahnětický chtěl ji stavěti a nad podzemním klenutím zacho-

[1]) Arch. kapitulní [2]) Rel. tab. II 371, 377. [3]) Arch. kapitulní. [4]) Rel. tab. II 445. [5]) Rel. tab. I 232, 246. [6]) Arch. Třeboňský. [7]) Pam. arch. X 471. [8]) Reg. královská. [9]) Knihy Jistebnické, Reg. kom. s. [10]) Arch. Roudnický. [11]) Reg. kom. s. [12]) Arch. Táborský. [13]) Arch. Roudnický.

vaným chtěl zříditi světnici a druhou nad ní, aby zdi byly zároveň s tím novým stavením (přísl. kuchyně), ale není známo, zdali k tomu došlo.[1]) Z dopisů Jiříka Špacírera tuším hejtmana jde na jevo, že se na jaře leta 1649 klenutí jakési podpíralo. Hejtman navrhoval, aby se roztržená zeď na jihozápadním rohu paláce podepřela pilířem vysokým, aby ten roh obstál. (Ten pilíř tu je.) Věž jeden mistr až do vrchu prolezl a chtěl ji tak spraviti jako předešle bývala.[2]) L. 1652 připravovaly se změny na zámku. Kníže chtěl krov velký nad palácem sebrati, zdi poníziti a pokoje tu nové míti. To se pak provedlo, jak nynější stav ukazuje. U paláce byl pokoj, který též opravy potřeboval. Nad krovem velkým menšího domu byla střecha šindelem pobitá, kterouž si kníže přál míti pokrytou cihlami. Sýpky v dolejším zámku nad marštalemi, kde obroční mouku a vaření mívali, jsouce klenuty rozpuknutím zdí dokonale roztrhány od základu až do vrchu; byly sice staženy dubovými kleštěmi, ale to nestačilo, nýbrž navrženo docela nové stavěti. Na pekárně tamže byla střecha zlá a komín hrubě sešlý a nebezpečný. Všechny ty opravy do r. 1667 dobře provedeny a zámek byl zase v dobrém stavu.[3]) L. 1668 vstoupil do služeb knížecích Antonio Porta, Vlach a stavitel, který přestavoval zámek Roudnický. Porta vypracoval také plán, jak by se hrad Chlumecký přestavěl ve velké čtverhranaté stavení v kasárnickém slohu. Štěstí pro potomstvo, že k tomu nedošlo; bezpochyby překaženo smrtí knížete (1677).

Vysoký Chlumec. Dolní brána.

Za knížete Vácslava bylo tu drahně úředníkův a služebníkův. L. 1652 byli při zámku písař důchodní a purkrabě (služby po 70 fl.), písař obroční a purkrabský (služby po 58 fl.), člověk při důchodním, člověk při obročním, jeden při kanceláři, jeden s kontribucí, vrátný, pekař, pekárek, hospodyně, kuchařská. Od smrti Vácslavovy nestala se na zámku Chlumeckém žádná velká změna. L. 1702 vystavěna blíž pivováru chalupa pro písaře kontrybučního a druhá u kovárny pro obročního.[5]) Kníže Ferdinand Filip († 1784) o správu panství hrubě se nestaral a tak se stalo, že úředníci na něm si samovolně vedli. Lid nazýval tři důchodní na Chlumci, Jistebnici a Želči třemi králíky pro jich vypínavost, domýšlivost a libovolnost. Nápravu přivedl kníže August byv jmenován administrátorem (1777). Od té doby bylo s poddanými lidsky a spravedlivě nakládáno, pozemky dvorů byly jim v levné ceně v nájem dány, čímž venkovští hospodáři zámožnosti dobývali a sobě pohodlnější obydlí zřizovali. I když administrace pominula (1797), zůstaly její blahodárné následky.[6])

K tomuto vylíčení přidáváme za dodatek některé listy a dvoje svědomí.

1

Uroz. p. p. Vácslavovi Popelovi z Lobkovic a na Chlumci p. p. n. m.

Službu ɔc Oznamujeme Vám, že jest na nás vznesl urozený pán p. Vilém z Dubé a na Prčici jménem urozené paní Apolony z Nové vsi manželky své, kterak byste vy její tři člověky, jednoho z Mešetic a dva z Nosetína, u vězení svém jměli a na rozkázání panuov hejtmanov kraje Vltavského, že jste jich na

[1]) Arch. Roudnický. [2]) Český Jih XI č. 2. [3]) Arch. Roudnický. [4]) Arch. Roudnický. [5]) Arch. Roudnický. [6]) Místop. bibl. VI 65—66.

rukojmě dáti nechtěli, než že je před se v vězení svém držíte a jich že propustiti nechcete, žádaje nás týž pan Vilém na místě paní manželky své za opatření spravedlivé. Pak mi jeho slušné žádosti odepříti nemohúc Vás z úřadu svého napomínáme přikazujíc, abyste Vy nadepsané paní Apolony lidi její z téhož vězení Vašeho na rukojmě slušné dadúce propustili hned, jakž Vás toto psaní dojde naše; a budete-li je chtíti z čeho před námi viniti, že táž paní Apolona k tomu se podává, že se jimi chce dostatečně ujistiti a je Vám k obvinění i každému, kdož by je chtěl z čeho před námi viniti, postaviti. Pakli byste to neučinili a je na rukojmě pod slušný základ nedali, tehdy abyste je před námi na hradě Pražském ten pondělí na den sv. Lukáše najprve příští postavili a sami osobně stáli a toho se spravili, proč jste týchž lidí výšpsané paní Apolony na rozkázání pánuov hajtmanov kraje Vašeho na rukojmě nedali a je vězením svým proč jste je tak dlúho trápili, a my tu správu Vaši vyslyšíce, jí vyrozumějíce, pokudž nám v tom dále a úřadu našemu náležité bude, v tom se k Vám i k druhé straně spravedlivě zachováme. Protož Vy to znajíce, jakž Vám píšem tak se zachovajte, jináč to nečiníce. D. na hradě Pražském v pondělí na sv. Františka l. 1529.

(Hejtmané království.)[1]

Obeslaný umřel. Reg. PF. hejtman. II A 13.

2

Uroz. p. p. Mendrychovi staršímu ze Švamberka a na Zvíkově nejv. sudímu dvorskýmu panu švakru a sousedu mému milému.

Službu svú ɔc Pak jakž sem s Vámi zde v Praze mluvil o ten valach váš, abyste mi ho k tomu turnaji půjčili, poněvadž tomu srozumívám, že v tom šermicli vždy býti musím, i za to Vás žádám že mi týhož valacha svýho tolikéž taky doptajíce se asi dvú koní u panuov bratří svých odešlete, kdeříž by mi se k tomu hoditi mohli. Pakli by se Vám za stížné zdálo sem je poslati, toliko na Chlumec je pošlete, dále mi sem odesláni budú. I věřím že to na žádost mú učiníte. A já se Vám zase všelijakým dobrým přátelstvím rád odplatím ɔc D. v Praze v pondělí před vstoupením Božím l. 1549 (27. května).

Ladislav z Lobkovic a na Chlumci dvoru krále JM. v kr. Č. maršálek.

3

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ɔc

Službu svú ɔc Kdež mi píšete z strany toho valacha, že toho neradi vidíte, že by sobě tak roh oblúpati a kulhati jměl, i v pravdě jsem tomu sám nerad byl, ale však bohdá z toho vyjde, že mu to nic škodit nebude. A přátelsky Vám z toho, že ste mi jej k tý mý potřebě poslali, tolikéž také i z toho vynšování, aby mi se šťastně vedlo, děkuji vynšujíc Vám, abyste zdrávi jsúc i s paní manželkou Vaší šťastně a dobře se jmíti ráčili. Pán Buoh ɔc D. v Praze v sobotu po vstoupení Božím l. 1549 (1. července).

Lad. z Lobk. a na Chlumci a t. d.[2])

4

Uroz. pí. pí. Johance z Lobkovic, z Dubé a z Lipého na Chlumci a Jistebnici paní sestře mé zvláště milé

Službu svú vzkazuji urozená a má zvláště milá paní paní sestra! Zdraví ɔc Psaní V. Mti jest mi zde na Libochovicích tyto hodiny dodáno, v kterým ráčíte rady od pána mého žádati i všeckno jsem to pánu svýmu v známost uvedla, voč mi ráčíte psáti. Co se dotýče, že poddaní V. Mti ryby od cizích pánů berou, i tolikéž v vína šenkování že jsou se mimo prvnější způsob dali, pán V. Mti vzkázati ráčil, že ráčíte první vědomost o tom míti, že kšaftem vod nebožtíka pána svýho ráčíte mocnou otcovskou poručnicí ustanovena býti, to že jest, že ráčíte vším statkem, jako jest kdy nebožtík pán jako svým vlastním vládnouti moci ráčíte a protož že by tomu pán nerad, co by dětem V. Mti na škodu býti mělo, abyste k tomu povolovati míti ráčili, nýbrž ráčíteli moci co důchodu přiveyšiti a neumenšiti, vo to abyste se ráčili skutečně přičiniti a pakliže by poddaní V. Mti poslušni býti nechtěli, abyste je skutečně trestati ráčili a jejich předsevzetí, co by důchodům na škodu bylo časně přetrhovati ráčili a taková vína i ryby jim pobrati dali, tak aby viděli, kdo pánem jejich na ten čas je. A jestliže by přes to sobě srozuměti nechtěli, abyste to bez meškání ráčili při nejprvnějším soudu zemském, když páni poručníci při spolu budou, na JJ. Mti vznésti ráčili; jak jim to JJ. M. vážiti budou, to potom uslyší. Z strany propuštění poddaných tolikýž že ráčíte moc míti je propouštěti a přijímati, nebo kdybyste neráčili propouštěti jiných, že by se V Mti touž měrou sousedi vodplacovali, však kteří by se V. Mti a dětem Vašim hoditi mohli, na ty abyste ráčili šetření míti, aby při statcích zuostati mohli. A ráčíte toto psaní poddaným vokázati dáti moci, neb já je V. Mti z poručení pána svýho činím; budouli potom přestati, poslechnouti nechtíti, co jim z toho přijde, to potom dobře zvědí. Z strany zdraví mýho V. Mti voznamuji, že v starým způsobu vostávám. Pannu Sibyllu a panny dcery V. Mti prosím, že ráčíte ode mne pozdraviti. S tím ɔc D. na Libochovicích v outerý po sv. Matěji l. 1585.

Kateřina z Lobkovic a z Lukšanu.[3])

---

[1]) Reg. 5 F k. s. [2]) Z arch. Třeboňského. [3]) Z arch. Roudnického.

Paní Anna ze Šanova a na Počepicích poslala pro Havla z Aukřtalova, aby přišel nahoru na Počepice. Když ho dosáhla nahoru, chtěla na něm z moci míti, aby jí člověčenství sliboval. Tu pověděl Havel: Milá paní! neračte mi toho příti; že já pána mám jiného, pana Vácslava Halaše z Radimovic a jemu sem člověčenství sliboval i otci jeho. Tehdy paní řekla: Že já to chci míti, aby ty mi člověčenství slíbil. A on řekl milá paní Anna, já toho učiniti nemohu a nesmím. A ona řekla: I nebudešli chtíti, i musíš, slib aneb do vězení půjdeš, aneb bit budeš. Tehdy Havel řekl: Milá paní! Z musení na smrt musí jíti, již to paní učiniti musíš do pána mého příjezdu a jeho opatření. Odpověděla paní Anna: Vždycky mi tím Halašem oči vytýkáš, nechť tě z toho vyňme z mé moci, a když tě vyňme, i budeš jeho. A Havel: »Jižť já věřím pánu Bohu a pánu mému, že mě v té věci opatří.« Potom seděl pět dní a pět nocí a píti ani jísti mu nedali. Potom pověděl Havel, že by byl rád ty pomyje pil, jako svině jedí. Potom když paní kázala, aby k ní přišel, tu slíbil poddanost bezděky.[40])

Když bylo mladé posvícení l. 1575 neb 1576 v neděli po naroz. p. M., Jakub Velík (z Kamýka) trefil se do Zhoři a tehdy volal naň Václav Fuka z Krásné Hory: »Jakube Velíku! volám tě na poctu.« I šel do domu Balaty a vypil piva za dva velké. A tu povstal povyk. Přijel Sylvestr Mlazovský z Těšnice do vsi, právě když někteří sousedé venku seděli a nic mu nepřekáželi. On dotřev koněm na Fuku porazil ho ručnicí a pral jej, až mu zub vyrazil a krev mu z úst a nosu tekla. Potom objev, navrátil se na Jíru Samuelova syna a Petra Lipku a chtěl na ně střîleti. Pak přivedli Fuku k Balatým do domu. Na prahu seděl a krev z něko chlípěla z hlavy až košili okrvavil. I dí šenkýřka: »Di mi medle Jakube, vejdi tam na ves, řekni mu něco.« I vyšel on. Mlazovský stál na koni s ručnicí a Jindra Žáků držel se koně a Péša Lipků krotil to. I řekl k němu Jakub: »Není na pana Viléma (Vojkovského z Milhostic) pána mého vojna propuštěna; abyste se ráčili spokojiti a pokoj lidem dáti; šenkýřce ste hosti rozehnali a za pivo jí nic nedali; ta na mě vznesla.« Pak jel pryč.[41])

1) Reg. 7 G k. s. B 16, C 6. 2) Reg. 16 G k. s. 156, 172.

Vysoký Chlumec, dolní ohrada.

ZVĚŘINEC HRAD.

Od Sedlce na západ táhne se lesnaté pohoří, postupujíc k severu, jehož jedna rozsocha ode vsi Kvasejovic až k Jesenici Zvěřincem se nazývá. Cestu k němu pokládati lze za procházku příjemnou a rozkošnou. Od Sedlce jde se cestou do pěkného údolí Kvasejovského, kteréž západně již les Zvěřinec zavírá. Jdouce vzhůru lesem uvidíme zbytky starých zásek, řady kamení rozličného, které až na hřeben hory vybíhají; pěšina pak po hřebenu vede nás rovnou až k samému hradu Zvěřinci, kdež se s překvapením zastavíme. Neb před sebou spatříme skalnatou homoli, na níž zadní hrad stával, na ostatních stranách otevře se nám rozkošný rozhled po horách, chlumech a údolích okolních, zejména po širokém údolí Sedlčanském. Tento požitek oka nahradí nám s dostatek zklamání, kteréž pocítíme vystoupíce na hradiště a vidouce nepatrné již zbytky bývalého hradu, jehož jen poloha nyní baví.

Postaven byl hrad na skalnatém výběžku, že severní jeho strana, poněvadž tu skály na spůsob stěn spadají, ani ohrazena nebyla anebo jen tak tak dřevěným plotem opatřena; na východní straně jest vysoká a místy i příkrá stráň, na ostatních stranách byly hluboké vyzděné příkopy, kteréž nyní kamením a rumem zesutým z velké části zasypány jsou. Je zavíraly valy z naházeného kamení a země sestrojené, důkaz to, že nepatří valy kamenné k nejstarším hrazením, než že každý dělaje valy bral si materiál, který měl po ruce. Po cestě nasypané beze všech obtíží vstoupíme na *předhradí* rozsáhlé, kteréž pravé spousty kamení pokrývají. Uprostřed něho, kdež by mělo býti prázdné místo, nachází se drobného a hrubého kamení množstv a tak souditi jest, že se nesřítilo se zdí, nýbrž že tu leží hned od založení hradu. V pravo i v levo spatřují se rozvalené, rumem zasypané zdi, mezi nimiž smrčí vyrůstá. Na severovýchodním konci předhradí vypíná se chlum skalnatý v podobě pecky, na němž *zadní hrad* stával. Boky jeho pokrývá množství kamene a rumu, avšak zřícenin patrných, kromě rohu nějakého stavení tu není. Na temeni tohoto chlumu jest vejčitá skalka, na níž někdy dřevěná hlídka stávala; bylo to příhodné místo, s něhož se celý hrad blízké jeho okolí za valy a k severu krajina až za Sedlčany přehlédnouti mohla. Na ostatním vrchu pod samým temenem jest prostranství sice dosti, ale nikde není památky po zdech; zdá se, že tu bývalo dřevěné stavení. Co se týče přístupu ke hradu, lišil se Zvěřinec znamenitě od mnohých hradův. S koněm nahoru se jeti nemohlo; nebo dokud byly hradby na jižní straně, byl chlum tento ještě příkřejší než nyní; i není jiné možnosti, než že se sem z protějšího stavení na předhradí po pevném a zvoditém mostě chodívalo a po mostě ze stavení až na témě hradu přicházelo. Před prvním náspem bývalo *předhradí* čtverhranné asi 100 m zšíři a tolikéž zdéli. Zavřeno bylo příkopem k jihu nyní již mělkým, ale přece 8 m širokým a asi 60 m dlouhým. Místo tohoto předhradí bývalo otočeno dřevěným plotem a obsahovalo vše hospodářství ke hradu potřebné. Ve východní stráni asi 50 m pod hradem jsou zbytky dvou rybníčkův neb nádržek a stavení někdy z kamene vystavěného asi 12 m zdéli a 6 m zšíři. Těsně pod těmito rozvalinami jsou zbytky zasuté studně.[1]) Nelze pochybovati, že obyvatelé hradu odtud vážili vodu, ale zůstavuje se hádání, jak ji dostali nahoru. Toto dobývání vody palčivé a bolestné bylo přední příčinou, proč Zvěřinec a jiné vysoké hrady brzo opuštěny. Zvěřinec je místo hory, jak se nazývala před založením hradu. Toto se stalo asi za panování císaře Karla neb otce jeho Jana. Před r. 1362 se nikde nepřipomíná. První známý držitel *Mareš ze Zvěřince* pocházel ze zámožného rodu

Plán hradu Zvěřince.

1 Cesta po *2* nasypané dráze a skrze *3* násep přes *4* příkop vyzděný a k východu zavřený malým náspem. Vedle *5* dlouhého stavení *6* prostá první brána, pak 7 vrátnice (?) a *8* zbytky druhého stavení (snad paláce). Před ním 9 vyvýšenina, před ní *10* dvůr, na němž znatelné hromady kamení, *11* skalní bašty, *12* zasutý příkop také někdy zazděný, *13* stavení (horní palác), nyní prohlubenina po sklepích, *14* místo horní brány, *15* skalní výběžky na způsob bašt, *16* propadlý sklep, *17* věžiště nyní žulový vrch hory, kdež bývala okrouhlá věž přístupná jen z vedlejšího stavení, *z* skalní ústup vzniklý lámáním kamene při stavbě hradu, pokrytý drobným nepotřebovaným, kamením.

[1]) Podle pátrání p. inž Rud. Šimečka, jemuž děkujeme za plány a dodatky mnohých hradův v tomto díle obsažených.

vladyckého, jenž byl téhož erbu jako Drslavci na Plzeňsku, jen že pruhy bývaly často šikmé. Mareš byl v l. 1362—1378 spolu s Heřmanem ze Chvojna a Kunratem odtudž patronem kostela Chvojenského a oltáře tudíž se nacházejícího; sám se vyskytuje nejednou v současných pamětech.[1]) L. 1394 obdaroval kostel a oltář v Jesenici pod hradem. Po tomto roce se již nepřipomíná.

Bratří *Bohuše* a *Mikuláš* byli jeho dědici. V prvních letech vlády na Zvěřinci upadli ve při s farářem Jesenickým o desátky. Boj byl tuhý a byť přišli r. 1396, 3. října na mocné opravce, přece nedosaženo konce. Po více než po roce znova volili opravce a teprve 14. června r. 1398 vypovídali dva faráři Křečovský a Milčínský před velkou světnicí hradu Zvěřince, jak se strany k sobě zachovávati mají.[2]) Ještě l. 1403 podávali oba nového faráře ke kostelu Jesenickému. Od té doby vládl tu Bohuše sám, jsa l. 1407 zase ve spořích s farářem Jesenickým.[3]) Ještě l. 1412 byl Bohuše v jižních Čechách, ale vystěhovav se odtud byl l. 1417 držitelem hradu Blanska za Ústím.[4]) O Mikuláši bratru jeho víme jen tolik, že zůstal v jižních Čechách a stal se předkem Hořických z Hořic.

Václav nový držitel Zvěřince přijal heslo ze Zvěřince po hradu a zpečetil l. 1415 známý stížný list.[5]) Co se dálo potom s ním a s hradem Zvěřincem v následujících bouřích, není známo. Po uplynutí prvních válek nacházel se Zvěřinec v držení nějakého pana Leskovce, tuším Arnošta. Za ustavičných půtek tehdá v Bechyňsku a Vltavsku panujících obholdovali si Táboři asi r. 1442 zboží Zvěřinecké k prosbě pána samého, aby jiný tak neučinil a bral na nich desetkráte více nežli oni.[6]) Jak dlouho Leskovci Zvěřinec drželi, není nám známo; trvalo-li však to dlouho, vysvětlí se nám tím příčina, proč náš hrad tak brzo zpustl. Neb Leskovci nejsouce v kraji zdejším osedlí zdržovali se nejvíce v severovýchodním Bechyňsku a Čáslavsku o opravu zdejšího hradu málo aneb nic se nestarajíce. R. 1471 držel snad Zvěřinec *Oldřich Růt z Dírného*, ale bydlel tuším v Jesenici.[7]) V 16. století drželi zboží Zvěřinecké bratří *Vilém*, *Bohuslav*, *Václav*, *Petr*, *Chval a Jan Růtové z Dírného*. Ti prodali od něho l. 1526 Jesenici a jiné vesnice blízké,[8]) r. 1537 dvůr kmecí v Malkovicích, polovici lesa Zvěřince, rybník pod Úlehlí řečený Třinovatý *Alžbětě z Koutův* manželce *Mikuláše Měděnce z Ratibořic* a dětem jejím. Ostatek, totiž Zvěřinec hrad pustý, vsi celé Úlehle a Martinice vrch a půl lesa Zvěřince prodali r. 1537 dotčenému Mikuláši Měděnci.[9]) Po nabytí téhož zboží převedl Mikuláš (1545) věno choti své posud na Podmoklích a Stranné zapsané na hrad pustý Zvěřinec s příslušenstvím[10]) a seděl na dvoře Úlehli ještě r. 1567[11]) Syn jeho Bedřich dostal dvorec v Úlehli za díl svůj, také bratr jeho Petr slove r. 1573 seděním »na Oulehli pod zámkem Zvěřincem«.[12])

KAMÝK HRAD.

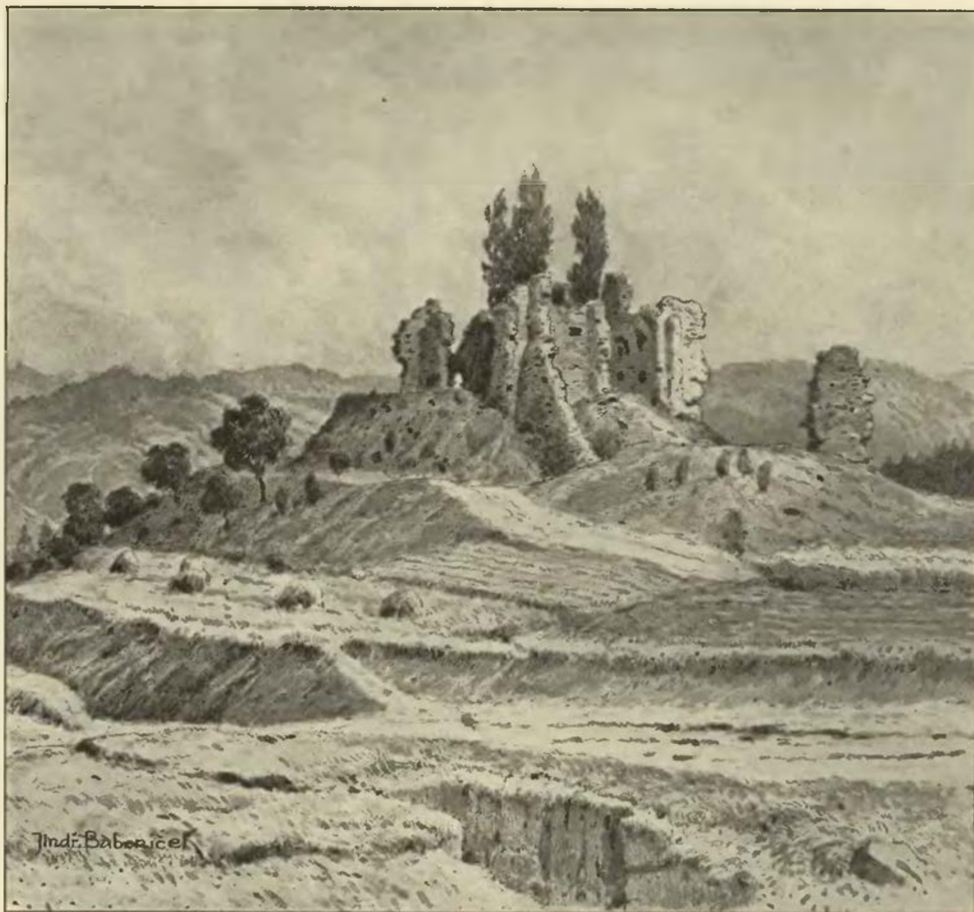

Městečko Kamýk po obou stranách Vltavy rozložené mělo by pěknou polohu, jen schází stromoví nejbližšímu okolí, sice leží pěkně a v zátiší. U kosteta jest starý kůr, ve věži kostelní střílna a také ve hradbě krchova střílny; důkaz to, že kostel ten býval pevností. Při zdi hřbitovní zazděna branka, jejíž klenáky jsou ozdobného díla. Nad městem zvolně stoupá návrší, z něhož vyniká hůrka, na níž stojí zříceniny bývalého hradu, kterýž staří topografové nesprávně Hunec nazývají. Staří, jestliže jej chtěli od městečka rozeznávati, říkali mu Vrškamýk. Od zřícenin přes louku začíná val již valně zploštělý, který prvotní prastarý hrad zavíral. Lze jej kousek cesty pronásledovati a jak k němu přistupuje horský hřeben. Středověký hrad, na jehož místě zříceniny stojí, zabíral místo tvaru asi obdélníka, jež na všech stranách zavřeno bylo příkopem a náspem. Místo jimi zavřené obsahuje dvě oddělení, jedno kratší a širší a jedno delší a užší, která bývala předhradím a hradem; oddělena bývala od sebe příkopem posud vyzděným. Ona část jest nyní prázdna a zorána; na jejím kraji jest úvoz, snad bývalý vjezd, jestli tato část byla předhradím.

Za příkopem jest brána, někdy čtverhranatá, která se úplně provalila; jen viděti v bývalém průjezdu, že byla do kříže sklenuta. Také zbyla díra pro závoru. Portál byl jen kamením lomeným zklenut do končitého oblouku. Za branou jest dlouhý a úzký dvůr; v pravo a v levo byla dlouhá stavení, k nimž jdou v přízemí na pravo dveře (v levo byly také, ale tu jsou zdi povaleny). Ve zdech jsou střílny úzkou stranou do dvora, širokou ven obrácené. Na konci dvoru na východní straně jsou dveře vedoucí do stavení, jež se kromě několika zdí docela propadlo. V pravo a v levo ode dvora byla též stavení, ale venkovské strany jich jsou pobořeny až do základův. Vůbec viděti, že se tu zle hospodařilo; mnohé zdi jsou podkopány. Na jižní straně viděti jest otvory a z nich jdou jícny nahoru, buď pro vzduch anebo kouř. Do dvora není nikde

[1]) Arch. Orlický, Borový, Lib. erect. I 50, Rel. tab. I 552, 555. [2]) Tadra A. j. III 205, 307, Podlaha, Lib. erect. VI 69. [3]) Tadra A. j. V 334. [4]) Lib. erect. conf. Viz děje Blanska a Řepína. [5]) Arch. Český III 189. [6]) Arch. č. I 375. [7]) Arch. Třeboň. T. r. dne 17. ledna píše z Jesenice, že Zvíkovští chudině jeho za 1000 kop škody učinili. [8]) DZ. 1, G 17. [9]) DZ. 1, G 15. Také jiné vsi ještě prodány. [10]) DZ. 7, C 28. [11]) DZ. 58, K 16. [12]) Reg, 24, Fk. f. 19, DZ. 18, K 17, DZm. 47, K 6.

okno. V zadním stavení v prvním poschodí jest pěkná konsolka; snad tu bývala kaple. Spuštění v této památce jest tak velké, že připomíná podobu nehotových stavení; proto také mezi lidem jest pověst, že tu jsou zbytky nedostavěného zámku. Pravidelnost rozměrů jest taková, že nelze mysliti na větší stáří než ze 16. století. Jméno Kamýk znamená skalku neb skalnatou hůrku. Protože nic takového není při nynějším městečku, lze se právem domnívati, že prvotní osada bývala na Vrškamýku, jak i venkovský val dokazuje, a že tu býval také prvotní kostel. A poněvadž v 13. st. založeno městečko u řeky, je l. 1285 řeč o Starém a Novém Kamýku. V obou byly kostely, dole sv. Petra, nahoře sv. Mikuláše. Kamýk býval ode dávna jměním knížecím. Kníže Bedřich tu byl l. 1186 dvorem, když učinil obdarování klášteru Světelskému.[1]) Ve 13. století povstal tu zděný hrad. Snad byl založen od Václava I., od něhož pocházejí listy z let 1236, 1240

Kamýk od západu.

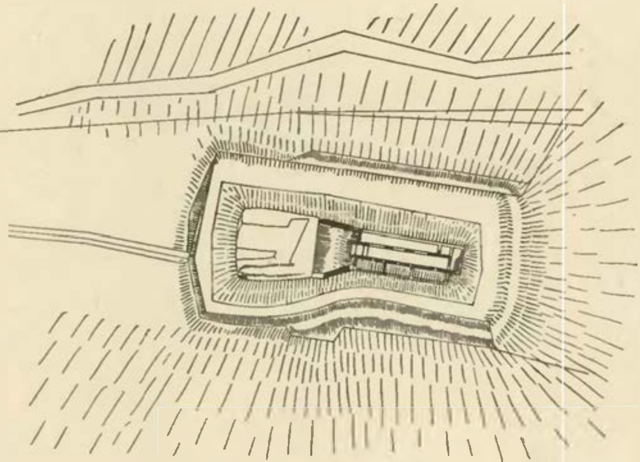
a 1247 dané na Kamýce.[2]) Tehdá tu bydlíval také úředník královský (tuším vladař), který spravoval kraj Kamýcký. S tímto bývaly spojeny druhdy Bozenský a druhdy Vltavský kraj. Ve vesnicích bližších a dalších vysazena byla manství, jichž držitelé povinni byli chvátati k obraně hradu, kdykoliv toho byla potřeba. Zřízení toto pochází snad od krále Přemysla II., který se tu v l. 1264—1275 nejednou zdržoval[3]) bavě se honbou v širých lesích.[4])

Král Václav II. daroval l. 1285 podací obou kostelů v Kamýce klášteru Milevskému,[5]) jehož opatové sem faráře až do náboženských válek sázeli. Králové od vladařství Kamýckého sice některé části odcizovali, ale zase jiné připojovali. Tak získal Přemysl II. Zduchovice a král Jan l. 1313 Zalužany, které byl Václav II. daroval klášteru Ostrovskému.[6]) Jádro královského hospodářství tvořilo lovčovství Kamýcké, totiž veliké lesy s devíti vesnicemi a bez Kamýka městečka. Statek ten zastavil král Jan okolo r. 1324

---

[1]) Arch. kl. Světelského D. Na camic. [2]) Reg. I 419, 460, 551. [3]) Reg. II 180, 278. 410. [4]) Petr Žitavský. [5]) Reg. II 585. [6]) Reg. II 449. III 59.

Heřmanovi z Miličína a obnovil zápis ten l. 1326.[1]) Po smrti Heřmanově *Petr z Rožemberka* lovčovství to od dědicův Heřmanových vyplatil, což králem Janem (1326) potvrzeno.[2]) Král převzav od Petra lovčovství zůstal mu dlužen za ně 500 kop, v těch a ještě jiných dluzích zapsal mu l. 1336 jisté důchody, mezi jinými i 330 kop na vladařství Kamýckém.[3]) Mezi tím i lesy řídly. Král ku př. povolil l. 1335 založiti dvě vesnice v háji řečeném Kapčice u Knína. Povstaly tu dvě Lhoty, Záborná a Prostřední. Protože manové od vladařův byli nemírnými službami obtěžováni, vysadil král l. 1336 služby jejich znova ustanoviv, aby jako střelci s kuší sloužili a více aby na nich žádáno nebylo.[4])

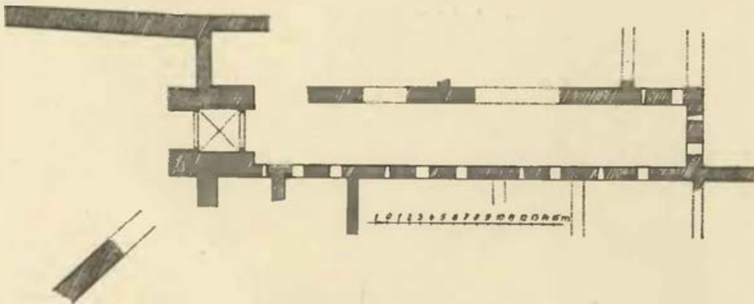

Poloha Vrškamýka.

Král Jan učiniv l. 1341 konečný účet s *Petrem z Rožemberka* zastavil mu panství (vladařství) Kamýcké i s lovčovstvím.[5]) Po nějakém čase zase vyplaceno a Karel IV. nacházel se na počátku svého panování v jeho držení. Za téhož panovníka vladařství Kamýcké velice ztenčeno. Po založení hradu Karlšteina všichni manové k němu přikázáni, dávalo se tím znáti, že hrad nemá tu důležitost jako míval dříve. Některé vesnice založené v lese daroval klášteru Slovanskému.[6]) Některé lesy zadarovány neb zaměněny za jiná zboží, jako ku př. 1356 les Černý háj u Těchařovic.[7]) Lovčovství přeneseno na hrad Dobříš, ač lesy pořád zvány Kamýckými. Ke hradu ponecháno jen několik vesnic blízkých, jež se nazývají 1359 Kamýckým panstvím.[8]) Zda-li na hradě zůstal úřad kraje Kamýckého,[9]) není známo. Městečko Kamýk zůstalo při hradě, ale dvě manství v něm se nacházející přikázána také ke Karlšteinu.

Po smrti Karla IV. již nikde se nečiní zmínka o hradu Kamýce. Jak se zdá opuštěn docela a rozpadl se; vesnice pak drženy k nějakému zboží královskému. Za náboženských válek opanováno od strany pod obojí; aspoň l. 1424 a 1427 nebyl k němu přístup, když ustanovováni noví faráři katoličtí.[10]) V druhé polovici 15. století drženy vesnice Kamýcké ke Hluboké.[11])

L. 1562 prodáno panství Hlubocké a s ním vsi Kamýcké *Jáchymovi z Hradce* dědičně.[12]) Syn jeho Adam prodal pak (1569) zámek pustý Kamýk a městečko s vesnicemi *Janovi Vojkovskému z Milhostic* na Radiči, místopísaři kr. Č.[13]) Když tento zemřel, dělila se vdova Anna Vojkovská z Lukavce se syny *Mikulášem, Trystramem, Vilémem a Janem* tak, že Anna dostala několik vesnic od Osečan a Kamýk, a Osečany zůstaly bratřím.[14]) Vilém dostal při tom zámek pustý Vrškamýk, městečko Kamýk a 7 vesnic; Zduchovice a tři vesnice dostaly se Trystramovi, ale podědil je brzo bratr jeho Mikuláš. Vilém prodal svůj statek l. 1580 *Oldřichovi Myškovi ze Žlunic.*[15]) Až dosud byla řeč vždy jen o pustém zámku; v 17. st. připomíná se tvrz; i podobá se víře, že Oldřich na Hradišti nynější stavení vyzdvihl. Protože se l. 1600 *Petr Myška ze Žlunic* pánem na Kamýce nazývá,[16]) soudíme, že byl Oldřich již mrtev a *Oldřich*, jenž se připomíná, byl synem Oldřichovým. Saloména Myškova, která l. 1603 Kamýk spravovala, snad byla Oldřichova matka.[17]) Oldřich získav 1614 Obděnice zúčastnil se povstání takovou měrou, že l. 1623 odsouzen všeho jmění. Oba jeho statky zabrány a prodány 1623 *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina.*[18]) Oldřich odešel pak do ciziny a byl u nepřítele rytmistrem. Polyxena držela své statky až do r. 1637, kdež je postoupila synu svému *Václavovi z Lobkovic.* Od té doby patřil Kamýk ke Chlumci. O zámku není potom řeči, jen v městečku připomíná se l. 1667 dům spuštěný, větším dílem ode dřeva vystavěný.[19])

Situační plán hradu Kamýka.

1) Reg. III 433. 2) Reg. III 460. 3) Reg. IV 100. 4) Reg. IV 96, 149. 5) Reg. IV 867. 6) Pelzel Karl IV. 7) Arch. kapit. 8) Reg. Vat. 9) Rel. tab. I 70. 10) Lib. conf. 11) Arch. č. XVII 348. 12) DZ. 87, G 7. 13) DZ. 21. N 80. 14) DZ 62 A 9. 15) DZ. 20, H 23, P 10. 16) DZm. 122, N 9. 17) Věst. U. Sp. 1898 I 86. 18) Bílek Děje konf. 19) Arch. Roudnický.

ZRUBEK HRAD.

Při ústí Brziny do Vltavy a na ostrohu mezi nimi stojí knížecí dvůr Zrubek zabíraje předhradí bývalého hrádku Zrubku. Stráně ostrohu k Vltavě jsou strmé a skalnaté, na druhé straně jest svah volný, ale býval snad před věky močálovitý. Severovýchodní třetina nynějšího dvoru bývala již za příkopem; posud dobře znáti jest příkop, který předhradí od sousední roviny dělil. Když dvůr zakládali, násep rozkopali a příkop zasypali. Za dvorem je druhý příkop, který předhradí od hrádku dělil. Tento byl nevelký a jen pro purkrabě ustanovený, obsahuje čtverhranatou věž a dvorek. To vše bylo asi do čtverhranu založeno, tak že věž stála v jihovýchodním rohu.

Když páni z Rožemberka l. 1352 panství Sedlčanské koupili, nebylo na Zrubku nic více, než chalupa s přívozem. Příležitost místa měla pány k tomu, že tu hrad založili, což se stalo teprve ke sklonku 14. století. Před hradem pak povstávala víska. Okolo l. 1400 již hrad stál a byl tu purkrabí *Přibík z Mitrovic.*[1]) V následujících letech byl Zrubek jak se zdá zastaven. L. 1404 držel jej *Hroch z Beztahova*, jenž se psal seděním na Zrubku; byv od Jindřicha z Rožemberka zajat, sliboval se postaviti po napomenutí.[2]) L. 1412 byl tu purkrabím Rožemberským *Heřman z Kuřího* odjinud *z Týnce* z rodu pánův z Valdeka,[3]) který tu purkraboval ještě asi l. 1415 neb 1416.[4]) V bojích po r. 1420 buď byl Zrubek zbořen anebo opuštěn. V žádné památce po r. 1420 se nepřipomíná. Řeč jest jen l. 1541 o dvoru na přívozu Zrubku a l. 1580 o pustých zdech, kteréž Zrubek slovou. Od 15. století byl příslušenstvím zboží Křepenického.[5])

KŘEPENICE ZÁMEK.

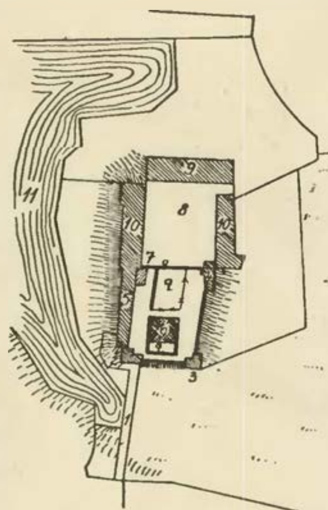
Zámek Křepenický ve zdech a střechách se dobře udržel, ačkoliv jest přizpůsoben k potřebám hospodářským. Stojí nade vsí Křepenici na návrší. Na západní straně jest rybník Návesník a jak svědčí známky, šla z něho kdysi voda okolo celého zámku. Do zámku se jde po kamenném, dlouhém mostě, jenž má v prostřed, kde se rybník zahýbá pod něj, oblouk až ke bráně, která jest postavena ve slohu 16. století. Zvenčí má ještě díry pro kladky, místo k zapadání mostu a uprostřed štítu okrouhlé okno. Přistavěna jest k baště. Takových bašt, nízkých úhledných stavení, rustikou ozdobených, s renesančními štíty jest okolo zámku tré a v té příčině podobal se Křepenický zámek Kratochvíli (ovšem větší a úhlednější) jsa tak přechodem od starých hradův k moderním zámkům.

Průjezdem do kříže klenutým, v němž hrany klenby omalovány jsou podobně jako v dolních místnostech velkého stavení, vchází se do dvora, jenž zavírá zámecké stavení na všech čtyrech stranách. V něm se spatřuje v levo *bašta*, v níž bydlí nájemník dvora. Na zdech jest rýsování a na střeše vysoký komín. Zde bývala vrátnice. K této baště přistavěn jest dlouhý *ovčín*, na němž také bývalo rýsování, ale nyní se jen sem a tam nepatrné známky spatřují. V pravo od brány jest několik stupňů vyšlapaných, kterými se vstupuje na vyšší oddělení a k *druhé* bráně, která jest prostý překlenutý otvor ve zdi. Touto zadní branou lze přijíti do poplužného dvora, který tu jest bezpochyby již od založení zámku, ale od něho oddělen jest zdí. V této se nachází starodávná studně kamením obložená, z níž se posud voda váží. Ve dvoře jsou v pravo a v levo stáje a v zadu proti bráně velká stodola, u níž v pravo jest výjezd do polí.

Ve zdi, která oba dvory dělí, jest branka, k níž jsou ze zadního dvora čtyři stupně. Tou se přichází do síně někdy klenuté a nyní pouhým krovem přikryté, v níž jest v levo vchod *do třetí bašty*, bytu ovčákova. Tato bašta již pozbyla starodávné tvářnosti, kterou si ostatní dvě zachovaly. Také zmizely starodávné komíny, které tu bývaly, a jen zbyly nepatrné známky rýsované. Zde prý bývala kuchyně. *Druhá bašta*, byt šafářův, má dva štíty, rýsování a staré komíny a bývala prý prádelnou.

Uprostřed zámeckého zavření stojí *velký dům*, čtverhranaté stavení věžovaté o 2 poschodích, v němž někdy páni bydlívali, úplně zachované kromě jen některých trhlin uvnitř. Zvenčí na něm lze dobře rozeznati rustiku, ač zabílenou. V přízemí jsou tam, kde jsou světnice, moderní okna. Veliká okna, která bývala v 1. poschodí, jsou zazděna až na malá podlouhlá okénka, protože tu jsou sýpky. V 2. poschodí, které bylo velmi nízké, oken nebylo, kromě jediného okénka, protože tu komůrky bývaly. Vchody bývaly dva; východní ještě jest a druhý je zazděn. Nad oním jest nápis zakladatelův: Festina. Jakub Krzín z Gelczan a na Selczianech a Krzepenicych — 1584. Nad *přízemím* jest strop, jehož trámy jsou ozdobeny malovaným ornamentem pletencovým. V přízemí jest síň dlážděná cihlami, v níž byly malby, nyní jest obílena. Pod ní jsou sklepy. Západně jsou dveře do komory, jejíž obruby na dveřích jsou malovány; odtud jsou

[1]) Světeckého Paměti I 203. [2]) Arch. Třeboňský. [3]) Arch. Č. VI 102. [4]) Arch. Č. II 530, Arch. mus. [5]) Kde se píše o hradišti v Hodíkově, rozumí se tu Zrubek.

Plánek Křepenic.

1 most, *2* první bašta s branou, *3* druhá bašta, *4* třetí bašta, *5* ovčín, *6* velký dům, 7 zadní brána, *8* poplužný dvůr, *9* stodola, *10* stáje, *11* rybník Návesník.

dveře do sklepu, pěkně klenutého, jehož hrany také pěkně jsou malovány, Z dotčené síně k jihu se přichází do světnice. Západně od ní jest zase světnice a východně jsou dvě místnosti. Severní část byla tak zvaná černá kuchyně (alchymistická) do kříže a s lunetami, jižní oddělení je světnice. V starých popisech tu počítají čtyři světnice a čtyři komůrky.

V *prvním poschodí* býval mázhauz, světnice, komůrka a sedmá světnice. Nyní je tu viděti tři místnosti, poněvadž příčky jsou odklizeny. V mázhauze jsou malby obrovských postav již vybledlé. Viděti tu krále, před nímž stojí postava majíc ruce sepjaté, jako by prosila, při rohu severovýchodním ohromného muže držícího jednou rukou kopí a druhou jakousi hůl, v jihozápadním rohu jako ženskou postavu. Okolo dveří, oken a výklenkův jest ozdobná obruba. V jihovýchodní světnici k západu spatřuje se žerav a nad ním panna v oblacích. Na straně jižní jest erb, z něhož jen klenot (dvě křídla) a část přikryvadel zbyly. Na téže straně v pravo od okna jest erb Rožemberský s růží. Z jiného erbu zbyly jen rohy nad helmou. V téže světnici jest zelený sokl a v něm bělavé ozdoby z lupení a ovoce. V jihozápadní světnici spatřuje se římský vojín a ještě jeden vojín, jenž drží v ruce jelení hlavu; mezi nimi jest neznámý erb.

Jak již řečeno patří Křepenický zámek k mladším zámkům byv teprve ke sklonku 16. st. založen. V starší době v Křepenicích tvrze nebývalo, ale staré hradiště jest blízko v lese Dejbří, čtvrt hodiny daleko od Křepenic k severozápadu na horské homoli vynikající nad Vltavou proti Cholyni. Místo to slove »hradiště« neb »na kole«, je objato příkopem a náspem a našly se tu základy stavení.[1]) I jest dosti možná, že tu hrad založen, když Křepenice byly od l. 1322 statkem o sobě a patřily ke vzdálenému Milčínu.

Ves Křepenice totiž, která se již l. 1045 připomíná, když tu člověk darován klášteru Břevnovskému, patřila ode dávna ke hradu Kamýku. Od krále Jana darována l. 1322 *Heřmanovi z Miličína* a s Miličínem dostala se pánům z Rožemberka.[2]) Tito koupivše l. 1352 Sedlčany připojili k nim Křepenice.[3]) V 15. století byly nějaký čas zastaveny ke Chlumci,[4]) ale zase pak drženy k Sedlčanům, když zboží Křepenické l. 1481 bratřím z Lobkovic zastaveno. Dědičné právo na Sedlčanech a vsích k tomu patřících převedeno l. 1503 na proboštství Vyšehradské, ač páni z Lobkovic v zástavním držení zůstávali. Právo to neplatilo sice pro zboží Křepenické, jež l. 1541 od Rožemberkův za příslušenství Choustníka pokládáno,[5]) ale za lidský věk potom i to se zapomnělo a pokládáno vše zboží s Sedlčany zastavené za proboštství.

Mocný *Vilém z Rožemberka* dosáhl toho u krále Rudolfa, že mu (1579) zboží Sedlčanské, totiž město Sedlčany a ves Křepenice a jiné vesnice v zpupné dědictví uvedl za to, že mu byl 5500 kopami povinen. Pan Vilém však zboží toto pro sebe nechtěl, nýbrž prodal je a ještě jiné vesnice od starodávna Rožemberské 1580 *Jakubovi Krčínovi z Jelčan.* Poněvadž však Sedlčany tehdá Ladislavovi z Lobkovic nejv. hofmistru zastaveny byly, vyplatil je Krčín ze svých peněz, a za ostatek sumy trhové postoupil panu vladaři tvrz svou Leptáč.[6]) Nedlouho po koupení zboží našeho počal Krčín stavěti nový zámek k pohodlnému obydlí svému a na paměť jména svého dal jemu název »Nový Hrádek Krčínov«, jak se několikráte v listinách vyskytuje. Stavba dokončena r. 1584, jak nápis na domě velkém svědčí. Ozdobil také nový svůj zámek pěknými malbami a zřídil tam zvláštní kuchyni k provozování oblíbeného tehdáž zlatodějství, což zavdalo příčiny k rozličným strašlivým pověstem o něm, že by se byl duší svou zapsal ďáblovi, jenž mu pak zlato dělati a peníze falešné raziti pomáhal. Krčín byl vladyka nevšední, muž vzdělaný, předkem také milovník umění básnického, malířského a alchymického, obzvláště pak byl hospodář pilný, čilý a obezřetný; v celých snad Čechách nebylo tehdá muže, který by byl správě panství, zvláště hospodářství rybničnému tak rozuměl, jako on.[7]) Tuším, že panství Sedlčanské jen na čas života svého dostal, neb brzo po jeho koupení vložil r. 1580, 31. srpna zápis v dsky zemské, že v dluhu 100 kop Vilémovi z Rožemberka zboží Křepenické postoupil, však má připadnouti Vilémovi teprv po Krčínově smrti a bude povinen dětem Krčínovým 6000 kop gr. č. vyplatiti. Přes to zůstával Krčín dlouhá léta na Krčínově, kdež také 15. září 1587 choť svou Dorotu z Radkovic před tím provdanou Slepičkovou, ženu starou a mrzutou ztratil. Jsa ducha veselého po druhé se oženil (6. listopadu 1588) s dcerou Jana Zelendara z Prošovic. Nabyv ještě několik statkův v okolí zemřel r. 1604 v Obděnicích a v tamějším kostele je pohřben.

Poručníci kšaftem od něho zřízení Vilém Růt z Dirného na Červené Lhotě, Jan Bechyně z Lažan na Netlucích, Jan Měděnec z Ratibořic a Maxmilian Velemyský z Velemyšlovsi na Mitrovicích odevzdali po-

[1]) Heber, Burgen V 174. [2]) Reg. I 44, III 324. 404. [3]) Urbář Rožemb. [4]) Arch. č. III 544. [5]) Arch. Novohradský. [6]) DZ 89, K2. [7]) Nechtíce sezde o něm šíře rozepisovati poukazujeme k slovníku Naučnému (Krčín), Hebrovi (V. 173) a k Břežanově Kronice Viléma Rožemberka a obzvláště k pojednáni Třeboňského archiváře Th. Wagnera (Ein böhmischer Teich- und Landwirth, Mittheil. XIV. 245.)

tom statek Křepenický *Petrovi Vokovi z Rožemberka* (dědici Viléma r. 1592 umrlého), Petr Vok však byl prodal již r. 1601 město Sedlčany, ves Křepenice a jiné vsi *Zdeňkovi Popelovi z Lobkovic* a *na Chlumci* a *Jistebnici*, nejv. kancléři kr. Č. za 6000 k. gr. č., který potom dědicům Krčínovým r. 1604, 24. března sumu trhovou zaplatil a je tak svrchupsanými 6000 kopami odbyl. Zdeněk prodal zboží Sedlčanské manželce své *Polyxeně z Pernšteina*, po jejíž smrti (1642) připojeno ke Chlumci.[1]) L. 1667 bylo tu 8 pokojů malovaných, 8 sklepů suchých, tři podzemní, 5 komor malovaných, mázhauz malovaný, kuchyně klenutá s spižírnou, pekárna klenutá, marštale na 30 koní a sýpky v nově vystavěné.[2])

Tvrz v Křepenicích.

NEDRAHOVICE TVRZ.

Nedrahovicích býval zámek, před tím tvrz. Zámek stával v nynějším dvoře v těch místech, kde jest velká kolna, z níž snad některé zdi ze starého zámku pocházejí. Naproti kůlně k jihu jest ve starých zdech dřevník. Odtud jde ke kůlně stará sice, ale v nově opravená zeď lámajíc se v úhlu. Z té zdi vystupuje k západu roh zdi, opíraje se o kolnu, pod níž jsou sklepy. Do těchto jsou dvoje starodávné dveře, jedny asi z 15. neb počátku 16. st. pocházející a v pravo od nich jiné do půl kola sklenuté. Ve sklepu jednom jest klenutí spočívající na sloupu uprostřed postaveném.

Na Nedrahovicích seděli l. 1366 bratří *Jaroslav* a *Mikuláš*, kteří si s farářem Jesenickým louky u Nedrahovic za jiné zboží vyměnili.[3]) L. 1389 seděl tu jakýsi *Jindřich Mikuláš z Nedrahovic* erbu kola,[4]) byl l. 1430 v bratrstvu Táborském, ale po r. 1436 sloužil Hynci Ptáčkovi. Když jej Táborští l. 1441 jali, vyhlašoval jej Oldřich z Rožemberka za svého služebníka. Ještě l. 1452 témuž pánu vojensky sloužil. L. 1465 byl purkrabí na Chlumci.[5]) Asi v ty časy žil *Přibík*, jenž byl již l. 1457 mrtev zůstaviv sirotka *Jana*.[6]) Týž byl již l. 1462 zletilým a l. 1486 koupil si tok vody z rybníka Novodvorského.[7]) L. 1496 byl již mrtev i s dcerou svou a zboží jeho bylo v držení rozličných osob.[8]) Část Nedrahovic držel již 1490 *Jan Řídlo z Mokřan* a asi od r. 1496 celé kromě mlýna, který měla Kateřina Měděncova. Seděl tu ještě l. 1507.[10]) Později tu seděl *Ondřej Víta ze Rzavého*, kterýž Nedrahovice ok. l. 1530 *Janovi z Kalenic* prodal.[11])

L. 1550 koupil Nedrahovice *Petr Zálužský z Podhoří* s manželkou svou Johankou z Úšavy[11]) a t. r společně se Zikmundem Valkounem statek Obořiště. Zemřel buď na počátku r. 1562 neb ke konci předešlého. Posledním svým pořízením odkázal Nedrahovice manželce své Marjaně z Říčan, ale tak, kdyby i s dětmi zemřela, aby spadl statek na Jana Čabelického z Soutic a Jetřicha Blíživského z Blíživa.[12]) Marjana vdala se po druhé za *Jana Černína z Chuděnic*, jemuž 5 synů a tři dcery porodila. Jan po její smrti byl poručníkem nezletilých dětí[13]) (1578) až do své smrti. Ze synů Protiva se záhy oddělil, a ostatní byli do r. 1593 se sestrami společnými držiteli. Oddělivše sestry a bratří Viléma a Heřmana rozdělili se Diviš a Humprecht l. 1593 tak, že onen vzal Nedrahovice statek mateřský, tento Lštění statek otcovský.[14]) Měli ještě právo k Nedrahovicům Blíživští a Čabeličtí, majíce statek podle pořízení Petra Záluzského po smrti Marjanině děditi, ale Diviš je splatil, onyno l. 1605, tyto l. 1612.[15])

Diviš byl ve přízni u císaře Rudolfa přestoupiv ke katolické víře. Císař Matyáš učinil jej na čas místodržícím a hejtmanem Pražského hradu. Při povstání v l. 1618—1620 dal se potřebovati od stavů a krále Bedřicha, ale hlavně mu za vinu dáváno, že l. 1618 stavy ozbrojené jako hejtman na hrad pustil. Trest byl krutý. Odsouzen hrdla i statků a mečem popraven. Baltazar de Marradas zabrav Nedrahovice pro svůj pluk zastavil je (1621) *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina* ve 4000 fl. Téže paní pak 1623 od komory doprodán.[16])

[1]) DZ. 133, N 9, 178, B 20. [2]) Arch. Roudnický. [3]) Borový Lib. erect. I 50. [4]) Rel. tab. I 525. [5]) Arch. Č. III 502, Arch. kap. Vyšehrad. a Třeboňský. [6]) DD 16 f, 119. [7]) Paprocký O st. ryt. 186, Rel. tab. II 419. [8]) DD 17 f, 141. [9]) Arch. kapit. DZ. [10]) DZ. 4, D 1. [11]) DZ. 9, G 23. [12]) DZ 14, G 4. [13]) Arch. Hradecký. [14]) Arch. Hradecký DZ. 176, B 24. [15]) DZ 14, G 4, 179. O 15 Arch. [16]) Roudnický, Bílek Děje Konf.

Po smrti Polyxenině připojen jest zámek, který Černínové na místě staré tvrze vyzdvihli, k panství Chlumeckému. Švédové učinili v pokojích velkou škodu; nicméně zůstal zámek celý, jen na paláci (1652) byly trámy již špatné a ve světničce pod krovy táflování prolomeno. V jiné zprávě praví se o zámku, že byl ve čtyři strany vystavěn, šindelem přikryt a obsahoval 10 pokojů malovaných, 7 sklepů suchých, 5 sklepův pro pivo a víno, 13 komor, kuchyni a pekárnu. L. 1662 shořel od hromobití. Po ohni a opravení tu bylo (1667) 17 pokojů, 3 rundely, pekárna, 9 sklepů a kuchyně. Ještě l. 1668 děláno na zámku. Kníže Václav tu někdy přebýval; l. 1652 připomíná se pokoj, »kde kníže bývá«.[1]) Když pak l. 1795 dne 9. září všechen dvůr i se zámkem vyhořel a zdi hrubě porouchané hrozily se sesouti, rozebrány a nechány jen ty skrovné zbytky, které se dnes spatřují.[2])

OBDĚNICE ZÁMEK.

Obděnice jest ves v horském úkrytu jižně od Sedlčan. V ní se spatřují posud zbytky bývalého zámku, který byl v 16. st. na místě prvotní tvrze vystavěn. Posud jsou příkopy patrny a hradby, jež bývají vydatným lomem. Ze stavení zbylo přízemí, poněvadž horní patro pro sešlost již dávno bylo rozebráno. Na straně východní jest brána do půlkruhu zklenutá, kterou se přichází na dvorek. Z něho k severu jest vyhlídka otevřena, ale znáti jest, že taková věžovatá stavba, jako jest nad branou, stávala ještě jedna a pamětníci to také vypravovávali. Na dvorku, v pravo od brány, jest přistavěno stavení, které není původní, ale pod ním se nacházejí staré sklepy. Na straně západní a pod hradbami ze strany severní jest všechno zastavěno domky. Sem i tam viděti jest staré dveře s kamenným vroubením, jako bývá v starodávných staveních.

Obděnice připomínají se již r. 1219, jsouce sídlem *Martinovým*.[3]) Na tvrzi snad sídlel *Příbek*, jenž l. 1333 Lochkov křižovníkům postoupil směnou za Vrančice a Ostrov. L. 1357 zase se připomíná *Přibík*, jehož erbem byly dvě ptačí nohy s pazoury.[4]) Od papeže dostal l. 1359 úplné rozhřešení pro pád smrti. Současně se také připomíná *Kuneš*.[5]) V následujících dobách byly Obděnice v držení rodiny, která měla na štítě pintu. V l. 1369 a 1376 všichni toho rodu podávali faráře do Obděnic. Mezi nimi byli jen zdejší Přibík a Mrakeš, Ješek, Rynart, Přibík, Zdeněk a Petr,[6]) ale přece jeden Přibík (1373) byl erbu ptačích pazourů a jiný Přibík l. 1418 má na štítě pintu.[7]) Na dvorci jednom odumřela Přiba vdova po Jechovi a ten držel l. 1394 Buzek. Přibík erbu pinty koupil l. 1407 jeden dvůr v Obděnicích od Přibíka Vindule, jenž ještě t. r. zemřel.[8]) Kromě Přibíka seděl tu také v l. 1407—1418 *Oldřich*.[9])

Od r. 1452 nejednou se připomíná *Jan Jedlice z Obděnic*, jenž byl téhož rodu jako Valovští z Úsuší. Sloužil pánům z Rožemberka a proto se jméno jeho v jejich pamětech nejednou vyskytuje.[10]) Našli jsme jej naposled k r. 1475. Po něm dědil *Kunrat z Petrovic* téhož erbu a uhájil si i držení, když se tu jednalo l. 1489 o odúmrt.[11]) L. 1489 daroval odtud plat k oltáři sv. Alžběty ve špitále Krumlovském.[12]) L. 1504 patřily Obděnice *Mikuláši Smrčkovi ze Mnichu*; tak totiž psáno v listu, jímž prodává Lhotskou řeku u Soběslavě.[13]) Po něm byl pánem na Obděnicích *Předbor z Radešína* (1523) a Kateřina vdaná z Radešína roz. z Vrchovišt prodala Obděnice před r. 1540 *Oldřichovi Smrčkovi ze Mnichu*.[14]) Tento zemřel před r. 1557 zůstaviv tři syny, kteří se t. r. rozdělili. *Jindřich* nejstarší dostal Obděnice zámek s dvorem a příslušenstvím. Jan vzal Trkov a Petr Krašovice.[15])

Jak dlouho Jindřich žil, není nám známo. Od r. 1581 držel *Oldřich mladší* snad syn jeho Obděnice. V l. 1582—1584 měl pře u komorního soudu pro rozmanité násilnosti.[16]) L. 1593 prodal zámek Obděnice s nevelkým příslušenstvím *Jakubovi Krčínovi z Jelčan* na Křepenicích.[17]) Podnikavý tento muž učinil na statku zdejším velké opravy, při čemž si podle svého způsobu bezohledně vedl. Jindřich Doudlebský, jenž držel dva grunty v Obděnicích, žaloval na Krčína, že dal skrze obec k té vsi náležitou, strouhy zdělati, do nich trub dřevěných naklásti a tudy vodu od vsi Ohrady před zámek Obděnice vésti bez vůle Jindřichovy a též že při kostele na obci za dvorem nemálo gruntův do země k stavení vybrati a vymetati dal.[18]) Krčín měl teprve pokoj, když l. 1601 Petrovice s těmi dvěma grunty Obděnskými přikoupil.

Krčín zemřel l. 1604 buď v lednu neb únoru. V Obděnicích dal si vytesati náhrobek, na němž si dal latinský nápis tohoto smyslu: Příteli! ani bratru toto nezáviď; odpočívá svoboden, bezpečen a již věčný. Nepřišel o světlo, anobrž jistější a jasnější získal. Netrápí jej ani vášeň, ani lakomství, ani dychtivost po bohatství, ani strach z chudoby, aniž uši jeho jsou bičovány láním, nýbrž všech statkův přírody s největší rozkoší a tichostí přijal a všeliké blaženosti požívá; proto jest závist oplakávati blaženého a pošetilost litovati zhynulého. V nápise není nejmenší narážky, že by byl prokazoval kdy nějaké dobrodiní. Výtečný jsa hospodář

[1]) Arch. Roudnický. [2]) Místop. bibl. VI. 101—107. [3]) Reg. I 285. [4]) Arch. křižovnický. [5]) Reg. Vatik. [6]) Lib. conf. [7]) Arch. Třeboňský a Hradecký. [8]) DD 13 f. 103, 14 f. 133, Rel. tab. II 33. [9]) Acta jud. Lib. conf. [10]) Arch. Třeboňský, Arch. Č. VIII 138. [11]) DD 17 f. 191. [12]) Rel. tab. II 436. [13]) Arch. Vyšehradský. [14]) Reg. k. s. DZ 8. S 4. [15]) DZ. 65 M 20 — N 12 [16]) Reg. kom. soudu. [17]) DZ. 26. L 11. [18]) Reg. k. s.

všechno jen obracoval na svůj zisk a byť zřejmé křivdy nekonal, přece byl lidem horší vrchností než méně dbalý hospodář. Jeho vládu lidé dlouho pamatovali a za jakou ji měli, o tom svědčí pověsť, že strouhu pod zámkem Obděnickým čert s Krčínem vyoral. Krčín prý tahal po smrti a čert ho pobízel. Lidé slýchali v noci na tom místě bědování. Jednou v noci k ránu slyšeli huhňavý hlas: Švihni ho, švihni ho! (od jiného čerta, který svého druha pobízel) a ten, co oral, odpověděl: I vždyť jsem ho švihl, až mi zášňorec (šňůrka u biče) uletěl. Ráno, když tam lidé přišli, našli vyoranou strouhu a kus řetězu. To byl ten zášňorec.

Krčín byl statky svoje Obděnice, Petrovice a jiné drobné statky odkázal svým pěti dcerám, které se pak rovným dílem rozdělily; Obděnice dostaly se nejmladší dceři *Johance* vdané *Myškové.* Tato postoupila Obděnic l. 1611 *Oldřichovi Myškovi ze Žlunic*, tuším manželu svému.[1]) Oldřich propadl l. 1623 oba své statky i Obděnice i Kamýk, jež oboje prodány *Polyxeně Lobkovské* z Pernšteina.[2]) Tím připraveno spojení jich s Chlumeckem. L. 1652 píše se o zámku Obděnském, že jsou krovy všechny zlé, tak že daremná oprávka a musí se z gruntu vše šindelem pokrýti. L. 1667 byl zámek dílem cihlami, dílem šindelem přikryt. Bylo v něm 6 pokojův, 4 suché sklepy, 11 komor, kuchyně, lednice.[3]) Asi po stu letech byl hotovou zříceninou.

[1]) DZ. 237 G 19. [2]) DZ 292. B 15. [3]) Arch. Roudnický.

Kamýk v letech 60. min. století.
(Podle kresby Chalupovy.)

TVRZE V OKOLÍ CHLUMCE.

Nedaleko Chlumce jest poplužní dvůr Ústupenice. Hned za samým dvorem jest tvrziště tak rozsáhlé, že tu prostranný hrad stávati mohl. Tvrziště objímá násep a příkop, jež se vodou nadýmati mohly. Část tvrziště zabírá sklep, jenž pochází ještě ze staré tvrze; jen klenutí je nové. V něm se našly koňské podkovy a hnáty, a na tvrzišti se odkryly zdi. Ústupenice byly na počátku 14. st. statkem *Janka* erbu růže, jehož bratrem byl Ctibor z Drahonic. Janek měl syny *Přibyslava*, *Rynarta* a *Dobeše*, kteří l. 1318 od báby své Domky vsi Kostelec a Skalsko obdrželi.[1]) Nejmladší Dobeš obdržel l. 1323 od papeže kanovnictví při Pražském kostele, byl l. 1341 kaplanem královým a také kanovníkem Vyšehradským,[2]) stal se při Pražském kostele kustodem (1342) a po povýšení Arnoštově na biskupství děkanem (1343); avšak již l. 1346 zemřel.[3]) Přibyslavovi potomci seděli na Maršovicích a vymřeli na Pořešíně v 15. století. Poslední z nich měli ještě pečeť Přibyslavovu s růží.[4]) Jednomu Rynartovi l. 1349 od papeže slíbeno nějaké obročí duchovenské, ale není zřejmo, byl-li to svrchupsaný Rynart anebo snad jeho syn neb synovec. K této rodině snad náležel *Hrd*, který se l. 1373 připomíná.[5])

Po této rodině následovala jiná, která pečetila se lvem. Řada jich začíná se *Janem*, jenž ok. l. 1380 ves Rakovice Oldřichovi z Rožemberka prodal.[6]) Bratrem snad jeho byl *Renvald*, jenž ok. l. 1382 Ústupenic se dvojím poplužím a vsí nabyl a sem (1382) věno své manželky Markéty převedl.[7]) L. 1393 dal synu svému *Renvaldovi* Popovice od krále darované za díl.[8]) Tento byl již před tím s Bohunkem bratrem se dostal v držení Pušperka a prodal Popovice králi Václavovi. Avšak Renvaldovi staršímu, jak se zdá, patřila jen polovice tvrze. O druhé polovici tvrze dovídáme se z pozdějších pamětí, že patřila *Rynartovi Pohanovi*. Tento se připomíná již od r. 1373[9]) a žil ještě r. 1394.[10]) *Renvald z Ústupenic* prodávaje l. 1410 polovici Ústupenic tvrze dí, že ji držel po Rynartovi Pohanovi otci; jak se zdá byli tedy dva Renvaldové.[11]) Polovici tu koupil *Přech z Olbramovic*, ale trvale jí nepodržel. V stížném listu l. 1415 čtou se *Lipolt* a *Přibíček z Ústupenic*,[12]) ale rodu jich neznáme. Okolo l. 1450 patřily Ústupenice kromě jediného člověka ke hradu Chlumci.[13]) Tvrz tehdá ještě stála, ale v pozdějších pamětech se nepřipomíná.

Stará tvrz **Počepická** již dávno zanikla. Po vsi se psal l. 1219 Ctibor.[14]) Ve 14. st. tu byl farní kostel a při něm kaplanství. Když toto po vladykách z Pořešic odumřelo, daroval je král Václav Purkartovi z Janovic na Chlumci,[15]) ale držitelé vsi *Volkéř*, *Linhart* a *Dik* právo svoje (1385—1386) ubránili.[16]) Dik zemřel před r. 1389 zůstaviv sirotky; ti pak l. 1391 s Linhartem, Volkéřem a Odolenem k dotčené kapli kněze podávali. Ti všichni také l. 1393 s vrchností Chlumeckou byli patrony kostela farního.[1]) Tak to bylo i l. 1398 s kaplanstvím, jen že na místě sirotkův Dikových byl Petr z Petrovic, ale patroni kostela l. 1404 byli zase ti jako r. 1393. Po Volkéři zůstala vdova Mila, která v l. 1404—1406 kaplanství platem a rolí obdařila.[2]) Anna vdova Dikova zapsala (1406) věno své v Počepicích bratřím z Petrovic a *Bolesudovi* synu svému a zemřela brzo potom.[3]) Petr pak z Petrovic, poručník Bolesudův, zapsal l. 1419 na spásu rodičův plat na Vitíně k Počepickému kaplanství.[4]) Bolesud připomíná se pak r. 1413, kdež prodal plat v Plesišti k Milevské faře. Současně seděl v Počepicích *Štěpán z Petrovic* a žil *Rynart z Počepic*, jemuž od domu Rožemberského dědictví v Třebnicích zastaveno.[5]) Tito všichni zemané i vladyky Petrovští byli erbu nůžek na stříhání ovec. Seděl pak tu ještě jiný rod, jenž měl štít křížem na čtyři pole rozdělený, z něhož pocházel 1506 až 1510 *Štěpán z Počepic*.[6]) Předkem jeho snad byl *Jindřich*, jenž se v pamětech l. 1444 – 1476 připomíná.[7])

Počepičtí z Počepic, kteří žili v 16. století, byli erbu čápa. Paprocký začíná jich řadu Jiříkem, synem jeho Mikšem a vnukem Václavem. Jen tento je z pamětí doložen a je-li řada ta pravdivá, dopadl by Jiřík do první polovice 15. stol., ale jistě se nepsal z Počepic. Erbu čápa byl *Jindřich* l. 1490 a *Václav* l. 1516.[8]) Onen žil ještě l. 1518[9]) a tak se zdá, že byli bratří. Václav držel Počepice sám a věnoval na nich manželce Anně ze Šanova. Synové jeho byli *Jan*, *Jindřich*, *Jiří* a *Petr*, kteří l. 1544 věnný zápis obnovili.[10]) Petr s Annou obnovil kostel zdejší, pročež se v něm erby a nápisy jich (1553) spatřují. L. 1559 prodali dotčení čtyři bratří tvrz Počepice s dvorem a vsí a dvě vesnice *Janovi staršímu Lipovskému z Lipovice*,[11]) kterýž pak týž statek l. 1561 *Sezimovi Miřkovskému ze Stropčic* pustil.[12]) Od tohoto koupila jej l. 1568 *Kateřina Počepická z Ušavy*,[13]) manželka Petra dotčeného. Tento prodal část vsi Vitína Alžbětě z Prostého, manželce Václava mladšího Počepického, a za stržené peníze koupil od téhož Václava dva dvory v Počepicích s krčmami a pivovarem.[14]) Kateřina zemřela l. 1589, učinivši l. 1580 poslední pořízení, jímž statek Počepice Petrovi odkázala.[15]) Avšak l. 1589 buď byl Petr již mrtev, anebo brzo po manželce zemřel. Neb ještě t. r. uvázali se v Počepice jeho dědici, totiž všichni z rodu Počepického živí, Václav, Adam, Odolen, Jindřich, synové n. Janovi, pak Marjana vdaná Vřesovcová, Jan, *Veronika Počepická ze Vchynic* vdova po Jindřichovi a *Jan Jindřich* její syn.[16]) Tito dva poslední ujali Počepice od spoludědicův a Jindřich je držel ještě l. 1592, kdež přikoupil část Mokřan. Avšak nedlouho potom byl v jich držení Václav starší a ten je prodal 1597 *Jindřichovi Doudlebskému z Doudleb* a na Petrovicích.[17]) Od tohoto nabyl Počepic r. 1602 *Václav nejstarší Vratislav z Mitrovic* a ve Mníšku,[18])

[1]) Tab. vet. 121, 223. [2]) Reg. III 337, IV 396, 460. [3]) Reg. Vatikánská. [4]) Pečeť v arch. Novohradském. [5]) Borový, Lib. erect. I 94. [6]) Arch. Třeboňský. [7]) Rel. tab. I 475. [8]) Rel. tab. I 551. [9]) Borový, Lib. erect., I 94. [10]) Manual v arch. kapit. Rel. tab. I 519. [11]) Rel. tab. II 77. [12]) Arch. Č. III 188. [13]) Arch. Třeboňský. [14]) Reg. I 285. [15]) Borový, Lib. erect. III 324. [16]) Tadra, Acta jud. II 338, 386.

[1]) DD 13 p. 77, Lib. conf. [2]) Lib. erect. V 72. [3]) DD 14 f. 134. [4]) Lib. erect. VIII 97. [5]) Arch. Orlický a Třeboňský. [6]) Arch. Hradecký. [7]) Arch. Č. III 530, Arch. Třeboňský. [8]) Arch. kapitolní a Orlický. [9]) DZ. 2. F 6. [10]) DZ. 5. H 15. [11]) DZ. 56. A 28. [12]) DZ. 57. A 1. [13]) DZ. 16 G 29. [14]) DZ. 20. J 1. [15]) DZ. 24. M 23. [16]) DZ. 25. B 21. [17]) DZ. 173. E 16. [18]) DZm. 236. G 17.

jenž nedlouho po r. 1607 zemřel. Vdova Regina Vratislavova z Bukovan, jež byla poručnicí dětí, nemohla statek pro dluhy zdržeti a prodala jej proto l. 1609 *Polyxeně Lobkovské.*[1]) V první polovici 17. st. ještě stála tvrz do polovice od kamene a ostatek ode dřeva vystavěná. V ní byly tři světnice, v nichž se již pro sešlost bydleti nemohlo, dva sklepy, komora a kuchyně. Z toho l. 1667 zbyla jedna světnice nad vraty, bez oken a kamen, v níž měl šafář řezanku pro dobytek, sklípek, v němž byly sýry, a dílna, v níž šafář pracoval.[2])

*

V **Plešištích** prý byly zbytky nějakého zámečku. V pamětech se o žádné tvrzi tu nedovídáme.

*

Ve vsi **Pořešicích** jest vysoká sýpka do čtverhranu založená a do prvního poschodí se vypínající. K tomu stavení přícházelo se *branou*, zajímavým to stavením, jež l. 1894 zbořeno bylo.[3]) Brána byla majetkem hospodářův v č. 19 a 20. Byla vystavěna z lomeného kamene do polokruhu zklenutá, zeď její nad ní byla vyzdvižena až do rovnosti a na též zdi byla krancle o sedmi podkovových ozdobách z cihel vystavěných.[4]) U jiného stavení na vsi znáti jest zbytky rustiky ze 16. století.

Stavení dotčené jest záhadné. Pořešice vyskytují se od 11. až do 13. století v držení *kláštera Ostrovského.*[5]) Ve 14. st. tu byly vladyčí statky, jeden Markéty z Pořešic asi r. 1380 a jiný ok. l. 1400 Vyšatův, který po jeho smrti měl spadnouti na krále.[6]) V 15. st. patřily Pořešice ke hradu Chlumci a tak až do r. 1850. Že by tu bývalo nějaké panské hospodářství, z pamětí se nepoznává; možná však že tu koupil v 16. stol. nějaký šlechtic hospodářství.

*

Blízko vsi **Zvírotic** (staročesky Zvierotic anebo i Zvieřetic) něco výše při Vltavě nachází se tvrziště,[7]) jež se jmenovalo tak jako ves a kdysi k rozsáhlým statkům pánův z Rožemberka patřívalo. Ves Zvírotice původně královskou daroval král Jan r. 1322 se zbožím Křepenickým *Heřmanovi z Miličína*, jenž mu byl ve výpravě králi Ludvíkovi na pomoc podniknuté věrně sloužil.[8]) Jak se zdá, zůstaly potom vesnice ty při panství Milčínském a s ním se dostaly v držení pánův *z Rožemberka.* V letech 1369—1384 připomíná se častěji *Hroch ze Zvěrotic*, jenž byl purkrabí Rožemberským,[9]) jak se zdá na naší tvrzi a nelze tu mysliti, že by se byl psal po Zvěřeticích u Soběslavě neb Zvířeticích v jižních Čechách. R. 1369 nacházíme jej v jistém jednání o zboží Radenínské,[10]) v l. 1381—1394 často zastupoval své pány při Pražských soudech. Mezi purkrabími Rožemberskými r. 1412 vyčtenými Zvířetický se nepřipomíná. Pan Oldřich z Rožemberka prodal r. 1450 právo své na vsech Křepenicích, Lichovách, Zvěroticích, Záběhlicích a Kramostech *Petrovi z Janovic* a Oldřichovi synu jeho,[11]) ale zboží tohoto zase nabyl, poněvadž se Zvěrotice r. 1548 při úřadu Křepenickém a na panství Choustnickém připomínají. Další osudy sdílely Zvírotice se zbožím Křepenickým. Tvrz byvši snad již od pánův Miličínských vystavěna, dlouho asi netrvala a bezpochyby již v 15. století zpustla.

*

[1]) DZ. 183. M 10. [2]) Arch. Roudnický. [3]) Soupis Sedlčanska 80. [4]) Dopis (z r. 1884) Karla Petříka řídícího v Počepicích. [5]) CDB. I n. 46, II 353. [6]) Lib. erect. XIII 31, DD II 11. Viz i Arch. Č. 31, 151. [7]) Vlasákova Místop. bibl. V 161. [8]) Reg. III 324, 404. [9]) »Hroch purkrabě ze Zvieřetic« slove r. 1384, ale na jisto 1408 Hroch z Beztuhova sed. na Křešicích, někdy purkrabě na Zvieřeticích. Viz Arch. Český XXXI díl a Tadrova A .j. VI 345. [10]) Rel. tab. I 437. [11]) Arch. Č. III 544.

V městečku **Krásné hoře** bývala prý tvrz, jež přeměněna na špejchar při dvoře stojící.[1]) Městečko to hor zlatých patřívalo ke stolním statkům králové[2]) a pak drženo ke hradu Karlšteinu. S dovolením krále Ferdinanda postoupil Šebestian Markvart z Hrádku purkrabě Karlšteinský (1554, 8. června) městečka Krásné hory *Vácslavovi Podhradskému z Vlčí hory*, vyměniv si je za statek Běleč ke Karlšteinu příležitější.[3]) Jest tedy možná, že buď Podhradský neb *Jan Orel z Plavče*, který po něm následoval, tu tvrz vyzdvihli. Orel statek ten zadlužil a tu *Jáchym Novohradský z Kolovrat* položil l. 1572 1000 kop pro Orla,[4]) aby závady na témž statku svedl a statek čistý v moc Jáchymovi do dvou let uvedl. Než se to stalo, umřel Orel a vdova Anna Třemovská z Předenic odevzdala město Krásnou horu a ves Bražnou Jáchymovi, jenž tušim 1500 kop doplatil. Ve dsky mu vloženo teprve l. 1576.[5]) Ale již t. r. prodal Jáchym týž statek *Ladislavovi Popelovi z Lobkovic* a patřil odtud ke Chlumci.[6])

*

Ve vsi **Skoupém** vznikla tvrz teprve v 16. stol. Ves byla prvotně kláštera Milevského, až do r. 1479 držena od pp. z Janovic a od r. 1479 patřila ke Zvíkovu. L. 1581 odprodána *Adamovi z Kalenic,*[7]) jenž tušim tu tvrz vyzdvihl. Od něho koupil týž statek l. 1596 *Jakub Krčín z Jelčan*[8]) a držel pak k Obděnicům. Když Krčín l. 1604 zemřel, dělen statek jeho mezi dcery. Na jeden díl položen Skoupý s několika vesnicemi. L. 1615 držel týž statek *Zikmund Hložek ze Žampachu.*[9]) Témuž týž statek s tvrzí starou ode dřeva zabrán a prodán 1623 *Polyxeně Lobkovské,*[10]) která jej k Sedlčanům připojila. Od její smrti patřil k Chlumci. Tvrz, ač ze dřeva, stála ještě l. 1667.

*

Jižně od Sedlčan jest kostelní ves **Nechvalice**, až do r. 1502 sídlo statku. Z bývalé tvrze nezbylo památky. Držitelé její ve 14. st. byli erbu orlice, jako páni z Janovic a z Olbramovic. L. 1370 drželi ji *Diviš, Přibík* a *Vavřinec* snad bratři a l. 1378 Diviš sám. Po něm následovali jeho synové, ale kromě nich připomínají se i jiní, kteří snad část vesnice drželi, jako ok. l. 1380 *Racek* a l. 1382 *Aleš* s bratrem svým Půtou ze Chvalova.[11]) *Soběhrd* a *Bohuslav Záček* synové Divišovi připomínají se od r. 1378[12]) a později nejednou v pamětech. L. 1393 spolčili se vším svým dědictvím[13]) s Mikulášem z Libčic, podávali ke kostelu v Nechvalicích a l. 1404 prodali kancléřství knížectví Vratislavského, které byli od krále Vácslava obdrželi.[14]) Soběhrd brzo potom zemřel a Bohuslav držel Nechvalice sám a zřizoval l. 1414 rybník, jímž role fary Obděnské zatopil. Za to dal náhradu.[15]) Žil ještě l. 1419.[16]) Po Soběhrdovi byl syn Mikuláš, jenž držel Staré sedlo. R. 1454 byl tento již mrtev i s dětmi, kromě dcery Bonuše. Také po Záčkovi byly dcery a snad synové *Diviš* a *Vácslav*, kteří se l. 1454 na zboží Starosedlské táhli.[17]) Diviš byl pánem na Nechvalicích ještě l. 1465;[18]) ale poněvadž se *Ctibor Vidlák z Kuního* l. 1463 také z Nechvalic psal,[19]) lze za to míti, že byly Nechvalice buď rozděleny, aneb že vyšly z držení Nechvalských a že je Diviš zase od Ctibora koupil. Od r. 1474 setkáváme se zase s *Divišem z Nechvalic*, tušim synem předešlého,[20]) který tu seděl do r. 1502. T. r. prodal tvrz Nechvalice s vesnicemi *Vácslavovi* a *Ladi-*

[1]) Heber, Burgen III. [2]) Reg. IV 349. [3]) DZ. 11, 923; 25. [4]) DZ. 60. O 7. [5]) DZ. 19. A 3. [6]) Viz podrobně ve Vlasákově Místop. bibl. V 77—82. [7]) Břežan Reg Svamberská. [8]) DZ. 171, C 9. [9]) Rozvržení sbírek. [10]) Bílek Děje konf. [11]) Lib. conf. DD 13 f. 96, Arch. Třeboňský. [12]) Tadra Acta jud. I 280, 283, 286. [13]) Rel. tab. I 374. [14]) Lib. conf. Kopiář Přemyšlovský. [15]) Lib. erect. [16]) Arch. Orlický. [17]) DD 16 f. 156. [18]) Arch. Č. VII 256. [19]) Arch. Třeboňský. L. 1466 také Jan Vidlák z N. (Arch. města Vratislavě). [20]) DD 16 f. 75.

slavovi Popelům z Lobkovic.[1]) Nechvalice patřily od té doby ke Chlumci.

*

Do **Ředic** kladou Heber (na mapě k V. dílu) a Sommer (Ber. Kr. 175) tvrz, také se nachází poznámka o tom v Heberově pozůstalosti v arch. Rychnovském. V pamětech o tom není zmínky. Snad je to zbytek z nějakého svobodství, jichž tu bylo šest v 18. století.

*

Ve vsi **Nových dvořích** (vlastně Novém dvoře) v osadě Jesenické bývala tvrz až do 17. st. Pánem tu byl l. 1406 *Jan z Nového dvoru.*[2]) Vladyky odtudž pocházející byli později v držení Hostišova, zejména 1440 *Mikuláš* a 1462—1470 *Jan.*[3]) Snad byl také téhož rodu *Bohuslav*, jenž l. 1486 Nový dvůr držel a tu nový rybník založil a o vodu z něho tekoucí s Janem Nedrahovským se smluvil.[4]) Týž žil ještě l. 1506 a nástupcem jeho byl *Jan*, jenž měl l. 1525 spor o koně a vozy lidem jeho v Prčici pobrané a l. 1531 zemřel.[5]) Zůstala po něm dcera a dědička Lidmila, ale Diviš, Bedřich a Čeněk bratří Doudlebští uvázali se bezprávně v její statek.[6]) Lidmila, dosoudivši se statku, vdala se za *Petra Měděnce z Ratibořic* a l. 1545 si tvrz Nové dvory s vesnicemi v obnovené dsky zemské vložila.[7]) Statek dědili po ní synové *Ladislav starší*, *Bohuslav*, *Jiřík* a *Albrecht* se sestrou svou Marjanou, vdanou Lvovickou, kteréž z něho dali 200 kop za díl.[8]) Asi tehdá se rozdělili. Ladislav dostal za díl Čachořice a Bohuslavovi zůstaly Nové dvory. Bohuslav připomíná se ještě na počátku 17. století. L. 1605 prodal Divišovi Černínovi les Hluboký a ještě 1611 byl pánem na Nových dvořích.[9]) L. 1612 část jeho statku totiž ves Nové dvory a ves Ředičky Polyxeně z Pernšteina odhádána.[10]) Část tato snad již od té doby zůstala při Sedlčanech a Chlumci. Ostatek (tvrz se dvorem) držel l. 1612 *Jan nejstarší* Bohuslavův syn, a tak i l. 1616.[11]) Ale v následujících letech patřily Nové dvory k Čachořicům a s nimi připojeny ke Chlumci. V první polovici 17. století stála v Nových dvořích ještě tvrz, ale byla všecka na spadnutí. Před r. 1667 i s dvorem již shnilým zbořena.[12])

*

Čachořice jest nyní poplužný dvůr, dříve tu bývala také ves s tvrzí. Ves se připomíná již l. 1382, když tu statek po Matějovi, a l. 1414, když zboží po Velíkovi odumřelo.[13]) Později patřily Čachořice k Novým dvorům. Teprve ok. l. 1572 odděleny pro *Ladislava staršího Měděnce z Ratibořic*, který tu teprve tvrz vyzdvihl. Týž zemřel l. 1577 a poručníkem sirotkův stal se bratr jeho Bohuslav.[14]) Statek ten držel později *Jan mladší* syn Ladislavův.[15]) Tento zúčastniv se vzpoury zemřel mezi povstáním a statek jeho Čachořice s Novými dvory mocně vzat a prodán l. 1623 *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina.*[16]) Tvrz stará byla ok. l. 1656 na rozboření, že byla ze dřeva. L. 1667 zbyla z ní nahoře světnice a tři malé komory a pod tím při zemi komora, chlívek na telata a dílna pro šafáře.[17])

*

V **Trkově**, vísce v osadě Jesenické jest sýpka, která byla udělána z bývalé tvrze. Po té tvrzi psal se *Petr z Trkova*, který byl od r. 1402 všude jinde po Čechách, jen ne v našem okolí.[18]) Zdá se proto, že Trkov prodal. Komu však patřil, není známo. L. 1463 připomíná se *Přibík z Trkova*,[1]) a l. 1489 seděl tu *Jan z Březí.*[2]) Odtud nazývaly se tři městské rodiny na Táboře z Trkova neb Strkova, totiž Hroškové, Kropáčové a Kučerové. Naposled měl Trkovské zboží *Vácslav Kučera* a ten je prodal l. 1530 *Mikuláši Hroškovi.*[3]) Od tohoto koupil Trkov *Oldřich starší Smrčka* ze Mnichu, jenž držel Obděnice[4]) a tu sídle nechal zdejší tvrz zpustnouti.

Když se Oldřichovi synové l. 1557 dělili, dostal *Jan* zboží Trkovské s pustou tvrzí a v těch mezech, jak to byl otec koupil.[5]) Týž obnoviv tvrz na ní a všem zboží manželce Dorotě Smrčkové z Jiljova (1562) věnoval.[6]) Nějaký rok potom prodal Trkov, jenž se nacházel l. 1574 v držení *Šebestiana z Šanova*, ale asi od r. 1599 měl jej *Vilém Černín z Chudenic.*[7]) Týž zemřel po r. 1605 a vdova Anna Černínova z Budkova l. 1615 statek spravovala.[8]) Syn jejich *Jan Vilém* prodal Trkov l. 1629 *Šebestianovi Čabelickému z Soutic.* Tento býval hejtmanem Vltavského kraje, stal se l. 1651 svobodným pánem a zemřel l. 1657. Syn jeho *Vácslav Karel* koupil l. 1664 otcovskou pozůstalost Trkov, Zahrádku a Suchdol,[9]) byl také hejtmanem Vltavského kraje, ale prodal Trkov již l. 1662. Majiteli jeho byli pak do r. 1665 *Dorota Lidmila Račínova*, do r. 1670 *Jindřich Haugvic z Biskupic*, do r. 1685 *Lidmila Kateřina* hrab. z *Vrtby*, roz. *Vitanovská* a po ní *Žofie Terezie Boosova* roz. z *Račína.*[10]) Od ní koupil týž statek *Ferdinand kníže z Lobkovic* a připojil ke Chlumeckému panství.[11])

*

Při dvoře **Měšetickém** u samé silnice k Sedlci viděti jest okrouhlé tvrziště posud vodním příkopem otočené. Ves připomíná se již l. 1205, ale jméno jejího držitele není zřejmo.[12]) *Ješek z Měšetic*, jenž se l. 1350 připomíná, snad seděl na tvrzi.[13]) Také tu snad seděla *Jitka*, vdova po Vrchotovi z Vrchotic, jež darovala l. 1399 plat na dvoře zdejším do Sedlecké fary.[14]) Léta 1455 žil *Mikuláš z Měšetic.*[15]) V 15. století nacházíme Měšetice rozdělené na drobné statky. Část patřila léta 1473 k Jetřichovicům (pak k Přestavlkům); dvůr a část vsi patřila do r. 1474 vladykám z Květuše[16]) a dvůr Kuštovský patřil tehdá Vácslavovi Kuštovi. V 16. stol. patřily části k Prčici a ke Kvasejovicům. Od těchto oddělena část, která byla sídlem zemanským bez tvrze. Od 17. stol. patřily Měšetice ke Chlumci.

*

Ve **Skrýšově** (severových. od Chlumce ležícím) vznikla tak zvaná tvrz (prosté stavení bez opevnění) teprve v l. 1621—1630.

*

Nedaleko Krásné hory leží ves **Krašovice**, jejíž tvrz již dávno zanikla. Po vsi nazýval se l. 1219 vladyka *Namše* (1219). Později se odtud nazývali *Pešek Vykrasa* (1364), *Jan Holub* (1370) a l. 1388 *Petr Trdlo.*[17]) *Hroch* v l. 1398 a 1402 připomíná se mezi patrony kostela v Petrovicích.[18]) Asi od té doby vládl tu rod *Krašovských z Krašovic*, jenž měl půlměsíc na štítě; Otík z Krašovic měl dva syny Vácslava, jenž byl v l. 1379—1419 farářem v Lašovicích, a *Otika Rusa*, jenž se v l. 1409—1417 mezi patrony kostela v Petrovicích připomíná[19]) a sice statek Želeč u Žatce držel. Nástupcem jeho mezi týmiž patrony byl l. 1424 *Jan Mokřec*, tedy týž, jenž l. 1402 z Mokrce a Krašovic

[1]) DZ. 3. C 3. [2]) Tadra Acta jud. V. 67. [3]) Paprocký o st. ryt. 946, Arch. Třeboňský. [4]) Rel. tab. II 419. [5]) Reg. kom. soudu, Arch. Třeboňský. [6]) Reg. kom. soudu. [7]) DZ. 250. J 18. [8]) DZ. 61. E 7. [9]) DZm. 35. IJ. 25. [10]) DZ. 135. N 28. [11]) Rozvržení sbírek, DZm. 127. H 15. [12]) Arch. Roudnický. [13]) DD 13 f. 96, 15 f. 160. [14]) DZm. 82, F 3. [15]) Rozvržení sbírek. DZm. 127. H 15. [6]) Bílkovy Děje konf. 363. [7]) Arch. Roudnický. [18]) Arch. Č. IV 343.

[1]) Knihy dlužní v arch. Třeboňském. [2]) Paprocký o st. yt. 188. [3]) Arch. Táborský. [4]) DZ. 7. F 14. [5]) DZ. 55. M 28.) DZ. 14. J 11. [7]) Mistop. bibl. VI 107. Reg. k. s. [8]) Rozvrž. sbírek. [9]) DZ. 313. T 8. [10]) DZ. 315. H 18, O 23, 389. E 15, 398. A 28. [11]) DZ. 404. T 21. [12]) Reg. I 225. [13]) Arch. kapitolní. [14]) Lib. erect. [15]) Arch. Orlický. [16]) DD 16 f. 105. [17]) Reg I 285, Arch. Orlický, Borový Lib. erect. I 81. Rel. tab. I 516 [18]) Lib. conf. [19]) Lib. conf.

sloví.[1]) Asi ok. l. 1437 drželi zdejší zboží *Jan* a *Bohuslav* bratří Krašovských, z nichž tento v l. 1467 až 1490 bydlíval v Plzensku drže Přehýšov.[2]) Onen dal l. 1500 do kostela Lašovského ulíti zvon a erbem svým okrášliti, jak lze posud spatřiti. Synové jednoho z nich byli bratří *Jiřík*, *Jindřich*, *Bořivoj* a jiní, kteří l. 1513 majestát na les Chlumy nad kostelem Lašovským obdrželi.[3]) Jiný bratr byl snad *Bohuslav z Krašovic*, jenž se l. 1531 seděním tudíž nazývá.[4]) Jiřík přečkal bratry a l. 1544 si tvrz Krašovice v obnovené dsky zemské vložil.[5]) Nemaje dětí ani strýcův odkázal Krašovice *Oldřichovi staršímu Smrčkovi ze Mnichu* a zemřel l. 1548.[6])

Synové Oldřichovi dělili se l. 1557, při čemž *Petr* dostal statek Krašovský asi tak, jak jej otec zdědil.[7]) Týž Petr zemřel léta 1580, jak svědčí náhrobek jeho v kapli zámku Bukovanského. Nástupce (syn) jeho též *Petr* řečený měl několik dětí, ale všechny přečkala jediná dcera *Alžběta*. Ta dědila Krašovice, když otec l. 1605 zemřel[8]) Léta 1609 vdala se za *Jana Pintu Bukovanského z Bukovan*,[9]) ale stala se vdovou již po 10 letech. Před smrtí svou († 1625) odkázala Krašovice *Zdenkovi Malovci z Chýnova* ujci svému.[10]) Týž prodal Krašovice (1629) *Janovi Betenglovi z Najenperku* rytmistrovi,[11]) jenž je držel do smrti. Po jeho smrti koupeny ke *koleji jezovitske* na Novém městě Pražském a připojeny k Petrovicům.[12])

*

Ves **Zahrádka** (v osadě Kovařovské) byla ode dávna statkem rodiny erbu orlice; v l. 1365—1385 seděli tu bratří *Vojslav* a *Diviš* tohoto erbu. Onen prodal l. 1373 plat v Zahrádce klášteru Milevskému, oba měli jeden hlas podací kostelního v Předbořicích až do roku 1385, odtud pak až do r. 1413 Diviš sám.[13]) Potomci buď jeho neb obou byli *Jan Brus*, jenž byl ve službách pp. z Rožemberka, a Svojše známý válečník, kteří tušim již v Zahrádce nic neměli. *Barbora z Jetřichovic* prodala roku 1497 zboží Kovařovské i s tvrzí Zahrádkou *Janovi z Orlova* a *Janovi Hruškovi ze Strkova*.[1]) Když ti se pak rozdělili, vzal Orlovský Zahrádku s několika vesnicemi a postoupil polovice manželce své Markéta z Pelhřimova.[2]) Polovice odumřelá po Markétě zadána darováním královským (1512) a dostala se bratřím Karlíkům Drahkovským, ostatek měla *Kateřina z Pelhřimova*, manželka *Petra Halaše z Radimovic*, jež asi po r. 1524 celý statek získala. Statek ten zdědil potom *Václav Halaš* snad syn jich a prodal jej ok. l. 1543 *Adamovi Zahrádeckému ze Zahrádky*.[3])

Adam byl tušim teprve tehdá erbem darován, když Zahrádku kupoval. Zemřel l. 1546 a pohřben v Kovařově.[4]) Po něm držel Zahrádku *Jilji*, jenž byl l. 1552 obdarován erbem, aby se psal *Zahrádecký z Vlčí hory*.[5]) Po něm seděl tu v l. 1572—1609 *Václav* snad syn předešlého.[6]) Týž prodal l. 1609 Zahrádku *Janovi Bukovanskému Pintovi z Bukovan*, ale tento nabyl statku teprve l. 1617, když se ho dosoudil.[7]) Po něm († 1619) držel týž statek Václav († 1632) snad syn.[8]) Statek měla po něm měla děditi dcera, ale buď jej převzala neb podědila vdova *Aléna Saloména Černínka z Chuděnic*, po druhé vdaná Merlova, která jej prodala (1635) *Dorotě Ryterové z Vražného*.[9]) Brzo potom následoval Jindřich Mates z Vaitmile (1638) a l. 1651 *Šebestian Čabelický z Soutic*.[11]) Syn tohoto *Václav Karel* převzal l. 1611 po otci statky Trkov a Zahrádku a po mateři Suchdol, ale prodal již l. 1663 Zahrádku *Saloméně Vaitmilové*. Po Vaitmilech dostala se léta 1681 *Anně Veronice Vratislavské ze Zvůle*.[12]) V pozdější době vystřídalo se tu mnoho rodin. V 18. století připomíná se tu panské obydlí a stará tvrz byla tušim ve dvoře obsahujíc v přízemí dvě neb tři klenuté místnosti a nad tím dva pokoje.[13])

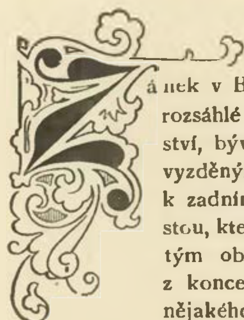
[1]) Rel. tab. I 81, Otíkův syn Jan Rus l. 1437. [2]) Rel. tab. II 367, Arch. býv. dvorský. [3]) Arch. gub. [4]) Reg. kom. soudu. [5]) DZ. 250. H 2. [6]) DZ. 8, K 4. [7]) Arch. DZ. [8]) DZ. 132, R 12. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) DZ. 142, F 6. [11]) DZ. 143, F 22. L. 1628 píše se Jan Bedřich Doudlebský z Doudleb na Krašovicích (VÚSp 1897). [12]) DZ. 302, K 7. [13]) Lib. conf. Arch. Orlický.

[1]) Rel. tab. II 483. [2]) DD 17, f. 145, 510, 27, E 10. [3]) Reg. kom. s. DZ. I, K 18. [4]) Soupis Milevska 129. [5]) Reg. Královská Vídeňská. [6]) Arch. Třeboň. Reg. kom. s. [7]) DZ. 138, L 23, 190. J 4, Reg. kom. s. [8]) DZ. 255, A 2. [9]) DZ. 299., T 5. [10]) DZ. 307, G 3, 313, G 6. [11]) DZ. 313, T 8, 317, G 7. [12]) DZ. 395, Q 18. [13]) Arch. Třeboňský.

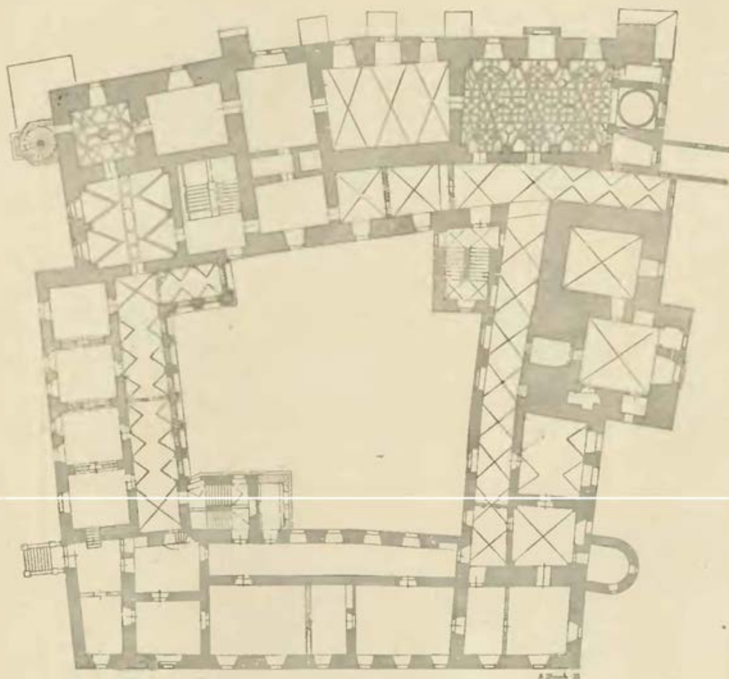

BRANDÝS HRAD.

Zámek v Brandýse stojí na skalnatém ostrohu k západu a severní straně spadajícím a jest rozsáhlé stavení, jehož části z rozličných dob pocházejí. Před zámkem jest rovné prostranství, bývalé předhradí. Od něho oddělen býval dvojnásobným příkopem a náspem mezi nimi vyzděným, jenž objímal celý zadní hrad, ale nyní se jen na východní straně zachoval. Cesta k zadnímu hradu od bývalého předhradí jdoucí spojuje se před samým hradem s jinou cestou, která běží od Labe strmě do kopce. Na jejím začátku nachází se starožitná brána s končitým obloukem, jejíž kraj zdoben jest pruty nahoře křížovitě se protínajícími. K této bráně z konce 15. st. pocházející přidány později po straně štíhlé sloupy nesoucí římsu, na způsob nějakého cimbuří zdělanou.

Zadní hrad, nynější zámek, jest čtverhranaté stavení nepravidelných základův, jež dvůr, též čtverhranatý, na všech stranách zavírá. V něm jsou sice jednotlivé části z prvotního hradu pocházející, ale těch je málo. Severní a východní strana pochází z počátku 16. století, ostatní povstaly přistavováním za Rudolfa II. Severní strana měla tuším v 16. století mdlé zdi, proto podepřena jest mohutnými pilíři. V jejím severovýchodním rohu jest bývalý *palác* (nyní kaple zámecká) založený do nepravidelného obdélníku. Klenutí jeho, bohatě článkované a na 8 polosloupech ke stěnám přizděných položené, napodobuje klenbu síťovou a pochází z doby Rudolfovy. Ze severní zdi paláce vyniká námětek položený na čtyřech trojdílných krakorcích. Dolejší jeho část jest ozdobami vyplněna; nazdvíhá se vysoko a přikryt jest prejzovou střechou. Uprostřed něho jest velké okno s ozdobnou kamennou obrubou Velmi ozdobné jsou rohy tohoto arkéře, vzácnost, kterou lze málokdy vídati. Po obou stranách okna jsou reliefy, nejvýše s obou stran ptáci, pod tím lev a pták čtvernožce přemáhající; ostatek vyplněn jest erby Cimburským a Krajířovským, růží, Kunštátským, dvakráte hvězdou, zajícem (spíše lvem) a dvěma neurčitými. Také při rozích po obou stranách je po třech erbech. Na straně západní jsou orlice, hřeben Bozkovských a ostrvy. Vedle těch tří erbů je po každé straně úzké okénko. Vedle námětku je okno s kamennou obrubou, ozdobenou pruty v rozích se protínajícími. Uprostřed nahoře pak erby, v pravo Šelmberský, v levo Krajířovský. V severozápadním rohu této strany jest věž pocházející bezpochyby z prvotního hradu (ovšem jen ve svém zdivu). V síni její uvnitř jest pěkný štukový strop renesančního díla, spočívající na vkusných konsolách. Dříve měla nevkusné zakončení, ale l. 1873 hořejší její část rozbo-

Brandýs n. L. Půdorys zámku.

Brandýsský zámek se švédským opevněním r. 1640.
(Z Merianovy Topografie).

řena a nahražena novým cihelným zdivem, na kterou vsazen sedlovitý krov. Aby to nové vyhlíželo jako starožitné, přidány stěnám ozdoby v got. slohu. Východní strana obsahuje spodek bývalé *velké věže*, jejížto zdi jsou velmi hrubé. Pojata byvši při rozšiřování stavby do tohoto křídla, přece vystupuje z něho ven, ale poněvadž vrch její již dávno je rozmetán, zvenčí nevykazuje ani dosti malou známku svého bývalého účelu. Když část tato na počátku 16. st. upravována obdržela východní strana této věže v 1. poschodí okno ozdobnými veníři obložené, na nichž jsou též erby zakladatelův. Prvotně bylo rozděleno třemi kamennými pruty, jichž zbytky se zachovaly; nyní má úpravu moderní. V druhém poschodí věže jest světnice zklenutá do kříže s ozdobnými pruty a hlavicemi. Na svorníku jest erb Cimburský, který svědčí, že klenutí bylo zděláno ku konci 15. st. V této místnosti uložena jest sbírka praehistorických památek, z větší části z ciziny pocházejících. Pokračování této části k jihu obsahuje výstupek do půl kruhu na způsob nějaké bašty. V tomto výstupku v druhém poschodí býval kůr *zámecké kaple*, sklenutý do kříže bez prutů; triumfálním obloukem jest oddělen od bývalé lodi.

Část severního křídla a celá západní strana má v přízemí kolonádu s hrubými sloupy a nad tím arkády s chodbou někdy otevřenou, ale nyní zazděnou.

V hojných sbírkách všelijakých památností, jež jsou uloženy v starší části, vyniká obraz sv. Tří králů, který býval na oltáři kaple a potom dlouhý čas ležel nepovšimnut v komoře. Jest to relief sádrový, bezpochyby odlitek výborného vlaského originálu. Jest prý to dar nějakého papeže.

Od severovýchodního rohu zámku vede přes příkopy *dlouhá chodba* do zámeckého parku, položená na několika klenutích. Ozdoba její rustiková svědčí o tom, že pochází z 16. století. V pověsti lidové nedůvodně se připisuje císaři Josefovi II., ale důvodnější jest míti za zakladatele Rudolfa II., jenž chtěl nepozorovaně choditi do zahrady.[1])

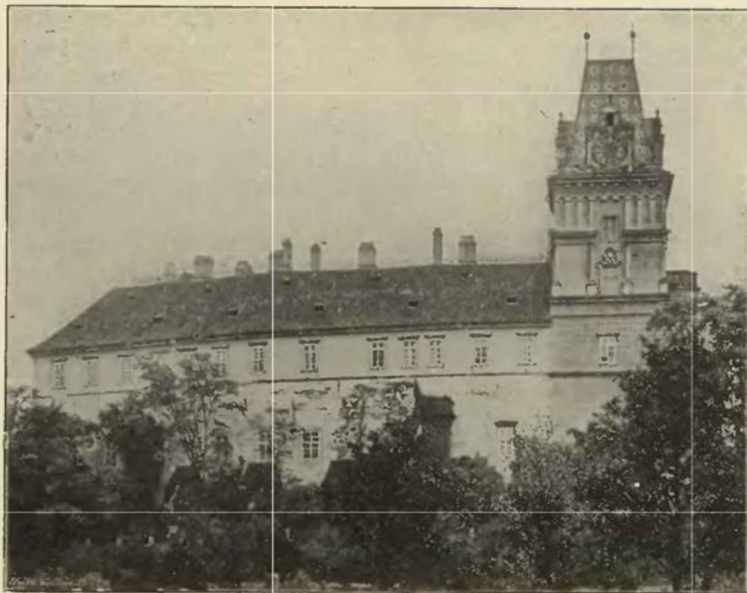
Nynější město Brandýs vzniklo splynutím dvou vesnic. Jedna stávala v údolí Chobota a při ústí jeho. Středem jejím byl opevněný kostel sv. Vavřince, který ve 14. století byl farním a nazýval se Brandýs. Druhá ves byla Hrádek okolo kostela sv. Petra. V obou byly fary od nepaměti. Hrádek připomíná se po prvé l. 1290, a jest to významné, že se tehdá praví o Poleradech, že leží blízko Hrádku. Ale již l. 1304 připomíná se trhová[2]) ves Brandýs. Hrádek patřil do r. 1300 kapitole Boleslavské a potom ku proboštství Sadskému.[3]) K založení hradu Brandýsa a trhové osady při něm došlo bezpochyby v l. 1290—1304, ale není známo kým. Také se tu připomíná l. 1317 most.[4]) Držitelem v letech následujících byl *Jan z Michalovic*, jenž koupil l. 1332 blízkou ves Skorkov.[5]) Týž se vyskytuje také l. 1354 jako patron zdejšího kostela a zemřel t. r.[6])

Nástupcem jeho byl syn *Petr*, jenž byl s počátku pod poručenstvím Petra z Rožemberka; tento podával l. 1359 faráře do Skorkova. Petr Michalec byl v l. 1362—1367 patronem kostelů v Skorkově a

[1]) Soupis Karlínska 142—153, Heber VI 244. [2]) Reg. II 642. [3]) Formulář Jana Přindeckého. [4]) Viz Palackého Dějiny IIa 428. [5]) Reg. III 734. [6]) Lib. conf.

Brandýse a zemřel l. 1368. Vdova po něm Eliška držela tuším Brandýský hrad do života; neb v l. 1402—1407 podávala faráře do Brandýsa. Syn *Jan* vykonával od r. 1380 vrchnostenská práva na ostatním panství a to až do r. 1425 aspoň podle jména. Stalo se totiž, že v prosinci r. 1420 Pražané se vydali s vojskem na pomoc pánům Poděbradským, tištěným od Uhrův. Když přitáhli k Brandýsu (17. prosince), poddal se jim nejen tento, nýbrž i okolní tvrze. Odtud chtělo vojsko táhnouti dále, ale že uhodily velké mrazy, vrátili se zase do Prahy.[1]) Komu pak Brandýs zůstal, není nám známo. *Petr*, syn Janův, vykonával sice 1427 podačné právo v Předměřicích, které z části patřívaly ke Brandýsu, ale nově zvolený farář uveden byl ve svůj domnělý úřad na Bezdězi, poněvadž do Předměřic přístupu nebylo. Všechny statky rodinné měl později *Jindřich*, syn Jana Kruhlaty a synovec Petrův.[2]) Tento zemřel l. 1468 bezdětek, jsa této vzácné rodiny poslední. Statky dědila po něm sestra Majdalena, vdaná za *Jana Tovačovského z Cimburka*. Jan, ujav ty statky, vystavěl znova Brandýský hrad; purkrabě jeho, Aleš z Zap (1471—1488), nazývá se proto l. 1484 purkrabí na Novém Brandýse.[3]) Jan byl pojal po smrti první manželky Johanku z Krajku za manželku. Paní tato byla velkou ochranitelkou bratrské Jednoty, jež také v Brandýse kořeny zapustila. Po smrti manželově spravovala Brandýs k rukám mladistvého svého syna *Adama*; hospodářství a poddané řídil 1499 purkrabě Jan Morava z Kralic. Mladý Adam byl nečackého zdraví a zemřel v mládí. Krátce před svou smrtí (1502) zapsal hrad Brandýs s městečkem mateři své Johance. Tato vdala se po druhé za Jana ze Šelmberka, s nímž stavení ve hradě rozšiřovala. Purkrabě její byli 1505 Jindřich, 1508 Petr z Krsovic.[4]) L. 1508 obdařila Brandýské svobodami na sklad soli, vaření piva a tržné. Když se Johanka veřejně k Jednotě přiznala a nechtěla se zabývati řízením panství, najala Brandýs (1512, 27. dubna) svému bratru *Kunrátovi Krajířovi z Krajku.* Nájem byl učiněn na čtyři léta a Kunrát měl jí ročně jisté peníze vydávati.[5]) V tom smyslu jí radili také starší Jednoty na podzim l. 1512 v Brandýse shromáždění, takže konečně hrad a městečko Brandýs svému bratrovi dskami zemskými odevzdala.[6]) Za ní byl purkrabí l. 1511 Jan Hložek ze Žampachu.[7])

Kunrát před světem byl dědičným držitelem, vskutku jen panství spravoval. Když l. 1515 Brandýským odpustil odúmrti a dovolil se vyprodávati, učinil to s výhradou, jestliže by to zboží podle nápadu zase Johance v moc a panování přišlo, že jest povinna tyto svobody také držeti.[8]) Jiné svobody dal jim l. 1521 a 1538 a Čelakovským l. 1517.[9]) Purkrabě jeho byli 1520 Jindřich z Gausku a 1531 Arnošt Vitanovský z Vlčkovic.[10]) Nemalé potíže měl Kunrát s Janem Vrabským z Vrabí. Ten se totiž dočinil neznámého skutku, pro nějž Brandýšští l. 1532 na poplach se naň sezvonivše s ručnicemi, kušemi napatými ve zbroji ho honili. Za to se jim Vrabský mstil. Poddaní Brandýšští, kteří chodili k Mutrplosovi na dílo, potkali jednou (1538) Vrabského na gruntech jeho u Dřevčic. On k nim: A ty tu Hanzl? a ty tu? Ti neřekli nic a šli na druhou stranu cesty, aby se s ním nepotkali. On mu v cestu vstoupil a vytáhl tesák až na půl; i rozmyslil se a vstrčil zase. Hanzl zedník, boje se, aby ho nezchromil, pustil dolů oštip, který měl na rameně, ale Vrabský tak k němu pospíchal, že se bál, aby ho nedosáhl oštípem. V tom kázal Vrabský rychtáři svému na poplach udeřiti a honiti. Hanzl chtěl utéci, ale nemohl, protože právě lidé šli ode mše. Když ho uhonili, vzal mu rychtář Popovský tesák a oštíp a dodal jej pánu. Vrabský pral jej pěstí několikrát, až k zemi klesl, vzal jej do Dřevčic a posadil do kabátu (vězení malé); pouta mu dal na obě nohy, okolo něho železný řetěz a podtáhl mu jej pod pouta, táhl mu hlavu mezi kolena a založil řetěz okolo hrdla, že nemohl jísti a píti a tvář se mu nadýmala. Rychtáři přikázal, aby mu slámy nedával; a ženě ani tovaryši nedal k němu jíti, aby jim pověděl svou těžkost. V té vazbě ani seděti, ani ležeti

Brandýs n. L. Pohled na zámek se strany severní.

[1]) Lib. conf. Vavřinec z Březové. [2]) O něm a rodu tomto již mluveno v X. díle. [3]) Staré knihy Čelakovské. [4]) Arch. č. VI 318, Arch. mus. [5]) Reg. král. ve Vídni. [6]) Arch. Třeboňský. [7]) DZ 84. B. 19 Čelakovští obdrželi od ní l. 1511 svobody. [8]) Arch. Čelakovský. [9]) Arch. gub. [10]) Reg. král. Arch. Čelakovský.

Brandýs n. L. Východní křídlo zámku.

nemohl. Seděl od neděle až do čtvrtku. Když jej pustili, nemohl jíti a žena a tovaryš vedli ho do Brandýsa. Od toho ležel dvě neděle a tak měl hlavu zkaženou, že s těžkem mohl řemeslo dělati. Kunrát proto obeslal Vrabského do komorního soudu, ale než došlo k nálezu, přistoupil na smlouvu.[1])

Kunrát byl horlivý obhájce Jednoty. Zastával se jí u krále Ferdinanda samého životně. Pozval krále na myslivost v Brandýských lesích, a králi se tu tak líbilo, že po panství zatoužil. Proto na sněmě l. 1537 jednáno o to, aby Brandýs byl od země koupen a k důchodům královským přivtělen. Ale Krajíř k tomu nepřistoupil, aby Brandýs rodu zachoval. Posud byl děděn a ne prodáván.

Arnošt, syn Kunrátův, maje sobě Brandýs odevzdaný od otce († 1542), byl též přivržencem bratrské Jednoty a vystavěl v Brandýse nový kostel (1541). Městečkům Brandýsu a Čelakovicům udělil (1545) svobody. Události l. 1547 podvrátily moc Arnoštovu, jenž se zapletl do povstání stavův a proto těžce pokutován. Boleslav mu proměněna v manství a Brandýs postoupen králi dskami zemskými.[2]) Hned potom ustanoven (1547, 28. září) Mates Peternic za forstmistra panství Brandýského, Přerovského a Kostomlatského. Poněvadž se králi Brandýs líbil a tu se chtěl o honech zdržovati, dal zámek důkladně opraviti, skálu u zámku vylámati, též hospodářská stavení vyspraviti. Práci řídil M. Mates a trvala až do podzimku l. 1548. Náklad na to činil přes 381 kop. Hejtmanovi dán l. 1549 rozkaz, kdyby bylo střílení slyšeti po lesích, aby škůdce honil a doháněl, osobami vyššího stavu aby se osvědčil, nižší aby dal do vězení.[3]) Ferdinand chtěl také v zahradě víno pěstovati. Dolnorakouská komora poslala na rozkaz králův 7700 sazenic do Brandýsa hejtmanovi, jenž potom české komoře oznamoval, že sazenice jsou ničemné (bezpochyby s nimi neuměl zacházeti). Hejtmanem tu byl (tuším od r. 1547) Albrecht Štang ze Štansdorfu, jenž obdržel l. 1552 v lednu list mocný a snad téhož roku zemřel.[4]) Po něm následoval t. r. Vít Šmager z Koina, jenž po krátkém čase odstoupil.[5])

Téhož l. 1552 dne 26. června hrad zdejší vyhořel.[6]) O tom, jak potom opraven, není zpráv; stavěl prý tu Vlach Vostali. Jako hejtman vyskytuje se l. 1556 Jiřík z Opršторfu.[7]) Král Ferdinand vydal Brandýským l. 1558 majestát na svobody a syn jeho arcikníže Ferdinand dovolil jim (1559), aby na svůj náklad zbytečnou vodu z hradu Brandýského po trubách do městečka vésti mohli.[8]) Hejtmanem byl tehdá až do r. 1568 Vilém z Opršторfu a Jáchym Čáček přijat l. 1561 za forstmistra na čtyřech panstvích. Hospodářství bylo na panství chatrné. Jáchym z Hradce, který počty přehlížel, s ustrnutím spatřil, že užitek čtyř dvorů obnášel 251 tolarův, ale náklad na ně 608, takže lépe bylo, dvorů nemíti. Náklad na vinice obnášel 209 tolarův, užitek 246, takže čistý výnos byl malý. Také užitek mlýna byl malý, takže mohlo lépe býti bez něho. K pivovaru kupoval se chmel (ročně asi za 100 tol.), kdežto každé panství mívalo své chmelnice, z nichž i přebývalo chmele mimo potřebu. Do rybníků kupována násada, ač ji mohli vypěstovati na panství; při tom špatném hospodářství vynášely rybníky 27 tol. Při kuchyni zámecké byli tři kuchaři a dva pekaři, kdežto by oněch dva a těchto jeden dostačil.[9])

Jan Vrabský byl se l. 1547 z pokuty všech honův a lovův na svých panstvích zřekl. Synové jeho Hynek a Karel přestoupili revers otcův a honili. Byli proto sice do komory obesláni (1562), ale pro jich mladost jim to provinění odpuštěno. Zavázali se za to, že se honů na velkou zvěř a bažanty zdrží, začež se jim měl dávati roční deputát 3 jelenův a 15 bažantův. Ale ten se jim zdál býti skrovný a prosili za 4 jeleny, 4 srny, 20 bažantů kohoutů a aby mohli okolo Kochánku, Předměřic a Mečeříže zajíce štváti a časem nějakou koroptvu zabíti, poněvadž v ta místa ani císař ani arcikníže nejezdíval. Císař jim povolil 3 jeleny, 4 srny a 20 bažantů.

[1]) Reg. kom. soudu. Archiv Hradecký. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 8. F. 17. Na Brandýse zůstaly šaty a nádobí Alény ze Šelmberka, za jichž vydání l. 1548 prosila. [4]) Arch gub. [5]) Reg. král. ve Vidni, Arch. gub. [6]) Břežan PV. 11. [7]) Veleslav. kal. Berkovský II a 198. [8]) DZ. 12. C 17. [9]) Reg král. ve Vidni. Arch. gub.

Z poručení komory stavěn l. 1567 most, přes který by se v čas zvodnění Labe od Brandýsa k Staré Boleslavi po silnici jezditi mohlo. Dílo projednáno vlaskému zedníku Matesovi Borregalis, obyvateli městečka Brandýsa. Dělal na mostě 30 sklepův (klenutí), ale když se k dodělání strojil (1568), stěžoval si, že musil větší dílo dělati než bylo projednáno. I vdova po něm, Maruše, bědovala, že manžel její při stavbě mostu do 300 kop míš. přiložil a na to se dlužiti musil, kterého dluhu nezaplatil a ji s dítkami v nemalých dluzích zanechal. Nad to výše i to sobě hořekoval, že jest od rýsování zámku Brandýského 80 kop míš. provynaložil, a že jest toho míti nemohl, aby jemu bylo zaplaceno, an mu hejtman povídal, že neměl nad smlouvu dělati. Zdá se tedy, že stavba zámku po r. 1552 byla asi 1560 dokončena a že zbytky rustiky pocházejí od Borregala.

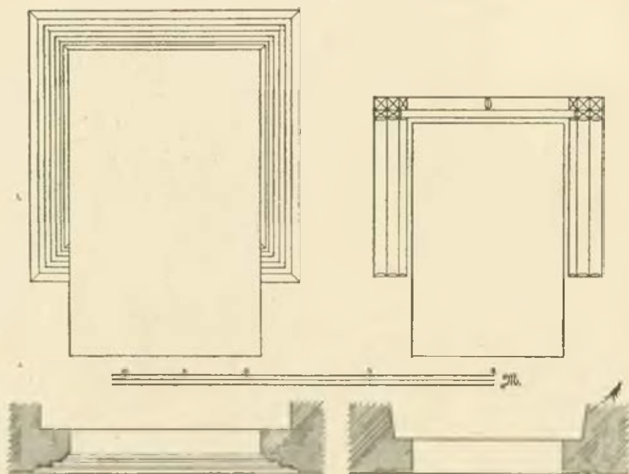
Hejtman Oprštorf zůstal ve svém úřadě podle císařského svolení až do r. 1568. Jeho nástupcem (aspoň 1573) byl Martin Memingár z Loku,[1]) jenž hejtmanoval do smrti (v lednu 1585 byl již mrtev). Za něho tu byl císař Rudolf (1584), bavě se myslivostí. Mnoho jelenů tučných a dobrých zarazil a velmi štědře k úředníkům a písařům se choval, že i preláti té myslivosti účastni byli.[2]) Císař přikoupil l. 1584 Vrabí, Dřevčice a Všetaty, l. 1586 Zápy a 1610 Brazdym. V ty časy byl purkrabí na Brandýse Vácslav Šelakovský; po něm byl správcem Jan Černohorský z Počernic. Hospodářství bylo pořád bídné. Z počtů a zprávy lidské seznávala komora, že jsou nemírná vydání na kuchyni a dvory, lesy. Nákladové na dvory byli tak velicí, že z nich téměř žádného užitku nebylo. Náklad na vinice a chmelnice byl též veliký. Komora rozkázala správci, aby ty věci k nápravě přivedl, čeládce na pilnosti a nemírné útraty nepřehlídal (1592). V květnu t. r. nařízeno správci, aby každého téhodne třikráte čerstvě nalapané raky pro stůl císařův dodával a to v pondělí, středu a sobotu od 8. do 14. června a od 28. června do 5. července. Za hejtmana Šimona Redlfestra z Vildnštorfu poslán do Brandýsa (1593) Matouš Ornys z Lindperka, měřič zemský, aby vše panství vyměřil a v mapu uvedl. L. 1596 stal se hejtmanem Kašpar z Mulšteina. Za něho vyzval císař slavného hvězdáře Tycho de Brahe, aby se v Brandýse usadil a na věži pozorování činil. Ale přílišná živost na zámku, kdež se stavělo a tuším i nevlídné chování hejtmanovo byly příčinou, že se učenci pobyt na Brandýse nelíbil a že se (1601) na Benátky přestěhoval. Na zámku stavěl Hektor de Vacani, Vlach, jenž od hejtmana nemalá příkoří a pokušení snášel a naposled do zámku ani k vykonání své povinnosti choditi, ani čeládky své posílati nesměl, protože hejtman Měsíček z Výškova své dělníky a zedníky na dílo zámku uvozoval a přijímal. Prosil proto (1602), aby z povinnosti propuštěn byl. Komora proto nařídila Horaciovi Fontana de Brusato, Dominikovi de Boss, Jakubovi Kambsovi Baptistovi Bussi a Jindřichovi Beránkovi, aby se do Brandýsa sjeli a dílo Hektorovo spravedlivě pošacovali. L. 1606 odstoupil Měsíček a následoval Jan Aulner z Pirkenfelzu.[3]) Po něm následovali 1613 Jan Tomáš z Proseče, 1614 Jan Ledecký z Granova a 1615 Jan Celler z Rozentálu.

Císař Rudolf po svém odstoupení podržel si Brandýs až do smrti († 1612, 9. ledna). Císař Matyáš zdržoval se někdy na Brandýse. Na jaře l. 1616 přijímal tu deputaci defensorův, s nimiž nemilostivě mluvil. Také l. 1617 se tu zdržoval a přišel k němu kardinál Klésl. Od Jezovitů koupil Hradištko v Čelakovicích (1616) L. 1617 zaplatil 120 tolarů sochaři Janovi Bapt. Quadri, a to za oltář zhotovený do kaple zámku Brandýského.[4]) Celler tu zůstal snad až do r. 1618. Asi t. r. ujal se Brandýsa Jan starší Vlk z Kvítkova, byv sem od správcův království jako komisař poslán a osadil jej vojskem.[5]) Po bitvě Bělohorské shromažďovali se tu někteří vojínové prchající, avšak kozáci císařští pustivše se za nimi až k městu pošavlovali zde devět praporů pěchoty. Co jich uniklo, zavřelo se na zámku, ale v brzce

Brandýs n. L. Nádvoří zámku.

[1]) Arch. Hradecký. Nebyla to vina hejtmanova, nýbrž purkrabě Mikuláše Vachtla. Viz Sborník dějep. prací bývalých žiků V. V Tomka na str. 70—73. [2]) Arch. gub. [3]) Břežanův Vilém 258. [4]) Arch. gub. [5]) Arch. gub. Snad se tím vyrozumívá krásný obraz tří králův, o němž mluveno v popise.

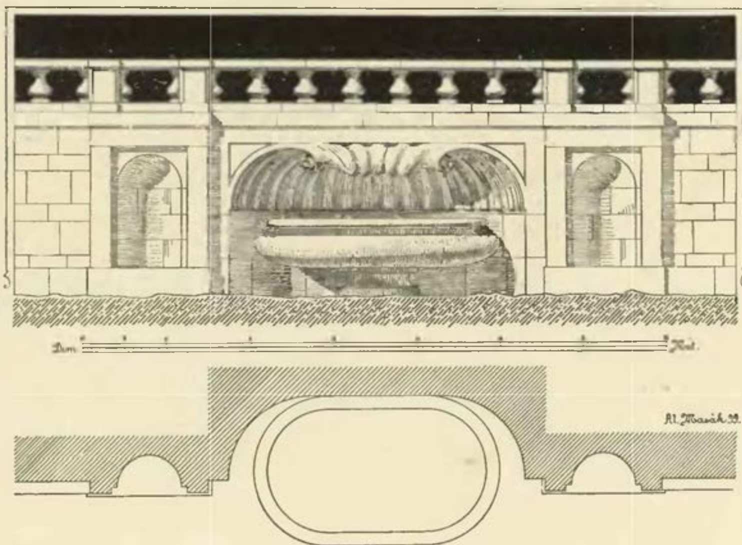

Brandýs n. L. Okno na straně východní (v levo) a na jižní straně (v pravo) zámeckého nádvoří.

jej zase opustili. Jeden císařský mušketýr dostal při plenění vozů krále Bedřicha zlatého jeho podvazku, znamení řádu anglického, a daroval jej knížeti Maximiliánovi. L. 1623 osazen zámek od Sasů. Dne 8. února 1632 pokusili se císařští o útok. Sasíci jsouce slabí žádali pomoci z Prahy. Tu přibyl plukovník Hotkirchen s několika setninami jízdy a císařské zahnav, pořádek na zámku obnovil. Nazejtří (9. února) přišli Charváti s 200 mušketýry před zámek, chtíce jej opanovati, ale saský velitel založil v zámecké zahradě 100 mušketýrů, vypadl na císařské a po učiněném útoku obrátil se jako útěkem do zahrady. Neopatrní Charváti, pronásledujíce ho, padli do zálohy, kdež dílem pobiti, dílem zajati, dílem rozehnáni. Brandýs vyklizen od Sasův teprve tehdá, když Valdštein velitelství se ujal. Od té doby byla na zámku posádka císařských. L. 1634 dne 22. července přitáhl k Brandýsu švédský major Stallhans a donutil posádku, aby se mu vzdala. Císařští, sebravše se potom dne 12. září, přitáhli k Brandýsu, majíce množství jízdy, pěchoty a děl. Když zdvihli veliký křik, že císařští v říši zvítězili a drahně kořisti nabrali, ulekli se Švédové jich síly a uprchli z hradu.

V následujících dobách byl tu hejtmanem panství Václav Jindřich Dým ze Střítěže. Zle se neměl. Míval často hosty, strojil jim bankety a hospodářství zameškával (1638). L. 1639 přitáhl do zdejší krajiny švédský generál Banner, byv nějakým sedlákem veden skrze příhodný brod na Labi. Dne 2. června opanoval město, zajal tu 300 mužů posádky a ukořistil drahně zásob. Odtud vytáhl a porazil Gallasa, který byl proti němu táhl. Postoupiv až k Praze, vrátil se Brandýsu a tu kázal se vojsku svému (26.000 m) okopati. Zbytky náspů okolo Brandýsa posud je viděti. Banner měl Brandýs v moci až do l. 1640, kdež posádku již zeslabenou stáhl k Litoměřicům. Odcházejíce zapálili Švédové mlýn pod zámkem, od něhož velká část města shořela, rozmetali most a chtěli i hrad zapáliti, od čehož na velikou prosbu sousedů upustili. Dne 24. března obsazen hrad od císařských a zůstal v jich moci až do r. 1648. Hejtman Dým, který před Švédy utekl, ještě na počátku května byl napomínán, aby se ke svému hospodářství vrátil.

Za těch válek stalo se, že posvátný obraz Matky boží ze Staré Boleslavě zavezen byl na hrad Brandýský, ale právě tu byl Švédy vzat (tuším r. 1634). Dostal se v držení Františka Albrechta knížete Saského. Nábožná Benigna Kateřina z Lobkovic nemálo potom toužila, aby obraz ten byl vykoupen. Vyjednala tedy (1638) s knížetem, že mu bude 24 000 tolarův zaplaceno, jestliže obraz vrátí. Poněvadž sama peněz neměla, sbírala peníze s dovolením císařovým. Císař na to dal 3000 fl, kardinál 300, Slavata 500, kancléř z Martinic 300. Všeho všudy měla v ruce jen 9050 fl. Prosila tedy znovu císaře, aby i »jinde« (v cizině) sbírati dával, zvláště pak, aby působil na kardinála, jenž by o tom jednal s duchovním stavem a na města. (Při tom zapomněla, že města byla v takové bídě, že sama pomoci potřebovala.) Císař dal v té příčině

Brandýs n. L. Dekorativní kamenná zeď v zámecké zahradě.

rozkaz místodržícímu (1638, 30. října), jenž vedl k dobrému konci, jak ukazuje pozdější stav.[1])

L. 1643 vpadli Švédové do Staré Boleslavě a obrali děkana Vratislava Lehnara z Kouby. Ten utekl do Brandýského zámku a tu se po domácku zařídil. Kuchařka jeho, zarazivši sobě prádlo na mazhauze před nejhořejšími pokoji, který toliko jednou cihlou na prkenné půdě podlážděn byl, neopatrně si vedla, takže podlaha a trám doutnaly. Na štěstí se včas oheň přetrhl. Vypadalo to tehdá vůbec smutně na zámku. Střechy byly od lidu vojenského prostřílené a protlučené, takže na mnoha místech skrze ně hrubě teklo, když pršelo. Hejtman Dým psal o tom (1644), že nic nemůže opravovati, poněvadž v důchodech panství velmi špatný příjem se nachází, tak že ani dělníkům viničným, i služeb oficírům a čeledi vychácházející v druhém polouletí platiti nemohl. Prosil tedy, aby tam byl vyslán přikrývač dvorský. Dvě neděle potom dal hejtman všechny štíty na zámku bedlivě prohlédnouti, i našlo se, že jich je mnoho rozpukaných, prostřílených a odpadalých, tak že všechny střechy zlezeny a opravovány být musejí. Náklad za kurky a dílo vypočetl na 54 fl. Nedlouho potom přijel Jiřík Hron, přikrývač dvorský a zase střechy bedlivě prohlédl. Žádal od díla a hmot 200 fl, začež chtěl kytem zalíti věž pod hodinami, jejíž štukoví od dešťů vypláknuto bylo. Hejtmanu se zdálo to býti mnoho a proto smluvil dílo s jiným přikrývačem z Prahy, který chtěl vzíti jen 54 fl. T. r. také se pomýšlelo na obnovení předhradí, které bylo od nepřítele úplně zkaženo; měly se znova stavěti dvůr s chlévy, myslivna, byt zámečníkův, zeď okolo zahrady, kudy císař do zahrady chodíval, s dvěma pramapouchy. Samotné odklizení rumu vypočteno na 400 fl a všechen náklad na 14.506 fl. L. 1647 měl Dým těch starostí již pod krk a žádal za propuštění ze služby.[2]) L. 1648 přišel sem švédský generál Würtenberg a zajav posádku hrad a město opanoval. Švédové tu zůstali posádkou až do r. 1649.

Brandýs n. L. Kování z mosazného plechu na skříni v zámku.

Od konce Švédských válek jsou dějiny zdejšího zámku chudé. Císař Leopold a jeho syn Karel někdy sem přijížděli a bavili se tu myslivostí. Pak se stalo l. 1732 dne 10. června, že císař střileje po jelenu nešťastnou náhodou poranil Adama Františka knížete ze Švarcenberka, tak že nazejtří na zámku Brandýském zemřel. Císař z toho všechen rozrušený na kvap z Brandýsa odejel.[3]) Za téhož pána prý zámek opravován stavitelem Fr. Max. Kaňkou. L. 1736 věž vyhořela.

Brandýs byl komorním panstvím až do r. 1860, potom prodán. Od té doby byl majetkem *arcikknížat linie Toskánské*.[4]) Posledně jej císař Karel získal, ale po převratu r. 1918 zabaven pro republiku.

[1]) Rkpis obviněných. [2]) Arch. gub. [3]) Arch. gub. [4]) Hammerschmied. [5]) K dějinám použito popisu v IV. díle Místop. bibl. Novějších spisův nebylo možno získati ani v Brandýse ani z univers. knihovny.

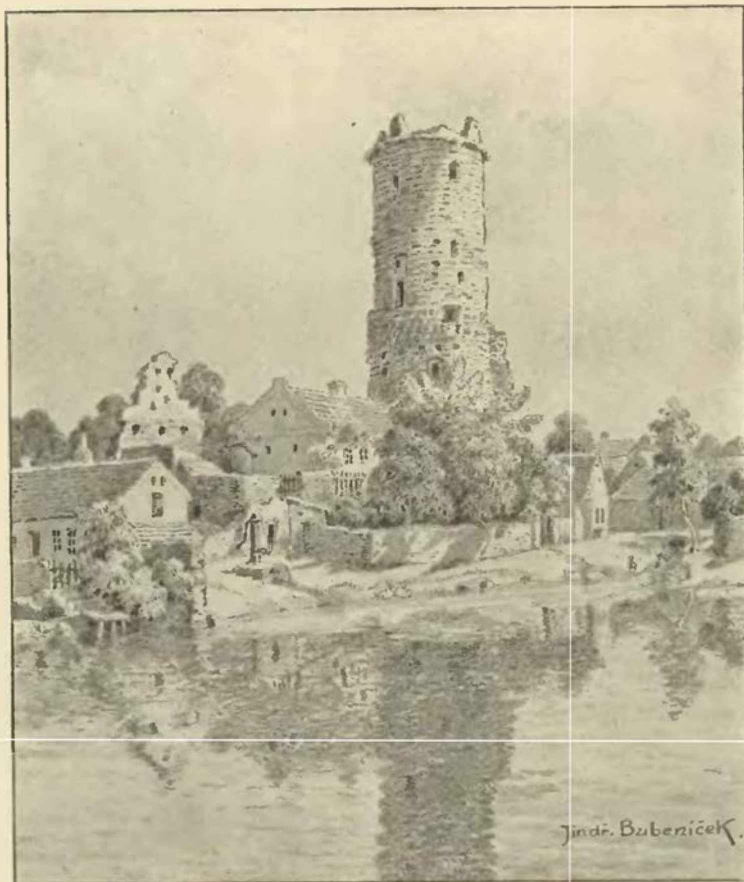
Brandýs n. L. Starý kamenný most.

JENŠTEIN HRAD.

Mezi Prahou a Brandýsem v ústraní schovává se za jednotvárnými vlnitými výšinami Jenštein, bývalý hrad s podhradím a nyní městečko.[1]) Jak již jméno svědčí (městečku se nikdy neříkalo —stein, ovšem však hradu), vzniklo oboje najednou. Městečko neb bývalé *podhradí* založeno jest na způsob staročeských vesnic, takže statky rolnické objímají okrouhlou náves na třech stranách a bývaly objaty plotem, který šel od humen k humnům, takže k němu byl přístup tuším jen se dvou stran. *Hrad* byl postaven na severovýchodním konci podhradí. Co je od něho na východ, bylo bezpochyby *předhradím*, neb bez obilnic a podobných stavení se panské hospodářství těžce obcházelo. Stoje na pískovém skalisku jen tak tak odůvodňuje tím svůj prvotní název *Jencenštein* t. j. Jencův kámen. Skalka ta nic nepřispívala k jeho pevnosti; hlavní jeho záštitou bývaly hluboké příkopy, ve skále vytesané, které jej objímaly na třech stranách, a rybník, jenž býval na čtvrté, jižní straně. Kromě toho býval v údolí pod samým hradem veliký rybník, který býval mohutnou hrází, posud zachovanou, nadržován a také příkopy nadýmal.

Vlastní *hrad* byl asi do trojhranu založen, tak že stavení jeho objímala dvůr asi také trojhranatý. Věž byla položena v rohu jihovýchodním, protože *brána* z městečka byla na východní straně. Venkovská strana stavení, v němž byl průjezd brány, sesula se úplně, z druhé zdi zachovala se brána na konci bývalého průjezdu do polokruhu, ač nepravidelného, zklenutá. Brána tato umístěna byla tak, že se z ní nepřicházelo do dvora hradu, který byl výše položen, nýbrž buď do soutky nějaké aneb sklepu, odkudž teprve po schodech do hradu se vstupovalo. Dnešního dne kromě věže tu velmi málo viděti, neb většina zdí vybořena, ano i boky skaliska vylámány, aby bylo kamení na chalupy, které nyní hradiště z větší části pokrývají. Jen ze skrovných zbytků a známek lze poněkud souditi o bývalém stavu. Jak se zdá, přistavěn byl k jižní hradbě *palác*, stavení asi obdélné, avšak nikoliv věže dosahující, dvě poschodí vysoké. Uprostřed minulého století stálo z něho ještě první patro a viděti tu bylo okna obložená tesným kamením a dveře, kudy se vycházelo na pavlač. Dnes z něho zbývá nevelký kus zdi a vnitřní zdi sklepů, které pod ním bývaly. Jediný patrný a nejzajímavější zbytek Jenšteina je *velká věž* do kruhu založená. Stavěna jest v pravidelných vrstvách hrubého štukoví, otesaného jen na krajích. V jisté výšce ustupují zdi, tak že povstal z venčí ochoz, po kterém se věž obcházeti mohla, jestli tu totiž bývala pavlač, jejíž známky nejsou patrny. Vchod do ní byl v téže výšce jako je ochoz, k němuž se od rohu paláce asi 3 m vzdáleného po dřevěné chodbě a můstku přicházeti mohlo. Ještě dobře viděti u branky do končitého oblouku zklenuté a štukovím obložené, jak můstek čtverhranatý do zdi zapadával; také znáti, jak branka dveřmi a závorou bý-

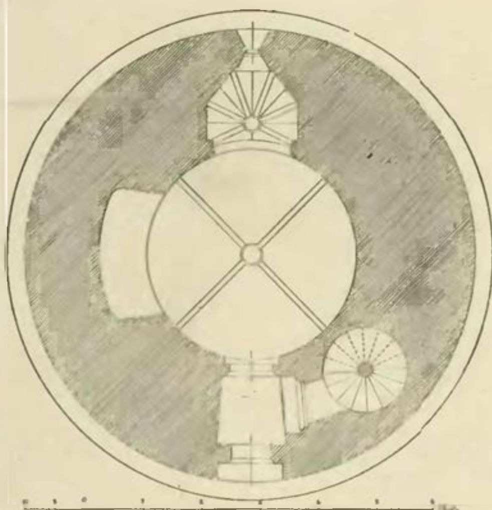

Jenštein od severovýchodu.

[1]) Pomůckami: Jenštein hrad od C. Merhauta (CSP. VIII c. 1. a 2) a Soupis Karlínska na str. 193–197.

vala zavírána. Ze síňky za brankou přicházelo se buď do patra, jež je s ní v rovnosti, aneb právě dveřmi do hrubosti zdi, v níž byly točité schody dolů i nahoru. Schody dolejší osvětleny bývaly úzkým okénkem, jež později chuďasové ve věži bydlící si vylámali za vchod a z venčí si přistavěli schůdky, jak ještě lze znáti.

Nejníže ve věži bývalo čbánovité vězení zhola tmavé (lidomorna). Z něho je nyní sklep, do něhož si obyvatelé domku pod věží dvéře prolámali. Nad tím v nynějším přízemí bylo též vězení podobného tvaru jako předešlé ale světlejší a pohodlnější, protože tu bylo okno a kamenné sedadlo ve výklenku jen tolik široké, co by se člověk mohl posaditi. I to bývalo se všech stran zavřené a vchod, který jest dnes do něho, je teprve později vylámán. Vězňové spouštěli se do spodního i vrchního vězení děrami v podlahách se nacházejícími. Ponebí nad tím (třetí) nemá dnes podlahy, ale dobře je znáti, jak bývala položena na ústupku zdi. Nahoře je ponebí to zavřeno polokulovitou klenbou.

Jenštein. Půdorys hradní kaple ve věži.

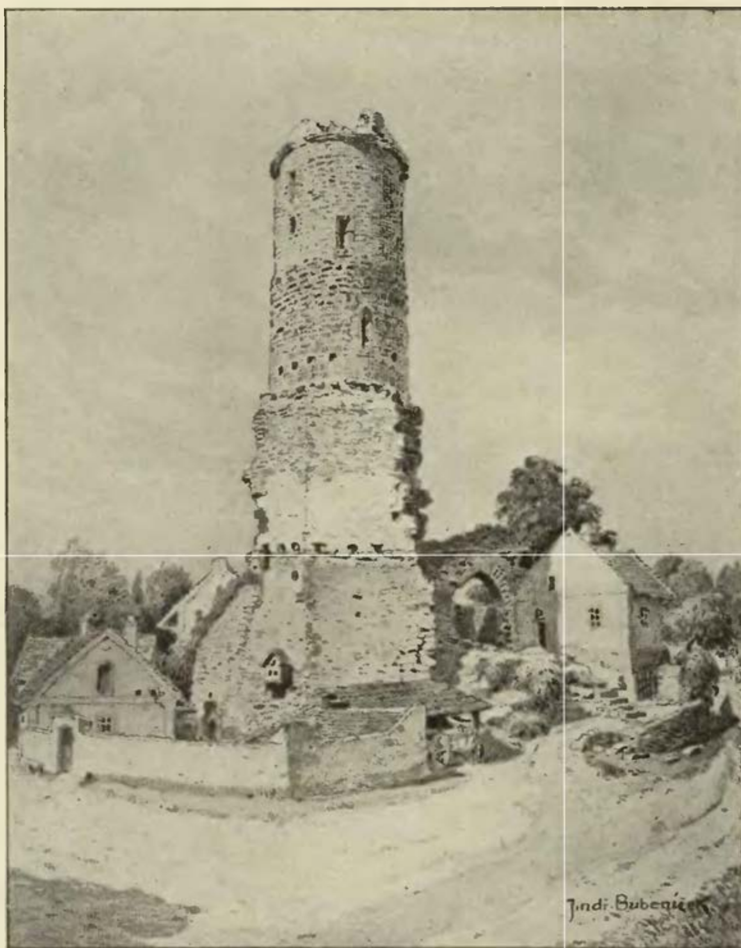
Ve čtvrtém poschodí byla okrouhlá *kaple* do kříže zklenutá jako místnost pro pobožné; ale oltář stával v malém kůrku, který byl ve hrubosti zdi do šestihranu založen a proto také šesti pruty do hvězdy zklenut. Světlo vchází jediným uzoučkým okénkem. V kapli v levo jest ve zdi výklenek bezpochyby pro mešní potřeby. Do této kaple se od dotčené branky po rovině přicházelo. Nad ní bývalo páté a šesté poschodí, které po dotčených schodech bývalo přístupné. V pátém oddělení jest spodek klenutý a na něm množství rumu, který s hořejška spadl. Proti dveřím jest výklenek s dvojím sedadlem a okénkem, na pravo jest střílna a výklenek. Šesté poschodí bývalo nad dřevěnou podlahou, jež dávno jest zničena. K němu byl přístup jen po žebříku. Nad tím jest dobrý krov, jenž věž chrání, ještě více chránívala ji končitá až k makovici vyzděná střecha, z níž jen kusy zbyly. Celkem jest tato věž svým pěkným rozdělením mnohem zajímavější než její sestry jinde.

Jak svědčí jméno prvotní Jencenstein, vystavěn byl hrad Jenštein od nějakého Jence. Snad to byl Jenec neb Jenčík z Janovic, jenž žil v l. 1336—1341. Asi okolo l. 1367 koupil Jenštein *Pavlík z Prahy*, písař kr. komory a věrný služebník Karla IV., jenž nosil na štítě dvě supí hlavy.[1]) Byl bratrem Michala z Vlašimě, též věrného služebníka Karla IV. a Jana Očka druhého arcibiskupa. Rodina ta a potomci až do vymření slynuli dobromyslností a mnohými nadáními, která učinili kněžstvu, kostelům a dobročinným ústavům. Pavlík zemřel l. 1375 zůstaviv syny *Martina* (1374—1380), *Jana* († 1400), *Pavla* (1375—1420) a *Václava* později probošta Týnského († 1401). Tito dva poslední drželi l. 1391 společně Litovice a Černou horu. Kdo z nich ujal Jenštein, zdali Martin aneb bratr jeho Jan, jenž byl jako mladý kněz velký světák a jako arcibiskup přílišný kajícník, není nám známo. Jisto je, že se všichni psali z Jenšteina a tak se psalo i potomstvo až do vymření.

Již l. 1390 držel Jenštein *Zikmund Haler* podkomoří. Jde to na jevo z počtův města Stříbra.[2]) Jak dlouho Jenštein držel, není známo; l. 1398, když tu byl Pešík Bryl purkrabí, snad mu již nepatřil.[3]) V držení následoval *Oldřich z Černčic*, jenž l. 1402 louku faráře Vinořského blíže Jenšteina ležící a l. 1404 rybník pod Vřískem koupil.[4]) Prodávajícím l. 1404 byl *Ctibor z Jenšteina*, v l. 1403 a 1404, kdež svědčil při obdarování města Kostelce, také z Libiše řečený.[5]) Tu ovšem není zřejmo, kdo a po kom následoval, ale zdá se nám, že napřed vládl Ctibor a pak Oldřich. L. 1410 odumřel ve Vtelně Jizerním plat po Hronovi z Jenšteina.[6]) Zdali tu býval pánem aneb jen purkrabím, nevíme. Nedlouho potom dostal se Jenštein *Jindřichovi z Cách*, jenž k němu v l. 1412—1420 Čelakovice a též Mochov držel. Za něho byli tu purkrabími 1412, 1413 Kašpar, 1415 Pešek, 1416 Karec.[7]) *Aleš Škopek z Dubé*, jenž l. 1426 Úšť prodal, koupil v těch dobách Jenštein; avšak výslovně se pánem na Jenšteině teprve od r. 1431 nazývá[8]) a spolu byl pánem na Čelakovicích. Na Jenšteině byl Petr Suda purkrabí před r. 1435, když Aleš byl mrtev.[9])

Kdo po Alšovi následoval, není známo. V l. 1447—1448 seděl tu *Jan z Liblic*.[10]) Po něm následoval *Baltazar z Košíně*. Držel l. 1465 Jenštein i Březno, když dluh n. Kateřiny z Košíně na nich zapsaný za odúmrť byl provolán.[11]) Jeden z nástupcův jeho byl *Václav Holec z Květnice*, jenž ukázal na dvoře Vřísku k Jenšteinu náležitém plat kapitole Vyšehradské za osep, který před tím dostávali.[12]) Následovali pak léta 1502 *Bohuslav* a léta 1507 *Jan Ojířové z Očedělic*.[13]) Jeden z jich nástupcův byl *Jan Zachař z Plotišť*, jenž

[1]) L. 1368 po prvé se píše z Jenšteina (Borový Lib. erect. IV 460). [2]) Arch. Plzeňský. [3]) Tadra, Acta III 364. [4]) Rel. tab. I 593, II 8. [5]) Paprocký O st. pan. 153, Arch. Kostelecký. [6]) DD 14 f. 324. [7]) Lib. conf. Nejst. kniha Čelakovská. [8]) DD 61 str. 397, Paprocký. O st. pan. 231, 272, 313—315. [9]) Arch. Český 28 str. 721. [10]) Arch. arcib. v Kroměříži, Paprocký O st. pan. 113. [11]) DD 16 f. 200. [12]) Rel. tab. II 396. [13]) DD 35 f. 390, Rkps. Strahovský.

Jenštein od západu.

l. 1521 na začátku roku zemřel. Týž odkázal hrad Jenštein se vsí Lemuzy a vesnice zápisné n. kláštera Ostrovského *Ladslavovi ze Šternberka* na Bechyni.[1]) Dlouho tento Jenšteina nedržel, neb nástupce jeho *Jan Litoborský z Chlumu* prodal Jenštein l. 1526 *Janovi Hrušovskému z Hrušova.*[2]) Po Janovi následovali synové jeho *Milota*, *Jetřich*, *Bedřich*, *Petr*, *Jiřík*, *Mikuláš*, *Jindřich* a *Bohuše* bratří, kteří prodali Jenštein (1539) *Mikuláši Rendlovi z Úšavy*. I ten ho jen na krátko držel, neb již v lednu léta 1541 vložil jej ve dsky *Hynkovi Krabicovi z Veitmile* místopísaři.[3]) Hned po něm (1542) následovali *Václav* a *Mikuláš* bratří *Hrzánové z Harasova.*[4]) L. 1544 se tito bratří nejen o tento statek koupený, nýbrž i jiná zboží, která po otci Adamovi poděděli, rozdělili, tak že dostal Václav hrad, dvůr a ves Jenštein s přísl. a k tomu Ostrov, Šestajovice, Radonice a Křivenice a ostatní zboží Ctěnické.[5]) Václav měl Jenštein asi až do r. 1560, kdež jej prodal *Janovi Dobřichovskému z Dobřichova.*[6])

Jenštein nikdy nemíval vynikajících držitelův kromě prvních pánův, ale Dobřichovský snad z nich byl nejchatrnější. Vladycký stav a erb, ku kterému byl přijat od n. Svatoše z Dobřichova, teprve dostal za Ferdinanda I, neb rytířský stav jej léta 1555 do svého stavu přijal[7]) a císař Ferdinand nějaký čas potom jemu, an »se v stavu vladyckém poctivě choval«, erb bývalých Dobřichovských obnovil a stvrdil,[8]) ale do rejster královských majestát ten nikdy vepsán nebyl.

V držení Jenšteina byl již l. 1560 v létě, neb jako jeho pán se psal, když zpečetil list správní při prodeji panství Pardubského.[9]) Ale již před tím byl u Hrzáně správcem neb něčím podobným a zejména stál l. 1552 neb před tím u žencův, když Jan Mutrplos z Tedražic naň se s koněm třel a naň sekal. Odkud Dobřichovský peníze bral, jest hádankou. L. 1553 sliboval komusi, že mu koupí dvůr Stránku za své peníze beze vší výminky, z dobrého přátelství a k tomu k živnosti 50 kop připůjčiti; ale koupil pro sebe Vodochody, jež asi dvě léta držel a je jen proto prodal, aby mohl koupiti Jenštein.

L. 1561 byl viněn, že zbil Jeronyma jinak Jaroše poddaného Brandýsského. Ten totiž byl u něho čeledínem, ale pak mu ušel do nějakého dvora na gruntech Jenšteinských. Když pro něho Dobřichovský poslal, vzkázal mu vzpurná slova s pobídkou, jestli dobrý, aby sám přišel a jeho bral. Když pak i Samohel hospodář v témž dvoře takovouž pobídku učinil, došel do dvora se svými lidmi a protože se dvořští s kyji a ručnicemi přihotovili, byla z toho bitva a obojí do sebe tepali. Konečně Dobřichovský dopadl Jaroše, dal ho do pout a on jsa ve vězení a v moci Janově nemohl se k vrchnosti své utéci; i nedivili se lidé tomu, že se k nějakému prošení přivésti dal, aby toho vězení prázden byl. L. 1563 přijel Dobřichovský s pomocníky svými do vsi Svépravic na koni do dvoru Jana Nováka a ssed s koně odvázal medvěda téhož Nováka a jej odtud pryč vzal. Odsouzení ušel jen tím, že Novák brzo potom zemřel. Tehdá mluvil o něm Jan Mutrplos z Tedražic před lidmi, že krávu, která tři dni umrlá ležela, čeledi své stráviti dal. Když se o to Dobřichovský

[1]) DZ. 3 F 14. [2]) DZ 6 D 23. [3]) DZ. 8 A 15, 83„ B 1. [4]) DZ. 83, B 24. [5]) DZ. 46, L 24 [6]) Arch. mus. [7]) DZ. 12, B 27. [8]) Koncept asi z l. 1559–1564 v arch. Hradeckém. [9]) Arch. dvorský ve Vídni.

psaním domlouval, odpověděl mu Mutrplos, že má ty svědky, kteří viděli tu chvíli, že tu krávu odřel. Poněvadž Jan Adama Hrzáně z Harasova o jisté věci k soudu poháněl, zažádal Adam nejv. hofmistra, aby jej sročil s Janem, an ho má za svého poddaného, jenž jako takový nemá práva s pánem svým se souditi. Při tom roku vykládal Adam, že děd, otec i on Jan se ve Žheřích na statku Adamově rodili a po smrti otcově Jan se sestrami svými do dvora Ctěnického jako sirotci vzati byli a že nikdy ke zhoštění čili propuštění z poddanství nepřišel. Jan zase to tak vykládal, že nezáleží na tom, kde se kdo rodí a že otec jeho od Adamova děda byl propuštěn. Jalová byla replika Adamova, že nedokazuje Jan, že již byl na světě, když ten výhost byl psán. Ovšem, že Adam své věci neprovedl.[1])

Jan měl Jenštein do své smrti. Sice r. 1568 jej prodal *Ladislavovi staršímu z Lobkovic* na Chlumci, ale poněvadž jej Jan ještě ve dskách neměl, nemohl jej také klásti a proto k postoupení nikdy nedošlo, jež Jan pořáde odkládal. Když pak l. 1583 zemřel, uvázala se v Jenštein sestra jeho Dorota Lipská z Prahy, ale poněvadž týž Jan pro několik pokut císaři povinných odsouzen byl, dán Brandýsskému hejtmanu rozkaz, aby se v Jenštein uvázal. Marné byly proti tomu prosby Ladislava z Lobkovic a Doroty Lipské, která tu ještě i potom, když pokoje v zámku uzamčeny byly, bydlela.[2])

Zámek samotný zůstal od té doby při panství Brandýsském a nejsa obýván zpustl. L. 1608 již se připomíná jako »zámek starý a zpustlý.«[3]) Dvůr byl prodán jako purkrechtní a robotní statek a býval také, když byl od robot osvobozen, v držení zemanů. Do r. 1621 měl jej Abraham Sixt z Otršdorfu; tehdá mu zabrán a darován jezovitům, kteří jej k Sluhám připojili. Tím se stalo, že vložen ve dsky zemské a jako svobodný statek od r. 1684 prodáván, až pak po půl století k Brandýsu přikoupen.

KOSTELEC NAD LABEM TVRZ.

a severním konci města Kostelce v rohu, jejž obtéká rameno Labe, jest starožitné stavení, jemuž se říká poštovna. Jest do obdélníku založeno a zdi jsou v přízemí velmi hrubé. Rohy stavení jsou podepřeny silnými pilíři. Do dvora jsou tři velké krakorce bývalých pavlačí, a na nich kamenná deska. V konici v klenutí zazděn jest kámen, jenž obsahuje zbytek nějakého nápisu. Na tom kameni lze čísti slova »we ymeno«. Stavení má ráz starožitný a podle pověsti bývalo klášterem. Tušíme, že jest to zbytek bývalé tvrze Kostelecké, která již tři sta let prvotním svým účelům nesloužila.[4]) Kostelec byl ode dávna zbožím komorním, ale neznámým způsobem opanovali jej páni *z Oseka.* Král Přemysl jej odňal Boršovi a zase přivtělil ke komoře.[5]) Vyskytuje se potom jako stolní statek královen· Královna Eliška osvobodila mlýn nad Labem u Kostelce, jenž patřil klášteru Zbraslavskému, ode všech platův, ale zastavila Kostelec samotný *Hynkovi Berkovi z Dubé*, purkrabí Pražskému, což se stalo před r. 1323, ale teprve l. 1327 králem schváleno.[6])

Od dávných dob byl u Kostelce na Labi přívoz, na němž držitel města Kostelce měl jeden prám a probošt kostela Pražského, jakožto držitel Rudče, druhý prám a užitek z přívozu rozdělován býval mezi oba držitele. Ten spůsob zachovával se až do dob Berkových, ale tehdá vystavěli oba držitelé most na společný náklad a o mýto na něm vybírané se dělili. S povolením králové Elišky Hynek Berka sousedům Kosteleckým $21^1/_2$ lánů panského polstva přiměřil a pod plat vysadil.[7])

Několik let potom nacházel se v držení Kostelce *Rudolf kníže Saský*, strýc a milec císaře Karla IV., jenž vystavěl v Praze na Malé straně dům posud Saský zvaný. Týž Rudolf byl důchody z hradu a města Kostelce sobě darované po své smrti odkázal arcibiskupovi Arnoštovi, aby se za duši zemřelého modlil, kteréžto dání potvrdil císař r. 1354, 1. března.[8]) Kníže Rudolf učinil mimo to hojná nadání duchovní. Tak nadal r. 1359 oltář v kapli jedné kostela Pražského, maje místo to za budoucí svůj hrob určené,[9]) r. 1361, 25. května daroval kostelu sv. Martina u Kostelce ležícímu důchod z každého desátého téhodne s 2 kol mlýnských na Labi.[10]) Konečně přičiněním jeho r. 1364 od císaře obyvatelům Kosteleckým mnohé milosti uděleny byly.[11])

Císař Karel zastavil Kostelec (1371) manželce své *Elišce* k věnnému držení, táž pak potvrdila t. r. smlouvu, kterou učinili Kostelečtí s Poleradskými a Zárybskými o hranicích svých pastvin.[12]) Ale za některý rok zastavila Eliška Kostelec *Albrechtovi* (Alšovi) *ze Šternberka* v 800 kopách a l. 1380 povolila mu, aby Kostelec ještě čtyři celá léta držel.[13]) V tomto zápise (jako již i 1359) připomíná se tu výslovně hrad. Když ta čtyři léta uplynula, dal král Vácslav *Hanušovi z Mulheima* moc, aby vyplatil Kostelec od Albrechta a císařová Eliška naň vše právo své převedla.[14]) Hanuš vyplativ Kostelec držel jej nějaký čas a pak ho

[1]) Reg. komor. soudu. [2]) Arch. gub. [3]) DZ. 94, B 23. [4]) Viz k dějinám Práškův popis (Mistop. bibl. IV 119), Bienenberg Alterth. III 86—109, ČČM. 1851 II 12. [5]) Neplach. [6]) Reg III 163, 361, 487. [7]) Arch. Kostelecký. [8]) Pelzel, Karl IV. Urkundenbuch I, 133. [9]) Libri erect. V, p. 44 (Balb.). [10]) Borový Lib erect. I [11]) Originálu tohoto jsem nenašel. [12]) Arch. býv. dvorský a kapitolní. [13]) Arch. český I, 524, Arch. zemský v Opavě. [14]) Arch. č. I, 524, Arch. Třebonský.

postoupil *Ondřejovi Hulerovi.* Král Vácslav potvrdil (1394, 13. prosince) svobody Kosteleckých.[1]) Asi v ten čas dovolil *Jindřichovi z Dubé* hofmistru a Gocovi Šáfovi hejtmanu Vratislavskému, aby vyplatili Kostelec od Hulera.[2]) Jindřich, jenž Kostelec sám podržel, zemřel l. 1395 dne 6. května. Syn jeho *Aleš* potvrdil l. 1404 svobody Kosteleckých, zejména jim propustil odúmrti a tím jim dal právo, aby mohli o statcích svých říditi.[3]) Král Vácslav sice potvrdil Vilémovi ze Zvířetic vyplatiti Kostelec od Alše, ale tento toho práva neužil. Aleš zůstal v držení Kostelce a podával sem l. 1415 nového faráře; král Zikmund mu l. 1420 potvrdil všecky listy na hrad a město Kostelec a připsal mu 375 kop.[4])

Aleš byl přívržencem strany pod jednou, pročež Pražané l. 1420 Kostelec obsadili a také okolní tvrze pod svou moc připravili.[5]) Jmění kostelní nemalé zabrali a darovali je Kostelecké obci.[6]) Kostelec byl odtud výhodnou pevností strany pod obojí. Za bratrovražedných válek došlo tu k tuhým bojům. Během událostí neznámých Žižka r. 1424 octnuv se s vojskem svým, s Roháčem a bratřími Valečovskými u Kostelce, obležen jest v městečku tom od Pražanův a od jednoty panské s nimi spojené. Převaha počtu a síly těchto byla tak veliká, že již měli vítězství míti v rukou a Žižka skutečně u velikém byl nebezpečenství postaven, až přátelé jeho Viktorin a Hynek bratří z Poděbrad a Jan Hvězda z Vícemilic, přispěvše k jeho pomoci a postavivše se s druhé strany řeky Labe, vyvedli jej odtud i s lidem jeho.[7]) Držel-li potom Aleš Kostelec, nevíme; r. 1428 a 1429 seděl na Kokoříně, od r. 1431—1434 na Jenšteině a pomáhav u Lipan podkopati svobodu národa svého zemřel asi krátce po této bitvě.

V držení Kostelce nacházel se potom *Bohuněk z Klinšteina,* jenž svědčil r. 1432, dne 14. prosince, v listu na prodej platu v Zamaších,[8]) a ten dobrou vůlí vše právo své převedl v 2200 k. bez 12 k. na *Viléma ze Šumburka.* Vilém postoupil zápisy na panství Kostelecké okolo r. 1444 *Jindřichovi Berkovi z Dubé* a z Jiřic a manželce jeho Elišce z Bozkovic za 1300 kop, ale s nárokem na výplatu v 2200 kopách.[9]) Purkrabě na Kostelci byli za nich 1449 Jan ze Zalužan, 1455 Jan z Přívory, 1460 Albrecht ze Zalužan, 1467 Jiří z Vizína.[10]) Jindřich Berka připomíná se nejednou v tehdejších veřejných bojích; l. 1452 byl při volbě správce,[11]) pak purkrabí na Karlšteině a od r. 1458 hofmistrem králové. Kostelec držel do smrti a zemřel v l. 1460—1464.[12]) Po něm dědila Kostelec napřed manželka a pak *Veronika z Bozkovic* se synem svým *Janem z Šelmberka.* Ještě l. 1465 jsouc v držení Kostelce kupovala Veronika tu role,[13]) ale asi l. 1466 postoupila Kostelce *králové Johance.*[14]) Tato tu vládla v l. 1467—1474 a tuším do smrti (1475), neb bezprostředně po ní následovala dcera její *Ludmila,* vdaná za Bedřicha knížete Lehnického. Když k tomu svolila, prodal kníže Kostelec *Vilémovi Zubovi z Landšteina* a Elišce z Ryžemberka manželce jeho; od těch pak postoupen po nějakém čase *Benešovi Sekerkovi z Sedčic.* To vše se stalo před r. 1485. Beneš vládl v Kostelci moudře. Opravil kostel v městě, kdež se spatřuje jeho erb a odkázal k němu louku, pole, dvůr a dědiny. Okolo r. 1496 postoupil Beneš Kostelce *Bartoloměji Bubnovi ze Všebořic,* od něhož přijal směnou Lobkovice. Bubna nazývají Kostelečtí l. 1497 svým pánem.[15]) Okolo l. 1499 prodal Kostelec *Jiříkovi Berkovi z Dubé* na Kuřichvodech, na něhož král Vladislav život Vilémovi Zubovi zapsaný l. 1499 dne 30. května převedl.[16]) Jiřík postoupil Kostelce *Janovi Šlechtovi ze Všehrd.* Za doby této byl starý hrad valně sešel, pročež jemu král Vladislav na dělání znovu trojích mostův přes Labe a mlýna a dvou jezův na Labi a na stavení tvrze 600 k. gr. č., potom pak za službu v úřadě sekretářském zadrženou 1000 kop připsal, takže suma celá na Kostelci zapsaná činila r. 1505 4000 k. gr. č. Konečně mu l. 1505 všechny zápisy na Kostelec potvrdil.[17])

Jan Šlechta jest skutečně nejslavnější ze zápisných držitelův Kosteleckých; vynikal nevšedními schopnostmi a pilností, důkladnou známostí jazykův a vědomostí věcí právních. Proto jmenován jest písařem a později sekretářem při české kanceláři na dvoře krále Vladislava v Budíně. Pojav r. 1504 k manželství Magdalenu ze Strážnic, vzdal se úřadu svého a odebral se do Čech na zboží Kostelecké, kde se docela oddal pracím učeným a hospodářské správě statkův svých. Obdržev od krále 1509 pro sebe i pro choť svou dovolení, aby statky své komukoliv zděditi mohl, vymohl Kosteleckým[18]) u téhož krále výsadu, aby mohli každý týden koňské trhy odbývati (1510). R. 1512 ledy učinily Janovi velké škody na stavích na Labi, po čemž mu Kostelečtí při opravování těchto škod horlivě pomáhali. Z té příčiny daroval jim lázeň v městě, která až dosud byla k hradu patřila.[19]) Zemřel v Kostelci dne 29. srpna 1525 a pohřben jest vedle otce svého Mikuláše († 1508) v chrámu sv. Martina.[20]) Se svou manželkou byl zplodil syny *Vácslava* a *Mikuláše,* kteří po otci drželi ještě l. 1532 zboží Kostelecké.[21])

V titulàři l. 1534 vydaném nazývá se *Jan Vančura z Řehnic* pánem na Kostelci. Týž vymohl Kosteleckým l. 1537 majestát na potvrzení svobod a pečetění červeným voskem. Zemřel asi l. 1539 zůstaviv čtyři syny. *Mikuláš,* nejstarší z nich, ujal Kostelec, a poněvadž byly tvrz a mlýn při ní na Labi na stavení velmi sešlé a jez nespraven, připsal mu král 100 kop na prostavění. Na sněmě l. 1548 povoleno mu

---

1) Arch. Kostelecký. 2) Arch. č. I 524, Arch. Třebonský. 3) Arch. Kostelecký. 4) Arch. č. I. 525. Arch. Třebonský. 5) Hofler F. r. H. II. 69. 6) Formulář musejní. 7) Palackého děje III. a. 522. 8) Arch. Třebonský. 9) Arch. č. I 525. Arch. Třebonský. Jindřich byl již r. 1444 pánem na Kostelci (Stará kniha Čelakovská), avšak Vilém psal se ještě l. 1466 z Kostelce (DD 19 p. 93). 10) Staré knihy Kostelecké. 11) Arch. č. II 310. 12) Staré knihy Kostelecké. 13) Tamže. 14) Arch. Třebonský. 15) Knihy Kostelecké, Arch. Třebonský, ČČM. 1836, str. 294. 16) Arch. č. VI 576. 17) Zápis ten jest v archivu Třebonském. 18) DZ II 17. Také vymohl Kosteleckým l. 1507 majestát na rybník. 19) Arch. Kostelecký. 20) Lupáčův kalendář. V knihách Kosteleckých nazývá se Vácslav Hysrle z Chodův pánem na Kostelci. 21) Reg. kom. soudu.

na opravu zboží Kosteleckého do 1000 kop. To pak majestátem (1552) jemu a bratru Jindřichovi pojištěno.[1]) Později ujal Mikuláš Jiřice a postoupil Kostelce *Jindřichovi*, což se stalo před r. 1563.[2]) Jindřich zemřel před r. 1572, zůstaviv sirotky. Poručníci jich obesláni l. 1572 do komorního soudu o výplatu Kostelce. Byl si ho totiž již l. 1571 Jáchym Novohradský z Kolovrat u dvora vymohl, aby mohl Kostelec vyplatiti a dovolení to l. 1573 a 1577 opakováno.[3]) Jáchym toužil po tom, aby dostal Kostelec dědičně, ale císař si rozhodně přál, aby zůstal při komoře (1574). Prozatím ještě byl v držení statkův Jindřichových; ale poručníci l. 1583 zase obesláni o výplatu. Ale kdežto Jáchym Novohradský o to jednal, aby Kostelec jen jemu a nikomu jinému zastaven neb prodán nebyl, dal císař jednati s poručníky o koupení Kostelce. L. 1586 k tomu došlo, že sirotkům zaplaceno a Kostelec připadl k panství Brandýsskému.[4])

Tím se končí dějiny staré tvrze, která za 17. století zanikla kromě zdí u stavení popsaného.

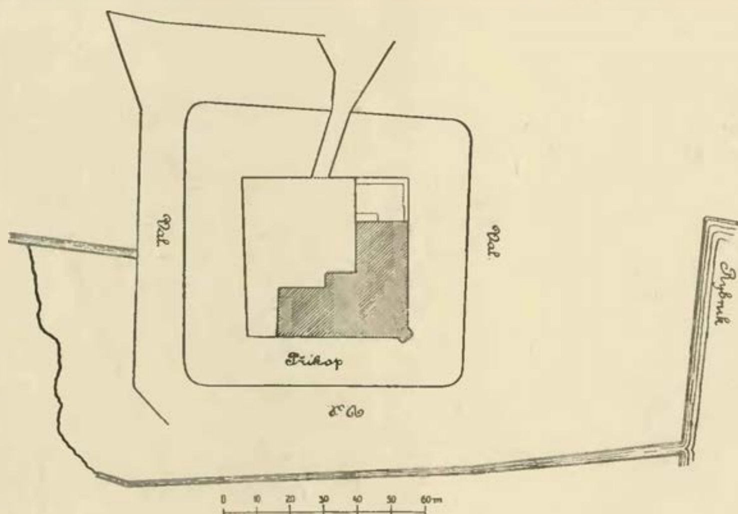
PŘEROV ZÁMEK.

Starém Přerově připomíná se prvotně tvrz, ale jak svědčí nynější rozloha, bylo tu později sídlo, jež svou rozsáhlostí vynikalo nad obyčejnou tvrz a podobalo se takovým stavením, jimž se říkalo v 16. století zámek. Také hrubost zdiva svědčí o tom, že nynější stavení vzniklo dříve než v 16. století. Zámek Přerovský založen jest do pravidelného čtverhranu tak, že jest omezen hlubokým vyzděným příkopem, přes nějž se vstupuje od severní strany po kamenném mostu spočívajícím na dvou obloucích (jeden jest zazděn) s hmotnými parapety, což vše zavírá násep. Uvnitř bývá u těch a takových zámkův zastavěna celá plocha, takže je stavení na všecky čtyři strany a uvnitř dvůr, ale v Přerově jsou stavení jen na jižní a východní straně. Tam, kde se spojují, totiž v jihovýchodním rohu, jest výstupek položený na hrubých krákorcích, jehož spodek i s velikou světnicí vedle něho jest zámeckou *kaplí.* Stavení jest vyzdviženo do druhého poschodí, ale nad ně vyniká ještě osmihranná *vížka* zděná s jehlancovou střechou. Na ní býval orel a v ní starobylý zvon. Obvyklá věž tu schází; snad bývala nad branou neb blízko ní, tedy na severní straně.

Tak zvané *císařské pokoje* bývaly prý u severního konce východního štoku, ale ten již před lety byl tak zřícen, že nemohl býti obnoven. Západní konec jižního štoku l. 1841 znova přistavěn.

Venkovské stěny zámku ozdobeny jsou *malbami škrabaného díla* bělošedé barvy v žlutošedé. Léta 1854[5]) byly něco zřetelnější nežli jsou nyní. V druhém poschodí východního štoku na rohu u prvního okna jest obraz ženské pod stromem, nesoucí konvici a klíče, jak se do nějakého stavení ubírá. Mezi prvním a druhým oknem jest zajímavý obraz. Dva muži nesou káď na sochoru a s nimi běží pes; nesou ji k muži bradatému v městském rouchu, jenž drží v levici nádobu a pravici pozdvihuje, jako by poroučel neb schvaloval. Za prvním nesoucím jest muž podávající sběračku podobnou kesírku, u pána stojí jiný, pozdvihuje široěinu,[7]) za nimi viděti ještě hlavu nějakého diváka. Prázdné místo jest vyplněno ozdobou na způsob rozletité orlice s výhonky a hrozny. Dopadá to tak, jako by nesli víno neb pivo pánovi k okoušení, jen muže se sekerou nelze si vyložiti. Na třetím obraze jest jakési město otevřené. V zadu jsou dva domy s hranatou věží, před tím jsou rozličné domy a zejména věžovatý dům, k jehož prostému průjezdu kráčí mužíček se psem. V pravo před tím jsou pahrbky a docela v popředí spodek stromu. U něho stojí muž drže levicí sekeru položenou na rameni a nesa v pravici nádobu; proti němu jest prostovlasá žena, která mu podává věnec z růží.

Přerov n. L. Situační plán zámku.

[1]) Arch. gub. [2]) Arch. Kostelecký. [3]) Reg. kom. soudu. Arch. dv. komory a Třebonský. [4]) Reg. kom. s. Arch. gub. [5]) Časop. Lumír 1854 I 381. [6]) V Lumíru se vykládá na sháněčku.

Přerov n. L. Jižní strana zámku.

Mezi městem a horami za nimi jsou dvě jabloně, za jednou vyniká had držící v tlamě jablko, po němž z města dlouhá ruka sahá. Patrně tedy obraz Adama a Evy vypuzených z ráje. Mezi třetím a čtvrtým oknem jest Spasitel na kříži a pod ním stojí sv. Maří a sv. Jan.

Zvláštní jest obraz, na němž viděti poprsí bradáče, ale růže rozvíjejí se v ozdobné lupeny na způsob fafrnochův a spodek zúžený jest v úzké nádobě, z níž vynikají podobné lupeny. Jest pak kromě toho na jiném obraze nádoba, z níž se rozvíjejí lupeny týmž ozdobným způsobem jako u předešlého. Pod těmito obrazy a okny táhne se široký pás s rozvalinami, do nichž jsou vpraveny postavy lidské a zvířecí, pod tím pásem pak jest rustika, jak panovala v 16. století. Na straně jižní a na výstupku jest nad okny pás, vyplněný z části rozvalinami, z části válečnými výjevy (městem, stanem, vojíny s oštěpy). Mezi okny jsou obrazy. Spisovatel článku v Lumíru viděl tu krajinu s horou uprostřed a malým stromem, dva muže za sebou kráčející, kopí držící, ženu těhotnou, která majíc trám ve svém oku hledá mrvu v oku jiné ženy, pak strom, šest vojínův s kopími, zase strom, mnoho žoldnéřův, stan a velké město. Kromě toho jest na venkovských zdech mnoho zajímavých drobností.[1])

Přerov jest stará osada. Již k r. 1227 čte se, že *Kojata Hrabišic* odkázal Kunrátovi dědictví své »na Přerově«.[2]) Od nepamětných dob patřil Přerov *klášteru Břevnovskému*, jenž tu teprve tvrz vyzdvihl. Bývalo zvykem starých klášterů, že některá svá zboží na čas pronajímali. Bývalo tak i s Přerovem a zdá se, že *Ranek z Přerova* (1266) a *Matouš* odtudž (1279) byli buď služebníci kláštera aneb nájemníci, což lze se domnívati i odtud, že se oba v listech Břevnovských připomínají.[3]) Klášter měl v okolí ještě několik vesnic kromě Přerova; ty i s Přerovem Hynek Berka z Dubé od robot ke hradu Poděbradskému a dvoru v Sadské osvobodil.[4]) Tak i učinil král Jan (1328), když se byl zase v Poděbrady uvázal a vyňal ty vesnice z pravomocnosti vladařův Poděbradských.[5])

Klášter pronajal ok. l. 1400 zboží Přerovské *Michálovi Dršťkovi ze Sedlčanek* na 10 let, což léta 1400 králem Vácslavem potvrzeno.[6]) Kdy a jak klášter ujal Přerov, není známo. L. 1419 měl jej v moci a chtě do svého držení dostati Bratkovice a Nabdín, které si *Petr z Trkova* najal do životův svého a manželky své Anny ze Svinné, postoupil mu Přerov (1419) na též výminky a přejal od něho Bratkovice. Petr přijav tvrz, dvě popluží, vinici a tři rybníky a jiné příslušenství slíbil stavení a braň tvrze zachovati i opravovati a to na spásu své duše a beze všeho úplatku, jakož i faráře Břístevského dřívím zásobovati.[7]) V čas největších bouří (asi 1421) strojil na Přerově svatbu Fryckovi z Vyšehořevic.[8]) Přerov měl po smrti Petrově spadnouti na klášter, ale klášteru se již nikdy nedostal. Císař Zikmund zapsal tvrz Přerov s vesnicemi *Jindřichovi ze Stráže*, jenž jej od neznámého držitele vyplatil. Kromě toho mu dovoleno peníze naložiti na opravení tvrze.[9]) Jindřich a synové jeho *Michal* a *Jiřík* učinili l. 1457 smlouvu s klášterem Břevnovským o zástavu Přerova.[10]) Jindřich zemřel léta 1466 a Přerov držel po

Přerov n. L. Pohled na sgraffita části východní.

[1]) Soupis Českobrodska 119 atd. [2]) Reg. I 333. [3]) Reg. II 202, 502. [4]) Reg. III 233. [5]) Reg. III 574. [6]) Kopiář Přemyšlovský. [7]) Arch. Břevnovský. [8]) DD 33 str. 272. [9]) Arch. č. II 452. [10]) Arch. mus.

něm syn Jiřík, avšak i ten před rokem 1476 zemřel. Jeho dcerou tuším byla Johanka ze Stráže († 1495), která se vdala za *Jana ze Šelmberka*. Ten se proto (po prvé l. 1484) psal pánem na Přerově.[1]) Jan získal ke Přerovu některé vesnice a vyprosil u krále, že (1499, 23. ledna) ves Přerov za městečko vyzdvihl.[2]) Hejtmany tu měl před r. 1499 Jindřicha Hložka ze Žampachu, ok. l. 1502 Petra ze Stranova a l. 1507 Vácslava z Nehvizdek.[3]) Jan zemřel l. 1508 zůstaviv tři syny *Jiříka*, *Jaroslava* a *Jindřicha*. Tito se pak rozdělili o hojná zboží otcovská. Při tom se Přerov dostal Jaroslavovi, ale ten jej prodal 1524 obci *Většího města Pražského*.[4]) Aby obec zboží to koupiti mohla, všichni zásobní sousedé, kdo co mohl, půjčovali městu k zaplacení toho zboží a město jim pod svou pečetí jistotu zdělávalo, aby mohli ke svému přijíti.[5]) L. 1529 rozdělilo se Staré a Nové město o zboží posud jim společně náležitá. Staroměstští obdrželi Přerov s větší částí zboží a Klumín, Novoměstští dostali od Přerovska Mochov a Nehvizdy s 6 vesnicemi a zboží Malešické.[6]) Oboje města propadla 1547 své statky. Král Ferdinand zabrav Přerov nevrátil jej klášteru Břevnovskému, nýbrž učinil jej statkem komorním a přivtělil k němu také vesnice, které od r. 1529 Novoměstští drželi.[7]) Ačkoliv Přerovsko sousedilo s Brandýsskem a Poděbradskem, obdrželo přece svou vlastní správu. L. 1560 byl tu hejtmanem *Jan starší Robmháp ze Suché*, jenž zámek, dvory a pivovar opravoval. Přes to, že bylo hospodářství na komorních statcích chatrné, přece Přerov hezky vynášel. V l. 1561—1564 přestavoval se zámek a nový pivovar. Poslední léta nakládáno ročně okolo tisíce kop. Zámečnickou práci dělal l. 1564 až 1568 Mates Handšuch, dvorský zámečník. Purkrabí byl tehdá Jiřík Hartmanický ze Hrádku. Po něm uveden v týž úřad Zikmund Racek z Doubravy (1569). L. 1582 zase se na zámku stavělo. Opravovalo se v císařských pokojích, jež znova zřízeny. L. 1583 vydlážděn příkop a Jan zedník z Čelakovic povýšoval zdi v příkopě. L. 1584 opraveno dláždění na zámku a dělán nový most ze zámku do nové obory bažantí. L. 1596 byl tu správcem Michal Albrecht z Šontálu. Týž posílal třikráte za týden raky na tabuli císařskou a to jisté dni v červnu a červenci. Když leta 1596 zemřel, dosazen za hejtmana Jan Habartický z Habartic. Řehoř Plachta, písař důchodní, jenž měl 1597 veselku, prosil komoru, aby s přáteli svými tři neb čtyři hodiny na zámku v dolejší světnici u snídaní zůstati mohl a takové snídaní aby z důchodův panství učiněno bylo; ale poněvadž císař na svých zámcích veselí, křtiny, hody a kvasy dokonce zapověděl, nařízeno mu, aby si k tomu některý dům v Přerově objednal a své přátele tam uctil. Purkrabí byl 1597 Jan Letňanský z Vyšerovic. Léta 1601 poslán na Přerov Kunrát Engler, dvorský truhlář, aby zámek v rys uvedl a vyrýsoval, což se i u jiných zámkův dělo. Protože Habartický také hejtmanem Poděbradským učiněn, byl Přerov l. 1604 tomuto podřízen.[8]) L. 1606 byl tu Bohuchval z Berbistorfu zase samostatným hejtmanem.[9])

Přerov n. L. Nádvoří zámku.

Objem panství ztenčen ok. l. 1608, když císař zastavil Mochov a Bříství, ještě pak více nedlouho potom, když oboje a k tomu pět vesnic M. Majdaléně Trčkové nadobro odprodal.[10]) Poslední nám známí hejtmanové byli 1612 Jan starší z Habartic a 1615 Jan Ledecký z Granova.[11]) L. 1616 byl Jan Celler z Rosentálu hejtmanem i Brandýsským i Přerovským. Přerovské zboží byvši ztenčeno tušim roku 1616 nadobro k Brandýsu připojeno, aby se ušetřil velký náklad na služebnictvo.

Zámek Přerovský zpustl za vlády komory a Brandýsských pánův tak, že r. 1848 skládal se skorem

[1]) Arch. Olešnický ve Vratislavi. [2]) Arch. č. VI 568—575. [3]) Arch. gub., Kutnohorský a Českobrodský. [4]) DZ. 1, E 24. Václav z Nehvizdek byl za něho purkrabí až do r. 1510 (Arch. gub. Reg. kom. s.) [5]) Staří letop. str. 464 Purkrabě 1534 Bohuslav z Vražkova. [6]) Rkps. Gersdorfský. [7]) Viz Sněmy II a Pam. arch. X. [8]) Arch. gub DZ. 132. F 5. [9]) DZ. 122, O 2. [10]) DZ. 135. G 7. [11]) Reg. kom. s. Rozvrž. sb. 26.

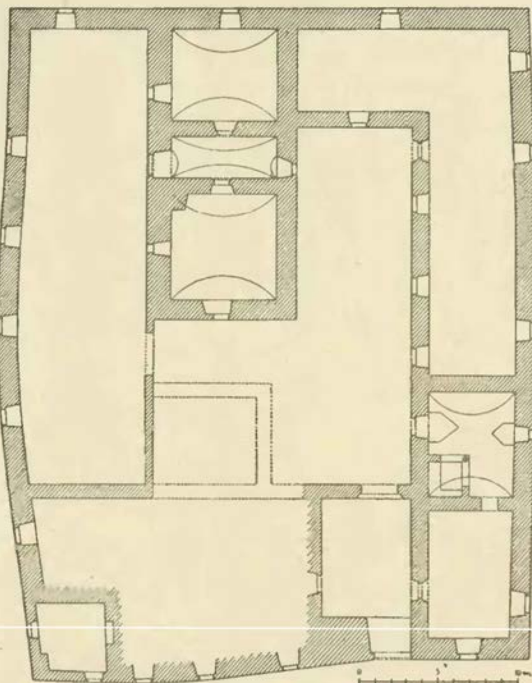
ze samých zřícenin, tak že v starém stavení neporušena byla jedině kancelář a jen západní konec jižního stavení byl dobrý, protože zřízen znova (1841) na byty.[1]) Ostatek opraven v l. 1872—1873, při čemž podepřeno v přízemí na klenutích a vystavěny z venčí opěrné pilíře. Také odklizen starý šindelový přístřešek na severní straně a nahrazen novým.[2])

VYŠEHOŘEVICE TVRZ.

Při poplužném dvoře ve Vyšehořevicích nacházejí se ještě dosti veliké zříceniny bývalé tvrze. Z venčí ani nevyhlížejí, jako by to bývala tvrz. Viděti jest čtverhran tři patra vysoký, jenž má až do druhého poschodí čtverhranatá okna a nejvýše ovální. Když se od východní strany klenutým průjezdem dovnitř vejde, viděti jest, že ty vysoké zdi byly prvotně venkovskými zdmi. V minulém století byly tu také zříceniny čtverhranaté věže, z níž tři strany až do třetího poschodí vynikaly. Dneska již nelze poznati, kde věž a ostatní stavení se nacházely, protože vnitřní prostora vybouráváním a přestavováním měněna. Zřízena jsou tu totiž všelijaká hospodářská stavení, která se o zdi opírají. Pozoruhodné je, že okolo tvrze hradeb a příkopů nebylo.[3])

Ze starého popisu (1693) jde na jevo, že k dotčeným hlavním zdem bylo přistavěno stavení, v němž bylo 6 suchých sklepů a jeden podzemní s sádkami, světnice, komory, kuchyně a ratejna. Věž stála o sobě. V ní byl v přízemí kurník a nad tím troje sýpky.[4])

Vyšehořevice ves stály již 1178. Tehdá kníže Soběslav daroval tu poplužì *kostelu Vyšehradskému.*[5]) Jak se zdá založila tu kapitola téhož kostela farní kostel a držela proto jeho podací ještě v 15. stol. Ostatek byl vladyčím statkem, který držel za krále Jana *Havel.* Syn jeho Budislav vyskytuje se v l. 1335—1339 jako veřejný notář a l. 1346 obdržel od papeže kanovnictví v Olomouci.[6]) Později byl kanovníkem u sv. Víta, od r. 1363 také sakristou a zemřel l. 1368.[7]) Bratří jeho byli *Macek* (1365—1370), *Miroslav* neb Miran, *Mareš* (1365—1370), *Šavel z Janovic* († r. 1376) a snad i Vaněk († r. 1365). Ti drželi dva domy na Hradčanech.[8]) Miran koupil l. 1356 Ivanov na Moravě, prodal léta 1370 dědiny v Konici a l. 1376 s Mackem v Uherčicích k úřadu subsakristy v kostele sv. Víta.[9]) Macek prodal leta 1369 nějaký statek k děkanství téhož kostela.[10]) Po Vaňkovi byli léta 1365 sirotci *Markéta, Mikuláš, Jan a Václav.* Nějaký Jan neb Ješek (1382) byl l. 1397 na Moravě, kdež koupil ves Zborovice, avšak v letech 1402—1408 připomíná se zase v Čechách.[11])

Vyšehořevice. Půdorys tvrze.

Dvoje poplužì ve Vyšehořevicích patřilo *Mikuláši Kolovratovi z Myšlína* a darováno od něho (1391) ke zdejší faře. Leta 1407 připomínají se bratří *Byčen, Sezema* a *Záviše z Vyšehořevic.*[12]) *Anna z Vyšehořevic* soudila se v l. 1410—1411 s rukojměmi o své věno. Z jednání toho jde na jevo, že *Prokop z V.* bydlel v Nehvizdech a že Vyšehořevice patřily *Zikmundovi Rokycanskému* a jiným.[13]) Tento († 1413) měl dceru Kláru a jakási Klára byla také manželkou *Frycka z Vyšehořevic,* jenž se léta 1415 připomíná.[14]) V největších bouřích po r. 1420 pojal Frycek třetí ženu Annu na Přerově a zabit (tušim 1425) u Opočna.[16]) Vdova Anna vdala se pak za Rozvodu a Vyšehořevice dostaly se Olofernovi nebo Olifernovi, jenž byl syn Fryckův z druhé manželky Machny. Olifer, řečený Musík, odpíral tomu, když l.1437 provoláváno věno po Anně.[16]) Leta 1450 zapsal všechen svůj statek *Heršovi z Prošovic* a Markétě z Chobolic manželce jeho.[17]) Když

[1]) Heber, Burgen VI. 248. [2]) Soupis Českobrodska na str. 121. [3]) Heber, Burgen III, 237, V. Trnka, Kounice. Soupis Českobrodska na str. 225. [4]) DZ. 32, F 22. [5]) Reg. I 162. [6]) Reg. IV 49, 167, 859, Chytil CDM. VII 506. [7]) TDP. V 12, 3, 135. [8]) Tomek, Základy IV 145—146. [9]) Dsky Brněnské, Archiv kapitulní. [10]) Rel. tab. I 436. [11]) Dsky Olomoucké, DD 14 f. 201, Lib. conf. Rel. tab. I 474. [12]) Lib. erect. XII 67, DD 14 f. 159. [12]) Rel. tab. I 73—74. [14]) Rel. tab. II 121, DD 33 str. 274, TDP II 453. [15]) DD 33 str. 372. V ty časy žil *Přibík z V.*, syn Jana Dítěte a Anny ze Soutic, jenž měl statek v Losynách (DD 15 f. 269). [16]) DD 15 f. 82. [17]) Arch. č. III 545, DD 21 str. 141.

l. 1456 zemřel, uvázali se tito ve Vyšehořevice tvrz a jiné statky, ale prodali Vyšehořevice l. 1457 *Janovi z Nedělišť.* Vladykové z Vyšehořevic připomínají se potom i v 15. i v 16. stol., avšak tvrze zde již nikdy neměli. Vyšehořevice zajisté držel v l. 1488—1503 *Jindřich z Dlouhévsi.*[1]) Nedlouho potom koupeny ke Přerovu, při němž se l. 1524 Vyšehořevice tvrz s podacím kostelním nacházely. Od Přerovska postoupeny 1611 ke Kounicům.

Vyšehořevice. Bývalá tvrz.

ČELAKOVICE TVRZ.

Severní část městečka Čelakovic nazývá se Čelakovský Hrádek (nikoliv Čelakov). Není od městečka ničím oddělena, ale má polohu takovou, že jest na opyši, ostrohu, který se u Labe končí a západně údolím potůčku omezen jest. Zde jest kromě kostela ze samého štukoví postaveného fara, škola, mlyn, staré stavení, řeč. tvrz, v němž jest hostinec, a ještě některý grunt. Tvrz jest nevelké, ale pevné čtverhranaté stavení.

Zdá se, že ve 14. století byl kostel s obydlím panským v jednom zavření jako pravý hrádek. Čelakovice byly prvotně komorním zbožím, ale král Václav II. prodal městečko l. 1290 *klášteru Sedleckému*; od toho se dostaly l. 1300 *kapitole v Sadské,*[2]) ale i od té po nějakém čase prodány. Brzo potom seděl tu vladycký rod, z něhož pocházel (1321) Jindřich převor v Strakonicích.[3]) Tvrz zdejší drželi 1368 - 1377 *František z Okoře*, v l. 1383—1388 *Jan* syn jeho. Mívali zde také své purkrabě 1378—1480 Viléma, 1353 Těmu, Jiříka a Pechu Pytlíka. Potom Čelakovice buď prodány aneb zastaveny, měl je totiž 1391 *František* a 1393 *Albert Kamaréřové*, kteří faráře ke zdejšímu kostelu podávali.[4]) V l. 1395 a 1396 zase je měl *Jan mladší z Okoře*, po němž následoval *Johánek Cášský*. Za nich se tu vystřídali purkrabě 1389 Jiřík, 1397—1402 Hereš. Po smrti Janově vidělo se poručníkům sirotkův jeho (1401) prodati tvrz a městečko Čelakovice s podacím *Janovi z Klučova,*[5]) ale po nějakém čase zase dotčení poručníci se v Čelakovice uvázali a podávali sem léta 1403 nového faráře. Purkrabí tu byl l. 1403 Mareš Mardík. Po roce 1406 uvázal se v Čelakovice *Jindřich Cášský* a držel je ke hradu Jenšteinu. Tak to nacházíme od r. 1412 a ještě l. 1433. Ze starých zápisův městských jde na jevo, že patřily v polovici téhož století k Mochovu, v l. 1145—1463 k Toušeni a l. 1471 již se vyskytují jako příslušenství Brandýského panství. Za celou tu dobu zde nikdo nebydlel a povrch hrádku velice se změnil. V zápisech 16. stol. se již o tvrzi nemluví.

Prostoře okolo kostela říkalo se Hradištko. V 16. stol. měli tu Koutští z Kostelce dům v nově vystavěný, k tomu mlýn a dvůr. Domu tomu se říkalo také Hradištko a býval v držení různých rodin šlechtických. V 17. stol. se mu říkalo tvrz, poněvadž se tak každému panskému obydlí říkávalo.

[1]) Arch. č. IV 190, VI 579. Arch. Třeboňský. [2]) Reg. II 801. [3]) Reg. III 298. [4]) Lib. conf. Stará kniha Celakovská (Zemský arch). [5]) Rel. tab. II 593.

TVRZE V OKOLÍ BRANDÝSA N. L.

V městečku **Toušeni** stála tvrz, později zámek řečený, v níž se ještě v 16. století bydlívalo. Avšak když koupena Toušeň k Brandýsu, zanikal zámek tak rychle, že ke sklonku 18. stol. jen málo po něm zbývalo, jak Schaller (Kaurz. 293) svědčí. Toto »málo« pak od pozdějších spisovatelův opakováno. Stávala v zahradě při ville č. 87, těsně při břehu Labském, kde ještě patrné jest okrouhlé tvrziště a část příkopu.[1])

Toušeň se připomíná l. 1293 jako vesnice, v níž byl přívoz patřící Lysskému kostelu. Jak se zdá, byl zdejší hrádek jměním komorním. Králevic Karel se tu r. 1338 zdržoval, a když tu spal, přišlo naň rozjímání o čtení: »Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v zemi«, kteréž v XI. kapitole svého životopisu sepsal.[2]) L. 1365 prodal Mikuláš syn France Thesoldova Pražský měšťan Toušeň Mikuláši Jentešovi spoluměštěnínu.[3]) Od tohoto koupil *Jan, Moravský markrabě*, tvrz a ves Toušeň. Karel IV. toto potvrdil (1370) a obyvatele, dokud by Jan v držení byl, ode všech krajských úřadův osvobodil.[4]) Markrabě Jadok zastavil Toušeň *Janovi z Michalovic*. Janovým purkrabí v l. 1410—1417 byl Vácslav z Charvatec držitel dvora v Byšicích a potom držitel Chrastu.[5]) Jan se tu také někdy zdržoval, zejména jednou l. 1415.[6])

Leta 1421 vytáhli Pražané proti Toušeni. Dne 12. dubna opustili město a obléhali Toušeň až do 15. t. m. Tu teprve hrad se poddal na výminky takové, že posádka mohla odtáhnouti.[7]) Toušeň dostala se potom v držení *Jana ze Smiřic*, jenž ji měl zejména l. 1427.[8]) Po skončených válkách vrátil ji *Petrovi* synu Janovu, a ten se psal l 1436 sed. na Toušeni. Mezitím bylo dědičné právo na Toušeni, jež bylo posud jen zástavou, přešlo na Jiříka z Poděbrad, byvši postoupeno předku jeho Bočkovi od kteréhosi panovníka. Jiřík obeslal o Toušeň Petra, ale nic více nevysoudil, než že mu přiznáno bylo právo výplaty.[9]) Toušeň zůstala i potom Michalcům. Za nezletilosti mladého *Jindřicha* spravoval ji Jan ze Smiřic, ale když se Jindřich l. 1446 oženil, postoupil mu i Boleslavě i Toušeně.[10]) Jindřich měl tu purkrabě 1451 Popela (z Vesce) a 1463 Petra Sudu z Kunratic.[11])

Zdá se, že držel Toušeň do smrti a že se po něm dostala Jiříkovi z Poděbrad. Od té doby byla dědičným zbožím. Jiří ji dal synům a ti ji prodali.[12]) Zdá se, že ji koupil *Oldřich Bradáč*, jenž se pak psal z Toušeně a v l. 1467—1472 Chvatěruby držel. Syn jeho *Jiří* měl zajímavou při o slup na Jizeře[13]) a držel Toušeň tuším ještě l. 1488. Komu ji prodal, není známo; jen je znám kol. 1512 zdejší purkrabě Jan z Bezdědic.[14]) Kdysi okolo l. 1518 nabyl ji *Jan Pašek z Vratu*. Týž jsa ještě žebravým žákem šel jednou do Prahy na Toušeň, pohlédl na zámek a vzdychl si, kdyby také někdy tento zámek se zbožím mohl jeho býti. Když si pak svou dovedností výše a výše pomohl, dostal se v držení Toušeně skrze nějakou paní Jandovou od Kutné hory.[1]) Zadlužený statek svými penězi vybavoval a tvrz obnovil. Nikdy prý se tak nerděla a neblýštěla od cihel a od jiného stavení jako za držení Paškova, jako dokládá Bartoš písař. Pašek i tu bydlíval, zvláště když moc jeho v Praze tuchla. Od r. 1530 pronásledovalo ho neštěstí; shořely mu dvůr a mlýn a svrchkův za mnoho kop. Zemřel l. 1533. Možná, že v posledních letech svého živobytí Toušeň prodal. Měl ji pak *Adam Lev z Rožmitála* a ten prodal l. 1536 zámek Toušeň s městečkem a dvorem a dvůr popl. Opočen *Kunratovi Krajířovi z Krajku*.[2]) Od té doby patřila Toušeň k panství Brandýskému.[3])

*

Východně od Brandýsa nedaleko Nové Vesce jest les **Opočen**, jenž jméno bývalé vesnice zachoval. Místu na levém břehu Jizery, kde tvrz stávala, říká se v dobrém pivě a vypravuje se o krásném zámku a pivováru.[4]) První známý držitel (1339) je *Příbek*.[5]) L. 1404 patřil Opočen *Jaroslavovi z Ryzemburka*, jenž t. r. nový oltář v Kostele sv. Kosmy a Damiána Boleslavském založil.[6]) L. 1417 byl již mrtev a pozůstalá vdova Anežka byla zase vdána za *Vácslava z Studené*.[7]) Na Opočně měla Ožanka vdova po Bernartovi Chotkovi 200 kop gr. věna zapsaného a brala odtud 20 kop platu. V tom platu Pražská rada Staroměstská zvedla ji l. 1426 na Opočen. Bydlívala v Praze a umírajíc l. 1436 odkázala statek svůj vnuku *Bohuslavovi z Dobročovic*,[8]) kterému také l. 1437 přisouzen, když se naň odúmrtním právem sahalo. L. 1462 držel toto zboží *Jan Heklík z Zap*, jenž měl pro něj několik sporů. L. 1464 vyprosil si u krále vše právo odúmrtní na tvrzi Opočně.[9]) Seděl tu ještě l. 1485.[10]) V 16 st. patřil Opočen ke zboží Toušenskému, s nímž připojen k Brandýsu.[11])

*

Vrabská tvrz stávala na místě sýpky ve dvoře. Z ní vyšel vladycký rod *Tluksův Vrabských z Vrabí*, který nosil na štítě dva meče křížem přeložené. Z tohoto rozvětveného rodu, k němuž také *Tluksové z Buřenic*, *Božejova* a *Čechtic* patřívali, pocházeli bratří *Rynart* neb *Ryneš z Vrabí* (1360 a 1365) a *Albrecht z Buřenic*.[12]) Snad byl bratrem Rynešovým *Jetřich*, jenž se l. 1380 připomíná a l. 1382 byl již mrtev.[13]) Zůstali po něm synové *Jan* a *Aleš*. Onen žil ještě l. 1397, avšak l. 1399 byl mrtev. Aleš s bratrem a sestrou Kateřinou prodal l. 1397 plat na Vrabí k oltáři Všech Svatých v Staré Boleslavi,[14]) kterýžto nadal pozdějším zápisem (1399) tak, aby tu byly zádušní mši slouženy za královský a Vrabských rod.[15]) K podobným službám zavázal se mu také farář na Hrádku u Brandýsa.[16]) Aleš připomíná se l. 1415 naposled mezi patrony Všetatského kostela.[17]) Zemřel téhož roku.

---

[1]) Soupis Karlínska na str. 304. [2]) Reg. II. 698, Font. r. B. III. 355. [3]) Tomek, Děje Prahy II 421. [4]) CDM. X 104. [5]) Lib. erect. VIII 116, 149, X 96, Rel. tab. II 113, Arch. Boleslav. [6]) Arch. č I 402. [7]) Vavř. z Březové, St. letop. 45. [8]) Bezold. [9]) Rel. tab. I 106, II 157, 184. [10]) Arch. č. III 34. [11]) Stará kniha Čelakovská. [12]) Rel. tab. I 164. [13]) Tamže a 161. [14]) Arch. mus.

[1]) St. letop. 420. [2]) DZ 42, F 20. Viz i Pam. arch. VIII 343. [3]) Viz i Práškův popis v Místop bibl. IV 50 - 54. [4]) Místop. bibl IV 54, Pam. arch. XV 360. [5]) Reg. IV, 256. [6]) Lib. erect. VI 427. [7]) DD 15 f. 66. [8]) Knihy Pražské. DD 15 f. 72. [9]) Rel. tab. II 319, DD 16 f. 91. [10]) Arch. Kolínský. [11]) Jiné podrobnosti v Místop. bibl. IV 54—55. [12]) Arch. Strahovský a Želivský. [13]) Lib. visit. Tadra Acta jud. II. 177. [14]) Rel. tab. I 570. [15]) Lib. erect. VI 111. [16]) Lib. erect. V f. 6. [17]) Lib. conf. Staré knihy Pražské.

Alšovi synové byli *Jan*, *Jetřich* a *Vácslav*. Jan řídil Vrabí l. 1418 a prodal na něm plat.[1]) Zabit l. 1341 obléhaje Miklepeško. Jetřich dostal se před r. 1437 v držení Dřevčic, žil ještě l. 1444, avšak v l. 1453 byl již mrtev. Vaněk, jenž se od r. 1430 připomíná, rozdělil se před r. 1437 s Jetřichem a podržel Vrabí.[2]) L. 1440 byl na krajském sjezdu v Nymburce, držel pak s Jednotou Poděbradskou. L. 1453 zapsal se, že se nebude potahovati na stráň, kterou od zboží Vrabského k Dřevčicím postoupil.[3]) L. 1454 vydal vesnice zápisné, na něž neměl zápisův. Zemřel nedlouho potom.[4]) V držení Vrabí následoval syn jeho *Jan*. Žili tehdá dva Janové, starší a mladší. Na Vrabí seděl tuším mladší. Týž zemřel. Oba Janové obdrželi s Divišem l. 1453 zápis na Dřevčice. Tyto dostaly se pak Janovi mladšímu. Tento zemřel před r. 1469, zůstaviv syny *Vácslava*, *Alše*, *Hynka*, *Jana* († 1498) a *Haška*.[5]) Ti drželi společně i Dřevčice i Vrabí a některé vsi zápisné. Z nich zemřeli Jan a Aleš záhy; Vácslav stal se později pánem na Šibřině a Šestajovicích, Hynek obdržel při dělení Dřevčice a Vrabí dostalo se Haškovi.[6]) Tento se připomíná několikráte v současných pamětech a naposled l. 1527. L. 1531 byl již mrtev.[7]) Zdali měl potomstvo, není známo; spíše se zdá, že neměl, protože l. 1531 byl dědicem jeho bratr Hynek. Týž zemřel l. 1531 a Vrabí i Dřevčice držel po něm syn *Jan*, jenž si l. 1545 tvrz Vrabí ve dsky vložil.[8])

L. 1546 zapletl se do povstání, pročež donucen byl statek svůj svobodný Vrabí proměniti v kr. manství a slibiti službu se 3 koňmi zbrojnými.[9]) Kromě toho odsouzen k věčnému vězení domácímu. Zemřel l. 1554 a pohřben v Dřevčicích.[10]) Bratří *Hynek* a *Karel*, kteří pak Vrabí a Dřevčice drželi, byli tuším Janovi synové, Po smrti Karlově držel je Hynek sám. Týž jakož i bratr jeho opomenuli po smrti krále Ferdinanda manskou přísahu učiniti novému králi. Na to se přišlo l. 1571 a statek jich Vrabský provolán za odumřelé léno. Na soudě dvorském pak l. 1573 nalezeno, že Hynek statek Vrabský propadl a ihned se v něj kr. prokurátor uvázal.[11]) Nicméně s ním milostivě jednáno. Král Maximilián ponechal mu polovici statku k užívání do života, ale když l. 1576 zaplatil 8000 fl., ponecháno mu celé jako zástavní statek. Císař Rudolf přál si Vrabí míti a proto s Hynkem l. 1584 jednáno o to, aby je císaři prodal. Za Vrabí, Dřevčice a Všetaty nabízeno mu 35.000 kop miš., kromě toho pobyt na tvrzi Vrabí až do podzimka i s čeládkou. K postoupení došlo však teprve l. 1586.[12]) Dotyčné tři statky pak připojeny k Brandýsu.

*

Ves **Dřevčice** připomíná se již l. 1052 v základním listu Boleslavském.[13]) Potom dlouhou dobu není o ní paměti. Zdá se, že byly v držení kapitoly Boleslavské. Od 14. stol. tu byla tvrz. Na ní přebýval l. 1354 *Jan biskup Litomyšlský* a tu řídil o desátcích města svého Svitavy.[14]) L. 1375 držel Dřevčice *Jindřich*, příbuzný biskupa Olomouckého,[15]) tuším týž, který se později z Bělé, z Rožnova a z Mírova nazývá. Týž prodal l. 1382 tvrz Dřevčice s příslušenstvím Petrovi biskupovi *k Olomouckému biskupství*.[16]) V přímém držení biskupův Dřevčice nezůstaly dlouho. Ještě za živobytí Petra biskupa († 1387) osazeny Dřevčice od jeho nepřátel, zejména je držel *Aleš z Cimburka* a to až do r. 1392, kdež je

[1]) Lib. erect. X 96. [2]) Rel. tab. II 153, Staré knihy Pražské. [3]) Arch. arcib. v Kroměříži. [4]) Rel. tab. I 117. [5]) Arch. č. III 573, Arch. gub. DD V 346, DZ. 170 N 10. [6]) Staré knihy Kostelecké. [7]) Arch. kapit. Reg. k. s. [8]) DZ. 250 J. 21. [9]) DD. 64 str. 621. [10]) DZ. 170 N 10. [11]) DD. 17 str. 461, 43 str. 61, Arch. gub. [12]) Arch. gub. [13]) Reg. I 47. [14]) Borový Lib. erect. II 179. [15]) CDM XI 10. [16]) CDM XI 559. Rel. tab. I 475.

prodal a věno manželky své Anežky převedl na Moravu.[1]) Král Vácslav, byv zpraven o tom, kázal Dřevčice vrátiti Mikuláši biskupovi, jehož l. 1397 jako patrona zdejšího kostela farního nacházíme.[2]) Týž tu téhož léta zemřel.[3]) Nástupce jeho Jan Mráz měl tu l. 1398 purkrabí Hejmana, bezpochyby příbuzného svého.[4]) Dotčený biskup prý pro veliká vydání biskupství za předešlých let zastavil největší a nejvýnosnější panství svého stolu, mezi jiným zastavil i Dřevčice ok. l. 1406 *Beneši z Choustníka* a Maně, manželce jeho.[5]) Druhý nástupce Janův Kunrát z Vechty vyplatil zase Dřevčice od Many, vdovy Benešovy. Peníze na to dal *Janek z Chotěmic* hejtman Vratislavský půjčiv Kunrátovi také 320 kop, kteréž se poslaly do Říma za potvrzení v biskupství. Když tedy Kunrát odešel l. 1412 za administrátora do Prahy, odevzdány Dřevčice Jankovi od Vácslava probošta Vyšehradského jakožto administrátora Olomouckého a Kunrát mu vydal na ně 1414 zástavní zápis.[6])

L. 1421 pozbyl Kunrát, jenž držel se stranou pod jednou, všech statkův v Čechách. *Frycek z Vyšekořevic* opanoval Dřevčice a držel je l. 1422.[7]) Po něm je opanoval *Jetřich Tluksa z Vrabí* a aby zůstal v jejich držení, přijal je (1437) od Janka v zástavu do čtyř let,[8]) avšak Janek, nemaje peněz, nikdy jich nevyplatil. Za těch dob tvrz a dvůr pro neopravování velmi na stavení scházela a pustla; a poněvadž se l. 1444 zeď okolní i na tvrzi na dvé velmi škodně rozpadla, připsal biskup Pavel z Miličína peníze na její opravu a zapsal Dřevčice (1444) Jetřichovi a Janovi, synu jeho prvorozenému, do jich obou životův. Jetřich založil l. 1447 nový rybník Klenovec a to s velikým nákladem. Tvrze Jetřich neopravoval a mezitím i s Janem synem svým zemřel. Biskup Jan, nemaje peněz na vyplacení, zapsal proto Dřevčice (1453) *Divišovi* synu Jetřichovu a strýcům jeho Janovi staršímu a Janovi mladšímu. Také Diviš brzo zemřel a Dřevčice dostaly se potom *Janovi mladšímu*. Když tento před r. 1469 zemřel, dědili i Vrabí i Dřevčice synové jeho *Vácslav*, *Aleš*, *Hynek*, *Jan* a *Hašek*. Král Jiří jim l. 1469 Dřevčice potvrdil, taktéž je potvrdil l. 1472 král Vladislav. Vácslav jako nejstarší spravoval oba statky. Ok. l. 1492 došlo k dělení bratří. Dostaly se na díl Hynkovi, ale protože měli na ně životy jen nejstarší dva bratří, dovedl toho Hynek, že mu Stanislav biskup l. 1500 Dřevčice do jeho života zastavil, tak aby nikdo jich vypláceti nemohl, leč jen biskupové.[9]) Přes to dal si Hynek ještě jednou (1503) držení tvrze potvrditi.[10]) Aby pak i synu jeho *Janovi* týž statek zajištěn byl, vymohl si Hynek l. 1524 u Stanislava biskupa, že oběma zápis svůj obnovil. Hynek zemřel l. 1531. Syn jeho Jan, jenž také Vrabí držel, bydlíval obyčejně na této tvrzi, toliko poslední odpočinek († 1554) dostal v Dřevčickém kostele. Za synův jeho *Hynka* a *Karla* učinil biskup Marek ještě poslední pokus, aby byly Dřevčice vyplaceny. Nemoha sám vyplatiti statek, »který v rukách světských zastaven, netoliko na stavení tvrze sešel a jako nejvýš zapuštěn jest«, dovolil proboštovi Vilémovi Prusinovskému z Víckova, aby jej vyplatil.[11]) Ale i ten nic neučinil. Konečně prodal Hynek (1584) Dřevčice císaři Rudolfovi, jenž je připojil k Brandýsu.

*

V městečku **Zapích** stávala tvrz bezpochyby u kostela, jenž na pravém břehu potoka na skalném

[1]) Dsky Brněnské VII 1037 [2]) CDM XII 299, Lib. conf. [3]) Oesterr Archiv f. Gesch. 1833. Volný ve své církevní topografii tvrdí, že zemřel na Mírově. [4]) Rkps. kapit. Pražské. [5]) Dsky manské v Kroměříži. [6]) Arch. arcibisk. v Kroměříži. [7]) Reliq. tab. II 288. [8]) Arch. gub. [9]) Arch. arcibisk. v Kroměříži, Arch. gub. [10]) Reg. kom. s. Arch. gub. [11]) Arch. Kroměřížský.

ostrohu stojí.[1]) Jméno Zap naskytuje se již v základním listu Boleslavském,[2]) ale děj sluší vztahovati na Zepce. Na počátku 14. století seděli tu bratří *Vilém, Slavata* a *Vznata*, kteří se l. 1329 připomínají.[3]) Tehdá ukončili při svou s opatem Strahovským o podačné právo kostela, ze kterého jednání jde na jevo, že opatu (tuším jen jako osobě) část Zap náležela. Slavata snad byl l. 1331 již mrtev;[4]) tehdá totiž si oba ostatní statek svůj Šestlice za Kvíci vyměnili.[5]) Vedle těchto Zapských, jichž erbovním znamením byly 2 železné klobouky, vyskytuje se l. 1349 *Vaněk ze Zap*, držitel jiné části a ten připomíná se l. 1364 mezi patrony zdejšího kostela a ještě l. 1382.[5])

Z dotčených tří bratří měl Vilém († 1364) syna *Jana*, který l. 1364 žil, a Vznata, jenž ještě l. 1364 žil, měl syny *Viléma*, který se stal l. 1361 farářem na Horkách, a *Jana*, který l. 1364 žil. Synem některého z nich byl *Vznata*, jenž se stal l. 1371 farářem v Chvatěrubech.[7]) T. r. byl držitelem jedné části *Joklin Vzteklec* z Prahy, který sám si právo podací kostelního osoboval a o to se až v Římě soudil. Po něm následovaly Kateřina vdova a Markéta dcera a po této dcera její Kateřina držíce část Zap a Mstětice. Po ní dostala se část Zap Aničce, manželce Vácslava Štuka a Mikuláši z Vrapec bratru jejímu a Jakuba Benešovkého. L. 1392 drželi tuto část *Štěpán Frovin* a *Mikuláš Heklík*. Tehda vznikla pře o podací mezi nimi a držiteli druhé části totiž *Janem* synem Vznatovým, *Vilémem* farářem v Budči (synem Slavatovým) a *Bohunkem* († l. 1414) synem Jana Vilémova. Tato strana vyhrála.[8]) Zdali byl příbuzným jich *Vilém ze Zap*, jenž l. 1394 Štítary u Králova Městce držel a ještě l. 1398 žil, není nám známo.[9])

L. 1403 bylo panství v Zapech rozděleno mezi Mikuláše Heklíka a Vita Frovina, Jana Vznatina, Bohuňka a M. Záviše Vznatina.[10]) Ale za nějakou dobu Mikuláš a potomci jeho, kteří se zvali *Zapskými ze Zap*, statky Zapské zachovali. Mikuláš zemřel asi l. 1405, zůstaviv vdovu Alžbětu, syna *Zikmunda* a několik dcer. Vdova s dcerami Annou a Rejnou darovala r. 1407 k faře zdejší zemi.[11]) Zikmund připomíná se několikráte v pamětech potomních, zejména l. 1430, když vyvadil plat, kterýž býval ze Zap Jidáškům placen; pečeť jeho spatřujeme na třech listech z l. 1440, 1446 a 1447.[12]) Žil ještě l. 1451.[13]) Držel již celé Zapy, kromě nevelké části, které se říkalo Stránka Zapská a z níž povstala ves Stránka. Tuto držel v l. 1423—1448 *Mikuláš*, tuším potomek některého z předešlých, možná i starší bratr Zikmundův.[14])

Jan Heklík, soudíc podlé příjmení syn Zikmundův, držel také Zepce a Opočen; o poslední zboží, vlastně o plat z něho vydávaný prohrál při (1462), kterou měl s děkanem Boleslavským.[15]) L. 1474 připomíná se i se syny svými Zdislavem a Hankem.[16]) Tento jest bezpochyby Jan, jenž se od počátku 16. st. připomíná. Třetím synem tuším Janovým byl Zikmund, jenž l. 1508 Dubeč a Průhonice dědil. Od toho pocházeli potomní Zapští. *Jan Zapský* věnoval l. 1509 na Zepcích manželce Kateřině z Výklek, ale zemřel před r. 1517 tušim bezdětek. Vdova Kateřina postoupila t. r. Zepce *Mikuláši z Landšteina*,[1]) jenž potom i Zap nabyl.[2]) Ty totiž měli Adam, Zdislav a Jetřich bratří Vrabští z Vrabí a Všeslav Vyšehněvský z Solce a prodali je Mikuláši kdysi před r. 1527. Mikuláš odkázav Zapy a Zepce synu svému *Ondřejovi*, jinak *Jaroslavovi* (1546), zemřel asi l. 1554.[3]) Jaroslav dlouho Zap nepodržel a prodal je l. 1560 *Mikuláši Bryknárovi z Brukštejna*[4]) Tento přečkal dvě své manželky, jimž zřídil epitaf v Zapském kostele. L. 1586 prodal tvrz, dvůr a městečko Zapy se vším příslušenstvím *císaři Rudolfovi*, začež obdržel statek Svrčovice dědičně a peníze, oč více Zapy stály.[5]) Zapy odtud patřily k Brandýsu.

*

Nedaleko Zap u cesty ke Svémyslicům, kde je nyní položení na Zápcích, stávala tvrz a dvůr a v starší době i ves **Zépce** (Malé Zapy). K této vsi vztahujeme paměť, že r. 1052 kníže Břetislav ves Zapy *kapitole Boleslavské* daroval.[6]) Kapitola držela ten statek do r. 1421. Okolo l. 1400 bylo zdejší hospodářství zcela zpustlé, pročež Jan probošt týž statek Prudotovi z Veitmile pronajal.[7]) Probošt František pronajal týž statek před r. 1408 Janovi Bokovi na 4 leta a později zastavil tvrz se statkem[8]) *Vácslavovi Vratovi z Horek*, jemuž ji po r. 1421 i vítězní Pražané ponechali.[9]) Král Jiří zastavil tvrz pustou Zepce *Maršovi z Lazec* a potvrdil ji l. 1469 *Janovi ze Zap*, který ji od Marše koupil. Od té doby patřily Zépce k Zapům. *Jan ze Zap* věnoval na nich (1509) *Kateřině z Výklek* manželce, která se proto v ně po jeho smrti uvázala a l. 1517 *Mikuláši Zubovi z Landšteina* postoupila. Tento odkázal Zepce (1546) Ondřeji synu svému.[10]) Ale ještě za živobytí Mikulášova (1551) ukazovaly se snahy některých vyplatiti Zépce a držeti je pro sebe. Když pak Ondřej l. 1557 statek Zépce *Vojtěchovi Kačkovi z Kačina* prodal, pokoušela se i kapitola Boleslavská (1558) o výplatu, ale nevedlo se jí tak, jako i král. prokurátoru v l. 1560—1561. Konečně se to povedlo *Pavlovi Lidlovi z Lidlova*, a to proto, poněvadž mu kapitola Boleslavská Zépce prodala. Pavel prodal Zépce l. 1576 *Mikuláši Bryknárovi z Brukšteina*, jenž je k Zapům připojil.[11]) Tvrz zanikla docela, tak že dnes ani znáti není, kde bývala.[12])

*

Ostrov jest ves v osadě Zapské, a bývala tu tvrz. Ves se připomíná již v l. 1282—1288 mezi statky kláštera strahovského.[13]) Tvrz se připomíná teprve l. 1398[14]) a první její známý držitel l. 1403 byl *Vít Frovein*.[15]) Týž byl již l. 1406 mrtev a poručník jeho sirotkův prodal zboží Ostrovské *Vácslavovi Babákovi z Horek*.[16]) L. 1437 držel tento statek *Martin z Cách* Pražan. Nástupcem jeho byl *Vaněk Duršmíd z Vesce* někdejší měšťan staroměstský, zejména tu seděl v l. 1447—1451.[17]) Protože dětí neměl, podědili po něm všechno zboží jeho přátelé, totiž *Petr Popel z Vesce* a *Prokop* odtudž a l. 1453 jali se je rozprodávati.[18])

Nedlouho před r. 1486 koupen Ostrov od *Vácslava Hrzáně z Harasova*, a když později Hrzanové Jenšteina[19]) nabyli, připojen Ostrov k němu a oboje se dostalo l. 1544 na díl *Vácslavův*.[20]) Nedlouho potom oboje prodáno. Ostrov dostal se *Vojtěchovi Kačkovi z Kačina*, jenž jej držel do smrti. Po něm jej zdědila vnučka jeho

[1]) Viz Místop. bibl. IV 39. [2]) Reg. I 47. [3]) Tab vet. n. 304, Reg. III 594. Vznata, o němž jest l. 1318 řeč, snad byl otcem těchto bratří. [4]) Synem jeho byl Vilém v l. 1364—1329 farář v Budči; jiný syn byl Vlk l. 1392 farář ve Hrobech. [5]) Rel. tab. I 405. [6]) Arch. křižovnický a zemský v Brně. Lib. conf. [7]) Arch. bibl. Praž. [8]) Arch. kapitulní, Rel. tab. II 115. [9]) Arch. u sv. Tomáše, Cod DM. XII 441. [10]) Lib. conf. [11]) Lib. erect. V 157, VII 67. [12]) Knihy Praž. Arch býv. dvorský a Třebon. Arch. arcib. v Kroměříži. [13]) Arch. č. III 549. [14]) Knihy Pražské. ČČM. 1827, 3. 81. [15]) Rel. tab. II 319. [16]) Arch. Hradecký.

[1]) Arch. Hradecký. [2]) DZ 4 H 1. Od r. 1527 nazývá se pánem na Zapech (Arch. kapitulní). [3]) Náhrobek v Zapích, ale v žádném tištěném díle není počet let správně udán. [4]) DZ. 13. M 4. [5]) Arch. gub. DZ. 23 G 10. [6]) Reg. I 47. [7]) Arch. kapitolní. [8]) Arch. bibl. Praž. Tadra. Acta jud. VI 344. [9]) Arch. č. II 446, Höfler F. r. H. II 294. [10]) Arch. Hradecký. [11]) Reg. k. s. DZ. 89 B 17. [12]) Místop. bibl. IV 46—57. [13]) Tomek DP. I dod. 52. [14]) Lib. erect. VI 91. [15]) Rel. tab. I 602. [16]) Tadra, Acta jud. V 119. [17]) Staré knihy Pražské. Arch. arcib. v Kroměříži, Arch. č. III 549. [18]) Rkpis Gersdorfský v Budišíně. [19]) Rel. tab. II 417. [20]) DZ. 46. L. 24.

Ludmila Horská z Lacemburku, která jej již kolik let držela, když si jej l. 1583 ve dsky vložila.[1]) L. 1593 prodala tvrz Ostrov *Bedřichovi Ostrovci z Kralovic*.[2]) Tento tu zůstal jen krátkou dobu; asi l. 1599 prodal Ostrov *Kašparovi z Milšteina*.[3]) Ten brzo zemřel a vdova, majíc na statku velké věno, dokoupila jej. Provdala se po druhé za Oktaviana Ravoreto, životního lékaře císařova a prodala Ostrov l. 1609 císaři k panství Brandýskému.[4])

*

Staří Čechové rozeznávali dvojí **Brazdym**, větší a menší neboli Brazdym a Brazdymec. Jeden z nich připomíná se již 1290 a z rozhraní tohoto a následujícího století došla nás paměť, že šest Pražských měšťanův zastavilo statky své Brazdym, Šibřinu, Cholupice, Jineč a Úval.[5]) *Jan z Brazdymě* prodal l. 1379 úrok na svém dvoře.[6]) Tvrz zdejší měl *Mikuláš Vavřinců* Pražan a prodal ji s celou vsí (1388) *Františkovi Kamaréři* též Pražanu.[7]) L. 1407 připomíná se Albert Kamaréř, snad syn předešlého.[8]) Jak dlouho tu byl, není známo, snad do smrti, ale teprve l. 1437 vyřizována odúmrť po něm.[9]) Královským darováním dostal té odúmrti Jindřich Keblenec, co ale tím získal, není známo.

Současně připomíná se jiná tvrz, ale není známo, byla-li v Brazdymě neb v Brazdymci. *Buzek z Křiženec* zapsal na ní holý plat (1403) kapitole Boleslavské; jiný plat platíval faráři u sv. Benedikta v Praze, ale když *Mikuláš z Egrberka* statek ten od Buzka koupil, přenesl ten plat na jinou ves.[10])

Po r. 1421 rada Novoměstská Pražská opanovala Brazdym větší a tu si Zachař z Krp a ve Veleni najal (1434) tvrz za 6 let.[11]) Za nedlouho se držitelé vyměnili. L. 1453 dělila se Marta od Oslův Pražka s Václavem synem svým.[12]) Vzavši si Havoňovice, dům v Praze u Oslův, jiný dům a vinice, pustila synovi tvrz a ves Brazdym s Malým Brazdymcem, dva domy a vinici. Později seděl tu *Václav z Vratu*, jenž učinil l. 1479 své poručenství o svých synech Jaroslavovi a Janovi.[13]) Později seděl tu (1501—9502) *Jan Brazdymský z Pučan*.[14])

Z rodu *Brazdymských ze Svémyslic* seděl tu l. 1536 *Duchek*. Asi tehdá najal tvrz zdejší a dvůr Jindřichovi Nečamskému z Minic; tento měl seznam svrchkův na dvoje cedule udělati, ale neudělal a proto se soudili.[15]) *Jaroslav* syn Duchkův prodal Brazdym l. 1547 *Bernartovi Burmanovi z Lauchu*.[16]) Syn (?) tohoto *Jan* najal si l. 1566 od Jana Jandy 6 lánův dědin při V. Brazdymi, na ten spůsob, aby ty dědiny zdělal, jakž náleží úlehlé nenechávaje, aby hnojiti dal každého roku nejméně kopu záhonů aneb více a z těch dědin jemu Jandovi do jeho stodoly třetí mandel své čeledi dovézti rozkázal. Ale Burman od l. 1568 nic neposílal, a to proto, že jsa v nesnázích statek svůj Brazdymský zastavil.[17]) Jestli vyplatil, není známo, ale je jisto, že Brazdym l. 1575 *Albrechtovi Bryknárovi z Brukšteina* prodal a že se týž statek dostal po nějakém čase *Janovi Hůlkovi z Počernic*.[18]) L. 1584 prodal týž Hůlka týž statek *Janovi* staršímu *Beřkovskému z Šebířova*, jenž zemřel l. 1595, 24. března.[19]) Dědila po něm manželka Mandaléna z Řehnice a po ní zůstal Brazdym ještě v držení rodu Beřkovských, zejména Mikuláše syna Elišky z Řehnic. Léta 1603 držel jej z téhož rodu Jaroslav.[1]) Později nabyl téhož statku *Jan Rudolf Trčka z Lípy* a prodal l. 1610 tvrz Veliký Brazdym, dvůr poplužní, ves a ves Malý Brazdym s dvořištěm pustým *císaři Rudolfovi*. Potom oboje připojeno k panství Brandýskému. L. 1630 ještě tvrz stála. Nahoře ve velké světnici byly dveře bez zámku a v oknech jen 4 skla, almara koutnice, almara velká na stěně, stůl a lavice s truhlou. V světnici fraucimorské byly dvoje dveře s klíčkami, 4 skla v oknech, almara v stěně, kamna zelená nová a lavice okolo světnice. Před tou světnicí byl mazhauz, a z něho dveře na pavlač dřevěnou, která šla okolo tvrze a měla zábradlí z korbelův.[2]) Z toho ze všeho zbyly dnes základy při živnosti č. 7 a našlo se, že byl kolem tvrze vodní příkop.[3])

*

Jihovýchodně od hory Kuchynky (u Brazdymě) stávala tvrz **Záhoří**, kterýmžto jménem to celé položení se nazývá.[4]) Vyskytují se často zemané z Záhoří, jež nejsnáze lze klásti do tohoto Záhoří, jako 1318 Marek a Sulek. 1364 Adam s Markvartem a Libek s bratřími páni na Libiši.[5]) 1386—1418 Zdislav Stožek nějaký čas pán na Krnsku (erbu Lobkovského[6]), který sotva již Záhoří držel, ale mohli tu seděti Mikuláš Jan a Ryneš bratří, kteří obdarovali l. 1391 kostel na Svrčovicích.[7]) Odtud snad se také psali 1410 a 1415 Albert, po němž byla l. 1437 vdova Kateřina ze Vtelna,[8]) a konečně 1436—1462 Mateska.

*

Podle pověsti stával **Rudeč** tam, kde jest les a louka Jiřín od Kostelce n. Labem za řekou na pravém břehu, kde se posud říká v Rudči. Avšak i co je nyní ves Rudeč u samého Kostelce, bývala také ves. Rozeznávaly se od sebe tak, že se říkalo zaniklému Rudči dolejší neb Rudeček a druhé hořejší neb Velký Rudeč. Tento (Velký) připomíná se již l. 1260, ve 14. a 15. století byl statkem Pražského proboštství, a od r. 1437 v držení světských pánů zápisném a konečně připojen s Kostelcem k Brandýsu.

V Malém Rudči neb Rudečku bývala tvrz odedávna a kromě ní ještě drobné statky.[9]) Ve 14. století žili na tvrzi dva bratří. Synem jednoho z nich byl Hrzek, jenž před r. 1387 zemřel. Synem druhého byl *Milota*, jenž se od r. 1364 několikráte připomíná.[10]) Zemřel buď l. 1401 neb 1402. Z jeho nařízení ukázal nejstarší syn jeho *Zdislav Ryček* plat na Benešovi vladykovi v Rudči k faře kozelské.[11]) Týž prodal část svého dědictví Jetřichovi dolepsanému, ostatek se snad dostal Anně vdově po *Janovi Krabicovi z Veitmile*, jež l. 1409 darovala plat k faře v Kozlech[12]) a potom tuším také tvrz koupila. Na počátku 15. století žili dva bratří předkové *Hrušovských z Hrušova, Milota a Jetřich*. Onen držel Hrušov, tento Rudeček. Jetřich v l. 1405—1406 dílem obdarováním kostelů, dílem prodáváním platů zavadil své zboží.[13]) Zdá se, že již l. 1411 toto zboží zastavil *Ondřejovi Štukovi*, neb ten se pak nazývá držitelem Rudečku; nicméně Jetřich přece Rudeč převzal a prodal jej před r. 1418 již psané Anně Krabicové z Veitmile.[14]) L. 1466 provolána odúmrť po Janovi Kantorovi ze Smrčné: totiž tvrz, dvůr a ves Rudeč. Vyprosil si ji *Jan*

---

[1]) DZ. 252 C 5. [2]) DZ. 26. N 28. [3]) DZ. 129. J 27, Arch. Bolesl. [4]) DZ 178, J 8, Arch. gub. [5]) Formul. Dobešův č. 149, Loserth, St. Pauler Form. 37. [6]) Rel. tab. I 456. [7]) Rel. tab. I 517. Kromě toho tu byl v Brazdymě dvůr Benešovských (1381—1399). [8]) Rel. tab. II 34. [9]) DD 15 f. 81. [10]) Tadra A. J. IV 231, VI 36, Lib. erect. [11]) Arch. Český 26 str. 44. [12]) Tamže str. 45. [13]) Arch. gub. [14]) Arch. Český XII 509. [15]) Reg. k. s. [16]) DZ. 48 F 3, H 42. [17]) Reg. k. s. DZ. 59 F 23. [18]) DZ. 18, C 26, 90, D 27. [19]) DZ. 1688 27, Soupis Karlínska 263.

[1]) Paprocký o st. ryt. 131. VUSp. 1898 I 37. [2]) Arch. gub. [3]) Soupis Karlínska 154. [4]) Soupis Karlínska 155. [5]) Tabul. vetust. č. 304, Lib. conf. [6]) Archiv Novohrad., Boleslav. [7]) Lib. erect. [8]) Rel. tab. II 69, 152, Arch. Český III 486. [9]) Pam. kniha fary Bělské, Arch. gub. [10]) L. 1381 Machův, před r. 1388 na př. Hrzka, Ješka Hapátka, Hynka faráře Voděradského, později Ryčka, bratra Hapátkova a l. 1401 Beneše (DD 13 f. 36, 15 f. 50, Rel. tab. I 468). [11]) Rel. tab. I 431, DD 13 f. 6, 14 f. 42. [12]) Lib. erect. V. 147. [13]) Lib. erect. VIII 57. Syn (?) Jan byl l. 1417 juristou v Praze. [14]) Lib. erect. V. [15]) Lib. erect. X 102.

Span z Baršteina a podržel ji.[1]) Tvrz, dvůr a ves Rudeček byly po l. 1477 připojeny ke zboží Jiřickému.[2]) L. 1488 bylo to vše již pusté[3]) a tak i v 16. století. Jestli se mluví l. 1580 o tvrzi Rudči, jsou to jen vzpomínky minulosti.

*

Ves **Jiřice**[4]) má název svůj po jakémsi Jurovi či Jirovi a pochází tudíž již z dob křesťanských; v 15. st. název ten měněn v název Žiřice, jenž se v listinách udržel až do sklonku téhož století ustoupiv potom názvu původnímu.[5]) O osadě samé zpráv nemáme před 15. stoletím; ale tehdá již zde tvrz stála a František Rokycanský daroval l. 1405 oltáři sv. Václava, Prokopa a Erasma v kostele Pražském plat 20 k., zapsaný na tvrzi, dvoru a dvořích kmecích v Žiřicích.[6]) Držitelem byl tehdá *Hanza Rost* Pražan a ještě l. 1416 Jan Rost, snad týž.[7])

Tvrz Jiřická odňatá k rozkázání rady městské dána jest *Bernartovi z Janovic* spolupřísežnému; r. 1438, v úterý po sv. Petru a Pavlu »chovaje tvrze Žiřic řečené, dosti od drahné chvíle náklady čině« obdržel od rady potvrzení prozatímného držení, aby tvrzí vládl, ji opatroval a žádnému nepostupoval, dokud by mu nákladové nahrazeni nebyli.[8]) Zatím Mikuláš byl ve vězení držán, z kterého, zavraždiv své strážce, utekl k nepřátelům a proto zboží jeho veškeré na obec spadlo.[9]) Nicméně týž Mikuláš učinil r. 1439, 27. listopadu poručenství o veškerém statku svém učiniv poručníky dědiny své zpupné Žiřice; tvrz s platy, s lesy, rybníky a t. d., tvrz Psáře s platy a dvůr manský v Košířích odkázal na žáky chudé a list na plat na Kněževsi na tvrz dal Anežce služebnici své a Lvovi.[10]) Sotva byl několik dní potom zemřel, *Hanuš z Kolovrat* dokládaje se útěku Mikulášova z vězení a že zboží jeho na obec spadlo, prosil radu městskou, aby mu zboží jeho přála, čehož také t. r. 14. prosince dosáhl. Z toho pošla dlouhá pře mezi Hanušem a dotčenými poručníky, nežli však pře ta k ukončení svému přišla, svrchupsaní poručníci dali r. 1450, 24. ledna dům v Celetné ulici, Žiřice tvrz s vesnicemi, Psáře tvrz, dvůr Košíře a též při svou s Hanušem *Jiříkovi z Kunštátu a z Poděbrad* jakožto tomu, jenž mocí a vlivem svým věc tu na vrch práva dovésti mohl. Mezitím také Hanuš, dlouhou při již omrzelý, nárok a práva svého postoupil *Jindřichovi Berkovi z Dubé* seděním na Kostelci, jehož také věc ta omrzela; i smluviv se slušně s panem Jiříkem, listu Hanušovi svědčícího jemu postoupil. Tudíž závady žádné nebylo a svrchupsaní poručníci Jiříkovi r. 1451, 18. března všecky dědiny svrchupsané i s listem n. krále Václava Vokovi z Valdštejna (tuším na dům v Praze) svědčícím Jiříkovi ve dsky dvorské a snad i zemské vložili a hned p. Jiřík týmiž dskami postoupil (19. března) dvoru manského v Košíři řečeného Nazovského *Václavovi Valečovskému z Kněžmosta* za 300 ss. gr. Nedlouho potom Jiřík témuž Vaňkovi všeho zboží a jmenovitě i n. práva Hanušova z Kolovrat vzdal a postoupil (1452).[11]) Vaněk držel Jiřice ještě r. 1455. Tehdá sobě vyprosil na králi Ladislavovi odúmrtí na tvrzi Jiřicích a vsi Nové po n. Uršile vdově Janově z Kněževsi.[12])

Dvacet let později seděl na tvrzi zdejší a spojené s ní tvrzi v Rudči *Beneš Sekerka z Sedčic*. Týž prodal r. 1477 plat na obou tvrzích Janu Holubovi z Týna Horšovského a z Prahy za 400 ss.,[1]) kterýžto r. 1478 jiný plat roční 17 ss. gr. na týchže tvrzích od syna svého Jiříka Holuba koupil.[2]) Vedle toho měli jistá práva k Jiřicům a k Rudči Václav Běšín a Kryštofor z Pictum, maršálek dvoru královského. Po jich smrti všecka ta trojí práva jakožto odúmrtí na krále spadlá jsou v Praze provolána a král je daroval Zykmundovi Kurcpachovi z Vitkova a Janovi z Roupova. Oba výprosníci dovedše věc svou u soudu dvorského na vrch práva, zvedeni jsou na zboží Jiřické a Rudecké r. 1488 tak, že Zykmundovi odhádáno na týchže dědinách 150 k., Janovi však 50 k. vyjímaje právo některých osob, kteří svou věc byly dokázaly.[3]) Dědické právo Benešovo však tím neporušeno. Beneš sedě dosti dlouho na Jiřicích, tvrz která byla r. 1488 zpustlá. popravil a prodal potom r. 1496 Jiřice tvrz, dvůr popl. s popl. a ves celou, v Rudči dvůr kmecí pustý s příslušenstvím a řekou Labem *Bartolomějovi z Bubna a ze Všebořic* za 1000 ss. gr. Č.[4]) Dceru Bartolomějovu pojal pak k manželství *Jan Vančura z Řehnic* a dostav věnem statek Jiřický, zplodil s manželkou svou dvanácte synův a jednu dceru. Po její smrti pojal druhou manželku Mandalenu ze Smiřic, jemužto ona porodila syna Jindřicha a dceru Johanku.[5]) Z dětí těch po smrti otcově zůstali a zboží Jiřické drželi *Mikuláš, Václav, Sigmund* a *Jiří*, bratří *Vančurové z Řehnic*; ti r. 1543 ve středu v den sv. Valentina, když byly staré desky shořely a strany sobě nové vklady činily, přiznali se u desk zemských, že drží Jiřice tvrz, dvůr popl. s popl. ves celou, Rudeč ves pustou, Nedomice a Ovčáry o. t. m. s vinicí v Nedomicích a s podacím v Kozlích.[6]) Na pozdější (1545, 18. prosince nechali si od bratří Sekerkův z Sedčic, dědicův Benešových, vklad dskami obnoviti a drželi potom několik let celé zboží společně. Později se stal Mikuláš samostatným pánem na Jiřicích a bratří jeho zavládli jinými sousedními zbožími jako Přívorami, Kostelcem a j.

Pan Mikuláš měl manželku Annu Smiřickou ze Smiřic, s nížto zplodil syna jednoho Jana a dcer pět. Po smrti první manželky († 20. února 1571) vstoupil po druhé v stav manželský s Eliškou z Hrušova. Poněvadž ho byl syn Jan předemřel a tudíž dědice mužského neměl, odkázal kšaftem svým r. 1580 ve středu po Lucii daným, Jiřice a Rudeč, ves Čakovice s podacím v Kozlích dcerám svým *Kateřině*, *Saloméně* a *Mandaléně z Řehnic*. Dcery ty měly k spravování statku »jednoho člověka hodného naříditi« a po jich smrti měl statek připadnouti na Mikuláše Burjana syna Jidřicha Vančury Kosteleckého. Choti své Elišce odkázal vsi Stránku a Novou ves a vykázal jí k doživotnímu obydlí na tvrzi Jiřické v těch pokojích, kde nyní bydlela, v malé světničce s komorami i se sklepem, kdež schovávala věci své, a sklepem podzemním ke schování nápojův. Bratru svému Zikmundovi odkázal vsi Nedonice a Ovčáry. Zemřel r. 1582 a dcery jeho proti vůli otce svého nepodrževše statku zděděného prodaly 1583, 7. prosince Jiřice a Rudeč, ves Čakovice a podací v Kozlech *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic*, a na Kostelci nad Černými lesy za 8500 ss. gr. Pr. Od toho dostaly se Jiřice hned potom *Jiřímu staršímu Popelovi z Lobkovic* a prodány od něho konečně r. 1584 za 15.000 ss. míš. *králi Rudolfovi II.*, jenž je spojil s panstvím Brandýským.

Tvrz zdejší za posledních ustavičně v dobrém stavu chovaná záhy počala pustnouti, čehož příčiny na bíledni jsou. Ještě jednou se Jiřice povznesly na samostatný statek (po bitvě Bělohorské) a paní Hildtprandtová roz. z Prust prodala jej r. 1668, 7. prosince za 33.266 fl 46 kr. opět k panství Brandýskému.

*

1) DD 16 f. 202. 2) Rel. tab. II 374. 3) DD 3. O 24. 4) Pomůcka: Stieber's Burgen VI, 247. Tamtéž chybně se sem kladou páni z Ryzmburka, již drželi Jeřice v Hradečtě. 5) Tak r. 1486 se nacházejí oba vedle sebe »in Zyrziczich alias Girziczich et Rudczi« (DD 17, 55). 6) Rel. tab. II, 19, 129, Lib. erect. VII 23. 7) Arch. Český XXVI 383. 8) Kniby Pražské. 9) Arch. č. III. 523, XXVIII 178, DD 25 f. 229. 10) Arch. Český XXVIII 179, 716, 717, DD 61, 372, 373. 11) DD 16 str. 71. Jiné provolání se čte 1486 (DD 18, 55). 12) Rel. tab. II 374.

1) DD 21, 273. 2) DD 23 O 14. 3) DZ 7 H 11. 4) Paprocký o st. rytířském. 5) DZ. 250 C 9. 6) DZ 21 L 8.

Ve farní vsi **Všetatech** stávala tvrz. Z vladyk zdejších připomíná se první l. 1255, totiž *Liceslav (?)*. Ve 14. stol. byly Všetaty rozděleny na několik statkův. Na jednom z nich seděl *Zdeslav*, jehož syn Prudota byl l. 1356 farářem ve Všetatech a měl kromě toho ještě jiná kněžská obročí.[1]) Mezi podacími pány zdejšího kostela připomínají se l. 1371 Mikuláš Přibík, Staněk Jan, Heřman, Beneda, Hroznata a Beneš.[2]) Po Ješkovi odumřel l. 1389 statek a připovídal se k němu *Staněk*,[3]) jenž v l. 1395 a 1398 s Peškem († r. 1400), Vácslavem a Mikulášem Chýskou ke zdejšímu kostelu podával. Vácslav neb Vácha dostal l. 1404 odúmrť na Plzeňsku a l. 1406 propuštěn z králova zajetí[4]) Vácslav Všetatko s Kateřinou matkou, Jehlík, Václav. Noví páni darovali faráři zdejšímu louku Zátoně.[5]) Kateřina vdova po Peškovi darovala k téže faře (1403) zahradu.[6]) L. 1409 byli patrony kostela Hereš z Přívory, sed. na Čachovicích, Vilém, Hanek a Jan ze Všetat. Později (1411) držel tu jeden dvůr Rameš z Byšic[7]) a protože l. 1415 již jen s Jankem z Čečelic ke kostelu zdejšímu podával, lze seznati, že se dřívější drobné statky ve dva větší zcelily. Ok. l. 1418 vyprodal se Rameš a zakoupil se ve Vrabí.[8])

Jan ze Všetat byl l. 1440 na krajském sjezdu v Nymburce a připomíná se ještě l. 1450.[9]) Patřil do rodu Byšických z Byšic. Potom se dlouho o Všetatech nic nedovídáme. Ok. l. 1510 prodal *Vácslav Vrabský z Vrabí* Všetaty *Janovi*, *Vácslavovi* a *Bedřichovi* bratřím *Hrušovským z Hrušova*.[10]) Z těch je ujal potom Bedřich a vložil si je l. 1543 znovu ve dsky zemské.[11]) Dětí nemaje, daroval l. 1550 louky u Nedomic ke kostelu Kosteleckému a odkázal statek Všetaty *Jetřichovi Hrušovskému z Hrušova*, strýci svému.[12]) Zemřel l. 1552 a hned po jeho smrti Jetřich oddělil své mladší bratry zbožím Čečelickým[13]) a držel Všetaty do smrti. Zůstavil nezletilou dceru Barboru, k jejímuž dobrému Všetaty prodány. Koupili je *Hynek* a *Karel* bratří *Vrabští z Vrabí* a připojili je ke statku Vrabskému, s nímž koupeny l. 1584 k Brandýsu.[14])

*

Ve vsi **Kozlech** ukazují místo nějaké tvrze, které se říká Hradiště. Ves se připomíná již l. 1052 a kapitola Boleslavská měla tu poddané.[15]) Po celé 14. století a až do r. 1420 držela kapitola ves a podávala faráře ke kostelu; i zdá se, že ona tu mívala tvrz. Po válkách držel Kozly *Zdeněk ze Sternberka*, ale r. 1454 vrátil je králi Ladislavovi.[16]) Podací patřilo v 16. století k Jiřicům. S nimi bezpochyby připojeno k Brandýsu. O osudech vsi samé po r. 1454 není nic známo.

*

Jest trojí **Hlavno** (vlastně Hlaven) podlé sebe, totiž Kostelní, Sudovo a malé čili Hlavenec. Jedno z nich připomíná se již l. 1052.[17]) Ok. l. 1189 daroval nábožný Hroznata Kadeřavý vsi Hlavno, Zdětín a Březenec *křižovníkům řádu sv. Jana.*[18]) Tito měli tu pak v Kostelním Hlavně část vsi a farní kostel. *Janda z Lysé* pak, který měl tu tvrz, daroval jim ji (1337), ale měli ji dostati teprve po jeho smrti, což také králem Janem potvrzeno.[19]) Ostatek svého jmění v Hlavně dal na zřízení nového oltáře v kostele Hlavenském. L. 1339 byl již po smrti.[20])

Buď ještě zůstal v Hlavně nějaký vladyční statek, anebo statek křižovniční pronajímán. Nacházíme totiž l. 1415 *Jaroše z Ryzemburka* jako spolupatrona zdejšího kostela a l. 1426 podával sem kněze *Ondráček z Hlavna* a *Vácslav Šmatlan z Mačovic* souhlasil.[1]) Onen žil ještě l. 1440[2]) a tomuto zapsal císař Zikmund Hlavno Kostelní i s tvrzí, což měla l. 1454 Anna z Chotětic, druhá jeho manželka.[3]) Král Jiří zapsal Velké Hlavno a Varobyl *Janovi z Mochova* a l. 1494 přešlo to právo na Žofku z Opavy se synem Hynkem z Klinšteina a *Kryštofora z Hlavna*. Ti pak to porovnali tak, že onino podrželi Varobyl a tomuto dali Hlavno. K tomu mu připsal král l. 1502 za nový rybník 40 kop. Chtěje Kryštof Hlavno svým dcerám zachovati, zapsal je l. 1503 Johance z Krajku a Janovi z Habartic.[4]) Až do té doby bylo Hlavno zápisným statkem, ale *Vácslav Bubla z Meziklasí*, jenž je měl od r. 1524, držel je dědičně.[5]) Týž prodal l. 1546 tvrz a dvůr Velké Hlavno s pěti dvory kmecími *Pavlovi Bzenskému z Prorubě*.[6]) Co se potom s Hlavnem dálo, není nám známo. L. 1580 je prý císař Rudolf od Viléma z Oprštorfu přikoupil.[7])

V Hlavenci tvrze nebylo, ale l. 1584 stál tu zámeček, k němuž se dvě vížky přistavěly.

*

V osadě Hlavenské jest ves **Konětopy**, v níž bývala tvrz až do 16. století. Konětopy připomínají se po prvé l. 1392, kdež *Jan Jablečko z Čečelic* vydal křižovníkům Svatomářským plat v Konětopech, kterýž jim posud zdržoval.[8]) *Jaroslav z Čečelic* daroval l. 1406 plat v Konětopech k Bezdědické faře, ale okolo l. 1408 Konětopy prodal.[9]) Kdo je potom koupil a kdo je držel, není známo. V l. 1488—1489 seděl na tvrzi *Ctibor z Chlumu* se svým synem *Janem*.[10]) Některý rok potom koupeny Konětopy k Brandýsu. L. 1513 ještě tvrz stála, ale dvůr byl již v plat vysazen.

*

Ve vsi **Tuřici** severovýchodně od Brandýsa stávala tvrz na místě dnes již neznámém. Po vsi psal se 1194 *Zbraslav*,[11]) na tvrzi snad již seděl *Jošt* l. 1354 spolupatron v Předměřicích. *Stašek z Tuřice* prodal nějaké dědiny děkanovi Staroboleslavskému a zdržoval se pak u Kouřimě.[12]) L. 1400 žili *Rupert* a *Jetřich z Tuřice*.[13]) Později držel zde tvrz *Janda z Předměřic*, ale l. 1417 koupil ves Vesce.[14]) Z potomních držitelův známe jen dva, totiž 1447 *Petra Popela z Vesce* a 1496 *Vácslava z Ujezdce*.[15]) Tvrz pustá Tuřice patřila l. 1513 k Brandýsu,[16]) jehož příslušenstvím byly Tuřice do r. 1850.

*

Nedaleko Přerova jest ves **Semice**, v níž jsou dvě tvrziště.[17]) Semice byly od starodávna majetkem *probošta Pražského*, jenž byl také patronem zdejšího kostela farního. Probošt tu měl tvrz a na druhé tušim seděl jeho nápravník.[18]) L. 1421 přišli proboštové o Semice, které l. 1438 s Přerovem zapsány a od něho již neodděleny. Pak připojeny k Brandýsu.

*

Blízko Sadské jest ves **Třebestovice**, jež patřila ode dávna *klášteru Břevnovskému*. Kromě toho tu byl vladyčí statek, na němž seděl od r. 1385 *Vácslav Kratář*.[19]) Tento přijal l. 1406 tvrz k držení od kláš-

---

[1]) Reg. II 1223, Reg. Vat. [2]) Lib. conf. [3]) DD 13 f. 37. Také se připomínají 1387 Zachař (Arch. Olomoucký) a l. 1391 Hrdoň (DD 13 f. 41). [4]) DD 14 f. 152, Arch. býv. dvorský, rkpis kapitulní. Viz Rel. tab. I 465. [5]) Lib. erect. V 54. [6]) Lib. erect. XIIIa 113. [7]) Lib. erect. VIII 120. [8]) Lib. conf. Lib. erect. X 96. [9])Arch. č. I 250, Arch. Roudnický. [10]) Reg. k. s. DZ. 7. H 7. [11]) DZ. 250. D 8. [12]) Arch. v Kostelci, DZ. 10 F 29. [13]) DZ. 50. C 7. [14]) DZ. 14. A 25, Arch. gub. [15])Reg. I 48. [16]) Rkpis kapitoly Pražské. [17]) ČDB I 360. Rounen jest snad zkažené Glauen. [18]) Reg. I 183. [19]) Reg. IV 159. 174. [20]) Reg. IV 256.

[1]) Lib. conf. [2]) Arch. č. I 250. [3]) Arch. č. I 512. [4]) Arch. gub. [5]) Reg. kom. soudu. [6]) DZ 46 F 7. [7]) Prášek v Místop. bibl. IV 117. [8]) Arch. u sv. Maří. [9]) Lib. erect. V 124, VIII 53. [10]) DD 62 str. 127, Rel. tab. II 439. [11]) Reg. I 188. [12]) Lib. conf, Rel. tab. I 449, Acta jud. [13]) DD 18 f. 66. [14]) DD 15 f. 66, Lib. erect. [15]) Arch. arcib. v Kroměříži a Boleslavský. [16]) DZ. 84. B 19. [17]) Popis v Pam. arch. XV 366. [18]) Emler Urbáře 307. [19]) Arch. Olešnický ve Vratislavi, DD 13 f. 163.

tera.[1]) Asi od r. 1420 drženy Třebestovice k Poděbradům. *Jiřík z Kunštátu* jako držitel tvrze Třebestovic dal 1422 Benešovi mlynáři dovolení na vystavění nového mlýna.[2]) K Poděbradům patřily Třebestovice až do r. 1498, kdež postoupeny ke Přerovu, s ním pak připojeny k Brandýsu.[3])

*

Za staré doby se rozeznávaly **Jiren, Juren,** z Jirna, v Jirně (nynější Velké neb Staré Jirny) a Jiřenec (nynější zámek), ve kterémžto posledním stála tvrz. Nové Jirny, jak jméno ukazuje, vznikly později. Jirny byly porozděleny l. 1307 mezi *Jakše Balkara*, syna z rodu Velfloviců, a *Peška z Klučova*, kteří sem nového faráře podávali. L. 1389 vládl tu *Mikuláš z Klučova* sám.[4]) L. 1397 připomíná se Kačka manželka *Štětíka z Jiřence* s Janem a Jakubem syny svými.[5]) Po nějakém Sulkovi zůstala vdova Anna. Tu pojal *Zdeněk Běškovec z Běškovic*. Týž zemřel asi l. 1498 zůstaviv syny *Zdeňka* a *Oldřicha*.[6]) Oldřich došed let svých ujal Jirny, kamž l. 1408 kněze podával a l. 1410 učinil rozdíl s mateří, zanechav ji při věně v Nehvizdech a statku Libišském. Zemřel l. 1411 v mladém věku.[7]) Ke statkům jeho v severních Čechách připovídali se ostatní Běškovci. Jirny samotné vyprosili si na králi Janek ze Smilkova a Olbram ze Škvorce.[8])

Z následujících dob víme o Jirnách jen tolik, že tu Táboři l. 1434 před lipanskou bitvou leželi.[9]) L. 1454 provolávána tu odúmrť po Janovi ze Vtelna. Vyprosil si ji *Jiří z Kunštátu*, ale postoupil práva svého l. 1458 *Janovi Kozlovi*, kterýž pak zveden. Ve zvodu klade se tvrz do Jiren a kostel do Jirence, tedy obráceně.[10]) Kozel zemřel okolo l. 1464 bezdětek. Polovici statku měla vdova Lidmila a druhou polovici koupila si l. 1465 od Jiříka ze Stráže, jenž si byl odúmrť od krále vyprosil.[11]) L. 1499 držel týž statek *Zikmund z Sebuzína* a později *Mikuláš Vančura z Řehnic*, jenž ještě l. 1524 žil a asi v ty časy Jirny prodal.[12]) Nějaký čas potom je držel *Bohuslav Chotek z Vojnína* a po něm (před r. 1540) *Otik Selmický z Citova*, od něhož prodány vnukům Mikulášovým, *Mikuláši*, *Vaňkovi*, *Zikmundovi* a *Václavovi*.[13]) Tito pak je prodali l. 1544 *Pavlovi Severynovi z Kapihory*, měšťanu Starého města Pražského,[14]) a to tvrz a dvůr v Horních, ves a kostel v Dolních Jirnách. Pavel zemřel l. 1554 zůstaviv syna *Václava*,[15]) jenž teprve několik let potom svých let došed, asi l. 1567 v Jirny se uvázal.[16]) Okolo l. 1590 prodal je *Tomáši z Proseče*, úředníku podkomořího při dskách zemských, ale vložil je teprve l. 1593 synu jeho *Janovi*.[17]) Tento zemřel l. 1616 a následoval po něm syn *Tomáš*.[18]) Tento odsouzen l. 1623 k manství, ale nežli to provedeno, zemřel, tak že se sestry jeho Anna Marie Skalská, Lidmila Kořenská a Prudence v Jirny uvázaly (1624). Avšak hned jim ten statek zabrán a k Brandýsu připojen, protože však peněz byl nedostatek, zastaveny Jirny Zikmundovi hrab. z Volkenšteina. Tento převedl l. 1633 právo své na Jana Zikmunda hr. z Thunu, ale protože se stalo bez svolení komor, převedeno to právo t. r. na *Ondřeje Viléma* svob. p. *z Brandýsa*.[19]) Ferdinand III. dal Jirny dědičně *Janu Jakubovi* hr. *z Brandýsa*,[20]) jenž před 1666 zemřel. Od pozůstalosti koupil týž statek *Jan z Gräfenberka*[21]) a ujal jej l. 1675 syn Ondřej. Skrze Rozinu Annu z Gräfenberka († 1698) dostaly se Jirny v držení *Chr. Jana* hrab. *Stubrika z Konigšteina* a jeho potomstva. Zemským statkem zůstaly Jirny až do r. 1850.[1])

*

Na místě zámku **Vinořského** stávala vladycká tvrz. Ves jest starší a připomíná se již r. 1130. Patronem farního kostela byl l. 1358 Rembota Goldner soused Pražský sám a l. 1360 se synem svým Mikulášem. Po něm dostal se týž statek zeti jeho Matěji od Věže, jenž jej prodal l. 1364 Ondřejovi a Martinovi bratřím Stachům a Hainlinovi bratru jich tetěnému.[2]) Ale poněvadž se l. 1364 také Petrman z Vinoře, patron oltáře zdejšího připomíná, zdá se, že byly ve Vinoři dva statky a že držitelé tvrze byli patrony kostela.[3]) Tvrz držel pak Velfl Galm, též měšťan Pražský a když zemřel, prodala Kera vdova s Janem synem a Annou dcerou Hanuši Caizlmajstrovi též Pražanu.[4]) L. 1386 zveden právně na Vinoř *Augustin Pražský*, ale hned ji prodal. Koupil Vinoř *Hanza od Věže* měšťan Pražský a l. 1405 sem faráře podával.[5]) Protože l. 1407 strýci svému *Janovi z Dubče* právo podací kostela Týnského v Praze postoupil,[6]) lze za to míti, že mu také Vinoř a ostatní své jmění zapsal, což se i tím dotvrzuje, že Jan l. 1419 sem faráře podával.

Statek Vinořský měl od té doby stejné držitele s Dubčem a pak Průhonici až do vymření Dubeckých, však i potom za Zapských, kteří po nich dědili. Mezi tím se na tvrzi nebydlívalo, a proto zpustla. Když se Průhonická pozůstalost po smrti Adamově († 1551) dělila, dostal se Vinořský díl *Bedřichovi Zapskému*, jenž jej do r. 1593 držel. L. 1571 zapsal Vinoř tvrz starou pustou s příslušenstvím Johance z Vrabí mateři a Jakubovi Chadourovi z Lokte otčímovi svému, ale zrušil po dvou letech tento zápis a vyměnil si tvrz Vinoř, mezi tím zase obnovenou, s *Annou Zapskou ze Ctiněvsi* za statek její Ctiněves (1578). Avšak zase nabyl Vinoře. Zdědila ji totiž po Anně sestra její *Johanka*, manželka Bedřichova, a ta ji zapsala l. 1592 a 1593 Bedřichovi a dětem svým.[7]) Aby Bedřich dětem díly vyplatiti mohl, prodal Vinoř (1593) *Václavovi mladšímu z Donína*, a to tvrz s příkopem vyzděným, ves s dvěma dvory a tvrz Hradiště též s dvěma dvory.[8]) Nový pán zemřel již následujícího léta, zůstaviv dvě nezletilé dcerušky. K jich dobrému prodán statek a koupen l. 1596 od *Kateřiny Smiřické z Hazemburka*.[9]) Také paní tato dlouho Vinoře nedržela, ana již l. 1604 zemřela. Dědicem jejím stal se *Jan Zbyněk Zajíc z Hazemburka*. Týž prodal ihned Vinoř a Ctěnice *Václavovi Bořnovi ze Lhoty* a na Roztokách.[10]) Zase se na Vinoři nebydlelo a zase tvrz zpustla. Oba statky Vinoř a Ctěnice dostaly se l. 1626 v držení rodu Valdšteinského a zůstaly při něm až do r. 1651. Tehdá prodal Karel Ferdinand hrabě z Valdšteina pustou tvrz Vinoř *Heřmanovi Černínovi z Chudenic*, jehož potomstvu velkostatek až do poslední doby (po převratu r. 1918) náležel. Čím nám byl poslední Černín Vinořský, posud jest v čerstvé paměti. Za Černínův postaven nový zámek.[11])

*

Nedaleko Vinoře stávala tvrz **Hradiště,** jejíž známky posud lze spatřiti.[12]) Zvláštností je, že o starších osudech jejích nic nevíme. L. 1542 přiznali se Ondřej a Bartoň bratří ze vsi Kbela, že drží po Jaroši otci svém tvrz a dvůr Hradiště.[13]) Později držel ji Bartoň

1) Arch. Břevnov. 2) Kopiář 95 v arch. gub. 3) Rel. tab. II 386, Arch. č. VI 568. 4) Lib. conf. Držitelem drobných statků ve Velkých Jirnách byl 1380 Petr (Arch. Břevov.) 5) Lib. erect. V 42. 6) Lib. erect. XII 194. 7) Lib conf. Rel. tab. II 65. DD 14 f. 325. 8) St. letop. 89. 9) DD 16 f. 68, 93. G 15. L. 1464 zase správně tvrz v Jirenci, kostel v Jirně. 10) DD 11) 16 f. 92. 12) DD 25, E 1, DZ. 6. C 28. 13) Rel. tab. I 359, DZ. 6. C 29. 14) DZ. 5. J. 14. 15) DZ. 11. F 4. 16) DZ. 16. E 17) DZ. 1084 N 13. 18) DZ. 137. O 27. 19) Poppe, Reichslehen III 266, Bílek, Konf. 20) DZ. 152. L. 19. 21) DZ. 466 C 22.

1) Držitelé u Sommra Kainz. 253. 2) Lib. conf. Tomek DP. II 422, 475. 3) Totiž Rembota a Hanza. Stachův potomek Václav Stach mladší z Vinoře držel l. 1410 Člupek (Arch. v Litomyšli). 4) Arch. Vyšehradský. 5) Lib conf. Rel. tab. I 484. 6) Lib. erect. VII 113. 7) DZ. 17. E 11, 20, G 25, 169. C 21, 1084. M. 12. 8) DZ. 169. D 18. 9) DZ. 127. C 21. 10) DZ. 134. P 22, 182. O 22. 11) Viz Soupis Karlínska na str. 328. 12) Popis tvrziště v Pam. arch. XV 369. 13) DZ. 250. A 21.

sám. Od toho odprodal dědinu Adamovi z Vinoře a Hradiště samo dostalo se před r. 1575 v držení *Jiříka Zíkoty z Perkniřova Ostrova*,[1]) jenž je ještě l. 1581 držel. Synové jeho Matěj a Burjan prodali s Aničkou sestrou svou (1587) dvůr Hradištský *Bedřichovi Zapskému z Zap.*[2]) Týž připojiv ten statek k Vinoři koupil ještě dědinu od Adama z Vinoře, z níž pak zřízen Nový dvůr. V prodejích Vinoře připomíná se tvrz ještě l. 1609, avšak l. 1627 byla již pusta.

*

Nedaleko Vinoře jest ves **Radonice** n. s tvrzí, která však teprve v 16. století povstala. S podivením jest, že jest o Radonicích starších pamětí jen poskrovnu. L. 1397 přisouzeny Radonice horní a dolní Ojířovi a Evě ženě jeho proti Anežce vdově po Henšíkovi. Ojíř daroval l. 1408 plat v Radonicích faráři v Maršovicích a to za duši Racka bratra svého.[3]) L. 1455 byla provolána odúmrť po Evě a vyprosil si ji Aleš ze Šternberka. [4]) *Jan* a *Zdeslav* bratří *Ojířové z Očedělic* prodali ves Radonice před r. 1540 *Václavovi Hrzánovi z Harasova* a tohoto syn Václav l. 1559 *Janovi Hadovi z Proseče*, měštěnínu Starého města Pražského.[5]) Po tomto následoval l. 1585 *Vilém Ostrovec z Kralovic*,[6]) jenž však Radonice jen krátce podržel. Vyměnil si je se sirotky n. *Václava Hradeckého z Bukovna* (1586) za statek Veleň,[7]) ale poručníci také jich nepodrželi, nýbrž postoupili l. 1587 *Jindřichovi Homutovi z Harasova.*[8]) Od těch dob se tu vyskytuje tvrz, kterou bezpochyby Had vystavěl.

Jindřich držel Radonice ještě l. 1603, avšak již l. 1615 byl mrtev. Synové jeho *Václav mladší* a *Oldřich* prodali Radonice (1628) *Francovi Ostrštokovi z Astfeldu.*[9]) Dědic a nástupce tohoto *Jan Ignác* prodal Radonice l. 1649 *Janovi Goetzovi*, jenž se stal l. 1653 apelačním radou a t. r. Radonice *Jiřímu Lvovi Lukavskému* z Lukavce pustil.[10]) Po něm se vystřídali l. 1667 *Kateřina Cecilie Rašínová*, pak *Jan Ferd. Leodold Rašín* a od r. 1672 *Jan Václav Hynek z Opřštorfu*, od něhož koupeny (1675) k Vinoři.[11])

*

Nedaleko Vinoře jest kostelní ves **Svrčovice**, jejíž jméno obecný lid jako Cvrčovice vyslovuje. Ve 14. století patřila ves tato i s farním kostelem ke kostelu Pražskému, jsouc prebendou jednoho z kanovníků. Pražané zabravše týž statek r. 1420 neb 1421 pustili jej (1428) *Stanovi z Třebize* a Anně ze Mcel manželce jeho.[12]) Právo to převedli na sebe *Vaněk* a *Jan z Otic*, jimž císař Zikmund dvůr a ves Svrčovice a ves Kostomlatky (1437) zapsal.[13]) Později seděl tu Vaněk sám a dosáhl toho, že mu král Jiří týž statek (1461) potvrdil. Od Alše, snad syna jeho, vyplacen; vyplatil jej *Jan z Tedražic* j. král. protonotář[14]) a potvrzeno mu l. 1476 majestátem. Kromě toho obdržel l. 1492 majestát na rybník a l. 1498 mu zase týž statek potvrzen. Svrčovice pak děděny v rodě jeho, zejména patřily l. 1507 *Václavovi* a *Janovi* bratřím, kteří tehdá několik zápisných vsí v okolí nabyli. Václav prokázal velké služby králové Anně při povodních, pročež mu král Ferdinand l. 1531 čtyři sta kop na Svrčovicích připsal.[15]) Svrčovice dědil syn jeho *Jan*, jenž držel tak některé vesnice zápisné. L. 1564 vystavěl ve Svrčovicích nový kostel. Císař Rudolf koupil od něho l. 1584 Svrčovice, ale připojil je k Brandýsu. Když se mu však naskytla příležitost koupiti Zapy od *Mikuláše Bryknára z Brukšteina* (1586), dal mu za ně kromě peněz také statek Svrčovice dědičně.[1])

Zápisní držitelé vystavěli ve Svrčovicích tvrz, která se nikdy v majestátech nepřipomíná, poněvadž duchovenstvím byly jen dvůr a ves. Bryknár prodal pak Svrčovice. Držel je l. 1615 *Mikuláš Sekerka z Sedčic*. Tomu l. 1623 zabrány a prodány *Jiříkovi Benešovi Beníkovi z Petrštorfu.*[2]) Tohoto dědičkou byla Anna Marie (dcera?) z Petrštorfu, pak vdova Trentinova, jež před r. 1658 zemřela. Pozůstalé dcery *Kateřina* vdaná Naglerova a *Františka* Hadova se pak l. 1658 rozdělily. Onano dostala ve tvrzi pokojíček, klenutou komoru, tato velkou světnici, kancelářskou komoru a jinou komoru venku na dvoře došky krytou. Každá dostala ještě sklep ve zbořeništi (jeden z nich jen byl v zemi vykopán). Ve společnosti zůstaly dvorek, kuchyně na něm a síň v tvrzi.[3])

V takovém stísnění nebylo možno obstáti. Proto Františka brzo po dělení díl svůj sestře prodala. Kateřina pak prodala l. 1666 celý statek *Maxim. Rudolfovi Rašínovi z Ryzemburka.*[4]) Později (1675) získal týž statek *Pavel Leopold* sv. p. *Walderode*, jehož manželka prodala jej l. 1682 *Heřmanovi* hr. *Černínovi z Chudenic* a připojen pak k Vinoři.[5])

*

U vsi Třeboradic bývala ves **Tryskovice**, která patřívala v l. 1167—1287 klášteru Litomyšlskému, ale v tomto roce prodána k *proboštství Pražskému.*[6]) K tomuto patřily až asi do r. 1335, kdež prodány.[7]) Koupil je tušim *klášter Strahovský*, jenž část již l. 1273 měl,[8]) aspoň l. 1410 mu jistě patřily. Klášterníci vyzdvihli tu tvrz, která stávala při dvoře. Vítězní Pražané obsadivše Tryskovice dali je asi r. 1421 Petrovi z Hoštky a Jeronymovi Šrolovi, ale císař Zikmund zapsal je (1437) *Vaňkovi Rakovi z Nebllova*, rychtáři Starého m. Pražského.[9]) Postoupením dostaly se l. 1453 *Václavovi Cardovi z Petrovic* a Václavovi synu jeho. I ten jich nepodržel a prodal je 1463 *Elišce z Postupic*, která na ně l. 1464, 1475 a 1488 obdržela.[10]) Eliška postoupila Tryskovic a Třeboradic *Kateřině z Petrovic* a *Zdenkovi Sezimovi z Ústí*, vnuku svému, od nichž pak prodány. Měl je 1512 *Ondřej Čachovský z Jinočan*, jemuž je král Vladislav potvrdil. Král Ludvík připsal mu 1526 peníze a dovolil rybník udělat.[11]) Sice Ondřej tu nebydlíval na tvrzi, ana byla pustá a to snad již od husitských válek.

Ondřej zemřel l. 1546 odkázav pustou tvrz Tryskovice *Jaroslavovi* staršímu *ze Šelmberka.*[12]) Od té doby patřily Tryskovice těm, kteří drželi Komorní Hrádek. Tak to bylo ještě l. 1603, kdež potvrzeny *Adamovi* ml. *z Valdšteina.*[13]) Kdy a komu byly dědičně dány, není nám známo.

*

Ve vsi **Myškovicích** ležící v osadě Třeboradické povstala tvrz teprve na poč. 17. st. Prvotně byla nějakým duchovenstvem a od st. 15. v zápisném držení Starého města Pražského. Po zabrání l. 1547 prodány *Duchkovi Chmelíři ze Samechova* a drženy k Měšicům. Teprve l. 1588 prodány od Jana, syna jeho, *Mandaleně Robenhápové ze Ptení.*[14]) Od této se dostaly l. 1599 *Vratislavovi Trmalovi z Toušic*,[15]) který jich zase l. 1604 *Mikuláši Trmalovi* postoupil.[16]) Teprve od té doby se

---

[1]) DZ. 7 B 21, Knihy svobodnické I. Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 23 N 24. [3]) Rel. tab. I 573, Lib. erect. VIII f. 44. [4]) DD 16 f. 358. [5]) DZ. 4. E 23, 87. B 59. V tituláři se připomíná jako pán Jindřich z Dobřichova. [6]) DZ. 22 P 6. [7]) DZ. 68 D 13. [8]) DZ 24. A 30. [9]) DZ 143. A 25, VUSp, 1898. Rozvrž. sb. [10]) DZ. 307. J 7, 309. D 11. [11]) DZ. 316. L 14, 391. F 29, H 23. [12]) Arch. č. II 480, Lib. conf. Knihy Pražské. [13]) Arch. gub. Arch. č. II 185, Rkps. Vídeňský. [14]) Arch. gub. [15]) Arch. Roudnický a gub.

[1]) Arch. gub. [2]) Rozvrž. sbírek, Bílek Konf. 503. [3]) DZ. 7 I Q 1, 7 l. B 13. [4]) DZ. 316. C 2. [5]) Místop. bibl. IV 145. [6]) Reg. I 139, II 601, 1153. [7]) Reg. III. 562, IV 61. [8]) Tomek Praha I. dod. 52, Emler Urb. 287. [9]) Höfler, F. r. 14 II 288. Arch. II 177. [10]) Rkps Roudnický. [11]) Tamže. [12]) DZ. 8. B 11. [13]) Zápisy o tom v Kopiářích arch. gub. [14]) DZ. 69. J. 1, J. 4. [15]) DZ. 173. O. 24. [16]) DZm. 136 N 14.

tu vyskytuje tvrz. L. 1623 zabrán týž statek a prodán *opatu a klášteru Slovanskému* řádu sv. Benedikta.[1]) Zůstal pak v jeho držení (vlastně pak kláštera u sv. Mikuláše) až do jeho zrušení. Myškovice pak prodány, byly do r. 1838 ještě statkem o sobě a pak připojeny k Vinoři.

*

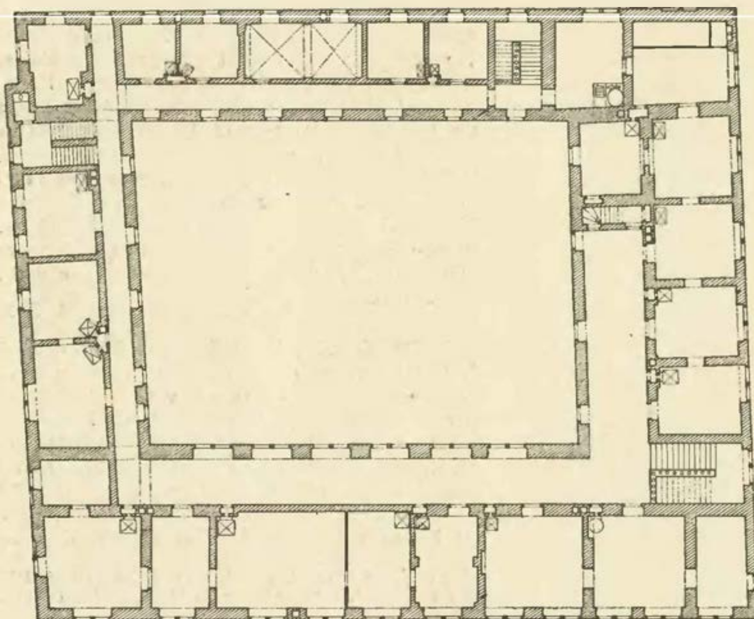
Ves **Kbel** mezi Prahou a Brandýsem připomíná se již l. 1310, když se ta země dostala kostelu Vyšehradskému darováním knížete Soběslava.[2]) L. 1360 byl tu statek Jana Pavlova kanovníka; vedle toho měl tu také kustos Vyšehradský svou prebendu.[3]) Vladyčí statek, na němž vznikla tvrz, měl do r. 1386 *Mikuláš Litoměřický*, ale r. 1386 Augustin z Prahy naň právně zveden a l. 1387 mu odhádán.[4]) L. 1395 připomíná se vladyka *Mareš ze Kbela*. L. 1406 byl ten statek v držení *Petra Meziříckého* Pražana a zapsán tu tehdá plat pro oltáře v kostele sv. Mikuláše.[5]) Potom držel tu dvůr M. Ondřej z Brodu kanovník Pražský, ale když Pražané asi l. 1420 Kbel opanovali, darovali ten dvůr Petrovi Křivému.[6]) Potom držel to zboží vladycké *Vacek Křižanic* a l. 1438 stalo se ujednání, že má zůstati při sirotcích Prokopa z Olšan.[7])

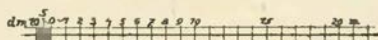
Na tvrzi seděl 1445 *Martin Mejsnár z Lužné*[8]) a to až do smrti. L. 1492 byl mrtev on a též manželka jeho Anna. Odúmrť po nich na tvrzi a dvoru Kbelu vyprosil si Vít z Vrbičan.[9]) V 16. století patřila část vsi ke Ctěnicům, část k záduší sv. Vojtěcha v Praze a l. 1595 také k nejv. purkrabství. Neznámým způsobem nabyli Kbela *Jáchym*, *Michal* a *Albrecht* bratří *Slavatové*, kteří prodali tvrz, dvůr a ves Kbel (1628) *Anně Zuzaně Slavatové z Rappachu*.[10]) Ale poněvadž statek nezaplatila, uvázal se v něj zase Albrecht v l. 1644—1646[11]) a prodal jej l. 1646 *Janovi Pavlovi* svob. pánu *z Briaumontu*. Tento jej držel až do smrti a pak jej dědila manželka *Albertina*. Od té jej koupil Chrystyan Vilém, kurfiršt Braniborský, ale prodal jej 1657 *Markétě Anně* ovdovělé *Thunové*.[1]) Kbel patřil Thunům dlouho a připojen později k Vinoři.

*

Severně od Českého Brodu leží ves **Kounice** od starých Cechů jmenovaná *Konice*. Zde stojí na místě bývalé tvrze zámek dvě poschodí vysoký, okolo něhož byly příkopy ještě v 19. století.[2]) Po vsi se nazývali 1257—1295 *Zachař* a l. 1205 také *Předbor* a *Nachval*.[3]) L. 1337 žili bratří *Zachař* a *Ješek* a bratr jich *Janda z Hlavna*.[4]) *Zdeněk*, *Jan* a *Jiří* byli l. 1354—1358 patrony zdejšího kostela a lze odtud znáti, že tu byly asi tři statky.[5]) L. 1383 patřil jeden dvůr Jandovi a Janovi, druhý Nachvalovi a tři dvory kmecí po smrti Ješka Radla spadly na krále[6].) Janda žil ještě l. 1396 a Jan Čermák l. 1405 se zdejším farářem role měřil.[7]) Nachval žil ještě l. 1407 a měl syna *Zachaře*.[8])

V 16. století nazývali se po Kounicích dva rodové *Kačice* a *Močíkové z Konic*. Tito seděli v 16. st. na Cerhenkách prodavše statek svůj v Kounicích dávno před tím. Co se týče oněch, začíná jich řada *Janem Kačicí z Vratkova*, jenž byl l. 1436 pánem na Konicích.[9]) Jeho příbuzným byl *Vilém z Konic* 1431—1480, jenž seděl na Kamýce. Vedle něho připomínají se *Čeněk* (1440) a l. 1463 *Jan Písek*, syn n. Ctiborův, tušíme předek Močíkův.[10]) Jan Kačice koupil l. 1459 statek Chrast a žil ještě l. 1465.[11]) Měl tři syny, *Jana* (mladšího), *Zdeňka* a *Chvala*, z nichž Zdeněk ujal část vsi Kounic a ještě l. 1523 žil.[12]) Později tu byly čtyři statky. Jeden díl náležel do l. 1583 obci města Brodu. Druhou část se dvorem držíval *Hašek z Vrabí* ke statku Vrabskému. Ta se dostala bezpochyby skrze sňatek v držení *Jana Osterského z Tulevic* (1531) a bratří *Albrecht* a *Šťastný*, kladouce je 1542 ve dsky zemské, praví, že je drží po bábě.[13]) Třetí statek držel Vilém z Blanice a po jeho smrti prodán a po druhé ve dsky vložen.[14]) Oba ty statky koupil před r. 1540 *Jiří Vachtl z Tautenova*. Také jeden dvůr kmecí Jana Vrabského koupil a vdova Anna z Toušeně koupila 1543 od krále Ferdinanda část vsi, která na něho spadla po Janovi Měkýši z Ostrova.[15]) Po poručnické vládě Annině ujali synové *Zdeněk, Jáchym, Jan Jiří* a *Mikuláš* Kounice, Liblice a Smrkovice. Když se l. 1555 dělili, dostali Zdeněk a Jáchym Liblice a Kounice. Tyto držel později Zdeněk sám a způsobiv v l. 1560—1562 nejednu výtržnost, zmizel potom ze společnosti živých. Bratr jeho Jáchym ujal po něm Konice a držel je již leta 1569.[16]) L. 1590 postoupil Kounic zeti svému *Prokopovi Dvořeckému* z Olbramovic a žil ještě l. 1593.[17]) Prokop směnil pak (1599) Konice za klášter Želivský.[18]) Tak se dostaly v držení *Jana Rudolfa Trčky z Lipy*,

Kounice, půdorys zámku.

[1]) Bílek, Děje konf. 715. [2]) Reg. I 94. [3]) Glafey, Anecdota, Reg. decimarum. [4]) Rel. tab. I 483—484. [5]) DD 14 f. 35, Rel. tab. II 29. [6]) Höfler Font. r. H. II 291. [7]) Stará kniha Pražská. [8]) Arch. Č. III 530. [9]) DD XVII 66 [10]) Bílek, Děje konf. DZ. 303. D 12. [11]) DZ. 148. K 14, 304. D 12.

[1]) DZ. 311, J 27. [2]) V. Trnka Kounice a Přerov. V Praze 1873. Soupis Československa na str. 97. [3]) Reg. II 66, 217, 725. [4]) Reg. IV159. [5]) Lib. conf. [6]) Rel. tab. I 480. [7]) DD 14 f. 42, Lib. erect. V 87. [8]) Tadra Acta jud. VI 145. [9]) DD 61, str. 383. [10]) Rel. tab. II. 190, DD 16 f. 361. [11]) Rel. tab. II 345. [12]) Reg. kom. s. [13]) DZ. 1, L 26. [14]) DZ. B 27. [15]) Trnka. [16]) Reg. kom. s. [17]) DZ. 26, L 18. [18]) DZ. 174. F8.

Zámek v Kounicích.

jenž s manželkou svou Maří Majdalénou l. 1611 několik vesnic od Přerovského panství a jiné statky získal a l. 1612 týž statek manželce své zapsal.[1]) Po ní tuším to vše zdědil syn její Adam a po jeho zavraždění (1634) ujal je otec jeho Jan Rudolf. L. 1631, 30. listopadu, dály se na zdejší tvrzi úmluvy mezi Arnheimem a knížetem Frýdlantským.[2]) Po zabrání všech Trčkovských statků postoupeny Kounice 1635 *arciknížeti Ferdinandovi III.*, jenž je do r. 1644 držel.[3]) Za těch dob byla tvrz ve tři úhly trojích pokojův zvýši od kamene dobře vystavěna a v čtvrtém úhlu toliko kuchyně jest, však v pokojích větší díl kamen a oken potlučeno a pobráno jest.[4])

Ferdinand III. daroval l. 1644 panství Kounické hraběti *Albrechtovi Gastonovi Spinolovi z Bruay*, ale dostalo se teprve 1660 *Kláře z Arnberka*, matce jeho.[5]) Tato zemřela 1667 v Bruselu a hned potom prodal druhý její syn *Filip Hypolit* panství Kounické *Arnoštovi Ferd. Leop.* hrab. *de Suys.*[6]) Tento zemřel ke konci r. 1677. zůstaviv syna *Františka Josefa* nezletilého. Tento došed let svých panství mnoho neužil, neb již leta 1690 v Uhrách zemřel.[7]) Dědicem jeho byl nezletilý *Romedius* hrabě *z Thunu*, za něhož se otec Romedius jako poručník v Kounice uvázal. Ale shledávaje množství dluhů prodal je (1693) *Janovi Rudolfovi* hraběti *z Morzina*. V držení Morzinův zůstaly Kounice do r. 1760 a odtud patřily rodu Lichtenšteinskému.[8])

*

V městečku **Mochově** stojí kostel na strmém pahrbku a obklopen jest krchovem. Zdá se, že před časy tvrz u kostela stávala a že byla s ním v jednom zavření. Že byla ve 14. stol. tvrz v Mochově, jest pamětmi dokázáno.

Mochov byl l. 1295 statkem jakéhosi *Heřmana*.[9]) Ve 14. století patřil bohaté rodině Pražské, která se psala napřed *Neumburger* a později *Mochovský z Mochova*. Pešek starší vystavěl v Mochově kostel. Posud zde vidět jest jeho erb pěkně z kamene vytesaný štít, v jehož horní polovici jest orlice vyletující. Když l. 1355 dědiny u Lipské vysadil, vymínil si, aby mu peníze byly placeny buď v Praze neb na tvrzi Mochovské.[1]) Tehdá měl dva zrostlé syny *Peška* a *Váncu*. Jeden Pešek byl v l. 1360 až 1377 patronem zdejšího kostela. Asi l. 1378 Mochov prodán. Koupil jej markrabě Jošt i se Sedlčánky, ale měl s ním potíže pro dřevní zadlužení.[2]) Jak se zdá, prodal Mochov zase. Drželi jej 1396 *Hervík Falcnár*, 1407 *Ctibor z Těchonic* a konečně l. 1413 *Jindřich z Cách*.[3]) Tento držel Mochov ke hradu Jenšteinu, k němuž, tuším, několik desítiletí patřil. Posledním jeho samostatným držitelem (ovšem nám známým) byl 1445 *Bohuněk z Klinšteina*, jenž držel také Čelakovice.[4]) Mochov připojen později ke Přerovu a od něho postoupen 1416 ke Kounicům.

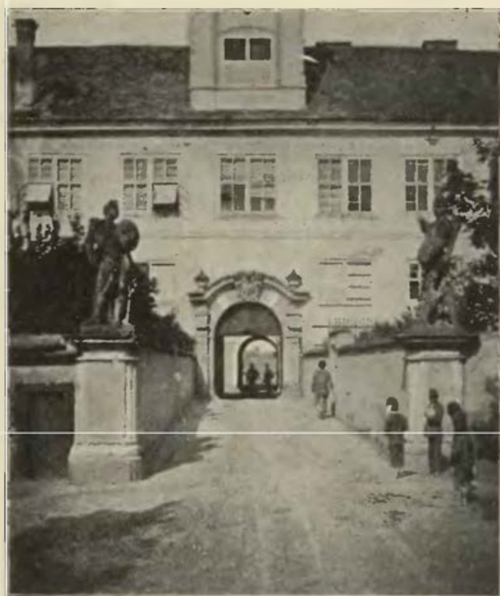
¹) DZm. 237. D 14. ²) Osvěta 1873, str. 250. ³) Bílek Děje konf. 705. ⁴) Arch. Třeboňský. ⁵) DZ. 152. P 13. ⁶) DZ 317. D 11. ⁷) DZ. 116. B 13, 117, E 14. ⁸) Viz Trnkovy Kounice na str. 20. ⁹) Reg. II 725.

*

Ve vsi **Tlustovousích** bývala tvrz ode dávna, avšak není po ní již památky. Ves stála již l. 1227, když ji *Kojata Hrabišic* odkazoval manželce Vratislavě do života a po ní *klášteru Zderazskému*.) Tento dědiv Tlustovousy držel je až do počátku 15. století a vyzdvihl tu tvrz. Nedlouho před r. 1417 najali je Zderazští Žofce vdově po Janovi z Rotšteina, Příbkovi z Kamenice, Ondřeji písaři desk zemských a Matěji veřejnému notáři.

Tito pronajali tvrz s hospodářstvím l. 1417 Ondřeji písaři kancléřovu na pět let. Naposled je držel Ondřej písař sám a postoupil l. 1433 *Menhartovi z Hradce*.[6]) Císař Zikmund zapsal tvrz, dvůr a ves Tlustovousy a ves Horoušany (1436) *Vaňkovi z Křivé* a připsal mu l. 1437 na nich peníze.[7]) Po Vaňkovi následoval bratr jeho *Beneš* a ten postoupil l. 1442 zboží Tlustovouské *Janovi z Rutinova*, ale i ten ho nepodržel dlouho, nýbrž prodal před r. 1453 *Předborovi* a *Bedřichovi* bratřím *Žlebům ze Střížkova*.[8]) Král Jiří zapsal Tlustovousy Bedřichovi

¹) Arch. Orlický. ²) Cod. dipl. Mor. XI 117. ³) Lib. conf. ⁴) Stará kniha Čelakovská. ⁵) Reg. I 333. ⁶) Staré knihy pražské. ⁷) Arch. Č. I 496 ⁸) Rkps Strahovský, Arch. Č. I 496.

Kounice, vjezd do zámku.

a synu jeho *Janovi* (1462) a když je tento měl po smrti otcově sám, potvrzeno mu 1483 od krále Vladislava.[1]) Jan měl Tlustovousy do r. 1520. Tehdá nemohl zaplatiti dluh *Janovi Býchorskému z Raškovic* a proto tomuto na Tlustovousích a Horoušanech odhádán.[2]) Jan obdržev od krále Ludvíka majestát (1524), aby na tom zboží rybníky, mlýny a vinice zakládal, držel je ještě l. 1529.[3]) V držení následoval syn *Mikuláš*, jenž dostal l. 1529 potvrzení Tlustovous od krále Ferdinanda.[4]) Nemaje dobré vůle na též zboží, teprve l. 1534 toho dosáhl, že mu ji zdělala Eliška, dcera n. Jana Žleba.[5]) Mikuláš zemřel l. 1559 zůstaviv syny *Jana*, *Jiříka*, *Zdeslava*, *Bedřicha* a *Adama*. Ti ještě l. 1559 obesláni od kláštera Zderazského o výplatu Tlustovous a obeslání to se opakovalo l. 1560—1563.[6]) Aby obsílajícím spletli kolečka, zastavili l. 1563 Tlustovousy (jen ves) *Čeňkovi Dašickému z Barchova* a když nebezpečí vyplacení minulo, zase je ujali.[7]) L. 1566 bratří se dělili avšak jen Jan, Jiří a Bedřich Jiřík dostal (tuším) na tvrzi staré pokoje po pravé ruce, když se do tvrze chodilo, i s tím, což bylo nad mostnicí přistavěno, též věž, která byla v prostředku tvrze, a prázdné místo mezi mostnicí a kuchyní.[1]) Druhý díl, tuším Bedřichův, obsahoval na tvrzi kuchyni, nové pokoje a ovržené stavení před starou světnicí. Most, plac a studnice zanechány ve společnosti. Kromě toho dostal každý díl statku. Co vzal Jan, není známo.

Jiří prodal svou polovici l. 1570 Janovi a tento l. 1575 *Jaroslavovi ze Smiřic* a na Kostelci.[2]) L. 1581 držel Jaroslav ještě tuto polovici; druhou polovici měl *Jan Leskovec z Leskovce* a pět člověkův ve vsi držel Bartoloměj Ropal z Ryfenperka.[3]) Ty obeslal prokurátor o vyplacení. Ke konečnému vyplacení došlo l. 1593.[4]) Ještě tehdá měli Leskovci polovici tvrze a kromě toho byly tu ještě dva drobné statky. Císař Rudolf prodal pak (1601) dvůr a ves Tlustovousy *Janovi Rudolfovi Trčkovi z Lipy*, jenž je později ke Kounicům připojil. Z tvrze udělán sedlský statek.[5])

[1]) Rkps Roudnický, Arch. gub. Reg. kom. soudu. [2]) Viz Trnkovy Kounice na str. 86 a 88. [3]) Rkps Roudnický. Reg. kom. soudu. [4]) Kopiář v arch gub. [5]) Reg. kom. soudu. [6]) Reg. kom. soudu. [7]) Viz Trnkovy Kounice na str. 89.

[1]) Velmi podrobně Trnka na str. 90—99. [2]) DZ. 59. Q 10, 88. R. 27. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) Kopiář 102 v arch. gub. [5]) DZ. 32. G 6.

Vyšehořevice. Pohled na zřícenou část uvnitř tvrze.

VLAŠIM HRAD.

1. Popis zámku.

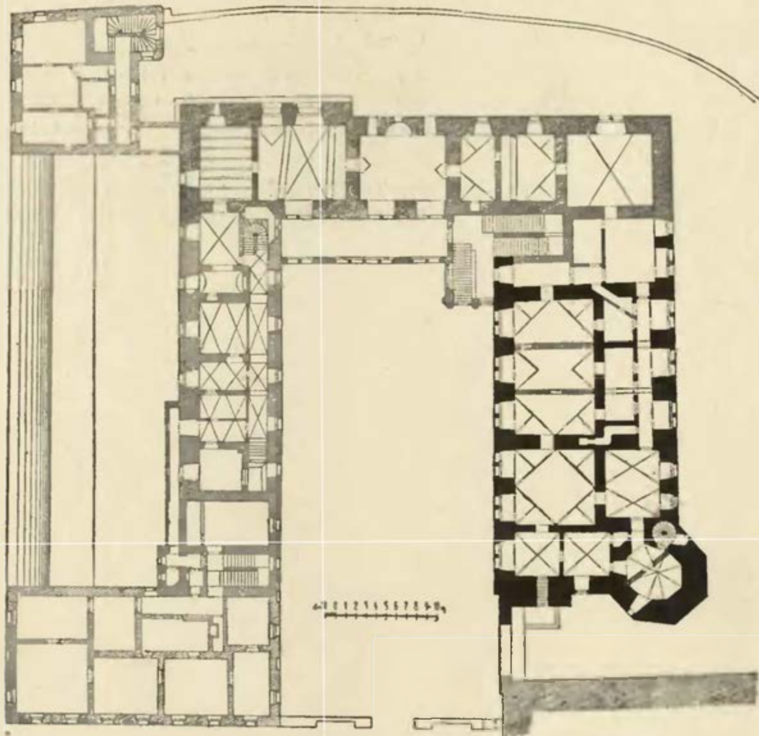
Zámek v městě Vlašimi jest sice z části starožitné stavení, ale z větší části okolí jeho tak upraveno, že vyhlíží příchozímu jako nový zámek. Kdysi býval kolem celého zámku příkop, do něhož se mohla voda vpouštěti. L. 1828 příkop zemí vzatou z náspů zasypán. Uvnitř příkopu byly hradby, několik bašt a dvě věže; spodky těchto dvou ještě jsou.

Nynější *vchod* do zámku jest ve čtverhranatém stavení po způsobu moderním vížkami ozdobeném. Brána jest vysoko a ozdobně sklenuta a zavírá se mříží z železných prutův. Oblouk brány jest hluboko a pěkně žlábkován. Pěkným přídavkem jsou erby bývalých držitelů kolem celého stavení, které se opakují; mnohé z nich jsou pěkně heraldicky sdělány. V průjezdu, který jest třikráte do kříže sklenut, spatřují se vpravo a vlevo ve výklencích velké, kolčí helmice a na svornících erbovní znamení orlice, český lev a půl vola (snad má býti půl zubra), stavení to vyhlíží tak jako staré stavení zmodernisované, jest však z gruntu znova vystavěno l. 1848. Před tím tu žádného vchodu nebylo, než vjezd býval tam, kde jest slepá branka mezi nynější branou a vjezdem do pivovaru. Tu také býval až do nových dob zvedítý most.

Všedše novou branou shledáme, že zavírají zámek na jedné straně pivovar a na ostatních sady; to vše jest bývalé předhradí. Na místě něho, bývalých valův a příkopův jest stromoví s procházkami, jichž pokračování jest zámecký park k západu slunce se táhnoucí.

Nynější zámek oddělen jest od předního dvora mřížemi a sloupovím, na něm se spatřují ležící lvi a vyskakující zubři. Také jsou po obou stranách erby rodu Aueršperského. Zámek složen jest ze dvou oddělení. *Jižní část* jeho jest nový zámek postavený v 17. století, později přístavky rozšiřovaný a nejednou zvenčí upravovaný; okna proto nejsou všade souměrně rozdělena, nýbrž jen po kusích. Sloupy a jiné ozdoby na venkovských stěnách prozrazují 18. století a pouze bílé barvy vystupují z omítky žlutavé. *Severní část* jest stavení staré, avšak do starých jeho zdí prolámána v 17. století mnohá okna a obdrželo pak stavení to touž úpravu, jako má nový zámek. Část tato jest starý palác.

V rohu tohoto stavení k severovýchodu stojí *velká věž*. Spodek její okrouhlý a hrubý podepřen jest pilíři a nemá starých oken, ovšem má sem a tam nějaký otvor, později prolomený. Svrchní část jest osmihranatá a dělí se ve dvě části. Všechny tyto tři části jsou odděleny stříškami, tak že se věž každým oddělením zúžuje. Spodní část zabírá více než polovici výšky věže; její konec

Vlašim. Půdorys zámku.

již je osmihran s okny a viděti zde známky staré omítky. Nejvyšší část věže, ve kteréž jsou hodiny a cimbály, upravena jest v 16. neb 17. století a má sloupce, kteréž nesou římsu střechy. Tato jest nízká, cibulovitá a k této věži málo přiměřena. V přízemí věže, jejížto zdi jsou velmi hrubé, spatřuje se bývalé vězení, místnost nízká, s kulatým klenutím, na němž jsou kruhy zazděny, zavřená. (Kruhy sem dány snad teprve v 18. století.) Již za dávných dob prolomeny do vězení dva vchody; jeden od zámku, k němuž se jde po schodech dolů a druhý zvenčí červeným pískovcem obložený. Vchod vedle této věže do vnitřního dvora vedoucí jest snad na místě staré brány. V 1. poschodí věže jest okrouhlý sklep prací štukatérskou hojně ozdobený, na jehož klenutí jsou ozdobné erby Jana Ostrovce z Kralovic a manželky jeho Anny z Brukšteina. Nad ním v 2. poschodí jest kaple sv. Vincenta a Pavla, l. 1771 zřízená. Mezi věží a vedlejším stavením, které jest všelijak rohaté, jest dosti úzká cesta. Starý zámek má na této straně starší způsobu než v tu stranu ke dvoru a podepřen jest pilíři. Viděti jest tu i na věži. že byly stěny všeho zámku pomalovány gotickými šedožlutými sloupky na růžovém poli. Nad kuplovanými okny jsou zbytky malovaných výklenků. Velké římsy původně po vlašsku upravené byly malovány. To vše se proto poznává, že pozdější bílení opadává.

Z bývalých dvou menších věží zbyla jedna, která jest na rohu pivovaru. Na západní straně zámku jest vysoký taras, bezpochyby tu boky mírného návrší, na němž zámek stojí, od samého zámku dolů spadaly a byl jen úzký parkán, který nasypáním rozšířen.

Uvnitř jest 121 pokojů vkusně zřízených, v nichž jsou podobizny Aueršperského rodu.[1])

2. Děje hradu Vlašimského.[2])

Za dávných dob založil nějaký Vlašim osadu, kteráž se jmenovala po něm Vlašimí.[3]) Později založen jest tu hrad, k němuž nově založené městečko jako podhradí přihrazeno, stalo se to bezpochyby okolo r. 1303.[4]) Zakladatelem hradu byl bezpochyby nějaký pán z rodu Vlastislavicův erbu orlice, neb téhož rodu byl pan *Hynek z Vlašimě*, kterýž měl r. 1318 nemalá meškání u soudu zemského pro rozličné škody, kteréž mu učinili protivníci jeho v Dobré Vodě, Věžném, Kunraci, Vracovicích a Hyřílně.[5]) Bratrem snad jeho byl onen *Maršík ze Vlašimě*, jenž padl r. 1332 dne 11. března u Mailberka.[6]) V letech následujících připomínají se dva páni z Vlašimě *Hynek starší* a *Hynek mladší;* jeden z nich sedal r. 1345 na soudě zemském.[7]) Hynek mladší připomíná se od r. 1349 několikráte[8]) a naposled r. 1354, kdež podával kněze do Pertoltic v sousedství strýců jeho, pánův Chřenovských.[9]) Vdova po něm Anna (1360) a děti její držely panství Vlašimské společně s *Benešem z Vlašimě*, jenž byl synem Hynka staršího a snad bratrem neb synovcem Hynka mladšího. Beneš tento vykonával práva panská na panství již r. 1359 a r. 1365 sedal na soudě zemském.[10]) Současně seděli páni Vlašimští na Jankově a Církvici, byli to Matěj, Petr, Linhart a Hynek, synové n. Hynkovi z mateře Libuše; od nich pocházeli páni Jankovští ze Vlašimě,[11]) z nichž jedna větev do severních Čech zabloudila a tu na Nemyčevsi se usadila. Jiní nabyli statkův na Moravě, kdež se dlouho přidrželi přirozené své orlice, k níž potom přibrali z nevědomosti supí hlavy pánův z Jenšteina a z Vlašimě.[12])

Asi od r. 1363 poroučel na Vlašimi nový rod, jenž měl na štítě svém dvé supích hlav s červenými krky na štítu stříbrném a obyčejně znám jest pode jménem pánův z Jenšteina, ačkoliv se druhdy i z Vlašimě psávali. *Michálek*, purkrabě královský na Svojanově, koupil Vlašim a po prvé r. 1363 dne 15. listopadu práva panská jako spolupatron v Kunraci vykonával.[13]) Michálek zemřel, jak se zdá, r. 1367 na den sv. Václava v Bononii a tu u bratří menších pohřben; cestu do Vlach, kteráž životu jeho před časem konec učinila, vykonal bezpochyby kázáním císařovým jako jeho věrný služebník. Bratr jeho Pavel byl předkem pánův z Jenšteina a ze Staré, druhý Jan Očko, působiv v zemi blahodárně, zemřel r. 1380 jako druhý arcibiskup Pražský. Na spásu duše Michalovy učinil Pavel r. 1368 nadání při kaplanství v kostele sv. Haštala v Praze.[14]) Také se ujal sirotkův nezletilých a jako jejich poručník práva panská na Vlašimsku vykonával (1369—1375) nemaje sem daleko z tvrze své Bedřichovské.

Téhož roku, kteréhož zemřel Pavel, ujali Vlašim synové Michálkovi *Jan*, *Pavel a Václav*, podávajíce r. 1376 dne 3. března faráře do Radošovic.[15]) Nicméně se jich přece ujal jako opatrovník syn Pavlův *Jan*, biskup Míšenský (později arcibiskup); sám se uhostil r. 1376 na hradě Vlašimském, odkudž v červenci některé listy poslal a ještě ku konci t. r. nacházíme jej, an podává kněze do Veliše.[16]) Od r. 1378 vládne Jan sám na panství jako nejstarší, maje po ruce purkrabí Onše (1378–1384), za jehož duši dán úrok kostelu

[1]) Viz i Soupis Benešovska na str. 285. [2]) Pomůckou: Fr. Slavík, Dějiny Vlašimě. Místop. bibl. A. N. Vlasáka II, 6—37. Starší o tom vypravování Bienenberg Alterth. III 188, Pam. arch. I 85. [3]) Jméno Vlašim se vyskytuje (ČČM. 1832 sv. 1. str. 67). O tom, jak pozdější to jméno vykládali, vypravuje Bienenberg. Německý název Vlašimě byl Pleszin, Pleszings, podle toho v latině kancelářské Plesingia. [4]) Bienenberg. [5]) Tab. vet. n. 127–131, 164—165, 169–171. [6]) Neplach, Palacký II *a* 497. Jaroš sem nepatří. Hron z Vlašimě a erb jeho jest smyšlenka. (Viz Lupáčovu hist. Karla IV. k r. 1346.) [7]) Rel. tab. I 413, arch. Č. II 337, 308. [8]) Lib. erect. IX B. 6. Na pečeti jeho k listu Jimramovu z Říčan r. 1353 (arch. bibl. Praž.) přivěšené spatřuje se znak tvaru ušlechtilého, štít s orlicí v pravo hledící a nad přílbicí křídlo orlí. Nápis: s. he... von Plaszin. [9]) Lib. conf. [10]) Lib. conf., Arch. Č. II 340. [11]) Matěj z Jankova měl r. 1360 část podací ve Veliši (lib. conf.). [12]) Srov. děje Jankova a Cerekvice horní. *Beneš z Jankova* 1385 (Rel. tab. I. 505), snad týž, který měl sestru Hedviku a usadil se na Moravě. (Tab. Br. 184.) Jiní toho rodu Maršík 1386–1392 (Tomek, Zákl. II 178), Zdeněk 1392 (Lib. conf. V 96), Vilém 1396—1415 (arch. kapit.), Céč 1403 (arch. Č. VI 6), Ondřej Dub z Vlašimě 1408 (Lib erect. VIII f. 4), Jan z Nemyčevsi Jinak ze Vlašimě 1414 (arch. Třeboň.). Srov. i arch. Č. III 189. O moravských viz Nauč. Slovník. Arnošt ze Vlašimě r. 1436 (arch. Drážďan. č. 6423) měl dvě supí hlavy v erbu. [13]) Lib conf. Srov. i Borového Lib. erect. I 67. Také v listu býv. dv. arch. t. r. slove pánem na Vlašimi. [14]) Lib. erect. IV f. 135. [15]) Lib. conf. [16]) Lib. conf. Čas. musea 1881.

Vlašim, zámek.

Zbraslavskému.[1]) Z bratří dotčených Václav buď se oddělil, aneb před časem zemřel, neb od roku 1383—1392 vyskytují se pouze oba bratři Jan a Pavel jako patronové kostelů na Vlašimsku.[2]) R. 1392 dne 6. května zřídili oba kaplanství a oltář sv. Mikuláše, sv. Martina a jiných vyznavačů při kostele Vlašimském, jemuž darovali ves Oušovičky kromě lesů; nedlouho potom zemřel Pavel a pochován jest v Praze u sv. Víta pod kamenem mramorovým.[3]) Nábožný a dobrotivý Jan byl tudíž jako poslední této pošlosti také samotným pánem na Vlašimi.[4]) Na spásu duše Pavlovy zřídil roku 1305 druhé kaplanství při oltáři dotčeném, jež nadal platy v Kunraci.[5]) Na spasení duše manželky své Kateřiny ztvrdil (roku 1406) kostelu Vlašimskému starodávné nadání, aby bral úroky z Dubu a mlýna pod Hradištěm, zároveň je i platem v Hradišti rozhojniv; neméně nadal t. r. kostel v Hradišti úroky ze vsi Veliše.[6]) Byv r. 1399 na straně králově a proti jednotě panské, sedal potom (1402—1409) na soudě zemském a přilnul s láskou nevšední k novotám, jež kázal M. Jan Hus; z téže příčiny přimlouval se s Jindřichem z Vlašimě, synem svým, při dvořanech Zikmundových, aby se přičinili k osvobození Husovu, a po jeho upálení zpečetil (1415) stížný list, kterýž byl poslán ke sboru Kostnickému.[7])

Jan byl ještě l. 1414 patronem kostela Vlašimského, ale v roce potom panství to prodal. Kupcem byl *Janek z Chotěmic*, před tím hejtman Svídnický, jenž tudíž třetí štěp pánův Vlašimských založil. Již na jaře l. 1416 vládl na Vlašimsku[8]) a t. r. prodal na všem panství 60 kop gr. platu ke klášteru sv. Kříže v Praze.[9]) Purkrabí za něho byl Chval z Hartvíkova, jenž se pak (před r. 1419) dostal na Kostelec. Od začátku husitských bouří stál Janek při katolické straně; bojoval s čeledí svou dne 4. listopadu 1419 proti husitům k Praze táhnoucím nedaleko Knína, l. 1420 opět proti nim stál s Petrem Konopišťským ze Šternberka u Poříčí nad Sázavou, jako i v jiných bojích. Odměnou obdržel od krále Zikmunda (1420) zápis na klášterství Louňovské.[10]) Purkrabí tu tehdy byl Chval ze Chmelného.[11]) Čím déle války trvaly, tím nepohodlnějšími staly se Táborům Vožice a Vlašim v rukou katolických se nacházející. Válka z obou stran vedena byla šibeničná, totiž zajatí protivníci věšeni.[12]) Asi l. 1424 padla Vlašim v moc Táborů a Janek z Chotěmici který zůstával na Fyrstenšteině ve Slezsku, voliv nového faráře Vlašimského dal jej v úřad zavésti až v Kladsku.[13]) L. 1427 ani neměl naděje, že by se brzo dostal v držení Vlašimě, pročež se zapsal kostelu sv. Kříže, že mu plat 60 kop bude vydávati, až bude se synem Jiříkem v držení Vlašimě.[14]) Hejtmanem Táborů na Vlašimi stal se *Tůma z Chotěmic* strýc Jankův. Tůmu nacházíme l. 1430 v jednotě Táborské a v následujících dobách straně své platně pomáhal.

L. 1431 spolu s Mikulášem Sokolem, s Leskovcem a j. vypravil se po sv. Václslavě do Rakous »na víno«. Takéť se jim podařilo nabrati, čeho chtěli, v okolí městečka Perneka, ale když vraceli se zase, u města Býdova podstoupeni jsou bojem od vojska Lipolta Krajíře. Tu jsou Táboři úplně poraženi a Tomáš sotva do hradu svého Vlašimě, Sokol pak do Červené Řečice utekli. Tůma přestoupiv ke straně mírnějších pánův a Pražan přičiňoval se o přijetí krále Zikmunda do země a tento prokázal buď jemu aneb starému Jankovi, jemuž panství Vlašimské v ty doby navráceno, tu čest, že na své poslední cestě z Prahy do Moravy, jsa již těžce nemocen, dne 11. listopadu 1437 s četným průvodem na hrad Vlašimský přišel a odtud rozličné listy svým věrným poslal, po čemž brzy (9. prosince) ve Znojmě umřel. Jiří, Jankův

[1]) Lib. conf. Acta consist. 1377 f. 163, Lib. erect. II f. 98, Emler Urbáře 381. [2]) Lib. conf. Viz list v arch. bibl. Praž. 391, 25 febr. Purkrabí byl r. 1389 Jetřich (Popr. kniha str. 1). [3]) Lib. erect. IV f. 34. Tomek Zákl. dod. 251. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. erect. IV f. 90. [6]) Ibid. V f. 113. L. 1406 zapsal plat dceři své Kačně, jeptišce (Tadra Acta Jud. V 6). R. 1408 převedl plat kostela Vlašim ze Hradiště na Pohoří (Lib. erect. IX C 2). R. 1409 prodal louku mezi Načeracem a Vratiškovici Mikšovi faráři z Načerace. Purkrabí tehdá Petr Liška (Lib. erect. VIII f. 71). R. 1412 odevzdali poručníci ustanovení n. Janem, arcibiskupem, plat na celém panství Vlašimském od Jana koupený k založení oltářeu sv. Víta (Lib. erect. IX N 4). [7]) Arch. Č. I 61, II 359, 371, III 189. Palacký Docum. 555. Srov. Arch. Drážďan. č. 5178, kdež jest Jane v Plesings na str. panské (1401). [8]) Lib. conf. [9]) Lib. erect. [10]) Arch. Český I 531. [11]) Arch. Třeboňský. Rel. tab. III78. [12]) Staří letop. 66. [13]) Lib. conf. [14]) Stará kronika Pražská.

syn, r. 1440 byl přítomen sněmu (29. ledna), kdežto se stavové v tehdejších roztržkách snažili, aby pokoj domácí jistým ustanovením zachovali. Panství Vlašimské však tehdá držel pořád starý Janek. Ten prodal ok. 1443, 12. prosince (skutečně však asi 1442) vše panství *Mikuláši Trčkovi z Lipy* za 4000 k. a to: Vlašim hrad, městečka obě pod Vlašimí, městečko Načerac s kostelním podacím a kaplanstvím. Při tom mu postoupil s Jiříkem synem všechna duchovenství, která k Vlašimi držel.[1])

Nový majitel, bohatstvím a rozšafností svou velké vážnosti požívající a v tehdejších bězích velmi činný klonil se k straně mírnější, jda proto s jednotou Ptáčkovou a Poděbradskou. Brzo po nabytí panství r. 1443 dne 15. března dal měšťanům Vlašimským výsadu na kšaftování a odkazování a zase, kteří by bez kšaftu zemřeli, aby na nejbližší přátele, však na témž panství Vlašimském zůstávající připadlo.[2]) T. r. 27. června spůsobil spolu s knězem Bedřichem ze Strážnice na hradě svém Vlašimi námluvu o příměří mezi Vodňanskými a Vácslavem ze Strakonic, mistrem Strakonickým. L. 1445 volal k sobě strany sporné na Vlašim, aby je smířil; když pak přece došlo k válce, zase je mířil a položen jim sjezd na Vlašimi po sv. Stanislavu l. 1449, ale jednání nemohlo býti ukončeno pro neústupnost Oldřicha Rožemberka.[3]) Zemřel Mikuláš r. 1453.[4])

Zůstali po něm tři synové *Burjan*, *Zdeněk* a *Mikuláš* (později starší řečený), z nichž později Burjan seděl na Lipnici a ostatní dva bratří na Vlašimi.[5]) Mikuláš byl věrným přívržencem krále Jiříka, jemuž v bojích s jednotou Zelenohorskou a s Matyášem Korvinem věrně pomáhal; r. 1479 byl v Kouřimště učiněn opravcí v snešení sněmu Svatotomášského. Od krále Vladislava vyprosil r. 1488 (list d. 11. srpna) městu svému Vlašimi nadání na 2 výroční trhy, mimo to jim r. 1501 potvrdil svobodu r. 1443 otcem jeho danou[6]) Zemřel r. 1509 den po sv. Havle, zůstav v paměti u lidu co »přítel věrný pravdy boží a obhájce stálý kalicha Kristova«. S manželkou svou Johankou *Kroměšínovou* z Březovic měl pět synův, *Zdenka*, *Jana*, *Jindřicha Viléma* a *Mikuláše*. Jindřich zemřel nejdříve. Ostatní se smluvili l. 1518 tak, že Zdeněk měl držeti Opočen a Vilém všecky ostatní zámky.[7]) Ale dva z nich náhle zemřeli; Jan totiž zemřel l. 1521 na sv. Trojici a Vilém t. r. v sobotu před sv. Kateřinou.

Pozůstalí bratří Zdeněk a Mikuláš se strýcem svým *Janem* (synem Vilémovým) v nedílnosti zůstávajíce náleželi k nejbohatším pánům v Čechách majíce nejen Vlašim s rozsáhlými statky zápisnými v Bechynsku a Čáslavsku, nýbrž i dědictvím po mateři a strýci svém Mikulášovi mnohá rozsáhlá panství, jako na př. Veliš, Opočen, Lichtenburk a j. v. L. 1523, 4. listop. hojně nadali špitál Vlašimský potvrdivše mu napřed platy odkázané a k tomu pro vychování chudých jemu darovali dvůr a ves Pavlovice.[8])

Asi l. 1526 rozdělili se Zdeněk a Mikuláš o statky své a tuším také vykázali třetí díl (Veliš?) pro Jana sirotka po Vilémovi. Ale Mikuláš, jenž obdržel Vlašim, nebyl s dílem svým spokojen a žaloval na Zdenka u krále. Ale král. rada uznala a vypověděla (1528), že má při rozdělení zůstati, jak je učinil Zdeněk, který teď sídlel na Opočně.[9]) Mikuláš spokojiv se obdařil (1530, 4. června) obec Vlašimskou rozsáhlými svobodami.[10]) Teprve potom začaly mezi nimi spory. Zdeněk totiž utrácel a poněvadž opatroval také díl synovcův, obávali se poručníci, že jej zavede. Mikuláš nebyl také se svým dílem spokojen. Když pak to vzneseno na soud zemský, stala se (1533) výpověď, aby Mikuláš dílu svého Zdenkovi postoupil a vzal si díl Velišský a Janovi aby zůstal Opočenský díl. Věřitelé Zdenkovi pak poukázáni, aby vyhledávali zaplacení jen ze Zdenkova dílu. Podle nového rozdělení dostal Zdeněk Vlašim s rozsáhlým panstvím, též s Vožicí a Štěpánovem, Kněžice a hrad Lichtenburk s Heřmanovým Městcem, Mikuláš vzal Veliš, Svojanov a Smiřice a Janovi zanechány Opočen, Třebechovice, Říčany a Pelhřimov.[11]) Nyní jali se věřitelové na díl Zdenkův nastupovati a jednotlivé části jim odhádány. Zdenkovi, jemuž bylo úzko, přispěl pomocí *Jan starší Trčka*, strýc jeho a držitel Lipnice. Vzal tuším na sebe povinnost díl Zdenkův vyvoditi a věřitelům zaplatiti; za to mu Zdeněk (1534) všechen svůj díl postoupil.[12]) T. r. ke sklonku měsíce srpna přijeli na Vlašim Jan Straka z Nedabylic, před tím úředník Vlašimský a nyní vrchní úředník Janův, a Jiřík Horyna z Houbic, a svolavše lidi z panství přečtli jim list mocný Zdenkův, že je ze všeho slibu a ze vší poddanosti propouští. Tu téhož dne všichni lidé věrnost a poddanost Janovi slíbili rukou dáním mezi železnými vraty na prahu zámku Vlašimského. Bylo jich plný zámek. Netrvalo však dlouho a byly mezi oběma pány spory, poněvadž Zdeněk chtěl zase Vlašim míti, poněvadž Jan Zdenkovi peněz, které by mu po zaplacení dluhů vybývaly, neplatil a raději dluhy z dílu sváděl. Oba o to obesláni (1536) do Prahy, kdež vypověděno, aby Jan Zdenkovi zase Vlašimě do živnosti postoupil, Zdeněk aby hrad, dvory, mlýny a rybníky opravoval. L. 1537 na počátku února přijeli komisaři do Vlašimě a svolavše lidi zavázali je zase Zdenkovi a dali mu klíče a Zdeněk je dal Jindřichovi Lupusovi, novému úředníku.[13]) Zdeněk pak, potřebuje mnoho peněz, dělal lidem nátisky, tak že se utíkali k Janovi, aby je opatřil, a tento zase vznesl na krále. Král mu rozkázal, aby je berněmi a dávkami neobtěžoval a skrze úředníky utiskovati nedopouštěl. Zdá se, že to pomohlo. Zdeněk

[1]) Rel. tab. II, 198, Arch. Č. 531. [2]) DZ. 131, J. 13, Purkrabí na Vlašimi za jeho času byl Liška, kdysi purkrabí Jana Městeckého na Lichtemburce, »litý vždy byl na zloděje a rád je věsil« (Staří letop. str. 28). [3]) Šíře o tom v Slavíkových Dějinách Vlašimě. [4]) Staří letop. str. 162. [5]) Purkrabí tu byl Vykéř z Jenišovic. [6]) DZ. J 13—14. Purkrabí tu byli 1508 Václav Nosakovec z Adlochovic a 1510—11 Jindřich z Pašiněvsi. [7]) Arch. musejní. [8]) DZ. 131, J 14. [9]) Kopiář v arch. gub. [10]) Otiskl Slavík na str. 85. [11]) DZ. 42. L. 19, Slavík, Děje Vlašimě. [12]) Teprve l. 1537 ve dsky zemské vložen. (DZ 84, A 3.) [13]) Reg. Kom. soudu.

zemřel l. 1543 dne 2. října nemaje potomkův. Jan, který měl po něm děditi, byl zemřel již před třemi lety. Synové Janovi tedy dědili panství veliké, ale skrz na skrz zadlužené, tak že jim z něho vlastně pramálo patřilo. Synové Janovi *Burjan* a *Ferdinand* byli zletilí, ale *Jaroslav*, *Zdeněk* a *Mikuláš* ještě nezletilí. Brzy po smrti otce svého jali se rozprodávati po kouscích nejen panství Vlašimské a sousedící s ním zboží zápisná, nýbrž i některá vzdálenější zboží. Tak smlouvou r. 1546 21. listopadu učiněnou prodali hrad Vlašim, dvůr popl. s dvěma městečky pod hradem a několika vesnicemi *Markvartovi Stranovskému ze Sovojovic.*[1]) Markvart sice r. 1547 manž. své Anežce z Radovesic na třech vesnicích věnoval,[2]) chtě se na Vlašimi, jak se zdá, trvale usídliti, ale později, stav se pánem na Janovičkách, l. 1550 panství Vlašimského postoupil *Gabrielovi Klenovskému z Ptení.*[3]) Muž tento, dříve na Psářích seděním, nevšední výmluvností i zběhlostí v právech vynikal. Na jeho prosbu udělil Ferdinand I. r. 1562 Vlašimi výroční trh na den Všech svatých, jakož i právo vybírati mýto z mostu přes řeku Blanici toho roku nově vystavěného.

Gabriel byl ženat s Veronikou, dcerou Alše Berky Kurovodského z Dubé, jež mu porodila několik dítek a r. 1553 ve čtvrtek po sv. Jiljí zemřela, načež pohřbena jest v kostele Vlašimském. Potom se již Gabriel, jsa v letech pokročilý, více neoženil, zabývaje se až do smrti své (na poč. r. 1563) vychováním svých dítek. Brzy před svou smrtí poslední volí r. 1562 v pátek den Svatosti sepsanou poručil děti své Janovi Bořitě z Martinic, Albrechtovi Kurovodskému a Prokopovi Klenovskému, bratru svému dílnému.[4]) Děti tyto byly *Aleš* a *Jan* synové a dcery Kateřina (později Koutská), Maří Magdalena (později Robenhapová) a Johanka. Z počátku Aleš spravoval panství celé sám, an byl bratr jeho Jan »na rozumu nedostatečný a nemoudrý«, oženil se potom s Johankou z Kralovic, jíž r. 1566, 1. července na zámku Vlašimi s panstvím 2000 kop gr. č. věnoval.[5]) Že však byl Aleš člověk lehkomyslný a nešetrný, nastala brzo potřeba, aby se oba bratří rozdělili a díl Janův, byť Alšem spravovaný, před věřiteli uchráněn byl. Aleš obdržel za svůj díl polovici hradu Vlašimě s mlýnem, řekou Blanicí, mlynáři na té řece poplatnými, pilou a valchou, polovici obou městeček pod hradem, ves pustou Znosimsko, na jejímž místě tehdá nový ovčín stál, dvůr popl. Skalkovsko, vsi Meřetice, Vracovice, Kunrac, Jinošov, Hradiště, Polanku a Dub.[6]) Janovi ponechána druhá polovice hradu s polovicí valův a pivovaru, dvůr poplužný Vlašimský se dvěma zahradami, polovice městeček, vsi Pavlovice, Kladruby, Římovice, Bolina, Malovice a Blanice dvůr.[7])

Na Alše brzo nastupováno pro dluhy jeho. Mezi prvními byl Jan Myslík z Větešova. Aleš »byv z dopuštění p. Boha všem na dnu nemocen, jemu Janovi, kdyby jej s pomocí p. Boha na takovou nemoc zhojil a z ní spomohl tak, že by zase tak zdráv byl, jako kdy prve«, zavázal se učinit to, co zavdal, ještě 50 kop doplatiti. O tom učiněna smlouva l. 1567 úterý po sv. Ondřeji. Vyhojiti tak, jak Aleš chtěl, nebylo možno, také Aleš neplatil a Jan, kterému se zdálo, že nemoc zhojil, žaloval u kom. soudu (1572). Na soudě vymlouval se Aleš, že nebyl zhojen a nevyplněna výminka, aby se dna nenavrátila, ale nemohl toho dokázati, poněvadž svědkové, kterým si Aleš na dnu stýskal, nesvědčili o tom, aby v jistotě také tak povědomi byli. Odsouzen platiti.

R. 1576 seděl ve vězení pro dluhy.[8]) Aby ušel naléhání svých věřitelův, prodal Aleš r. 1578 dne 17. listopadu díl svůj manželce své *Johance z Kralovic* za 16.765 kop gr., vymíniv si při tom pohřeb v kostele sv. Jiljí při Vlašimi, kde otec a máti jeho odpočívali.[9]) Vlašimští mají po něm posud památku totiž velkou stříbrnou pečeť a řád obecní v 10 článcích sepsaný, avšak u svých přátel přicházel docela o všecku vážnost. Osudu hrozícímu se Aleš ovšem nevyhnul, jen ostří proti němu obrácené umírněno. Hedviku Hasišteinskou z Hazemburka, první věřitelku, přiměl *Vilém Ostrovec z Kralovic* (bratr Johančin), aby mu práva svá prodala, sám pak potom po právu šel, aby zachoval, co se udržeti mohlo. Tudíž mu odhádána r. 1580 v sobotu po sv. Vítě z polovice n. Alšovy a nyní Johančiny polovice obou městeček a ves Jinošov.[10]) Byli tudíž na Vlašimi tři páni.

Poněvadž dvě sestry Alšovy se rozevdaly a vybyty byly, hleděla si třetí sestra Johanka také díl svůj zabezpečiti. I udělal s ní Aleš, zastupuje tu i bratra svého Jana, smlouvu takovou (1586, 20. října), že jí slíbili na místě věna a výpravy řetěz za 100 fl. uh. a 3000 kop míš. vydati.[11]) Aleš potom »statek svůj«, totiž zbývající právo dědičné, co po odhadu zůstalo a co by po bratru svém děditi měl, odkázal (1587) manželce své Johance a jediné své dceři Veronice[12]) a zemřel téhož neb příštího roku. Pořízení Alšovu sestry jeho, ač vdané a vybyté, místa dáti nechtěly, ale spokojily se potom (1588), když jim přislíbeny jisté podíly. Mandaléna dostala 350 kop gr. č. a konvičku stříbrnou, která mateře jich byla, »tak aby paní mateře své památku měla«, Kateřině vydáno 500 kop věna již zapsaného a co se jí na výpravu nedostávalo a Johanka dostala podle dřevních smluv 1500 kop gr. č. a slíbený řetěz.[13]) Vilém a Johanka, jakožto společní držitelé Vlašimě, darovali t. r. ke kostelu Vlašimskému libozvučný zvon. Johanka byla tou dobou poručnice Jana nemoudrého a díl jeho opatrovala, ale r. 1588 ve středu po sv. Lukáši prodala všechen díl Janův za 13.000 kop gr. č. často řečenému *Vilémovi Ostrovcovi z Kralovic.*[14]) Provdala se potom po třetí za pana Benedu Vilemovského a postoupila bratrovi i statku svého Ostrovského. Přečkavši třetího muže svého

---

[1]) DZ. 46, J 10. [2]) DZ 8, H 20. [3]) DZ. 85 L 2. [4]) DZ. 14, M 5. [5]) DZ 15, N 20. [6]) Díl ten v DZ. 89 G 23. [7]) DZ 90, P 22. Arch. DZ. [8]) DZm. 71, C 6. Reg. kom. s. [9]) DZ, 64, D 18 a 89, G 23. [10]) DZ. 21, A 19. [11]) DZ. 68, E 30. [12]) DZ 23, N 19. [13]) DZ. 168, K 1. [14]) DZ 166, E 17 a 90, 922.

(† 1595), vdala se po čtvrté za Malovce z Malovic a zemřela tuším r. 1596 okolo sv. Prokopa, odkázavši statek svůj ve Vilímově dceři své Veronice Hozlaurové.[1])

Vilém Ostrovec, r. 1580 místopísař, potom JMC. rada a od r. 1585—1592 prokurátor, měl z manželství svého několik synův, *Jana* a *Štěpána* dorostlejší a *Viléma* a *Ferdinanda* nedospělé, kteří po něm spojené panství Vlašimské a Ostrovské zdědili. Nemohouce se dobře o panství rozděliti, tak se mezi sebou usnesli (1595, 28. května), aby se Jan v to panství (zámek Vlašim s valy okolo něho a příslušenství, zámek Ostrov atd.) uvázal a ostatním bratřím peníze vydal, jak vklad (r. 1596, 8. května) a postoupení ve 200 ss svědčí.[2]) Týž Jan, spolu pán na Veleni a JMC. truksas byl ženat s Annou z Brukšteina, jíž 1596 na zámcích Vlašimi a Ostrovu 5000 ss. miš. věnoval;[3]) ta mu porodila syna Viléma a dceru Martu Mandalenu. R. 1598 zřídil pořádné knihy grutovní všech statků Vlašimských a také řádný urbář sepsati kázal. Také rozšířil obvod svého panství, k němuž přikoupil r. 1601 statek Domašínský a dvůr Metličanský s vesnicí Městečkem a r. 1620 statek Věžnický s příslušenstvím. R. 1602, jsa hejtmanem kraje Kouřimského, potvrdil Vlašimským privilegia starobylá. Již r. 1613, 29. srpna, vložil své pořízení ve dsky zemské, jímž ustanovil poručnicí nad dítkami svými manželku svou Annu. Než následující události všechny jeho naděje násilně přerušily.

Jan r. 1618, když povstání české vzniklo, přistoupil na stranu povstalcův a byl od nich do počtu direktorův přijat. Brzo se obě strany k boji připravovaly. Na Vlašimi spisovaly se r. 1619 netoliko všecky poklady a klenoty kostela a obdarování města, ale také pro příhodu tu, kdyby císařské vojsko mělo do Vlašimě vpadnouti, do truhel se skládaly, aby hned do Prahy do domu Ostrovcova mohly přeneseny býti. Nově zvolený král Bedřich jmenoval Jana mistrem komory královské. Než po Bělohorské bitvě r. 1621 jat jest nenadále Jan Ostrovec ve svém domě v Praze i s jinými společníky a dne 19. června ohlášen mu ortel, že má býti mečem odpraven. Soud ten jest potom císařem zmírněn a on k věčnému vězení a ke ztrátě veškerého jmění odsouzen, načež hned r. 1622 na zámek Zbirožský odvezen jest. Odtud r. 1623 propuštěn. Poklad jeho značný a v domě jeho v Praze ukrytý po vzetí Prahy a drancování domů od vojska byl do prevétu vhozen, kdež po dvě léta skryt zůstal. Když se to však od kohosi knížeti z Lichtenšteina vyzradilo, nařídil kníže rychtáři Novoměstskému, aby jej pohodnému odtud vyzdvihnouti a náležitě vymýti dal u přítomnosti své a jiných osob přísežných a potom jej knížeti cele odvedl. Což když se stalo, bylo té sumy vší okolo 40.000 tolarův na zlatě a klenotech, což vše kr. fisku připadnouti mělo.[4]) Ale manželka Janova Anna jistila, že týž poklad ne manželu, ale jí vlastně náleží, pročež pro spokojení její jest jí část nějaká té sumy puštěna. Za tu sumu jí bezpochy puštěn r. 1624 zkonfiskovaný statek Velenský. Jediná dcera její Marta Mandalena provdala se za Albrechta Berkovského z Šebířova, »zjevného rebella a odbojníka«, jenž se z vlasti odstěhovav a ve švédském vojště službu přijav v bitvě »u Vydštoku« (1636) mezi lidem švédským zahynul, ana manželka jeho potom pod ochranou švédskou zůstávala.[5]) Konfiskované Janovi statky Vlašim, Nový Domašín a Věžníky byl kníže Karel z Lichtenšteina r. 1622 v pátek po sv. Petru a Pavlu *Bedřichovi z Talmberka* na Jankově a Nemyšli JMC. radě, komorníku a presidentu nad apelacími za 60.000 ss. míš. prodal.[6])

Bedřich byl jedním z nejznamenitějších držitelů Vlašimě. Pro svou věrnost k domu Rakouskému na svých statcích znamenitou škodu vzal, kterou sobě na 25.000 kop vypočítal a která suma jemu na trhové ceně prominuta byla. Pro tu jeho věrnost jej císař všelijak ctil a vysokými úřady daroval, jež Frydrych svědomitě obstarával. Byl 1623—25 purkrabí Karlšteinským a konečně od r. 1638 nejv. hofmistrem. V soudu nad povstalci r. 1621—1623 nejen měl velké, nýbrž i vynikající postavení jakožto pán práv zkušený. R. 1624 jménem císařovým postupoval kurfirstovi Saskému obou Lužic, začež jej tento zlatým, diamanty obloženým penízem se svým obrazem a těžkým zlatým řetězem obdaroval, jejž Frydrych před smrtí Lauretánské kapli na Hradčanech v Praze odkázal. Obvod panství rozšířil r. 1627 přikoupením Zdislavic a Tehova. Bydlel tehdá nejvíce v Praze ve svém domě řečeném u Mouřenína, ustanoviv regentem panství Vlašimského Oldřicha Skuhrovského ze Skuhrova na Louňovicích a teprv r. 1631 Vlašimským privileje krátkou listinou potvrdil.

Reformaci katolickou na Vlašimsku přísně prováděl. Avšak osadníci, nechtíce ani náboženství proměniti, ani dědiny a statky opustiti, sebravše se r. 1627 přepadli mimo jiné i zámky Vlašimský a Domašínský, jež zapálili. Hejtmanu Vlašimskému hlavu sťali a na žerď vstrčili, tělo na kusy rozsekali, a to proto, že faráře pod obojí až do smrti sužoval. Bedřich, byv posléze ustanoven ochrancí university Karolinské r. 1643, 27. srpna, poslední svou volí odkázal všechen statek oběma synům svým, staršímu *Františku Vilémovi* poručil Hrazené Rataje (1636 koupené) a Nemyšl s oběma domy v Praze (na Starém městě v Kaprové ulici a na Malé straně v Lázeňské ulici mezi lázní a kostelem p. Marie); mladšímu, ještě nezletilému *Janu Arnoštovi* Vlašim, Domašín, Věžníky, Tehov a Zdislavice i s domem na Hradčanech ležícím, k čemuž ještě přidal dvůr a ves, neb raději spáleniště Statenice řečený. Z této poslední vůle, v jadrné češtině se-

---

[1]) Reg. 32 k s. Bb 13. [2]) DZ 170, M 19, 1084. Q 21. [3]) DZ. 127, D 4. [4]) Seznam toho pokladu v Bílkových Konf. na str. 885. [5]) DZ. 136, N 15. [6]) DZ. 141, D 16; 194 F 27, Judica, Již r. 1621 nabízel Bedřich půjčiti peníze na Vlašim (Arch. v Losenšteině v Hor. Rakousích, kdež jest uložen býv. panský arch. Vlašimský).

psané, vysvítá šlechetná mysl p. Frydrycha, který syny své k tomu zavázal, »aby s poddanými křesťansky a milosrdně nakládali, jich mimo starobylé povinnosti ničímž neobtěžovali, nýbrž ve všem dle nejvyšší možnosti fedrovali a chránili; chudým lidem, zvláště řeholním, hleděli dobře činiti a t. d.

Poručníci nad synem mladším zřízení Jan mladší z Talmberka na Jankově, Přibík z Újezda na Březnici měli pečovati, »aby dobrý a všelikými ctnostmi ozdobený muž z něho byl, který by po odbytých v Praze náležitě filosofických studiích buďto zde soukromě pod dohlídkou zvláštního preceptora neb ale v zemi francouzské studiím právnickým se oddal, při tom se ale též řečím španělské a francouzské i jiným exerciciím kavalírským učil. Ostatní pak čas až do dojití nejméně 20 let věku svého aby na shlédnutí cizích zemí byl vypraven a dříve dojití let svých nejméně 20 aby nižádným spůsobem statku svého se ujíti nemohl, potom ale sobě svým časem Češku sobě rovnou za manželku pojal. Zemřel t. r. 13. října, a když i mladší syn jeho dne 8. srpna 1654 bez poslední vůle ze světa vykročil, připadlo panství Vlašimské jeho bratru Františkovi Vilémovi.

Pán tento JMC. a soudův komorního a dvorského rada, hejtman kraje Kouřimského, seděl obyčejně na zámku Vlašimském. Rataj Hrazených postoupil nejstaršímu synu Františkovi Max. Leopoldovi; po smrti strýce svého Jana (1665) zdědil panství Jankovské, zemřel však téhož r. 1665, po čemž mladší dva synové, z nichž Rudolf byl nějaký čas pod poručnictvím bratra staršího Františka, veškeré dědictví své mezi sebe rozdělili (1665, 15. září;[1]) mladší syn Rudolf Frant. Ferdinand obdržel panství Jankovské s Postupicí, k němuž od Vlašimska ves Ratmiřice přidána jest; starší *Jan Frant. Kryštof* obdržel panství Vlašimské, a to lidí v městě Vlašimě osedlých 70 s 7 pustými domy, městysy Nový Domašín a Zdislavice a mnohé vesnice podací kostelních, zámek Vlašim, tvrze Domašín, Věžníky, Statenice a j. přísl. vše po sražení dluhův v ceně 130.712 fl. Týž pán prodav hned potom (1665, 7. prosince) panství Vlašimské za 183.000 fl. *Boženě Dobrotivé* kněžně *z Porcie*, stal se potom kanovníkem u sv. Víta na hradě Pražském a proboštem u Všech Svatých, 1676 biskupem Hradeckým a zemřel 3. dubna 1698. Pokladův jsa velice žádostivý, při prodeji výslovně si vymínil, »kdyby se měl po krátkém neb dlouhém čase nalézti na panství Vlašimském skrytý poklad, jelikož se toho všelijaká znamení vyskytují (t. j. pověst o pokladě n. Janem Ostrovcem ukrytém), má třetí díl toho pokladu panu prodávači neb jeho dědicům připadnouti.“

Božena Dobrotivá byla dcera *Jana Kavky z Říčan*, jenž byl zástavným držitelem panství Karlšteinského. Aby poddaným svým ulehčila, městu Vlašimi, městečku a všem vesnicím právo odúmrtní propustila. Zemřela r. 1681 bez závěti a panství Vlašimské připadlo dědičně se zastaveným Karlšteinem jejím dcerám *Františce Dobrotivé*, provdané za *Helmharda Kryštofa* hrab. *z Weisenwolfu*, rytíře zlatého rouna, cís. skut. tajného radu, komoří a nejv. hofmistra v Rakousích nad Enží a *Isabelle Mandaléně* provdané hrab. *ze Šternberka* († 1695). Sestry obmýšlely (1682) napřed se rozděliti, a již sepsány dílčí cedule, avšak dne 24. července t. r. raději smluvily se tak, že Františce zůstalo celé panství Vlašimské a zavázala se za to sestře 140.000 fl. vyčísti.[2]) Františka bydlívala obyčejně ve Vídni, an Valentin Václav Kuneš hejtman panství Vlašimské spravoval. Týž pak po čas svého dlouholetého úřadování zvláštní činnost k zvelebení vyhubeného panství na jevo dal, pozdější stav a poměry poddaných v právním urbáři r. 1699 ustálil, tak že ze zvýšené výnosnosti dva statky (Štěpanovský a Nesperský) přikoupeny býti mohly.

R. 1686 se pověst o skrytém v zámku Vlašimském pokladu více než jindy roznášela a že mnohým toho určitější znamení se projevovala, pomýšlelo se záhy na jeho nalezení. Poněvadž se nevědělo, komu by ten poklad náležeti měl, vneseno na císaře Leopolda, jenž 11. ledna 1687 nařídil, aby poklad na tři díly se rozdělil, z nichž jeden kr. fisku (protože bylo všecko jmění Ostrovcovo jemu připadlo), druhý pánu z Talmberka, dle výminky v trhové smlouvě položené, a třetí hraběnce z Weisenwolfu přiřčen byl. Než se hledalo, byl zámek Vlašimský co nejbedlivěji ostříhán, zdvíhací most dnem i nocí vyzdvižen, nikdo nebyl do zámku vpouštěn a každý očekával pln dychtivosti dne k vyšetření určeného. Když ale ten den (1687, 17. února) přišel a u přítomnosti nařízených osob s velkou slavností zahájen byl, marně se kopalo, a když přišel druhý den, nalezena jest sice skrýše, ale pokladu tu nebylo. Nejvíce byl zklamán pán z Talmberka, jenž se až hádal s hejtmanem Vlašimským, chtě celý zámek »rub na rub převrátiti«.[3])

Františka Dob. hraběnka z Weisenwolfu zemřela dne 2. prosince 1689, panství zdědil syn *František Antonín* hrabě *z Weinsenwolfu*, za jehož nezletilosti otec nad ním opatrovnictví vedl a r. 1693 pro něho statek Nesperský přikoupil. Nastoupiv r. 1701 své panství a pojav k manželství hraběnku Františku Antonii z Lamberka, vyvolil opět s celým komonstvem sídlo na zámku Vlašimském a od té doby zavládla na něm řeč německá výhradně. R. 1704 dal stavěti Loretánskou kapli blíž města a v městě nový dům děkanský; zemřel ale již 22. února 1715 v Linci, kdežto se poslední čas byl zdržoval, počav stavěti v předměstí skvostný palác, maje věku 35 let a tělo jeho pohřbeno v rodinné kryptě Weisenwolfské v Lineckém chrámě jezovitském. Jediná dcera *Marie Josefa* byla dědičkou panství Vlašimského. Tato provdavši se za

---

[1]) Frant. Max. Leopold uvázal se ve Vlašim již v dubnu r. 1665 jako místodržícími nařízený poručník nezletilého bratra Rudolfa a sester Lidmily Terezie Františky a Anny Barbory Františky (DZ 114, H 17). [2]) DZ 73, C 23, E 21, arch. Losenšt. [3]) Šíře o tom viz v Bibliotéce řečené str. 24—26. Orig. jsem v Losenštejně nenašel.

Viléma hraběte *z Trautsonu* a *z Falkenšteina* zůstavila dceru Marii Josefu. Františka Antonie Weisenwolfova z Lamberku byla poručnicí již nad svou nezletilou dcerou Marií Josefou a po brzké smrti této († 1730) i nad vnučkou svou Marií Josefou. Tato pak provdala se dne 26. března 1744 za *Karla Josefa* knížete *z Auersperka*, vévodu Minstrberského a tím způsobem dostalo se panství Vlašimské v držení tohoto knížecího rodu. Řečená kněžna zemřela v Praze dne 10. května 1795, jsouc poslední ratolestí kmene Trautsonského i pohřbena jest v kryptě kostela Vlašimského.[1])

3. Zábavné příběhy.

V 16. století byla sice poddanost proti starším dobám přitížena, ale přece ještě na lid nedoléhala takovou tíhou, jako bylo v následujícím století. Lid, který poddanost jako věc Bohem ustanovenou pokládal, cítil se podlé slibu pánu daného k věrnosti tak zavázaným, že se od ní jen tehdy uchyloval, když k tomu od vlastního pána zmocněn byl. Tak se i ukázalo po r. 1537, když věřitelé Zdeňka Trčky právo vedli na jeho díl. Některé vesnice odhádány Janovi Černickému z Kácova. Když na nich úrok Svatojirský míti chtěl, zbraňovali se jemu dávati. Tu přijel do Ovesné Lhoty, posílal pro ně, hroze jim, že je na Kunštát všechny požene. Potom se ptal, jestli mu slibovali člověčenství; odpověděli, že neslibovali. Tu řekl s hněvem: »Kdož by koli byl slíbil (Trčkům), chtěl-li by za zrádce býti a bez hlavy, mohl slíbiti.« Na tu pohrůžku dali mu úrok; neb jim říkal úředník Lupus, že na tom nic neztratí a že to na dlouze nebude.

Některé vesnice odhádány Benešovi Otíkovi z Labouně a manželce jeho Elišce z Ryzemburka. Trčkové na nich žádali slib poddanosti, aby věrni byli Janovi po smrti Zdenkově, ale bráněno jim od Otíka, Když mu nechtěli v Dalkovicích úroku Svatohavelského dáti, poslal v noci pro rychtáře 20 pacholkův, aby mu jej do Hory přivedli. Tehdy sousedé nedali ho a on se musil vyručiti, aby se mu v Hoře postavil. A když se stavěl, dal jej do šatlavy a nechal ho tam víc než týden. A když pro něj sousedé chodili, nebylo Otíka doma, než sama »Markéta« nechtěla jej na rukojmě dáti. »Nedám ho a nechci dáti a nechť jsou páni tak mocni, ať mi jej s mocí vezmou!« V Lazišti a Nesmiřicích slíbili poddanost po odhadu, ale po smrti Zdenkově také jim od Otíka bráněno, aby slibovali Janovi; ukazoval a dal jim čísti nějaký list od Lipnických a oni tomu věřili.

Kateřina ze Sloupna, jíž také něco odhádáno, přišla do Křivsoudova a muž její mluvil k lidem: Zvyjedení chlapi! jestliže jim kdo slíbí a vytrhne se, dám jej hned na kůl »vjedati« a úroky ty abyste dali; a to vězte, že je mně i mým dětem musíte dávati a nejsou páni Trčkové tak mocní JM. Ké. a páni soudcové tak nespravedliví, aby měli mně vzíti a jinému dáti.

Štěpánovští byli odhádáni Jakubovi Kadrmanovi z Kelče a také přinuceni, aby se jím spravovali.

Někdy byly mrzutosti s honbami. Asi l. 1534 Jiří Trýsk z Větrně byl hejtmanem na Vlašimi. Tehdá sedláci nad Kladruby obešli vlky, a jeden přišed na zámek pověděl Jiříkovi, aby jeli a zbili ty vlky. I pobrali srní tenata a vkladše na saně jeli a Jan Mach, fišmistr z Vlašimě, s nimi jel. I líceli, ale vlci vyšli ven a utekli a vběhl tehdá zajíc do tenata a sedlák jej zabil. Sebravše pak tenata jeli domů, ale za krátko měli z toho soud. Převlékli totiž kus gruntu Ostrovského a Ostrovští Trýska viníce, že jim pychem pobral zajíce, chtěli na něm pokuty 50 kop. Štěstím pro Trýska bylo, že na soudě komorním nesmýšleli tak jako Ostrovští.

L. 1540 v den sv. Bartoloměje Jan klíčník zavolal Jíru z Litice k sobě do pivnice a řekl: »Jíro, poď sem, povíš mi o Jičínu něco.« V tom Albrecht Kordule ze Sloupna přišel se sklenicí, křiče: »Proč nedáš medu? však vína píti nechtějí a já je tam vylil přede všemi!« Řekl Jan: »Proč víno vyléváš, však toho pán míti nechce, a vína darmo nemá.« Kordule: »Já je tobě na zdory vylil.« Jan mu lál nesa med, Kordule nesl před se med v sklenici, přijde pak zase s sklenicí, postaví ji na okno a dí: »Pomni, cos mluvil!« A Jan mu: »Jdi, jdi a vyspi se, zejtra budeš jiné mysli.« Kordule: »Co mne pobízíš spat?« A on mu řekl: »Jdi, ožralče, vyspi se!« Kordule: »Pojď za mnou, jsi-li tak dobrý jako já; neříkej žádnému nic!« Jan: »Co mne pobízíš?« Kordule: »A já pobízím, pojď, vezma kord!« Jan obrátí se: »Milí tovaryši, buď vám to vědomo, že mne pobízí!« Káže pacholeti po šavli do komory; pachole ho prosilo, aby toho tak nechal, ale on velel přece jíti po šavli.

Za Zdenka po prvé měli na Vlašimi hradového. Jindřich Lupus, úředník, který posud klíče od bran měl, zavolal jednou Jíru na most, že mu poroučí na pánově místě, aby nikoho na zámek nepouštěl bez vůle páně a úředníkovy. A Jíra se tak, jsa po půl leta hradovým, zachoval. Potom Zdeněk rozhněval se na úředníka, že sobě dělá hradového koho chce, zavolal Jíru, když z pole přišel od dělníkův, řka: »Tehdá Jíro!« — »Co račte?« — »Dej ty klíče Pavlovi, klíčníkovi od zámku!« Tehdá pak Pavel vládl těmi klíči až do Zdenkovy smrti (1543). Když Zdeněk zemřel, panna Johanka zavolala Pavla, aby jí klíče dal od zámku, a on tak udělal. Potom poslala pro úředníka, aby dolů nechodil a do trestání svého jej vzala, aby

[1]) Řečený Karel Josef z Auersperka prodal Minsterberk ve Slezí r. 1791 králi Pruskému a přenesl název vévodství na hrabství Chočevské v Krajině. Zemřel r. 1800, 2. října. Ze synův jeho dědil nejstarší Vilém po matce panství Vlašimské, Karel po strýci Nasavrky. Vilém, zasnoubiv se 10. února 1776 s Leopoldinou z Valdšteina, zemřel co c. k. generál 16. března 1822. Jeho syn Vilém zemřel 24. ledna 1827 a od těch časův držel Vlašim syn jeho Karel Vilém († 1890). Písemní jeho pozůstalost uložena v zámku Losenšteinském a bude jednou vydatnou pomůckou k našim dějinám. Podrobněji o témž rodu v Ottově Slov. Naučném.

z zámku nechodil. Tu přijeli mladí páni Ferdinand a Burjan, aby se ve Vlašim uvázali. Šli k zámku, ale úředník se nehlásil. Sedíce mezi mosty před zámkem poručili na úředníka volati, aby jim zámku postoupil podlé závazku svého. Úředník ovšem se nehlásil. Ti ze zámku, zavřevše se, listův z holomčí světnice po tyči na most komorníkovi (jenž měl pány zvésti) podávali. A tak mladí páni byli v městě půl druhé neděle a nebyli na zámek puštěni.[1])

Aleš Klenovský ze Ptení, byv z dopuštění Pána Boha na dnu nemocen, svěřil se Janovi Myslíkovi z Vetěšova a učinil s ním smlouvu l. 1567 v úterý po sv. Ondřeji, kdyby jej Jan na takovou nemoc zhojil a z ní spomohl, tak že by zase tak zdráv byl, jako kdy prvé, že mu má mimo to, co zavdal, 50 kop doplatiti. Jako Aleš jiným neplatil, tak i tomuto. Byv o to pohnán do komorního soudu, vymlouval se, že ho Jan nezhojil, že totiž nevyplnil výminky, aby jako prvé zdráv byl a dna se nenavracovala, a že při něm, pokud by ho nezhojil, přítomen býti měl. Voláni tedy svědci, kterým prý Aleš na dnu sobě stýskal, ale ti nesvědčili o tom, aby v jistotě toho povědomi byli. Odsouzen tedy, aby platil. Aleš činil tak i jiným. David Boryně ze Lhoty napominal jej l. 1576 cedulí řezanou, aby hned na hrad Pražský a na Černou věž šel a odtud nevycházel, dokud by dluhu nezaplatil. Mikuláš Hlaváč z Vojenic vyčítal mu před menším soudem zemským, že je podvodník i člověk na poctivosti zmařilý. Ačkoliv pak Aleš dobře věděl, nač se tu bije, přece se cedulí řezanou dotazoval Hlaváče, »aby mu vysvětlil, v čem a jakým způsobem jej podvedl«.[2])

Při kvasech v Dalkovicích (u Petra Karla Holického ze Šternberka) připil pan Jan Ostrovec Matěji Lukaveckému skleničku vína, kteroužto skleničku Matěj v nepřítomnosti Ostrovce svému pacholeti dal, aby ji odstavil. Pachole ji dlouho drželo a nevědělo, kde ji má nechati. Tedy vzal tu sklenici »Fridericus Marcus marchicus Badensis«, jenž byl německým preceptorem na Šternberce, a odstavil ji, po chvilce pak ji vzal (poněvadž nebylo kde vylíti a tak nechtěl dopustiti, aby pachole to víno do čerstvého vylilo) i vypil to víno a vložil sklenici do čerstvé vody k jiným. Po chvilce přišel Ostrovec zase do světnice, an tu stál u pana Petra Karla hejtman Cikáda, maje také sklenici v rukou. I vzal mu ji z rukou Lukavecký a chtěl ji Ostrovci připíti, ale Ostrovec řekl: Splňtež vy mně ponejprv. Řekl Matěj, že splnil a počal broukati, že je tak dobrý jako Ostrovec. Tento potom odpověděl: Já Vám Vaší dobroty neberu. I často říkal a prosil, aby mu pokoj dal, ale raděj lál mnohem více a když řekl Ostrovec: »Prosím pro Pána Boha, dejte mi pokoj,« řekl Lukavecký: »Dejte mi dva.« I chtěl od pacholete rapír míti, ale Adam Chobotský nechtěl dopustiti, aby rapír vzal, nýbrž jej pro Boha prosil, aby se spokojil. Ale on přece broukal a nechtěl dokonce pokoje dáti, že se všichni divili, jak to Ostrovec dlouho zdržel. A když řekl Matěj, dejte mi dva, vzal Ostrovec rapír od svého pacholete a postavil jej Lukaveckému na prsy, řka: »Hle, co bych mohl, kdybych chtěl udělati.« Tu se Lukavecký trhal a chtěl vstáti a v tom vstávání postoupil rapír od prsů dolů na břicho, v tom také dostal Lukavecký ránu a krev teplou pocítil. Potom kolikráte říkal, že jej Ostrovec šelmovsky pobodl a několikráte, když uvázán byl, zase se odvázal a plakal.[3])

---

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZm. 71, A 19, C 4, C 6. [3]) Reg. svěd. k. s. německá 1586–1618.

ŠTĚPÁNOV HRAD.

tarožitné městečko Štěpánov[1]) leží na okresní silnici z Vlašimě do Soutic. Na náměstí viděti jest černé zdi bývalého hradu, který ještě před dvojím stoletím v plné své kráse stál, ale od ohně 1741 hyna, nynějšího žalostného stavu se dodělal. Nalézaji se tu ještě zdi 3—4 sáhy vysoké a 7 stop hrubé položené v pravidelném čtverhranu 26 sáhův dlouhém a širokém. Ve vnitř nelze viděti nic z bývalé úpravnosti, neb prostora jest 17 domky zastavěna. Příkopy jsou sice již se zemí srovnány, ale jak daleko šly, přec posud poznati jest. Jak vyhlížel hrad v dobách novějších, dílem z nynějších zbytkův, dílem ze starých popisův seznati lze. Bylo to stavení ve slohu barokovém upravené s 15 světlými a prostrannými pokoji a vším k sídlu panskému pohodlím. V stavení byla prostranná kaple sv. tří králův, v níž se mše sloužívaly, nad ní vyčnívala věž 30 loket vysoká z kamene tesaného vystavěná a hodinami opatřená, jež byvši dříve hlavní obranou hradu, na ten čas byla toliko okrasou. Stavení řečená zavíraly hradby čtverhranné a objímal hluboký příkop, přes nějž se posud chodilo mostem zdvihutým, jako bývalo za dob starších. Brána ve hradbách se nacházející měla podobu věže nízké slohem vlaským upravené, avšak na místě starobylého pokroví nacházela se cibulovitá báně červenou barvou natřená.

Za oněch dob byl hrad pevnou záštitou nejen městečka, nýbrž i zboží arcibiskupského, k němuž patřívalo 11 vsí celých a necelých. Za ochranu a právo, kterýchž arcibiskup poddaným svým poskytoval, povinni byli tito úročiti, t. j. každý ze svých polí, zahrad, luk lesů, porostlin a j. jistý úrok pololetní odváděti. Měl li někdo krčmu neb mlýn anebo nějakou zvláštní živnost, musel i z toho platiti. A tu se scházelo platů dosti; neb ačkoliv jednotlivý úročník mnoho nedával, přece se při kolika jich dosti shledalo, neb bylo jen ve Štěpánově 6 mlynářův, 66 rolníkův, z nichž mnozí vedlé toho také ševci, pekaři, řezníky, kováři a kramáři byli a 37 takových, kteří měli málo polí. Krčem bylo více než dosti, totiž 21. Osm sousedův mělo své pivovary, to jest komůrky, v nichž se skrovný měděný kotel nacházel. Pivo se navařilo po domácku a když vykvasilo, ihned se vypilo. Kromě peněz úročních dávali poddaní také úrok obilný, slámu, kury a vejce.

Na hradě sídlíval purkrabě, kterýž dohlížel ke konání spravedlnosti a k hospodářství na celém panství. Jemu po ruce bývával ještě nějaký úředník (na př. pojezdný), poněvadž purkrabě vše zastávati nemohl. Pod purkrabí byli také rozliční řemeslníci, kteří stále práce na hradě mívali; kolář hradský zejména v pamětech se připomíná, poněvadž měl také pole, ale byli tu zajisté také zámečník aneb kovář. Ti měli ustavičně nějakou práci; brzo se musela opravovati zábradla aneb nějaké podkroví, aneb opět výmětek neb arkýř, aneb bylo potřebí nových žlabův, aneb se něco přibíjelo. Ročně se na takové oprávky tisíce cihel a hřebíkův kupovalo.

Nad lesy byl polesný a pod ním stáli hajní. Na Štěpánovsku na př. byl r. 1379 jeden polesný jménem Bohuněk a tři hajní, kteří měli své hájnice při Dalkovicích, Javorníku a Keblově. Ti stáli pod purkrabí, ale jinou službu k hradu neměli. Zde totiž byli hlásní (vigiles castri), kteří čtyřikráte v noci jak po zábradlech, tak i po mezivalí chodíce pilně všude přihlíželi, aby se někdo do hradu nevedral. V čas nebezpečenství svoláni k obraně hradu nápravníci čili sedláci takoví, kteří drželi od arcibiskupa lán i více polí jen proto, aby se samostřelem (kuší) neb kopím aneb jinak na hradě sloužili. Mnohá náprava byla velmi pěkným statkem, takže si ji i šlechtici kupovali a na místě svém k obraně pacholka posílali. Tak na př. měl v Dalkovicích nápravu Epík (z Hrádku), ale jeho náprava nebyla největší; měl toliko lán polí a nápravník Keblovský měl třikráte tolik. Kromě těch byli nápravníci v Kalné, Javornice a Mnichovicích.[2])

Kdy se stal Štěpánov zbožím arcibiskupovým, není známo. Jenom to víme, pokud paměti temnou minulostí prosvitují, že byl vždy jměním biskupovým. A tak lze souditi, že pocházel z původního a prvotního nadání biskupství Pražského. Nezřídka sem i biskupové přicházeli a tu dvorem bývali. Tak na př. tu byl o vánocích r. 1273 biskup *Jan III. z Dražic* († 1278), odtud rozkazoval r. 1274 dne 1. ledna děkanu Kladskému, aby jisté násilníky tresty církevními stíhal.[3]) Nástupce jeho *Dobeš z Benešova* († 1296), který o zlepšení biskupství svědomitě pečoval, bezpochyby hrad zdejší ne-li postavil, tak aspoň upravil. Aby ale i městečko ohrady pevné nemajíc nepřátelům a zhoubcům zemským, které vedl do Čech hrabivý poručník Otík Braniborský, statečně odpírati mohlo, ohradil kostel zdejší tak, že se odtud tvrzi nějaké podobal. Pevné a vysoké hradby tehdá zřízené dochovaly se posud, jsouce příčinou toho, že zdejší i jiné chrámy opevněné kostely (lat. castellum) se nazývaly. Týž biskup dal také panství Štěpánovské a všechny užitky z něho ke stolu arcibiskupovu vycházející popsati.[4]) Podobné sepsání čili registra berní učiněno r. 1379.[5])

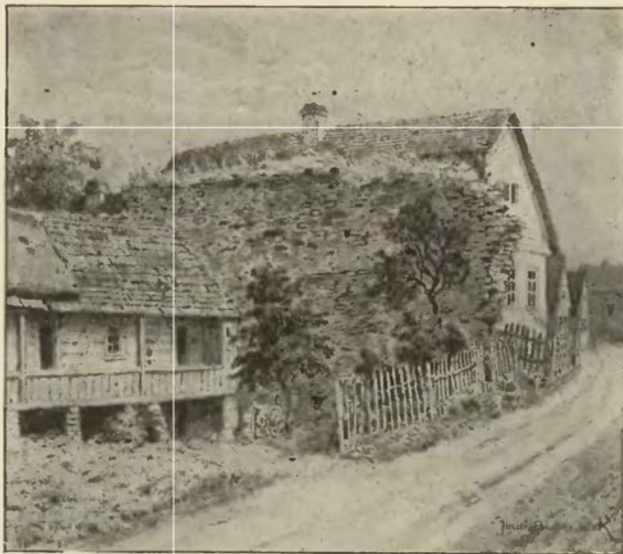
Arcibiskup *Jan Očko z Vlašimě* (1364—1379) potvrdil r. 1375 dne 27. února nadání, jež konšelé Štěpánovští kostelu zdejšímu učinili. Sebrali totiž v obci peníze a koupili úroky ve vsích Chmelné a Bernarticích, kteréž na vychování třetího kněze obrátili.[6]) Arcibiskup *Zbyněk* († 1411) udělil Štěpánovským vý-

[1]) Pomůckou A. Vlasáka Okres Vlašimský str. 63—71, [2]) Tomkovy Děje Prahy III 35, 43—46. [3]) Reg. II 350. [4]) Reg. II 717—718. [5]) Viz Pam. arch. VIII. díl. [6]) Lib. erect. I p. 106.

sady rozmanité, takže zproštěni jsouce mnohých břemen (na př. odúmrtí) tím lépe živností svých hleděti mohli (1406). Za něho (1408) tu byl purkrabí jistý Milota.[1])

Když začaly války husitské, přitrhli Táboři před Štěpánov a obdrželi hrad a městečko buď smlouvou aneb násilím. Stalo se to asi r. 1421, ne-li dříve, zajisté však před r. 1423.[2]) Tu přestala ihned vláda arcibiskupův a světští držitelé od těch dob na hradě zdejším poroučeli. Přívrženec strany Táborské *Janek ze Suché* připomíná se v letech 1430—1433 co pán Štěpánovský, ale vedle něho seděl tu r. 1433 také *Jan Čber z Radikovic*, takže se ti dva o úroky a platy z panství vycházející dělili.[3]) I po urovnání řádův zemských (1436) nevrácen Štěpánov arcibiskupství ani již neobsazenému, nýbrž císař Zikmund zapsal jej t. r. s jinými ještě statky zápisnými *Mikuláši Trčkovi z Lípy* a na Lipnici. Tímto zápisem řády starodávné a na Štěpánově platné z veliké části byly porušeny, neb napřed spravováno zboží to z Lipnice a potom z Vlašimě, kterou Trčkové r. 1442 koupili. Na hradě již nesídlel purkrabě, hlásní přišli o chléb, nápravníci odkázáni byli službou svou jinam, poddaní odváděli úroky a ospy na Vlašim; zkrátka řečeno, hrad zdejší zpustl.[4])

Více než sto let patřil Štěpánov k panství Vlašimskému. R. 1547 prodali *Burjan, Ferdinand* i bratří nezletilí *Trčkové z Lípy* městečko Štěpánov a ves Lhotu u Štěpánova, kromě toho i ves Dalkovice dědičnou *Zdenkovi Zruckému ze Chřenovic* za kop.[5]) 1690. Památku Zdenkovu hlásá posud osadníkům zdejším krásný zvon, jejž r. 1552 chrámu zdejšímu daroval. Na panství vydělal, neb r. 1553 prodal je *Pavlovi Malovci z Malovic* na Zbraslavicích za 2450 kop gr. č.

Zbytky hradu v Štěpánově.

Po smrti Pavlově († 1557) zůstalo dosti zboží, aby se o ně synové jeho poděliti mohli. Oldřich syn nejstarší dostal za díl svůj zámek celý pustý Štěpánov s ohradou a polovici městečka, kostela a panství nad špitálem a jeho úročníky. Díl tento prodal r. 1568, když byl zatím statku Zbraslavského dosáhl, »otci svému« *Adamovi Budovci z Budova* na Koroticích.[6]) Držitelé této polovice se potom rychle měnili. Napřed ji dostala *Johanka Klenovská ze Ptení*, od ní ji koupil *Albrecht Novohradský z Kolovrat* (asi 1574), od tohoto *Jan Chlum z Chlumu* a ten ji prodal r. 1575 *Janovi Malovci z Malovic.*[7])

Jan tento (jiný syn Pavlův) byl již před tím v držení vsi Dalkovic a druhé polovice městečka, v níž sobě byl jeden dům či sídlo k obývání svému zřídil,[8]) koupiv pak r. 1575 druhou polovici držel celé městečko. Bylť on poslední zápisný držitel Štěpánova. Kr. prokurátor Mikuláš Skalský z Dubu obeslal totiž Jana r. 1581 do soudu komorního, aby polože zápisy své na Štěpánov peníze zástavní své vzal a statku císaři v ruce postoupil. Po dlouhém z obou stran mluvení a vykládání nalezl konečně soud (1584, 20 listopadu), aby Jan peníze vzav Štěpánov ve 4 nedělích králi k držení postoupil, což se ihned potom stalo.[9]) Jan odebral se na dědičný svůj statek Dalkovice.

Obec Štěpánovská shledala tehdá dobrou příležitost osvoboditi se od vlády panské a státi se městečkem komorním, což se mohlo státi jen tehdá, když sebe samy od krále koupili. R. 1584 dne 10. února (ještě před výplatou) dal jim král Rudolf dovolení, aby za 18.000 fl. rh. »městečko Štěpánov s hradem a podacím, ves Lhotu a panství na vesnicích špitálských a kostelních ujíti mohli«.[10]) Než odvážili se věci, kterou provésti s to nebyli. Když nemohli platiti, ujal král Rudolf hrad a panství zase a prodal je r. 1596 k dědičnému držení *Karlovi Holickému ze Šternberka* a na *Šternberce.*[11]) Pán tento potvrdil t. r. dne 4. dubna výsady městečka a umíraje († 1608) odkázal statky Štěpánov a Dalkovice manželce své *Anně Holické* roz. *z Donína* k doživotnímu držení. Paní tato dlouho se netěšila z odkazu tohoto; potvrdivši r. 1608 dne 13. prosince výsady městečka, zemřela již r. 1609 dne 21. ledna. Nyní připadl Štěpánov k panství Šternberskému.

R. 1664 dne 20. října prodal hrabě *Václav Jiří ze Šternberka* městečko Štěpánov »s rytířským

---

[1]) Acta consist. 1407. [2]) Kniha popravčí v Třeboni. [3]) DD 21 p 108, Arch. č. III. 502, 508. [4]) Při dělení bratří Trčkův přidáná k Vlašimi »zboží Štěpánovské, zboží Vožické *s hrady pustými*«. [5]) DZ. 47, B 6 Zboží Štěpánovské tím velice ztenčeno, že některé jeho části na různo prodány. [6]) DZ 59, E 9, [7]) DZ. 62. M 12, S 5, DZm. 118, A 1. [8]) DZ 89, A 17. [9]) DZm. 219, A 13, Reg. kom soudu. [10]) DZ. 23, D 10, Kopiář arch. gub [11]) DZ, 127, D 20 vlož. úterý po sv. Janu Křt. I zde se připomíná hrad a nedokládá se, že byl pust. Možná, že jej Jan Malovec obnovil.

sídlem«, vsi Lhotu a Dubějovice a 1 chalupníka v Sedmipanech *Ignácovi Gottfridovi z Houssonu*, cís. a soudu purkrabského radě.[1]) Nový pán potvrdil Štěpánovským dne 25. října jich výsady, ale vida příležitost, že by mohl na Štěpánovu vyzískati, prodal jej r. 1670 *Lidmile Maximilianě* hrab. *ze Sparu* rozené *z Valdšteina*.[2]) Suma trhová při prodeji posledním byla skoro dvakráte větší, nežli při prodeji dřívějším; neb Housson byl na opravách zámku pilně pracoval, jej zcela po vkusu tehdejším přeměnil a na památku toho nad branou zámeckou kámen se znakem a letopočtem 1668 zasaditi kázal. Stavbu tu dovedla ke konci řečená hraběnka Sparova. Zemřela po několika letech a pohřbena jest ve zvláštním sklípku v presbyterii kostela zdejšího. Manžel její Jan Arnošt hrabě *ze Sparu* obdržel povolení od nejv. úředníkův, aby statek jménem nezletilých dětí svých spravovati mohl; vida však, že by jej udržeti nemohl, prodal r. 1687 dne 17. června zámek Štěpánov se vším jeho příslušenstvím *Františce B.* hraběnce *z Weisenwolfu*. Zámek připojen byv k panství Vlašimskému, udržován byl dobře na stavení svém a nad to byv r. 1668 důkladně postaven, snadno přetrval první polovici osmnáctého století. Avšak r. 1741 dne 22. dubna ohněm vzniklým neopatrností jednoho souseda zdejšího i se 40 domy spálen byl, a poněvadž ho k osídlení nevyhnutelně potřeba nebylo, více jej neopravovali. Hradiště samo, nejsouc k jiné potřebě, potom mezi chudší sousedy k vystavění nových domkův rozprodáno.

HRÁDEK TVRZ.

Farní véska Hrádek leží severovýchodně od Vlašimě na starožitném hradišti, po němž má své jméno. Když se přichází od Vlašimě ke Ctiboři a přede vsí zahne se v pravo k řece, překvapí tu najednou pohled na Hrádek, který jest ze všech stran zakryt stráněmi, návrším a lesy, takže jej zříti teprve tehdá, když se k němu přijde. Tu pak po ohledání nedlouhém sezná se, že se Hrádek dělil na vyšehrad a podhradí. Toto jest veliké pole, jež na třech stranách obtéká Blanice. Vyšehrad je na šíji, která spojuje podhradí s planinou a již zaujímají nyní kostel se hřbitovem, fara (v níž přes 30 let dlel ctihodný kněz a badatel A. N. Novák), škola a několik chalup. Hlavní obranou vyšehradu byla hrubá čtverhranatá věž, jejíž základy neb spodek dosud stojí. (Vrchní část a kostel jsou z pozdních dob.) Val hrubý dělil vyšehrad od pláně, ale asi ve 13. neb 14. stol. snad část jeho ukopali, aby měli z té strany příjezd. Zbytku říkají na věži a možná že tu tvrz věžovatá stávala.

Staré pěkné tvrziště řečené *Kočičí hrádek* jest konec návrší rovnoběžně s vyšehradem běžícího, a vzniklo překopáním. Zakladatel vykopav na tu stranu ke pláni hluboký příkop zbytečnou zem vyvezl na pahrbek, na němž stála věž, a otočil ji na všech stranách příkopem vodním a náspem nevysokým.

Nejstaršími držiteli (snad i zakladateli) tvrze, kostela a vsi Hrádku[3]) byli vladykové *Hrádkové z Hrádku*. Bratří *Markvart* a *Bohuslav z Hrádku* r. 1356 do Hrádku kněze podávali. Od r. 1386—1394 připomíná se *Bohuněk z Hrádku* jeden z bratří jakožto pán podací kostelního zdejšího a to kolikráte.[4]) Nástupce jeho (a to bezpochyby syn) byl *Jan Hrádek z Hrádku* připomenutý po prvé r. 1408. Neb tehdáž, když byl přenesen plat 3 kop kostela Hradištského u Vlašimě, jenž posud zapsán byl na mlýnu a kmetech v Tomicích, zapsán jest znovu t. r. 2. října na dvou kmetech poplatných v Ctiboři, poddaných to Janových.[5]) Jan vyskytuje se 1414—1417 co patron kostela zdejšího.[6])

O pozdějších osudech Hrádku máme jen domněnky. Poněvadž *Jan z Kralovic* a *z Hrádku* (1426 až 1432) do zdejší krajiny dopadá, soudíme, že držel tento Hrádek.[7]) Rovněž není jisto, patří-li sem *Albera* a *Mikuláš ze Hrádku*, kteří l. 1448 vpadli do Prahy.[8]) Tento Mikuláš byl erbu kola, jaké se v této krajině vyskytuje.[9]) Také se zdá, že byl v držení Hrádku *Jan Fikuleš ze Hrádku* erbu orlice a to proto, že se ve zdejší krajině Fikulešské rybníky připomínají. Fikuleš vyskytuje se v jistém zápise l. 1502.[10])

Hrádek připojen záhy k panství Vlašimskému a zdejší obydlí záhy zpustlo. L. 1533 připomíná se tvrz pustá Hrádek.[11]) Smlouvou l. 1547 v červnu zdělanou *Burjan* a *Ferdinand* bratří *Trčkové* i na místě bratří ještě let nemajících Hrádek tvrz pustou s dědinami, lukami a řekou, porostlinami, mlýnem pod Hrádkem, ves Ctiboř, s podacím u Hrádku a člověka v Pavlovicích[12]) prodali *obci města Vlašimě* za 450 k. gr. č., kterýžto trh r. 1546 se svolením krále Ferdinanda ve dsky zemské vložen byl.[13]) Obec Vlašimská zůstala od té doby v držení Hrádku i patronem kostela zdejšího.

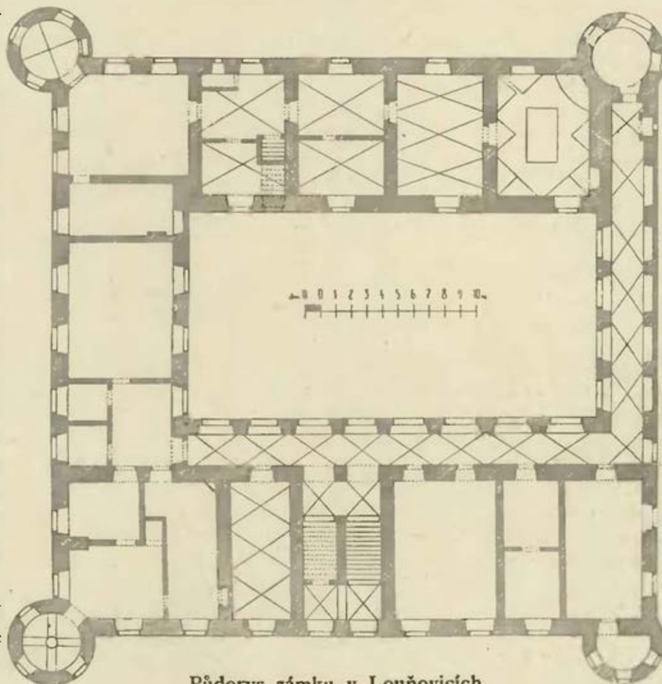
---

[1]) DZ. 316, F 9. [2]) DZ. 318, C 3. [3]) Pomůcka Místop. bibliotéka II 74. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. erect. VIII. p. v. 43. [6]) Lib. conf. Arch. č. I 400. [7]) Arch. č. I. 409, III. 504. [8]) ČČM. 1827, III. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) Reg. kom. s. Arch. Kutnohorský. [11]) DZ. 42. L. 19. [12]) Grunt tento řečený Branovský s člověkem naň sedícím odevzdán jest r. 1487 ke kostelu v Hrádku. [13]) DZ. 8, R 24 a 47, L. 7.

LOUŇOVICE ZÁMEK.

Na samé patě hory Blaníka jest městečko Louňovice, před časy dobře známé svým klášterem, z něhož zbyly za školou kus zdi, základy v domcích na tom místě stojících a zbytky sklepů a šíjí. Západně od kostela stojí zámek na kraji lazu k severu se sklánějícího. Jest to stavení jednopatrové, založené do čtverhranu, jež zavírá dvůr a na všech čtyřech rozích zesíleno jest věžemi okrouhlými, někdy vyššími, ale nyní srovnanými s ostatním stavením. Okna nejsou pravidelně umístěna, ale mají posud ty veníře, které mívala před lety. Ve věžích v přízemí oken není, ale sem a tam lze pozorovati střílnu. Brána ie na východní straně; cesta k ní jde trochu do kopce a jak se zdá zasypán tu bývalý příkop před zámkem. Na ostatních stranách snad příkopův ani nebývalo. Brána obložena štukovím podle způsobu 17. věku; je nad ní erb Valdšteinský z kamene tesaný a rok 1675.

Dvůr jest obdélný a má na západní a severní straně chodbu v přízemí a pavlač v poschodí, jichž klenutí opírá se o čtverhranaté sloupy. V poschodí nad vchodem do panských pokojův spatřuje se erb Říčanských. V severovýchodní věži v poschodí bývala pěkná kaple založená r. 1675.[1]) Louňovice patřily ke klášterství Louňovskému hned od založení kláštera. Po r. 1420, když byl klášter vyvrácen, opanovali Táboři vše klášterství,[2]) jež drželi do r. 1547 kromě jen několika vesnic. Potom prodány Louňovice s blízkými vesnicemi *Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova.* Tento přikoupil Kunrac a Olešnou. Po jeho smrti děleno zboží jeho mezi pět synův. Při tom dostal Smil městečko Domašín s některými vesnicemi a Louňovice s jinými vesnicemi zanechány *Oldřichovi* nejmladšímu, ještě nezletilému.[3]) V Louňovicích se připomínají klášter pustý, dvůr pustý a městečko. Doposud tu sídla nebylo, poněvadž Louňovský statek odjinud spravován býval; teprve Oldřich tu tvrz vyzdvihl. Oldřich zavražděn l. 1594 na Vitanovicích od 4 zemanův a pochován v Domašíně. Vdova Marie Krystyna z Talmberka, jež přikoupila 1603 Zvěstov, byla poručnicí dětí zůstalých. L. 1598 odevzdala *Kryštofovi* synu staršímu statek Louňovský a poručenství nad *Oldřichem Sezimou,* mladším synem. Ke svému vychování vymínila si Libouň, byt na tvrzi Louňovicích v nových pokojích toho celého zavření. Syn se zavázal mateř s dětmi a čeládkou samou dvanáctou vydržovati jídlem, pitím a žádných protimyslností nečiniti ani jiným činiti dopouštěti.[4]) Kryštof nazývá se ještě l. 1602 pánem na Louňovicích,[5]) ale potom mizí z paměti. Nástupcem jeho byl Oldřich Sezima již l. 1614, kdež také Zvěstov po mateři dědil.

Půdorys zámku v Louňovicích.

Ač katolík, přece Oldřich se zapletl do povstání a z pokuty odsouzen k manství. Nic nebyla platna žádost jeho, aby se mohl vykoupiti, teprve když platné služby vykonal, Louňovice l. 1636 z manství propuštěny.[6]) Potom dosáhl vysokých úřadův; naposled byl nejv. písařem a místodržícím. Zemřel l. 1652 dne 31. srpna jsa svého rodu posledním po meči. Zůstaly po něm dcery *Lidmila Majdalena* vdaná *Říčanská* a *Alžběta* Kateřina, které se l. 1652 o pozůstalost otcovskou rozdělily.[7]) Onano dostala Louňovice, tato Zvěstov s některými vesnicemi od Louňovska. Lidmila zemřela l. 1661. Dědicem jejím stal se manžel její *Karel Adam Lev z Říčan*[8]), jenž opravil zdejší chrám a opatřil jej zase duchovní správou. Zemřel l. 1672 odkázav Louňovice k *arcibiskupství.* Stará tvrz Karlem v zámek rozšířena a obnovena l. 1675 za arcibiskupské vlády.

[1]) Soupis Benešovska 159, Místop. bibl. II 121. [2]) Podrobně ve výroční zprávě reál. gymn. Táborského r. 1891. [3]) Arch. DZ. [4]) DZ. 172, P 22. [5]) Reg. kom. soudu. [6]) Bílek, Děje konf. [7]) DZ. 308 D 24 – G 19. [8]) DZ. 118, M 31.

TVRZE V OKOLÍ VLAŠIMĚ.

Část hor u **Domašína**[1]) nazývá se Starým Domašínem. Zde ještě viděti tvrziště, avšak o něm jako i o Starém Domašíně nikde zmínky nenacházíme. Nynější Domašín s farním kostelem stál na svém místě již l. 1352. Domašín byl ode dávna příslušenstvím kláštera Louňovského a v l. 1437—1547 města Tábora. Za těch dob tu žádného sídla nebývalo. Tvrz vyzdvižena teprve v druhé polovici 16. stol. severně u kostela. Od léta 1548 byl Domašín v držení *Kryštofa Skuhrovského z Skuhrova* a spravován z Popovic, kam se byl Kryštof přiženil. Po smrti Kryštofově rozdělen statek jeho mezi pět synův. Václav vzal díl Krychnovský, Smil Domašín, Mikuláš zboží Otické, Jan různé vesnice v okolí Otic a Neveklova a Oldřich Louňovice.[2]) Smil bydlíval napřed na Odlochovicích, jež l. 1571 koupil, avšak okolo 1580 vyzdvihl si v Domašíně tvrz s dvěma baštami okrouhlými a dal jí jméno Nový Domašín, které se r. 1582 poprvé vyskytuje. L. 1596 potvrdil svobody a majetek městečka a daroval obyvatelům pivovar, cihelnu, rybníky, podací kostelní a školu. Zemřel l. 1601 bezdětek. Po jeho smrti vyskytly se mnohé dluhy, pro kteréž nařízeni komisaři od soudu zemského, aby statek prodali.[3]) Koupil jej *Jan Ostrovec z Kralovic* a připojil k panství Vlašimskému. Tvrz Domašínská byla l. 1665 uvnitř zpustlá a šindelem přikryta. Při ní býval ode dávna poplužní dvůr. Časem upraveno v patře tvrze obydlí pro hospodářského správce a v přízemí zřízena vinopalna od té doby, co panská vinopalna byla prodána obci (1785). Když se r. 1843 nová silnice stavěla a vedena byla mezi tvrzí a kostelem, rozbourána bašta na rohu k náměstí a druhá zůstala na čas státi. Asi 30 let později i ta rozbourána.

*

Blanická tvrz stávala blízko Pavlovic na pravém nízkém břehu řeky Blanice, z níž se voda v příkopech jejích nadýmala; nad tím místem jest Blanický dvůr. Předek *Blanických z Blanice* byl *Vilém*, jenž se v letech 1370—1395 několikráte připomíná.[4]) Tohoto roku obdržel správu nad nadáním učiněným kostelu Tehovskému.[5]) Synem jeho, jak se zdá, byl *Markvart*, jenž se vyskytuje v l. 1412—1419.[7]) Zdali patří do toho rodu *Vácslav z Blanice*, jenž l. 1420 Pražské straně opověděl, není známo.[7]) Ale patří sem *Jan* snad Markvartův syn, jenž žil r. 1438, byl l. 1450 při straně Poděbradské. Zemřel před r. 1454[8]) zůstaviv děti *Markvarta*, *Viléma* a Kateřinu, kterým Eliška z Blovice ves Borovnici vydala. Oba synové připomínají se i později, a s nimi *Jan*, jenž půjčoval l. 1458—1475 pánům z Rožemberka peníze[9]) a léta 1483 svědčil v obdarování učiněném špitálu Vlašimskému.[10]) Nedlouho potom opustili Blaničtí své rodné sídlo a vymřeli l. 1584 v Cerhenkách. Blanice připojena k panství Vlašimskému a pustá tvrz připomíná se tu v l. 1533—1622.

*

[1]) Viz Slavíkovy Dějiny Domašína. [2]) DZ 58, J 14, Arch. DZ, [3]) DZ. 175, N 14. [4]) Borový, Lib. erect. I 81, Arch. Č. 31, 102. [5]) Lib. erect. [6]) Arch. Břevnovský, Rel. tab. II 147. [7]) Arch. Český IV 379. [8]) Arch. Český III 520, Arch. Třeb. DD 2 C str. 3. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) Slavík, Děje Vlašimě

Po tvrzi **Tehovské** marně by se hledaly zbytky ve dvoře poplužném neb u něho, kdež asi stávala.[1]) Nejstarší držitelé Tehova jsou *Zdislav*, *Bohuněk* a *Kunrat z Tehova*, kteří sem podávali r. 1358 nového faráře.[2]) Z těchto vladyk se připomíná Bohunek řečený jinak z Jiřetic zase k r. 1377 jako dobrodinec kostela Popovského[3]) a Kunrat podruhé r. 1370 jako spoludržitel podací zdejšího. Zemřel kdysi před r. 1393 zůstaviv po sobě vdovu *Bětu*, které pak patřila část zboží Tehovského. R. 1370 byli držiteli a patrony kostela zdejšího *Přibík*, *Vilém*, *Hynčík* a *Kunrat* vládyky z Tehova.[4]) Přibík sice ostatní dlouho přežil, ale z držení Tehova vyšel; ještě roku 1415 jej nacházíme jako svědka v jisté listině.[5]) Vilém dokonce z paměti vymizel. Dvacet let později drželi Tehov *Běta*, vdova po Hynkovi, a *Běta*, vdova po Kunratovi; obě podávaly r. 1393 se Ždislavem ze Šternberka na Psářích nového faráře ke kostelu Tehovskému. Bětka mimo to nadšena jsouc duchem tehdejší zbožnosti, založila roku 1395 23. dubna týdenní mši v kostele Tehovském, odkázavši 1 kopu gr. úroku pojištěnou na jistém poddaném Ratajském; panoš Vilém z Blanice a jeho dědici měli nad tímto ustanovením bdíti. Běta se posledně r. 1415 připomíná. Zatím byl druhou část zboží *Diviš z Tehova* (snad syn Hynčíkův) obdržel a provozoval zde podací s Bětou a Ctiborem z Těchonic r. 1409.[6]) Držiteli pak byli l. 1415 *Přisnak* s Bětou a l. 1419 týž s *Vítkem*. L. 1439 panoval tu *Purkart ze Zbraslavic*.[7]) Záhy přešlo zboží toto v držení vládyk *Chobotských z Ostředka*. Po *Alexandrovi Chobotském*, jenž asi r. 1512 zemřel, zdědili zboží to, jako i Chobot a Nespery synové jeho *Mikuláš* a *Jan*. Ti učinili r. 1542 přiznání ke dskám, že drží po otci svém Tehov tvrz pustou, 2 dvory popoplužní vysazené v plat a dvory kmecí s krčmou a polovici podací kostelního ve vsi Tehově.[8]) Třetí dvůr byl tehdá v držení Tomáše dědiníka.

Tehov, Chobot a Nespery a j. zboží měla po půl století společné majitele, také jest tvrz naše v těch dobách znovu vystavěna; rozdělení se stalo teprve po smrti *Jana staršího Chobotského z Ostředka*. Ze synův jeho totiž držel *Markvart* jinak *Vácslav* Tehov. Týž oženil se s Marketou z Loutkova, jíž r. 1614 na tvrzi Tehově s dvorem popl. a vsi věnoval.[9]) Vácslav se přidržel potom stavův odbojných a za tou příčinou odsouzen jest nálezem soudní komise r. 1622 5. listopadu třetiny statku svého; a ten byv na 5.338 ss. 40 gr. odhádán potažen jest ke komoře královské. Avšak právě toho času celá ves i s tvrzí a kostelem od vojska nezbedného vypálena a obyvatelé její povražděni. Kr. místodržící prodali potom (1627) »tvrz a ves, nyní spáleniště, Tehov řečenou«, *Bedřichovi z Talmberka* na Vlašimi.[10]) Pánové Vlašimští zbořenou tvrz nikdy neobnovili.

*

[1]) Vlasákova Místop. bibl. II, 72. (Srovnej Pam. Arch. I, 181.) [2]) Lib. conf. [3]) Lib. erect. I ed. Borový p. 81. [4]) Lib. conf. [5]) Arch. č. I 400. [6]) Lib. conf. Na části Těchonských měla Žofka vdova po Přibíkovi ze Střimelic věno, jež po její (1457) a Zdenka z Těchonic (1460) smrti spadlo na krále (DD 16 f. 272, 274, 276). [7]) Lib. conf. Knihy Pražské. [8]) DZ. 250, A 16. [9]) DZ. 136, Q 18. [10]) Bílek, Děje konf.

V městečku **Zdislavicích** byla tvrz na severozápadním konci a byla sídlem držitelů do konce 14. století. Na tvrzišti, jehož příkopy jsou již zaházeny, stojí pět chalup. Na této tvrzi seděli *Beneš* a *Heřman* bratří erbu divoké svině v l. 1355—1362 společně podávajíce sem faráře. L. 1362 prodali zde dva lány rolí Mikuláši rychtáři.[1]) Beneš byl l. 1358 purkrabí na Lipnici[2]) a Heřman neb Hereš držel také Všebořice, v nichž mu dovoleno léta 1360 krčmu zříditi.[3]) Jak se zdá Beneš v l. 1362—1363 buď zemřel aneb odstoupil a Hereš seděl tu l. 1363 sám.[4]) Potomci těchto bratří seděli potom na Kuněmili. Již l. 1418 patřily Zdislavice ke Vlašimi a tvrz zdejší zpustla a zanikla.

L. 1546 městečko Zdislavice od Vlašimě odprodáno. Koupil je *Petr z Újezda*, jenž si tu dům (nyní č. 102) vyzdvihl. Jen krátce držev Zdislavice prodal je i s Rataji l. 1547 přikoupenými a vsi Chlum a Javorník 1550 *Janovi Čejkovi z Olbramovic.*[5]) Tento držel je napřed k Souticům a od r. 1555 ke Kácovu. L. 1628 odprodány k panství Vlašimskému.[6])

*

Při **Staré Bolině** (když se jede od ní do Zdislavic na pravé straně) ku konci vsi jest okrouhlé tvrziště s příkopem.[7]) O Bolině je jen velmi málo známo. V první polovici 14. stol. měl tu kdosi půl statku, na němž zapsal dluh sestře své.[8]) Po *Janovi z Libošovic* dědila dcera jeho Johanka v Bolině dvůr a ves s díly ve 4 vesnicích a to prodala l. 1499 *Mikuláši Trčkovi z Lípy* a *z Vlašimě.* [9]) Od té doby patřila Bolina k panství Vlašimskému.

*

Vesnice **Kunrac** (hodinu jižně od Vlašimě) zachovala jméno svého zakladatele, totiž Kunráta. Záhy se jí také říkalo Konrac, později Kondrac, ano i množný pád se od nezkušených písařů psával. Již l. 1318 byla ves rozdělena; část vsi patřila ke hradu Vlašimi, ostatek držel *Přibek z Kunrace.*[10]) V dobách následujících byl tu kostel farní, jehož podací náleželo z polovice ke hradu Vlašimi. Druhá polovice s tvrzí a dvorem náležela l. 1363 *Maršíkovi*, vlastně Elišce, manželce jeho. Ti se syny svými Markvartem a Hanušem prodali týž statek (1385) *Děpoltovi z Věžník.*[11]) Po smrti tohoto zůstali sirotci, jichž poručníkem byl Řivín Zboh, farář v Chotýšanech.[12]) *Petr* nejstarší syn došed svých let asi 1393 v následujících letech (1395—1404) se Zdenou mateří svou vykonával právo podací, avšak asi l. 1414 ujal Kunrac *Jarohněv* tuším bratr jeho.[13])

L. 1437 držel dvůr v Kunraci *Diviš z Domašína* odjinud z Dubu a věnoval na něm manž. Anežce.[14]) L. 1454 provolávána odúmrť po Olbramovi otci Divišovu. Tehdá se připovídali k tomu statku Boreš syn Divišův a Pavel z Domašína, druhý manžel Anežčin, ale protože statek spadl na krále, vyhrál *Jan z Libošovic* výprosník.[15]) Tuto část dědila po něm dcera Johanka a prodala ji l. 1499 k Vlašimi, tak že k této větší části vsi (totiž i s tou částí z r. 1318) patřila. Avšak kromě toho zůstala část (dva dvory kmecí), která držena k Tehovu, část byla svobodstvím a 5 kmecích dvorů patřilo do r. 1552 k Ostrovu. Avšak kromě toho ještě tu byla tvrz a dvůr popl., kteréž byly v držení *Sloupův z Chotětic.* Po *Ondřejovi Sloupovi* ujal *Petr Sloup* (1548) od jeho dcer tvrz pustou Kunrac s dvorem popl. a dva dvory kmecí a pustý zámek Olešnou.[16])

[1]) Lib. conf. Arch. kapit. [2]) Cod. dipl. Mor. XI 549. [3]) Glafey, Anecdota. [4]) Lib. conf. Arch. býv. dvorský. [5]) DZ 49 C 21—27. [6]) Viz Místop. bibl. II 59. [7]) Podle ústní zprávy dobré paměti Fr. Slavíka. [8]) Tadra, Summa Gerhard in 149. [9]) Rel. tab. II 509. [10]) Tab. vet. n. 229. [11]) Lib. conf. Rel. tab. I 504. [12]) DD 13 f. 207, Arch. č. III 470. [13]) Lib. conf. [14]) Rel. t. II 184. [15]) DD 16 f. 184. [16]) DZ. 8, O 18.

Toto dědictví všechno prodal l. 1550 *Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova* a na Popovicích.[1]) Když se synové tohoto l. 1566 dělili, dostala se Kunrac k dílu Domašínskému a s Domašínem konečně připojena k Vlašimskému panství.[2])

*

Jižně ode dvora **Ostrovského** jest tvrziště asi tak veliké, co by se vešlo hrubé stavení věžovaté s úzkým parkánem. K Blanici jest skála jako stěna, na ostatních stranách byly příkopy a náspy. Příkop jest v tu stranu ke dvoru docela zasypán, ale ústí jeho do stěny skalní ještě jest viděti a také ještě něco zbylo z náspův, jichž příkopy zemí zasypány. Část náspů vzata poli a tvrziště jest pastvina holá.

Při cestě z Ostrova k Novému mlýnu v pravo jest v lese vršek okrouhlý, který se na západ k Blanici strmě sklání; k severu a k jihu jsou stráně a tu viděti, že šla cesta nahoru od řeky. Příkopu není, ale kamení dosti. *Prokop z Ostrova* (1387) byl chudý člen rodiny z Dubé[3]) a Dobeš, l. 1399 purkrabě na Ostrově, sloužil pánům z Dubé.[4]) *Záviše z Ostrova* připomíná se od r. 1405 v rozličných bězích soukromých a l. 1414 zapsal *Vaňkovi z Ostrova* a Mikšovi soukenníku v Benešově dluh na Římovicích.[5]) Po tomto Ostrově tuším se psali 1437—1443 *Jan Škaredek,*[6]) 1440—1482 *Zachař*, jenž držel Ostředek a Bedřichovice.[7])

Od r. 1457 vyskytuje se *Zikmund z Kajkovic* jako držitel Ostrova a tak i r. 1461, kdež prohrál při o plat v Rakovicích.[8]) Snad byl synem jeho *Markvart z K.* jehož v l. 1483—1505 v držení Ostrova nacházíme.[9]) Z pamětí potom následujících poznává se, že měly Ostrov *Kateřina* a *Dorota z Kajkovic*, patrně Markvartovy dcery neb vnučky, z nichž Dorota dědila svůj díl po strýci svém *Kunrátovi z Kajkovic.* Sestry pak držely po polovici »zámku Ostrova«. Dorota vdala se za *Jetřicha Vrabského z Vrabí*, jenž se proto psal l. 1529 na Ostrově. Polovice Kateřinina byla zadlužena, vedeno proto na ni právo a procházela skrze držení jednotlivých osob, jichž jmen pomineme mlčením.[10]) Jetřich koupiv tato práva vzdal r. 1541 Dorotě tuto polovici,[11]) tak že měla potom celý Ostrov, ale Jetřich si přece dělal právo na svou polovici. Václav Vrabský a Kateřina děti Dorotiny postoupili polovice (1557) *Hynkovi Vrabskému*, který zrušil ještě jednu závadu.[12]) Po Hynkovi dědila celý Ostrov sestra jeho *Johanka Chodourova z Vrabí* a prodala jej (1586) *Johance Klenovské z Kralovic.*[13]) Od ní potom po druhé vdově Benedové koupil *Vilém Ostrovec z Kralovic* (1590) statek Ostrovský,[14]) jejž pak připojil k panství svému Vlašimskému. V 17. st. připomíná se tu pouze dvůr.

*

Nespery[15]) jsou stará osada a r. 1318 připomíná se *Zdislav z Nesper*, jenž měl rozepři se svým sousedem Jindřichem z Věžník,[16]) potomek jeho *Držek* (Držislav) *z Nesper* koupil jisté dědiny od Vchyny z Hodkova, byl roku 1361 spolupatronem kostela Bedřichovského a připomíná se ještě roku 1370.[17]) *Ondřej z Nesper* žil r. 1384 a *Jan* odtudž sed. ve Vesci byl již r. 1407

[1]) DZ 49. E 26. [2]) DZ 58, J 14—25. Podrobněji ve spise Dr. M. Navrátil, Dějiny Kondrace pod Blaníkem. V Praze 1915. [3]) Arch. Vyšehradský. [4]) Arch. Český 28, 115. [5]) DD 14 f. 250, 255, Arch. č. 31, 118, DD 20. 154. [6]) DD 15 f. 167, Rel. tab. II 198. [7]) Arch. Český I 155, DD 16 f 138. [8]) DD 16 f. 186, Rel. tab. I 131. [9]) Slavík, Děje Vlašimě 146, Arch. Č. VI 320. [10]) Reg. k. s. DZ 4 C 23, DZm. 226 F 7. [11]) DZ. 8 A 30, 250 M. 9. [12]) DZ. 86 O 4—5. [13]) DZ 23, C 12. [14]) DZ. 1084, H 4. [15]) Vlasákova Míst. bibl. II 54. (Srov. Pam. arch. I, 177. Jiná ves Nespery, nyní pustá, u Lojovic. [16]) Tab. vetust. 134. [17]) Rel. tab. I, 415; Lib. erect. I, ed. Borový p. 81.

mrtev.[1]) Na počátku 15. stol. žili *Jan Bebla z Nesper* držitel Sternova a Čeřenic a strýc jeho *Jan Olešák z Nesper* držitel Zdebuzevsi s synem svým Drzkem, kteří oba se připomínají poprvé v listině r. 1418. Onen byl r. 1437 ještě mezi živými, tento však již mrtev, jak viděti lze z dějin Zdebuzevsi. Jan však, jenž se roku 1454 připomíná, nebyl jiný než *Jan z Pobipes* seděním v Nespeřích, jenž r. 1448 Jiříkovi Poděbradskému při dobytí Prahy pomáhal.[2])

Po *Absolonovi z Pobipes* († j. 1483) držel tvrz Nesperskou s příslušenstvím v Pobipsích a jiných vesnicích *Jan Řepa z Neveklova*[3]) a ten prodal Nespery tvrz, dvůr popl., dvory kmecí s přísl. *Alexandrovi* a *Petrovi* bratřím *Chobotským z Ostředka*; když po Alexandrovi († ok. 1512) nastoupili synové jeho *Mikuláš* a *Jan Chobotští z Ostředka*, dali si obnoviti r. 1545 vklad zboží Nesperského Adamem Řepou, vnukem Janovým.[4])

Rod Chobotských seděl na naší tvrzi po půl druhého století. Řečení bratří zdědivše po otci také Tehov a Choboty přikoupili ještě statek Chotýšanský i vládli tímto zbožím nedílně. Po nich dědili bratři *Vilém* a *Jan* starší. z nichž onen seděl na Chotýšanech a tento v l. 1571—1597 na Nespeřích a připojených statcích.[5]) Zemřel ok. l. 1600[6]) a synové po něm zůstalí rozdělili se tak, že Václav jinak Markvart obdržel Tehov, Mikuláš Bedřichovice, Vilém Skrýšov a *Adam* Nespery. Tento zemřel r. 1615 zůstaviv syna nezletilého *Viléma*, nad nímž byli strýcové jejich jeden po druhém poručníky. Jsa Vilém při stavovském povstání (1618) nezletilý nemohl se jeho účastniti i proto podržel zděděný po otci statek Nesperský. Kníže Karel z Lichtenšteina na místě královské udělil r. 1623 poručnictví nad Vilémem a sestrou jeho Annou, též nad Janem Václavem synem někdy Viléma Chobotského strýci jich Janovi Chobotskému z Ostředka, [7]) jenž r. 1624 poprvé co poručník jistý dluh na statek zapisoval.[8]) Došed let svých, oženil se s Kateřinou ze Rzavého, jíž r. 1640 na zboží Nesperském[9]) věnoval a zemřel v l. 1681 –1687 jsa posledním údem starožitného rodu svého. Nespery prodal Vilém 1681 Janovi Rudolfovi Čejkovi z Olbramovic, jenž však ustoupil, když si statek přáli míti Václav a Ignác hrabata ze Šternberka, poručníci dětí po *Jobstovi ze Schwarzenwolfu* pro tyto sirotky a vnuky Viléma Chobotského.[10]) Že ale matka jejich a pozůstalá vdova v nové manželství vstoupiti obmýšlela a tudy své věno vyplaceno míti žádala, byli tito poručníci nuceni prodati zboží Nesperské r. 1693 *Helmhartovi Kryštofovi* hraběti *z Weissenwolfu*, který je k panství Vlašimskému připojil. Tvrz potom zpustla; zbyly z ní posud znamenité zříceniny příkopy někdy vodními obklopené.

*

Tvrz **Chobotská**[11]) má chudé dějiny, poněvadž se před 16. stoletím jediný *Ahník z Chobota* připomíná. Vystavěna jest v chobotě rybníka, odkudž název její a blízkého dvoru poplužného pocházel. Ke konci 15. století zde vládli vladykové *z Ostředka*, přijavše odtud příjmí, po čemž se nazývali Chobotskými z Ostředka. *Alexander Chobotský z Ostředka* držel Chobot s bratrem svým *Petrem* a přikoupil k němu také Nespery a Tehov. Zemřel asi okolo roku 1512 a synové po něm zůstalí *Mikuláš* a *Jan* přiznali se r. 1542, že drží od 40 let po otci svém Chobot tvrz, dvůr popl. s popl., ves pustou, v Čelivě dvory kmecí. Ti opustili Chobot a přestěhovali se na Nespery. Od toho brzy tvrz zpustla tak, že z ní málo zbylo. Roku 1693, když přikoupeno jest Nespersko k Vlašimi, byl v Chobotě již pouhý dvůr a i ten jest později rozkouskován a lidem pod plat vysazen.

*

Věžníky jsou poplužný dvůr u Městečka. Při něm stávala tvrz a to v zahradě u dvora.[1]) Prvotně se říkalo Věžník. Z držitelův jsou známi první *Jindřich* a *Jakub z Věžníka* l. 1318.[2])

Léta 1370 připomíná se *Děpolt z Věžník*, jenž koupil l. 1385 statek Kunrac. Zemřel před r. 1392[3]) zůstaviv vdovu Zdenu a sirotky *Petra* a *Jaroslava*, jichž poručníkem byl Ryvin, farář v Chotýšanech. Oba podávali r. 1395 faráře do Kunrace, avšak v l. 1403—1404 Petr s mateří a r. 1405 máti sama spolu s pány Vlašimskými.[4]) Po nich byl tu pánem *Jarohněv z Křečovic* erbu psa, jenž prodal l. 1408 plat k faře Popovské a ještě l. 1415 se po Věžníkách psával.[5])

Asi z tohoto rodu jako Jarohněv pocházeli *Věžníkové z Věžník*, v 17. stol. bohatá rodina, jen že na místo celého psa volili si za erb jen hlavu a to věžníkovou k vůli jménu svého sídla. K nim patřil tuším *Jan*, jenž se narodil asi 1395 a žil ještě 1460 jsa pánem na Věžníkách.[6]) Jak se zdá, byli synové jeho *Arnošt*, *Jindřich*, *Jan* a jiní bratří Věžníkové.[7]) Arnošt připomíná se od r. 1468, kdež věrně stál při králi Jiříkovi, a připomíná se též r. 1482.[8]) L. 1474 byl maršálkem u Žofie kněžny Těšínské. Na počátku 16. stol. žili kromě *Jana* (1526—1543) bratří *Markvart* a *Václav* (1514 atd.) držíce spolu Věžníky. Po Janovi dědili ostatní a posled dostal Markvart Věžníky za díl, na kterýchž věnoval l. 1541 manželce své Johance Malešické z Černožic. L. 1544 zpečetil list na prodej statku Peklova.[9]) Byl dobrý hospodář, přikupovával vesnice v okolí, zejména koupil léta 1546 dva dvory km. ve Věžnících, jež náležely posud k Chotýšanům, a l. 1549 vložil si v opravené dsky zemské tvrz Věžníky se vším statkem, kterýž měl po otci a předcích.[10]) Umřel l. 1564 dne 5. června a pohřben v Radošovicích.

Po Markvartovi zůstali synové *Jan*, *Petr*, *Václav*, *Jindřich*, *Adam* a *Markvart*. Krátký čas po smrti otcově prodal Petr díl svůj Janovi a ten potom oba díly ostatním bratřím.[11]) Tito rozdělili se teprve r. 1567. Václav dostal za díl půl tvrze dolejší strany jedouc do tvrze s mostu po levé ruce, Jindřich pak druhou polovici hořejší. V tvrzi se připomíná věž, která tak rozdělena na vrchní a spodní díl. K tomu měl každý díl dvora, vsi a jistých vesnic. Adam vzal za díl několik vesnic mimo Věžníky a dílu Markvartova neznáme.[12])

Václav věnoval (1570) na svém dílu Mandaléně z Adlaru manželce a koupil l. 1577 polovici Jindřichovu, tak že měl celé Věžníky.[13]) Dobře hospodařil a kupoval statky, zejména získal 1599 statek Třebešický. Když r. 1603 zemřel, synové jeho *Markvart* a *Václav* porovnali se v brzku o dědictví po otci, tak že onen dostal Věžníky s 6 vesnicemi a Václav Třebešice.[14]) Markvart učinil hned 1604 pořízení o svém statku[15]) jsa snad nečackého zdraví, avšak dočkal se přece r. 1615, kteréhož život svůj dokonal. Pohřben v Radošovicích. Protože dědic byl nezletilý, ujala Věžníky *Kateřina*

[1]) Rel. tab. I, 501. Arch. č. III, 467, Lib. erect. V f. 156. [2]) Čas. mus. 1827, 81. Také se připomíná l. 1454 Jan Škaredek z Nesper (Arch. č. I 509). [3]) DD 17 f. 445 Jakub řečený Papež z Nesper na poč. 16. věku (?) nebyl pánem tvrze. [4]) DZ 7, C 22. [5]) DZ, 17, H 1, H 14, P 13. [6]) DZ. 174, B 17. [7]) DZ. 141, A 16. 192. L 26. [8]) DZ. 96, B 14. [9]) DZ. 147, B 15. [10]) Arch. mus. [11]) Vlasákova Místop. bibl. II, 54 (Srov. Pam. arch. I 177). – DD 13 f. 207. – DZ, 250 A 16. Srov. Paměti Václ. Rosy na str. 26.

[1]) Malochovy poznámky v arch. Rychnov. [2]) Tab. vet. 134, 135. [3]) Borový, Lib. erect 81, Arch. Č. 81, 202, 336; Rel. tab. I 504. [4]) Lib. conf. [5]) Borový, Lib. erect. 729. Arch. Č. I 400, [6]) DD 33 str. 281. [7]) Arch. Český VII 479, 497. [8]) Arch. Třeboň. [9]) DZ. 83 A 20, ČČM. 1889 str. 387 [10]) DZ. 7, A 23, 250, L 20, [11]) DZ 56, P. 23. [12]) DM 59, H 13, 18, 26 [13]) DZ. 16, O 3, 19, K 12. [14]) DZ 182 K 4. [15]) DZ. 132, D 3.

Věžníkova z Hertenberka vdova jako poručnice a proto že nebylo snadno statek udržeti, prodán (1620, 10. června) od komisařův soudem zemským nařízených *Janovi Ostrovci z Kralovic* na Vlašimi.[1]) Věžníky patřily od té doby k Vlašimi. L. 1665 byla tvrz něco zpustěna a šindelem přikryta, ale k obývání způsobilá.[2]) Stála i r. 1681,[3]) ale není známo, kdy a jak zanikla.

*

Východně od Postupic jest ves **Lhota** řečená Veselka a kousek nedaleko od ní jest Lhotka dvorec o sobě stojící. Z pamětí nesoucích se ke Lhotě ve zdejší krajině jest sporné, ku které z nich obou se vztahují, protože Vesel se jednou píše ze Lhotky (1394 a 1400) a podruhé (1395) ze Lhoty. L. 1385 žil *Děpolt z Libče* (vlastně z Libětiček), jehož manželka Maruška koupila od Bernarta tvrz ve Lhotce.[4]) Jest to asi týž, jako Děpolt z Blanice, jenž prodal l. 1393 tvrz, dvůr, dvory kmecí ve Lhotě *Zbyňce ze Švabína*[5]) a podržel si Libětičky. V ty doby připomíná se *Vesel ze Lhotky*, jenž se zavázal l. 1394 platiti úrok faráři na Hrádku[6]) a l. 1395 uvázal se po soudu v Libětičky.[7]) Když pak Děpolt ok. l. 1399 zemřel a po něm »Liběšice« za odúmrť provolány, odpíral Vesel (1400) tomu řka, že o provolání nevěděl, protože ves nejmenuje se Liběšice, nýbrž slove Libětičky.[8]) Když pak l. 1405 provolána odúmrť ve Lhotě po jistém Jakubovi, dokázala Zbynka, že týž statek koupila. Pozdější držitelé kromě pánův Vlašimských nejsou známi.

*

Ves **Libouň** patřívala ode dávna ke *klášteru Louňovskému*. Ve 14 st. tu byl farní kostel, k němuž opatové Želivští kněží sázeli. Kromě toho tu byla náprava, jejíž držitelé sedíce na tvrzi ke klášteru sloužili. Nějaký čas seděli v Libouni (1382) *Ondřej Roháč z Dubé* a bratr jeho *Beneš* řečený *Libun*.[1]) Snad měli Libouň v nájmu od kláštera. Avšak *Jan Strýček z Libouně* (1411) bezpochyby byl držitelem nápravy.[2]) Před počátkem válek náboženských seděl *Boreš* v Libouni. Když vypálen klášter Louňovský, uchýlil se na Vlašim; když bylo příměří, vrátil se do Libouně, ale tu nepřátelé přijevše tvrz vypálili a Borše zabili.[3])

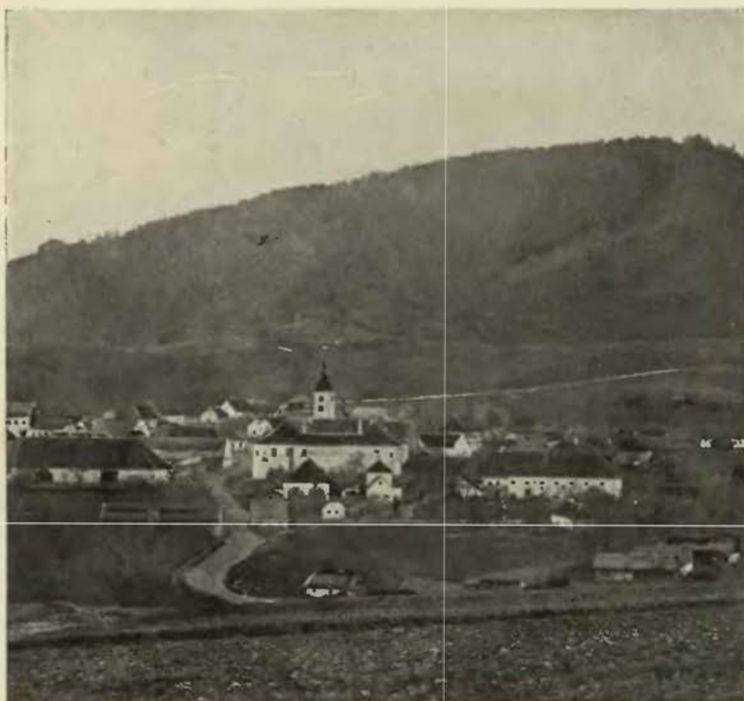
Libouň sdílela pak osudy Louňovského zboží, k němuž až do r. 1652 patřila. V pozdějších dobách, když byla Libouň zase statkem o sobě, vystavěn tu zámeček, který se udržel až na naše časy.

*

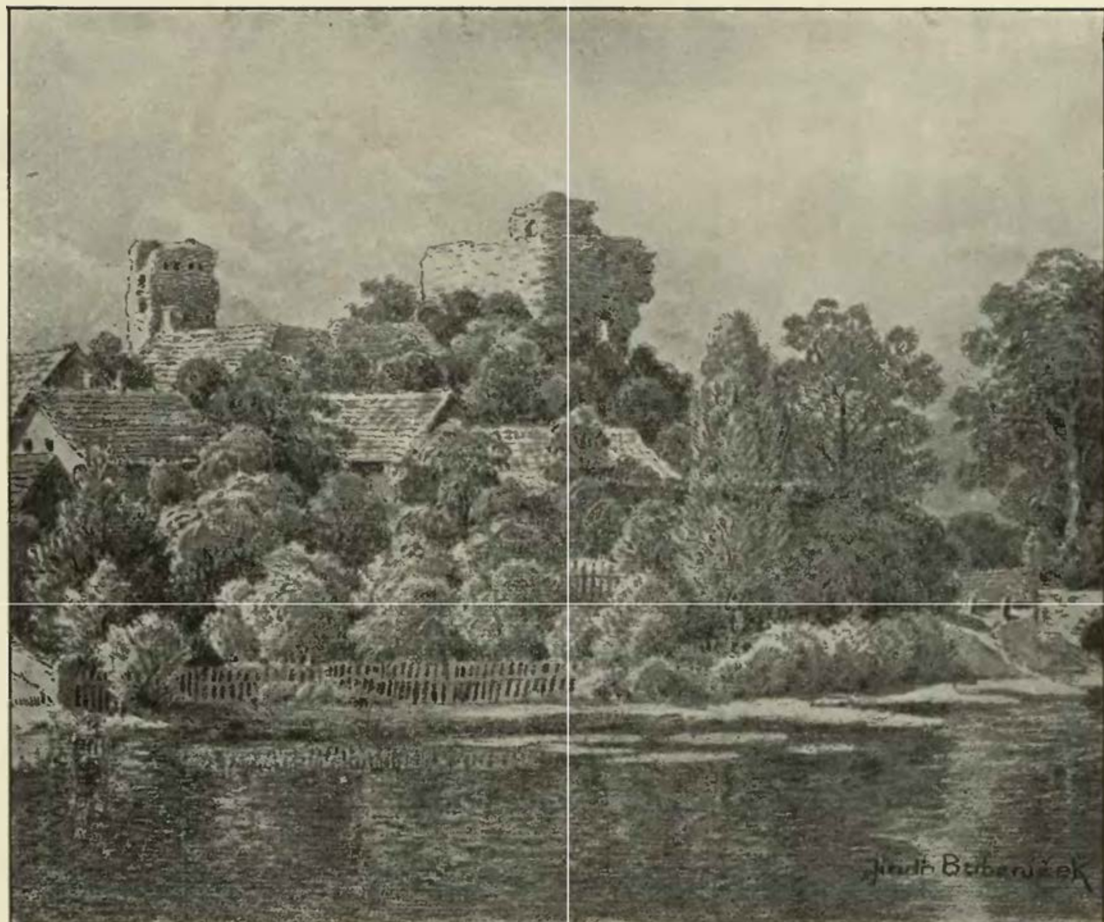
Severovýchodně od Louňovic jest dvůr **Olešná** vystavěný ze zdi starého hrádku, který nedaleko odtud u potoka Bradce stával.[4]) O držitelích jejich nic nám známo není, leč bychom sem počítali *Petra Kvasa z Olešné* (1382), jenž byl l. 1386 dvořenínem Jana z Vlašimě.[5]) Než jisto jest, že byl naposled v držení *Sloupův z Chotětic* a za nich zpustl. Po Anně z Chotětic zdědil Olešnou zámek pustý s dvorem pustým *Ondřej Sloup* a od pěti jeho dcer ujal jej i s částí Kunrace (1548) *Petr Sloup*[6]) Týž prodal l. 1550 tvrze pusté v Kunraci a Olešné *Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova* a na Popovicích.[7]) Když se synové tohoto (1566) dělili, dostala se pustina Olešná na díl *Janův*.[8]) Zdá se, že po něm ji Oldřich bratr jeho dědil a k Louňovicům připojil.

[1]) DZ. 192, L 6. [2]) DZ. 73. D 18. [3]) Vlasák, Míst. bibl. II 112. [4]) DD XIII 76. [5]) Rel tab. I 551. [6]) Manual v arch. kapit. [7]) Rel. tab. I 85. [8]) DD 14 f. 249.

[1]) DD 13 f. 192—193. [2]) DD 2 str. 66. [3]) Progr. Táborský 1891 str. 22—23. [4]) Místop. bibl II 121. [5]) Arch. univers. Tadra A. j. I 408. [6]) DZ. 8. O 18, 250. L 10. [7]) DZ 49, E 26. [8]) Arch. DZ.

Louňovice. Pohled se strany severozápadní.

Říčanský hrad od východu.

ŘÍČANY HRAD.

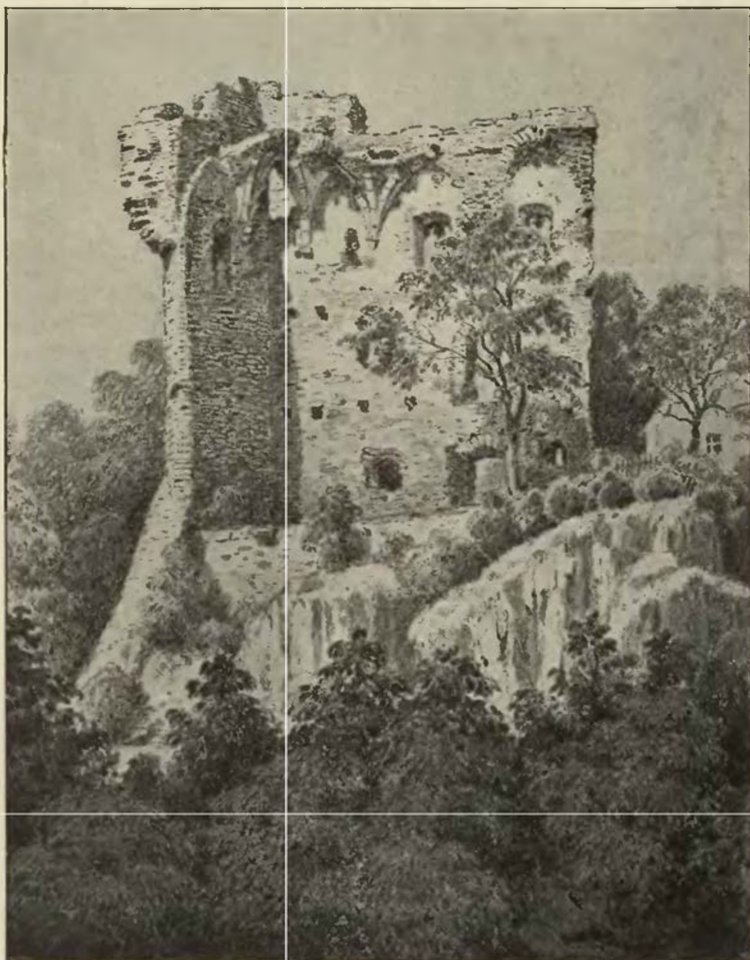
Město Říčany rozkládá se na táhlém nevysokém ostrohu, který od východu k západu běží, v krajině suchopárné povrchu vlnitého a nepříliš pěkné proto, poněvadž se tu v minulém století sázení stromoví ani dosti málo péče nevěnovalo. Na opyši řečeného ostrohu stojí zříceniny starého hradu Říčanského. Zpevněn býval sice trochu přírodou, ale více uměním. Na straně západní totiž býval rybník nebo v starší době močály a na třech stranách stráně sice nevysoké ale strmé, jichž spůsoba velice změněna za nových dob, když se na Hradišti domky stavěly a na bocích jeho kámen lámal. Na čtvrté straně k městu býval příkop a mohutný násep, avšak ty oba jen kouskovitě a zlomkovitě lze znáti, protože k potřebám nových stavení odkopány, také je tu prostranství před hradem a na něm tak zastavěno, že je pátrání tu obtížné. Při povrchním zkoumání seznává se, že jest země z větší části srovnána; nicméně lze ústí příkopu i s té, i s oné strany jistě poznati.

Na hradišti spatřují se nyní dva velké zbytky bývalých stavení. Větší z nich jest zbytek *paláce*, jindy a posud na kraji hradiště stojícího, jenž však na této straně vylamováním kamene a podebráváním hradiště takovou škodu utrpěl, že se nejen venkovská strana sesula, ale i základy starých zdí posud stojících tak povolily, že se stavení povážlivě na tu stranu k silnici kloní, což lze pozorovati i ze zdálí. Ze čtverhranatého paláce zbyl jen roh severní se stranou severozápadní a severovýchodní, ale z toho, co zbylo, litovati jest ztráty druhé strany.

V přízemí tohoto stavení na tu stranu k bývalému dvoru jsou dveře vysoké, jichž ozdobné veníře již před dávnými časy vylámány. V místnostech těchto viděti nyní jen dvě okénka na severovýchodní straně na způsob střílen. V prvním poschodí uvnitř jsou jedny dveře a dvoje okna tesným kamením obložená. Zvenčí byly na nich velmi zdobné veníře, z nichž zbyly toliko kusy. Jak lze souditi z děr, bývala podle

stavení dřevěná pavlač, na niž se ze dveří vycházelo, ta pavlač pak šla podle zdi, která od paláce šikmo vybíhala. Druhé poschodí obsahovalo síň velmi zdobně a uměle upravenou. Úplně jsou zachována okna na severovýchodní straně s kamenným vroubením a stupni k sedání. Na severozápadní straně tak nebývalo. Posud znáti jest starou omítku, zvláště mezi pruty klenutí, kteréž z malých hlavic po třech prutech vybíhalo, jak zbytky jeho posud svědčí. Jak se zdá, byl v severním rohu komín; klenutí je tu prolomeno a zbyl jeden z nosičův, na nichž klenutí spočívalo. Zvenčí znáti, že se veníře na jednom okně z části, na druhém úplně zachovaly. Nad tím bylo ještě třetí poschodí, kteréž mělo okénka střílnám podobná. Otvor okenní druhého poschodí na severovýchodní straně snad zbyl ze dveří. Ozdobné veníře svědčí, že stavení to stavěno za Přemysla II. v tu asi dobu, když stavěny Písecký hrad a Bezděz. *Druhý kus* jest bezpochyby zbytek čtverhranaté věže. Zbyl z ní toliko západní roh. V druhém poschodí jsou zbytky omítky. V prvním a v druhém poschodí v tu stranu k paláci jsou známky, že tu bývaly dveře. Na téže straně jsou malé zbytky zdi, která se bezpochyby k paláci připojovala.

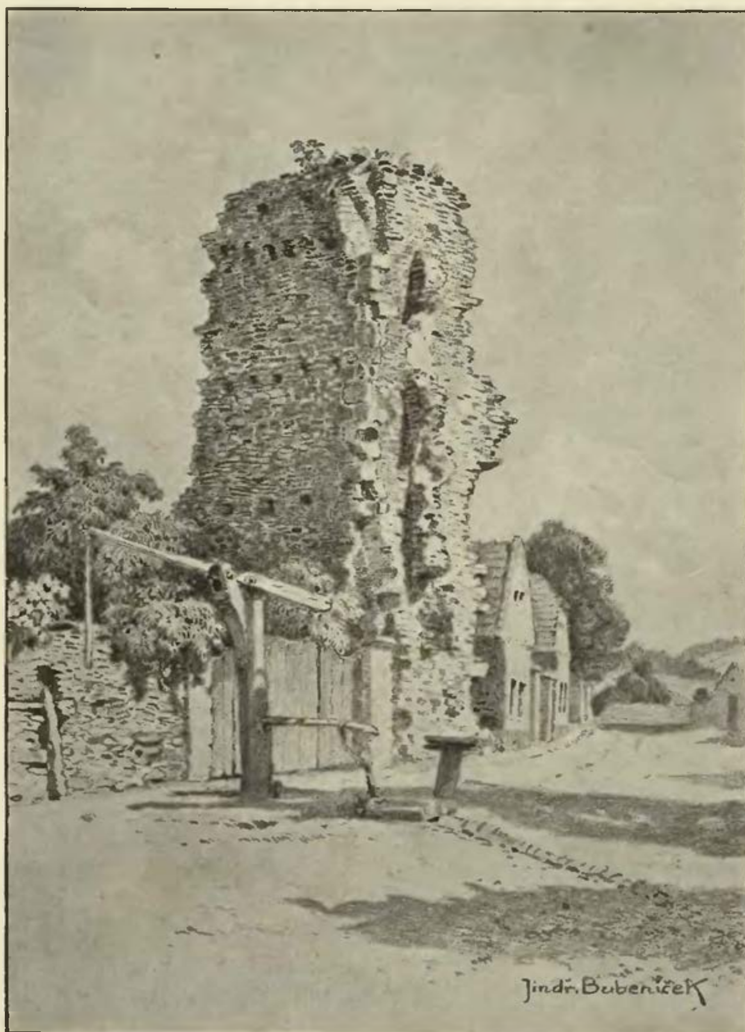
Předkové pánův z Říčan, kteří nosili na štítě tři lipové listy stonky spojené, psali se napřed ze Všechrom; tak *Petr*, jenž žil na počátku 13. století, a synové jeho *Diviš* (1233—1271), *Ondřej* (1237—1277) a *Slavek* (1248—1253). Ondřej, nejznamenitější z nich, byl u velké vážnosti krále Přemysla, jenž jej učinil l. 1253 truksasem a l. 1260 nejvyšším komorníkem. Jeden z nich, tuším Oldřich, založil hrad Říčanký; sice se žádný z nich ještě po něm nepsal. Oldřich měl syna Vlka, o němž není nic známo. V l. 1276—1305 připomíná se prvý *Oldřich z Říčan*, který seděl na Křivsoudově a bezdětek zemřel. Po Říčanech se psali *Oldřich* a *Chotěbor* (1309). Onen byl tehdá nejvyšší sudí zemský, ve kterémž důstojenství ještě l. 1325 zůstával.[1]) Dotčený Chotěbor neb Chotek žil ještě 1347, přebývaje na Čáslavsku.[2]) L. 1318 žil *Ondřej*, syn Oldřichův, o němž se v pozdějších dobách paměti nedostává. Současně žil *Nevlas*,[3]) jenž byl ok. leta 1356 mrtev, zůstaviv jen skromné jmění.[4]) Ve 14. století se Říčanští tak rozrodili, že je nemožno společný vývod sestaviti. Na Prachensku žila zvláštní pošlost, která se psala po Cehnicích, jiní žili na Čáslavsku, kdež drželi Ledeč až do 16. století. Ale i v Kouřimsku, kde byla jejich hlavní sídla Říčany a Průhonice, žilo jich drahně, totiž osm synův Diviše z Průhonic, jenž žil l. 1336, šest synův Petrových a dva synové Ješkovi, Oldřich syn Ondřejův a jiní, kteří se připomínají jako držitelé obou dotčených statků a jako patronové kostelů v Říčanech a Šestlicích. Při dělení společného jmění vypadly na jednotlivé velmi malé díly. Někteří našli zaopatření i po farách v obročích duchovenských, jiní záhy pomřeli. Co se týče hradu Říčanského, ujal jej *Jimram* syn Divišův a bratr jeho Ondřej byl do r. 1361 farářem v Říčanech. Jimram ustanovil l. 1349 a 1363 věno sestry své Anny, kterou byl otec dal do kláštera sv. Vavřince v Praze.[5]) Jméno jeho se čte v častých soukromých jednáních té doby. L. 1385 měl již zrostlého syna Hynka, kterého potom tuším oddělil, neb týž

Říčanský hrad od západu; zbytek paláce.

---

[1]) Reg. I-III. form. Dobešův č. 193. [2]) Arch. v Něm. Brodě. [3]) Tab. vetust. 212, 262. [4]) Jireček Cod. j. b. II b. 301. [5]) Arch. bibl. Praž.

Říčany, zbytek věže.

držel l. 1389 Nechanice.[1]) Druhý syn Oldřich stal se l. 1380 farářem u sv. Jiljí a tak dostal se hrad Říčanský, když starý Jimram ku konci téhož století zemřel, synům jeho *Jimramovi* a *Divišovi*. Tito založili l. 1400 ve zdejším kostele oltář desíti tisíců rytířův, jejž nadali platem ve vesnicích; k tomu ještě Kačka vdova po starém Jimramovi plat přidala a za něj jiný placen z důchodů hradu[2].) Nějaký čas po tom a to před r. 1404 zemřel Jimram a Diviš zůstal samotným držitelem Říčan. Po roce učiněna mezi ním a klášterem sv. Anny mocná výpověď o plat ze vsi Újezdce, který mu zadržoval.[3]) Na počátku válek husitských stál Diviš při straně pod jednou a loupežemi druhé straně škodil. Na hrad přijal k sobě 9 kněží, kteří Táborům slíbili víru jich přijíti, ale potom slib svůj zapřeli. Jednak pro loupeže, jednak také, aby byli blízko Prahy, kdyby jich tam jejich strana potřebovala, uzavřeli Táboři Říčany oblehnouti. Odtud poslali posly do Prahy vyzývajíce Pražany ke společnému oblehání. Tito přišli v síle nemalé dne 24. listopadu 1420, ale někteří nemajíce chuti bojovati ve spolku s Tábory brzo odtáhli. Konečně Diviš, když viděl, že nemůže se ubrániti, poddal se Pražanům dne 4. prosince a vyslaným hrad otevřel. V tu chvíli někteří z Táborů se vloudili do hradu, aby mohli loupiti, a když starší z vyslaných ženám na hradě přítomným dovolili, aby odešly, oděvše se všemi svými rouchy, a ty z hradu vycházely, ženy Táborské očekávajíce všechny lepší šaty s nich svlekly a nadto všechny až po kůži prohlížely hledajíce pokladů. Sebravše skvostné jehlice a stříbrné pásy ještě oloupené napomínaly, aby se daly k jich jednotě. Kněží na hradě dopadené odevzdal Žižka svým pračatům a ti zavřevše je do jedné chalupy všechny tu upálili. Diviš s rodinou a 54 vězni vezen jest do Prahy do vazby a hrad opatřen posádkou.[4]) Diviš byv zanedlouho propuštěn z vazby zdržoval se l. 1423 v jižních Čechách.[5])

Není pochyby, že Říčany l. 1436 buď Diviši aneb jeho dědicům navráceny. Komu pak patřily, není známo. L. 1452 a 1454 držel je *Zikmund Bolechovec z Pušperka*.[6]) L. 1470 drželi Říčany *Jan Beneda z Nečtin* a *Petr Popel z Vesce*; ti oba l. 1470 vydáni sněmem, aby s jinými zřizovali pole v Kouřimsku.[7]) Beneda seděl později na Březanech a po Petrovi následoval *Mikuláš Popel*, jenž se l. 1483 připomíná. Nedlouho potom nabyli Říčan[8]) Mikuláš starší a Mikuláš mladší Trčkové z Lípy a postoupili jich *Johance z Březovic*, ale tato je hned zapsala *Mikuláši staršímu Trčkovi* manželu svému, totiž Říčany hrad, dva dvory poplužní, troje popluží, městečko a několik vesnic.[9])

Po Mikuláši († 1509) a Johance († 1516) dědili jich synové. Při dělení asi l. 1526 dostal *Mikuláš* Říčany, avšak při druhém dělení dostaly se synovci jeho *Janovi mladšímu*. Za vlády Trčkovské hrad opuštěn a hospodářství roznajato. Takový již byl stav, když Jan 1544 na Říčanech dluh zapisoval.[10]) Nedlouho potom zastaveny Říčany *Ladislavovi Ostrovci z Kralovic* († 1550) a o jejich vyplacení se nikdo nestaral.[11])

[1]) Rel. tah. I 503, Arch. býv. dvorský. [2]) Lib. erect. VI 146. [3]) Arch. kapitulní. [4]) Vavřinec z Březové. [5]) Arch. Č. III 496. [6])Arch. Č. II 310, DD 19 str. 515. [7]) Arch. Č. IV, 441. [8]) DZ 84. C 16. [9]) DZ. 84, G 22. [10]) DZ 83, D 23. [11]) Reg. svědomí kom. s.

L. 1565 dělilo se šest bratří Ostrovcův o statek po Ladislavovi otci a Dorotě z Leskovce mateři. Jan dostal Kuří, Jetřich Říčany, Ladislav Proseč, Vilém Božejov, Strachota Pluhový Žďár a vesnice u Božejova a Bedřich hotové peníze.[1]) Jetřich žil ještě l. 1567 nejen zámek neopraviv, nýbrž ještě dluhy na statku zdělav.[2]) Po jeho smrti statek jeho všechen prodán (1572) na rozkaz zemského soudu *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic.*[3]) Jaroslav vyprosil Říčanským majestát na erb (1575, 3. září) a on i jeho potomci spravovali Říčany z Kostelce. Později připojeny k Úhříněvsi.

Dodáváme ještě vypravování příběhu, který způsobil zeman z okolí.

V neděli masopustní r. 1619 přišel Adam Zapský ze Zap a na Dubči se služebníky svými do domu Jindřicha Finka z Finkenšteina na Novém městě Pražském. S ním šli někteří služebníci a pomocníci majíce ručnice prý nabité natažené s kohoutky k nim přiloženými a tak na hotově jsouce; kromě toho měli kordův a jiné zbraně s dostatek. Vešed Adam do světnice a spatřiv tu Oldřicha Kunatu Myšku ze Žlunic s Adamem Kryštofem Vencelíkem z Vrchovišt v přátelském pokojném posedění, na něho řečí svou svárlivou jest se utkal, příčin ke zlé vůli podával, hroze a mluvě těmi slovy: Že on Oldřich Kunata s týmž Adamem Kryštofem Vencelíkem buď dnes aneb zejtra po baňce aneb dokonce štylet v sobě míti musí; a zabije-li z nich některého, že k tomu u všech bran poštu pohotově má a pryč ujede. Když potomně po nedlouhé chvíli Adam na služebníky své Francouze a cizozemce, kteří k vykonání jeho zlého úmyslu namluveni a navedeni byli, pokřikoval, aby zbraně své pohotově měli a se bránili, počátek tím pobídnutím k bitvě učinil. Hned k tomuto ponuknutí všichni kordův a jiných braní z pošev dobyli; Jiřík Sekerka ze Sedčic, jenž se Zapským byl přišel, uhodil Myšku pěstí ve tvář, potom kordem na něj bil a sekal. Dva Francouzové Filip Helota a František Maleta a třetí Němec nejen mu pomáhali sekati, ale také ručnice s přiloženými na prachovnu kohoutky z předu i zadu jemu Oldřichovi Kunatovi k boku vstavivše stiskli a spoustěli. Že ale ručnice bezpochyby nabity nebyly a jen na prachovnu prachu nasypáno bylo, nic se nestalo. Na tom dosti nemajíce, přece dále ve svém zlém předsevzetí kráčeli a podruhé k Myškovi stříleli, ale i tentokráte s ranou se chybili. Nicméně měl Myška na sobě několik ran a Vít Černooký, služebník jeho, který svého pána bránil, zůstal na místě.[4]) — Hrdinové! — Proč své síly neuplatnili na jiném místě?

KOLODĚJE HRAD.

Kolodějích spatřuje se zámek nevelký založený do čtverhranu s dvěma výběžky ku předu. Sloh je barokový 18. st. a stavení má mnoho oken a dva vjezdy, vše v témž slohu ozdobené. Před zámkem stojí o sobě dva přístavky. Příkop mezi nimi a zámkem se nacházející a před vjezdy širokým mostem překlenutý svědčí o tom, že stojí zámek na hradišti a přístavky na předhradí. Hradiště totiž míval0 na třech stranách boky chráněné rybníkem, jak lze viděti na starém obraze z počátku 19. století. Tehdá ještě stála při zámku vysoká okrouhlá věž, jediný zbytek starého hradu, který kněžna Savojská zakládajíc nynější zámek k ozdobě jeho ponechala, ale kníže Jan Josef z Lichtenšteina přestavuje týž zámek dal ji i kapli sv. Anny za ní zbořiti.

Nejstarší známí majitelé Koloděj byli z rodu Rokycanských v Praze. Velmi bohatým byl *Meinlin* neb Menhart, jenž byl již l. 1346 mrtev zůstaviv několik synův, kteří se o zboží jeho podělili. Při tom dostali *Václav* a *Meinlin*, tuším nejstarší synové, za díl hrad Koloděje a vsi Holi a Hadov, z nichž se zavázali úročiti ke klášteru sv. Ducha.[5]) Založením a nadáním tohoto kláštera převzali Rokycanští velká břemena, která by byli snad snesli, kdyby se nebyli četně rozrodili. Za nedlouho prodali Koloděje. Ok. l. 1356 měl je jakýsi Mikuláš, ale za nedlouho koupil Koloděje císař *Karel IV.* a daroval je *Janovi* bratru svému, a to proto, že ležely příležitě při silnici z Prahy na Moravu.[6])

Odtud se o Kolodějích nic nedovídáme až teprve k r. 1352, když je držel *Martin Rotlev*, známý měšťan Pražský a mincmistr. Týž totiž se psal l. 1392 seděním na Kolodějích, když založil oltář sv. Erazima v kostele sv. Havla.[7]) Když l. 1395 zemřel, rozdělili se synové jeho *Martínek* a *Johánek* tak, že onen dostal Koloděje a tento Libeň. Kromě toho měl Martínek i ves Korce, na níž zapsán byl plat k dotčenému oltáři; když pak tu ves prodati musel, převedl týž plat (1400) na ves Hol u Koloděj.[8]) T. r. ujímal se také svých lidí Holských, když byli s klášterem Zderazským v rozepři o pastvách.[9]) Rozličnými závadami jsa donucován prodal l. 1401 ves Újezd, kterou držel od kláštera Zderazského[10]) a vypůjčil si l. 1401 peníze na statek Kolodějský. Když to všechno nebylo platno, prodal hrad Koloděje (1408) bratru svému *Johánkovi.*[11]) Oba bratři byli v Kostnici ve vojště biskupa Litomyšlského, když Bedřichovi, knížeti Rakouskému, opověděl.[12]) Johánek

[1]) Díl Říčanský v DD. 58. L 22—28. [2]) DZ. 88. D 20. [3]) DZ. 60, M 11. [4]) Obeslání k soudu zemskému 1620 po svatých dnech letničných v DZm. 117 A 24. [5]) Reg. IV 667. [6]) Rel. tab. I 70, Arch. býv. dvorský. [7]) Borový Lib. erect. IV 386, Tomek DP. II 469. [8]) Lib. erect. VI 137. [9]) Arch. Č. VII 608. [10]) Arch. býv. dvorský. [11]) Rel. tab. I 591, II 45. [12]) Arch. býv. dvorský

jsa přísně katolického smýšlení opověděl l. 1419 městům Pražským[1]) avšak později donucen byl přistoupiti na jejich stranu. Zůstal proto v pokojném držení Koloděj a Libně až do smrti.

L. 1436 na jaře učinil pořízení o statku svém, jejž všechen odkázal strýci svému *Alšovi*. Když pak Johánek nedlouho potom zemřel, kázal soud zemský zboží Kolodějské a Libeňské Alšovi ve dsky vložiti, které by sice bylo odúmrtí na krále spadlo.[2]) Jak dlouho Aleš žil, není známo; jisto jest, že jím rod Rotlevův vymřel.

V dějinách Koloděj následuje zase přestávka. L. 1518 dovídáme se, že *Vilém Kostka z Postupic* od bratří svých vzal za díl zámek Chlumec a zámek Koloděje, ale několik neděl potom prodal Koloděje *Vácslavovi Mandelíkovi z Chrastu.*[3]) Týž maje se sousedy nejednou potyčky seděl tu do smrti († 1544). Posledním pořízením učinil poručníky svého statku Gabryela Klenovského ze Ptení, Tomáše z Javořice a Alberta ze Lhotic.[4]) Poněvadž ostatní dva l. 1549 právo své na Tomáše převedli, stal se tento pánem na Kolodějích, jež ihned zapsal na způsob prodeje manž. své *Anežce z Milhostic.*[5]) Tato († 1567) postoupila Koloděj (1553) dceři své *Anně Rousové ze Vražkova.*[6]) Manželem této byl Vácslav Rous, jenž l. 1563 od své tchyně dvě vesnice koupil.[7])

Koloděje podle obrazu Puchernova z r. 1803.

Po jeho smrti dědili Koloděje synové *Jan, Bohuchval a Albrecht.* Nebylo mezi nimi upřímnosti a řádu. L. 1581 slíbil Jan Bohuchvalovi, že mu dá za díl 12.500 kop m. Když tak učiniti prodléval (ovšem proto, že neměl peněz), obeslal jej Jan o díl. Tehdy smluveni l. 1584, že Jan ve dvou nedělích dosti učiní a kdyby neučinil, že Bohuchval má právo se v Koloděje uvázati.[8]) To se také stalo. Ale Bohuchval uvázav se v Koloděje nadělal na ně větší dluhy, než by díl jeho obnášel, a když se to u dvora seznalo, nařízeni jsou jistí páni, aby statek rozdělili a třetí díl pro nezletilého Albrechta zachovali. Tak se i stalo (1585). Zámek Koloděje rozdělen jest mezi Jana a Bohuchvala. Tento zejména dostal polovici jdouc do zámku po pravé straně, most pak, věže a studnice ke společnému užívání zůstaveny. Albrechtovi zůstaven díl Nupacký. Bohuchval dlužil se peníze od *Viléma staršího Malovce*, ujce svého, na útratu. Jan zase od téhož, aby mohl Bohuchvalovi díl platiti. Tak se stalo, že díl Bohuchvalův zcela přešel v držení Vilémovo.[9]) Avšak i Jan se nemohl z dluhů vybrati. Díl jeho l. 1586 odhádán Janovi z Lobkovic, jenž postoupil práva svého Janovi ze Vchynic a ten zase Janovi Mrázovi z Milešovky.[10]) L. 1588 prodal Vilém starší Malovec svůj díl Koloděj a Sibřiny *Vácslavovi Hemutovi z Harasova* a Evě z Malovic, manželce jeho.[11]) Tito prodali statek Kolodějský (totiž polovici) a Sibřínský l. 1589 *Jaroslavovi ze Smiřic* na Kostelci.[12]) Jaroslav vyplatil i druhou polovici

[1]) Arch. Č. IV 377. [2]) DD 15 f. 78, Rel. tab. II. 156–157. [3]) DZ 7 C 30, 42. H 28. [4]) DZ. 5. H 25. [5]) DZ. 9, B 1, 85. G 6. [6]) DZ. 86, C 30 [7]) DZ. 14, O 16. [8]) DZ. 66, T 8. [9]) DZ. 67, F 26, L 21, Q 8. [10]) DZ. 23, F 15. [11]) DZ 167, T 6. [12]) Arch. Hradecký.

a odkázal Koloděje manželce své *Kateřině Smiřické z Hazemburka* († 1604), která je do smrti držela.[1]) Potom připojen týž statek k Úhřiněvsi.

Dokládá se i následující paměť o Mandelíkovi:

Uroz. vladyce Václavovi Mandelíkovi.

Službu ɔc Znesl jest na nás uroz. p. p. Adam Říčanský z Říčan hejtman kraje Kouřimského, kterak by tobě času minulého z poručení našeho psal, aby na gruntech svých na Fidrholci okolo silnice les a trniny posekati dal, ale že si ty tak se nezachoval a lesů těch vosekati nedal, a protož my tobě z úřadu našeho na místě krále J. M. poroučejíc přikazujeme, aby týž lesy a trniny posekati dal vedle zřízení zemského, aby se tu mordové a škody poddaným krále J. M. i jiným lidem nedály. Druhé jest na nás též znešeno, kterak teď nedávných časův, když se na témž Fidrholci mord a loupež stala a týž p. Adam vokřik učinil, aby honili, že jest žádný, ty ani lidé tvoji, nehonili. A protož tobě pokládáme čas tento čtvrtek příští, aby před námi a úřadem našim stál a toho se, proč si toho i lidé tvoji neučinili, zpravil. D. v Praze v pátek po třech králích l. 1532.

Jindřich Berka, Volfart Planknar.[2])

KRALOVICE TVRZ.

Málo se nám zachovalo věžatých tvrzí, protože při rostoucím pohodlí buď pojaty do většího stavení aneb zbořeny. Pěkná věžovatá tvrz zachovala se v Kralovicích u Úhřiněvsi. Stojí s poplužným dvorem na kraji stráně. Stavení to věžovaté jest asi 17 m. vysoké, založeno do čtverhranu a z lomeného kamene vystavěno. Vše jest obíleno, ale pod tím znáti bývalou rustiku. Na severní straně jest přístavek ze 16. století pocházející, jenž obsahoval troje prevíty nad sebou. Přízemí jest klenuté. V prvním poschodí jest na stropě ještě staré malování. Možno ještě rozeznati rytíře, páva, květiny a Neptuna. Zvenčí viděti známky, že se z něho chodilo na pavlač. Tu a v druhém poschodí u oken jsou kamenné lavice. Třetí poschodí jest ven povydáno a podepřeno jest krakorci zdobně otesanými. Také okna z větší části zazděná obložena bývala pěknými obrubami. Prvotně bývalo i čtvrté poschodí, jež však pro velikou tíži sneseno. Nejvýše jest sedlovitá střecha. Na jižní straně jest přístavek z cihel, nad jehož střechou v omítce byl vyryt rok 1562, kterého tato tvrz obdržela novou úpravu. Od jižních dvířek jdou zřetelně základní zdi, které tvrz ode dvoru oddělovaly a se připojovaly k severovýchodnímu rohu. Západně jest úzký parkán. Nedaleko odtud jest kostel sv. Markéty, stojící v starodávném hradišti, jehož náspy se dosti zachovaly. Bezpochyby jest to starodávný kostel, lidová pevnost k jeho obraně a útulku. Pověsti o králové Jitce které se dříve psávaly, pocházejí z holého domyslu.

Kostel v Kralovicích patřil ode dávna ke zboží *kapitoly Vyšehradské*. Jednotliví kanovníci mívali při něm podací a k tomu drželi jako prebendu dvůr poplužný s podsedky. Na něm buď hospodařili sami majíce tu šafáře, aneb jej pod plat najímali.[3]) Ostatek Kralovic byl vladyčím statkem a na tomto stávala tvrz.

Snad pocházeli z těchto Kralovic *Sudislav* a *Suda z Kralovic*, kteří se l. 1205 připomínají.[4]) Možná že k tomuto vladyčímu statku přibyly tři dvory kmecí v Kralovicích, kteréž kapitola Vyšehradská l. 1321 řádu sv. Jana postoupila, ale ten později je nedržel.[5]) Zda-li se odkud jmenoval Václav z Kralovic, jenž byl v l. 1384—1391 místopísařem, nelze již rozluštiti. *Pešík z Komárova* prodal l 1388 tvrz Kralovice, s dvorem a část vsi *M. Jakubovi ze Sušice* a sestrám jeho Křistě a Kuně.[6]) Spolek tento byl příčinou, že sestrám Kralovice zůstaly, když jich bratr l. 1392 zemřel.[7]) Jak se zdá, patřilo zboží toto l. 1396 *Janovi z Dubče*, neb ten t. r. kostelu sv. Havla plat v Kralovicích zapsal.[8]) K l. 1408 pak se dovídáme, že *Otik z Kyj* daroval plat na statku svém v Kralovicích u Koloděj kostelu Tehovskému.[9])

Za husitských válek duchovenstvo všude z okolí vytlačeno. Část vsi, která patřívala kapitole Vyšehradské, zapsána l. 1437 se zbožím Chřenickým Janovi z Suché a kostel s částí vsi dostal se Kolodějským pánům a držen po celé 16. století ke Kolodějům. Na tvrzi snad seděl *Václav z Kralovic* (1431), jenž byl ženat s Annou Rotlebovou ze Stupic.[10]) Jeho nástupcem byl 1441 *Jan Chyba z Chlumu.*[11]) Odtud dlouho nic nevíme až do té doby, kde Kralovice již dlouhá leta patřily *Pechancům*. *Jakub Pechanec z Kralovic* psal se tak po Kralovicích, které již l. 1492 držel buď vedle královského obdarování aneb jen ze zvyku. Založil v kostele sv. Haštala v Praze oltář p. Matky boží, před nímž mívali Pechanové svůj pohřeb. Syn jeho *Jan* přikoupil nějaké dědiny v Slanském kraji. Janovi synové byli *Matyáš*, *Zdeněk*, *Jiřík* a *Burjan*. Matyáš, Zdeněk a Burjan provedli l. 1529 velkou výtržnost ve Sluštících. Vzavše některý počet lidí svých, poddané Johanky

[1]) DZ 128, E 2. [2]) Reg. 5 F hejtman. (kom soudu). I C 7. [3]) O tom některé listy v arch. kapitolním Vyšehradském. Pomůckou: Kralovice od A. Hübnera. v Praze 1876 a Heber, Burgen IV 256. [4]) Reg. I 225. [5]) Reg. III 302. [6]) Rel. tab. I 514. [7]) DD 13 f. 46. [8]) Borový Lib. erect. IV 452. [9]) Lib. erect. VIII 36. [10]) Staré knihy Pražské. [11]) Rel. tab. II 192.

Křížkové ze Sluštic bitím i jináč nutili, že jim musili dáti vozy, koně a troje úroky. Také se po lidech jejich sháněli až do ohrady dvora s dobytými braněmi a některé zahnali, že doma býti nesměli pro jich pohrůžky. Zdeněk, Jiřík a Burjan vpadli l. 1533 do Sluštic a tu Annu z Bytizu a jednoho člověka zavraždili.[1])

Po smrti Zdenka a Jiříka drželi Matyáš a Burjan společně Kralovice, Sluštice, Chřenice, Zlatou a k tomu zápisně 5 dvorů kmecích v Kralovicích (n. kanovnicví Vyšehradského.[2]) Když se l. 1563 o své zboží rozdělili, nepřipomínají se Kralovice v dílčích cedulích; avšak z pozdějších běhův jest zřejmo, že se Slušticí a Chřenicí přešly na Skalské. Matyáš († 1568) totiž odkázal statek svůj Sluštický *Mikuláši Skalskému z Dubu* ujci svému a manželce jeho a statek Chřenický, odumřelý po Burjanovi, koupil Mikuláš († 1588) od komory.[3]) Zdá se tedy, že Kralovický statek od Pechanců Mikuláši ještě před r. 1563 darován.

Po smrti Mikulášově zdědili Kralovice synové jeho *Daniel*, *Heřman*, *Mikuláš* a *Jiří Jan* a ti je prodali l. 1596 *Lukrecii Bohdanské z Nečtin*[4]) Paní tato žila ještě l. 1609. Jmění její zdědily dcery *Bohunka* a *Alena*,[5]) onano pak ujala Kralovice a vdala se za dotčeného Daniele Skalského z Dubu. Zemřela po roce 1615, odkázavši statek svůj dcerám *Aleně*, *Anně Kateřině* vdané *Rousové* a *Esteře*. L. 1618 umřela Alena a Estera ujala Kralovice, zavázavši se vyplatiti díl Anně Kateřině.[6]) Nemohouc tak učiniti prodala Kralovice 1620 *Jindřichovi Roznhainovi z Janovic* a Elišce manželce jeho.[7]) L. 1623 zabrán tento statek přes to, že polovice Elišce patřila a prodán *Karlovi z Lichtenšteina.*[8]) Od té doby patřily Kralovice k Úhřiněvsi.

---

[1]) Reg. 5 F. kom. s. [2]) Reg. kom. soudu. DZ 250, K 22. [3]) DZ. 16, H 24, 18, N 10. [4]) DZ. 127, D 25. [5]) DZ. 134, L 24. [6]) DZ. 137. L 14. [7]) DZ. 193, E 28. [8]) Bílek, Děje konf. 472

Kralovice, podle kresby Hebrovy z r. 1846.

TVRZE V OKOLÍ ŘÍČAN.

Na místě zámku v **Úhříněvsi**, který stojí při poplužném dvoru a má docela moderní úpravu beze všech starobylých památek, stávala tvrz ode dávna. Úhříněves neb Úhřinova ves náležela k těm nevelkým statkům, které *řádu templářův* v Čechách a na Moravě patřily. Zdá se, že měli l. 1292 svou komendu a léta 1295 byl tu a v Čejkovicích *Ekke* komendatorem.[1]) Po zrušení téhož řádu dostaly se některé jeho statky *křižovníkům Svatomářským* řádu sv. Jana a tak se to mělo (1312) i s Úhříněvsí.[2]) Křižovníci tu neměli komendy, nýbrž z ní zřídili tvrz, jestli tu již nebyla. Jan ze Zvířetic, nejvyšší převor, také tu bydlíval jako ku př. l. 1371.[3]) Na tvrzi sídlívali správce neb vladaři zboží, kteří bráváni byli z řádu jako v l. 1373—1384 Matěj a l. 1418 zase Matěj.[4]) Vrchní řízení jakož i podací kostelů v Úhříněvsi, Kolovratech a Lipanech náleželo však nejv. převorům.

Léta 1420 zlomena tu moc řádu na vždy. Zboží opanováno od světských pánův a císař Zikmund zapsal tvrz Úhříněves s vesnicemi (1436) *Janovi z Kunvaldu* a Anně Kbelské.[5]) L. 1488 pak Anna vše právo své na Úhříněvsi Janovi, zeti svému, vzdala. Janovi synové *Jan* a *Václav* vzdali pak to zboží l. 1449 obci *Starého města Pražského*.[6]) Král Vladislav potvrdiv témuž městu Úhříněves připsal mu 1000 kop.[7]) Staroměštští zůstali v držení Úhříněvsi až do r. 1547, kdež ze známých příčin statky svoje propadli. Král Ferdinand prodal Úhříněves léta 1550 *Hanušové z Renšperka a z Držkovic* ale tak, že týž statek již nebyl zápisným, nýbrž zpupným.[8]) K tomu získal Hanuš l. 1552 Svošovice a l. 1555 Kunice.[9]) Úředníkem tu byl l. 1569 Melichar Šultaur ze Střílína.[10]) Když se synové Hanušovi *Ferdinand*, *Vespasian* a *Josue* dělili, dostal první za svůj díl tvrz Úhříněves se vším přísl., avšak prodal ten statek 1579 *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic* na Kostelci.[11]) Jaroslav posledním pořízením zřídil z Úhříněvsi statek nápadní, takže posloupnost držitelů jeho byla táž jako u Kostelce. A tak se dostala Úhříněves *Albrechtovi z Valdšteina*, který ji prodal léta 1623 *Karlovi* knížeti *z Lichtenšteina*.[12]) Potom zase následovala táž posloupnost jako u Kostelce.

*

Při dvoře **Kolovratech** v sadu bylo viděti zbytky tvrze, jež pokládána za prvotní sídlo pánův z Kolovrat. Jisto jest tolik, že Albrecht z Kolovrat, jenž se l. 1347 poprvé připomíná, již Kolovrat neměl, ovšem však se píše o Mladotovi, jenž před r. 1205 klášteru Ostrovskému zemi v Kolovratech daroval.[13]) Asi r. 1295 připomíná se Zosimir (!) z Kolovrat a z Průhonic.[14]) Drželi pak Kolovraty 1344—1346 Michal Rokycanský a v l. 1357—1363 Ješek z Kolovrat. Již l. 1380 Kolovraty patřily *řádu sv. Jana* a drženy odtud k Úhříněvsi.[15])

*

[1]) Reg. II 686, 725. [2]) Reg. III 34. [3]) Arch, Svatomářský. [4]) Lib. conf. Acta jud. [5]) Rkps. Gerštorfský v Budišíně a Vídeňský. [6]) Paprocký o st. ryt. 232, rkps. Gerštorfský, kniha Pražská. [7]) Rkps. Vídeňský a Gerštorfský. [8]) DZ 9, E 23. [9]) Pam. arch. Y 473, 478. [10]) Rek. kom. soudu. [11]) DZ. 2o, O 11, 64, L 26. [12]) Bílek, Děje konf. 549. [13]) CDB II 380. [14]) Rel. tab. I 4. [15]) Reg. IV. 564, 667, Jireček CGB. II. b 306, Lib. conf.

Ve vsi **Dubči** u poplužního dvora jsou ještě známky bývalého zámku, prvotně tvrze, který byl do čtverhranu postaven a příkopem ohraničen.[1])

Za starých dob stávaly tu dvě vsi oboje řečené Dubeč; teprve později se rozeznával Větší a Menší či Dubeček. V jedné měl kostel Vyšehradský dvě popluží

Dubeč podle kresby Hebrovy z r. 1846.

hned od svého založení.[2]) Ve Větším Dubči držel léta 1313 *Martin*, syn po Martinovi Chebském, dvůr popلužný.[3]) Tvrz založena bezpochyby teprve od *Velflovicův* Pražských a to snad *Menharta* jinak *Meinlina* řečeného z Dubče, který také držel ves Dolany v okolí Pražském.[4]) Týž Menhart také založil (1365) v kostele sv. Havla na Starém městě Pražském oltář sv. Kateřiny a Doroty v kapli řeč. farářské, v kteréž měl rod jeho právo podací.[5]) Jan, syn Meinlův, byl ustanoven k stavu duchovnímu; neb ještě 1396 nazývá se žákem, ale již r. 1397 svůj úmysl změnil, ježto se toho roku již nazývá slovutným panoší. Ponejprv vystupuje po smrti otce svého do veřejnosti roku 1389 jako vykonavatel práva podacího při oltáři sv. Kateřiny a Doroty. Od něho přenesen jest plat věnovaný k tomuto oltáři ze vsi Malešic na dědičné jeho statky v Královicích.[6]) Ku konci téhož století vzrostlo jmění Janovo tak velice, že nazýván jest slovutným *Janem Dubcem z Dubče*.[7]) K tomu ještě přikoupil r. 1404 zboží Průhonské, kteréž se potom až do vymření v rodině jeho udrželo. Některá jiná zboží svá prodal jako ku př. Chlumín r. 1406 a j. Žil ještě

[1]) Heber's Burgen IV 257. [2]) Reg. I 78. 94. [3]) Reg. III 61. [4]) Tomek, DP. II 419, 439. [5]) Borový, Lib. erect. I 50. [6]) Tamže IV 452. [7]) Reliq tab. I, 594; Tomek II 440.

l. 1437.[1]) *Matěj Dubec z Dubče*, Janův syn, vyskytuje se již r. 1435 a připomíná se nejednou v tehdejších bězích. R. 1443 prodal platy své. R. 1452 27. dubna byl na sněmě Pražském a žil ještě 1465, kteréhož vyhrál při, kterou měl s Bohuslavem z Dobrošovic o ves Dobrošovice. Po celý čas života svého byl věrným poddaným a pomocníkem králi Jiříkovi.[2]) Matějův syn (?) *Jan Dubecký z Dubče* byl toho času bohatým vladykou. Jemu patřily okolo r. 1500 hrad Frýdštein s panstvím, zámek Průhonice, tvrz Dubeč, tvrze pusté v Dubečku, Litožnicích, Holi, Vinoři, dvorů několik a mnohé vsi. Na jeho prosbu vysadil král Ladislav r. 1502 ves Dubeč za městečko.[3]) Ženat byl s Eliškou z Kraselova, která mu jedinou dceru Žofku darovala. Tuto vdal za *Zikmunda Zapského ze Zap* a poručil tomuto všechny statky své (1508, 1. ledna) mimo hrad Frýdštein, jejž odkázal Janovi Chvalovskému z Ledec. Zikmund zůstavil statky tyto synům svým *Oldřichovi* a *Adamovi*, kteří byli nějaký čas pod poručenstvím mateře; Oldřich jako starší bratr se již r. 1534 seděním na Dubči nazývá. Týž oženil se se Salomenou z Borovnice, již roku 1541 na zboží Průhonském věnoval; bratr jeho Adam pojal k manželství Johanku Vrábskou z Vrábí a věnoval jí 350 k. na tvrzi Dubči.

R. 1542 na den božího těla se oba bratři rozdělili; zboží pozemské děleno na dvě polovice, dům v Praze oběma v společnosti zůstal. Adamovi se dostaly Průhonice, Oldřich obdržel první díl, totiž: *tvrz Dubeč* a městečko, tvrz a ves pustou Dubček, a některé vesnice. Vesnice zápisné, v Běchovicích plat, s lesy, rybníky.[4]) Dělení toho užil potom Oldřich k tomu, aby si na Litožnice penize vypůjčil.[5]) Potom r. 1548 převedl věno manželky své z Průhonic na Dubeč, a Adam Zapský t. r. 27. února převedl zase manželku s věnem 240 k. na Průhonice.[6])

Oldřich učinil poručnicí statku a dětí svých manželku Salomenu. Táž Salomena koupila pro sirotky 1567 dvůr v Běchovicích od Vojtěcha z Vřesovic, ale zemřela, nežli to přišlo ke vkladu ve dsky zemské. Ten učiněn teprv r. 1568 synům jejím, z nichž *Adam* a *Jan* měli leta svá, *Albrecht* však neměl.[7]) Adam byl již r. 1563 zrostlý mladík a ctitel honby; poněvadž však často hranice překročil, zapověděl mu arcikníže Ferdinand honiti v blízkém lese Fidorholci. Adam, jenž potom sám na Dubči vládl, oženil se s Marjanou Hrzanovou z Harasova, kteráž po něm později statek Kyje zdědila. Za Adamových časů přihodilo se v Dubči paměti hodné vyjednávání mezi Rudolfem II. a bratrem jeho Matyášem (1608), které k cíli nevedlo. Adam slul tehdá starším na rozdíl jiného Adama seděním na Ctiněvsi; syna měl *Oldřicha*, kterýž však ještě před otcem zemřel, zůstaviv mladého synáčka *Adama ze Zap*.[8]) Pročež starý Adam kšaftem svým r. 1607 v pondělí po sv. Havlu daným témuž vnuku svému odkázal veškeré své zboží učiniv poručnicí nad ním Marjanu manželku a ještě některé rytíře. Zemřel na podzim r. 1609.[9]) Dvě leta potom zemřela choť jeho Marjana, odkázavši zboží své Kyjské vnuku svému; poručenství nad ním přešlo nyní na strýni její též Marjanu z Harasova.

Mladý Zapský došed let svých přidržel se horlivě stavův, v l. 1618—1620 osobně táhl do Rakous a zle mluvil o císaři a jeho radách. Za to propadl statek a uvězněn v Bílé věži. Statky jeho postoupeny napřed (1622) *Janovi Danielovi Kaprovi z Kapršteina* a pak prodány l. 1623 *Karlovi* kn. z Lichtenšteina, po němž připojeny k Úhřiněvsi.

*

[1]) DD 15, f. 39. [2]) Arch. Český V, 274 a jinde. [3]) Arch. Č VI 590. [4]) DZ. 41, L 13. [5]) DZ. 83, L 15. [6]) DZ. 8, H 30 a J. [7]) DZ 16, G 3, 58. Q 22. Oldřich byl již l. 1564 mrtev (Reg. kom. soudu.) [8]) Měl také dceru Salomenu, která zemřela r. 1582 a pochována leží v Kostele na Dubečku. [9]) DZ 134, O 26 — P 1.

V **Dubečku** bývala tvrz bezpochyby u kostela. Držitelem jejím byl v l. 1360—1364 *Joklin Vzteklec* Pražan, l. 1372 dcera jeho Markéta a l. 1380 Kateřina vdova. Po nich následovali 1391 *Jan Mulner* s manželkou Aničkou, bratr jeho *Mikuláš Hekl* a *Václav Štuk*. Později byl Mulner sám držitelem a když před r. 1400 zemřel, podávali poručníci faráře ke zdejšímu kostelu.[1]) Z dětí zemřel Jindřich záhy a zůstali Eliška a *Jan*.[2]) Okolo l. 1411 ujal Jan týž statek a seděl tu ještě leta 1430. Po něm následovali l. 1431 jakýsi *Vaněk*[3]) a l. 1440 *Otík*.[4]) Poslední nám známý držitel byl *Prokop z Bříště*, jenž před r. 1497 zemřel, zůstaviv vdovu Alžbětu.[5]) L. 1508 patřila tvrz pustá Dubček Malý k Průhonicům a l. 1542 připadla k Dubči.

*

Nedaleko Úhřiněvsi dvoje jsou **Měcholupy**, totiž horní, dříve Malé neb Měcholupce a Dolní dříve Velké. Z jedněch z nich pocházeli leta 1309 Albert a Mikeš bratří, z nichž onen se také v l. 1322—1349 připomíná.[6]) Tvrz byla ve Velkých Měcholupech. Tu držel l. 1364 *Jakeš Rechcer*, bohatý měšťan Pražský.[7]) Leta 1382 patřily *Prokopovi Bohuslavovi* Olbramovici, jenž je držel dlouho a na nich platy prodával.[8]) Měcholupy převzal po něm bratr *Bohuslav* a držel je l. 1411.[9]) Jak se zdá, prodal je l. 1415, což lze souditi z toho, že věno manželky své Kateřiny převedl na Dobrošovice.[10]) Tvrz zdejší asi v 15. stol. zanikla, protože není o ní později ani zmínka. L. 1508 totiž nacházíme Měcholupy jako příslušenství Průhonic a dvůr tamější byl pod plat vysazen. Část, která patřila křižovníkům, koupena k Úhřiněvsi, ostatek patřil v l. 1542—1623 k Dubči a a potom též k Úhřiněvsi.

*

Ve vsi **Kyjích** založen kostel od biskupa Jana v l. 1134—1139,[11]) patřily tudíž Kyje již tehdá ke statkům biskupským. Biskup Dobeš tu choval koně, jež mu l. 1289 vzaty.[12]) Jan biskup připojil zdejší kostel k arcijahenství Bílinskému a Arnošt arcibiskup založil u Kyj nové rybníky.[13]) Ve 14. století byl tu dvůr arcijahnův a kromě toho náprava neb manství arcibiskupovo. Při této tuším byla tvrz, na níž seděl l. 1386 *Ješek z Kyj*.[14]) Týž byl také šafářem při dvoře arcibiskupském (asi leta 1396) a postoupil l. 1403 nápravu synu *Otíkovi*.[15]) Tento byl napřed místopísařem desk zemských a držel kromě Kyj i rozličné statky blízko a daleko v okolí. L. 1405 porovnal se s farářem Kyjským o desátky, jež byl povinen dávati za své nápravy, také držel l. 1408 Kralovice a byl tehdá šafářem u dvoru arcibiskupského.[16]) Pozdějších zpráv o něm není. Když Pražané asi l. 1420 Kyje obsadili, našli tu dvůr občana Vyšehradského, který dali sousedu Matějovi z Dlouhé ulice.[17])

L. 1431 připomíná se *Jan z Kyj*[18]) a l. 1451 jest řeč o dětech *Viléma z Kyj*, již zemřelého.[19]) Ti byli snad potomci dřívějších držitelův. Císař Zikmund totiž zastavil Kyje s mnohými vesnicemi *obci Pražské Staroměstské*, což jim i potomními králi 1459 a 1474 potvrzeno.[20]) Pražané zůstali v pokojném držení Kyj až do r. 1547 a oddali tvrz zdejší zpoustě. Ferdinand I. zabrav jejich statky prodal Kyje za dědičné *Janovi*

[1]) Lib. conf. [2]) Lib erect. V 82. [3]) Knihy pražské, Lib. conf. [4]) Arch. býv. dvorský. [5]) Zprávy uč. spol. 1875, 7. června. [6]) Reg. II 952. Tab vetust. 348., 358, Arch. křižovnický. [7]) Tomek D. P. II 418. [8]) Borový, Lib erect. II 197, Rel. tab II 208. [9]) Rel. tab II 83. [10]) Rel. tab. II 121. [11]) Method XVII 42. [12]) Formulář Dobešův č. 30. [13]) Reg. II 1214, Font. r. B. I 395. [14]) Borový, Lib. erect I 82, Rel. tab. I 508. [15]) Lib. erect. VI 389, XIIIa, 67, 129. 145. [16]) Lib. erect. Rel. tab. II 52. [17]) Höfler, F. r. H. II 288. [18]) Staré knihy Pražské. [19]) Arch. č. III 549. [20]) Rkps. Gersdorfské knihovny.

Rašínovi z Ryzemburka.[1]) Později jich nabyl *Adam Šťastný Hrzan z Harasova* a ten prodal l. 1587 tvrz pustou Kyje *Václavovi Robnhápovi z Suché*[2]) Ale ten prodal (a vložil 1588) týž statek *Adamovi Zapskému z Zap* a na Dubči.[3]) Adam sice držel pustou tvrz k Dubči, ale postoupil ji (1600) manželce své Marjaně z Harasova.[4]) Tato založila tu nový dvůr ze dvou kmecích dvorů zřízený a zemřela leta 1612. Dědicem jejím byl vnuk její *Adam Zapský*, ještě nezletilý.[5]) Tento připojil jej k Dubči; s ním také 1632 zabrán a prodán Karlovi z Lichtenšteina. Kyje potom připojeny k Úhřiněvsi, k níž (kromě přestávky po r. 1650) až do r. 1850 patřily.

*

Jižně od Šestajovic buď v tu stranu k Újezdu neb k Úvalům bývala ves **Slavětice**, při níž tvrz stávala.[6]) Zdá se, že ode dávna patřívala *klášteru Zderazskému*, který tu při dvoře věž vyzdvihl, zejména již l. 1349. L. 1419 zastavil klášter dvůr v Slavěticích Jankovi řezníkovi, ale císař Zikmund zapsal jej se vsí Újezdem *Svojšovi ze Zahrádky* a Markétě, ženě jeho.[7]) Některý rok potom (a to před r. 1453) připojeno oboje k Dubči, a drženo později k Průhonicům. L. 1543 vyplaceny a t. r. zastaveny s jinými vesnicemi *Floryanovi Gryspekovi*, jenž je toliko tři leta podržel a l. 1546 *Janovi Mikšovi z Hrobčice* prodal.[8]) V držení Hrobčických zůstaly ty vesnice několik let a pak rozprodány. Slavětice s Újezdem dostaly se v držení pánův Kolodějských a leta 1586 přiděleny k dílu Nupackému dvory km. v Újezdě, rybník Slavětický a jiné rybníky a věž Slavětická pustá s pastvinami a porostlinami, Albrecht Rous pak obeslán l. 1587 o jich výplatu.[9]) Bylť totiž císař Rudolf již l. 1586 Újezd a Slavětice dědičně dal *Hertlíkovi Zejdlicovi ze Šenfeldu.*[10]) Komu on oboje prodal, není nám známo; avšak soudíme, že koupeny k Úhřiněvsi.

*

Běchovice se připomínají již ve 13. stol. jsouce jměním kláštera sv. Jiří.[11]) Ve 14. století byly tu statky měšťanů Pražských. Tito zněmčilí držitelé říkali vsi Walchendorf a podle toho říkali i Čechové druhdy Vlachovice.[12]) Jeden takový statek neb dvůr měl leta 1374 *Jindřich Veidlinův* a pustil tehdá nějaké role faráři Litožnickému, ale l. 1380 postoupil téhož dvoru *ke klášteru sv. Kateřiny* v Praze a obdržel směnou za to dvůr v Sobíně.[13]) A u tohoto dvora Běchovského byla tvrz. L. 1543 byla tato tvrz pustá a dvůr též pustý, ale přece ještě v držení kláštera.[14]) Ten statek daroval pak císař Rudolf (1584) Mikuláši Skalskému z Dubu a patřil pak ke Sluštičům.

Kromě toho stála tvrz při dvoře Jana Ortlínova, jehož synové byli (1417) Václav a Jan. Tomuto také říkali Domčík. Anna, vdova Domčíkova, zapsala týž statek svému druhému muži (1422) a dluh 50 kop (1427) Michalovi zlatníkovi na tvrzi a dvoru Běchovicích.[15]) Ok. r. 1434 již se byli držitelé změnili.[16]) Leta 1508 Běchovice úplně vypáleny.[17])

*

Tvrz a farní ves **Litožnice** stávaly mezi Dubčem a Běchovici. Jméno její zdědil les odtud ke Kolodějům se táhnoucí.[1]) Ves Litožnice (snad jen část) koupil l. 1381 Mikuláš Rokycanský od vdovy Ulmanovy,[2]) avšak držitelem tvrze byl vladyka *Nevlas*, jenž sem také faráře podával. Asi nedlouho potom seděl tu *Pešek z Příboje a z Litožnic* († r. 1375), jenž založil kapli Všech Svatých v kostete sv. Haštala Pražském.[3]) Od r. 1397 připomíná se *Štěpán Litoměřický* z Prahy jako držitel tvrze a patron kostela zdejšího. Ve věcech tohoto byl správný. Když farář mšál, žaltář a dva kalichy kamsi zavlekl, nelenil, až 14 kop zaplatil.[4]) L. 1412 pronajal všechen statek Litožnický, ale bez kostela sestře své Kateřině, manželce Václava Štuka Cholupického na 6 let.[5]) Ale než doba ta vypršela, již se stala změna. Tvrz dostala dva pány, totiž *Pecmana z Babic* a *Frenclina z Kotvic a z Buben*, z nichž první tu již l. 1417 poroučel drže polovici tvrze,[6]) oba pak podávali l. 1419. faráře.[7]) L. 1420 ke sklonku měsíce května ležel král Zikmund s vojskem na lukách Litožnických, ale brzy se odtud hnul necítě se bezpečným.[8])

L. 1439 odumřela polovice Litožnic po *Mikuláši Pecmanovi* mladším, k níž se připovídal bratr jeho Vaněk. Na druhé polovici seděl Frenclin a ještě l. 1456 byla tu Dorota, vdova po něm.[9]) L. 1476 držel *Štěpán z Novosedl* (před tím pán na Nupacích) tvrz Litožnice, již zapsal Lidmile z Charvatec manželce své zástavou věnnou. Lidmila ovdověvši zapsala toto právo své (1481) *Zachařovi* a *Janovi.*[10]) Když Jan zemřel, vyprosili si čtyři zemané jeho odumřelý statek, tvrz, dvůr a ves Litožnice.[11]) Ale poněvadž byl Jan za života tak opatrným, že mateři dluh na statku zapsal, zůstala tato při svém a statek Litožnický při synu Zachaři. Když statek Litožnický potom k Průhonicům koupen, bylo tu vše pusto, i tvrz i dvůr i ves. Pustina ta zůstala pak i s kostelem při statku Dubečském.[12])

*

Ve vsi **Stupicích** nedaleko Úhřiněvsi již dávno známky po bývalé tvrzi zanikly. Ke konci 13. st. drželi ves *Kateřina* ovdovělá *Šeplerová* s Mikulášem synem a zastavili ji Matouši Chebskému měšťanu Pražskému.[13]) Později patřila Rokycanským. Po smrti Meinlinově dostal ji na díl *Jan* syn jeho (1346) a tuším tu tvrz vyzdvihl.[14]) Později tu seděla rodina, jež měla trubku na štítě, zejména *Heřman* († r. 1407), který měl manželku Elišku z Lužic a s ní nějaký statek v severních Čechách vyženil. L. 1393 držel Zelenky.[15]) Stupice koupil pak *Martin Rotleb z Koloděj*, tuším teprve potom, když (1408) Koloděje prodal. L. 1417 věnoval na tvrzi Stupicích Marketě manželce a synovi *Václavovi* vykázal tu 12 kop, které tento l. 1418 prodal.[16]) Ale i otec se tehdá na Stupice dlužil. Týž zemřel asi l. 1431 zůstaviv dceru Annu vdanou za *Václava z Kralovic* a nezletilé dcerky Esteru a Barboru. L. 1431 odevzdán statek Stupický Václavovi, aby na něm sirotkův dochoval, a vymíněno, až sirotci let dojdou, aby Václavovi 152 kop věna a 120 kop dílu Annina zaplatili.[17]) Co se potom se zbožím Stupickým dálo, není nám známo. Již l. 1518 patřily Stupice ke Kolodějům.

*

O tvrzi a vsi **Kuří** v starších dobách málo víme. L. 1309 připomíná se *Ojíř z Kuřího*. Pražská kapitola

---

1) Pam. arch. X 471. 2) DZ. 24. A 22. 3) DZ. 90, M 13. 4) DZ. 92, L 11. 5) DZ. 136, A 16. 6) Poloha se poznává z popisu hranic l. 1349 (Arch. bibl. Praž.) jakož i ze zmínky l. 1589 o cestě, která běží od Šestajovic k věži Slavětické (DZ. 167, L 16). 7) Knihy Pražské, Arch. č. I 498. 8) Arch. gub. 9) Reg. kom. soudu. 10) Arch. gub. 11) CDB II 421, Reg. I 336. 12) Arch. i Český 26, 10—11. 13) Borový, Erect. I 98, II 156, 168. Viz i Arch. Český 26. 11. 14) DZ. 250, E 10. 15) Rel. tab. II 178, Arch, Č. 28, 684. 16) Viz o nich Arch. Č. 26 str. 11 atd. 17) St. letop. 288.

1) Pam. arch. IX 445, Heber IV 259. 2) Tomek DP. II 419. 3) Lib. conf. Borový, Lib. erect. I 108. 4) Acta jud. 5) Knihy Pražské. 6) Lib. erect. XI 147. 7) Lib. conf. Štěpán do r. 1414. 8) Vavřinec z Březové. 9) DD 15 F. 83, Arch. č. I 185. 10) DD 21 str. 275. 11) DD 17 f. 52. Viz Rel. tab. II 406. 12) DZ. 85. B 6. 13) Loserth St. Pauler Formelbuch 64. 14) Reg. IV 667. 15) DD 18 f. 96, Arch. Drážďanský. 16) Rel. tab. II 134, 144. 17) Kniha města Prahy, DD 15 f. 78.

postoupila tu pět dvorcův (1349) Zdeslavovi scholastikovi.[1]) L. 1412 byl *Heřman z Kuřího* z rodu pp. z Valdeka purkrabí na Zrubku[2]) a připomíná se i v letech následujících. *Jan z Konojed* seděním na Zlenicích zapsal l. 1444 tvrz Kuří a dvůr manželce své Marketě z Týnce, která byla snad Heřmanovou dcerou neb vnučkou.[3]) *Vácslav Valkoun z Adlaru* prodal l. 1456 tvrz Kuří *Jiříkovi mladšímu Dlaskovi ze Vchynic*, jenž se tehdá zapletl do povstání.[4]) Z pokuty mu bylo Kuří z dědictví vyňato a v manství uvedeno; avšak již l. 1557 mu zase k dědictví puštěno.[5]) Zdá se, že páni tvrz lidem prodali. L. 1550 prodal Jan Dvořák půl tvrze a dvůr v Kuřím *Divišovi Bozinskému z Božejova*. Týž totiž koupil statek Kuří od *Hynka Kosteláka z Kostelce*, jenž jej byl koupil od Dlaska, a chtěl tu snad bydleti. Však již l. 1559 prodal Kuří *Janovi Ostrovcovi z Kralovic*.[6]) Od toho koupil je l. 1577 *Jaroslav Smiřický ze Smiřic* a připojeno pak k Úhříněvsi.[7])

*

Ves kostelní **Žezlovice** (obecně nyní Jažlovice) byla ode dávna vladyčím statkem. Seděli tu ok. l. 1390 *Ruprecht* a *Bohuslav* bratří, 1415 *Mrakeš z Rohozova* a 1417 *Mikuláš*.[8]) Plat odtud šel v 15. st. ke hradu Zlenickému. Tolik je známo ze starší doby. V 16. st. patřily Žezlovice k Libři a když tato l. 1580 prodána, zůstaly o sobě jako statek, kterýž držel l. 1581 *Heřman Diviš Slepotický ze Sulic*.[9]) Asi odtud se tu připomíná tvrz (při dvoře), kterou prodal *Jan Vojslav Branišovský z Branišova* (1601), zdědiv ten statek po svém synovi, *Jakubovi Berbekovi z Kunvaldu*.[10]) Když tento zemřel, nemohl býti týž statek pro sirotka zdržen a prodán proto (1614) od komisařův k tomu nařízených *Janovi Bořivojovi Kyšperskému ze Vřesovic*;[11]) ten pak jej prodal již l. 1617 *Janovi Skalskému z Dubu*.[12]) Tento pro poslušenství k stavům odbojným odsouzen po r. 1620 třetiny statku svého. Žezlovice zabrány a prodány l. 1623 *Karlovi z Lichtenšteina*.[13]) Potom přidány k Úhříněvsi.

*

V **Nupacích** býval dvojí statek. Jeden patřil do r. 1419 Vyšehradské kapitole,[14]) na druhém byl vladyčí statek s tvrzí, na které seděl nějaký Hájek. Vdova po něm Kateřina prodala l. 1423 věno své na Nupacích Alžbětě, vdově po Litmírovi z Šestlic, která byla s manželem (1419) zápisnou část od krále zástavou obdržela.[15]) Od té doby míval oboje jeden pán. L. 1451 to byl *Štěpán z Novosedl*, jenž na tvrzi manželce Lidmile věnoval.[16]) Kostkové z Postupic získavše Nupaky připojili je ke Kolodějům; zejména je držel l. 1514 *Vilém Kostka* s bratřími.[17]) Při Kolodějích zůstaly až do r. 1577. Jan Rous z Vražkova jménem svým a bratří svých zastavil dvůr Nupacký mateři své Anně Rousové z Nasavrk a teprve l. 1586 vyplacen.[18]) Při dělení panství Kolodějského (1585) dostaly se Nupaky na díl nezletilého *Albrechta* Rousa. Týž zemřel ke konci téhož století. Kateřina Rousova z Bočkovic, která Nupaky l. 1603 spravovala, byla bezpochyby jeho manželka a *Vácslav Šťastný Rous*, jenž l. 1614 manželce Kateřině roz. Skalské z Dubu věnoval, bezpochyby syn.[19])

*

Ve vsi **Pytkovicích** ležící v osadě Šestlické bývala tvrz, která již před 300 lety zpustla. Po vsi psal se l. 1234 vladyka *Ota*.[1]) Asi okolo l. 1330 držel tu ves *Albrecht Štuk* měšťan Pražský a užitky její na rok pronajal bratru Joklínovi.[2]) Potomci tohoto Joklína byli později v držení Pytkovic, zejména jeho syn *Ondřej* neb Endrlin, jenž z nich připověděl (1366) platiti desátky k Šestlické faře.[3]) Týž zůstavil dva syny, z nichž *Vácslav* bratra svého přečkal a l. 1380 Pytkovice a později také Cholupice držel.[4]) Týž zemřel před r. 1404 zůstaviv tři syny. *Vácslav* (1412—1431) držel po otci Cholupice, *Jan* (1396 atd.) Pytkovice a *Ondřej* Kamenici.[5]) Jan neb Johánek, jak se mu říkávalo, l. 1427 tuším po druhé se ženil s Kateřinou z Ledečka, jíž tehdá věnný dluh na Pytkovicích zapsal.[6]) Naposled se připomíná l. 1436. Vdova Kateřina zemřela později a věno její l. 1453 za odúmrť provoláno. Tomu odpírali *Zdeněk* syn a Johanka dcera její. Starší jich bratří byli *Jakub a Jindřich* tuším z prvního manželství. Hynek vyznamenal se l. 1450 jako přívrženec strany Poděbradské.[7]) L. 1483 připomíná se z toho rodu *Jan* syn jednoho z předešlých a l. 1487 Zdeněk buď týž jako svrchupsaný aneb totožný se Zdeňkem pozdějším.[8]) Žili totiž l. 1518 *Mikuláš a Zikmund* bratří *z Pytkovic* a l. 1525 Markéta z Petrovic vdova po Zdeňkovi z Pytkovic. Statek Pytkovice držela tehdá Kateřina sestra n. Zdeňkova, jež byla l. 1527 vdána za Jana Hlasa z Kamenice.[9]) Tato Kateřina prodala tvrz Pytkovice asi okolo l. 1530 *Matěji z Pryskovic*, po němž ji měli do r. 1545 *Jan Burjan*, *Jindřich* a *Bedřich* bratří *Strnadové* z *Pryskovic*. Od nich koupil je tehdá *Ondřej Čachovský* z *Jinočan*.[10])

Ondřej měl manželku Kateřinu z Újezdce a z Kunic, jíž umíraje všechen svůj statek odkázal; Kateřina pak postoupila Pytkovic *Janovi Strnadovi z Pryskovic*.[11]) Tento zemřel l. 1566 odkázav Pytkovice manželce své *Elišce Sakovně z Bohuňovic* do života aneb stavu změnění, po ní pak zřídil nápady tak, aby statek zase přišel do rodiny Strnadův.[12]) Eliška zemřela l. 1579 odkázavši své věno a jmění do rodiny Sakův.[13]) Pytkovice měly se dostati Bedřichovi Strnadovi bratru zemřelého, ale že ten již nebyl na živobytí, přešly na syna jeho *Jana Šťastného* ještě nezletilého. Poručenství nad ním měla napřed Anna Strnadova z Drahonic vdova, pak Štěpán Šorf ze Stiřína a po něm *Dorota* jeho vdova.[14]) Mezi poručenstvím zemřel Jan Šťastný, a v Pytkovice uvázali se ujci jeho Jindřich a Karel Parysové z Rejnšvaldu, ale poněvadž byl *Vácslav Strnad* nejbližší krevní strýc zemřelého, domohl se toho (1583), že mu Parysové Pytkovic za 1150 kop míš. postoupili.[15]) T. r. také uspokojil penězi Dorotu Šorfovou, která byla také teta zemřelého.[16]) L. 1589 prodal Vácslav tvrz, dvůr a ves Pytkovice *Jaroslavovi Smiřickému ze Smiřic*, jenž je k Úhříněvsi připojil.[17])

*

Ve **Chřenicích** (vyslov. Křenicích) bylo ještě v minulém století viděti zbytky bývalé tvrze. Zde seděl l. 1331 jakýsi *Henslin* a před r. 1366 prodal *Mik. Stejchener* Chřenice *Hainlinovi Stachovi*.[18]) Synem tohoto snad byl *Mertlin*, jenž prodal (1383) tvrz, dvůr a ves celou Chřenice, ale l. 1409 měl to nějaký Nicek;[19]) M. Albík, známý lékař životní králův, arcibiskup a v l. 1412—1427 probošt Vyšehradský získal zdejší tvrz

[1]) Reg. II 952, Arch. kapitolní. [2]) Arch. Třeboňský. [3]) DD 61 str. 356. [4]) DZ. 8 B 29. [5]) DD 62 str. 626. [6]) Reg. kom. s. DZ. 13. F 3, F 4, 87. B 18, B 19. [7]) DZ. 952 C 14. [8]) Arch. mus. DD. 61 str. 119, Lib. conf. [9]) Reg. kom. soudu. [10]) DZ. 130 N. 7. [11]) DZ 187 G 7. [12]) Arch. DZ. fasc. IX. [13]) Bílek, Konf. [14]) Arch. č. I. 516, 517. [15]) Kniha Pražská městská. [16]) Rel. tab. II. 222. [17]) DZ. 2. H. 12. [18]) DZ, 89. E. 7. [19]) VUSp. 1898 I. 38, DZ. 136. Q 17.

[1]) Reg. I. 391. [2]) Tadra, Summa Gerh. n. 167. [3]) Borový Er. I. 57, Tomek DP. II. 449—452. [4]) Liber visit. [5]) Pořízení vdovy Vácslavovy Arch. č. III 509. [6]) Kniha Pražská. [7]) Arch. č. III. 513. DD 16. f. 55, 387, Arch. Třeboň. [8]) Kniha Pražská. Rel. tab. I. 180. [9]) Reg. kom. s. [10]) DZ. 7. F. 16. [11]) DZ. 8. H. 4. [12]) DZ. 15. K. 24. [13]) DZ. 20. K 3—5. [14]) Reg. kom. s. [15]) DZ. 66. F. 27. [16]) DZ. 66. P. 2. [17]) DZ. 167. P. 25. [18]) Reg. III. 722, Arch. Č. 28.715. [19]) Rel. tab. I 482, Lib. erect.

a odtud činěny ok. l. 1420 škody Pražanům.[1]) Obec Pražská zabrala Chřenice a zadarovala je r. 1421—1423;[2]) l. 1432 seděl tu *Štěpán z Petrovic*. Císař Zikmund zapsal tvrz Ch. s jinými statky (1437) *Janovi z Suché* řeč. Umrlému, který tu ještě l. 1443 seděl,[3]) ale l. 1454, když tu seděli sirotci Janovi, táhla se na to zboží Kateřina dcera Albíkova a manželka Jíry Pražana.[4]) Co se s ní potom, dělo není známo. Po Chřenicích psali se *Matěj* (1460), *Jan* (1476) a *Jiří Zajíčkové* (1486—1493.[5]) Ze zboží Chřenického bral *Bedřich kníže Litevské* plat, který po něm l. 1496 odumřel. Vyprosil si to Ctibor Broum z Chomutovic, ale měl pře s věřiteli Bedřichovými.[6])

L. 1517 a 1519 držel Chřenice *Jan ze Vchynic*, ale *Eliška ze Smiřic* koupila je před r. 1535 od Vácslava Dlaska.[7]) Kdežto v l. 1544 a 1547 dávány výplaty na zboží Chřenické zápisné, prodala je Eliška před r. 1540 a znova r. 1546 jako dědičné *Matouši* a *Burianovi* bratřím *Pechancům z Kralovic*.[8]) Když se bratří ti l. 1563 dělili, dostal onen za díl Sluštice a Zlatou, tento však Chřenice, Květnici, Miličoves u Žatce a Drahonice.[9]) Burjan obsílán o výplatu, ale než došlo k soudu, zemřel ok. l. 1567 a statek jeho odumřelý spadl na krále. Komora prodala týž statek (1571) Janovi Vchynskému ze Vchynic za 10.000 tol. a proti tomu, aby tolikéž připůjčil.[10]) Vchynský držel ještě l. 1572 Chřenice, o jichž výplatu obeslán,[11]) ale l. 1575 prodal císař týž statek dědičně *Mikuláši Skalskému z Dubu* a na Slušticích, jenž jej (1577) manželce Markétě z Freiskutu zapsal.[12]) Mikuláš zemřel l. 1588 zůstaviv syny *Daniela* l. 1592 zletitého, *Mikuláše*, *Heřmana*, *Jana Jiříka* nezletilé. Daniel vybyv Mikuláše statkem dal svým bratřím za díl statek Sluštický a zanechal si statek Chřenický, na němž l. 1613 zemřel.[13]) Statek dědili po něm synové *Jan* a *Hertvík*, ale ti prodali tvrz Chřenice s 6 vesnicemi (1615) *Albrechtovi Janovi Smiřickému* ze Smiřic.[14]) Od té doby patřily ke Kostelci a pak k Úhřiněvsi.

*

Ves **Sibřina** v osadě Sluštické jmenovala se staročesky Siebřina; druhdy ale zřídka říkávalo se i Stříbřina. L. 1197 ji držel Pertolt se syny Sezemou a Heřmanem.[15]) Ok. l. 1300 držel ji Albert Menhartův měšťan Pražský.[16]) Pak ji měl *Vítek ze Švabenic*, který ji zastavil a l. 1309 penězi za statky prodané vyplatil.[17]) L. 1318 seděli tu zemané *Čeněk* a *Zdislav*. Později *Velfl*, podkomoří. L. 1349 patřila Sibřina *Janovi* synu Albertovu měšťanu Pražskému. T. r. smlouval se s klášterem Zderazským o meze ke vsi Ujezdu.[18]) Syn jeho *Vácslav* prodal Sibřinu strýci svému *Peštovi Bohuslavovu*.[19]) Týž měl také Květnici, kterou po něm převzal syn *Jan*;

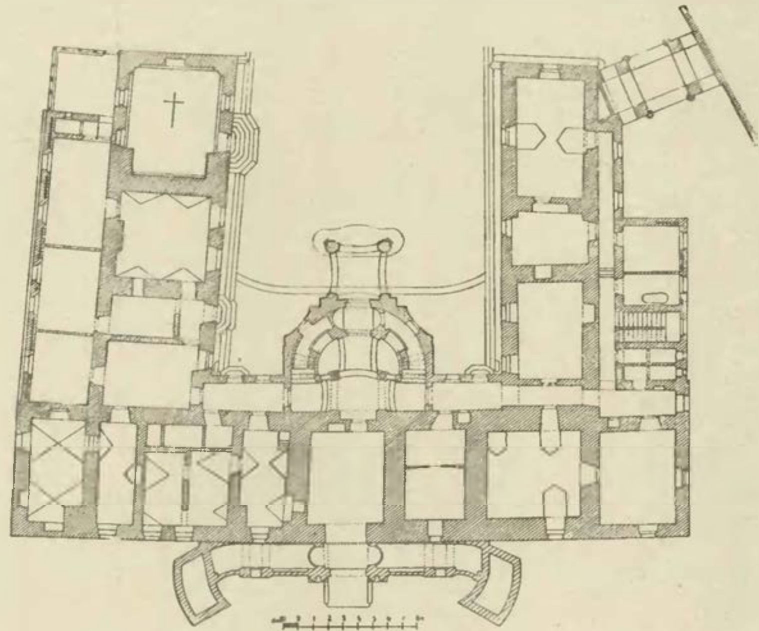
[1]) Rkps. arch. mus. 23. B 2 f. 26. [2]) Arch. Český 28.672, 673. Viz Ruferovu h. Vyš. 203. [3]) Kn. Praž. Arch. Český, I. 517, DD. 19 str. vi. [4]) DD 16, 67, Rel tab. I 119 [5]) Rel. tab. I 16, II 295, 371, Teige Zákl I 1 159. [6]) DD XVII 71. [7]) Arch. Třeboň. Reg. k. s. [8]) Arch. gub. DZ. 88323. [9]) DZ. 57 B 15 a 20. [10]) Arch. gub. Reg. k. s. [11]) Reg. k. s. [12]) DZ. 18. N 10, 89 D 28. [13]) DZ. 188 N I, Dačický II 138. [14]) DZ. 191 G 22. [15]) Reg. I 195. [16]) Loserth, 6. Pauler Formelbuch 37. [17]) Ref. II 951. 952. [18]) Tab vet. n. 224, Arch. bibl. Praž. Arch. kl. Oseckého [19]) Tomek DP. II 441, 446.

druhý syn *Jodok* držel tvrz Sibřinu ještě v l. 1408—1411.[1]) Syn jeho *Jan* připomíná se v městských knihách Pražských, od r. 1437 držel Sibřinu, kterou měl l. 1434 Milota z Hrušova poručník jeho.[2]) *Jan* si l. 1465 vyprosil nápad po držitelích platu na Sibřině a zemřel[3]) l. 1470 ku konci roku zůstaviv dceru Dorotu[4])

Zdá se, že potom Sibřina prodána. L. 1492 měl ji *Vácslav z Vrabí* před tím pán na Dřevěnicích. Týž se připomíná potom nejednou při rozmanitých bězích. Asi l. 1520 neb něco později dělili se synové jeho; Jetřich obdržev na díl Sibřinu prodal ji *Adamovi Vrabskému*, což se stalo před r. 1527.[5]) Tento seděl na Sibřině ještě l. 1544 a následoval po něm *Hynek* tuším syn a to již před r. 1555.[6]) Týž zastavil tvrz Sibřinu *Vácslavovi Crkovskému* z *Zahrádky* a tento Bohuslavovi a Karlovi bratřím Horňateckým[7]) a tito zase l. 1573 *Zikmundovi Vrabskému*[8]) Tento měl kromě toho ještě jeden díl neznámého původu a postoupil statek Sibřinu l. 1578 *Johance Chodourové z Vrabí*[9]) Tuto pak upokojila l. 1579 také nezletilé tety Mandalénu Šarovcovou z Chodův, Alénu a Sobinu, dcery sestry své Kateřiny Vachtlové z Vrabí, vydavši jim dílu ze Sibřiny 3500 kop m.[10]) Od statku prodala l. 1583 tři rybníky a celý statek Sibřinský l. 1587 *Vilémovi staršímu Malovci z Malovic*, jenž jej ke Kolodějům přijojil.[11])

*

Ve vsi **Předboři** (u Jažlovic) bývala tvrz, ale již dávno zanikla. Kdo na ní seděl, není známo. *Vácslav Buk* převedl sem (1389) plat oltáře v kostele sv. Mikuláše Pražském. Tehdá tu seděl Ojíř, jenž l. 1385 nějaký dluh zapsal a l. 1394 zemřel.[12]) L. 1407 připomíná se *Jan Strýc z Předboře*.[13]) Ves ta pak připojena

Půdorys zámku ve Stiříně.

před r. 1526 ke Stiřínu a l. 1614 tu byla tvrz pustá. Později byla Předboř statkem o sobě.

[1]) Lib erect. VIII 11, Rel. tab. II 79. [2]) Arch. č I. II 509. [3]) DD 16 f. 201, 204. [4]) Rel. tab. II 360. [5]) Arch. gub. a kapitulní. [6]) DZ. 5. E 16, 12. B 14. [7]) DZ. 17, Q 22, 18 A 2. [8]) DZ 62. E 1. [9]) DZ. 9 F. 13. [10]) DZ. 65. M 4. [11]) DZ. 23. N 10. [12]) Borový Erect II 298, Arch. Č. 3l. str. 84. [13]) Tadra, Listy Zbraslav. 211.

Zahradní fronta zámku ve Stiříně.

Ve **Stiříně**[1]) stávala tvrz na místě nynějšího zámku v 18. st. vystavěného. Na ní seděl v l. 1395 *Chval*, jenž l. 1411 plat kláštera Benešovského posud ze Zaječic dávaný přenesl na zboží Stiřínské.[2]) Odtud nevíme nic o Stiříně až do 16. st. L. 1527 prodala Žofka z Dubče poručnice sirotků *Mikuláše z Pytkovic* tvrz, dvůr a ves Stiřín s vesnicemi *Mikuláši Šorfovi* měštěnínu Nového města Pražského.[3]) Ten se odtud psal *ze Stiřína*, obdržev snad na to majestát.[4]) Po něm následoval *Štěpán*, bezpochyby syn, jenž zemřel l. 1583 zůstaviv syna *Mikuláše* nevelmi zdravého rozumu.[5]) Tento odprodal l. 1604 se synem *Janem Štěpánem* ves Strančice[6]) a zemřel nedlouho potom. Dotčený jeho syn držel Stiřín do r. 1614. Tehdá prodal statek Stiřínský *Vilémovi Mikuláši Mošaurovi z Valdova* na Dobřejovicích.[7]) S těmito statky Stiřín byl spojen až do r. 1624. Tehdá *Jiří Aleš Mošaur* oddělil od něho statek Předborský, jejž si ponechal k Dobřejovicům a ostatek prodal *Kateřině Kořenové* rozené *Osterské ze Sulevic*.[8]) Jak se zdá tato nezaplatila a proto jí prodej ani ve dsky vložen nebyl. Vilém Vok Víta ze Rzavého a manželka jeho Lidmila z Březí dostali Stiřín se statkem Dobřejovským a prodali jej l. 1629 *Štěpánovi Beníkovi z Petršdorfu*.[9]) Týž zemřel před r. 1635 zůstaviv vdovu Kateřinu ze Skuhře a pět nezletilých dětí. Pro velké dluhy zemřelého přišel Stiřín do prodeje. Přejal jej Jindřich Jakub Paradys a držel za zlých let 1645—1648.[10]) Postoupil ho sice zase l. 1654 Janovi Danielovi Beníkovi, ale když tento neplatil, ujal jej zase Martin Jindřich Paradys a prodal l. 1663 servitům u sv. Michala v Praze.[11]) Ti prodali Stiřín již. l. 1666 *M. Eleonoře* ovdovělé *Valdštejnové* roz. *z Rafalu*, která l. 1670 zemřela. Dědici jejími byl otec a nezletilý syn.[12]) Jménem těch statek l. 1671 prodán. Koupil jej sice *Jan Krištof Otto z Ottenfeldu*,[1]) ale hned jej prodal *Heleně Barboře Hozlaurové* roz. *z Adlersheimu*. Tato upadla brzo ve dluhy a Stiřína nabyl první věřitel arcibiskup Ferdinand, který jej (1675) *klášteru u sv. Mikuláše* v Praze odkázal.[2]) Po jedenácti letech koupil jej *Zikmund Leopold Šmidl ze Šmiden* (1686) a držel jej do smrti (1698). Když l. 1699 pozůstalost jeho dělena, dostal Stiřín syn *Frant. Karel*,[3]) ale prodal jej l. 1700 *Janovi Ignácovi* hraběti *Millesimo*.[4]) Sídlem vrchností byl Stiřín až do r. 1850.[5])

*

Hodinu na jih od farní vsi Popovic jest ves **Lojovice**, v níž tvrz od starých dob bývala. Rozšířením tvrze vznikl l. 1750 zámek. Ves připomíná se již l. 1318.[6]) L. 1388 odumřel tu statek po Mikšovi a zůstala po něm sestra Kunka.[7]) L. 1391 připomíná se *Mikuláš Sulkův* syn z Lojovic rčený *Sobek* jinak *Pater*.[8]) Týž stal se později měšťanem Většího města Pražského a zapsal l. 1423 statky své Lojovice, Nespery a Klenový *Janovi Rezkovi* ponechav jen jistý díl dceři Lidmile. Rezek jsa jen jako poručník učinil l. 1429 porovnání s Vaňkem Rakomerdou z Krsovic a Janem, syny Hynkovými z Lojovic o práva, jež si pokládali k Lojovicům podlé pozdějšího zápisu Mikšova a když l. 1433 převedl na sebe také právo, které patřívalo neb. Kateřině sestře Mikšově, vzdal Lojovice (1436) Lidmile, jež zatím byla let svých došla.[9]) Z pozdějších pamětí dovídáme se, že l. 1447 *Prokop z Břežan* a l. 1458 *Chval z Mlékovic* měli statky v Lojovicích a *Matěj z Lojovic* držel l. 1450 s jednotou Poděbradskou.[10]) Od počátku 16. století drželi Lojovice *Břízští z Břízy*, zejména l. 1509 *Petr*,[11]) jenž l. 1542 na tvrzi, dvoru a vsi Lojovicích a přísl. Mandaleně Břízské z Vlkova manželce věnoval.[12]) Podědili po něm synové *Jan*, *Václav*, *Přibík*, *Albrecht* a *Adam*, kteří Lojovice l. 1554 drželi.[13]) L. 1562 prodali Lojovice s vesnicemi *Anně Břízské z Losu*.[14]) Tato vdala se po druhé za *Filipa Mošaura z Valdova*, jenž s ní na Lojovicích seděl a pro své nepokojné chování v rejstřech soudních se připomíná.[15]) Anna zemřela l. 1598 odkázavši Lojovice *Alžbětě* vdané *Beřkovské*, dceři své z prvního manželství.[16]) Tato přikoupila l. 1614 statek Radějovský s několika vesnicemi.[17]) Všechno jmění své poručila l. 1616 Jindřichovi manželu svému, ale když tento před ní umřel, odkázala Lojovice l. 1622 *Mikuláši Beřkovskému z Šebířova na Košeticích*.[18]) Tento za konfiskace ponechán v držení Lojovic, ale prodal je l. 1627 *Krištofovi Vratislavovi z Mitrovic*.[19]) Tento pán držel Březinu a Dirný a zemřel l. 1645 odkázav Lojovice *Frebonii z Pernšteina*, poněvadž ho často v nemocech opatrovala.[20]) Tato držela Lojovice jen rok, ze-

---

[1]) Píšeme Stiřín a nikoliv Stiřín držíce se Sedláka (Farní osada Velké Popovice), jenž znal výslovnost lidu. [2]) Arch. bibl. Praž. Lib. erect XIII a 190. Část Stiřína patřila k Popovicům. [3]) DZ. IT 3. [4]) Bezpochyby koupil Stiřín již dříve, (l. 1627 ve dsky vložen) a dostal majestát od krále Ludvíka. [5]) DZ. 21. L 24. [6]) DZ. 178 G 16. [7]) DZ. 187 G 11. [8]) Arch. mus. Reg. k. s. [9]) DZ. 297 D 20. [10]) Reg. kom. s. [11]) DZ. 314 G 10, Sommer Kaurz. 135. [12]) DZ. 317 T 8, 115 B 9.

[1]) DZ 389, G 10. [2]) DZ 389 O 21, 115„ F 18, Sommer, [3]) DZ. 80 J 27 – K 16. [4]) DZ. 407, E 15. [5]) Držitelé 18 a 19. st. podrobně u Sommra. Viz Soupis Vinohr. na str. 144. [6]) Tab vet. n. 176. Viz Soupis Vinohradska na str. 104. [7]) DD. 13 f. 198. [8]) Lib. erect. XII. 67. [9]) Kniha III. Většího m. Praž. [10]) DD 33 str. 268, 284, arch. Třeboň. [11]) Arch. č. VI. 321, reg. kom. soudu. [12]) DZ. 1. G 2. [13]) Paprocký o st. ryt. 277. [14]) DZ. 14. K 21. [15]) Reg. kom. s. [16]) DZ. 128 J 13. [17]) DZ. 187. E 26. [18]) DZ 138. C 30, 140. L 5 [19]) Bílek, Děje konf. DZ, 294. F 25. [20]) DZ. 148. P 21.

mřela l. 1646, odkázavši Lojovice a Kostelec u Křížků *Evě Frebonii Lemairové* roz. z *Pernthalu*. Když tato l. 1669 zemřela, uvázal se manžel *Jakub Lemesre z Malého Grynberka* v poručenství nad dítkami,[1]) které se psaly Lemejer neb Lemair. Dítky tyto byly Karel. Jakub, Jiří, Jan, Max, Leopold, Frebonie a Kateřina Terezie. L. 1690 dědici ujali Lojovice a l. 1695 koupila je od nich Kateřina s manželem svým *Frant. Ignácem Kalhartem* ze *Šternfeldu*.[2]) Pro snadnější zaplacení prodali Kostelec Frebonii. L. 1710 koupil Lojovice učený lékař *Jan Frant. Löw* z *Erlsfeldu*, jenž l. 1725 zemřel.[3])

Zámeček v Lojovicích před přestavbou.

*

V **Křivé vsi** bývala tvrz asi ve 14. a 15. století. Ve 13. st. patřila ves tato klášteru sv. Jiří na hradě Pražském.[4]) Později tu seděli zemané, l. 1318 *Jindřich*, ok. l. 1360 *Radslav* a l. 1396 *Petr*.[5]) *Mikeš* spečetil l. 1415 stížný list ke sboru Kostnickému, ale zemřel ok. l. 1417 a zboží jeho v Čími, Nechvalicích, Předbořicích a Trhařově spadlo na krále.[6]) Po téže vsi psal se také l. 1477 *Daniel;* jeho erbem byl štít napříč poloviční.[7]) Tehdá neb nedlouho potom tvrz zanikla a ves patřila ke statku Zaječickému. L. 1577 oddělena od něho a dána za díl *Hynkovi Hrzkovi ze Mšena* i s »městištěm, kdež tvrz bývala«, avšak l. 1579 prodána k Lojovicům.[8])

*

Ve vsi **Mokřanech** stávala také tvrz. Ves tuto (z části) a dvůr držel l. 1414 *Beneš z Řepčic* snad ji koupiv nedáno před tím.[9]) K Řepčicům patřila ještě l. 1456. Tvrz pustá a dvůr p. v Mokřanech patřily r. 1542 k Lojovicům a stále zůstávaly při nich.

*

Nedaleko Stiřína jest ves **Řepčice**, jejíž tvrz již dávno zanikla. Ves byla l. 1228 a 1233 v držení *kláštera Svatojirského*.[10]) L. 1406 držel tvrz zdejší *Filip Lant z Kostelce* lovčí královských lesů a protože mu král Václav učinil dobrodiní, nabídl mu Řepčice k manství a k službě jedním střelcem k Pražskému hradu.[11]) Ale s manství rychle sešlo. Již l. 1410 měl je *Beneš* (vlastně *z Malikovic* řečený), jenž byl l. 1410 a 1414 arcibiskupským purkrabí na Řečici.[12]) L. 1412 věnoval na tvrzi Řepčicích manželce Jarce a l 1414 přidal jí věna na Modřanech.[13]) L. 1415 směnil zboží Řepčické s *Václavem Frenchátem z Chlumu*, dostav za ně *Paběnice*.[14]) Když l. 1438 odúmrť po Jarce provolávána, držel *Jan Ratajský z Ovesných Rataj* nějakou část tohoto zboží. Pře o odúmrť protáhla se až do r. 1455, kdež přisouzena vladykám z Košíně a l. 1456 Jan z Košíně zveden na Řepčický statek.[15]) Řepčice přikoupeny pak k Lojovicům a za vlády Lojovských vladyk tvrz zpustla. V l. 1542—1562 připomíná se ještě tvrz pustá Řepčice v zápisech Lojovského zboží.

*

[1]) DZ. 115 A 9. [2]) DZ. 404.|C 21, 479. B 25. [3]) Cstatní posloupnost ve spise G. Sedláka Farní osada Velké Popovice. [4]) CDB. II. 421, Reg I. 380. [5]) Tab. vet. n 233, Rel. tab. I. 71, Tadra A. J. III. 406. [6]) Arch. Český III. 189. DD. 15 f. 164, 327. [7]) Arch. kapit. [8]) DZ 63. E 15, 64 G 9. [9]) Rel. tab. II 109. [10]) Reg. I. 336, 380. [11]) DD. 22 str. 156. [12]) Rel. tab. II, 77 arc. bibl. Praž. [13]) Rel. tab. II. 88, 109. [14]) Rel. tab. II. 120. Viz Arch. č. VI. 48. [15]) DD 15 f. 130, 23 p. 174.

Velké Popovice nazývaly se dříve Adamovice aneb Adamovy Popovice, v 18. st. také Duchovní Popovice.[1]) Tvrz stávala při samé vesnici na ostrohu vršku řeč. Daleška. Na tomto nevysokém vršku jest pěkně zachovaný příkop objímající tvrziště řeč. »Na hradě« asi v podobě vejčité. Pod tímto tvrzištěm na straně ke vsi jest rybník a též západně od tvrziště byl rybník. Za příkopem, který je přerušen jen tam, kde jest rybník a kde jest bok vršku srázný, je na Daleškách rovinka a za ní vršek vynikající nad ni. Na něm nejvýše jsou zříceniny kaple z cihel v 18. stol. vystavěné; tento čtverhran J. Sedlák ve své monografii pokládal mylně pa zbytky tvrze. V l. 1358—1379 byl zde pánem jakýsi *Otík*. On a l. 1380 *Jimram z Říčan* připomínají se jako patronové kostela zdejšího,[2]) Poslední byl bezpochyby jen poručníkem *Miloty* tuším Otíkova syna. Ten zemřel l. 1400 a manželka jeho Eliška čtvrtý den po něm.[3]) Následoval po něm syn *Otík*, jenž tuším brzo po nich zemřel. L. 1408 je řeč o mrtvém Otíkovi, ale není zřejmo kterém.[4]) V držení Popovic následoval *Jan ze Zrnče*, ale prodal je okolo l. 1411 *Janovi Midretovi* z Prahy.[5]) Po tomto následoval *Jan Záhora ze Záhorkovic*, jenž asi l. 1417 zemřel. Zboží jeho Popovice, Nedobrovice a Stiřín spadly na krále, jenž je Mikuláši Poratkovi písaři hradu Orlíka v manství Vyšehradské udělil.[6]) L. 1420 byly Popovice v moci nepřátel kalicha (snad Jana Matrovce kanovníka Boleslavského a faráře v Kounově, jenž sem l. 1469 kněze pod jednou podával). Proto Táboři po dobytí Vyšehradu vytáhli k Popovicům, k nimž také přibyl Mikuláš z Husi a tvrze dobyli.[7]) L. 1433 měl býti odpraven *Čeněk ze Sendražic* odsouzený Novoměstskou radou pro loupeže. Když byl veden k šibenici, panna Markéta, dcera paní Anny, vdovy Lomnické seděním na Popovicích s mateří svou a jinými paními hlasitým kvílením uprosila konšelů a obce, že mu byl život darován a on Markétě k manželství zaslíben.[8]) V l. 1444—1448 připomíná se ve zdejší krajině *Jan Hájek z Popovic* bezpochyby držitel tvrze.[9])

[1]) Viz J. Sedláka Farní osada Velké Popovice. [2]) Lib. conf. [3]) DD 14 f. 250. [4]) Lib. erect. VIII. 51. [5]) Lib. erect IX. O 6, Rel. tab. II. 84. [6]) DD 15 f. 163. [7]) Tomek IV. 116.[8]) Tomek IV. 572, arch. Č. III. 506. [9]) Arch. Č. III. 530, ČČM. 1827, 3. 79.

Za neznámé doby *obec Nového města Pražského* nabyla Popovic a zdejší tvrz, která stávala na Dalešce nad rybníčkem, zpustla.[1]) L. 1547 přišla o své statky a král Ferdinand prodal pak ves Popovice s několika jinými vesnicemi (1548) *Jiříkovi z Krejštanu.*[2]) Tento vyzdvihl v Popovicích novou tvrz s dvorem a prodal pak statek Popovský (1560) *Albrechtovi Hysrlovi z Chodů.*[3]) Popovice měly odtud stejné držitele s Cholupici a Kunratici až do r. 1597. Tehdá prodal je *Jindřich Hysrle* paní *Markétě Mošaurové z Harasova* na Dobřejovicích,[4] která je držela do smrti. Zemřela l. 1643 a pohřbena v Čestlicích.[5]) Dědici jejími byli syn *Vilém Mikuláš* a vnuk *Jiří Aleš*, tento pak po smrti onoho sám. Jiří Aleš nemaje potomků odkázal všechny statky přátelům a Popovice zejména manželce své *Anně Marii ze Slavic.*[6]) Tato vdala se po druhé za *Hynka Meceradi z Reichenvaldu*, jemuž dceru darovala. Když matka a dcera zemřely, zdědil otec statek od nepřítele vypálený a vyloučený, tak že vše bylo pusto. Statek ten prodal l. 1641 *klášteru Strahovskému*[7]) Tento jej koupil pro svů seminář na Starém městě Pražském, ale zase jej prodal l. 1671 *klášteru u sv. Mikuláše*[8]) Ten měl Popovice až do svého zrušení (1875). Až do r. 1842 byly samostatným statkem a pak připojeny ke Stiřínu.

*

Nedaleko Stiřína jest ves **Brtnice**. Na tvrzi a celé vsi Brtnici měla Markéta vdova po Mírkovi věno, když pak l. 1384 zemřela, spadlo na krále. Vyprosil si je *Mikeš Kolovrat z Myšlína* a zveden na ně.[9]) V držení Brtnice jako i zboží Myšlinského následoval po něm *Vykéř z Jenišovic* odjinud *z Myšlína*, jenž byl mrtev již l. 1401 zplodiv synáčka *Vykéře* pohrobka, jenž se teprve nějaký čas po smrti otcově narodil. Poněvadž se o narození pravého dědice nevědělo, pokládána Brtnice za odúmrť, až teprve dokázáno, že Brtnice spravedlivě náleží mladému Vykéřovi.[10]) Brtnice zůstala při zboží Myšlínském i po smrti tohoto Vykéře a nachází se také r. 1454 v seznamu zboží, jež po něm na krále spadlo.[11]) R. 1450 připomíná se *Matěj z Brtnice* jako jednotník strany Poděbradské.[12]) Že tvrz zpustla za vlády Myšlínských, nelze pochybovati.

*

Ve vsi **Sedobrovicích** (stč. Sědobrovicích) nedaleko Popovic snad také byla tvrz, neb k r. 1417 píše se, že byly v Popovicích, Sedobrovicích a Stiříně tvrze, ale není doloženo, jestli tak bylo ve všech. Z vladyk připomínají se 1383 sirotci po n. *Hrzkovi*[13]) a l. 1408 *Jan Záhora z Záhorkovic*, jenž l. 1417 zemřel.[14]) Sedobrovice patřily v 16 st. dílem k Popovicům, dílem k Stiřínu.[15])

*

Městečko **Pyšely** bývalo ode dávna vladyčím statkem a také tu bývala tvrz, která na místě zámku v 18. století vystavěného stávala. L. 1295 byly sídlem *Předborovým*[16]) Ke kostelu zdejšímu podávali l. 1358 *Mareš, Mladota* a *Ješek ze Lhoty.* Dotčený Mareš neb Martin (l. 1361 spolupatron v Poříčí) měl syna *Odolena* a dceru *Dobru*[17]) Odolen Pyšelka, jenž jen část Pyšel držel, byl l. 1382 členem bratrstva s kroužkem a kladivem[18]) a jak se zdá nějaký čas potom se vyprodal; l. 1387 byl purkrabí na Lipnici,[19]) obdařil l. 1388 klášter Ostrovský a l. 1390 faráře Slapského,[20]) l. 1399 byl v jednotě panské a ještě l. 1407 purkrabí na Lipnici a poručníkem dědičky.[1]) Kromě jeho statku byly tu ještě některé drobné statky, kteréž v l. 1381—1383 zcelovány od *Čeňka z Pyšel,*[2]) jenž tu pak seděl sám třetí podávaje (1386) ke kostelu s Přisnakem z Ledec a Řehořem měšťanem Pražským.[3]) Čeněk smířil se l. 1391 s farářem zdejším o některé sporné věci a podával sem l. 1410 s Janem z Ledec nového faráře.[4]) Ještě l. 1433 se připomíná, ač není-li to jiný Čeněk.[5])

Rozdělení na dvě zboží potrvalo i potom. L. 1444 byli tu pány *Petr Kule z Věřic* a *Jan z Blaženic*; onen se také l. 1462 připomíná[6]) a l. 1474 vyprosil si odúmrť po nějakém Václavovi z Pyšel.[7]) Ke konci téhož století vládl tu *Jan Kule,* jenž tuším Pyšely zcelil. Poslední tohoto rodu na Pyšelích byl *Jindřich*, jenž obdržel l. 1528 mocný list. Postoupiv Pyšel tvrze s příslušenstvím *Ondřeji Nebřehovskému z Nebřehovic* a *Kateřině z Dubé*, jeho manželce, podržel si jedině Pětichvosty a ty jim také l. 1546 odkázal.[8]) Ondřej uvázav se v Pyšely po r. 1586 seděl tu ještě l. 1577,[9]) ale l. 1586 byl již mrtev a na Pyšelích seděla druhá jeho manželka Anna z Boudesína.[10]) Měla něco statku manželova od něho jí odkázaného a žila na něm s druhým manželem Ernfrydem z Minkvic (1583), s nímž nespokojence, kteří odpírali pořízení Ondřejovu, sumou 1100 kop míš. odbývala.[11]) Avšak před r. 1586 dosáhl Pyšel *Karel Mracký z Dubé*, strýc Kateřiny, a oženiv se l. 1587 s Maruší purkrabínkou z Donína jí na zámku Pyšelích a panství věnoval.[12]) Týž l. 1608, když arcikníže Matyáš ku Praze táhl, velkou škodu od hejduků vzal; neb mu zámek vytloukli, mnoho dobytka pobrali ano i mrtvé tělo manželky obloupili.[13]) V povstání měl účastenství a boje se pokuty l. 1623, ač byl 70 let stár, ke katolické víře přestoupil a nedlouho potom zemřel. Pro tu příčinu statky jeho Pyšely a Svojšice, ač byly již zkonfiskovány, navráceny *Dorotě Marii* sestře zemřelého a *Karlovi Eusebii*, vnuku jeho (synu po Jindřichovi, jenž před otcem zemřel.[14]) Karel Euseb ujav později dotčené statky prodal Pyšely l. 1640 dotčené tetě Dorotě.[15]) Tato zemřela l. 1642 odkázavši Pyšely a Zalešany tetě své *Alžbětě Dorotě Lambojové* roz. z Mitrovic.[16]) Po této († 1679) dědil oba statky *Frant. Antonín* hrabě *z Haleveilu* syn její[17]) a držel je až do smrti. Avšak na Pyšelích již od dob pánův z Dubé byly velké dluhy a když se mladí hrabata Josef Karel a Frant. Jakub pány stali, věřitelé na zaplacení tak nastupovali, že jim Pyšely l. 1717 odhádány.[18]) Dostaly se pak hrab. *z Bissingen*, po nich je zdědil *Antonín Moračický z Paběnic.* Tento vystavěl tu l. 1780 nový zámek na místě bývalé tvrze. Syn jeho Jan l. 1810 Pyšely prodal.[19])

*

Ve vsi **Zaječicích** u Pyšel byla tvrz ode dávna. Snad byla ves l. 1194 sídlem Martinovým.[20]) Část její držel l. 1364 *Oldřich z Říčan*, jehož syn Jimram l. 1394 bezdětek zemřel. Ke statku připovídal se *Oldřich z Říčan a z Úhlišť* jako pravý dědic, ale držel jej potom (1400) s bratřími *Mikulášem a Janem.*[21]) Část ta zůstala pak v držení pp. z Říčan až do druhé polovice 15. století. Na druhé části seděl l. 1394 jakýsi *Václav*. Odtud také pocházeli *Hereš* (1395—1399) a *Aleš* (1395—1401),

---

1) Sedlák na str 12. 2) Pam arch. X. 466 3) DZ. 56 G 10. 4) DZ. 128. A 14. 5) Method. X. 92, DZm. 237. D. 25. 6) DZ 142. G 30. 7) DZ 301. Q 18. 8) DZ. 389 J 3. 9) DD 13 f. 196. Arch. Č. 31, 316. 10) DD 14 f. 251. 11) DD 16 f. 354. 12) Arch. Třeboňský. 13) Arch. č. 31, 316. 14) Lib erect. DD 15 f. 163. 15) V 17. a 18. st říkalo se Všedobrovice. 16) Reg. II 725. Viz Soupis Vinohradska 158. 17) Manželku Martina z Trnové a držitelku Korkyně. 18) Arch. universitní. 19) DD 13 f. 153. 20) Rel. tab. I. 577, Lib. eterc XII 108,

1) Arch. Č. I. 61, Pangerl H. U. 244. 2) DD 13 f. 189, 195. Rel. tab. I. 491. 3) Lib. conf. 4) Lib. erect. conf. 5) Arch Č III 506. 6) DD 61 str. 356, Arch býv. dvoský. 7) DD 16 f. 151. 8) DZ. 8 A 18, DZm 220 A 21. 9) Arch zemský. 10) DZ. 89 L 1. 11) DZ 66. H 17. 12) DZ 23 C 25. O 5. 13) Březan P. V. 233. 14) Dačický I. 292, Bílek Konf. 15) DZ 147. A 17. 16) DZ 147. Q 17. 17) DZ 479. A 16. 18) DZ 159. A 21. 19) Sommer na str. 118. 20) Reg. I. 189. 21) Lib. conf. DD 13 f. 210, Acta jud.

bratří, držitelé Předhradí a Pňova (viz XII. díl) a *Alšík*, syn Alšův, jenž ok. l. 1415 zemřel. Jiný *Hereš ze Zaječic* připomíná se l. 1410.[1]) Z následujících let je málo o Zaječicích známo. Zdali odtud pocházel Všech, který l. 1448 vpadl do Prahy, není známo. Jisto jest, že l. 1462 držel část *Jan Přezlecký ze Sluh*, koupiv ji od *Diviše z Říčan* a na druhé části že seděl l. 1465 *Heřman ze Sulic*. Oba měli spolu l. 1465 spory.[2]) Na počátku 16. st. měli Zaječice *Burjan*, *Václav a Albrecht* bratří *Proskovci z Velené* a když se l. 1511 rozdělili, měl je Albrecht až do r. 1539, kde tvrz Zaječice s vesnicemi prodal.[3]) Koupila je *Barbora Valdšteinská z Bozkovic*, ale zase je prodala 1548 *Mikuláši Bruknárovi z Brukšteina*.[4]) Tento držel Zaječice do r. 1553 a pak je směnil s *Jiříkem Hrzkem ze Mšena* za Velkou Bašť.[5]) Tento věnoval l. 1553 na Zaječicích manželce své Voršile Osterské ze Sulevic.[6]) L. 1577 oddělil syna svého *Hynka*, dada mu za díl ves Křivou;[7]) Zaječice měly zůstati druhému synu Albrechtovi a měl z nich bratrovi ještě 750 kop vydati. Ale jak se zdá i Jiřík i Albrecht zemřeli nedlouho potom a Hynek ujal Zaječice.[8]) Avšak ten prodav l. 1579 Křivou prodal později i Zaječice, které již l. 1587 k Pyšelskému statku patřily.

*

Kde je hájnice **Božešice** u Babic a Ladevce, stávala ve 14. a 15. st. tvrz, dvůr pop. a ves. Zde byl r. 1352 pánem *Mikuláš* místokomorník, jenž podával l. 1360 s jinými kněze do Ledce.[9]) Později měl Božešice Petr Podnavec farář v Klokotech, drže k tomu několik vesnic okolních. Když l. 1380 zemřel, spadlo to vše na krále, jenž je daroval *Soběhrdovi z Nechvalic;* ten pak na ně l. 1382 zveden.[10]) V l. 1403—1405 držel též zboží *Jindřich Štěpánovec v Vrtby*.[11]) Za husitských válek seděl tu *Janek Pecman*, po němž je ujala vdova Dorota, ale musela téhož zboží postoupiti *Václavovi* bratru Jankovu (1426) a spokojiti se věnem.[12]) Tehdá se tvrz naposled připomíná. Zpustla i se vsí ve válkách za krále Jiříka a zůstal tu jen dvůr, který zanikl bezpochyby v 17. st. Dvůr a dvě chalupy koupil l. 1591 *Karel Mracký z Dubé* a připojil je k Pyšelům.[13])

*

Nedaleko od Jílového jest zámeček založený ke sklonku 18. století. Před tím stával **Hrádek** několik kroků odtud dále k východu, jak lze posud znáti. Jméno své obdržel Hrádek buď od pradávné ohrady aneb od opevněného dvorce. Hrádek sice patřil ode dávna k šosu města Jílového, to však nevadilo, že mohl býti opevněn, Máme sice tištěnou listinu, že kníže Břetislav l. 1045 daroval hrad Hrádek klášteru Ostrovskému, ale zápis ten nepatří ani do druhu tak zvaných podvržených listů, nýbrž jest holý výmysl z konce 18. století.[14]) Němci Jílovští dali Hrádku jméno *Nusperk*; tak jej nazýval i kněz Johánek Šimonovic z Prahy, když jej prodal *Jakubovi Srbovi* z Budišína pícníku královu.[15]) V 15. st. Hrádek zpustl byv bezpochyby za válek náboženských vypálen a přestal být i pevností. L. 1484 koupili jej *Václav Holec z Květnice* a *Hron z Porlčí* od Jiříka od Ptáka. V rodě Holcův zůstal až do r. 1420, kdež *Vilém Kostka z Postupic* stvržil pustý dvůr Hrádek. Kromě toho měl doly na horách zlatých Jílovských a mlýn Žampašský. Když l. 1522 zemřel, prodán pustý Hrádek *Jaroslavovi Konarovskému z Libanic*.[16])

[1]) DD 14 F 213. Odpíral provolání Štok. [2]) Rel. tab. II 342. [3]) DZ. 250. H 8. [4]) DZ. 47. H 20. [5]) DZ. 10. K 25. [6]) DZ. 11 E 2. [7]) DZ. 63. E 15. [8]) Tak lze souditi, že se v tituláři l. 1589 na Zajeicích píše. [9]) Rel. tab. I. 68, Lib. conf. [10]) Arch. Český 31, 135. [11]) Lib. conf. Arch. Č. I. 395. Rel. tab. II. 16. [12]) Arch. Č. 26, 29. [13]) DZ. 1084 K 24. [14]) CDB. I. 354. [15]) Tadra, Acta jud. IV. 142. [16]) Archiv Kutnohohorský.

Po celé 16. st. byl Hrádek pustým. Byl majetkem známého dobrodruha Kelleye, po jehož pádu prodán k Břežanům. Od konce 17. století byl v držení městských rodin. V 18. st. nabyl ho známý badatel *Karel Josef z Bienenberka*, hejtman kraje Kouřimského, jenž vystavěl nynější zámeček a dal mu jméno Včelní Hrádek.[1])

*

Nynější zámek v **Dobřejovicích** povstal z bývalé tvrze. Ves stála již l. 1309 a byla statkem *Bohuslavovým*. *Kuneš z Dobřejovic* čte se l. 1361 a 1362 mezi patrony kostela Říčanského. L. 1380 držel ves zeman *Bartoloměj* a *Štěpán z Klučova* měl tu dvorec.[2]) *Jindřich* jakýsi daroval l. 1391 plat v Dobřejovicích faráři Čestlickému na záduší manželky své Anny.[3]) L. 1472 prodal *Bedřich Ojíř z Očedělic* statek Dobřejovice *Oldřichovi z Konipasu*.[4]) V l. 1528—1531 držel Dobřejovice *Václav Mutrplos z Sedražic*;[5]) týž prodal potom tvrz, dvůr a ves Dobřejovice a pustý dvůr Modletice *Janovi Zapskému z Zap*.[6]) Tento zemřel l. 1542 a syn jeho *Oldřich* prodal Dobřejovice l. 1549 *Jiříkovi Mošaurovi z Valdova*.[7]) Tento byl l. 1572 s poselstvím v Polště a l. 1579 věnoval na Dobřejovicích druhé své manželce Markétě z Harasova.[8]) Jiřík zemřel l. 1592 zůstaviv syny *Adama* († 1610), *Mikuláše*, *Viléma* a *Jáchyma* (1612).[9]) Vdova Markéta nějaký čas Dobřejovice spravovala.[10]) Vilém držel Dobřejovice l. 1615 a po něm *Jiří Aleš Mošaur*, jenž dětí nemaje odkázal Dobřejovice mateři své *Lidmile* a jejímu druhému manželu *Vilémovi Vokovi Vítovi ze Rzavého*.[11]) Zemřel l. 1627 a pohřben v Čestlicích vedle svých předků. Vilém Vok zemřel l. 1640 a následoval po něm syn *Mikuláš Aleš*, jenž držel také Chotoviny a Odlochovice. Přečkav jediného svého syna odkázal Dobřejovice svým dcerám *Polyxeně Lidmile* Malovcové a *Lidmile* Lobkovské a zemřel l. 1675.[12]) Dědičky prodaly Dobřejovice (1677) *Adolarovi z Věžník*.[13]) Když tento l. 1688 zemřel, vdova Klára roz. Geraldinka statek na sebe převedla, ale l. 1684 postoupila jej synu svému *Michalovi Františku*, který jich však jen dvě léta podržel. Kupcem byl *Vojtěch Jiří Voračický z Paběnic*.[14]) Ale po jeho smrti statek (1688) prodán. Koupil jej *Kryštof Frant.* hrabě *Vratislav z Mitrovic* a držel jej do smrti. Syn jeho *Jan Václav* prodal Dobřejovice (1695) *Julianě Dorotě* hraběnce *Přehořovské*. Od ní nabyl téhož statku směnou za Petrovice manžel její Frant. Karel Přehořovský (1700), ale ještě téhož dne prodal Dobřejovice s připojenými statky *Karlovi Arnoštovi* hrab. *z Valdšteina*. Týž Dobřejovic dlouho nepodržel a následoval l. 1710 *Jan Kašpar Gynter ze Sterneka*, jehož rod tu do r. 1760 seděl. T. r. koupeny Dobřejovice pro arcibiskupství.[15])

*

Jihozápadně od Dobřejovic jest ves **Psáře**. Tvrz tu bývala od starodávna. Ves se již l. 1228 jako statek *kláštera sv. Jiří* připomíná.[16]) Později tu byly drobné statky a část vesnice patřila l. 1342 klášteru Zbraslavskému.[17]) Dvůr a část vsi držel l. 1391 Joklík měšťan v Jílovém,[18]) plat odtud bral Hanuš Vaisman též z Jílového až do r. 1397. L. 1398 seděl tu *Kolman ze Křikavy* nazývaje se ze *Psář*.[19]) Týž si vyprosil l. 1416

[1]) Více v pamětech Jílového od Leop. Čiháka. [2]) Reg. II. 952, Lib. conf. visit. Viz Soupis Vinohr. 11. [3]) Lib. erect. XII. 112. [4]) DD 25. C 3. [5]) Reg. k. s. Roudnický arch. [6]) DZ. 8. M 5. [7]) DZ. 5. F. 12, 8. R 17. [8]) Břežanův Vilém 192, DZ. 20. L 4. [9]) DZ. 26. H 27. [10]) VUSp. 1898 II. 38. [11]) Rozvrž. sb. 30, DZ. 142 G 30. [12]) DZ. 478 D 22. [13]) Bienenberg III. 47. [14]) DZ. 398. Q 12, 390. D 6. [15]) Bienenberg III. [16]) Reg. II. 132. [17]) Emler Urb. 310. [18]) Rel. tab. I. 539. [19]) DD 14 f. 127, DD 18.

odúmrť po Přibíkovi z Malkovic, jenž měl plat ve Psářích.[1]) Král Václav daroval (1416) dvůr poplužný Psáře pod Jílovým *Vokovi z Valdšteina*, svému vrátnému.[2]) Tento poručil vše zboží své (1423) manželce *Elišce z Říčan* a ta zase je dala l. 1429 svému druhému muži *Mikuláši Kněževskému.*[3]) Mikuláš učinil l. 1449 poručenství o všech svých statcích, zejména i o tvrzi Psářích, které mu Zikmund Sláma odňal,[4]) ale poručníci prodali Psáře *Jiříkovi z Kunštátu* (1450). L. 1453 nabyl téhož statku *Václav Malečovský z Kněžmostu* a postoupil tvrze Psář l. 1454 králi Ladislavovi.[5])

Statek tento spojen je s druhým statkem, který měli Kolmanové od 14. století; tak totiž si vysvětlujeme, že *Jan Kolman z Libře* l. 1518 Psáře držel a l. 1549 tvrz a dvůr Psáry *Václavovi Sluzskému z Chlumu* prodal.[6]) Po něm následoval *Všeslav Liběchovský z Liběchova*, jemuž zde l. 1561 syn zemřel.[7]) L. 1578 prodal Psáře *Markétě Vrabské z Liběchova* a tato l. 1582 *Kryštofovi mladšímu ze Štampachu.*[8]) Nyní se držitelé rychle střídali. Následovali totiž l. 1583 Matyáš Pekárek z Poněšic, l. 1588 Mikuláš Hysrle z Chodův, l. 1289 Sibylla Berkova roz. z Eberšteina a l. 1592 *Václav Homut z Harasova* na Petrovicích.[9]) Psáře zůstávaly odtud po půl století při statku Petrovském. Za té doby tvrz, jak se zdá, zpustla. Statek Psářský pak po synech Václavových Vilémovi a Jindřichovi zdědila *Anna Homutova z Hrušova*, vdova po Václavovi. Od ní koupil jej l. 1650 *Martin Dubský z Vitiněvsi* s Veronikou manželkou, jenž l. 1665 zemřel. Později měl jej *Jan Vilém Skála ze Zhoře*, úředník podkomořího při dskách zemských († 1675), po jehož smrti prodány (1676) *Marii Benikové* roz. *z Olivové hory.*[10]) Část tato koupena pak od kláštera Emauského a připojena ke Štědříku, s nímž se dostala k Dolním Břežanům. Čtyři dvory kmecí patřily do r. 1699 universitě a odtud k Dobřejovicům.[11])

*

V Sulicích bývala tvrz, až do 16. století stávala při samém dvoře poplužném mezi dvěma rybníky, totiž Hořejším a Parkánem. Protože onen jest položen značně výše než dolejší, zřízeny z něho stoky, které tvrziště čtverhranně objímaly a pod ním v jediný tok se spojovaly. Strany stok místy vyzděny. Někdejší příjezd k tvrzi, nasypaný na východní straně, posud lze znáti. Pahorek, na němž tvrz stála, jest přes 8 m dlouhý. Ještě v polovici minulého století bylo tu zdivo, to však vybráno pro stavby ve vsi.[12]) Ves Sulice patřila do r. 1282 klášteru Vilémovskému, jenž ji tehdá biskupovi vzdal. Na tvrzi seděl do r. 1386 *Jan*, jenž to zboží *Vavřinci* synu Martina Kramáře z Prahy a Jaklovi z Jílového prodal.[13]) Onen žil ještě l. 1396, tento zemřel v l. 1392—1396 zůstaviv sirotky *Bohuši* a Markétu.[14]) L. 1427 připomínají se bratří *Petr* a *Jan Košíkové z Sulic* a sestra jich Anna ovdovělá z Pětichvost. Asi v ty časy žil *Přisnak ze Sulic*, jenž na Sulicích manželce Anně věnoval. L. 1457 žil Heřman vnuk její, jenž se na věno to táhl, ale pánem asi byl *Oldřich Medek z Valdeka*[15]) tuším teprve do r. 1460, ale i r. 1480, kdež byl Pražským místopurkrabí.[16]) Nějaký čas potom koupeny Sulice od Pražské obce Novoměstské, po čemž tvrz zdejší zpustla. Když jmění téže obce l. 1547 zabrané rozprodáváno, zanechány v Sulicích tvrz pustá s příkopem a ves celá při Kamenickém zboží. Později stala se samostatným zbožím, ale tvrz již neobnovena. V 16. stol. žila rodina *Slepotických z Sulic*, která z těchto Sulic pocházela.

*

Ve vsi **Kamenici** stála tvrz bezpochyby na místě nynějšího zámku. Z držitelů vesnice připomínají se l. 1266 Ratmír,[1]) 1348 Bohuslav se synem Mikulášem a l. 1522 Mikuláš Podnavec.[2]) Tento žil ještě l. 1363. L. 1364 následoval po něm bratr jeho Bohuněk a podával sem faráře s Havlem Kopaninou. Synové jednoho z nich byli *Petr*, držitel Boželic, jenž l. 1380 zemřel jsa farářem v Klokotech a *Markvart.*[3]) Tento přichází l. 1396 v soukromém jednání. L. 1400 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Annu.[4]) Snad byl synem jich *Markvart*, jenž r. 1407 faráře do Kamenice[5]) podával. Týž prodav Kamenici seděl pak (1411 a 1427) na Nechanicích a potomci podrželi statek Podnavce. Všichni tito Podnavcové od r. 1322 (a snad i 1316) nosili na štítě vlčí hlavu, aneb hlavu vlčího psa.

Kdysi v l. 1407—1410 koupil Kamenici *Ondřej* Štuk Pražan. Podával sem několikráte faráře a zatopiv l. 1418 novým rybníkem pole farní za ně dal slušnou náhradu.[6]) Žil ještě l. 1430, kdež zboží Kamenické dvěma poručníkům zapsal.[7]) L. 1434 byl již mrtev a Kamenici držel syn jeho *Prokop.*[8]) Z potomních osudův Kamenice v 15. století je jen velmi málo známo. Víme jen, že Markvart syn Jana Kameničky měl tu 80 kop věnných zapsaných a že si je po jeho smrti (1462) Vykéř z Jenišovic vyprosil.[9]) Zboží Kamenického nabyla později *obec Nového města Pražského*, která je až do r. 1547 držela. Král Ferdinand zabrav všecko její jmění prodal r. 1550 Kamenice tvrz pustou s dvorem, Kameničky tvrz pustou, Olešovice, Pychotice, Želivec, Sulín tvrz pustou a ves celou *Janovi Frejnárovi z Branova* král. úředníku pomezních cel.[10]) Tento zemřel l. 1556, odkázav Kamenici přátelům svým Janovi Vodochodskému z Branova, Samuelovi Lekšovi z Květné a Pavlovi Žďárskému z Lovče.[11]) Kateřina Branova vdova po Pavlovi získala pro své děti podíly obou ostatních a prodala Kamenici l. 1564 *Prokopovi Otmarovi z Holohlav.*[12]) Od tohoto koupil ji l. 1565 *Samson Křinecký z Ronova* a držel ji do r. 1576.[13]) Tehdá nabyl jí *Čeněk Mičan z Klinšteina*[14]) purkrabě Pražský, jenž l. 1580 dne 8. února zemřel a v Praze v Týnském kostele pochován jest.[15]) Po jeho smrti našlo se tolik dluhů, že přišel statek do prodeje. Koupil jej (1580) *Ladislav starší z Lobkovic* na Chlumci[16]) a rod jeho držel Kamenici až do r. 1629 Tehda ji prodal kníže Václav vladař domu Lobkovského *Pavlovi Michnovi* hrab. *z Vacinova.*[17]). Zůstala pak Kamenice při panství Konopištském až do r. 1643, kdež prodána *Janovi Kryštofovi Kalhartovi ze Šternfeldu.* Tento zemřel l. 1657 zanechav děti nezletilé. Syn *František Ignác* držel Kamenici až do l. 1696, kdež ji prodal Karlovi hrab. Přehořovskému k Dobřejcům.[18])

Poněvadž nynější zámek byl vystavěn v 19. st v tak zvané angl. gotice, zahlazeny při tom poslední zbytky tvrze. Zůstala jen nepatrná část vnějšího opevnění, totiž šestihranná bašta pilíři opřená a na srázné skále proti škole stojící, avšak i její vrchní část byla přestavěna, zarovnána a na obě strany prodloužena směrem někdejších hradeb. Zámek stojí na vysokém návrší,

---

[1]) DD 15 f. 162. [2]) DD 61 str. 387. [3]) Arch. č. III. 283, 501. [4]) DD 25 f. 229. [5]) Lib. III. Vet. urb DD 61 str. 387. 400. [6]) DZ 2. F 6. 9. C 23 [7]) Schaller, Kaurz. 182. [8]) DZ. 63. T 25, 66. B 10. [9]) DZ. 22. B 10, 24, C 29, 25. B 12, 26. T 30 [10]) DZ. 114 H 18, 115. F 12, 392. K 19. [11]) DZ. 406. M 14. [12]) Zpráva p. C Merhouta. [13]) Reg. II. 553, Rel. tab. I. 509, 512. [14]) DD 14 f. 126, Lib. erect. XII. 81. L 1398 tu měl plat Hrd ze Sulic. Viz Rel. tab. I. 579. [15]) Arch. č. III. 499, 506, DD 16 f. 187, Arch. Novohradský. [16]) Rel. tab. II. 390.

[1]) Reg. II. 203, III 328, Tab. vet. n. 175. [2]) Tadra Cancell. Arn. 279, Lib. conf. [3]) DD 13 f. 94, Lib. conf. [4]) Arch. Olešnický, Lib. conf. [5]) Lib. conf. V. 116. [6]) Lib. conf. erect. X. 93. [7]) Výbor staroč. lit. II. 358. [8]) Arch č. III. 509. [9]) DD 16 f. 192. [10]) DZ. 9. H 8 [11]) DZ. [12]) DZ. 56. Q 9. [13]) DZ 57. L 28. [14] DZ. 89. A 14. [15]) Oprav Pam. arch. I 104. [16]) DZ. 66. L 27. [17]) DZ. 296. K 5 [18]) DZ 113. L 11, 148 C, II, 404 D, 14.

k severu a východu dosti strmě spadajícím. Na straně severní byl příkop s náspem, jak lze viděti na obraze r. 1802 malovaném, jenž je v zámku Stiřínském.[1])

*

Kamenička. V panském lese mezi Kamenicí a Těptínem na návrší, které k cestě od Těptína povlovně se sklání, avšak na stranu jižní a jihovýchodní příkře do údolí potoka Kamenického spadá, stávala tvrz, již se posud pojmenováním místa »Na zámečku« vzpomíná. Zřícenin zde není, poněvadž tu bylo již kopáno, avšak zůstala část mohutného valu, mezi nímž a samou tvrzí byl široký příkop. Na valu lze dobře rozeznati, jak skála jeho v tu stranu ke tvrzi byla přitesána, aby byl příkop rozšířen.[2]) Lze za to míti, že tu stála tvrz Kamenička. Z vladyk, kteří tu sedívali, jsou známi 1410 *Havel* a 1417 *Petr*.[3]) V 16. st. patřila tvrz pustá Kamenička ke Kamenici.

*

U vsi **Těptina** (v osadě Kostelce pod křížky) říká se místu Zámeček, což svědčí o tom, že tu bývala tvrz. Na ní seděl *Vyntíř*, jenž před r. 1389 i s dětmi zemřel. Bohuslav Břekovec z Hradnice dědiv po něm zapsal proto dar faře Kamenické na záduší Vyntířovo.[4]) Pak držel Těptín *Jan Podnavec z Těptína*, jenž v l. 1405 — 1408 již na Býkovicích seděl.[5]) Zase pak *Jindřich z Těptína* daroval l. 1410 k faře Kamenické les a to za duši strýce svého Alberta.[6]) Viděti pak, že byl Těptín tehdá rozdělen a díl Vyntířův že patřil ještě l. 1415 Břekovcům, neb Bohuslav Břekovec tu pronajímal popluží.[7]) Týž Bohuslav prodal l. 1417 na dvoru a části vsi Těptína plat Matouši ze Sudic, jenž jej pak zase jinému zapisoval.[8]) Když pak Matouš zemřel, vyprosil si odúmrť po něm Petr Břekovec.[9]) Část ta pak náležela k Ostromeči a připojena ke Konopišti. V 16. st. žil rod *Dýmkův z Těptína*. Předkem jich byl l. 1428 Bohuslav Dýmek.[10])

*

V **Dolních Břežanech** stojí zámek na místě tvrze, která tam stávala ode dávna. Část zámku, zejména věž nad branou je staré zdivo. *Volfram Volfinus* měšťan Pražský prodal tvrz Břežany a ves Lhotu *klášteru Zbraslavskému*.[11]) Týž zůstal v jich držení až do r. 1420 a pak uchváceny od bojovníků pod obojí. Císař Zikmund zastavil tvrz a ves Břežany s třemi vesnicemi (1436) *Benedovi z Nečtin*.[1]) Tento zemřel l. 1455 zůstaviv syny *Jana* a *Buška*, kteří byli ještě l. 1458 nedílní.[2]) Později seděl tu Jan sám a nabyv tří vesnic kláštera Ostrovského obdržel na ně (1475) od opata pojištění, že je má držeti úrok z nich vydávaje.[3]) Od kláštera Zbraslavského dosáhl toho, že mu zboží Břežanské l. 1476 dědičně prodal a žil ještě l. 1480.[4]) Následoval po něm syn *Vácslav*, jenž obdržel l. 1500

Zámek v Dolních Břežanech.

královské potvrzení na své vsi zapsané.[5]) Po něm se připomíná l. 1527 jako pán *Petr Beneda* bratr jeho, jehož synové Jana (1476) dědem svým nazývají. Tito byli *Jan*, *Václav*, *Ludvík*, *Zikmund*, *Albrecht* a *Beneš*. Ti prodali l. 1527 tvrz Břežany s vesnicemi *Janovi staršímu z Valdšteina*, jenž na nich l. 1541 Kateřině z Janovic manželce své věnoval.[6]) Avšak již l. 1546 prodal Jan statek Břežanský *Jetřichovi Špetlovi z Janovic*.[7]) Tento získal později také Novou Libeň a oba

---

[1]) Přisp. p. C. Merhauta. [2]) Podle zprávy p. C. Merhauta. [3]) Lib. erect. VIII. 103 DD. 15 f. 163. [4]) Lib. erect. [5]) DD 15 f. 318, Lib. erect. [6]) Lib. erect. Jan žil ještě 1427 (Rel. tab. II 300). [7]) Arch. Český 28,278. [8]) Rel. tab. II 136, DD 28 f. 106. [9]) DD 16 f. 182. [10]) Arch. Český I. 155. [11]) Arch. bibl. Praž. Viz Soupis Vinohr. na str 5.

[1]) Arch. Č. II. 184. [2]) Arch. Hradecký. [3]) Rkps bibl. Praž. [4]) Rel. tab. II. 370, 380. [5]) Arch. Č. VI. 584. [6]) Reg. k. s. [7]) DZ. 1 A 25, 43 J 12.

statky držel do smrti.[1]) Jeho synové *Burjan* a *Karel* zletilí s bratrem *Janem* nezletilým prodali Břežany a Libeň l. 1573 *Jiříkovi Voděradskému z Hrušova*,[2]) jenž si jen Břežany nechal, Libeň hned odprodav. O konci jeho smutném již vypravováno (XII. 133). Statek jeho všechen po smrti zabrán (1580). Císař ponechal si z nich jen Malešov, ostatní statky vrátil (1581) *Janovi, Jindřichovi, Václavovi* a *Bohuslavovi* synům Jiříkovým. Tito chtíce mateř svou Annu roz. z Dobřenic v příčině spravedlnosti její uspokojiti, prodali jí Břežany za polovici ceny.[3]) Po paní té dostaly se Břežany zeti jejímu *Kryštofovi Želenskému z Sebuzína*, manželu Mandaleny dcery. Přikoupiv Libeň a Cholupice téže manželce své odkázal Břežany do smrti a zemřel l. 1606 v listopadu.[4]) Vdova byla ještě l. 1616 poručnicí.[5]) Ještě l. 1623 byli synové *Gabriel Kryštof* a *Vácslav* nedílní, neb tehdá Gabriel byv k manství odsouzen ohlašoval se k přijetí léna na Břežany a Cholupice.[6]) Avšak když nedlouho potom k dělení přišlo, přijal Vácslav Břežany a Cholupice a Gabrielovi zůstaly Libeň s Chotouní.[7]) Zdraví obou bylo vratké, Vácslav zemřel brzo potom odkázav Břežany bratrovi a tento zemřel l. 1620 odkázav Břežany *Kateřině Polyxeně z Donína* roz. *Voděradské*, tetě své.[8]) Tato vidouc množství dluhů, jimiž statek obtížen byl, žádala u zemského soudu, aby byl prodán; i nařízeni pak komisaři, kteří Břežany (1627) *Pavlovi Michnovi z Vacinova* prodali.[9]) Tento připojil k tomu Libeň a Chotouň. Po Pavlovi držel veliké bohatství otcovo syn *Vácslav*, jenž l. 1697 bezdětek zemřel. Dědicem jeho byl bratranec *Zikmund Norbert*, jenž však ještě t. r. zemřel. Břežany měly potom stejné držitele s Postoloprty a to až do r. 1683, kdež prodány *Janovi Bedřichovi* hrab. *z Trautmansdorfu*, když tento l. 1696 zemřel, dostal Břežany (1699) za díl syn *Frant. Josef*, jenž je prodal l. 1715 k *arcibiskupství*.[10])

*

Nedaleko Břežan jest starožitná ves **Libeň,** která asi l. 1310 s okolními vesnicemi *klášteru Ostrovskému* patřívala.[11]) Jměním jeho zůstala až do jeho vyvrácení. Císař Zikmund zapsal (1436) dvůr a ves Libeň a ves Okrouhlo *Matěji z Černožic*, jenž ten statek ještě l. 1454 držel.[12]) Nějaký čas potom a to nedlouho před r. 1475 Jan Beneda Libeň vyplatil a připojil ke Břežanům, při nichž zůstala do r. 1537. Po té ujal ji *Jan Beneda* nejstarší z bratří. Buď on aneb jeho první nástupcové vyzdvihli ve vsi (nemajíce sídla) tvrz, od níž se statku a vsi po celé 16. st. *Nová Libeň* říkalo.[13]) Jan obdržel l. 1539 král. potvrzení na toto zboží jako i jiné vesnice (1549), které přikoupil.[14]) Později (1556) vyskytují se v držení Libně nejmladší jeho bratří *Albrecht* a *Beneš*, kteřížto později Libně *Jetřichovi Špetlovi z Janovic* postoupili.[15]) Tím způsobem připojena Libeň ke Břežanům. Teprve *Jiřík Voděradský z Hrušova* koupiv oboje ji odloučil prodav Libeň již po 5 dnech *Zikmundovi Vrabskému z Vrabí*.[16]) Tento zemřel nedlouho po r. 1580 a Libeň zdědila manželka jeho Markéta z Liběchova, jež brzo zase ovdověla a po třetí se provdala a l. 1584 Libeň prodala.[17]) Koupil ji *Vilém z Rožemberka* a dosáhl toho, že mu Libeňské zboží dědičně ponecháno (1585). Za nedlouho vzdal Vilém statek ten (1590) dobrodruhovi *Edvardovi Kelley*, domnělému rytíři.[1]) Následovalo tak po přijetí Edvarda za obyvatele, ale dlouho mu nebylo popřáno držeti Libeň, kterouž, ač ji Vilém krásně zřídil, dokonce zpustil. Ošidiv svého předního dobrodince císaře Rudolfa, byl l. 1591 jat a do smrti na královských hradech vězněn,[2]) statek jeho pak ke komoře zabrán. Pod komorní správou zůstával až do r. 1597, kdež prodán *Kryštofovi Želinskému z Sebuzína*[3]) a připojen ke Břežanům. Z prodeje tohoto dovídáme se, že tu byly dvě tvrze, stará a nová (tato snad od Viléma postavená, jenž tu i bažantnici založil). Želinský měl tři syny, *Maximiliana, Gabriela Kryštofa* a *Vácslava*.[4]) Tito byli l. 1609 nezletilí a když se potom dělili jen dva poslední,[5]) dostal onen Libeň a Chotouň, tento Břežany. Gabriel l. 1623 z pokuty k manství odsouzen, ale když l. 1626 bez dědicův sešel, statky ty zabrány, napřed zastaveny *Kryštofovi Šimonovi z Thunu*, pak sice prodány, ale z toho sešlo a konečně prodány *Pavlovi Michnovi z Vacinova* (1627), jenž je připojil k Břežanům.[6])

*

Nedaleko Břežan jest ves **Libeř,** jež byla l. 1324 statkem Jana měšťana Pražského.[7]) Ve 14. st. tu byl farní kostel, k němuž podávali l. 1362 Dlužek a Štěpán, l. 1363 tito a Velislav.[8]) Z vladyk zdejších jmenují se pak l. 1381 *Heřman*, jenž se s farářem o desátky srovnal[9]) a bratří *Pešík* a *Michal*, po nichž měl kostel (1388) plat.[10]) R. 1395 seděl tu *Jaroš* erbu loďky s bratrem svým *Bohunkem*, oba sem podávali l. 1407 faráře.[11]) Jaroš se stal pak purkrabí na Hradištku (1412) a l. 1416 nějaký čas držel Běrunice.[12]) Libeř od něho prodána *Kolmanovi z Křikavy*, jenž tu byl od r. 1413 patronem. Týž byl tuším synem Jindřicha Kolmana, jenž byl pánem na Obořišti a tu byl zabit. Onen se nazýval obyčejně sed. na Obořišti, tento na Libři. Kolman obdržel l. 1417 zápis na Těptín a l. 1425 od krále Zikmunda vsi duchovní Okrouhlo a Hořany.[13]) Žil ještě l. 1445 a tehdá zapisoval dluh na Těptíně *Janovi z Solopisk* a protože tento se l. 1475 seděním v Libři nazývá, zdá se, že mu také větší části Libře postoupil.[14])

Od té doby byly v Libři dva statky. Věž neboli starou tvrz drželi Kolmanové a zpustla, když ji připojili ke Psářům. L. 1542 si *Jiří Kolman z Libře* (syn Janův) statek Psáře a v Libři věž pustou se dvorem ve dsky zemské vložil.[15]) Statek tento byl napořád držen ke Psářům a od r. 1582 k Nové Libni. Na druhé tvrzi seděli potomci Jana z Solopisk tuším synův Prokopa v l. 1505–1515 jmenovaného, zejména l. 1543 děti *Jana* a *Adama* bratří *Mladotů ze Solopisk*.[16]) Tyto (Dorota a Mandaléna Adamovy, Lidmila Janova dcery) prodaly Libeř (1545) *Vilémovi Křineckému z Ronova*, jenž tu l. 1546 manželce Anně z Újezda věnoval.[17]) Vilém Libeř zastavil, neb l. 1556 *Petr Markolt z Tedražic* a l. 1571 *Jiří Slepotický z Sulic* psali se na Libři.[18]) Proto *Samson* syn Vilémův, jenž se psal »na Vraním mlýně«, podržel toliko dědičné právo, jež postoupil l. 1573 *Janovi ze Šternberka* na Konopišti.[19]) Tento postoupil toho práva l. 1574 Slepotickému, který se stal neobmezeným držitelem a hned věrný zápis manželky své Anny z Lukavce ve dsky zemské vložil.[20]) Jiřík nechal synu svému Žezlovice a jiné vesnice, ale

---

[1]) DZ. 7. K 14. [2]) DZ. 18 A 16, Arch. gub. [3]) Arch. gub. DZ. 67 J 11, J 13. [4]) DZ. 133 G 10, Dačický II. 99. [5]) DZ. 189. M 20. [6]) DD 64 str. 623. [7]) DZ. 293. L 6—23. [8]) DZ. 142. H 22. [9]) DZ. 142. M 16, Bílek konf. 945. [10]) DZ. 492. K 15. [11]) Reg. II. 971, Emler Urbáře. [12]) Rkp. Vídeňský, Arch. č. I. 514. [13]) Ještě l. 1549 píše se Libeň (Rkps. kn. Praž), ale l. 1556 již Nová Libeň (Reg. k. s.) [14]) Kopiář arch. gub. Rkps. bibl. Praž. [15]) Reg. k. s. [16]) Arch. gub. Reg. k. s. [17]) DZ. 67. J 9.

[1]) DZ. 22. N 7, 25 G 13. V tomto druhém vkladu jest v čele tvrz Libeř. [2]) Arch. gub. [3]) DZ. 172 G. 18 [4]) DZm. 174. F 18. [5]) Maximilian snad zemřel. [6]) Bílek Konf. 944. [7]) Reg. III. 397. [8]) Lib. conf. [9]) Lib. erect. XII 100. [10]) Lib. erect. XII. 29. [11]) Emler Urb. 76, Lib. conf. Lib. erect. XII. 192. [12]) Arch. Třeboň. DD 21 str. 100. [13]) DD 20 f. 106, Arch. č. I. 514. [14]) DD 20 J. 107. Rkps. bibl. Praž. [15]) DZ. 250. B 29. [16]) DZ. 250. D 17. Reg. k. s. Arch. č. VI. 318. [17]) DZ. 7. E 29, L. 8. [18]) Reg. k. s. DZ. 17 F 6. [19]) DZ. 88. O 28, 234. Č 3. [20]) DZ. 18. E 26. G 9.

Libeř prodal *Jiříkovi Karbanovi z Olšan.*[1]) Tento měl těžkosti proto, že statek koupil dskami zemskými a přejav vklad je na sebe vtáhl, jakoby mu sloužiti měly, ač k tomu práva neměl. Statek mu sice (1591) nechán, ale zaplatil pokutu.[2]) Za těch dob tvrziště Kolmanovské již bylo připojeno k Libni (v l. 1585—1590), zdá se, že i Karban svůj díl prodal k Libni a ponechav si vesnice je k Chotouni připojil. Tento Chotounský statek pak přikoupen také k Břežanům (1608), patřil nějaký čas k Libni a konečně k Břežanům připojen.

*

V osadě Kostelce pod Křížky jest nevelká ves **Skalsko.** Dosti nízko pod ní jest viděti známky bývalé tvrze na místě, kterému se říká Na zámku. Poloha a složení tvrze patří k pozoruhodným věcem. Při tvrzišti jest rybník Trdláč, který topí posud polovici stran bývalé tvrze, ale bezpochyby topil dříve i příkop, který ostatní část strany objímal. Na tvrzišti jsou známky stavení.[3])

Jestli se tvrz jmenovala Skálou neb Skalskem aneb jiným jménem, nebylo lze z paměti vyhledati. O Skalsku samém v minulosti je málo známo. Snad sem patří vklad, jímž Domka vdova po Rynartovi z Kovařova zapisuje zboží své v Kostelci a Skalsku svým potomkům. L. 1412 snad měl Skalsko Václav Litoměřický Pražan. V 16. st. patřilo Libři a od 17. st. k Břežanům.

*

Ve vsi **Zvoli** (u Břežan) u školy spatřuje se pěkné tvrziště, totiž hluboký, do kruhu založený příkop, který objímá okrouhlé tvrziště. Tomu místu se říká »Ve věži«, protože tu stálo věžovaté stavení. Kopajíce na tvrzišti, přišli na starodávné klenutí ze 14. st., zdi a drobné stříbrné mince.

Na Zvoli seděl ok. l. 1310 *Mladota* syn n. Diviše, králova truksasa. Později měl týž statek *Henslin Menhartovic* Pražan, jenž prodal l. 1356 plat na témž zboží *Matějí*, biskupovi *Tribunskému*, ale od obou koupil tato práva l. 1357 *Jan biskup Litomyšlský.*[4]) Ten vzdal Zvol l. 1358 *klášteru Zbraslavskému* směnou za hrad Landšperk[5]), ale získal jej zase dotčený Henslin, jenž l. 1361 vsi Zvol a Ohrobeč zákupním právem vysadil.[6]) Konečně prodal *Volflín Menhartovic* (1363) ves Zvol dotčenému již klášteru[7]), jenž zůstal v držení Zvole až ke svému vyvrácení. Jak se zdá, ujal to zboží po r. 1420 jakýsi Havel, jenž se s vesničany nesrovnával; l. 1436 držel je mocně *Vilém Kostka z Postupic.*[8]) L. 1437 přidána Zvol k Břežanům, k nimž patřila až do r. 1850.

*

Blízko Břežan jest ves **Cholupice,** v níž stávala tvrz u dvora na nynější panské zahradě. Jest to mírné návrší, o němž říkávají lidé, že v něm jsou staré klenuté sklepy. Z vlastní tvrze zbyl jen kus okrouhlého stavení přes 2 m vysokého, jež uchráněno jen tím, že se hodilo částečně k tomu, aby bylo rohem ohrady nynějšího dvora. Jest to bezpochyby zbytek věže. Na severní straně zbyl také kus hradby, která jest k východu do polokruhu ohnuta. Je asi 3 m zvýši a má malou střílnu (pro ručnice) dosud znatelnou, avšak z druhé strany

¹) DZ. 90. H 6. Vklad vykonán teprve l. 1586 skrze syna. ²) DZ. 167 N 20. ³) Emler Tab. vet. n. 126, Lib. erect. Popis pochází od p. C. Merhouta. ⁴) Tadra, Listář Zbraslav č. 18, 138, 145. ⁵) Palacký, Formelb. I. 242. ⁶) Tadra, List. Zbr. č. 161. ⁷) Arch. bibl. Praž. ⁸) Arch. Český 28. 211, 394.

zazděnou. Na panské zahradě přicházejí prý často na základy starých zdí.[1])

Ves Cholupice stála již l. 1300 a byla statkem Petra od Kamene.[2]) Později tu seděl rod *Štukuv*, měšťan Pražských, píšících se z Cholupic, zejména *Václav*, který před r. 1404 zemřel a syn jeho *Václav* († 1418), který byl ženat s Kateřinou Litoměřickou. Tento měl dva syny *Šimona* a *Vaňka*, kteří Kateřině mateři plat v Kolodějích postoupili.[3]) Tento Václav připomíná se od r. 1426 častokráte a měl manželku Barboru Zarovskou, skrze kterouž se dostal v držení rozličných platů. Listy na to ukazoval l. 1454 *Jan z Cholupic*, patrně tedy jeho syn.[4]) Jak se skončilo panství této rodiny na Cholupicích, není známo. Na počátku 16. st. seděl na zdejší tvrzi *Zikmund Vencelík z Mrchovišť*, jenž upadl do takových závad, že o Cholupice přišel (1521). Odhádány *Mikuláši staršímu Hysrlovi z Chodův*,[5]) jenž tu ještě l. 1528 seděl.[6]) Před r. 1535 zemřel a dědili po něm strýci jeho Mikuláš a *Bernart*. Tento ujav statek byl poručníkem sirotkův, jichž jménem tvrz Cholupice v obnovené dsky zemské vložil.[7]) *Albrecht* nejstarší syn ujal se statku asi l. 1550 a něco statků přikoupil.[8]) Když pak byla pořádnost učiněna, dostaly se Cholupice nejmladšímu bratru *Janovi*, jenž je již l. 1564 držel.[9]) Týž zemřel l. 1596 odkázav Cholupice, Kunratice a Popovice *Jindřichovi* strýci svému, synu Kryštofa bratra.[10]) Avšak tento nemoha ty statky udržeti, prodal Cholupice *Kryštofovi* svob. p. z *Sebuzína* (1597), jenž je připojil ke Břežanům.

*

U nynějšího dvoru **Obory** býval jakýsi opevněný dvůr. Ještě v 16. st. spatřovala se tu zeď vysoká a v ní věž nebo bašta zbořená, kteroužto zdí ohrazeno bylo místo okrouhlé nemalé. Uvnitř byla r. 1568 louka a na ní třešňové stromoví.[11]) Lidé povídali, že tu stával dvůr. Obora patřila ode dávna *klášteru Ostrovskému* a z popisů zbytků dvora seznati lze, jak důkladně se klášterní dvory stavěly.

*

Mezi Prahou a Jílovým jest velká ves **Zlatniky.** V té bývala rozsáhlá tvrz. Okolo l. 1844 spatřovaly se z ní některé zbytky, totiž zbytek bašty u hospody a zbytek jiné bašty ve faře, jako i základní zdi, které obě spojovaly. Mezi baštami byla brána. Okolo l. 1300 byli držiteli této vsi *Kunrát* a *Jindřich.*[12]) Později měl Zlatníky *Jetřich Velflovic* a ten prodal grunty ve vsi právem zákupným (1314). Rozdělování gruntů svěřil Otovi rychtáři; témuž také prodal tvrz za 20 hřiven stříbra, avšak vymínil si, že může buď on neb manželka v ní bydleti, kdyby do Zlatník přijeli.[13]) Později nabyli Zlatník Bohuše probošt Litoměřický a *Smil z Pardubic* bratří, ale postoupili jich l. 1356 *Pražské kapitole* směnou za jiné vesnice.[14]) Snad se to netýkalo kostela, jehož patronem byl v l. 1367—1380 *Vilém z Pardubic.*[15]) L. 1397 nacházíme Zlatníky v držení *probošta u sv Jiljí.*[16]) Avšak ty a potomní změny držitelů netýkaly se nic tvrze, která zůstala rychtou a později tušim hospodou.[17])

*

¹) Příspěvek p. C. Merhauta z r. 1904. ²) Loserth, S. Pauler Formelbuch 37, Reg. III 567, ³) Acta jud. Knihy města Prahy. Rel tab II. 136, Tomek II. ⁴) Knihy Pražské, Arch. Č. II. 175, 455. Také l. 1455 v listu arch. Hradeckého. ⁵) DZ 6, D 29. ⁶) Arch. Třeboňský. ⁷) Reg. k. s. DZ. 250 H 9. ⁸) DZ. 251 A 10, Pam arch. X. 470. ⁹) Reg. k. s. ¹⁰) DZ. 127 E 13. ¹¹) DZ, 59. E 7. ¹²) Tadra, Summa Gerhardi. ¹³) Reg. III. 76. ¹⁴) Arch. kapitolní. ¹⁵) Lib. conf. ¹⁶) Potomní držitelé v Sommrově topografii Kouřim. kraje na str. 166. ¹⁷) Viz Soupis Vinohr. na str. 175.

Červený Hrádek v nynější podobě.

ČERVENÝ HRÁDEK.

Nedaleko Sedlčan stojí starý do moderního šatu oblečený zámek, který se od starodávna Červený Hrádek nazývá. Zámek stojí na ostrohu lesem porostlém, který potok Mastník na třech stranách obtéká. Chráněn byv na těch stranách stráněmi, zavřen byl na čtvrté straně příkopem, který jej dělil od poplužného dvora na pláni stojícího. Kromě toho mohlo se ještě údolí Mastnického potoka zaplaviti hrází posud viditelnou.

Z větší části zachovalo se tu prvotní zdivo, jen že umístěním pravidelným oken za několik staletí, jako i poslední vnitřní úpravou l. 1894 obdržel moderní způsobu. Zbytky prvotního opevnění a nejstarší částí jsou *dvě věže*. Jedna věž stojí na jižní straně při kamenném mostu přes příkop; ta bývala k ochraně brány, která se v jejím spodku nachází. Vchod prvotně do končitého oblouku zklenutý zachoval svou starou způsobu. Hmotná čtverhranná věž má na vrchu cimbuří a vysokou sedlovitou střechu. Starší krov, který před tím býval, byl pro tu věž malý a nevkusný. Ještě hmotnější jest druhá věž na severním konci zámku do pětihranu založená. Ještě v minulém století byla sýpkou, ale v druhé polovině téhož století upravena za obydlí a l. 1894 obdržela nynější svou tvářnost. I ona má na vrchu cimbuří a pokryta jest sedlovitou střechou. Spodek její v zemi býval vězením, po němž není památky, protože přízemí v minulém století za konici upraveno. Povídalo se v minulém století, že z podzemního sklepu této věže šla úzká chodba až do krypty, kde byly kosti templářův ve stříbrných rakvích. Býval tu lesník jménem Demuth, který tvrdíval, že tam býval a jen malou rakev našel.[1])

Ke věži nad branou po obou stranách přistavěna jsou čtverhranatá stavení, jichž venkovské zdi bezpochyby ze staré doby pocházejí. K západnímu z nich přiléhá čtverhranaté stavení, jehož venkovská zeď jest velmi hrubá. Patrně i toto ve svém zdivu jest staré. Na východní straně běžela velmi hrubá hradba, která jest nyní venkovskou zdí stavení pravidelně založeného a přední část zámku se zadní věží spojujícího.

[1]) Heber VI 225.

Dvůr jest nepravidelný trojhran, jehož západní strana jest zaokrouhlena. Zde bývala branka v hradbě (posud východ), kterou se bezpochyby pro vodu chodívalo. Zajímavé je, že nebyla v jednoduché zdi, nýbrž před ní ještě jedna zeď, v níž také branka bývala. Uprostřed dvoru bývala studně, která jest zasypána. Vnitřek zámku jest vkusně zřízen a v pokojích nacházejí se rozmanité památnosti. V té způsobě, jak se nyní spatřuje s mnohými námětky a nově upravenými okny, obnoven byl v l. 1894-1895 stavitelem Janem Kotěrou.[1])

Hrádek založen byl ve 13. století. Svědčí o tom, že *Jan, Mírek, Jaksa a Chvalata* svědčíce v lištu Jindřicha z Rožemberka l. 1285 se psali ze Hrádku a jméno samo svědčí, že to bylo opevněné obydlí.[2]) Potom po celé 14. st. pramálo o Hrádku víme. Odtud, že držitelé jeho měli hlas při podání v Kosově Hoře, lze souditi, že Šimon z Roztok, jenž l. 1367 zde spolupodával,[3]) byl držitelem Hrádku. Stálá řada držitelův začíná nám *Heřmanem z Říčan,* jenž se obyčejně ze Hrádku psával. Byl synem Otíkovým a Anniným, v l. 1399-1412 spolupodával ke kostelům a kaplím v Kosově Hoře a zřídil l. 1400 nové oltářnictví v Kosově Hoře.[4]) Oltářník byl povinen každý týden čtyři svaté mše sloužiti, dvě na Hrádku v kapli (která bývala blízko brány) a dvě v Kosově Hoře. Jiné dobrodiní učinil l. 1408 faráři v Popovicích u Jílového, kdež se tušim narodil.[5]) Od r. 1416 držel také část Kosohorského zboží a l. 1417 se zemany kraje Vltavského zapsal se k ochraně náboženství pod obojí způsobou.[6]) Žil ještě l. 1430.[7]) Podle Brežanova vývodu byli synové jeho *Jan* a *Léva* a po Lévovi zůstali synové *Heřman, Petr, Jan, Mikuláš* a *Ctibor.* Od r. 1450 připomínají se někteří z nich v pamětech píšíce se z Říčan a z Hrádku. Ctibor byl prý l. 1469 mrtev a tehda drželi Hrádek a okolní vesnice Heřman, Jan a Mikuláš.[8]) Ti všichni ještě žili v l. 1472-1474.[9]) Asi v ty časy snad Hrádek prodán; neb l. 1476 psal se Heřman sed. na Kosově Hoře. Od počátku 16. stol. vyskytuje se v pamětech také název Červeného Hrádku. Několik let potom, nejpozději 1508 byl již v držení Hrádku *Bohuslav Břekovec z Ostromeče*; ten obdržel r. 1482 17. prosince od krále Vladislava dovolení, aby mohl statek svůj komukoliv odkázati. Tu on nemaje vlastních dědicův, kšaftem r. 1518, 1. května sepsaným Hrádek, Chlum, Nelžejovice a Obořiště se vším příslušenstvím odkázal *Janovi* a *Petrovi Břekovcům z Ostromeče* na Suchdole strýcům svým. Žiltě však r. následujícího (1519) maje tehdá tuhou při s Vácslavem Chlumeckým z Lobkovic, poněvadž topil pychem rybníka svého velkého Nelžejovského skrze podtrubí jeho až do rybníka jednoho na Chlumecku.[10])

Jan a Petr zdědivše Hrádek připojili k němu Suchdolské zboží a jsouce nedílní psali se oba seděním na Červeném Hrádku, Petr také l. 1538 na Novém Hrádku tušim proto, že část Hrádku, v níž bydlíval, znova vyzdvihl.[11]) L. 1545 si oba Hrádek s rozsáhlým zbožím znova ve dsky vložili.[12]) Petr bezdětek a záhy zemřel, Jan tedy byl samojediným pánem. Jan, jenž byl l. 1543 manželce své Anně z Hartuštorfu věnoval, prodal jí l. 1554 statek Chlum.[13]) Zikmund Valkoun z Adlaru, tušim jeho příbuzný, vystavěl si pod Hrádkem nový dům, kterého několik let užíval; l. 1556 mu jej Jan ve dsky vložil i s dvěma dvory v Podhradci a dědinami na Borcích.[14]). Tehdá jal se panství rozprodávati. Prodav některé části podržel si pak Nelžejovice s několika vesnicemi a zámek Červený Hrádek prodal *Zkmundovi Valkounovi z Adlar.*[15])

Zikmund byl přívrženec jednoty bratrské a ženat s Eliškou z Týna, jíž l. 1567 na Sestrouni a Hradištku věnoval.[16]) Oženiv se po druhé s *Mandalenou z Říčan* zemřel l. 1572. Statek svůj s Červeným Hrádkem posledním pořízením (dd. 30. listop. 1571) odkázal manželce.

Mladistvá vdova provdala se po druhé za *Jana Prostiborského z Vrtby,* jemuž syny Sezemu a Jana Hroznatu, pak dcery Voršilu a Annu Marketu porodila. Onano se provdala za Bohuslava z Michalovic († 1621) a tato za Ladislava Vítu ze Rzavého. Máti jich, kteráž až ke konci života svého na Hrádku hospodařila, odkázala posledním pořízením (r. 1615, 19. května) zboží hradecké manželu do života a po něm aby spadlo na nejstaršího syna *Sezimu.* Mladšímu synu poručila 3000 kop a oběma dcerám dohromady 1000 k. míš. Jan, jehož starožitný rod panský r. 1593 obnoven byl a jenž jmění své r. 1603 koupením Vrchotových Janovic porozšířil, byl tehdá již syny své oddělil; neb Sezimovi smlouvou r. 1609 učiněnou byl postoupen statek Janovický, kdežto mladší bratr ujal Jindřichovice. Starý Jan tušim manželky své nepřečkal a tudíž po její smrti (1617) Sezima ihned Hrádek zdědil. Neopominu položiti tuto nížepsaný list Janův:

Urozenému pánu Bohuslavovi Vítovi z Zerzavého a na Záhoří panu švakru mému zvláště milému list k dodání. Službu svú vzkazuji urozený pane švakře můj zvláště milý! Pán Bůh dáti rač, abyste zdrávi byli a všelijak se dobře a šťastně měli, věrně bych Vám toho přál. Jestřáb, kterej ste mi žádosti mý dáti se uvolili, jest mi dne včerejšího přinesen, ale ne ten, za kterej sem já prosil, než jinej; nebo jest tento velmi nábožnej a jináče rozuměti nemohu, než že jest náboženství papežského a v postě že masa nejídá. Nebo včerejšího dne sem mu holuba pustil, ale nechtěl ani ho udáviti ani ho jísti; jináče nerozumím, než že očekává odpustky papežský až mu od papeže odpuštěno bude. A tak já nevěda mu co dávati anebo čím ho chovati Vám jej zase odsílám a z něho přátelsky děkuji a tý důvěrný naděje ku panu švakru jsem, dáli mi pán Bůh tak dlouho živu býti až čas honu přijde, že mě pan švakr něčím příhodnějším vobdaří; neb já s papežském náboženstvím se srovnati neumím. A tak já páně švakrů volnej a upřimnej přítel zů-

[1]) Viz Časopis Architekt 1895 sešit 7. O podrobnostech viz Soupis Sedlčanska na str. 21. [2]) Reg. II 579. [3]) Lib. conf. [4]) Lib. erect. [5]) Lib. erect. VIII 51. [6]) Paprocký o st. ryt. [7]) Arch. Č. III 502 [8]) Arch Č. I 234. [9]) Arch. Třeboňský. [10]) Reliq. tab. I. 246. DZ 2 T 6. [11]) DZ. 5. H 24. [12]) DZ. 250. H 20. [13]) DZ. 4. H19, 11. G 1 [14]) DZm. 230 O 11. [15]) DZ. 13. L 5. [16]) DZ. 16. D 21.

stávám a pana švakra v ochranu pána Boha poručena činím. Dáno na Cerveném Hrádku ve štvrtek po přenesení svatého Václava léta 1608. Jan z Vrtby páně švakrů volnej přítel zůstává m. p.[1])

Sezima z Vrtby (nar. 1578) povznesl rod svůj na vysoký stupeň zámožnosti a důstojnosti. Použiv opatrně nepokojů osudných let 1618-20 byl za prokázanou věrnost od Ferdinanda II. do stavu hraběcího povýšen, stal se za sebou presidentem komory České, kr. hofmistrem, nejv. sudím, nejv. komorníkem. Zemřel r. 1648, 6. března a pochován v klášteře františkánském v Oticích, jejž byl založil. Po bitvě Bělohorské byl mnoho statkův lacino skoupil. Poddané své u Hrádku l. 1624 obratem ke katolické víře převedl. První manželku měl Judytu z Lisova, druhou Barboru Eusebii, dceru známého Jaroslava z Martinic, který měl zase dceru Sezimovu Alžbětu za druhou manželku, tak že sobě obapolně zeti i svaky byli. Lid jeho o něm pěkně nesmýšlel a povídal o něm po smrti, že je v pekle a straší.

Synové po něm zůstalí rozdělili se r. 1657, 21. dubna o dědictví otcovské, při čemž obdržel *Jan Frant. z Vrtby* statky Kosovu Horu, Červený Hrádek a Vojkov.[2]) Toliko deset let podržev Hrádek prodal jej r. 1667 *Karlovi Leopoldovi Caretto* hrab. *z Millesima* a *Mikuláši Franchimontovi z Frankenfeldu.* Od onoho l. 1670 koupila Hrádek *Anna Zuzana Apolona* hrabinka *Kuehnova* roz. *von Meggau*,[3]) poněvadž ale tato paní, za jejíž panování Hrádek ohněm zkažen byl a která také Kosovu Horu držela, určené lhůty ku placení nedodržela, tedy oba statky přišly v úpadek. R. 1675 odhádán Červený Hrádek s Kosovou Horou oběma věřitelům a přidělen potom Hrádek *Mikuláši Franchimontovi.*

Tento byl »comes palatinus«, zemský fysik v království českém a držel mimo Hrádek také statky Nemyšl, Nelžejovice a Knovíz; zámek Hrádecký dal nově vystavěti. staral se velice o zvelebení kleslého hospodářství a zemřel r. 1685. Když se jeho synové r. 1686, 22. listopadu o pozůstalost otcovskou dělili, obdržel starší *Antonín Alexander* statky Nalžovice, Knovíz a Červený Hrádek, které až do své smrti (13. dubna 1709) pokojně držel. Synův neměl, než toliko 5 dcer, z nichžto tři starší *Anna*, *Kateřina* a *Lidmila* provdány byly (Astfeldova, Golzova a Bissingenova). Když se sestry r. 1709, 16. října rozdělily, obdržela třetí díl a sice Červený Hrádek zámek a vsi Podhradec, Lhotu, Janov, Vitice, Přibýšku a podíly jakési na Vysoké, Nalžovicích a Doubravicích paní *Kateřina Maximiliana* choť Václava Antonína svob. p. z Golče místosudí Kr. Č. Paní tato bydlila na Hrádku mnohá leta co vdova a prodala jej teprv 1. července 1732 *Veronice* sv. p. *Radecké z Radče*, roz. *Bzenské z Prorubě* a ta ho postoupila 1736 své matce *Anně Marii* ovdovělé *Bzenské z Prorubě*, která odkázala Hrádek r. 1752 třem neteřím Marii Anně (vdané Netvorské z Břízí), Františce (Steinbachové z Kranichšteina) a Dorotě (vdané von Eben) rozeným šlechtičnám *z Lazari.* Když Marie Anna zemřela, poručila díl svůj manželu svému *Ferdinandovi Netvorskému z Břízí*, jenž. l. 1756 se svou švekruší Františkou právo své k Hrádku Dorotě prodal. Tato se provdala po druhé za svob. p. *Jestřibského z Ryzemburka* a prodala Hrádek *Petrovi Eusebiovi Radeckému z Radče.* Po takovém ustavičném střídání se dostal Hrádek, když jej byl Petr velice zadlužil,[4]) po odhádání učiněném *Karlovi* svob. p. *von Eben* hejtmanu kraje Budějovského a od toho 30. června 1788 poručníkům *Frant Josefa z Lobkovic.* Od těch časův byl spojen s Kosovou Horou. *František Mladota ze Solopisk* dal Hrádek způsobem středověkým obnoviti a také zde sídlo své si zvolil.

Zajímavé jsou staré popisy Hrádku. V dílčí ceduli r. 1657 popisuje se takto: »Zámek Červeného Hrádku. Červ. H. jmenuje se zámek, jest při něm zdvihací most, pokojův všech velkých i malých 6, komor 6, palác 1, kancelář 1, taflštub 1, špižírny 2, kuchyně 1, pekárna 1, maštalí na 10 koní, sklepy 2 jako i pod zemí klenutí; díl z kamene a díl z dřeva vystavený, však že nákladu potřebuje, klade se toliko v 500 ss.«[5]) Z r. 1666 jest tento popis: Zámek má jméno Červený Hrádek, jest při něm zdvihací most, pokojů všech velkých i malých 6, komor 6, palác, kancelář, tafelštub, spižírny 2, kuchyně, pekárna, maštale na 10 koní, sklepy 2, jako i pod zemí klenutý. Díl téhož zámku z kamene a díl z dřeva vystavený.

Tento zámek jest pro oheň velmi bezpečný nebo dole v placu kdež nejvíce oheň se pálívá všudy klenuto jako i v ty vojenský časy před největší partají dosti bezpečno, kdež se mnoho lidí s dobytky i věcmi svými salvírovalo. Nachází se pak v témž zámku v placu hned u samého mostu veliká a pěkná klenutá světnice, komůrky 2, spižírny 2, sklepy neb lochy 3, pekárna, kuchyně, maštal na 7 koní a toto jest vše vedlé dobrého starobylého díla klenuto, zdi na 4 i 5 loket tlustý, vše na vápno dělaný. A víceji neklenutá jedna kolna na vozy a hned za ní maštal na 13 neb 14 koní též neklenutá. A tyto všechny věci nepotřebují velkého nákladu, místem oken zapotřebí, sice všechno neporušený krom 1 loch klenutý vedle kuchyně pod spižírnou jest drobet zapuštěný a to sice kudy se do téhož sklepu chodívalo. Nahoře pak jsou dvoje pokoje jedny na druhých a nachází se všech velkých i malých pokojů 8, komor 12, síně 4, kaple velká, v kterýchžto všech pokojích a komorách hned se bydleti může, ostatek mírným nákladem spraviti obzvláštně poněvadž řemeslníci takoví poddaní a na gruntech se nacházejí. Na půdách aneb pod krovy všelijaký příhodný sypání a schránky málem zase vyzdvihnouti se mohou, střechy až dosavád jsou dobře zdržovány, tak že na ně nyní nákladu zapotřebí nejní, leda že by někdo schválně mocně heybati a refor-

---

[1]) Obsaženo v rukopise kláštera Lnářského. [2]) DZ 70 K 6—26. [3]) DZ. 317 Q 18. 318. L 4. [4]) DZ 291 A 2. Ostatní doklady u Hebra VI 229. [5]) DZ 70 K 6—26.

mírovati chtěl. Sice jest byt dosti poctivý, obydlí a prospekt velmi veselý obzvláštně pak v letě, nebo souce na kopci v dole pod zámkem rybník na raky a všeliké ryby bohatý dost velkey na jistý vodě potok teče a proti zámku velká stráně borová, kdež ptactvo jako v kleci prozpěvuje, nejvzácnější pak věc že místo a povětří velmi zdravý a příhodný, neb pamětníka nejní, aby ňáký náhlý mory nebo neobyčejný nemoci se nacházely.[1])

V odhadu l. 1675 dí se o Hrádku, že shořel, toliko u vrat jedna světnice klenutá přikryta, zdi jsou rozbourány.[2]) L. 1711 se popisuje, že je to prastarý hrubými hradbami zavřený zámek, který před 50 lety shořel, avšak od nynější vrchnosti nové stavení vyzdviženo u věže po levé ruce (totiž dvě tabulnice, kaple, tři pokoje, kuchyně, 4 sklepy, pivnice, kašna, sklípek a zbořené sklepy). Asi o tři léta později píše se: Zámek vnově vystavený, vysokými hradbami tři lokte hrubými zavřený, s novými po modě vystavěnými pokoji, s fládrovanými dveřmi, futry dubovým dřívím vykládanými, pocínovanými novými zámky, velkými tabulovými skly, světnicemi táflovanými, kaple ve výši věže, dole vše klenuto, dva sklepy ve skále vytesané a jiné sklepy, k jiným místnostem jsou zdi. Na druhé pevné a vysoké věži mohla by se zříditi sýpka.[3])

KOSOVA HORA TVRZ.

edaleko Sedlčan leží městečko Kosova Hora, prvotně ves, kteráž se také Koševes[4]) nazývala, avšak jméno Kosova Hora je starší a častější. Na východní straně náměstí stojí zámek, jehož průčelí hledí do rynku. Jest to střízlivé stavení beze všech stavitelských ozdob l. 1838 vyzdvižené, v němž jsou rozličné a pohodlné byty. Ve starší době (1657) tu byl zámek do čtyř úhlův postavený a prostřed něho věž vysoko vyhnaná, v níž a celém zámku bylo 13 světnic, 14 komor, tabulnice, palác a jiné místnosti. V části býval pivovar a na dvoře kašna. Věž pocházela ještě ze staré tvrze.[5])

Kosova Hora bývala na starodávném dědictví Vítkovcův u Sedlčan, z nichž každá větev tu měla nějaký podíl od pravěku.[6]) Jedna větev jich pocházela od bratří *Jindřicha* (1272—1290, † r. 1293) a *Přibyslava* (1283—1322), z nichž onen držel Hořici za Krumlovem, tento Kosovu horu Jindřich měl děti, avšak jich jmen neznáme.[7]) Ve 14. století připomíná se často *Ješek z Kosovy Hory* (1352 – 1374), jenž však s Kosovou Horou nic činiti neměl, o své příbuzné na Kosově Hoře pranic se nestaral. Mluvili jsme již o něm v III. díle.

Kosovu Horu držel l. 1354 *Beneš*, jenž tehdá prebendu při zdejším kostele držel. Téhož kostela podací však nepatřilo jeho potomkům celé, nýbrž jen polovice, kdežto druhá patřívala ke Hrádku. L. 1367 seděli na Kosově Hoře bratří *Jindřich*, *Mutina* neb Mucek a *Jan Němeček* a ti doznali, že polovice podací patří Šimonovi Bohuslavovi.[8]) Poslední dva měli potomky. Mutinův syn *Beneš Mucek* připomíná se od r. 1380 mezi patrony kostela zdejšího, ale seděl v Chrastavě a zemřel nedlouho po r. 1400. Jan Němeček ještě l. 1394 podával k oltáři sv. Markéty, ale brzo potom zemřel zůstaviv syna *Bernarta*, jenž v l. 1400—1412 ke kostelu a oltáři spolupodával[9]) Týž připomíná se ještě l. 1418,[10]) drže ovšem jen svou část. Polovina ta nějaký čas před tím byla odcizena, tuším od dědiců Muckových. Část jeho držel *Jarohněv Vejhák z Koutův* a prodal l. 1416 část tvrze, dvoru a vsi *Heřmanovi z Hrádku*[11]) Zdá se, že pak připojena byla Kosova Hora ke Hrádku a vysvětluje se tím, že její držitelé potomní se nepřipomínají. Nebo třebať se ještě l. 1420 *Vítek z Kosovy Hory* připomíná,[12]) přece jím ten rod vymřel a Kosova Hora byla později v držení pánův *z Říčan*, potomkův, jak tušíme, Heřmanových. U jeho potomkův v každém pokolení jeden se jmenoval Heřman a tak to šlo až do doby bratří Jana, Heřmana a Mikuláše. Za nich buď přišlo k dělení aneb Hrádek prodán; proto také *Heřman*, jenž před tím seděl na Hrádku, slove l. 1476 seděním na Kosově Hoře.[13]) Podle Břežanova vývodu měl syny Jindřicha a Heřmana, ale o žádném z nich není známo, jestli tu seděli.

Asi okolo l. 1529 prodali *Jan* a *Bohuslav* bratří *z Říčan* Kosovu Horu tvrz a městečko s dvěma vesnicemi *Hanušovi* a *Janovi mladšímu* strýcům *z Říčan*.[14]) Když pak tito se rozdělili, dostal každý polovici, ale Hanuš Janovi l. 1549 polovici svou dskami zemskými také odevzdal.[15]) Pak byl Jan samotným držitelem Kosovy Hory ještě l. 1576, když kostelu zdejšímu krásný zvon daroval.

Jan byl dobrý hospodář a statek svůj znamenitě zvětšil. Ale i v jiných věcech byl zprávný a upřímný pán. Zajímavé jsou jeho listy, které posílal panu Jindřichovi staršímu ze Švamberka. L. 1555 v únoru omlouval se mu, že na konec masopustu do Krumlova přijeti nemůže, poněvadž onemocněl vrátiv se z Plzně, »tak velmi kašli a rýmu velikú mám, že mi skůro hanba mezi lidmi býti, však naději mám, když ty neřesti vyjdou, že bohdá zdráv budu. Příčiny pak mého nezdraví věčí neznám, nežli že k víčerou se domnívám časem že mi čtyrmecítma let a ono již 52; a tak činil nebožtík pan Mikuláš Sobětický k tomu podobně, jakož pak J. M. p. z Rožemberka v Plzni nás spolu dopobídnuti a žádati ráčil, aby pro zdraví jeho několik

[1]) Arch. Roudnický. [2]) DZ. 30. M 9. [3]) Arch Roudnický. [4]) Rel. tab. I 445 [5]) DZ 3 O. M 17, 7 O K 6. [6]) Páni z Rožemberka Prčici, ze Hradce Sedlčany, z Lanšteina Borotin, jiní Kosovu horu, Ustupenice. [7]) Reg. II, III. [8]) Borový Lib. erect. II. 716, Lib. conf. [9]) Lib. conf [10]) Arch. Č. VI 474, na pečeti růže [11]) Rel. tab. II 126. [12]) Arch. Č. IV 378. [13]) Knihy dlužní v arch. Třeboňském. [14]) DZ. 4. G 19. [15]) DZm. 228 J 1.

koflíků vypili, tak oni učinili, že již jeden spí (na pana Nebřehovského sem nepomněl, to druhey) a tak sám pravil, že pro truňky; a protož cizím padem se trestati sluší.« Byv l. 1503 vybídnut, aby s králem Maximilianem na korunování ke Prešpurku jel, měl z toho starost a radil se s p. Jindřichem. Ale již věděl napřed, že se k tomu musí míti a strojiti, ač mnohé nespůsoby i nedostatky při sobě znal. Mínil si vzíti 4 koně jízdné a krytý vozík a do něho tři koně a syna Heřmana s panem z Rožmberka na tři koně vypraviti. Prosil pána, aby mu k tomu koně půjčil »chyba (kromě) valacha, na kterém sami jezditi ráčíte a vranýho ode mne, těch nechci.« L. 1566 mu psal, že měl u sebe hosti »a tak těchto nevelmi kratochvilných časů, musíme se ale veseliti do vůle Boží, nebo taky jest to náš jeden oddíl zde v tomto životě.« Pěkná jsou od něho také tato dvě psaníčka:

Ur. p. p. Hendrychovi ze Švamberka na Zvíkově.

Službu svú ↄc. Přál bych VMti zdraví a při tom všeho dobrého i Její Mti paní věrně rád; tak sem učinil a jakž ste míti a poznamenati ráčili, dopsal, ač já na to hned málo jináče myslím, nežli že já (dříve) nežli VMti spat půjdu, ale jestliže by pak jináče vuole boží byla tak sem mínil v tom se náležitě a povinně zachovati totiž s pomocí boží přišloli by k tomu paní oznámiti a týž kšaft ke dskám zemským položiti a při přítomnosti paní ve dsky dáti vložiti; a kdyby čas přišel, čísti by se dalo. Když dáli pán Bůh na Zvíkov k VMti přijedu, bude se moci opraviti a pořádně napsati a tím zavříti, což v prostředku jest, že se v tom věrně a upřímně podlé takové duověrnosti zachovati chci. Manželka má včera z Plzenska domů jest přijela a že dcera má paní Markyta ještě velmi stuoně mi oznámila a VMti prosí za drobet malvazí, že jí dáti ráčíte do této flaštičky nebo tam do Plzně, Klatov, Domažlic posílali, že nic dobrého neměli, v Klatovech toliko je našli; a po tomto poslu že je dnes ráčíte poslati nebo s ním zítra na Přestavlky posláno bude. A s tím ↄc DD. v pondělí po sv. Vavřinci l. 1566 (12. srpna).

Jan z Říčan a na Kosové hoře.

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švamberka a na Zvíkově.

Službu svú ↄc. Teď VMti čtyři kapry z rybníka svého, davši na koštování zaloviti, posílám, ač to znám, že jest právě drva do lesa voziti, ale jakž jest koli, předkem pánu Bohu svému z jeho daru hříšný děkuji. A VMti bych přál abyste v svých hlavních rybnících třebas takové napořád míti ráčili, na dobrotu míníc. Že málo posílám, račte odpustiti, jedno mi mnoho nezalovili a taky živých by těžce donesl, jestliže sem tak učinil jako nebožtík p. Hanuš streyc můj, když bylo tímto časem a dali sme zaloviti, tedy největší ryby kázal zase do rybníka pustiti, tehdy sem to jakž ste ráčili mne onehdy tak vysvědčiti pro hloupost učinil. S tím ↄc. D. ve čtvrtek před svatým Bartolomějem

Jan z Říčan a na Kosové hoře.[1])

Jan, jenž se ku konci života svého nejstarším psal, zemřel ok. l. 1577.

Synové Janovi byli *Heřman*, *Hanuš* a *Jan Jiří*. Když se ti před r. 1579 o zboží svá podělili, obdržel Heřman Kosovu Horu, Hanuš Vojkov a Jan hrad Orlík nad Humpolcem a učinili o tom r. 1579 přiznání ke dskám.[2])

Heřman z Říčan stav se později JMC. radou oženil se s Annou ze Skuhrova, jíž místo věna zapsal r. 1597 v dluhu 500 ss. gr. Č. obšírné své panství: tvrz Kosovu Horu, s dvorem popl. městečko, tvrz Vojkov, kterou po bratru svém držel s dvorem popl. a mlýnem, dvůr popl. Pojezdecký a vsi. Během několika let odprodáno jest něco od toho panství[3]) a co zůstalo, r. 1602 Anna opět manželu svému Heřmanovi postoupila.[4]) Z manželství toho pošli synové *Jan* (později na Řečici a Rychnově), *Vilém*, *Kryštof* a *Adam*, a pokud nám známo dcera Markéta. Z těchto synův ujal Kosovu Horu (1612) s Vojkovem *Vilém mladší z Říčan* po smrti otce svého.[5]) Byv několik let v pokojném držení dědictví svého zúčastnil se r. 1618—1626 stavovského povstání, začež nálezem soudní komise r. 1622, 16. listopadu odsouzen jest polovice statku svého. Komora prodala r. 1622 tvrz Kosovu Horu a tvrz Vojkov s dvory poplužnými *Albrechtovi Václavovi E. z Valdštejna.*[6]) Za té doby také městečko lidem vojenským spáleno. Albrecht však nepodržev dlouho statek ne proto, že byl spustlý, nýbrž snad proto, že ležel v krajině od ostatních jeho panství vzdálené, prodal l. 1623 obě tvrze Kosovu Horu a Vojkov s městečkem *Sezimovi z Vrtby.*[7])

Sezima byl si v smutných oněch dobách pro věrnost svou k rodu Rakouskému velké bohatství nahromadil, jež zůstavil při smrti své († 1648) čtyřem synům svým *Janovi Františkovi*, *Jaroslavovi Františkovi*, *Václavovi Fr.* a *Ferdinandovi Fr.* hrabatům *z Vrtby.* Ti se pak rozdělili r. 1657, 21. dubna o ně tak, že první obdržel Kosovu Horu s Vojkovem, Červený Hrádek a Nůsle, druhý zboží Křimické, třetí Míkovské a čtvrtý panství Otické. Díl Kosohorský zejména obsahoval mimo »zámek«, městečko, několik vesnic.[8]) František Jan získav později panství Křimické prodal r. 1662 panství Kosohorské *Františce Alžbětě Felnárové* rozené *Zárubovně z Hustiřan.*[9]) Felnarka byvši jen krátký čas v držení panství prodala r. 1666 »zámek

[1]) Vše z arch. Třeboňského. [2]) DZ 20 N 26. [3]) L. 1597 zboží Třebnické, l. 1599 několik vesnic k Otickému panství. [4]) DZ 92 A 1. [5]) DZ. 190. P 30 Srov. dějiny Červ .Řečice. [6]) DZ 141 B 13, Bílek Konf. 492. [7]) DZ 141 B 19. [8]) DZ 70 K 6—26. [9]) DZ 313 N 20.

Kosovou horu« s příslušenstvím *Karlovi Leopoldovi z Caretto* hrab. *de Millesimo.*[1]) Také i ten nedržel panství dlouho a prodal je se všemi přivtělenými statky r. 1670 *Anně Zuzaně Apoloně* hrab. *Kahnové z Lichtenberka* roz. z Megova.[2])

Apolona Kahnova kupovavši panství přecenila sílu svou a po učinění smlouvy trhové velkými dluhy zavázána zůstala nejen Karettovi nýbrž i Mikuláši Franchimontovi. To když zaplatiti nemohla r. 1675, odhádány statky její a přisouzena Karettovi Kosova hora.[3]) Však tento zase nepodržel dlouho panství, anobrž je prodal r. 1678 *Ladislavovi Přibíkovi* hrabí *z Vršovic a Sedčic* kurfirsta Braniborského komorníku, od něhož brzo zase (1681) přešlo na *Václava Štěpána Halánka* měštěnína Starého města Pražského.[4])

Následující držitelé byli 1713 *Marie Christina Haláňková* roz. *Klanerova von Engelshofen*, 1730 *Johana Klanerova*, 1740 rytíř Václ. Vojtěch *Karvínský z Karvína*, 1770 svob. p. *z Astfelda*, od jehož vdovy *Terezie* Kosovu horu koupil 1786 *Frant. Josef kníže z Lobkovic.* Tehdá statky Kosohorský, Vysoká, Pojezdec, Červ. Hrádek a svobodný dvůr v Lovčicích v jedno panství spojeny a přešly zděděním na *Josefa* kníže *z Lobkovic* a na *Roudnici*, za kteréhož drženo jest k panství Chlumeckému. Dle pověsti kníže panství ta v Konopišti prohrál hraje se svob. pánem Spieglem; jisto jest, že r. 1812, 19. března panství to *Raban* svob. p. *Spiegel* c. k. komoří a plukovník koupil; od něho je koupil r. 1818 Karel v. Neumann a r. 1837 svob. p. *František Mladota ze Solopisk.* Za něho r. 1838 starý zámek přestavěn a nynějším stavením nahrazen.[5])

[1]) Tamže 318 I 29. [2]) Tamže L 4. (poprvé německy Amschelberg). [3]) DZ. 30 M 8—27. [4]) DZ. 393. P 2, 395 N 6. [5]) Heber VI 228. Vlasák Místop. bibl. VI 136—140.

TVRZE U KOSOVY HORY.

Ve **Vojkově** (mezi Sedlčany a Otici) stojí zámek na místě bývalé tvrze, která již v 18. st. zanikla. První její známí držitelé byli l. 1356 *Vlček* a *Heřman* a l. 1353 a 1354 *Milosta.*[1]) Také žil tehdá nějaký *Albert*, jenž se domáhal l. 1358 nějakého kněžského obroku pro syna svého Jana, ale dosáhl toho teprve l. 1368.[2]) Později seděli tu tři vladyky, zejména *Jan* (1360), který si nějaké dědiny s farářem vyměnil[3]) a *Bernart* a *Heřman*, kteří sem l. 1364 nového faráře podávali.[4]) L. 1402 byl samotným podacím pánem *Jan Vojkovec* a *Jaroslav* zpečetil l. 1415 stížný list.[5]) L. 1437 odumřel ve Vojkově statek po Markétě z Dolkovic a sestře její Anně. Proti výprosníkům bránili se *Petr z Milhostic* a Mikuláš z Zásmuk jménem svých manželek.[6]) Odtud také lze seznati, že Petr předek *Vojkovských z Milhostic* se sem přiženil. Týž anebo potomek jeho byl *Petr* (1482), jenž je psán na pečeti z Milhostic.[7]) Nástupcem jeho byl *Vilém* l. 1488 pán na Vojkově. V první polovici 16. století žilo z rodu toho několik vladyk, držíce rozličné statky. Na Vojkově seděl v l. 1522—1531 *Jan z Milhostic.*[8]) Po něm následovali bratří *Vilém*, *Petr*, *Mikuláš* a *Václav.* Když byl Petr Vilémovi díl svůj vzdal, prodal ostatní tři (1548), tvrz Vojkov s několika vesnicemi *Janovi mladšímu z Říčan.*[9])

[1]) Arch. Třeboň., Hradecký s kapitulní. [2]) Reg. Vatikán. [3]) Borový, Lib. erect. I. 20. Ješek ještě l. 1380 (DD 13 f. 129). [4]) Lib. conf. Bernart ještě l. 1373 (Borový I. 94). [5]) Arch. Č. III. 188. [6]) DD 16 f. 170. Však také 1464 Petr z Nasevrk ve Vojkově. (Arch. Třeb.) [7]) Arch. Třeboňský. [8]) DD 17 f. 137, Reg. k. s. [9]) DZ 49 C 15.

Vojkov připojen potom ke Kosově Hoře, ale tvrz tu stála ještě dlouhá léta. Neb ok. l. 1578 dostala se za díl a obydlí *Hanušovi z Říčan*,[1]) ale po krátké době zase spadla na panství Kosohorské. Konečně zpustla. L. 1664 s několika vesnicemi odhádána *Janovi Františkovi hr. z Vrtby* pro dluh Františky Felnárové, ale hrabě Vojkov zase ke Kosově Hoře (1666) prodal.[2]) Podruhé pustá tvrz odhádána *Ignáciovi Gotfrydovi z Houssonu*[3]) a od té doby byl Vojkov až do naší paměti samostatným statkem.[4])

*

V Lovčicích dle udání Hebrova (VI. 229) stávala prý tvrz, na jejímžto místě jsou čtyři chalupy. Možná že tu sídleli držitelé svobodného dvora, který *Petr Žehart z Nasevrk* prodal ok. l. 1513 jakémusi vladykovi *z Pohnání*, jehož syn *Jan Lovčický z Pohnání* si l. 1543 ve dsky vložil dvůr poplužný v Lovčicích.[5]) Týž dvůr pak prodal l. 1565 Janovi Skákalíkovi dědiníku z Lovčic.[6]) Odtud patřil ten dvůr ke svobodství. Ves patřila až do r. 1571 k Oticům a pak ke Kosově Hoře.[7])

Čtvrt hodiny od Lovčic jest hora *Černý les*, na níž prý hrad stával a z něhož ještě příkopy zbyly. Lid místu tomu říká »u hradu« a bájí, že hrad ten skrze drát spojen býval s tvrzí v Bolechovicích.

*

[1]) DZ 20. N 26. [2]) DZ 29. K 10, 316 N 28. [3]) DZ. 30. N 3. [4]) Držitelé jeho v Místop. bibl. I. 45. [5]) DZ. 250. C 27. [6]) DZ 15. J 15. [7]) DZ. 17. G 27.

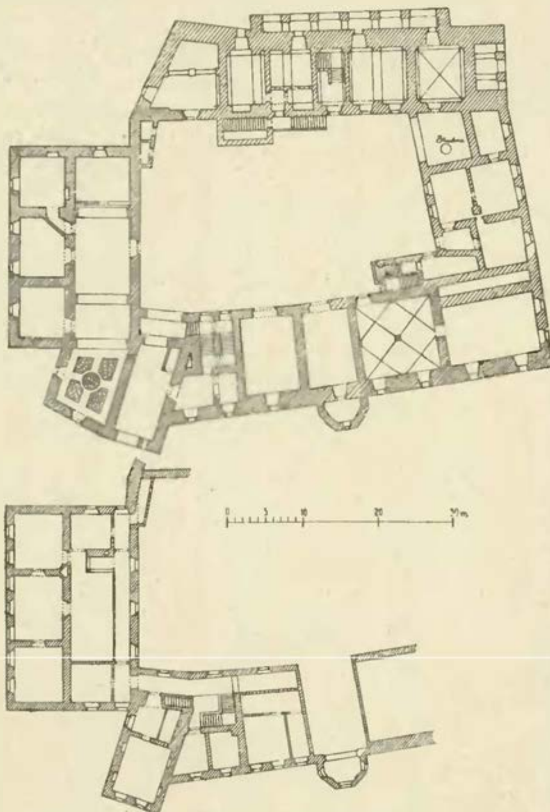

ŠKVOREC HRAD.

Hrad Škvorecký stával při městečku Škvorci na hůrce k tomu způsobilé, která od ostatní pevniny příkopem hlubokým a širokým, který se z potoka nadýmal, odloučena byla. Tento je na východní straně a k severu a k západu jsou stráně. Na jižní straně pod hradem jest také bývalý příkop, nyní rovina nemalá, která je starou zdí zavřena. Známek po nějakém předhradí není.

Po několika schodech stoupá se k *bráně*, v jejímž spodku dosud zachována stará způsoba, avšak na místě zvoditého mostu stojí kamenný, na obloucích spočívající, kteréž oblouky nyní podezděny jsouce k rozličným hospodářským potřebám slouží. V bráně jednopatrové jsou dva vchody, jeden pro jízdné do končitého oblouku sklenutý a vedlejší branka do kruhu sklenutá pro pěší tak nízká, že člověk prostřední velkosti šíji skláněti musí, aby mohl projíti. Při obou jsou čtverhrany k zapadání mostu Patro a štít tohoto stavení upraveny jsou v 19. století obvyklým tehdá copovým slohem. Průjezd 15 kročejů dlouhý sklenut jest válcovitě, avšak východ jest rovněž s končitým obloukem a dovoluje vstoupiti do dvora, který býval nepravidelného tvaru a na všech stranách staveními zavřen, jak právě v rozličných dobách přistavováno. Asi před 40 lety prostora tato na příchozího působila největší zpustlostí a bídou. Proti bráně stávalo stavení dvě poschodí vysoké, které bylo r. 1873 zbořeno, po levé straně byl jednopatrový dům, který posud stojí, po pravé straně byly konice, které asi r. 1860 pobořeny byly a jen stály zevnitřní holé zdi nevysoké, z nichž teď nic nezbylo.

Půdorys zámku ve Škvorci.
Nahoře přízemí s částí r. 1873 zbořenou, dole první poschodí, část dosud zachovaná.

Dotčené dvoupatrové stavení mívalo schody, jaké se často u starých domů nacházejí, ve výstupku ven povydaném, před časy prý vyšším jako nějaká zeď, který byl opatřen okénky a dílem ze štukoví a dílem z lomeného kamene postaven. Schody byly kamenné, přestávky na nich dřevěné, avšak sešlé. V prvním patře bývala stará klenba rozsáhlá (velká síň), která mezi několik chudých nájemníkův na byty rozdělena byla. Z jednoho bytu vycházelo se na výstupek, který tuším v 19 století k podpoře toho stavení vystavěn byl; táhl se po celé délce všeho stavení spočívaje na prampouších, které posud zůstaly i se zdmi nevysokými. I vedlejší dvě klenuté místnosti byly ještě starobylé způsoby, ale pusté a zanedbané. V druhém poschodí bydlívali též chudí nájemníci.

Severní část, nyní kromě venkovských zdí zbořená, byla v přízemí klenutá a proto tu bývalo do r. 1850 vězení. Ve světnici nad tím prý bydlívala kněžna Savojská. Jižní stavení s branou související dosud stojí; v něm bývala veliká kuchyně s krbem též velkým, třemi okny osvětlená, dokud páni v zámku bydlívali. (Viz i Soupis Českobrodska na str. 177.)

Hrad Škvorecký založen byl bezpochyby *Domaslavem*, jenž byl v l. 1262—1279 číšníkem králové, v l. 1267—1276 také nejv. komorníkem a od

Přemysla II. jmenován byl jedním z desíti purkrabí Pražského hradu.[1]) Erb jeho (tři svislé pruhy) svědčí o tom, že potomstva dlouho trvajícího neměl; neb týž erb se potom v Kouřimsku nevyskytuje. Uprostřed 14. st. byl Škvorec v držení Olbramoviců, zejména *Olbrama Menhartovice*, jenž l. 1354 faráře do Radešína podával. Týž byl od r. 1356 rychtářem na Novém městě Praž., v l. 1373—1380 purkrabí Vyšehradským [2]) Žil ještě l. 1385. Tehdá prodav ves Zeleneč, z níž vycházel plat k oltáři Všech Svatých v jeho domě, převedl týž plat na ves Přišimasy.[3]) Olbram první jal se psávati ze Škvorce. Nejstarší jeho syn *Olbram* vzdělav se od r. 1377 v právech vstoupil pak do duchovního stavu a postupovav v důstojenstvích stal se na konec arcibiskupem. Pěkné památky po sobě nezůstavil († 1402. 2. května). S bratřími *Pavlem* a *Vácslavem* držel l. 1392 zboží Škvorecké podávaje nového faráře na Horky.[4]) Po jeho smrti zůstali na Škvorci jeho bratří a rozdělili se tak, že měl Vácslav kromě tvrze půl dvora a část vsi neb městečka a polovici vesnic.[5]) Sestra jeho Anna, vdova po Zdenkovi Běškovci, darovala l. 1414 klášteru Karlovskému plat na vsi Poříčanech, jež se po její smrti Vácslavovi dostati měla; tak se i stalo a Vácslav vyplatil ten plat hotovou jistinou.[6]) Odkud peníze vzal, je hádankou. Po smrti arcibiskupově totiž zboží Škvorecké bylo závadami obtíženo tak, že oba bratří ani nemohli vydávati celý plat do konviktu matron, který předkové jich v domě svém Pražském založili a od r. 1418 jen dvě třetiny platili.[7]) Vácslav již ani sám své polovice nedržel, nýbrž jí postoupil *Janovi z Klučova*, tuším zeti svému; tento proto l. 1418 byl patronem v Radešíně a do Horek podával t. r. s Pavlem.[8]) Týž Jan držel Škvorec i l. 1419, kdež prodal svou část vsi Dobročovic.[9]) Co se potom s touto polovicí dálo, není známo; v neznámé ovšem době došlo ke spojení obou polovic.

Starý zámek ve Škvorci. Pohled se strany.

Pavel zemřel ok. l. 1420 a Eliška, vdova po něm, vdala se zase za *Jana Ohništka z Ohništan*, který proto l. 1422 kněze do Horek podával.[10]) Ohništko porušil l. 1426 v lednu mír mezi sněmováním a v ohradě královského sídla hrubým způsobem, že souseda svého Trčku ve svádě zabil a proto po několika dnech sťat a Eliška stala se vdovou po druhé. Stísněna jsouc závadami dlužila se l. 1426 na statek Škvorecký.[11])

Zdá se, že se potom Škvorec udržel v dřevním rodě. L. 1430 připomíná se Vaněk ze Škvorce[12]) a l. 1431 žil *Petřík Olbramovic*, držitel Škvorce, kterému se také zkrátka Olbram říkalo.[13]) Zdá se, že se týž Petr pak oddělil, neb l. 1441 byl pánem na Hostýni a *Jan*, který dostal Škvorec, byl snad jeho bratr. Jan byl již l. 1457 mrtev.[14]) Poručníkem jeho sirotkův byl Jan ze Stéžova a purkrabí na Škvorci byl tehdá Štěpán.[15]) *Mikuláš* syn Janův došed let svých prodal Škvorec l. 1642 *Čenkovi z Klinšteina*, před tím purkrabí hradu Praž. a na ten čas král. prokurátoru.[16]) Tento žil ještě l. 1480 s manželkou svou Kateřinou z Okoře,[17]) ale zemřel buď téhož neb následujícího roku zůstaviv syny *Zdeňka* jinak *Jindřicha* a *Jana*.[18]) Tito, jak se zdá, se potom rozdělili. Díl onoho není znám; Jan držel Škvorec zejména již l. 1486 a vyjednal si l. 1497 u krále, že ves Škvorec byla na městečko vyzdvižena.[19]) Ještě l. 1507 byl pánem na Škvorci, ale zemřel ve dvou letech potom (tuším l. 1509, jak svědčí nejisté zprávy o náhrobku v Radešíně). Dědicem stal se bratr, jenž se psal již l. 1510 na Škvorci.[20]) Paprocký vypravuje, že jeho manželka byla Markéta ze Smiřic a synem *Jindřich*. Tento měl časté soudy se sousedy.

---

[1]) Reg. II. Font. r. B. IV 352, Arch. Vyšehrad. [2]) Lib. conf. Tomek DP. II 443. [3]) Borový Er. II 220. [4]) Lib. conf. Tomek. [5]) Rel. tab. II 82. [6]) Lib. erect. X 34. [7]) Lib. erect. X 97, 98. [8]) Lib. conf. [9]) Rel. tab. II. 146. [10]) Lib. conf. Knihy města Prahy. [11]) Theobald, Knihy města Prahy. [12]) Arch. Č. VI 423. [13]) Knihy Pražské, Arch. Č. III 416. [14]) Reliq. tab. II 192, 281, Arch. Drážďanský. [15]) DD 16 l. 362, Rel. tab. I 128. [16]) Rel. tab. II 319. [17]) Arch. gub. [18]) Knihy Malostranské. [19]) Rel. tab. I 217, Ohlas od Nežárky V 13. [20]) Arch. v Č. Brodě, Reg. k. s. V l. 1524—1528 slove Čeněk.

Burjan Medek obeslal jej l. 1532, že poddanému jeho psa léhavého vzal. Nemalé spory měl s Hynkem Adršpachem z Dubé. Na bílou sobotu (tuším r. 1532) přišel Jindřich k Matěji Drábovi do Úval, pral a tloukl na dveře. Člověk ptal se, kdo tluče, a až se rozhněval; nalál pánu nepoznav ho, až se mu oznámil. Prosil pána, aby mu odpustil, a on řekl: »Máte-li jaké světlo neb svíčky, prodejte mi!« Řekl Dráb, že nemá. Pravil pán: »Bodej ten Ouval oheň spálil, že já za své peníze světla koupiti nemohu, ale máš-li něco mastného připrav ňáký kahanec, abych sobě posvítil, abych mohl své ztráty pohledati. A milý brachu, máš-li, půjč mi ňáké kladné sekery a poď se mnou hned, že mi toho pilná potřeba.« Odpověděl Dráb: »Pane milý, kde máme jíti? račte mi oznámiti.« On: »Však teď půjdem nedaleko, neztratíš ni kusa na tom; já tobě za to přiříkám, za všecko.« Dráb vzal světlo a šel s ním. I šli k páně Hynkově komoře, kde lehal. Tu našli Vaňka, maštalíře páně Škvoreckého, an stál tak roh zdi nenacházeje komory. Škvorecký totiž si šel pro chrtici, kterou mu byl Hynek dal, ale potom vida ji u jedné kmetičny, zase ji vzal. Škvorecký, jakž přišel ke komoře, hned udeřil na dveře sekerou kladnou a řekl: »Otevři!« Hynek: »Neotevřu.« Udeřil po druhé řka opět: »Otevři a dej mi, co máš mého.« Hynek: »Nedám, až mi dosti učiníte, co jste mi přiříkali a neotevru.« I udeřil Jindřich po třetí řka: »Nechceš-li z dobré vůle, že musíš bezděky« a hned zkřikl na maštalíře volaje: »Sem moji a pomozte sekati.« Hned Hynek otevřel dveře a řekl: »Že Vám teď dávám chrtici zase, jen mi nedělejte škody.« I řekl Jindřich: »Vždycky jsem pro tě číníval mnoho a ničímž mi se dobrým odplatit nechceš a žádáš-li čeho, máš na mně hned co chceš, než když toho čas přijde, že já vím, kam tou věcí hýbati.« Řekl Hynek: »Prosím vás, abyste mi ráčili dáti pokoj na ten slavný hod.« Rozešli se a Jindřich veda chrtici šel domů.

Na zejtří oznámil Hynek věc tu Svatošovi, rychtáři v Úvalech, že sousedé někteří s p. Škvoreckým se naň dobývali a on že s nimi býti měl. I žádal ho Svatoš, aby se na tom nemýlil a že toho jistě není. On vždy pravil, že ho viděl, ale Svatoš pravil, že toho není a to béře k své duši. Tu teprve uvěřil řka: »Inu věřím, jsem mněl, že jsi byl a poněvadž jsi nebyl, nechť to proti mysli vem, než pohlediž na to, milý pane rychtáři.« Ukázal mu na dveře, do nichž bylo vroubeno. »Pohleďte na to, aby vám to svědomé bylo; a vzal mi chrtici, tu, kterouž mi je dal.«

Jednou později hrál Jindřich s Janem Hurychů, krčmářem Úvalským v koule. Tu šel odkudsi Hynkův pacholek nesa mák. Tu nechal Jindřich hry a šel za ním, dal mu prý, jako by mu chtěl dáti pohlavek; prsty jenom dosáhl ho, potom vytrhl naň tesák, ale nebil ho. Pacholka se ptal potom Jan Sova: »Co tě bil pan Škvorecký?« Řekl: »Dal mi políček.« »Proč, pro jakou příčinu?« »Jednou jsem nosil list tam.«

Jan Jindřichův farář na Radešíně byl velký rybář. Držitelé Hostyně najímali strouhy a potoky, aby se tam nelovilo. Asi l. 1534 hlídal Vávra z Úvalu potoku pro Jiříka Dlaska ze Vchynic a za to bral plat, že raky hlídal. Zastihl Jana v potocích panských a řekl: »Kněže Jene, proč vy tu raky lapáte? však to vaši potoci nejsou.« On: »Tak proč bych nelapal?« »Proto že vaši nejsou.« Když jich nalapal mošnu, řekl Vávra: »Kněže Jene, abyste se mnou šli nahoru k pánu.« »Nechci, nepůjdu.« »Nu ale, kněže Jene, vezmu vám ty raky a půjdu s nimi na horu ku pánu.« On vyskočil z potoka řka: »Budeš-li ty tak vymlouvati, že já tě uperu.« Vávra šel do Úvala a pověděl sousedům; běželi tam, aby jej jali. On se jim nedal, bránil se maje šavli; jali jej přece a dovedli k pánu. Potom vypravoval Jan ve Škvorci: »Nic se ten Kříž na mě mužně neměl; když mne jímali, vždycky přede mnou ustoupal, když jsem na něj bil, až mne jiní uházeli.«

Když přivedli kněze Jana s těmi raky nahoru, i seděl před schodem; i prosil Matěje krejčího z Úvalu, aby mu přinesl pivo. Potom Jiří Dlask řekl: »Kněže Jene, slibte mi svou čest a víru a když Vám dám týden napřed věděti, abyste mi se postavili.« Když kněz nestál, žaloval naň u administrátora, kterak se nechvalitebně a nepoctivě zachoval, že v pořádku a poddanosti nestojí, neb ho slibem zavázal, aby se postavil, i nestál potom i po druhé. Že jej potkal, an jede na koníku za panem Škvoreckým; chytil jej za kůň za uzdu řka: Kdy's se kněže stavěl. A Jindřich obrátě se pověděl, že musil státi ten čas v Brodě, než bude státi brzký čas před vámi. Jan obeslal proto Jiříka, že ho na Hostyni zavázal k postavení před ním. Před soudem mluvil Jiřík, že jest týž kněz neřádný, v žádném poslušenství nestojí a jsa z toho od administrátora a správou svých trestán, však proto vždy v svém neřádu stojí. Jan neodpíral, aby neměl loviti raků, jakž někdy kněží ten obyčej mají, však že to učinil s volí pana Škvoreckého pána svého vrchního, kterýž tu také spolek v tom potoce má. Co se jiných věcí dotýče, že se hříchové jeho tuto oznamují, to jest vše ven ze pře a cizí věc se vede proti zřízení zemskému a kdyby na druhou stranu on měl zase oznamovati neřády, že by na celých knihách o frejích, kteréž jest Dlask z mladosti činil, nedostačilo, nercili na listu, však toho nyní zanechává. Nálezem soudu komorního dáno za právo Jiříkovi strany přivedení Janova na Hostyni, ale odsouzen, aby Jana ve 2 nedělích ze závazku propustil.[1])

Jindřich zahynul v Uhřích bojuje s Turky. Nemaje potomstva byl tuším neženat. Zapsal Škvorec l. 1532 *Zikmundovi ze Smiřic* bratru své mateře.[2]) Tento uvázav se ve Škvorec starý hrad opravil. Řemeslníkům zaplatil, jen Jiříkovi tesaři nedoplatil přes 72 kop. Jiřík chtěl to dílo dodělati a co smluvil tomu dosti

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ 83. F 13.

učiniti i nemohl k tomu připuštěn býti, neb Zikmund sám sobě ke zkáze to přivedl maje dáti podjezdíti, i dal nahoře vyplétati a tak to ne Jiřím než pánem sešlo. Na soudě Jiřík vyhrál.[1])

Po smrti Zikmundově rozdělili se synové jeho tak, že *Jaroslav* dostal Škvorec, *Albrecht* Náchod a Miletín a *Jindřich* Skálu a Hořice. Jaroslav byl poté l. 1555 pánem na Škvorci, ale l. 1560 již náležel bratru jeho Albrechtovi, jenž tehdá Hostynský statek přikoupil.[2]) Albrecht zemřel l. 1567 zůstaviv nezletilé syny Vácslava a Jaroslava. Ti byli pod poručenstvím mateře své a strýce Jaroslava. Když Jaroslav let ani nedošed zemřel, stal se Vácslav samotným pánem na Náchodě a Škvorci. Došed let svých l. 1585 oženil se l. 1587 s Dorotou Holickou ze Šternberka. Bydlíval na Škvorci a tu také l. 1593 v mladých letech zemřel.[3]) Dědicem jeho byl mladičký syn jménem *Albrecht Vácslav*, avšak ten zemřel již l. 1614 dne 24. dubna neženat. Škvorce ujal se potom *Albrecht Jan* strýc daleký zemřelého, jenž l. 1645 zboží Chřenické přikoupil. Za povstání r. 1648 vynikl neobyčejnou činností, avšak mezi tím zemřel. Statky jeho a jeho nerozumného bratra všecky l. 1621 zabrány a od mocných rozchváceny. Škvorec dostal se Albrechtovi z Valdšteina, který jej prodal (1623) knížeti *Karlovi z Lichtenšteina.*[4]) Za Lichtenšteinů zpustl zámek zdejší tak, že jej Balbín za zříceninu pokládal.[5]) Jak se zdá, obnovila jej M. Terezie kněžna Savojská roz. Lichtenšteinka († 1772), která prý v severní části zámku bydlívala. Po její smrti zanedbáván jest zase a zpustl v 19. st. docela, až i z velké části pobořen v l. 1860—1884.

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) Tamže a DZ. 54. L 26. [3]) Dačický I 179. [4]) Viz dějiny Kostelce. L. 1683 tu byl hejtmanem Albrecht Hylbrant Lukavský z Lukavice (Reg. kom. soudu). [5]) Miscell. III. 86.

Pohled na Škvorecký zámek r. 1865. Podle kresby V. Steinze.

KVĚTNICE HRÁDEK.

Ve vsi Květnici stával hrádek na pahrbku skalnatém, na dvě strany strmém a na třetí dvěma příkopy překopaném, kde jest spád volnější. Na čtvrté straně je cesta nahoru, kudy se také bezpochyby do hrádku jezdívalo. Na hradišti dosti prostranném stojí chalupa se svým příslušenstvím. Všude jest viděti kouskovité zbytky zdí, jen na východní straně jest ještě tak vysoká zeď, že je část okna viděti. Pod zemí všude jsou sklepy, jichž se posud užívá.[1])

Kdo tento hrádek založil, není známo. Ves Květnice s blízkou farní vsí Lhotou patřila Pražskému rodu Olbramovic, zejména *Vácslavovi Poncovu* synu, jenž l. 1360 do Lhoty faráře podával. L. 1362 prodal týž vesnice Síbřinu, Květnici a Lhotu strýci svému *Fešlovi Bohuslavovu* synu. Tento se připomíná l. 1377 jako patron kostela ve Lhotě a zemřel nedlouho po r. 1386. Syn jeho *Johánek* psal se z Květnice po vladyckém způsobu.[2]) Po něm následoval z téhož radu *Petr* řečený *Bohuslav*, jenž l. 1402 faráře do Lhoty podával a ještě l. 1408 na Květnici seděl.[3])

Brzo potom koupil Květnici *Prokop Trčka* z *Kralovic*, jenž se již l. 1415 po ní psal.[4]) Byl bezpochyby smýšlení katolického a v něm se udržel i po r. 1421, když všechen kraj kolem se dostal pod moc Pražanů. Když ale tito proti němu l. 1425 vytáhli, dobyto jest Květnice při hodu sv. Ducha ke konci měsíce května.[5]) Dobytí sídla svého přečkal Prokop jen několik měsícův. L. 1426 zavražděn na hradě Pražském od svého souseda Ohništka Škvoreckého.[6]) Z potomních osudů Květnice jest málo známo. L. 1449 žil

[1]) Viz i Heber B. I 231. [2]) Tomek DP. II 441, 443, 444, 446, Lib. conf. [3]) Lib. conf. Tadra, Acta jud. VI 327. [4]) DD 61 str. 119, Rel. tab. II 136, Arch. Č. III 495. [5]) Staří letop. 65, Script r. Boh. II 468. Balbin (Miscell. III 91) dodává, že Táboři Prokopa do hořící tvrze hodili. Zpráva ta je z podezřelého pramene, v němž se zapletl ke Květnici podobný osud Kolmanův na Obořišti, téže doby dobytém. [6]) Zach. Theobald 1609 str. 32.

Vaněk z Květnice, který tehdá Sasům opověděl.[1]) Snad byl předkem vladyk *Holců z Květnice*. Asi v ty doby dostala se Květnice *Prokopovi z Hobšovic*, jenž se tak zadlužil, že věřitelé se dali na jeho jmění zvésti. L. 1451 svěřili tvrz Květnici Petrovi Lopatovi ze Slaného a Jankovi z Síbřiny, aby ji opatrovali a synu Hobšovskéko nepostupovali.[2]) Ze zápisu o tom učiněného jde na jevo, že tvrz stála, když však nějaký čas potom koupena ke Škvorci, byla opuštěna. Proto se připomíná l. 1532 na panství Škvoreckém v Květnici zámek pustý a dvůr popl. pustý. Ke Škvorci patřila pustina do r. 1558. Jaroslav Smiřický prodal tehdá pustý zámek Květnici Matyáši a Burjanovi bratřím *Pechancům z Kralovic*.[3]) Připojen potom ke Chřenicům a přidělen l. 1563 Burjanovi, po jehož smrti spadl na král. komoru. Od té prodán l. 1575 *Jaroslavovi ze Smiřic* a na Kostelci.[4]) Tento jej bezpochyby koupil jako poručník mladých pánův Škvoreckých; neb vyskytuje se později jako přísl. Škvorce.

[1]) Arch. Drážďanský. [2]) Městská kniha v Praze. [3]) DZ. 53 D 30. [4]) DZ. 18. N 11.

TVRZE V OKOLÍ ŠKVORCE.

Západně od Škvorce jest ves **Dobročovice**. V starší době se jí také říkávalo Dobrošovice a stávala tu tvrz. Nemáme o ní pamětí před začátkem 15. století. Tehdá patřila tvrz s částí vsi *Martinovi Rotlebovi z Koloděj*, část vsi měl Jan z Klučova a plat Prokop Černý. Rotleb prodal týž statek *Petrovi z Myšlína*, jenž ok. l. 1406 zemřel.[1]) Později měl Dobročovice *Bohuslav Pražský*, předek *Horňateckých z Dobročovic*. L. 1415 převedl sem manželku svou Kateřinu s věnem jejím, které měla na Měcholupech, prodal tvrz Dobročovice *Janovi* řeč. *Rachel* z Vyšehradu a přece tu zase l. 1416 Kateřině věnoval[2]) a ještě l. 1419 Dobročovice držel.[3]) V držení téhož statku následoval syn *Bohuslav* (1437). Týž koupil l. 1439 věnné právo na Dobročovicích od vdovy Markvarta z Jenišovic, kterýž je měl po své první manželce a tato po svém prvním muži Matějíkovi z Nezbovětic.[4]) Bohuslav žil ještě l. 1457, kdež odpíral provolání odúmrti po své mateři Kateřině a jiných osobách, kteréž odúmrtí si *Petr z Dobročovic* vyprosil.[5]) Dobročovice později připojeny ke statku Chřenickému.

*

Tvrz **Zlatská** stávala ve vsi Zlaté nedaleko Škvorce a v osadě Sluštické. Na ní bezpochyby seděl *Přibík ze Zlaté* l. 1400 z Vysočan řečený a po něm v l. 1407 a 1408 *Jodok z Třemšína*.[6]) Po něm tu seděl *Rynart mladší* měšťan Pražský a ten prodal tvrz Zlatou (1417) *Janovi Švarcenšternovi* z Prahy a Kateřině manželce jeho.[7]) Když vítězné vojsko pražské r. 1421 krajinu zdejší opanovalo, zabrali Zlatou a dali ji třem svým stranníkům.[8]) Za válek následujících oba manželé zemřeli; dětí z toho manželství nebylo, než zůstala jen Brygyta, dcera Kateřinina z prvního manželství. Zlatá spadla proto na krále a císař Zikmund daroval ji l. 1436 Haškovi z Valdšteina[9].) Po nějakém čase nabyl Zlaté *Václav Mnich* a snad již i otec jeho Matěj, po němž zdědil plat na Kunraticích a jiných vesnicích.[10]) V l. 1461—1488 připomíná se často v tehdejších pamětech.[11]) Zlatou prodal *Jakubovi Pechanci z Kralovic*, jehož vnukové Matouš a Burjan si l. 1547 a 1557 tvrz Zlatou s přísl. v obnovené dsky zemské vložili.[12])

*

[1]) Rel. tab. II. 602, DD 14 f. 63, Lib. erect. VII 17. [2]) Rel. tab. II 95, 121, 123, 125. Část vsi držel ještě l. 1419 Jan z Klučova ke Škvorci. Rel. tab. II (46). [3]) DD 15 f. 72. [4]) DD 15 f. 72. Knihy města Prahy. [5]) DD 16 f. 362. [6]) Arch. bibl. Praž. DD 18 f. 3. Viz i Tomk. d. P. II 468. [7]) Rel. tab. II 135. Viz i 114. [8]) Fontes rer. Huss. II 293. [9]) DD 15 f. 71, 24. str. 46. [10]) Rel. tab. II 309 [11]) Rel. tab. II 346, 350, 362—368. Arch. Č. VIII. [12]) DZ. 150. K 22, 251. A 41.

V kostelní vsi **Tuklatech** byla věžovatá tvrz, jíž použito od dávných dob za zvonici. Tato stojí na pahrbku a byla, jak znáti jest, příkopem otočena. V starých pamětech nenazývá se tvrzí, nýbrž vždy věží. Po vsi psal se na poč. 13. st. *Štěpán* a l. 1295 zas jiný *Štěpán*.[1]) *Jan z Tuklak* l. 1319 písař Vyšehradského probošta měl na štítě dva klíny zubovaté na příč.[2]) L. 1358 byli patrony kostela zdejšího *Šimon a Teslin* synové Bohuslava Olbramovice z Prahy,[3]) ale v l. 1371—1375 Peslin sám.[4]) Snad koupí převzal týž statek *Jan z Cách* bohatý Pražan, jenž vydal l. 1385 svědectví o potoce Tlustovouském.[5]) Žil ještě l. 1400, kdež jest řeč o chalupě a zahradě, kteréž ležely naproti jeho věži.[6]) L. 1404 měl Tuklaty syn jeho *Jindřich*, podávaje sem faráře. *Janek a Jindřich* bratří z *Pakoměřic* prodali l. 1428 ves Tuklaty s věží zpustlou a podacím *Anně* někdy *Johánkové Kbelské*, *Jankovi z Kunvaldu* a Kateřině manželce jeho,[7]) ale ve dsky zemské vložili týž statek (1437) *Kristě* vdově po Matěji od Hřebenův z Prahy a synům jejím, táž pak l. 1460 obdarovala z téhož statku špitál sv. Alžběty na Novém městě Pražském.[8]) Tím se končí dějiny zpustlé věže pak převzaté na zvonici. Ves patřila v 16 st. ke Škvorci a Hostyni.

*

Severně od Škvorce jest dvůr **Hodov**, při němž někdy tvrz bývala. Držiteli byli Václav, Linhart a Mikuláš bratří Planerové, kteří l. 1364 oltář v kostele sv. Víta založili a platem v Hodově nadali. L. 1373 seděl tu vladyka *Bolen* a asi o sto let později *Mikuláš Hostynský ze Stežova*, obdržev je snad od bratří za díl. Týž byl již l. 1473 mrtev zůstaviv sirotky. L 1542 patřila tvrz pustá Hodov s dvorem pustým k Hostyni a l. 1560 připojena ke Škvorci.[9])

*

Kde jest dvůr **Hostyně** nedaleko Úval, stávala ode dávna tvrz a sídlo statku nemalého. Obyčejně se za to má, že se tu narodil Arnošt, první arcibiskup pražský, jak tvrdí nejstarší jeho životopisci Vilém z Lestkova a Beneš z Veitmile.[10]) Jisto jest, že se *Arnošt* otec jeho (†. r. 1341[11]) psal z Hostyně, ale že již deset let před svou smrtí bydlel na Pardubicích a při své smrti jen Pardubice a Starou zůstavil. Z Hostyně se psal také příbuzný jeho *Kuník*, jenž byl l. 1346 purkrabí na

[1]) CDB. II 107. Reg. II 725. [2]) Rel. tab. I 399. Arch. n. c. k. dvorský. [3]) Lib. conf. Tomek D. P. II 446. [4]) Borový Lib. erect. II 238, Lib. conf. [5]) Arch. bibl. Praž. [6]) Lib. erect. VI. [7]) Arch. Český 28.290. [8]) Rel. tab. II 183, 211, 303. [9]) Arch. kapit. Acta jud. Kodex Talmberský. Viz děje Hostyně. [10]) Fontes I. 387, IV 528. [11]) Zimmermann Aufgeh. K.

Kyšperce.[1]) Potom dlouho nic nevíme o Hostyni. Zdá se, že byla držena k nějakému sousednímu statku, snad ke Škvorci, a že pak bratrským rozdílem oddělena. Jisto jest, že náležela l. 1441 *Petrovi ze Škvorce*, po němž l. 1448 *Jan ze Stežova*, předek Hostynských ze Stežova následoval. Tento se často připomíná při soukromých běžích.[2]) Prodav ves Strbaře Bohuslavovi z Chlumu a řádně nezpraviv, uvalil na se veliký únos; neb Bohuslav vedl právo na Hostyni a byv zveden, to právo své prodal l. 1461 Janovi Vepřkovi z Přívory.[3]) Vybrav se z toho držel Hostyni do smrti. Synové jeho byli *Mikuláš* († r. 1473, držitel Hodova), *Václav* pán na Letkách. *Oldřich*, *Heřman* a *Oldřich*. Tito tři poslední drželi Hostyni ještě l. 1473 společně,[4]) později Jindřich sám. Týž vystavěl most v Úvalech, kdež mu majestátem l. 1489 dovoleno clo vybírati.[5]) Právo to mu l. 1509 potvrzeno a ponecháno do jeho a všech čtyř synův života.[6]) Z těch jej přečkali synové *Diviš*, *Jan* a *Prokop*. Tento poslední se psal ještě l. 1525 seděním na Hostyni.[7]) Avšak již l. 1514 a 1516 držel Hostyni *Zikmund Holec z Květnice*[8]) a po něm následovali l. 1549 *Jan ze Vchynic* a asi od r. 1526 *Jiří* a *Václav Dlask ze Vchynic*. Jiřík prodal Hostyni před r. 1540 *Janovi ze Vchynic*. Tento byl již l. 1542 mrtev a následovali po něm synové *Václav*, *Bohuslav* a *Jiřík*, kteří l. 1260 tvrz Hostyni s přísl. *Albrechtovi ze Smiřic* prodali. Od té doby patřila k panství Škvoreckému.[10])

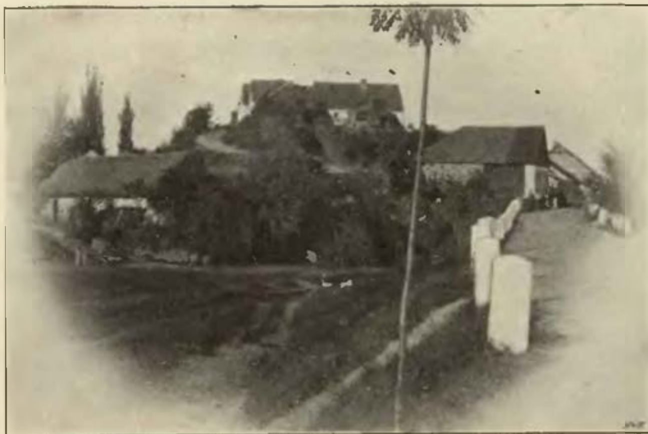
*

Ves **Sluštice** mívala od starodávna farní kostel a tvrz. Na této seděl v l. 1358—1366 *Donat Rost*, pražský měšťan podávaje faráře do Sluštic a Břízy.[11]) Po něm následovali v l. 1380 *Ondřej* a *Martin* bratři *Stachové* též z Prahy[12]) a v l. 1400—1405 *Mikuláš Ortlinovic* a *Rudolf Mulhusen* odtud. Řadu měšťanův zavírá *Rynart* snad Rudolfův syn, jenž se po zemanském způsobu psal ze Sluštic, l. 1414 do Břízy podával a l. 1416 plat na Slušticích prodal.[1]) Týž koupil l. 1423 Hradenín od Otky dcery Rynarta bratra sveho staršího, a žil ještě l. 1437.[2]) Z manželky své Machny z Horek zůstavil pět dcer, které ještě l. 1460 žily. Machna s Janem z Čepě manželem svým vyprosila si l. 1455 odúmrť po Rynartovi písaři, jenž l. 1416 plat na Slušticích koupil. Tento Jan byl již l. 1460 mrtev a Machna vdala se po třetí za Mikuláše Daksa z Hamršteina, jenž takto Hradenín vyženil.[3]) Sluštice dostaly se pak *Janovi Ledeckému z Říčan* a ten je prodal l. 1473 dvěma pražským měšťanům.[4]) Potomky jednoho z nich (aneb obou?) byly Anna manželka Zikmunda Roha z Vlkanova a Johanka ze Sluštic vdaná Čermákova. Roh dostav spravedlnost ženinu prodal Sluštice (1519) *Martě Pechancové z Bezděkova*.[5]) Na Slušticích se tehdá nebydlívalo a proto tvrz zdejší zanikla.

Pechanci spravovali Sluštice z Kralovic a Chřenic. Když se l. 1563 *Matyáš* a *Burjan* bratří Pechancové dělili,[6]) dostaly se dvůr Sluštický a tvrz Zlatá s vesnicemi na díl Matyášův. Tento zemřel l. 1568 bezdětek odkázav dvůr Sluštice s přísl. *Mikuláši Skalskému z Dubu* a Marketě z Frejskutu manželce jeho.[7]) Mikuláš pán té doby na slovo vzatý zemřel l. 1588 zůstaviv syny *Daniele*, *Heřmana*, *Mikuláše* a *Jana Jiří*. Poslední tři byli ještě l. 1597 nezletilí.[8]) Když dorostli, Daniel je všechny vybýval. Heřmanovi a Janovi zejména postoupil statek Sluštický, na němž byla tvrz obnovena, a tak zůstalo přes všechnu jich nespokojenost, která až do r. 1645 trvala.[9]) Heřman pak prodal l. 1646 díl svůj Janovi Jiří,[10]) jenž statek tuším do smrti držel. L. 1623 zabrány Sluštice *Mikuláši Skalskému* a prodány Karlovi z Lichtenšteina, jenž je ke Škvorci připojil.[11])

[1]) Reg. IV. 670. Na pečeti ze Staré. (Co se pokládá za Starou u Úval jest umělá zřícenina. [2]) Rel. tab. II. 192, 227. Arch Č. II 310, III. 539. [3]) DD 21 str. 149. [4]) Kodex Talmberský. [5]) Kopie musejní. [6]) Arch. zámku Náchodského. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) Arch. gub. a Třeboň. [9]) Arch. mus. Reg. kom. soudu. [10]) DZ. l. E 30, F 1?, 54. L 26. [11]) Lib. conf. L. 1360 byl Mikuláš bratr jeho patronem v Bříze. [12]) Tomek D. P. II 475.

[1]) Lib. conf. Rel. tab. II. 125. [2]) Arch. Č. III 495, DD XV f. 331. [3]) DD 6 str. 109, 16 f. 72, 87. [4]) Rel. tab. II. 364. [5]) DZ. 6. G 13. [6]) DZ. 57. B 15. [7]) DZ. 16. H 24. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) DZ. 188. N 1. [10]) DZ. 190 E 21. [11]) Bílek Děje konf. 545.

Květnice.

Nový hrad u Kunratic.

NOVÝ HRAD A KUNRATICE.

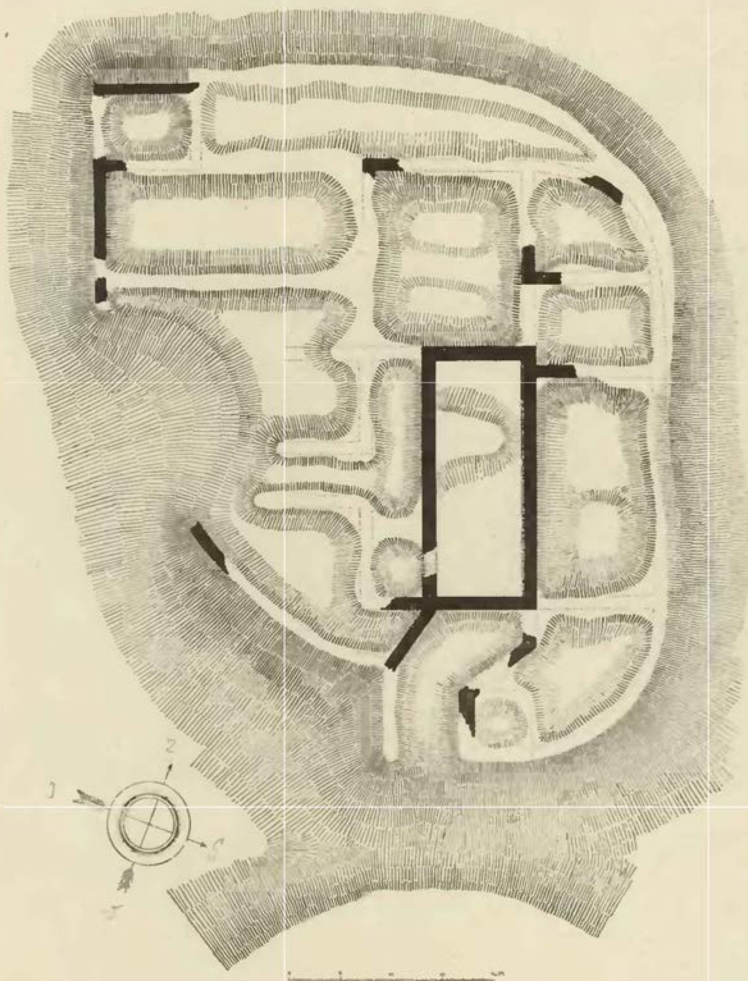

d Kunratic vine se potok Kunratický klikatým během pod Kunratickým lesem a spěchá pak rovným směrem k ústí u Braníka. Údolí, kudy se pod Kunraticemi vine, se stráněmi skalnatými, strmými doubravami na nich a olšinami při potoce patří k nejkrásnějším krajinkám u Prahy. Nevelký kus pod Kunraticemi obtéká potok vysoký ostroh, na němž stával Nový hrad, bývalé královské sídlo, nyní zřícenina, bohužel již rozrytá a vylámaná.[1]) Kdo chce místo to spatřiti a tím přírodní krásy okusiti, tomu se hodí dobře vystoupiti z Krčského nádraží a dáti se podle potoka až k patě hradiště a k místu, kde jest přes potok můstek, poněvadž se odtud klikatou, avšak strmou cestou na památné hradiště dostane. Avšak kdo chce pohodlněji jíti, vyvolí si cestu podle louky pod Hradištěm v tu stranu ke Kunratickému mlýnu a tu zpozoruje starodávnou pěšinu, kterouž zvolna stoupaje přijde do velikého příkopa, který dělí hrad a předhradí. O tom, že pěšina tato a lépe řečeno *koňská cesta* upravena byla hned po založení hradu, svědčí mimo pohodlnou (nyní spadajícím kamením a křovím ovšem porušenou) úpravu i to, že jsou skály při pěšině bedlivě přitesány. Tato pěšina vede pak skrze příkop na jeho severní okraj, odkudž lze úzkou cestou jíti podle severní a západní strany hradu až k druhé pěšině, kterou se chodí od můstku. Cesta oboje spojující patřila k dolnímu opevnění, jako nacházíme u mnohých hradů, avšak poněvadž se zbytkův hradeb nespatřuje, lze za to míti, že tu byly naráženy sruby. Také se táhlo opevnění toto jen na straně severní a západní,[2]) kde byl přístup ke hradu něco snadnější, než na ostatních obou stranách, velmi strmých.

[1]) Pomůckou byla monografie C. Merhouta, pečlivého a pilného badatele pamětí v okolí. [2]) Vlastně severovýchodní a severozápadní.

Starodávná *vozová cesta* šla ke hradu od Chodovské strany po hřebenu hory k místu, kde se říká na Lhotech. Zde se připojovaly dvoje cesty, jedna od Chodova, druhá od Kunratic. Jdouce po té cestě narazíme na dvojnásobný příkop, jenž nepatřil ke hradu, nýbrž k ležení, jež si tu udělali l. 1420 Pražané hradu dobývajíce. Na místě toho ležení lze viděti drahně prohlubin a vyvýšenin, zejména při krajích hory, které ukazují, jak tu stany a oblehací stroje byly umístěny. Na tu stranu ke hradu, kde se vrch hory úží, byl jen jednoduchý příkop.

Kousek za tím přijde se na *předhradí*, které bylo odděleno od venkova hrubým a vysokým náspem a příkopem. Hřeben hory za ním jest velmi úzký a je na něm uprostřed cesta a vedle ní po levé straně strouha (mělký příkop a nepatrný násep) místy dosti znatelná, o níž se říká, že se tudy voda vedla do hradu po trubách. Voda ta šla z rybníku, který se posud spatřuje, než se přijde k bývalému ležení. Na konci předhradí před samým hlubokým a ve skále (břidlici) vytesaným příkopem, který je od hradu dělil, patrný jest bývalý příjezd a zdá se, že se jezdilo mezi dvěma hradbami k mostu, tak že nebylo tu uhnutí. Uprostřed příkopa je místo vyvýšené, patrně zpodek mostnice bývalé.

Půdorys zřícenin Nového hradu.

Staroslavné sídlo královské, kdež Václav IV. dokončil běh života svého žalostným způsobem, na ten čas ukazuje málo pamětihodného. V první polovici 19. století vnitřní rozdělení tak bylo patrné, protože aspoň základní zdi z ustavičného bourání a odvážení staviva zbyly. Potom otevřeny tu lomy, poněvadž se ze zdejší skály dělaly dobré brousky. Tím hodný kus hradiště rozkopán. Co ještě před 20 lety dosti nad zemí vyčnívalo, dal nějaký správce panství Kunratického vybourati. Nejznamenitější částí hradu byl *královský palác* z kamení a cihel vystavěný, čtverhran 21 m zdéli a $7^1/_2$ zšíři, z něhož zbyly zdi v podzemí a v části přízemí (1·70 m hrubé), avšak okolo rumem zasypané. Jen uvnitř, kde rum do hlubokých sklepů spadl, zdi jeho znáti jest. Stavení bylo věžovaté, asi podobné jako na Točníce nacházíme. Vchod do něho byl sklenut obyčejným obloukem a spatřoval se tu prý ještě ku konci 19. století; byl v dlouhé zdi jižní u rohu, kdež je i dnes přístup ke sklepení. Naproti němu v rohu je hluboká díra vykopaná od kořistníků, kteří se chtěli dokopati chodby, prý vedoucí na Libuš. Severní kratší strana paláce prodlužuje se a pak láme se dvakráte, podobně to bylo i u druhé krátké strany. Zdá se, že tu byl před palácem obdélný dvorek a před ním dvě čtverhranatá stavení, mezi nimiž byla chodba k témuž dvorku. Dnes ovšem málo z toho znáti, avšak víme o tom z náčrtku, který si zdělal A. Z. Maloch asi l. 1840. U brány bývala *čtverhranatá věž*, z níž jsou jen nepatrné zbytky, ač půdorys je zřejmý; ta ostříhala brány. Mezi bývalou branou a rohem paláce lze stopovati bývalou hradbu, která šla skorem rovnoběžně s krajem hradiště. Ač nelze běh její šlakovati nepřetržitě, protože v jejím směru otevřen lom, kterým část hradiště zničena, přece se zdá, že vedla ke *čtverhranatému stavení* v jižním rohu hradiště, jehož prvotní účel není zřejmý. Když v 18. století Kunratice

hraběti Golčovi patřily, dal tento toto stavení přeměniti na kapli sv. Jana Nep. Ta trvala od r. 1746 do roku 1786.

V *Kunraticích* bývala také tvrz, ale není tu zbytků, protože l. 1688 přestavěna v nynější zámek. Nejspodnější zdi mají hrubost až i 2 m a je znáti z dolejších často úzkých a nepravidelných místností, že při přestavbě hojně bylo ke zdem někdejší tvrze přihlíženo.

První nám známý držitel Kunratic byl *Bozděch* l. 1287.[1]) Později je měl *Frenclin Jakubuv* z Prahy, známý služebník krále Jana, jež mu byl i finančníkem i vojákem. Když asi v l. 1336 neb 1337 dceru svou Kláru Prockovi z Vildenberka zamlouval, zavázal se, že kdyby slib svůj nesplnil, že na zboží patřící ke tvrzi Kunratické je povinen 30 hřiven důchodu zapsati.[2]) Později dostaly se Kunratice v držení *Olbramovicův*. Napřed je měl *Teslin* syn Bohuslavův, který sem l. 1357—1362 faráře podával. Po něm se vyskytuje od r. 1376 synovec jeho *Prokop Černý*.[3]) Týž prodával na Kunraticích platy, čímž sice získal hotové peníze, ale také zboží Kunratické obtížil. Takové prodeje známy jsou z let 1378—1404.[5]) L. 1407 byl již mrtev a byla tehdá poručnická vláda na Kunraticích. Kněze sem podávali t. r. Bohuslav syn zemřelého a Markéta vdova Prokopova.[5]) Od nich koupil tvrz Kunratice *král Vácslav* (1407, 15. května) a to proto, aby měl sídlo bližší Praze, nežli mu poskytoval hrad Točník před tím založený. Koupil zboží celé kromě platův komorních.[6]) Již l. 1409 podával faráře do Kunratic.

Nový hrad: Pohled na zbytky zdiva hradního paláce se strany jihozápadní.

Vácslav přikročil k stavbě Nového hradu, jak nazýván byl v královské kanceláři.[7]) Zdá se, že stavba začala l 1411. Ředitelem stavby byl Hertvin, kameníkem Kříž a jim k ruce přidán Blažej, jako písař počtův. Dne 20. června zavázali se Řehoř zedník a Mařík Odrole bratří, že vylámou před Novým hradem příkop zhloubi 15 loktů a zšíři 30 loktů na místě jim ukázaném a s prací brzo začnou a v ní neustanou. Za tu práci slíbeno jim 150 kop, totiž 10 kop hned a po žních každý týden 2 kopy. Vylámaného kamene použito ke stavbě, v níž pokračováno l. 1412. Z toho roku totiž je známo, že Maruna vozka vozil cihly na Nový hrad. Dne 8. března l. 1412 zavázal se Jakub lamač ředitelům stavby k ruce královĕ, že založí rybník pod Novým hradem od hory k hoře (tedy na severozápadním boku hradiště), s hrází zšíři 30 loket a zvýši 9 loket; na kraji hráze k vodě měl udělati taras $1^1/_4$ lokte hrubý a tak vysoký jako hráz Závdavku mu dána kopa a 11 kop slíbeno mu postupně při práci dávati. O rybnících pracoval i Martin Turnovský a ještě l. 1429 mu nedoplaceno[8].) Král bydlel na Novém hradě poprvé l. 1412. Dne 10. října vydal odtud list v příčině pozůstalosti Mikuláše Fulfeše.[9]) Také l. 1413 tu bydlel; dne 27. dubna potvrdil tu hrad Kostelec Janovi ze Smilkova.[10]) V následujících letech sem málokdy přicházel; spíše tu přebýval od r. 1416. Tehdá tu byl purkrabí *Vácslav*.[11]) L. 1417 odtud dáno několik listů. Král zamýšlel také zříditi k obraně Nového hradu služebná manství, jako to před tím činíval s Vyšehradem. L. 1417 zřídil takové manství ve Strhařově ze statku odumřelého po Mikšíkovi z Křivé.[12]) Leta 1419 před svou smrtí bydlíval tu král Vácslav stále. Zde mysl jeho pobuřovaly stále zvěsti o nepokojích; zdá se, že konšelé Novoměstští v tom nadsazujíce krále proti Husově straně popichovali. Poslavše vyzvědy ku shromáždění lidu na hoře Tábor donášeli králi, že jej chce lid ssaditi a o sv. Vácslavě oblehnouti Nový hrad.[13]) Když se nevole lidu obracela proti konšelům a tito pro svou vyzývavost (30. července) krutě ztrestáni, pojal krále hněv takový, že hrozil všechny stoupence Husovy, zvláště kněží, vyhladiti. Když jeden z dvořanů jeho neopatrně prohodil, že dávno cosi takového předvídal, král to bral jako vyčítání své shovívavosti a obořiv se na něho porazil jej na zemi

[1]) Reg. II 613. [2]) Summa Gerh. n. 110. [3]) Lib. conf. [4]) Rel. tab. I 453. II 8, 308. [5]) Lib. conf. [6]) Rel. tab. II. 308, 334, Codex Thomaeus f. 90. [7]) Název Wenzelstein nenašli jsme v souvěkých pamětech, než druhdy název Nový hrad Kunratický. [8]) Arch. Č 26.567. [9]) Arch. v Budějovicích. [10]) Arch. Č. III 482 [11]) Arch. Č. 26.576. [11]) DD 15 f. 327. [13]) Tomek D. P. III 636.

a byl by ho probodl dýkou, kdyby ho přítomní nebyli zdrželi. Rady jeho, kteří straně Husově přáli, dovedli ho přece ukrotiti a zároveň přemluviti Novoměstskou obec, aby se králi pokořila. Tak se stalo, že jim král odpustil a dovolil, aby tam navrhli nové konšely. Již dne 2. srpna tak se stalo a král sadil na Novém hradě novou radu. Té doby tu byli s králem Vácslav písař hradský a Petr lovčí.[1]) Purkrabě tuším žádného nebylo.

Veliké rozčilení podrývalo zdraví královo a vědomí, že jej přerůstalo náboženské bouření, hlodalo na jeho mysli tak, že tomu podlehl. Naříkal si na bolest v levé ruce, kterou odtud cítil neustále a k tomu přišly potom jiné neduhy. Dne 15. srpna cítě se lepším vyzpovídal se a chtěl také přijímati svátost oltářní, ale nepřišel k tomu pro dávení. Nazejtří (16. srpna) sice cítil jen bolest v ruce, ale ke druhé hodině odpoledne nenadále byl těžce raněn mrtvicí. Dvořané žasnouce shromáždili se u lože jeho, na kterém po tři hodiny těžce zápasil se smrtí, až skonal dvě hodiny před západem slunce.[2]) Tělo zesnulého, který býval ve velké lásce u obecného lidu, odvezeno napřed na Vyšehrad, potom na Pražský hrad a pohřbeno v klášteře Zbraslavském.

Bratr jeho a dědic Zikmund přišel do země, když na všech stranách se stahovaly bouře. První jeho starostí bylo spatřiti poklady, které šetrný jeho bratr nahromadil a on mínil tím spěšněji pustiti do světa. Na Novém hradě asi 13. května l. 1420 prohlížel poklady. Vzácné a pěkné knihovny, kterou tu Vácslav míval, bezpochyby si nevšiml. Kromě vybrání těchto pokladů neměl Zikmund z této výpravy zisku žádného; anobrž jen škodu. Po druhé sem přišel na podzim t. r. Dne 31. října přijel k Novému hradu a tu předpoledne snídal. Za ním přitáhlo vojsko jeho k večeru a neudělavše si ani pohodlí ani zbroje nesvlekše, přespali v chladném lese u hradu. Nazejtří následovala památná bitva za Vyšehradem, v níž Zikmund hanebně poražen. Utíkaje z bojiště již se ani na Novém hradě nestavěl.

Zámek v Kunraticích.

Na Novém hradě zůstala posádka Zikmundova. Odtud nebylo daleko na silnici a vojáci zabavovali potraviny a zboží, jež se ku Praze vozilo. Aby se tomu zabránilo, usnesly se obce Starého a Nového města, jakmile se 23. prosince lid jejich od Chomutova navrátil, že oblehnou Nový hrad. Provedeno tak brzo po svátcích. Dne 30. prosince vyslali svůj lid pěší i jízdný s vozy a ti pak se zakopali na místě svrchu popsaném před předhradím. Jak se zdá, povedlo se jim po nějakém čase opanovati předhradí a tu zasadili své stroje; celé tři neděle trvalo obléhání. Když tři praky a pušky zasadili před samým hradem, házeli odtud den co den takové množství kamenův, že rozbili všechny střechy na hradě. Potom podařilo se jim malý stroj postaviti až nad samým příkopem, odkudž pračata rozbili všechna podsebití. Když pan z Fulšteina (Mikuláš?) viděl, že nelze hrad držeti, odevzdal jej dne 25. ledna (1428) Pražanům vymíniv si, že s celým vojskem a jeho věcmi (nikoliv však královskými) v průvodu Pražan může odejíti. Nazejtří vysláno dvacet z Pražského vojska, aby se ve hrad uvázali. Pak 27. ledna vypraveny sem vozy z Prahy, aby věci odvážely. V tom Fulštein naloživ na jeden vůz od Pražan půjčený knihovnu královskou a jiné ještě věci královské způsobil mezi lidem shromážděným před hradem takový hněv, že se na vůz vysuli a vše na něm pobrali a na hrad chtěli se dostati a když vyslaní je nechtěli pustiti, prolámali se skrze hradbu a dostali se do knihovny, kterou (pokud zbývalo) vybrali. Pak prošli všemi místnostmi a co tu bylo, všechno sebrali; v Praze ty věci pak za babku prodávány. Dne 28. ledna zapálen hrad, pak svolavše robotníky kázali jej pobořiti do základů.[3]) Poslední stavba krále Vácslava trvala sotva desítiletí.

Až do r. 1436 měli Pražané zboží Kunratické ve své moci. Král Zikmund zapsal (1421) ves Kunratice s lesy a rybníky *Chvalovi z Očína* a *Dojic.*[4]) Jiným zápisem zapsal Nový hrad a Kunratice *Janovi z Ryzmberka* a z Rabí ve 2000 kopách, k nimž připsal l. 1426 1000 kop dluhu.[5]) Byli tedy dva právní držitelé téhož zboží a třetí skutečný. Pražané vydali to zboží bezpochyby l. 1436, ale připovídali se k němu

[1]) Tomek, D. P. III 639, Staré knihy Pražské. [2]) Tomek D. P. III 640. Králová Žofie přebývala na Novém hradě v listopadu r. 1419 (St. letop. 31). [3]) Vavřinec z Březové. [4]) Arch. Č. I 523. [5]) Arch. Třeboňský.

potom Jan Rabský a *Aleš ze Sternberka*, jemuž byla Katuše dcera Chvalova svých práv postoupila.[1]) Tu při zdědil po Janovi syn jeho *Vilém*, ale nebyla ještě l. 1450 ukončena. O tom měla se výpověď učiniti podle usnesení sněmu Pelhřimovského, ale mezi tím opanováno zboží Kunratické od Pražan jako přivrženců jednoty Poděbradské. Ačkoli pak na velkém sněmu Pražském, který trval od podzimku l. 1450 až do počátku r. 1451, bylo ustanoveno, že Pražané mají Janovi zboží odňatá zase navrátiti, přece učiněna výminka se zbožím Kunratickým; toto sice Pražanům neponecháno, ale zůstaveno tomu, »kohož se dotýče«, tedy patrně Alšovi ze Šternberka.[2])

Za krále Jiřího držel Kunratice *Zdeněk ze Šternberka*. Tehdá dědici těch, kteří před r. 1407 koupili komorní platy na Kunratickém zboží a po dobu 1420—1460 úroků nedostávali, vedli právo na Kunratice[3]) a dovedli toho, že jim byly odhádány; zase pak královým jménem vedeno právo na Dobrošovice, jako na zboží toho, který l. 1407 Kunratice prodával, pro nezprávu Kunratic; z toho vznikly kyselosti a protože král s pány učinil nález proti Zdenkovi, lze v tom shledati jednu příčinu jeho pozdějšího záští.[4]) Zboží Kunratické vzato Zdenkovi pro jeho vzpouru a král Jiří zastavil je s vinicí velkou u Prahy a clem v Modřanech *Vilémovi z Ryžemberka*, jako nápadníkovi n. Jana. Ale po nějakém čase uprázdněno a král Vladislav ustanovil asi l. 1480, že nemá býti též zboží nikomu zastavováno po věčné časy. Půtovi, dědici Vilémovu, postoupeno náhradou Kozlé v Horním Slezsku.[5])

Zůstalo tak až do dob Ferdinanda I. Týž král zastavil Kunratice (1530) avšak bez luk a lesův *Václavovi Zimovi z Novosedl.*[6]) Týž se nacházel ještě l. 1535 v držení Kunratic a prodal to zboží *Jindřichovi Berkovi z Dubé.* Synové tohoto *Hajman, Zbyněk, Zdislav a Zdeněk* s bratřími nezletilými Ondřejem a Václavem prodali ves Kunratice se zbožím *Mikuláši Hysrlovi z Chodův.* Tento znamenitě polepšil zboží a proto obdržel l. 1549 majestát, aby na ně mohl vynaložiti do 200 kop. Protože Nový hrad pustým zůstával a tvrz Kunratická také dávno zanikla, vyzdvihl tu Mikuláš nové sídlo. Také založil nový mlýn. Zemřel na počátku l. 1556 zůstaviv několik dcer. Syn jeho *Asman* neb Erazim, který měl po něm děditi dědičná zboží, zemřel buď brzo před ním neb po něm. Na jaře téhož roku byl mrtev. Synům jeho a vnukům Mikulášovým totiž *Mikuláši* a *Adamovi* připsal král l. 1556 dne 15. května 600 kop na zboží Kunratickém a dva životy.[7]) Protože oba byli nezletilí, hospodařila na Kunraticích Mandalena z Křešťan druhá manželka Mikulášova a tuším macecha Asmanova. Mladí páni dorůstali l. 1571. Mikuláš dosáh let svých žádal na Mandaleně, aby mu Kunratic postoupila a počet učinila. Trvalo to dvě leta, než Mandalena jim oběma postoupila statků a od nich přijala obvyklé poděkování z poručenství (1573). Když se pak rozdělili, dostal každý polovici zboží zápisného (Kunratic) a dědičného (Trtěna), ale l. 1574 vyměnili si své díly tak, že Mikuláš dostal celé Kunratice a Adam celé Trtěno.[8])

Císař Rudolf prodal Kunratice dědičně (1577) *Janovi Vchynskému ze Vchynic;*[9]) tento sice se nikdy nedostal v držení Kunratic, ale tyto staly se zpupným zbožím Hysrlův, protože práv Janových neznámým spůsobem nabyli. Naposled měl Kunratice Adam, jež l. 1586 zabit od sedlákův. Poněvadž nebylo po jeho smrti možno statek pro sirotka udržeti, prodán l. 1587 strýci jeho *Janovi Hysrlovi z Choduv.* Tento zemřel l. 1596 zřídiv nápady tak, aby po smrti Zuzany z Šenfeldu přešly Kunratice, Cholupice a Popovice na synovce jeho *Jindřicha*, ale protože se vdově nechtělo na statku hospodařiti, pustila (1596) jej hned Jindřichovi,[10]) ale i ten jej prodal již r. 1597 *Mandaléně Šarovcové z Chodův.*[11])

Od Mandalény koupil Kunratice (1602) *Marek Jozef* bohatý měšťan Staroměstský, jenž byl pak erbovním listem nadán a psal se pak z Kunratic. Držel Kunratice až do r. 1616. Za něho zase se připomíná na zboží hrad pustý Nový hrad, který byl bezpochyby l. 1530 s lesy vyminěn a snad teprve po r. 1602 ke Kunratickému zboží postoupen.[12]) Oboje držel pak *Petr* sv. p. z *Libentálu*, jenž byl dobrý hospodář a drahně statků v okolí zakoupil, ale dobře hospodařiti mohl, poněvadž vyženil peníze s manželkou svou *Annou Dorotou* ovdovělou *Voděradskou* a rozenou *Kamýckou ze Lstiboře.* Petr zabit l. 1622 v Lužici[13]) a vdova ujavši statky prodala Kunratice 1622 *Ofce Gryspekové z Bubna.*[14]) Po této dědila dcera její *Veronika* vdaná v druhém loži za *Jetřicha Malovce z Malovic* († 1651). Držela Kunratice již l. 1628. Synové její *Maxim. Lev* a *Bohuslav Blažej* rozděliti se l. 1665 tak, že onen dostal Kunratice, tento Kamenici se Sazeným a každý dům v Praze.[15]) Nový pán prodal Kunratice již l. 1671 *Václavovi Čebelickému z Soutic,*[16]) jenž l. 1687 zemřel. Kunratice ujal po něm *Jan František Václav* mladší syn, jenž založil l. 1688 zdejší zámek a přikoupil statek Libuš. Oboje prodal l. 1699 *Heleně Zuzaně Bedaridesové* rozené z *Goltze.*[17]) Ta prodala Kunratice již l. 1701. Byly pak dvacet let v držení hraběcí rodiny Pötting a l. 1721 dostaly se *Janovi Arnoštovi* sv. p. *z Goltze.* Nový pán rozšířil zámek a jsa dobrý hospodář znamenitě zlepšil statek. Na Novém hradě vystavěl l. 1736 kapli sv. Jana Nepomuckého. Zemřel l. 1765 u vysokém věku Kunratice ujala po něm dcera *Marie Jozefa*, jež dobře hospodařila. Od r. 1766 byla vdána za Arnošta hraběte z Goltze. Kunratice držela dlouho, ale nedodržela jich do smrti. Prodala je l. 1795 Karlovi Jozefovi hraběti z Klamu a z Martinic,

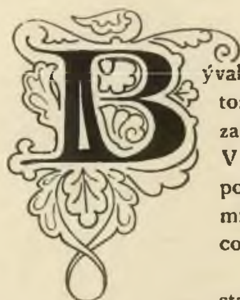
[1]) Arch. Č. I 523. [2]) Arch. Č. II 285—291. [3]) Jedna taková pře Rel. tab. II 308. [4]) Rel. tab. II 333—334. Viz také St. letop. 203. [5]) Cod. dipl. díl. VI 105. Zbytky reg. král. [6]) Arch. Třeboňský, DZ. 2. J 18. [7]) Kopiář arch. gub. [8]) DZ. 61. O 9. [9]) DZ. 19. G 23. [10]) DZ. 160. B 24, 171, H 27. [11]) DZ. 128. E 19. [12]) DZ. 176. C 14 a 189. L 20. [13]) Dačický I 317, 319—320. [14]) DZ. 194 F 1. [15]) DZ. 316. F 18. [16]) DZ. 389. H 13. [17]) DZ. 406 J 4.

jenž jich však dlouho neměl. Koupil je l. 1801 *Jozef Korb* z bohaté měšťanské rodiny, jenž byl povýšen l. 1814 za rytíře a psal se odtud *z Weidenheimu*. Korbové tu byli vrchností do r. 1850 a majiteli velkostatku jsou posud.

Kromě Veliše málo které hradiště tak pustošeno, jako místo n. Nového hradu, na němž lámán kámen břidlice na brousky již od 17. století. Golcové zřídili v panském dvoře šlejfírnu, kdež kámen upravován v brousky. Tehdejší panský písař napsal asi r. 1790 do gruntovní knihy, že »pod hradem Kundratským jest skála kamene, kterému není v Aeuropě rovný kámen. Je nepravě zelený, nýbrž přisivý,[1]) kteréhož zlatníci a jubilírové k čištění a pulírování zlata a drahého kamene potřebují a jej jmíti musí; té skály jest v tom vrchu veliký dostatek.« V 19. st. lámáno tak, že 1819 zničeny dvě stavby, totiž kaple sv. Jana a hajnice při ní. Lom byl na jižní straně hradiště a postoupil r. 1912 až ke středu hradu k západním zdem paláce, při čemž zničen kus hradby na jižní straně. Při tom lámání objeveny kusy památek kamenických z dob založení, též starodávné dlaždičky.[2]) Jest již na čase, aby tato památka na krále Václava byla zachována aspoň v tom kusém tvaru, jako je teď, a vyvlastněním dána pod ochranu veřejnosti.

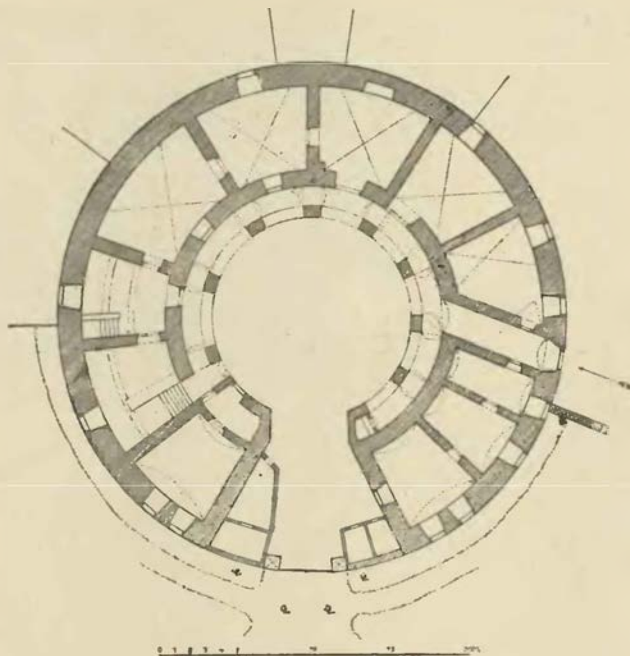
[1]) t. j. barvy jako sivé. Sivou barvu poznal jsem z kvaternu desk zemských sivé barvy; jest taková, jako by k šedé barvě přimísil trochu zelené. [2]) Příspěvky C. Merhouta.

CHODOV TVRZ.

Bývalá tvrz Chodovská neb nynější zámek jest jediná mezi staveními tohoto druhu, protože jest do kruhu založena. Proto vinou se dvoje zdi okrouhlé objímajíce dvůr do kruhu založený a vůkol otevřenými arkádami klenutím svým na sloupech položenými ozdobený. V celém zámku není proto místnosti do pravidelného čtverhranu založené. V prvním poschodí jest nad tímto sloupovím okrouhlá chodba a několik místností. Na počátku minulého století byla do zámku klenutá prostranná brána a nad tím vysoká věž, což oboje zbořeno.[1])

Mezi lidem prý byla pověst, že tvrz Chodovskou ve formě její okrouhlé vystavěli templáři a v ní také první bydleli. Áčkoliv statky templářův na blízku (v Úhřiněvsi) ležely, přece lze o zprávě této pochybovati. Zato však víme, že Chodov patříval ode dávna[2]) *klášteru Zderazskému* a že klášter tento jej držel až do husitských válek; když pak po roce 1421 obec Pražská statky zběhlých měšťanův a klášterův k opatrování rozdala, dostal se dvůr téhož kláštera v Chodově *Jankovi puškaři*.[3]) Od těch časův patřil Chodov co zápisné zboží všelijakým vládykám, ačkoli jmen jich neznáme. R. 1471 seděla tu jistá Majdalena (»Chodovská paní Machna«). Když totiž po smrti krále Jiřího nejvyšší purkrabí Pražský Jan Jenec z Janovic pány a rytíře, kteří obmeškávali táhnouti na Ostromeč, zajímáním dobytkův trestal a zajatý dobytek od Kunratic do Prahy hnal, tuť řezníci z masných krámův vyskočivše zastavili dobytek před novoměstským rathouzem, »a Chodovská paní Machna vyňavši meč jednomu tomu drábu (jenž dobytek hnal) mnoho jich ubila a řezníci ještě více«. Z kterého rodu tato každým pádem velmi silná a odvážlivá žena pocházela, nelze vypátrati. V pozdějších dobách držela Chodov, však již za dědictví zpupné *Anna z Chrastu*, ta kšaftem svým (1526) tvrz Chodov s příslušenstvím odkázala *Jiříkovi Osovskému z Adlaru*, který r. 1533 úřad místosudí království Českého zastával. On také na zboží nově nabytém choti své Marketě (1542) věnoval. Proti němu *Jan Muchek z Bukova*

Půdorys bývalé tvrze v Chodově.

[1]) Heber Burgen IV 260, Soupis Vinohradska str. 27. [2]) Reg. IV 1. Klášter si l. 1334 blízké role najal a jiné koupil v l. 1348–1349 (Arch. bibl. Praž). [3]) Höfler F. r. H. II 290.

a *Petr* a *Václav Žďárští z Chrastu* zdvihli odpor a spůsobili to, že jim dědictví Annino přisouzeno. Po smrti Janově syn jeho Petr se l. 1549 se Žďárskými dělil. První díl Petra Žďárského tvořily Šebeřov a dvě vesnice, k druhému Václava Žďárského přiděleny tvrz Vinařice a vsi, konečně třetí díl tvořily Chodov s tvrzí a vesnice. Tento díl se dostal *Petrovi* a s ním také *Adamovi*, *Kryštofovi*, *Vilémovi*, *Jáchymovi* a *Vojtěchovi Muchkům z Bukové*. Brzo se bratřím společná vláda nelíbila a byvše penězi odbyti postoupili Chodovsko (r. 1551) bratru svému Vilémovi.[1]) Ten se stal později hejtmanem Nového města Pražského, nepodržel ale také dlouho zboží toho, nýbrž prodal r. 1558 tvrz Chodov *Jakubovi Chodaurovi z Lokte* a *Bohunce Vrabské z Vrábí* manželce jeho[2]) Jakub seděl na tvrzi této celou řadu let a držel ji posléze s *Johankou* před tím *Zápskou z Vrábí* druhou manželkou, která ho přečkala Před smrtí jeho však oba postoupili Chodova *Mandaleně Hysrlové z Křešťan* a *Janovi Bořitovi z Buče*, manželu Juliany dcery Mandaleniny.[3]) Juliana vdala se po druhé za *Bartoloměje Panvice z Lomnic* a postoupila mu r. 1584 všeho práva svého k statku Chodovskému.

Bartoloměj držel Chodov více než 30 let. Teprv r. 1616 prodal tvrz Chodov *Benjaminovi Fruveinovi z Podolí* měštěnínu Starého města Pražského, ale tento prodal zboží to ještě téhož léta *Janovi Vilémovi Hrobčickému z Hrobčice*, od něhož je koupil *Jiří Vilém Michna z Vacinova*, jenž Chodov do smrti držel, ale tu nebydlíval. Po něm se dostal Chodov synu *Zikmundovi Norbertovi Michnovi z Vacinova*,[4]) ten pak prodal r. 1665 tvrz Šebeřov vnově vystavěnou a jiná dvě zbořená rytířská sídla Chodov a Hrnčíře JMI. skutečnému komoří *Karlovi Leopoldovi Caretto* hraběti *de Millesimo*. Tento prodal všechny tři statky Chodov, Šebeřov a Hrnčíře r. 1670 měšťance Pražské *Alžbětě* na onen čas Prenzové, potom ovdovělé Fürstenburkové, rozené z Letošic. Tato nová paní rozdělila koupený statek na dva kusy a prodala po čtyřech měsících (1670) Chodov a dvůr poplužný v Hostivařích svrchudotčenému Karlovi Leopoldovi hraběti *z Millesima*. R. 1676 přešel Chodov v držení *konventu kláštera benediktinského u sv. Mikuláše* na Starém městě Pražském pro jakési požadavky téhož konventu; klášter pak k tomu přikoupil 1704 sousední statek Šebeřovský a Hrnčířský. R. 1728 prodal klášter ten Chodov, Šebeřov a Hrnčíře *Janovi Arnoštovi Václ.* svob. p. *z Golce* na Kunraticích.[5])

---

[1]) DZ. 48. A 19, 86. A 10. [2]) DZ. 53. A 5. [3]) DZ. 23. N 25, 89. E 30. [4]) A to při rozdílu s bratry l. 1651 (DZ. 70. N 29). [5]) Heber IV 262.

Bývalá tvrz v Chodově.

TVRZE V OKOLÍ KUNRATIC.

Ve vsi **Libuši** u Kunratic bývala ještě v minulém století věž u starobylého hostince č. 1. O této tvrzi je řeč v počtech obce Pražské l. 1321, že tehdá byla dobyta.[1]) Proč a na kom, není doloženo. L. 1367 držel Libuš *Ješek Rost* z Prahy.[2]) Ok. l. 1406 koupil si *Mikuláš z Libuše* ves Šestajovice.[3]) L. 1454 patřila *Vácslavovi Příbramskému.*[4]) O tvrzi samotné po roce 1321 v žádném zápise nečiní se zmínka. Nynější hostinec jest vyvýšen nad ostatní stavení, zejména jižní roh, kdež bývala okrouhlá věž, jejíž spodek byl v polovici 19. st. rozkopán. Při věži bývalo stavení čtyřhranné, z něhož stály l. 1902 zbytky zdí zavírajících roh, mohutných i do šířky i pevnosti. Vchod obdélníkový obložený tesanými veníři posud zůstal.[5])

*

V **Hrnčířích** za starých dob (pokud svědčí kusé paměti) tvrze nebývalo. Teprve l. 1665 připomíná se tu »rytířské sídlo« již zbořené, tedy prosté stavení.

*

Také v **Šebeřově** po celé 16. st. se tvrz nepřipomíná, než toliko dvůr. V prodeji téhož statku l. 1665 připomíná se tvrz vnově vystavěná, která později zanikla. Statek tento přivtělen l. 1704 k Chodovu a l. 1728 ke Kunraticům.

*

Ves **Hostivař** připomíná se za událostí l. 1068 poprvé.[6]) Část asi darována l. 1132 od Přibyslavy manželky Hroznatovy i s dědinami ke špitálu při *klášteře Sázavském.* Opatové vyzdvihli tu kostel, jehož podací v l. 1372—1431 vykonávali a ves l. 1362 znova vysadili.[7]) Jiná část patřila l. 1328 ke kapli sv. Vavřince a sv. Klimenta na Vyšehradě.[8]) Třetí část byla vladycím statkem a v držení Pražské rodiny *Rostův.* První je měl ok. l. 1327 Frycek a pak *Donat,* jeho bratr. Oba byli krutí na své poddané a měli proto spory s nimi.[9]) Asi od r. 1364 seděl na zdejší tvrzi *Petřík,*[10]) týž, který l. 1362 ves vysazoval jako rychtář klášterní. Týž měl dva syny *Petříka* a *Chotěbora,* z nichž onen († j. 1415) měl Řešice, tento byl od r. 1368 farářem v Otrybech a v l. 1383—1415 v Kolovratech.[11]) Bratrem jich aneb příbuzným byl *Vítek,* jenž l. 1403 na Hostivařské tvrzi seděl též jako rychtář klášterní. Týž ujímal se 1407 poddaných ve vsi, když je opat Nevlas nutil proti předešlým výsadám platiti královskou berni. Na duchovním soudě dáno jim za právo, ale tak, aby jen tentokráte a to jen z dobré vůle platili.[12]) Seděl tu ještě l. 1410.[13]) Když Pražané asi l. 1420 Hostivař opanovali, dali dvůr zdejší (s tvrzí), na kterém rychtář býval, Alšovi rychtáři městskému.[1]) Císař Zikmund zapsal (1437) ves Hostivař *Janovi Zajimáčovi z Kunštatu* a 5 lánův tudíž *Janovi Rakovnickému* (*z Perče*).[2]) Tento však jej musil zaplatiti Janovi z Košatek, jenž byl v jeho držení.

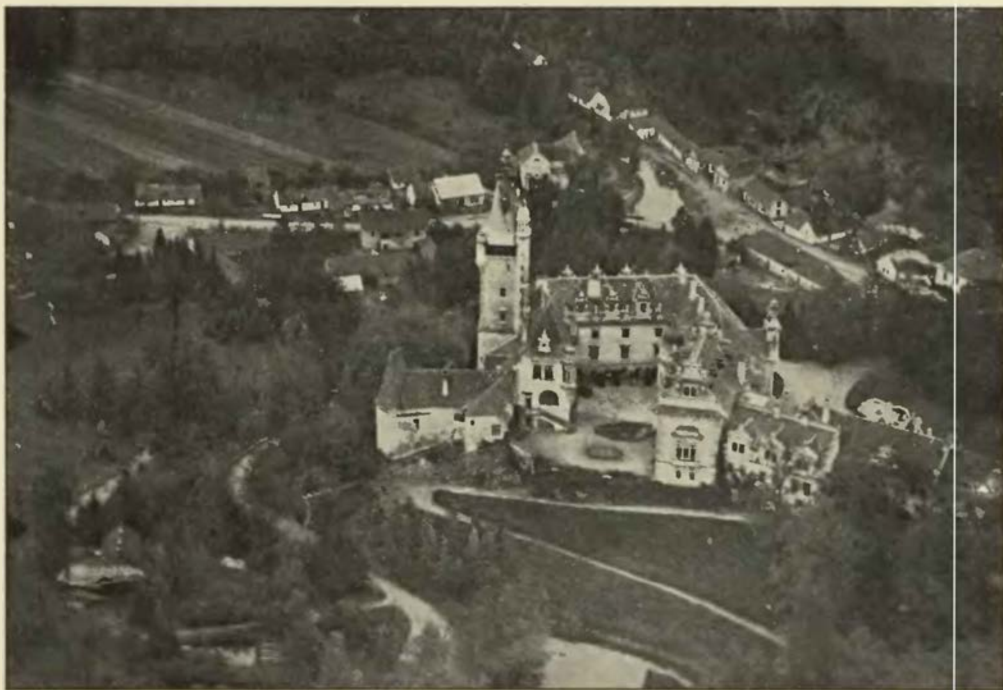
Od té doby byly tu dva statky. Jan Rakovnický, jenž tu ještě l. 1443 seděl, zůstavil z manželky Machny syna *Vácslava,* jenž se ke sklonku téhož století nejednou připomíná. Král Vladislav daroval Vácslavovi dvůr, na němž seděl dědičně, a vložil mu jej ve dsky zemské.[3]) Poněvadž dětí neměl, postoupil (1506) ves svou Třebušice sestrám svým *Dorotě Vlčkove* a *Kateřině Švíkové.*[4]) Téhož lze se i domnívati o Hostivaři. Syn této poslední držel Hostivař a po něm zdědila jej *Viktoryn Švík z Telce,* syn jeho. Po tomto zdědila jej máti jeho *Johanka ze Zahrádky* a vdavši se před r. 1532 za *Jana Kautského z Kostelce* zapsala mu l. 1534 všechen svůj statek. L. 1541 zemřela a Jan byl samostatným pánem na Hostivaři.[5]) Ke dvoru držel i ves, která byla ještě za Jiřího Poděbradského v držení Kunštatův.

Jan znova vystavěl tvrz Hostivařskou. O díle tom pracoval Martin zedník, ale nedostal tolik, kolik bylo vyjednáno, tak že byl donucen Jana poháněti ke korunnímu soudu.[6]) Jan zastavil l. 1545 statek Hostivařský Johance z Rybňan druhé manželce své, ano l. 1552 jí ho dokonce postoupil vyminiv si jen právo jej vyplatiti.[7]) Zemřel ve dvou letech následujících a v Hostivař uvázali se po něm synové jeho *Karel* a *Pavel.*[8]) Napřed ujal týž statek Karel a věnoval na něm (1566) manželce své Marjaně z Kačína.[9]) Ale potom prodal týž statek bratru svému Pavlovi, který ho také nepodržel, nýbrž l. 1569 *Čeňkovi Mičanovi z Klinšteina* prodal. Za té doby byla tvrz zdejší ode zdi a dřeva dobře vystavěna; byly v ní tři světnice a komor a sklepů tolik, kolik na jedné tvrzi potřebí bylo. Na téže tvrzi byl dvojnásobný dlouhý špejchar a pod ním maštale na 10 koní. K popisu jejímu asi l. 1578 sepsanému připsal písař: »Též se na té tvrzi zamykati a zavírati můž, neb již k tomu vrata spravena jsou«.[10])

Vilém z Rožemberka chtěje polepšiti důchodům nejv. purkrabství prodal l. 1578 od téhož úřadu Řisuty, Saky a Třebichovice, aby mohl stržiti Hostivař a Prače.[11]) Koupil pak Hostivař od Čeňka, ale poněvadž se mu peníze nescházely, Čeněk jej l. 1579 o peníze upomínal.[12]) Statek Hostivařský byl odtud příslušenstvím nejv. purkrabství až do polovice 19. století.[13])

[1]) Reg. III 307. [2]) Borový Lib. erect. I 63. [3]) Kopiář Přemyšlovský. [4]) DD 16 f. 390. [5]) Příspěvek p. C. Merhouta. [6]) Viz Časopis Method XXVI 105. [7]) Tamže, Lib. conf. Borový Lib. erect. I 36. [8]) Reg. III 577. [9]) Tadra Summa Gerh. n. 122. [10]) Lib. visit. [11]) Lib. conf. DD XV 389. [12]) Lib. erect. VII 109. [13]) Lib. erect. XIII a 175.

[1]) Höfler F. r. H. III. 291. [2]) Rkps. Vídeňský. [3]) DZ. 2. K 15. [4]) Kopiář v arch. gub. [5]) DZ. 250. G 23. [6]) Reg. kom. s. [7]) DZ. 83. K 16, 86. B 27. [8]) Reg. kom. s. [9]) DZ. 15. P 9. [10]) Arch. Třeboňský. [11]) DZ. 64. J. 17. [12]) Arch. Třeboňský. [13]) O podrobnostech v dějinách Hostivaře viz Method XXVI. 105.

Pohled na Průhonice s výše 80 m. (Fotografie 1. čsl. leteckého pluku.)

PRŮHONICE.

Průhonicích u Říčan bývala tvrz na spůsob hrádku, kteráž později přestavěna na zámek a tak se již v 16. st. nazývala. Stanoviskem jejím byl ostroh na tři strany spadající, tak že se k ní po rovině jen z východní strany přijíždělo. Před zámkem bývalo předhradí a na něm starožitná kaple, jejížto prvotní způsoba při obnově l. 1636 nevkusnou proměnu vzala. Kostel ten byl ve 14 st. farním kostelem a narození p. M. posvěcen. Kromě toho je tu pivovar. Tvrz neb vlastní zámek od tohoto místa oddělen býval hlubokým, ve skále vytesaným příkopem, který sice jest zasypán ale nikoliv docela, tak že u brány ještě lze jeho zbytky spatřiti. Zámecké stavení jest do čtverhranu založené, dvě poschodí vysoké a na všech stranách zavírá čtverhranatý dvůr. Jak nyní stojí, vystavěno jest v 16. století, ale tři jeho křídla obdržela úplně moderní úpravu, tak že jen jižní strana, v níž se sýpky nalézají, svou starou úpravu udržela. Ostatek jest rozdělen a upraven podobným způsobem, jak se v zámcích nacházívá. Za tímto stavením jest prázdné místo na konci ostrohu, k němuž se ze dvora skrze bránu přichází. Místo to zavřeno bývalo hradbou, z níž zbyl kus polookrouhlé bašty. Tam, kde je vpravo výběžek zámeckého stavení, stávala velká věž, již dávno vybořená.[1])

Nejstarší nám známí držitelé Průhonic byli bratří *Zdislav* a *Oldřich.* Oba byli ok. l. 1270 mezi desíti purkrabími, jež král Přemysl k obraně Pražského hradu ustanovil[2]) a Zdislav připomíná se ještě l. 1289.[3]) L. 1318 připomíná se *Bohuslav z Průhonic*, jenž měl tehdá meškání u soudu zemského.[4]) *Zdislav z Počernic* odjinud *z Průhonic*, syn Kunrátův, daroval l. 1323 klášteru Zderazskému dům na Starém městě Pražském a byl již l. 1331 mrtev.[5]) Po něm se dostaly Průhonice předkům pánův Říčanských; byli to zejména *Rudolf* a *Nevlas* († l. 1336) bratří, *Diviš* a *Petr* a snad ještě jiní. Onino se l. 1336 připomínají. Rudolf se synem svým Janem daroval l. 1336 faráři Průhonickému tři dvory kmecí v Šestlicích.[6]) Po Nevlasovi zůstali dva synové, po Divišovi 8, po Petrovi 6, po Janovi dva; ti všichni, pak Oldřich syn Ondřejův vyskytují se l. 1360—1372 jako patronové kostela Šestlického.[7]) Kdo z nich měl podíl na Průhonicích, není

---

[1]) Bernau Album I 92. [2]) Font. r. B. IV 352 [3]) Reg. II 637. Zosimir z Kolovrat a z Průhonic (Rel. tab I 4) jest bohužel špatně opsané jméno pána, který žil ok. l. 1291 (nikoliv 1297). [4]) Tab. vet. n. 30. [5]) Reg. III 364, 722. [6]) Reg. IV. 804. [7]) Lib. conf., kdež se najdou jména jich. L. 1360 také Ješek a Kuneš.

známo; psali se sice po nich, ale poroučel tu *Jimram*, syn Divišův. L. 1349 zapsal sestře své Anně plat v Újezdci, kterýžto l. 1353 převedl na Říčany.[1])

Kdy a jak Průhonice prodány, není známo. Měl je l. 1392 Jan Ulman Prokopův z Prahy, v l. 1397—1400 Oneš z Onšova, v l. 1402—1403 Petr Meziřícký[2]) a po něm Frana Hauer, jenž prodal (1404) tvrz a ves Průhonice s kostelem *Janovi Dubeckému z Dubče*.[3]) Jan a potomci jeho učinili Průhonice předním sídlem svého rodu. Jan žil ještě l. 1437 a následoval po něm syn jeho *Matěj*. L. 1456 vyhrál při. L. 1454 totiž Průhonice provolány jako odúmrť po Janovi Kamýkovi a manželce jeho, o jichž spravedlnostech k nim nemáme ani zdání. Matěj odpíraje vyhrál.[4]) Žil ještě l. 1465. Nástupcem jeho byl bezpochyby *Jan Dubecký* syn, jenž se ok. l. 1480 ženil s Eliškou z Kraselova[5]) a l. 1398 byl rukojmí za Jindřicha z Hradce.[6]) Týž zemřel l. 1508 v červnu jsa toho rodu poslední. Zdělav poslední pořízení na Nový rok 1508 odkázal vše zboží své (kromě Frydšteina) dceři své Žofce, manželu jejímu *Zikmundovi Zapskému z Zap* a jich dětem.[7])

Zdá se, že Zikmund zemřel dříve než Žofka, protože tato od r. 1527 na Průhonicích poroučela a dcery vyvdávala. *Mikuláš Bılský z Kařišova*, jenž se píše l. 1527 na Průhonicích, byl také jejím zetěm.[8]) Když *Oldřich* starší syn došel let, ujal statky a oženil se s Saloménou z Borovnice, jíž l. 1541 na Průhonském zboží věnoval.[9]) Byv k tomu donucen bratrem *Adamem*, rozdělil l. 1542 všechen statek na dva díly. Při tom vzal Adam Průhonice a Oldřichovi zůstal Dubeč.[10]) Avšak o své zápisné vsi se nerozdělili. Byli právě obesláni o jich výplatu, prohráli a několik dní před dělením vyzváni, aby vezmouce peníze vsi postoupili.[11])

O tehdejším způsobu živobytí svědčí tento příběh: Adam jel s manželkou Johankou z Vrabí do Prahy sedíce na voze a chrti běželi s nimi. U Litochleb jel sedlák na pole se psem věžníkem a chrti toho věžníčka rvali. Sedlák přiběhl s sekerou, praštil chrta, až se převrhl. Ssedl pán s vozu na valacha, jel k němu a řekl: »Proč mi psa tepeš?« I mrštil jej dvakráte ploskou. Sedlák na pána sekerou opřáhl a lál nešlechetně; »nešanoval« sobě ani paní. Pán mu dal tesákem přes hlavu ploskou, ale neranil ho, ručnice nemaje.[12])

Adam zemřel l. 1551 zůstaviv nezletilé sirotky, jimž byla vdova poručnicí.[13]) Když *Zikmuud* starší syn dorostl, ujal Průhonice a asi r. 1571 vykázal *Bedřichovi* bratru mladšímu za díl Vinoř a Újezdec.[14]) Tento Zikmund zemřel l. 1606 dne 28. dubna a pohřben v kostele Průhonském. Synů nemaje učinil dědicem statku svého dceru svou *Annu Alžbětu* a zřídil po ní nápady, kdyby zemřela bez dědicův.[15]) Anna oddána byla za pána z Donína a prodala l. 1616 statek Průhonský, který po dvě stě let nebyl prodáván, *Ondřejovi Hanevaldovi z Ekrštorfu*, tajné radě n. císaře Rudolfa.[16]) Tento věnoval na Průhonicích manželce *Majdaléně Aleně z Valdštejna* l. 1647[17]) a zemřel asi po desíti letech zůstaviv nezletilého syna Jana Arnošta. Statek věny a tuším dluhy obtížený máti zase vdaná *Puchmanova* ujala l. 1629 od poručníkův, ale nemohouc na něm také hospodařiti prodala jej l. 1636 bohatému *Antonínovi Binagovi*.[18]) Syn tohoto Antonín Augustýn prodal Průhonice l. 1656 *Ondřejovi Borovanskému z Borovan*, jenž je do smrti držel. L. 1660 zemřel a vdova Kateřina Johanna roz. Karolidesova z Karlšperka majíc poručenství nad sirotky dané uvázala se v Průhonice.[19]) Když děti dorůstaly, prodány Průhonice *Jezovitům u sv. Klimenta*.[20]) Těm se Průhonice dobře hodily, ale když ke všeličemus peněz potřebovali, prodali je l. 1685 *Janovi Jetřichovi z Rumerskirchu*, sekretáři dvorské komory.[21]) Od jeho dědicův prodány l. 1712 hraběnce Kornelii Eleonoře z Trautmansdorfu, která je jen 6 let držela. Pak se dostaly *Albertovi Max.* hr. *Desfours*, jehož potomstvo a rod tu do r. 1797 vládl. L. 1802 koupil je *Jan* hrabě *z Nostic*, který zámek vnově upravil. Potomstvu jeho po přeslici zámek posud náleží.

[1]) Arch. bibl. Praž. [2]) Lib. conf. [3]) Rel. tab. II 9. [4]) DD 16 f. 68. [5]) Dvorský Pam. žen. [6]) Arch. Hradecký. [7]) DZ. 6. E 12. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) DZ 1. A 20. [10]) DZ. 41. L 17. [11]) Reg. k. s. [12]) Reg. kom. soudu. [13]) DZ. 10. C 13. [14]) DZ. 17 E 11. [15]) DZ. 133. D 3. Pořízení dáno týden před smrtí. [16]) DZ. 189. N 30. [17]) DZ. 138. M 21. [18]) DZ. 293. O 3, 299. H 27. [19]) DZ. 113 M 19. [20]) DZ. 318 J 25. [21]) DZ. 398. C 9.

TVRZE U PRŮHONIC.

Kostelní ves **Šestlice** připomíná se již l. 1228 mezi statky kláštera Svatojirského. L. 1325 seděli tu *Ješek*, *Ctibor* a *Slavek* a Vojslava vdova po Slavkovi měla tu své věno.[1]) Nějaký statek měli tu do r. 1331 *Vilém* a *Vznata* bratří *z Zap* a postoupili je (1331) *Vicemilovi z Kvice* a jeho dětem.[2]) *Rudolf z Říčan* daroval tu l. 1336 tři dvory k faře Průhonické.[3]) Podací farního kostela náleželo v l. 1360 – 1372 mnohým členům z rodu Říčanských. Od Jimrama z Říčan (1373) postoupeno právo podací Fryckovi Neugrynerovi,[4]) ale l. 1380 měli je s vesnicí *Jan* děkan u sv. Apolináře

[1]) Reg. I 336, Tab. vet. n. 394, 395. [2]) Rel. tab. I 405. [3]) Reg. IV 804. [4]) Tadra Acta jud. I 30.

(† 1381) a *Bartoloměj Stuk*. Jan prodal část vsi dílem tomuto, dílem Lévovi z Litrbachu,[1]) ale Bartoloměj prodal je zase Františkovi Kamaréři. Od r. 1396 byl pánem vsi a patronem kostela *Mikuláš*.[2]) koupiv ji od Albrechta Kamaréře.[3]) Mikuláš připomíná se l. 1408 se synem svým Mikulášem; oba obdařili t. r. kostel zdejší platem;[4]) jeden z nich vyprosil si l. 1417 nějaké odúmrti. Asi tehdá dostaly se Šestlice zeti jeho *Litmírovi ze Lhoty*, jenž obdržel l. 1419 od krále zápisem Nupaky a Nedvězí.[5]) Všechna ta zboží s polovicí Šestlic držela po

[1]) DD 13 p. 28—30, Rel. tab. I 477. [2]) Lib. conf. [3]) Rkps. kapitolní. [4]) Rel. tab. II 52, Lib. erect. [5]) DD 15 F. 164, 327, Arch. Č. I 546.

něm v l. 1423—1437 Alžběta z Chlebova vdova.[1]) L. 1427 přišlo do vsi pět rot vojska před Kolínem ležícího a chtěli odháněti dobytek, ale sedláci jich devět zabili; ostatní uprchli do chalupy a bránili se tu, až ta konečně zapálena a tak tu uhořeli. Když se to v ležení dozvěděli, udeřili na poplach, sto drábů vpadlo do Šestlic, zabili všechno obyvatelstvo, staré i mladé a ves až do dna vypálili.[2])

Alžběta vdavši se po druhé za Lidéře z Radkovic po r. 1425 i tohoto muže ztratila a vdala se po třetí za pana *Zaviše z Valdšteina*, jemuž l. 1434 všechno své jmění zapsala.[3]) Zaviše pak prodal l. 1457 polovici tvrze a dvoru Šestlic a polovici vsi pusté *Martinovi Bořkovi z Lukavce* a *Anně z Žernosek* manželce jeho.[4]) Tuto polovici držela Anna ještě l. 1465. Druhá polovice dostala se *Vilémovi z Chlebova*, tuším vnuku Mikulášovu ze syna Mikuláše a prodána od něho před r. 1465 *Janovi* a *Heřmanovi z Říčan*.[5]) Část tuto držel l. 1846 *Diviš z Říčan*[6]) L. 1496 vyprosil si *Jan Dubecký* odúmrť po Zaviši z Valdšteina; patrně držel tuto polovici.[7]) V 16. st. patřily celé Šestlice k Průhonicům, ale o tvrzi již není zmínka.

*

Tvrz **Křeslická** stávala tuším při Horních Křeslicích. V starém urbáři je poznamenáno, že *Oldřich z Říčan* daroval l. 1324 ves Křeslice *klášteru sv. Anny* v Praze. Jen přes potok byl statek *kapituly Vyšehradské*, který kapitula l. 1343 Janovi Nakvasovi pronajala.[8]) L. 1406 byl stav takový, že pět úročníkův patřilo klášteru a čtyři úročili *Simonovi*, postřihači z Prahy, jenž byl nájemníkem Vyšehradských. L. 1410 učiněna mezi oběma stranami výpověď o hranice potoku, luk a křoví.[10]) Když vítězní Pražané asi l. 1421 krajinu opanovali, darovali dvůr (a tvrz), který byl n. Šimonův, bratr jeho *Janovi Běhalovi* a manželce jeho Markétě.[11]) L. 1431 byly o statek ten spory mezi *Stěpánem Běhalem* a *Jakubem* (snad syny obou bratří), takže potom došlo k rozdělení, že jeden dostal tvrz s dvořištěm a jisté přísl. a druhý stráň Hájek též s jistým příslušenstvím.[12]) O pozdějších osudech Křeslic je málo známo. L. 1570 držel *Bohuněk Hrzek ze Mšena* tuším Horní Křeslice a ty byly již l. 1616 i se dvorem přísl. Průhonic[13]) a dolní byly l. 1615 v držení kláštera sv. Anny a poněvadž až do r. 1755 z držení jeho nevycházely, lze za to míti, že zakoupeny k Průhonicům po zrušení kláštera.

*

Ve vsi **Holi** u Průhonic bývala tvrz. Jiná ves Hol neb Hole stávala v lese Fidrholci a dějiny obou posud mateny. Co se týče Hole u Průhonic, vztahuje se k ní pamět, že Joklin z Hole l. 1429 pořízení o svém statku učinil. Dědila jej manželka Anna a prodala jej před r. 1439 Lazaru Kantorovu, avšak nechtěla mu jej ve dsky zemské vložiti, dokud by nezaplatil.[14]) L. 1508 patřila tvrz s dvorem v plat vysazeným k Průhonicům, byvši již opuštěna.

*

Ves **Petrovice** ve 14. st. farní připomíná se r. 1355, kdež ji měl *Mil. Klementer* Pražan a l. 1365 Anna vdova po něm. L. 1380 zdá se že tu byla poručnická vláda a pak zase vládli Klementerové, totiž 1394—1396 Mikuláš a 1398—1399 Zikmund.[1]) L. 1415 dělili se o Petrovice *Eliška* manželka *Jana Kbelského* a Anna máti jeho; Anna pak l. 1427 pustila Petrovice dotčené Elišce.[2]) Tato vzdala l. 1429 věno své na Petrovicích mateři své *Elišce Pezoltové*, kdežto Kateřina, dcera Jankova, své právo dědické pustila muži svému Jankovi od Hvězd.[3]) Pezoltová činila l. 1436 poslední pořízení.[4])

Po těchto spletitých poměrech seděli tu *Petrovšti z Petrovic*, zejména bratří Vácslav a Heřman, kteří prodali (1489) plat na tvrzi a vsi celé Petrovicích k oltáři sv. Kateřiny v kostele sv. Linharta st. m. Pražského.[5]) Majdalena z Měcholup vdova po Vácslavovi postoupila Petrovic (1542) dceři své Kateřině, jež byla vdána již l. 1532 za *Jana Hrzka ze Mšena*, jenž se proto psal seděním na Petrovicích.[6]) Kateřina byla již l. 1549 vdovou, když si tvrz Petrovice v obnovené dsky zemské vložila a žila ještě l. 1550.[7]) Jestliže pak Johanka z Bezdědic vdova po *Janovi Hrzkovi* přijala l. 1563 poručenství dětí svých a statku Petrovice, mohlo toto se dotýkati jedině syna a vnukův Kateřininých.[8]) Tito vnukové Bohuněk a Zikmund prodali Petrovice (1571) *Evě Říčanské z Olbramovic* a tato zase (1575) *Adamovi Hormutovi z Harasova*.[9]) V držení Hormutův 1603, 1615 *Vácslava* a pak *Viléma* zůstaly Petrovice až do r. 1630.[10]) Koupila ten statek zadlužený *Estera Mitrovská* roz. *Lažanská z Bukové* a odkázala jej l. 1639 zase Ferdinandovi Rudolfovi bratru svému,[11]) ale převedl jej na sebe *Jindřich Volf Berka z Dubé* a syn jeho Frant. Karel prodal jej l. 1656 *Ondřejovi Borovanskému z Borovan*.[12]) Petrovice patřily pak nějaký čas k Průhonicům, ale když byly prodány, zůstaly nějaký čas v držení Borovanských (Ondřeje Bernarta a od r. 1686 Karla Jaroslava), dostaly se pak v držení *Maximiliana Krakovského z Kolovrat* a prodány l. 1693 Frant. Antonínovi hr. ze Šporku, avšak z toho sešlo a prodány po druhé (1701) *Frant. Karlovi Přehořanskému z Kvasejovic*.[13]) Tento vyměnil si l. 1706 statek Dobřejovice posud manželky Juliany Doroty.[14]) L. 1716 prodala *Anna Maria Zablatská z Tulečic* statek Petrovice *Frant. Karlovi Peceliovi z Adlersheimu*.[15]) Po Pecelích následovali *Moravičti z Paběnic* a ti drželi Petrovice až do 19. st. Na místě tvrze stojí zámek.

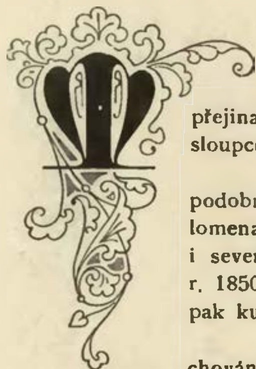
[1]) Staré knihy Pražské, DD 15 f. 73. Rel. tab. II 232. [2]) Zach. Theobald. [3]) Rel. tab. II 156, 232. [4]) Rel. tab. II 289. [5]) Rel. tab. I 201, II 337. [6]) DD 17 f. 57. [7]) DD 17 f. 71. [8]) Arch. Vyšehradský [9]) Lib. erect. VIII 132. [10]) Arch. Vyšehradský a Pražs. knihovny. [11]) Höfler F. r. H. II 292. [12]) Knihy Pražské. [13]) Dsky zemské. [14]) Knihy Pražské.

[1]) Lib. conf. [2]) Arch. Český 28 str. 120. 723. [3]) Tamže 121, Teige Zákl I 1, 130 [4]) Teige str. 24—215. Viz i Arch. Č. 28 str. 122. [5]) Rel. tab II 438. [6]) Arch. gub DZ. 83 B 10, DZm. 226 B 27. [7]) DZ. 250. L. 14. Arch. Český 30 str. 167, [8]) DZ. Karlšt. XII L 6. [9]) DZ. 17 G 15, 18 M 28. [10]) VUSp. 1898 I 37, 39, Rozvrž. sb. 30, DZm. 62, F 21. [11]) DZ. 147. M 15, 297. N 10. [12]) DZ. 316 E 28. [13]) DZ. 116, K 25, 402. M 11, 407, M 18. [14]) Bienenberg Alt. III, 48, 49. [15]) DZ. 492. M 13.

OTICE TVRZ.

ěsto Otice[1]) leží na návrší a pod ním na východní straně nový kostel. Rovnoběžně s kostelem od západu k východu táhne se *pivovar*, pak viděti staré stavení, ovšem přejinačené a k nynějším potřebám přizpůsobené, avšak štít posud upraven v tom slohu sloupcovém, který panoval, když sloh gotický nahrazoval se slohem renesančním.

Téže úpravy ale hezčí jest druhé stavení, které jde od severu k jihu, majíc podobné štíty. Na jeho straně západní jsou okna nepravidelně rozsázena, některá z nich prolomena snad v novější době, když stavení to na byty úřednické upraveno. Podobné jest i severní stavení. Na jižní straně jest dlouhé stavení, v němž bývaly úřady panské až do r. 1850. Jest to čtverhranný dům, kůrkami krytý; dole jest jedna světnice klenutá; před ním pak kus staré hradby. Za pivovarem jest kus hradby, to jest stará zeď bez oken.[2])

Z Otic pocházeli *Otičtí z Otic* erbu červeného břevna pokosného na bílém štítě, jenž zachován v erbu městském. Snad byl jich předkem *Diviš*, jenž se 1318 připomíná.[3]) Jistě byl jich předkem *Aleš* neb Albert, jenž l. 1359—1378 podával sem faráře a spolčil se s Prisnakem z Vršovic dědinami svými v Javoří a Leštině.[4]) L. 1378 byl purkrabí na Chýnově a zemřel před r. 1393.[5]) Synové jeho *Jan starší*, *Racek* a *Jan mladší* obdařili l. 1396 faráře zdejšího dadouce mu role platné (úhořici). Svědky toho byli Aleš z Oldřichova, Chval z Leštiny a Martin Oldřichovský, jejich bratří strýčení.[6]) L. 1405 založili v kostele farním oltář sv. Bartoloměje a sv. Markéty, k němuž oddali platy ze tří vesnic; k tomu dodali r. 1408 ještě jiné dary a jeden Jan obdaroval téhož dne kostely v Oticích a Oldřichovci na záduši Vácslava a Alžběty z Otic. Jeden Jan a Racek darovali l. 1410 plat v Kališti ke kapli sv. Jana E. v Počepicích.[7]) Až do r. 1416 podávali všichni tři faráře do Otic, ale Racek seděl v Javoře a to ještě l. 1418.[8]) Zůstal po něm (1437) syn Chval.[9])

Po jednom Janovi zůstal syn *Aleš*, jenž se oženil s Dorotou z Dubu vdovou po Vítovi ze Rzavého; s tou vyženil plat v Moravči, jejž darovala Dorota (1432) jemu a synu jich *Janovi*.[10]) Oba byli již l. 1437 mrtvi;[11]) o plat v Moravči a Záhoří po nich odumřelý přel se Jan až do r. 1454 s dědičnými držiteli. Týž Jan držel l. 1450 s Jednotou Poděbradskou.[12])

V dějinách Otic i Otických následuje mezera, za které vznikala tu sekta Mikulášencův. Na počátku 16. st. vládli tu bratří *Burjan* a *Jan*. Ti zajali člověka z Křešic, protože jim pohrůžky činil říkaje: »Než málo mine že Otice na popele budou.« Jindřich z Hodějova pán toho člověka se s nimi o to soudil, ale na kom. soudě dáno jim za právo.[13]) Burjan přečkav bratra dal obci Otické, tehdáž již městečku l. 1528 plat v Nosákově pro rychtáře, koupil l. 1536 za peníze Otických 4 úročníky ke zdejšímu záduší, k němuž oni l. 1548 pak dvůr v Chrastavě přikoupili, dal l. 1542 k obci plat na lázni a vymohl jim majestát (1541, 14. prosince) na výroční trh. L. 1549 dal jim obdarování, aby se mohli svobodně vyprodávati a stěhovati a l. 1551 dovolil jim vybírati pohřební plat ze hřbitova židovského.[14]) Kněz Vácslav Rosa,[15]) jenž byl u něho dvakráte farářem, nechválí ho, protože nedovoloval mu štváti na kázání proti pikhartům. Píše o něm, že byl všechen nešlechetný a nevěrný, těla přátelského kazitel, že vlastní své bratří ztrávil; »neb ten jistý Jan umřel pak mistrně morem, kromě moru zdravý«. Také proč že Burjan na něm peníze vydřel. Burjan jsa poslední svého rodu vladyka zapsal l. 1545 tvrz a dvůr Otice s městečkem kromě domu a drahně vesnic *Kryštofovi Skuhrovskému z Skuhrova*[16]) a poněvadž se tento l. 1554 v Otice uvázal, je tím dáno, že Burjan t. r. zemřel.

Kryštof obdaroval Otické (1556), aby mohli o statcích svých řiditi, a zemřel kdysi v l. 1556—1559. Nejstarší syn jeho *Vácslav* spravoval po něm nemalé statky po otci. Byl l. 1556 na poli v Uhřích a tu sliboval Jindřichovi z Sendražic v stanu tohoto před Čurkovem, že mu dá 1000 tolarův, až bude v držení stat-

[1]) Pomůckou Vlasákovy články v Pam. arch. I 257 a v Mistop. bibl. I. Píšeme Otice, protože se jmenují po Otovi a nikoliv po Votovi. [2]) Popsáno l. 1884 [3]) Tab. vet. n. 170 Část patřila r. 1322 k Nazicům (Rel. tab I 402). [4]) Lib. conf Rel. tab. I 421. [5]) DD 13 f. 163. [6]) Podlaha, Lib. erect. VI 76. [7]) Lib. erect. [8]) Arch. Český VI 473. [9]) Tamže III 528. [10]) DD 20 str. 99 [11]) DD 15 f. 169. [12]) DD 16 f. 121. Arch. Třeboň. [13]) DD 41 str. 144—145. [14]) Staré knihy Otické (na radnici). [15]) F. Menčík, Zápisky V. Rosy, ve Vídni 1879. [16]) DZ. 83. K 27.

kův po otci; ovšem pak dávati nemohl.[1]) L. 1559 jsa v Novém Rychnově Matěje Kožíška poddaného Řečického k nesmírnému pití vína páleného přivedl a píti přinutil, tak že tento hned tu noc smrtí hroznou se světa sešel.[2]) V soudních rejstřech pak poznamenány i jiné jeho výtržnosti jako na př. kyjem bití. Sice byl opatrný hospodář a l. 1564 přijav Václava Bedřichovského za úředníka sepsal mu naučení, jak se má chovati.[3]) L. 1567 dne 29. srpna dělil se s bratřími o statek otcovský. Sám dostal díl Krychnovský s 6 vesnicemi, Smil Domašín, Kunrac a Ratmiřice s vesnicemi, *Mikuláš* Otice s několika vesnicemi, Jan 19 vesnic v okolí Otickém a Neveklovském, též Olešnou a Oldřich Louňovice s vesnicemi.[4])

Mikuláš nepodržel Otic dlouho, nýbrž prodal je 1568 bratru svému *Václavovi*, jenž právě tehda byl díl svůj rozprodal.[5]) Týž zemřel v l. 1571—1574 a dědil po něm bratr *Oldřich*,[6]) jenž l. 1574 Otickým výsady jich stvrdil. Týž Oldřich prodal asi tehdá tvrz a dvůr Otice s pivovarem, sladovnou, chmelnicí, mlýnem nachlebním, vápenicí a cihelnou, též městečko a vesnice *Janovi ze Šternberka* a na Konopišti, jenž l. 1578 zemřel. Otice držela po něm vdova *Anežka Beřkovská z Šebířova*. Když tato zemřela zůstalo po ní drahně nastřádaných věcí. Ve dvoře Javorském bylo krav 12 a třinácté ovčák užíval, ovec 332, slepic »pitomých« 30, jalového hovězího dobytka několikero, másla 8 věder a sýrův 60.[7]) V Otice uvázal se po ní syn *Adam* a když tento l. 1587 zemřel, dědila sestra jeho *Alžběta z Kunovic* roz. ze Šternberka, ale prodala hned Otice *Štěpánovi Jiří ze Šternberka*.[8])

Nový pán potvrdil Otickým l. 1588 svobody, začež je donutil k robotám ženným. Od císaře Rudolfa obdržel majestát (1597) na clo v Oticích a vymohl Otickým (1599) potvrzení trhu l. 1488 povoleného.[9]) Vyženiv Postoloprty prodal (1600) Otice »s sídlem při témž městečku« s příslušenstvím *Johance Hrzánove z Sulevic* a na Vidimi,[10]) která pak l. 1601, 11. ledna svobody Otických potvrdila.[11]) Dlouho tu paní nebyla, nýbrž asi r. 1600 ke sklonku prodala Otice *Evě Kaplířové ze Slavkova* na Neustupově a Milčíně.[12]) Tato paní potvrdila r. 1605 s Kašparem Kaplířem manželem svým výsady Otických.

Eva odkázavši všechen statek svůj jak otcovský tak i koupený manželu svému *Kašparovi Kaplíři ze Sulevic* JMC. radě a purkrabí kraje Hradeckého (však k svobodnému užívání jen do 15000 kop míš., kteréž on na těch panstvích zapsané měl, a jinak ostatní jen do smrti k užívání) zemřela r. 1618 dne 27. března a pohřbena byla v kostele Neustupovském; manžel její Kašpar vzhledem k oněm 15.000, jež na panstvích těch pojištěny měl, prodal Otice s příslušenstvím *Pavlovi Osterskému Kaplíři ze Sulevic* JMC. truksasu. Pavel potvrdiv svobody Otických byl činným v rebelii r. 1618, pročež r. 1621 ze země odešel; na to statek jeho Otický byl konfiskován a r. 1621 *Sezimovi z Vrtby* prodán.[13]) Pavel přijav službu ve vojště nepřátelském s armádou kurfirsta Saského r. 1631 do Prahy se vrátil, ale již příštího roku v máji byl přinucen se svými druhy opustiti vlast svou na vždy.

Sezima uměl výborně kořistiti z tehdejších poměrův a nakoupil statkův ceněných na veliké peníze. Žádaje obdržeti mužského potomka učinil slib, že založí v Oticích klášter františkánský, načež obdržev povolení papežského a královského r. 1629 stavbu započal. Byl pak skutečně od Boha vyslyšen, obdržev posloupně k potěšení čtyry syny, z nichžto každému druhé jméno František dal. Paměti vypravují mnoho o svízelech, kteréž od Švédův zkusilo město, zvláště pak klášter. Po smrti Sezimově († 1648, 6 břez.) byla poručnicí nad statky a dětmi pozůstalými vdova *Barbora Eusebia* dcera známého Jaroslava z Martinic, která se provdala po druhé za Kristiana Viléma markrabí Braniborského. Synové podělili se pak o statky otcovské r. 1657, 21. dubna, Jan Fr. obdržel Kosovou horu s Vojkovem a Červeným Hrádkem, Jaroslav Fr. Křimice, Václav Nezdašov a konečně *Ferdinand Fr.* Janovice a Otice a to: zámek, městečko a vsi. Vsi ty byly ale tehdá větším dílem pusté a v některých toliko jeden sedlák neb chalupník byl a desátý svého vlastního dobytka neměl. Také dvory panské větším dílem byly zpustly.[14]) Potomci Ferdinandovi († 31. prosince 1686) zůstali v držení Otic a Janovic až do r. 1807; tehdá poslední potomek linie Otické *Adam František hrabě z Vrtby* odkázal byl před smrtí svou všechny statky *Františkovi Josefovi hraběti Vratislavovi z Mitrovic* († 1849).[15])

Podrobného popisu staré tvrze nemáme; v dílčí ceduli r. 1566 připomínají se dvě její části, totiž jedno staré stavení čili tvrz a jedno nové stavení na baště vystavěné, kteréž má býti bezpochyby ono sídlo l. 1600—1606 připomenuté. Stavení toto rozšířeno 1653 a říkali mu potom zase zámek. Dílčí cedule r. 1657 takto jej popisuje: »*Zámek Otický*, někteří jiní tvrz jmenují. Jest stavení starý, však dva uhly neb strany v letu 1653 k němu příhodně přistaveny, pokojův v něm velkých i malých (díl klenutých) 25, komor 13, palác, tafištub 2, sklepy 2, spižírny 2, kolna, maštale na 30 koní, kašna i s pivovarem«. Cenil se na 2000 kop.[16])

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZm. 10 F 18. [3]) Arch. Třeboňský. [4]) DZ. 58 a Arch. DZ. [5]) DZ. 16. H 9. [6]) DZ. 18 G 13. [7]) Reg. Kom. soudu svéd. [8]) DZ. 90 N 3, N 5, Reg. k. s, [9]) Arch. Otický městský. [10]) DZ. 174, N 14. [11]) Arch. Otický. [12]) DZm. 236 S 16. [13]) Bílek Konf. [14]) DZ. 70 L 15. [15]) Viz Vlasákovy spisy. [16]) DZ. 70 L 15.

TVRZE U OTIC.

Severovýchodně od kostela v **Martinicích** vypínala se tvrz, z níž zbyl pahrbek otevřený širokými a hlubokými příkopy a kus zdi. Nejstarší držitel Martinic byl *Jaroslav* a synové jeho *Hron*, *Petr* a *Beneš*, z nichž dva se již l. 1318 připomínají.[1]) Otec a synové postoupili l. 1322 dědictví své v Martinicích s kostelním podacím *Mikuláši z Nazic* za jeho statek ves Nazice a část Otic. Hron převedl pak věno manželky své Ofky na Nazice a Otice a Mikuláš z dřívějšího svého zboží na Martinice.[2]) Z jiného zápisu l. 1339 dovídáme se, že *Ota z Martinic* a Moravan Ješek z Rutenšteina svými statky se spolčili;[3]) avšak ze zápisu toho těžko poznati, které Martinice (jichž je v Čechách několik) se tuto vyrozumívají.

V l. 1369—1373 připomíná se *Jan z Martinic* jako kolátor zdejšího kostela. Kterého byl rodu, nelze říci. Za to se však zdá, že bratři *Jan* (1400—1412), *Štěpán* (1412—1416) a *Arnošt* (1412—1416) soudíc podle jmen byli příbuzní pozdějších Bořitů z Martinic, majíce jména oblíbená v rodině pánův z Újezdce a z Kunic, kteří byli téhož erbu a též krve jako Bořitové. Možná že byli synové Štěpána Podušky z Újezdce král. rady, jenž byl zavražděn l. 1397 na Karlšteině. Řada Bořitů začíná se *Markvartem z Martinic*, jenž seděl od r. 1416 na Smečně; toto pak bylo hlavním sídlem jeho potomkův až do vymření.[4])

Martinice zůstaly v držení potomkův Markvartových až do sklonku 15. st. *Hynek z Martinic* vydán (1470) z Vltavska ke zřízení pole ovšem proto, že měl statek v témž kraji.[5]) Týž Hynek vyprosil si l. 1488 na králi Vladislavovi plat 4 kop grošův na vsi Martinicích, který patříval Brykcímu z Benešova a po něm odumřel.[6]) Zdá se, že v době okolo smrti Hynkovy († 1523) Martinice prodány. Měl je l. 1528 *Jaroslav Kondřovský z Libonic*, jenž koupil t. r. pro kostel zdejší mšal.[7]) Nějaký rok po tom přikoupeno zboží Martinické k Janovicům, k nimž před r. 1549 tvrz pustá v Martinicích a ves celá patřily. Bohužel nám není známo, kdy a jak Martinice od Janovic odprodány. Když Vlachyně z Říčan ok. l. 1589 Janovice prodal, již k nim nepatřily. Nacházíme je tušim l. 1603 jako příslušenství Borotína. L. 1619 patřily k Beztahovu a od r. 1623 k Oticům.

*

Blízko Otic jsou dvě vsi jménem sobě podobné Nazdice a Nezdice; onano vlastně se jmenuje **Nazice** a jen se k této připodobňuje. Příkopy svědčí, že tu stávala tvrz. *Mikuláš z Nazic* postoupil l. 1322 Nazice směnou *Jaroslavovi z Martinic* a jeho synům.[8]) V 15. st. se nevyskytuje paměť o Nazicích. V 16. st. patřila větší část k Oticům a menší ke Smilkovu.

*

Tvrz ve vsi **Hostišově** (nedaleko Otic) stojící již dávno zanikla. Z vladyk, kteří odtud pocházeli, první známý jest *Petr*, jenž se stal l. 1362 farářem v Prašivé. *Pavlík z Hostišova* obdržel l. 1390 jakýsi odkaz od Oldřicha z Rožemberka.[1]) Týž žil ještě l. 1414 maje jakési jednání při úřadu desk dvorských.[2]) Jedním jeho synem byl tušim *Filip*, jenž byl v nějakých službách v Červené Řečici (1402) a bratrem tohoto *Ješek*, jenž jest l. 1403 zapsán v knize bratrstva Arlberského.[3]) Ješek měl na štítě supí hlavu s krkem, týž erb měli také vladyky z Hostišova, kteří pak seděli na Prašivé.

Hostišov dostal se později vladykám *z Nového Dvoru*,[4]) zejména l. 1440 *Mikuláš* a v l. 1462—1470 *Jan*.[5]) Okolo l. 1520 prodal *Jan Bidlo z Mokřan* tvrz Hostišov s vesnicemi *Burjanovi* a *Janovi* bratřím *Otickým z Otic*, kteří to zboží k Oticům připojili.[6])

*

Do **Budčovic** neb Bučovic u Otic klade Heber na své mapě (k V. dílu) tvrz, my však o ní nikde nic nenacházíme.

*

Kdy vznikla tvrz v **Beztahově** (neb podle starších v Beztuhově), nedá se z pramenův již provésti.[7]) Nejstarší majitelé vsi jsou *Hroch*, *Jan* a *Mikuláš mladší z Beztuhova*. Hroch r. 1372 připomenutý byl muž tak v právech zemských zběhlý, že mu i p. Oldřich z Rosenberka vedení některých pří svěřoval; r. 1384 odpíral také ve jménu Alšově z Libotíně a Ondráčkově z Bílského provolání platu odumřelého v Chrasti (u Vodňan) po smrti Ješka Kustra.[8]) R. 1382, 27. srpna koupil Hroch od Jana z Beztuhova dědictví jeho v Beztuhově, Jestřebicích, Durdicích a v Březci s poli, lukami i nábytkem.[9]) Žil ještě r. 1392, kteréhož roku jej učinil Vejhák z Křečovic poručníkem dětí a statku svého.[10]) R. 1394 zemřel Jan a k dědictví po něm táhli se vdova po něm Budislava a Hroch.[11]) Rod vladyk těchto byl tehdá tak rozvětven, či zboží Beztuhovské na kolik dílů rozděleno, že se vládyky tohoto jména nezřídka připomínají. Tak žil r. 1381 – 1388 *Vítek z Beztuhova*, jenž držel část Alběnic a prodal jisté dědiny Janovi proboštovi Všech svatých,[12]) *Zdeněk* odtudž měl r. 1398, 13. února a 1401, 18. února jeden hlas podací ve vsi Hla-

---

[1]) Tab. vet n. 232. [2]) Rel. tab. I 402. Pozdější páni z Martinic pokládali Jaroslava a syny jeho za své předky, ovšem jen podle pouhého příjmení. [3]) Rel. tab. I 409. [4]) Lib. conf. [5]) Arch. Č. IV 444. [6]) DD 16 f. 137. [7]) Místop. bibl. I 27. Mšal prý tam již není. [8]) Vlasák Míst. bibl. I 60, Rel. tab. I 402.

[1]) Arch. Třeboňský, Lib. conf. [2]) DD 15 f. 118. [3]) Lib. erect. VII 1, Arch. býv. dvorský. [4]) Téhož erbu jako ze Zvěrnice a z Tučap. [5]) Rel. tab. II 312, Arch. Třeboňský, Paprocký o st. ryt. 246. [6]) DZ. 7 A 6, reg. kom. soudu. [7]) Pomůcka: A. N. Vlasáka Místopisná bibliothéka I. 25 (neúplné v Pam. arch. II. 1631. [8]) DD 13 f. 135. [9]) Rel. tab. I, 475. [10]) Ibidem 545. [11]) DD 13 f. 102. [12]) Rel. tab. I. 518 (r. 1388) a DD 13 f. 191.

vatcích u Ústí Sezemina a *Rynart* odtudž tuším držel nějaké dvory km. v Radhosticích.[1])

Majitelem tvrze byl ke konci 14. a na počátku 15. století *Hynek z Beztuhova*, jenž se poprvé r. 1385 a 1396 připomíná.[2]) Mimo něj žili v 15. století *Jan*, jenž zplodil *Kunše*, *Mikuláš* a *Oldřich*, kteří měli před r. 1454 dvůr poplužný v Beztuhově;[3]) nad ně vynikal *Ctibor* řečený *Šváb z Beztuhova* syn otce taktéž Ctibor Šváb řečeného a pán na Korkyni[4]) v bojích proslulý. Ten pomáhal r. 1448 Jiříkovi Poděbradskému při dobytí Prahy, r. 1454 bojoval v Rakousích a zavadil dědiny své v Dražkově, za to však obdržel od krále zápisem ves kláštera Ostrovského Novou Libeň, již r. 1475 Janovi Benedovi z Nečtin postoupil. Svrchu řečený *Kuneš z Beztuhova*, držitel tvrze, vyprosil si r. 1454 odúmrť královskou na zboží někdy Hynkově (aneb kohokoliv jiného), totiž tvrz Beztuhov s dvory poplužnými, a v Budeníně člověka poplatného. Poněvadž však byl nedílný otce svého *Jana*, tohoto přijal na spolek i na odúmrť tuto a v pátek před sv. Šimonem a Judou r. 1455 zvedeni jsou oba úředníky dvorskými na zboží Beztuhovský jim v 200 kopách odhádané.[5]) Po nich známe v tomto století jediného ještě držitele Beztahova, totiž *Jana Steblence z Drahkova*, jenž r. 1495 v jistém listě svědčil.[6])

V tytuláři r. 1534 vydaném čte se *Jan Kozel z Kozle* seděním na Beztahově: ten však nedržel tvrz celou, nýbrž jak se zdá jen část. Zboží Beztahovské bylo přešlo tuším již dříve na bratří *Hynka*, *Jana* a *Lévu Beztahovské z Říčan*. Ti zde vládli nejprv nedílně, potom však se oddělili tak, že Hynek od bratří svých za díl vzal Beztahov tvrz, dvůr popl. s popl. a ves.[7]) Později se musela však v tom státi nějaká změna; Hynek totiž držel Křenovice († před 1548) a jednu polovici tvrze Léva, druhou svrchupsaný Jan z Kozlé.

a) Polovice jedna patřila *Lévě z Říčan*, jenž tu seděl s chotí svou Marketou z Votic. Ještě před r. 1541 prodal on díl svůj, totiž polovici tvrze v Beztahově s polovicí dvoru, 2 dvory kmecí v Srbicích c. t. m. *Janovi* bratru svému za 30 kop.[8]) Jan potom polovici svrchu psanou v dluhu 100 kop zapsal r. 1543 v pátek po sv. Vítě manželce své *Marketě z Kozlé*.[9]) A poněvadž Jan několik let potom (jistě již před r 1548) zemřel, uvázala se Marketa v tuto polovici a držela ji do smrti.

b) Druhou polovici, kterou držel Jan z Kozlé, zdědila po něm *Marketa z Kozlé* (dcera jeho?) a manžel její *Jan Beztahovský z Říčan*. Oba ti si vložili r. 1543 v pátek po sv. Vítě přiznání ke dskám, že drží polovici tvrze, dvoru popl. a polovici dvorův kmecích, Slavkov tvrz s dvorem popl. a vsí, Křešice tvrz pustou s dvorem, v Srbicích dvory kmecí, v Přelitově, Mrakoticích, Divišovicích c. t. m. a ves Dražkov[10]) Tehdá však již, jak svrchu dotčeno, drželi oba manželé druhou polovici, tak že jim náležel celý statek, toliko druhá polovice nebyla lety vydržena. Po smrti obou manželů dostala se celá tvrz Beztahovská dědictvím *Janovi staršímu z Říčan*, který prodav Kosovou horu koupil r. 1538 Vrchotovy Janovice. Synové po něm zůstali *Vlachyně*, *Mikuláš* a *Sigmund*. Vlachyně dostal za svůj díl později Janovice, ostatní bratří vložili si ve dsky r. 1578 v úterý po Janovi Husi polovici tvrze Beztahova, tvrz Slavkov a pustou tvrz Křešice, co dědictví lety vydržené.[11]) Potom držel Sigmund Křešice samotné a Mikuláš seděl na Beztahově. Tento Mikuláš byl drahný čas hejtmanem kraje Vltavského, zemřel r. 1591 a byl v kostele Janovském pochován, jakž to náhrobník jeho i manželky Uršily z Malovic († 1611) vykazuje.

Po manželích těchto zůstali synové dva, z nichž seděl Jan na Zásadce a *Vilém Lev* na Beztahově; dcera Eva se provdala za Petra z Říčan na Jemništi. Tito bratří dědili po strýci Vlachyni, z nápadu toho prodali Braštice r. 1605 Janovi z Vrtby na Červeném Hrádku a Janovicích. Vilém Lev potom zboží Beztahovské rozšířil; neb patřily k němu tvrz Beztahov se vsí, části Srbic, Střehtova, Radotína, Vranova, Voračice tvrz a ves, Kněnice, Bezmíř, Křtěnovice, Zahrádka, Bučovice, Martinice, dvory poplužné v Beztahově, Volevči, Křtěnovicích, Voračicích a Klokočově. Na tom všem r. 1619 Saloméně z Žakavy a na Drahonicích manželce své 15.000 kop míš věnoval.[1]) Věnný tento zápis později vší platnosti pozbyl, poněvadž byl učiněn v čas rebelie české, jíž se také Vilém Lev byl zúčastnil. Nálezem soudní komise Ferdinandem II. zřízené odsouzen jest Vilém Lev r. 1623, 23. června jedné třetiny statku svého, statek Beztahovský byl mu pak odňat a ještě t. r. prodán *Sezimovi z Vrtby* a na *Vrchotových Janovicích*, který jej k panství tomuto připojil. Tvrz Beztahovská nejsouc od toho času obydlena klesala ponenáhlu v rozvaliny. Posud stojí dobrá polovice hlavních zdí na jižní straně pod panským dvorem.

*

Ves **Křešice** leží nad Janovici na výšině; nade vsí vypíná se hůrka, na níž stojí sýpka. To jest místo bývalé tvrze Jak se zdá, seděl na zdejší tvrzi l. 1391 *Ondřej Vidlák z Křešic* předek Vidláků ze Slavkova.[2]) Již před tím žil *Jan z Křešic*, jehož vdova Kateřina prodala l. 1390 několik dědin v okolí[3]) a l. 1407 založila kaplanství v Janovicích.[4]) Pokud jest známo, měla dceru Kláru, která byla jeptiškou v Louňovicích. Jako potomní držitel vyskytuje se *Hroch z Beztahova*, jenž byl krátce před r. 1408 purkrabí na Zvíroticích.[5]) Čteme jej ještě k r. 1442. Potomkem jeho byl *Hynek Hroch z Křešic*, jenž žil l. 1450 a měl syna *Hrocha*, který pánům z Rožemberka peníze půjčoval.[6]) K l. 1457 čteme Křešice mezi vesnicemi, které bývaly Milotovými ze Chřenovic a patřívaly k Lešanům; ovšem nevíme, jsou-li to tyto Křešice.[7]) L. 1475 odumřel tu dvůr po Valentinovi, který si vyprosil na králi Jan Pavlice z Týniště.[8]) Tehdá tomu odpíral Petr z Dobrovítova a l. 1495 slove *Bohuslav z Dobrovítova* pánem na Křešicích.[9]) L. 1512 patřily Křešice *Jindřichovi z Hodějova*, ale od r. 1543 tvrz pustá v Křešicích náležela ke statku Beztahovskému.[10]) Když se asi l. 1578 *Mikuláš* a *Zikmund* synové n. Jana Říčanského děliti, dostal Zikmund Křešice za díl a obnovil zdejší tvrz. Týž měl manželku Annu z Lobkovic, která l. 1583 zemřela odkázavši manželu ves Lhotku Jaderkovou.[11]) Zikmund zemřel l. 1597. Jediná jeho dcera *Dorota* zdědila Křešice Vdavši se za *Sezimu z Vrtby* a na Janovicích zapsala mu l. 1609 všechro své jmění, zejména Křešice, jež později páni z Vrtby k Oticům připojili.[12])

*

Ve vsi **Slavkově** v osadě Janovské ležící bývala tvrz ode dávna. Již l. 1360 připomíná se *Adam ze Slavkova* syn n. Miroslavův a Jitčin ze Chvojna.[13]) Ješek ze Chvojna nazývá jej l. 1373 bratrem svým strýčeným.[14])

---

[1]) Lib. conf. V. p. 299, VI B 8, DD 14 f. 100. [2]) Rel. tab. I, 505. Arch. C III. 471. [3]) DD 16 fol. 127. [4]) Rel. tab. II. 216 [5]) DD 16 fol 128 a 23 F 1. [6]) Archiv kapitulní. [7]) DZ 8 P 23. Dcera po Hynkovi zůstalá vložila r. 1548, 31. prosince zápis ve dskv, že podle toho dělení nebude ostatní bratří a dědice jich z ničehož naříkati. [8]) DZ 4 K 25 vkl. 1543 ve čtvrtek po sv. Vítě. [9]) DZ menší 226 G 20. [10]) DZ 250 D 24. [11]) DZ 251 D 12.

[1]) DZ 139 K 21. Z manželství toho pošel syn Karel Adam Lev († 1672) na Odlochovicích a Louňovicích [2]) DD 13 f. 100. [3]) Rel. tab. I. 533 [4]) Lib. erect. VII. 119. [5]) Acta jud. Lib. erect. VIII. 154. [6]) Arch. Třeboňský. [7] DD 16 f. 134. [8]) DD 16 f 150. [9]) Arch. kapitolní [10]) DD 41 f. 144 a DZ. [11]) DZ 21. L 29. [12]) DZm. 236 Z 21. [13]) Arch. kapitolní. [14]) Tadra Acta jud. I 46.

Později byl Slavkov statkem *Vidlákův ze Slavkova*. Předek jich *Odolen* (1391—1419) psal se napřed z Křešic a později z Újezda.[1]) I nástupce jeho (syn?) *Jan* se napřed psal z Újezda, ale od r. 1428 stále ze Slavkova.[2]) V pamětech se s ním setkáváme do r. 1458.[3]) Od r. 1460 připomínají se často *Kuneš* a *Odolen* bratři ze *Slavkova*, z nichž onen se stal před r. 1471 pánem na Neustupově. Zde rod jeho trval až do 16. století. Slavkov od nich prodán. V l. 1543 a 1578 patřily tvrz, dvůr a ves Slavkov k Beztahovu a s ním připojeny k Otickému panství.

*

Ve vsi **Bezmíři** v osadě Vojkovské byla tvrz ode dávna. L. 1416 seděl tu *Arnošt z Martinic*, též spoludržitel Martinic. Odtud se nazýval l. 1457 *Jan Hájek z Bezmíře*.[4]) *Předbor z Radešína* prodal tvrz, dvůr a ves Bezmíř *Janovi Voračickému z Paběnic*, což l. 1547 Adam syn Předborův obnovil.[5]) Tvrz zdejší patřící asi do r. 1557 k Prčici a potom k Voračicům stála ještě r. 1580, ves pak patřila k Beztahovu a od r. 1623 k Oticům.

*

Křtěnovice neb i Křenovice (jak lid pro své pohodlí vyslovuje) jest ves v osadě Vojkovské. Na tvrzišti stojí nyní hospoda. Dříve se rozeznávaly Křtěnovice hořejší a dolejší, nyní Křtěnovice a Křtěnovičky; proto není zřejmo, o kterých z obou se v pamětech píše, protože se Křtěnovičky teprve tak jmenují v 16. století. Snad odtud pocházel *Blahut*, jenž asi l. 1319 zemřel, pak *Jan* 1437—1450) jednotník Poděbradský.[6]) Když Jan zemřel i se synem svým Jindřichem, pokládány Křtěnovice za odúmrť, ale zůstaly (1454) *Bohuškovi*, synu Zdenkovu a byly l. 1457 v držení *Jana z Nedrahovic*.[7]) Před r. 1530 získal je *Petr Jankovský z Talmberka* výměnou za Šebasovice a Sedlečko.[8]) Týž pak prodal nějaký čas po tom tvrz, dvůr a ves Křenovice a ves Dobrohošť i s jiným příslušenstvím *Jindřichovi Opršalovi z Jetřichovic* a manželce jeho, od nich pak jich nabyla l. 1543 *Eliška z Říčan*.[9]) Po Elišce dědili její vnukové *Adam*, *Oldřich* a *Mojžíš* bratří *Vojkovští z Milhostic* a prodali l. 1560 tvrz Křtěnovice, s dvorem a mlýnem při tvrzi a ves celou *Václavovi Vojkovskému z Milhostic* (snad spoludědici) a manželce jeho.[10]) Seděl tu l. 1589 *Kryštof* jeho potomek,[11]) pak patřily Křtěnovice až do r. 1623 k Beztahovu a odtud k Oticům.

*

Při cestě z Vojkova do Křtěnovic jest jednota řečená **Klokočov**, někdy svobodství. Několik set kroků od něho při n. rybníku stávaly tvrz, z níž jsou jen slabé zbytky, dvůr a mlýn. O této tvrzi platí, co jsme psali o Klokočově v VII. díle na str. 210 a to k letům 1380—1496. Tvrz zdejší zanikla záhy, ves pak patřila v 16. st. k Prčici a 1619 k Beztahovu.

*

Osada **Olbramovice**[12]) názvem svým patronomickým zachovává nám jméno zakladatele svého Olbrama (Wolfram) a musí se tedy založení její v dobu křesťanskou klásti. V obvodu dvoru poplužního vystavěna zde (snad v 14. neb 15. stol.) tvrz, jejíž příkopu část nynější silnice vyplňuje. Rod vládyk z Olbramovic, jenž z osady naší pocházel, byl stejného původu s rodem Janoviců, na štítu svém orlici nosíval a záhy se rozvětvil.

[1]) Rel. tab. II 106, 131. [2]) Arch. Č. I 155. [3]) Arch. gub. [4]) Lib conf. DD 16 f. 187. [5]) DZ. 8 D 10. [6]) Arch. Č. 31 str. 151, Rel. tab. II 166, Arch. Třeb. [7]) DD 16 f. 119. [8]) Pam. arch. V 144. [9]) DZ. 5 H 5. Místop. bibl. I 48. [10]) DZ. 13. G 18. [11]) Titulář. [12]) Pomůcka: Pam. arch. II. 163. (Olbramovice od A. N. Vlasáka) a téhož Bibl. místopisná I, 29.

V 15. století vynikají pak zvláště dvě pošlosti: *Čejkové z Olb.*, jichž počátek však stopovati nemůžeme, a *Dvořečtí* z Olb., kteříž se tak psali po druhém sídle svém Dvorcích a Olbramovice dlouho drželi.

Nejpříbuznější byli tuším vládykové tito oněm Janovicům, kteří zůstali v Čáslavsku: Chřenovským, Zruckým a Zbraslavským, též i pánům z Kolovrat. Předkové jich jsou *Odolen* a *Přech* panoše z Olbramovic, mezi nimiž vznikla pře o právo podací při kostele Olbramovském; ta urovnána 14. dubna 1385 a ustanoveno, aby právo to střídavě provozovali. Odolen (I) měl syna *Odolena* (II); a v ty časy zplodil též *Bernart z Olb.* syna *Odolena* (III). Jeden z těchto dvou posledních koupil r. 1390 dvůr kmecí ve Lhotě Kačerově, jež ležela na místě Nového dvoru Semtínského.[1])

Ke sklonku 14. století náleželo podací zdejší několika vládykám; r. 1393 faráře podávali *Odolen* (II), *Pešík*, *Kuneš*, *Přech*, *Odolen* (III), *Janek* a *Dužek*,[2]) z nichž byli někteří bratří, jiní jen strýci. Při podávání faráře k témuž kostelu r. 1399 připomínají se již jen Přech, Odolen a Pešík,[3]) byli se tudíž ostatní buď oddělili aneb zemřeli. O jednom z nich Kunšovi máme odjinud zprávy, že vládl rozličným zbožím pozemským, r. 1395 seděl na Býchorách,[4]) r 1411 prodal nějaké dědiny Janovi převorovi kláštera sv. Kříže v Praze,[5]) v ty časy byl pánem na Hodkově a Předhradí, kdež také v letech 1418—1419 zemřel. V Olbramovicích držel jen několik dvorův kmecích. Z podání svrchu dotčeného vychází, že Přech zůstal s dvěma příbuznými na rodinném sídle. Tohoto Přecha připomínají památky již 1385, neb tehdá prodal nějaké dědiny děkanovi Boleslavskému,[6]) r. 1410, když byl koupil polovici zboží Ústupenického, byl již při letech; neb r. 1411 připomíná se syn jeho *Jan*, kterýž odpíral provolání dědin v Božovicích a tedy již leta svá právní měl.[7]) Konečně připomíná Paprocký Přecha, neb týž učinil r. 1417 smlouvu s Janem Leskovcem a Heřmanem z Hrádku a jinými zemany kraje Vltavského, aby kněží jich listův půhonných neb klatebních nepřijímali, slovo Boží svobodně kázali a aby přijímání pod obojí chránili.[8]) Manželka snad jeho byla ona *Markéta z Olbramovic*, kteráž měla věno své na Olbramovicích a Městečku zapsané.[9]) R. 1419 bylo věno to za odúmrť provoláno, nevědělo se, je-li živa či není.

Bratří *Kuneš* (1387—1418) a *Otík* (1414—1419) drželi každý část Olbramovic a to s Přechem dotčeným. Když Kuneš bezdětek zemřel, dostal se statek jeho bratru Otíkovi, jehož synové byli *Petr* a *Kuneš* řečení *Kozlové* (1453 atd.). Jejich zboží přešlo na jinou pošlost, za jejíž předka Paprocký jakéhosi *Marše* odjinud neznámého pokládá. Jeho prý synové byli *Kuneš* (1444—1473) a *Přech* (1444—1470). Onen vyženil s Markétou ze Dvorce statek Dvořec, po němž se potomci *Dvořeckými* nazývali. Tento držel statek Podolí a byl předkem *Podolských z Olbramovic*, kteří se však také Dvořeckými nazývali. Tři synové Kunešovi *Jan*, *Václav* a *Ondřej* drželi zboží mateřské Dvořec a kromě toho Hodov a Olbramovice, ale poněvadž jediný Václav († j. 1546) měl potomstvo, všechno toto zboží dostalo se Václavovým synům. Protože tito buď na Dvorci neb v blízkých městech bydleli, obě jich sídla Hodkov i Olbramovice zpustla. Ze synův Václavových čtyři let došli, totiž *Kuneš* († r. 1530), *Jan* († r. 1523), *Přech* († r. 1562) a *Jindřich* († r. 1566). Když se tito buď

[1]) Rel. tab. I 531. [2]) Lib. conf. [3]) Lib. conf. [4]) Dobner mon. VI, 118. Kuneš byl milostníkem krále Václava, r. 1395 učiněn jest purkrabím hradu Pražského, 1406—1418 byl purkrabí na Karlšteině. [5]) Rel. tab. II 79. [6]) Rel. tab. I. 505. [7]) DD XV, 315. [8]) Paprocký o st. ryt. 81. [9]) DD XV, 125.

všichni čtyři aneb tři po Janově smrti dělili, dostal Kuneš tuším Myškovice, Přech Hodkov a Olbramovice a Jindřich Dvořec.[1])

Týž Přech vložil sobě dědictví své znovu ve dsky r. 1550: ves Olbramovice s podacím v Městečku, Zahradnici, Přibyšicích a v Semtíně dvory kmecí.[2]) V těch dobách nacházel se také v držení Načerace městečka s příslušenstvím, jež byl l. 1546 od bratří Trčkův koupil. Kostel Olbramovský chová posud zvon, jejž on mu 1545 daroval. Synové Přechovi *Jindřich* a *Bohuchval* rozdělili se r. 1563, 26. března o dědictví otcovské. Jindřich dostal za svůj díl Načerac, Bohuchval vzal tvrz pustou Olbramovice, při té tvrzi dvůr popl. pustý jeden, a druhý, na kterémž sedí, sladovnu, pivovar, ves c. t. m. s podacím a mlýnem a vesnice.[3]) Bohuchval seděl na dvoře Olbramovském nějaký čas, a jak se zdá tvrz novou vystavěl, neb r. 1575 vložil si ve dsky zase Olbramovice tvrz s dvorem pop., vsí a s dědinami a vesnicemi svrchupsanými co dědictví vydrželé.[4]) Téhož ještě roku prodal Bohuchval Olbramovice *Adamovi Velemyskému z Velemyšlovsi* a odebral se na zboží své Maršovice, kdež 1584 zemřel.

Adam Velemyský, horlivý přívrženec vyznání Augšpurského, vložil si dvakráte r. 1590 a 1595 dědictví své Olbramovské ve dsky[5]) Manželku měl Dorotu Voračickou z Paběnic. S ní zplodil syna Jana Tobiáše a po její smrti pojal druhou manželku Veroniku ze Lhoty, kteréž věnoval r. 1593 na tvrzi Olbramovicích s příslušenstvím.[6]) Z ní se mu narodil r. 1595 ve čtvrtek první v postě syn Šebestian[7]) a později dcera Lidmila. Adam učinil r. 1609 ve čtvrtek po rozeslání apoštolův poslední pořízení, jímž odkázal statek svůj Olbramovský oběma synům svým Janovi Tobiášovi a Šebestianovi; nad Šebestianem a Lidmilou ještě nezletilými učinil poručníky manželku svou a dva přátele. Mimo tuto dceru nezletilou zůstaly ještě po něm dcery Sibyla a Anna Marie. Nařídil také, aby manželka jeho na tvrzi zdejší buď v kamenném neb dřevěném stavení své náležité bydlení a obcování měla. Zemřel ještě téhož r. avšak před 13. listopadem, kteréhož dne kšaft byl ve dsky vložen.[8])

Dlouho nedrželi bratří tito Olbramovice, rozdělili se sice o ně l. 1613, ale l. 1614 prodány Olbramovice *Dorotě z Fyrštenberka* a na Léštně.[9])

Sboží Olbramovské dostalo se takto k panství Leštěnskému, tehdáž velmi rozsáhlému. Špatným hospodařením držitelův svých statek ten se velmi zadlužil, tak že část po části odhádána a věřitelům přiřčena. Zboží Olbramovské náležející tehdáž *Anně Albertině z Říčan* rozené hrabínce z Fürstenberka odhádal r. 1664 místokomorník Janovi Fridrichovi Šofmanovi z Hemrlesu co poručníku nad dětmi po n. *Johaně Lidmile Vrochyňové* roz. *z Bryamontu* pozůstalými.[10])

Řečená Johanna Lidmila dcera Anny Albertiny byla manželkou *Václava Vrochyně z Reptů* kr. španělského nejvyššího a děti jich, jimž Olbramovice se dostaly, sluly *Polyxena* a *Anna*. Když byla Johanka r. 1668 zemřela, učiněn jest Václav Vrochyně od kr. místodržících poručníkem nad dětmi svými a spravoval Olbramovice po nějaký čas.[1]) Václav zasnoubil se potom se Zuzanou Helenou hrab. z Goltzu (1670 zase Schilhartovou), jež se po jeho smrti r. 1670 v prosinci co poručnice dětí zůstalých v Olbramovice uvázala.[2]) Ale již po dvou letech prodali komisaři k tomu nařízení (r. 1672) statek ten, jejž nemohl na kolik dílův rozdělen býti, *Ferdinandovi Františkovi* hraběti *z Vrtby* a na Oticích, totiž »tvrz Olbramovickou na stavení velmi sešlou, dvůr a ves Olbramovice s kostelem filiálním Všech svatých, ves Městečko jinak Místečko celou, ve vsích Velkém Semtíně a v Malém Semtíně c. t. m.« Od těch časův zůstaly Olbramovice s Otici a Janovici spojeny. Tvrz, která již tehdá »velmi sešlá« byla, později nejsouc opravována zpustla docela; nyní zbývá z celého starého stavení pouze malá zeď s úzkými dvířkami a příkopy, jež ještě dílem rozeznati lze.

Starý popis tvrze obsažen jest v odhadu r. 1664, 25 června takto: tvrz Olbramovice: když se do tvrze jde po pravé straně při zemi jest sklep klenutý, za ním světnička jedna, za ní komora pro dříví vedle té světnice dřevěná, při ní kancelář malá, kuchyně klenutá, za ní mlíčník, naproti tomu komora, nad tím nahoře velká světnice s výstupkem, při ní komora a kuchyňka, vedle ní sklípek klenutý jeden. Dále na levé straně jdouc na pavláč komůrky lepené 4, naproti nim světnička dřevěná s komůrkou; s druhé strany pod pavlačí v dole marštale 3 na 14 koní, nad tím tabulnice jedna, naproti komora, nahoře 2 světnice. Stavení jest velice zpustlé, dřevěnými podporami zpodpíráno a zlou starou střechou šindelnou přikryté; pokládá se i s pekárnou za 200 kop.

*

Ve **Velkém Semtíně** blíže Olbramovic stávala tvrz jen v starých dobách 14. a 15. st. L. 1383 připomíná se *Jarek ze Semtína*. Na tvrzi seděl l. 1398 *Jan z Jihlavky* a na ní manželce Dorotě věnoval.[3]) Z potomních držitelův jest znám *Jan*, jenž byl l. 1448 při dobytí měst Pražských a l. 1450 ve vojště Poděbradském.[4]) Jako Jarek, tak měl i poslední ze zdejších vladyk jménem *Buzek* (1520) škopek na štítě.[5]) Zdali mu Semtín patřil, není známo, neb již l. 1524 a 1530 byl statkem *Viléma Podolského z Olbramovic*, po němž *Adam* (1541) bezpochyby syn jeho následoval.[6]) Po něm se již žádný držitel Semtína nepřipomíná. Většina vsi patřila pak k Olbramovicům a od r. 1672 k Oticům.

*

Semtínek neb **Semtín malý** jest véska blízko Olbramovic, v níž také tvrz bývala. Sem bezpochyby patří *Otík* a *Domaslav* l. 1359. Otík dotčený žil ještě l. 1391,[7]) avšak l. 1395 byl již mrtev a zboží jeho spadlo na krále.[8]) Asi současně seděl na tvrzi Albert, jenž měl tři syny *Jana* (1395) *Alberta* a *Otika* Albert zemřel l. 1409 a statek jeho odumřelý dán Zdenkovi z Hlinice k manství Vyšehradskému. Otík držel tvrz, ale zemřel také před r. 1410.[9]) O statek po něm roztroušený po vesnicích byly potom spory; ale Semtínek a Lhota spadly na krále a darováním se dostaly Přechovi a Kunšovi z Olbramovic a Jarohněvovi Vejhákovi z Kouta.[10]) Semtínek potom bezpochyby připojen k Olbramovicům a Lhota ke Koutům.

---

[1]) Podle mnou sestaveného vývodu Dvořeckých. [2])DZ 250 M 13. [3]) DZ 55 R 7. [4]) DZ 251 D 2. Z toho, že se dvůr pustý, který při staré tvrzi ležel, nyní nejmenuje a že dvůr r. 1563 obydlený r. 1575 s tvrzí se jmenuje, dalo by se souditi, že stará tvrz byla zcela opuštěna a nová tvrz při dvoru osedlém vystavěna. Opravdu se l. 1613 připomíná besídka v příkopu pode dvorem na ostrůvku, ve vodě na sloupích postavená (Arch. DZ). [5]) DZ 251 E 7 a 252 C 11. Tam se jmenují: Olbramovice tvrz, dvůr pop., ves s podacím a mlýnem náchlebním s 2 mlýny poplatnými. [6]) DZ 26 K 24. 167. J 11. [7]) DZ 134 P 9 atd. [8]) Tamže P 9 — 20. Pochován jest vedle první manželky Doroty ve sklípku kostela Olbramovského. [9]) Arch DZ. [10]) DZ 29 C 17—24. Anna Albertina byla provdána po prvé Illova, po druhé (1634) Bryamontova a po třetí Říčanská.

[1]) DZ 114 L 30. [2]) DZ 115 B 27 [3]) Arch. Třeboňský, Rel. tab I 576 Rynart ze Senetína sem nepatří. [4]) Arch. Třeboňský [5]) Arch. kapit. [6]. Reg. kom soudu. [7]) Rel tab I 426. [8]) DD 14 f. 245. [9]) DD 14 f. 266, 269. [10]) DD 14 f. 269.

Zámek v Osečanech.

OSEČANY ZÁMEK.

Od Sedlčan severně leží úpravná ves Osečany,[1]) na jejíž západním konci příkrý ostroh z východní výšiny vybíhající zámek starožitného založení nese. Z jižní strany objevuje se týž zámek tak, že v mnohém staré hrady připomíná, stoje vysoko nad údolím nad svěží zelenou strání a jen hradby mu scházejí. Z vesnice přichází se k němu tak, že se projde rozsáhlým dvorem poplužným, na jehož konci jest prostá brána, před časy zdobená dvěma erby v kameni vytesanými, ale nyní hrubě porušenými. Skrze ni do *předhradí* vkroče spatříš bývalý poplužný dvůr v zahradu proměněný, okolo něhož jest několik vedlejších stavení a vzadu vlastní zámek. Místo to bývalo podhradím, pokud s pevnou svou ohradou obraně zámku sloužilo, ale vnitřku potřebováno ke dvorským věcem. Starožitných památek je tu málo, neb kromě starobylé sýpky, která stojí vlevo od brány a o nízkou okrouhlou věž se opírá, pochází vše z dob nových aneb aspoň jest v tom slohu upraveno. Věž bývala ovšem vyšší než jest nyní, nedosahujíc ani rovnosti sýpky. Jest v ní dole vchod do sklepů a nad tím kurník. Jest to jediný zbytek z bývalého zámku, jenž byl l. 1701 docela pust kromě malého v nově vystavěného, ale nedostavěného domu.

Vlastní zámek, před některým desítiletím obnovený a v moderním slohu upravený, má kromě průčelného stavení dvě křídla. V levém jižním křídle nachází se kaple, na které bývaly dvě věžky; na ten čas jest jediná, ale za to vyšší, než předešlé bývaly. Nade dveřmi ke kapli, po jichž stranách jsou sochy, spatřují se erby a písmena, která svědčí o tom, že byla ok. l. 1732 založena. Z obrazu v kapli jediný obraz sv. Jana Křt. má uměleckou cenu.

Osečany mají jméno své od lidí, kteří na oseku obývali. První nám známí držitelé zámku byli téhož rodu jako Valovští z Úsuší a jiné rodiny, které nosívaly na štítě tři polopruhy *Jan z Osečan* připomíná se od r. 1352 často slouže pánům z Rožemberka.[2]) Karel IV. dal mu l. 1360 nápad na zboží Včelnickém a l. 1362 nacházíme jej v držení Prašivé a l. 1366 držel část Žirovnice.[3]) Naposled se připomíná l. 1368 jsa na Moravě.[4]) L. 1377 sice jest řeč o Henslinovi z Osečan, který držel zboží v Řeřichách (u Rakovníka), ale nevíme, je-li totožný s předešlým. Nástupce jeho *Buzek* svědčil l. 1382[5]) a po něm následoval *Heřmánek* (1394), jenž však r. 1399 zemřel odkázav peníze ke klášteru sv. Ambrože v Praze.[6]) O *Petrovi* vypravuje se v pamětech (1409), že připlácel, když ves Skrýšov pro kostel Křečovský kupovali.[7]) V moravském listu

[1]) Heber IV 169, Místop. bibl. VI 153, Soupis Sedlčanský 71. [2]) Ludewig. Rel. MS. IV 279. Rkps. Marienthalský, Arch. Hradecký a Třeboňský. [3]) Glapey, Lib. conf., bibl. Pražská [4]) CDM X 82. [5]) Rel. tab. I 451, Arch. mus. [6]) Emler Urb. 87, Manual v arch. kapit. [7]) Lib. erect. VIII 66.

připomíná se l. 1436 *Lauryn z Třebenic* jako pán Osečan. Ovšem není na jisto postaveno, jsou-li to naše Osečany.[1])

Od prostředku 15. st. seděli tu předkové *Osečanských z Osečan*, kteří nosívali na štítě poutníka v plášti a s holí. V 16. století vyobrazovali jej také jako půl mouřenína v bílých a červených šatech.[2]) L. 1450 žili bratří *Jan* a *Hroch*, z nichž tento držel s jednotou Poděbradskou.[3]) V l. 1453 a 1454 vyprosili si rozličné odúmrti a Jan půjčoval ještě l. 1463 pánům z Rožemberka peníze.[4]) *Hroch* a *Heřman* bratří vyprosili si l. 1474 roli u Prosenic.[5]) V l. 1482—1516 připomíná se často *Jan z Osečan*, jenž pánům Hradeckým sloužil.[6]) Když pak zemřel, tuť Vilém strýc Janův uvázal se v poručenství nad sirotky *Oldřichem* a *Bohuslavem*. Sám si nechav tvrz a dvůr ke správě platy ve vesnicích postoupil l. 1526 vdově Barboře z Maryže.[7]) Když však znáti bylo, že není možno statek udržeti, prodal jej Vilém se sirotky (1528) *Přibíkovi Břízskému z Břízí*.[8]) Tento připojil k Osečanům zboží Břízské, jako i vesnice ve zdejším okolí, které posud držel, též Kňovice a jiná zboží. Od r. 1528 často se připomíná jako držitel Osečan a zemřel po r. 1542 zůstaviv vdovu Kateřinu z Talmberka a sirotka *Jana* mladšího.[9]) Kateřina spravujíc to zboží přikoupila ke tvrzi Břízské zboží Vepické.[10]) Když Jan dorostl, uvázal se v Osečany a Břízí a oboje si l. 1561 ve dsky zemské vložil.[11]) Asi l. 1599 zemřel bez dědicův odkázav statek mateři, strýcům svým a ještě jedné neznámé osobě. Strýcové Mikuláš, Přibík a Albrecht Břízští obdrželi l. 1570 od Kateřiny za odstoupenou Vepické zboží odlehlé.[12]) Ale poněvadž měla Kateřina jen polovici Osečan, soudíme, že druhá polovice odkázána byla jiné osobě. L. 1573 měl tuto polovici *Jan Vojkovský z Milhostic* a protože Kateřina jemu a manželce Anně z Lukavce svou polovici odkázala, byl držitelem celých Osečan.[13]). Jan držel také Radič a Kamýk a zemřel t. r. Ještě t. r. dělila se Anna se syny svými *Mikulášem*, Trystramem, Vilémem a Janem.[14]) Anna dostala některé vsi od Osečan, ostatek se zámkem vzal Mikuláš.

Mikuláš mladší měl manželku Lidmilu z Velemyšlevsi, kteréžto byl tchán její Jan Vojkovský ještě za života svého (1571) 500 kop na dvoru popl. řeč. Nových dvořích a všech Hrazanech a Žďáru věnoval.[15]) Když potom byly dědiny tyto se zbožím Radičským prodány, přenesl Mikuláš r. 1575 choť svou s věnem jejím na dvůr popl. v Osečanech a ves.[16]) Mikuláš prodal potom l. 1584 ves Radobýl a podíl svůj v Štětkovicích. Sepsal r. 1589 poslední pořízení, učinil poručníky statku a dětí svých manželku svou a přidal jí k radě jisté pány. Poručil též, aby synům, kdyby dosáhli dvacátého roku věku svého, zboží bylo odevzdáno a každé dceři poručil věna po 400 kopách a na výpravu po 100 kop. pr. Po tomto pořízení zemřel Mikuláš r. 1590 ještě ve věku mužském a 16 let později (1606) odevzdáno jest zboží Osečanské synu jeho *Adamovi Šťastnému*, jenž byl před tím let svých plných dosáhl.

Adam Šťastný byl ženat s Lidmilou, dceří známého Jakuba Krčína z Jelčan, jížto na vsi a dvoru Kňovicích věnoval a prodal (1611) Osečany *Vilémovi Lvovi z Říčan*, od něhož zase zboží to r. 1615 na *Adama Řepnického z Sudoměře* přešlo. Adam držel r. 1618 s nespokojenými stavy, nedočkal se však odsouzení svého. Pro své těžké přečinění odsouzen jest r 1622 všeho svého zboží a komora prodala r. 1622 Osečany *Albrechtovi Václ. Eus. z Valdšteina*. Albrecht, jenž ještě několik jiných zboží na Vltavsku koupil, chtěl si založiti knížetství na severu, pročež prodal r. 1613 Konopiště a Osečany *Pavlovi Michnovi z Vacínova* na Tloskově.[17]) Dědicem těchto statkův stal se syn jeho *Václav hrabě z Vacínova*, který r. 1665 Radič, Netluky, Osečany a Kňovice prodal za 64.000 fl. rh. *Volfgankovi Henekovi*, deputovanému nad daní z vína, piva a soli a *Mikuláši Franchimontovi z Frankenšteina*, zemskému fysikovi v Čechách a to tak, že onen přejal Radič, Osečany a Netluky, tento však jen Kňovice. Od těchto časův se držitelé Osečan velmi rychle střídali.[18])

[1]) Arch. Č. III 513. [2]) Paprocký o st. ryt. 104. [3]) Arch. Třeboňský. DD 61 str. 457 [4]) DD 16 f. 119, Kopiář arch. Třeboň. [5]) DZ 15 f. 149. [6]) Arch. Hradecký. [7]) Tamže. [8]) DZ. 4 L 9, 1, reg. k. s. [9]) DZ. 250 L. 14. [10]) DZ. 9 C 20. [11]) DZ. 252 B 11. [12]) DZ. 166 N 18. [13]) DZ. 18 A 9. [14]) DZ. 62 A 9. [15]) DZ. 17 G 3. [16]) DZ. 18 T 20. [17]) Bílek Konf. [18]) Řadu jich vypisují Heber (V 168) a Vlasák (Místop. bibl. VI. 150).

HRÁDEK KOZÍ HŘBET.

Mezi Radičem a Nahorupy jest zajímavá zřícenina hradu, který se nazýval Hrádek a posud se tak jmenuje. Druhé jeho jméno jest Kozí hřbet. Mastnický potok tu probíhá údolím pitvorným, které v sobě všechny obrazy líbezného, vážného, divokého a děsného dává. Obtékaje hradiště, jehož boky strmě a druhdy jako stěny spadají, tvoří tu čáru na způsob kličky a obsahuje mnoho kamení, které si dílem nanesl a dílem spadlé se strání a hradiště dostal. Tam, kde jest dotčená klička nejužší a nejvíce strmá, stával Hrádek. Cesta stará jde k němu od myslivny řečené Kasárna rolemi a borovím až k prvnímu příkopu, jímž ostrožna byla překopána. Za ním jest *předhradí* skorem čtverhranaté, na dvou stranách příkrými stráněmi, na ostatních stranách příkopy zavřené a lesem porostlé, jehož prostředek jest vyvýšen. Zbytků tu není pražádných a prostora je asi tak velká jako polovice hradiště.

Od *zadního hradu* odděleno jest předhradí hlubokým příkopem, pracně ve skále vytesaným, přes nějž se spouštíval zvoditý most. Na severozápadním rohu byla brána, jejíž vysoké zříceniny lzę posud viděti; zbyly z ní totiž na jihozápadní straně kus zdi a ještě větší na druhé straně a má ještě střílny. Patrně tu byl dole průjezd a nad ním světnice. Hrad zavírala silná hradba na všech stranách a sem a tam nějaké stavení k ní bylo přistavěno. Uprostřed na nejvyšším místě hradiště stávala *velká věž* do čtverhranu a tak založená, že roh západní obrácen byl ke bráně, dva rohy ke dvoru a jedna strana ke hradbě. Tak to seznávali starší badatelé; nyní zbyl jen vysoký kopec rumu a dvě postranní zdi. Do této věže se také chtěli vlámati, dokud ještě spodek stál, ale probravše se skrze hrubé a skálopevné zdi zůstavili toliko hlubokou díru. Před touto věží proti bráně jest vysoká zeď, dvakráte lomená; jak se zdá, zavírala tato hradba zadní část hradu obsahujíc druhou bránu. Jižně odtud při hradbě starší badatelé tušili okrouhlou výšku, ale z nynějších znamení lze souditi, že tu bývalo čtvehranaté stavení k hradbě přistavěné.

Místo za velkou věží jest prostrannější nežli prostora před ní. Nyní jest také obrostlé lesem a tu a tam viděti zbytky bývalých stavení a základní zdi hradeb. Vpravo neb na jižní straně bylo stavení asi ze tří neb čtyř oddělení se skládající, nyní pouhý kopec rumu. Snad tu bývaly konice a nad nimi obilnice. Na levé straně spatřují se zbytky hradby o dvou kusích. Hradba se tu láme v pravém úhlu a zavírala čtverhranaté stavení, jehož čtvrtá strana do nepoznání zmizela, z třetí strany zůstal jen ten roh, kterým bylo připojeno ke hradbě.

Příkop ve skále vytesaný chránil hrad na této východní straně, kdež ostrožna sploštujíc se znenáhla spadává ke korytu potoka, avšak zdá se, že i tato část, aby přístup k zadnímu příkopu ztížen byl, opevněna byla; neb hned za příkopem spatřují se známky příkopu a víře se podobá, že tu srub stával. *Studně* na hradě nebylo, než zachycovala se jedině dešťová voda. Kromě toho se mohla vážiti voda ze studnice, která se nacházela pod lesem Kozím hřbetem před hradem ležícím.[1])

Zdá se, že se hradiště nazývalo Kozím hřbetem ještě před založením hradu, že tento vlastně jmenoval se Hrádek a jméno Hrádek ustoupilo později prvotnímu názvu polohy. Rodina zakladatelova držela v okolí Nahoruby, Křečovice, Hodětice, Suchdol a místo, na němž později stával Ostromeč, ale rozplozením drobila toto zboží. Když tedy Hrádek založen byl, patřilo k němu jmění skrovné. První známý držitel *Volkéř z Hrádku* připomírá se v l. 1369—1375 a posledního leta psal se také ze Suchdola.[2]) Po něm připomíná se *Olbram ze Hrádku*, jenž dal l. 1386 faráři Hodětickému plat ve Lhotě, protože některé jeho louky zatopil a také desátkův ubývalo.[3]) Připomíná se také l. 1390 mezi patrony kostela Hlasivského.[4]) Jak se zdá zemřel brzo po tom. Od r. 1392 *Bohuslav Břekovec* vyskytuje se jako pán Hrádku seděv před tím na Hradnici u Ostroměře. Čteme jej v l. 1392—1412 mezi patrony kostelův Hlasivského, Hodětického a Křečovského; později je i řeč o bratřích jeho.[5]) Když l. 1417 prodával plat na Těptíně, měl již zrostlého syna *Petra.*[6]) Zemřel nedlouho potom a Petr syn jeho s *Haškem* bratrem přistoupil k Táborské jednotě, v níž se l. 1430 připomínají vstupujíce v příměří s panem z Rožemberka.[7]) Později, když záští s novou zuřivostí se opětovalo, bojoval Petr Břekovec udatně ve spolku s Tábory a uzavřel r. 1439, 24. února nové příměří s Vítkovci na 8 neděl. Několik let potom byl na velkém sněmu v Praze, a podepsal 29. ledna 1440 všeobecný zemský mír, načež přešel k straně mírnějších kališníkův. Tím ale bývalé své spojence tak popudil, že se oň lstí pokoušeti usnesli (1441). Starý letopisec takto nám to vypravuje: Téhož leta chtěli Táboršti Břekovcovi hrad jeho Kozí hřbety skrze lest a pod příměřím zlézti. A když byli na hradě, tehdy on svú čeledí odehnal je a přemohl; a kteréž zjímal, ty dal do Benešova a tam sú zvěšeni.[8]) Petr často býval u Zdenka ze Šternberka a s manželkou jeho Anežkou tajná míval srozumění, až se i prý o bezživotí Zdenkovo pokoušeli. Ale věc ta zmařena.[9]) R. 1454 vyprosil si Petr odumřelá zboží v Těptíně a ve Lhotě. Manželku měl Petr Ofku z Dubé, s níž zplodil syna *Bohuslava* a dceru Evku. Řečená Ofka postoupila jemu a oběma dětem svým r. 1455 věno své ve vsi Krumlovci.[10]) Po smrti Janově ze Smilkova († 1464) stal se Petr bohatým šlechticem, zdědiv po něm nemálo zboží dědičných a manských, o něž se potom se spoludědici svými podělili. Při tom mu mezi jinými i hrad Kámen s panstvím připadl.

Petr žil ještě l. 1473 drže hrad Kozí hřbet se syny bratra svého Jana (Haška), totiž *Bohuslavem* a *Lévou.* Jak se zdá byl l. 1475 mrtev a Kozí hřbet patřil potom Bohuslavovi synu jeho s dotčenými strýci.[11]) Petr přestal se psáti z Hrádku aneb z Kozíhřbetu a psal se v posledních letech svého života z Ostromeče. Tak i činili potomci jeho. Po r. 1475 nedlouho byl od nich Kozí hřbet prodán. Snad byl koupen k Osečanům a opuštěn.

Jindřich Osečanský z Osečan prodal před r. 1541 zámek pustý řečený Kozí hřbet, při témž zámku dva dvory kmecí a mlýn pod týmž zámkem s krčmou při zámku, též s vesnicemi *Janovi Voračickému z Paběnic.*[12]) Jan však brzo od nově nabytého zboží nějakou část odprodal, bezpochyby aby mohl lépe trhovou sumu zaplatiti. Janovi Řepovi z Neveklova postoupil totiž »u Hrádku Kozího dvoru kmecího s platem s mlýnem

[1]) Srov. Heber, Burgen V 163 [2]) Lib. conf. Borový Erect. I 94—108. [3]) Tadra Acta jud. II 408. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. conf [6]) Rel. tab. II. 137. [7]) Arch. Č. III. 502. [8]) Staří letopisové 127 Omluva Táborských. Arch. Č. I 375. [9]) Viz o tom psaní r. 1446, 5. října v arch. českém IV. 9. [10]) DD 61 f 457. [11]) Kodex Talmberský, Arch. Třeboňský. [12]) DZ. 13. K 21. Vklad obnovila 1560 dcera jeho Ižolda.

pod hrádkem.[1]) Řečený Jan držel mimo Hrádek též mnohé jiné sousední statky jako Prčice, Voračice, Polanku a jiné menší. S manželkou svou Annou z Polanky byl 10 synův a 7 dcer zplodil; všichni však jej nepřečkali. R. 1550 postoupil velkou část statkův svých, mezi jiným i »Hrádek Kozí hřbet zámek pustý« *Vácslavovi, Petrovi, Adamovi* a *Burjanovi* synům svým.[2]) Jan zemřel 17. září r. 1553 a nyní synové jeho usadili se na jednotlivých tvrzích otce svého. Burjan jeden z nich jmenuje se pánem na Kozím hřbetu, dosti možná že ještě v některé části pustého zámku bydleti mohl.[3]) Spojen byl prostředkem stavu manželského s Marketou z Malovic, kteráž jemu porodila syna jmenem Jana a dceru Kateřinu. V listinách desk zemských však vyskytují se co páni zboží Hrádeckého tři bratří Burjancvi svrchupsaní a synové Mikulášovi Vilém, Jindřich a Vácslav. Všichni tito strýci prodali roku 1560 zámek pustý řečený Hrádek Kozí hřbet s příslušenstvím *Janovi Vojkovskému z Milhostic* místopísařovi kr. Č., načež zřícenina tato spojena jest se statkem Radičským.

Jak staří sousedé Radičtí vypravovali, byl prý hrad ještě v 18. století (?) střechou kryt. Když ale pán z Bubna nabyl Radiče, nový správce sem dosazený k stavbě nového mlýna zdi hradské bourati kázal, jehož příkladu prý potom okolní lid následoval.

[1]) DZ menší 228 D 12. [2]) DZ 85 J 13. Těmto bratřím učiněn r. 1560 nový vklad zboží našeho, s nimi ale též Vilémovi, Jindřichovi a Vácslavovi synům n. Mikuláše bratra oněch 4 bratří, jenž byl bratry své předemřel. [3]) Paprocký st. ryt. 34.

Hrádek Kozí Hřbet, podle kresby Malochovy z r. 1846.

TVRZE PŘI OSEČANECH.

Nedaleko Sedlčan jest ves **Radič** se zámkem, který l. 1683 na místě bývalé tvrze postaven byl. Zámek ten tvořící čtverhran s výstupkem vystavěn byl tušim od Porty, jenž byl kníž. Lobkovským stavitelem.[1]) První známí držitelé byli z rodu *Volovských z Úsuší.* K nim patřil tušim *Odolen* l. 1383,[2]) jistě však *Kunrát Stup* (1367) prvotně ze Chvojna řečený, jenž prodal l. 1376 některé platy pro Chlumský kostel.[3]) Snad byl Kunrátovým synem *Hynek*, jenž prodal l. 1369 nějaký statek děkanovi Pražského kostela a asi l. 1391 daroval les k faře Chlumské.[4]) Protože také kostelu v Křečovicích dobrodiní učinil, konány tu za něho a manželku Anku zádušní služby každoročně.[5]) Současně žil také *Jan*, jenž se v l. 1373—1396 připomíná.[6]) Ok. l. 1417 připomíná se *Jan Boťan* předek vladyk z Radiče, kteří nosili berana na štítě. Dcera jeho Machna byla vdána za Petra z Lasenice a v Krchlebích (1444) a skrze tu dostala se rodina tato v držení Krchleb.[7]) Boťan měl l. 1446 s Jetřichem a Jankem syny svými Křešice a jiná zboží,[1]) ale soudíme, že Radič prodal. O Jetřichovi víme, že pomáhal l. 1448 při dobytí Prahy a rod vladyk z Radiče že trval až do konce téhož století.

V 16. století usadil se tu *Jindřich Osečanský z Osečan.* Týž prodal asi l. 1525[2]) tvrz, dvůr a ves Radič s přísl. *Mikuláši Vojkovskému z Milhostic.* Tento žil ještě l. 1542,[3]) avšak zemřel nedlouho potom, synu pak jeho *Janovi* vklad Radiče l. 1545 skrze Ižoldu z Osečan obnoven.[4]) Jan stal se později místopísařem kr. Č. a přikoupil k Radiči hrad Kozí hřbet s vesnicemi. Také držel Kamýk a Osečany. Oženiv Mikuláše nejstaršího syna s Lidmilou z Velemyšlova, věnoval jí l. 1571 na vesnicích statku Radičského.[5]) Když zemřel, zůstala po něm vdova a synové *Mikuláš mladší*, *Trystram*, *Vilém*, *Vácslav* a *Jan*, kteří se l. 1573 o Kamýk a Osečany rozdělili. Radič prodali bezpochyby na uplacení dluhů, ale vložili ji teprve l. 1575 *Adamovi Myslíkovi z Hyršova* a na Košířích.[6]) Adam Myslík dlouho neužíval dě-

[1]) Popis jako v Soupisu na str. 88. [2]) Archiv křižovníků. [3]) Borový Lib. erect. I 132, IV 357. [4]) Rel. tab. I 436. [5]) Lib. erect. XIII a. f. 106. [6]) Acta jud. I 565. [7]) Arch. Strahov. gub. Arch. Č. III 504.

[1]) Arch. Roudnický. [2]) Mikuláš od r. 1528 slove seděním na Radiči. (Reg. k. s.) [3]) DZ 1. G 21. [4]) DZ 7. A 8. [5]) DZ 17. G 3. [6]) DZ 18 P 12.

dictví koupeného, byv radou soudu purkrabství zemřel r. 1581 a pochován jest v rodinné hrobce při kostele sv. Štěpána v Novém městě Pražském. Statek Radičský zdědili oba synové jeho *Ladislav* a *Jan*, kteří zde tuším nedílně vládli. Ladislav oženil se s Reginou z Těšína, kteráž mu (vkl. 26. dubna 1582) všechna svá práva po smrti své zapsala. Oba krátce po sobě zemřeli, zanechavše toliko synáčka *Ladislava*, jemuž byl poručníkem strýc jeho a celý statek spravoval. I tento (Jan) byl ženat, ztratil však manželku svou Martu, načež mu r. 1590 král Rudolf II. poručenství nad dětmi jeho *Adamem*, *Ludvíkem*, *Zikmundem*, *Karlem*, *Václavem* a Kateřinou (kteří byli po mateři 1000 tolarův zdědili) udělil. Po Janově smrti došlo k rozdělení statku, synové jeho totiž Adam a Ludvík r. 1591 strýci svému Ladislavovi, jenž byl před tím let svých plných dosáhl, polovici statku Radičského postoupili. Později Adam způsobem nám neznámým celý statek nabyl a byl tedy neobmezeným pánem na Radiči až do smrti své, která jej r. 1614 zastihla. Ve sbírkách sněmovních r. 1615 uvádí se jako pán na Radiči *Adam mladší Myslík z Hyršova* snad syn předešlého. Adam přidal se k odbojným stavům a odsouzen proto nálezem (1622) třetiny statku svého, ale synové jeho obdrželi milost. Radič však tehdá patřila již *Vilémovi Myslíkovi* a bratru jeho *Václ. Šťastnému*. Bezpochyby pro dluhy statek jejich skrze komisaře k tomu zřízené r. 1623 *Pavlovi Michnovi z Vacinova* na Konopišti a Tloskově prodán. Michna v okolí mnoho statkův skoupil, jež po něm syn jeho *Václav hrabě z Vacinova* zdědil. Tento prodal l. 1665 *Volfgangovi Henekovi* deputovanému nad daní z vína, piva a soli v Čechách a *Mikuláši Franchimontovi z Frankenšteina* cís. radě a zemskému fysikovi v Čechách tvrz Netluky, »tvrz Osečany a konečně tvrz Radič se vším jejím stavením z kamene vystaveným«, v příkopě malou zahradou, pivovarem též z kamene vystaveným, sladovnou« atd., jakož i statek Kňovický za 64.000 fl.[1]) Podle smlouvy při trhu učiněné dostaly se Henekovi všechny statky mimo jediné Kňovice, které Franchimontovi připadly. Za časů Henekových prý tvrz zdejší shořela, pročež se od toho času tvrzišti spálenka říkalo. Potom si Henek r. 1686 nynější zámeček vystavěl. Radič, Osečany a Netluky zůstaly spojeny až do r. 1702. Tehdá rozděleny a Radič dostala se *Antoninovi*, *Jozefovi* a *Šebestianovi* bratřím *Losy z Losenova*.[2]) V držení toho rodu zůstaly až do r. 1782.[3])

*

Ve vsi **Kňovicích** (i Kněvicích) bývala tvrz jen ve starších dobách. V l. 1333—1350 připomíná se *Hynek z Kňovic*.[4]) V l. 1402—1417 seděl tu na tvrzi *Jan z Úsuší*[5]) a l. 1437 koupil *Jan Úsuše z Kňovic* nějaké dědiny v Třebnici.[6]) Držitelem části snad byl *Petr ze Kňovic*, jehož nacházíme (1450) mezi jednotníky Poděbradskými. Konečně je paměť z l. 1475 o *Hynkovi* odtudž, který koupil dvůr Chlum.[7]) V 16 st. byly Kňovice v držení *Zruckých ze Chřenovic*. Když se l. 1540 bratří *Zdeněk* a *Léva* dělili, položeny na díl tohoto tvrz, dvůr a ves Kňovice, ale Léva prodal týž statek (1542) *Přibíkovi Břízskému z Břízy*[8]), jenž jej připojil k Osečanům. Za vlády Břízských tvrz zpustla, a když l. 1611 zase statek Kňovický od Osečan oddělen, vystavěli tu držitelé prostý dům, z něhož vznikl nynější zámek.[9])

*

Prvotní jméno vsi **Nalžovic** bylo Nelžejovice. Tvrz stávala na místě zámku. Na ní seděl l. 1364, jestli již stála, jakýsi *Vilém* a l. 1405 *Ctibor*. Před r. 1446 seděl tu *Ctibor* s manželkou Markétou, pak tato sama s dcerou Martou. Tato měla l. 1446 dlouhá jednání pro ženicha svého Přecha ze Sedlčan.[1]) Snad se vdala za *Václava Rezně z Nelžejovic*, jenž se l. 1462 připomíná.[2]) Jisto jest, že tu Marta seděla ještě později[3]) a že dcera Anna měla l. 1497 s Chlumeckými pány při proto, že rybníkem svým topili grunty poddaných Nalžovských. Nedlouho potom (avšak před r. 1548) připojeny Nalžovice k Červenému Hrádku a drženy k němu až do r. 1560.

Tehdá *Jan Břekovec* prodal Hrádek, podržev si jen Nalžovice, Suchdol a některé vesnice. Ty drželi potom bratří *Bohuslav* a *Zikmund* snad jeho synové, onen na Nalžovicích, tento na Suchdole. Bohuslav pojal k manželství Žofku z Hostivic, jíž z počátku r. 1573 na dvoru Nalžovském a vsi 300 K. věnoval,[4]) později však, l. 1580) jí dokonce tvrz Nalžovice s dvorem a vesnice zavadil.[5]) Z manželství tohoto pošel syn *Jan Břekovec*, jenž se oženil s Annou z Březí, však s ní dítek neměl. Protož pořízením svým, jež krátce před smrtí jeho r. 1601 ve dsky zemské vloženo bylo, veškeré zboží své po smrti své poručil Žofii z Hostivice mateři své a Anně manželce své. R. 1603 byl již mrtev a Žofie máti jeho postoupila práva svého, jež jí dle dotčeného kšaftu náleželo, *Adamovi Boubínskému z Újezda*.[6]) Neboť vdova Anna oželevši manžela svého záhy zemřelého vdala se v druhém loži za téhož Adama a porodila mu Adama syna; než oba jak otec tak i syn dlouho nežili a Anna stala se po druhé vdovou. Právo ke zboží Nalžovskému po mladším Adamovi přešlo na strýce jeho (bratří Adama staršího) *Diviše*, *Pavla*, *Přibíka*, *Bohuslava* a *Petra Boubínské z Újezda*, kteřížto jako nápadníci všeho statku r. 1608 práva svého veškerého postoupili téže *Anně z Březí*.[7]) Zatím se tato byla po třetí vdala za *Vladislava Vratislava z Mitrovic*, jenž s ní na Nelžejovicích seděl, ačkoliv se ona v seznamu sbírek r. 1615 sama paní na Nelžejovicích nazývá († 1630). Z jejich dětí byly r. 1630 Marjana svobodná a Kateřina provdaná Čabelická, syn *Aleš Ferdinand* byl r. 1646 soudu dvorského a komorního radou, hejtmanem Nového města Pr. a kraje Vltavského a nejvyšším berníkem zemským, po 5 let radou a potom presidentem komory České, místodržícím a soudcem zemským; dosáhl také povýšení napřed do stavu panského, potom hraběcího. Odprodav Sukdol r. 1637 sestře své Kateřině, prodal r. 1658 statek Nalžovice *Janovi Kryštofovi Kopplovi z Adlersberka* početnímu radě král. komorní puchhalterie za 24.000 fl.[8]) Od r. 1665 počal panovati na Nalžovicích *Mikuláš Franchimont z Frankenfeldu* a na Nemyšli, profesor na universitě Pražské, slavný lékař, falckrabě čili comes palatii imperialis, zemský fysik v Čechách, r. 1677 14. července do stavu rytířského povýšený, který byl Nalžovice od dědiců po předešlém držiteli pozůstalých koupil a k nim ještě sousedních statkův Kněvize a Červeného Hrádku nabyl. Když se po jeho smrti (1685) synové o otcovskou pozůstalost (22. listopadu 1686) dělili, připadly Nalžovice, Kněviz a Červený Hrádek staršímu bratrovi *Antonínovi Alexandrovi ryt. Franchimontovi z Frankenfeldu*, který zanechal po sobě památku, že roku 1690 blíž zámku Nalžovického kapli matky Boží bolestné vystavěl. Zemřel 13. dubna 1709, zůstaviv statky pěti dcerám. Sestry ty přikročily 16. října 1709 k dělení veškerého dědictví, a při té příležitosti připadly Nalžovice nejstarší *Josefě*, provdané za *Františka Antonína* svob. pana *Konidše z Vydří*;

[1]) Bílek konf. Heber V 168. [2]) DZ 81. J 4. [3]) Viz v Místop. bibl. VI 126. [4]) Arch. křižovnický a kapit. [5]) Lib. conf. [6]) DD 2 str. 81. L. 1418 seděl Kuneš ze Kňovic ve Lhotě. Arch. Č. VI 474. [7]) Arch. Třeboňský. [8]) DZ. 1, F 27, 43. A 2. [9]) Držitelé jeho v Místop. bibl. VI. 123.

[1]) Arch. Třeboňský, Lib. erect. V 109, Místop. bibl. VI 119. [2]) Rel. tab. I. 140. [3]) Snad l. 1491, (Rel. tab. I 192), je-li slovo Markéta chybně psáno. [4]) DZ. 18. C 22. [5]) DZ. 80 M 16. [6]) DZ. 130 L 16. [7]) DZm. 236 X 20. [8]) DZ 312 C 11.

Červený Hrádek *Kateřině* provdané za *Václava svob. p. z Golče*, Kněviz *Marii Viktorii*, provdané za svob. p. *Malovce*; dvě ostatní, *Anna*, provdaná za ryt. *Františka z Astfeldu* a *Ludmila*, provdaná baronka *z Bissingen*, upokojeny jsou peněžitou náhradou. *Frant. Ant. Konidš z Vydří* zemřel dne 4. června 1716 a byl v kostele Chlumském pochován. Syn jeho *František Josef*, narozený po smrti otcově 7. února 1717, nedosáhl ani úplných 24 let, zemřelť dne 7. ledna 1741 co poslední potomek starožitného rodu *Konidšův z Vydří*, kteří hodnost dědičných korouhevníkův stavu rytířského v království českém zastávali. Opuštěná matka a truchlící vdova vedla nábožný, dobročinný život na zámku Nalžovickém, založila r. 1743 při zámecké kapli kaplana i prokazovala se velmi štědrou ku kostelu Chlumskému. Konečně odkázala Nalžovice svému sestřenci *Janovi Václavovi Alsterlovi z Astfeldu*, který svému jménu i ono vymřelého rodu z »Vydří« připojil a zámek Nalžovický nově vystavěl. Znamenitý tento muž, dne 31. ledna 1756 do stavu svobodných pánů povýšený, zastával postoupně důležité úřady v zemi: od r. 1749 byl místosudím, od r. 1751 místokomorníkem, od r. 1771 nejv. písařem v království Českém; téhož roku dostalo se mu hodnosti dědičného korouhevníka stavu rytířského a r. 1784 stal se vicepresidentem zemského soudu; zemřel v Praze dne 28. dubna 1799, maje stáří 92 let, co pán na Nalžovicích a Troji, odkázav statky dceři *Jindřišce*. Nalžovice od ní prodané měnily potom rychle po sobě pány své; následovaliť po sobě: *Kajetán Hrušovský* svob. p. *z Hrušova*, *Josef Funk*, *Jan Tykač*, *Jan Špalek*; r. 1821 koupil je konečně *Maxmilián* svob. pán *z Scharffenstein-Pfeilu*, po něm dědil je syn *Karel August*, po jehož smrti († 1839) dědicům připadly.¹)

*

Ve vsi **Chlumu** severozápadně od Sedlčan byla tvrz jen v starších dobách. Fara a kostel byl tu již ve 14. století a podací jeho bylo rozděleno mezi Jedlské neb Úsušské a Chlumské vladyky. Z těchto se připomínají od r. 1256 bratří *Olen* a *Jenec*. Onen odstěhovav se do Žirovnice oženil se s Dorotou sestrou Tomáše ze Štítného a obdržel l. 1373 od něho věnný list²) Tento také Jenčík řečený zůstal pánem na Chlumu, vyměnil si l. 1373 nějaké role se zdejším farářem a založil l. 1376 kaplanství při zdejším kostele, jež platem ze tří svých vesnic nadal.³) L. 1387 spolupodával sem faráře, ano byl tu spolupodacím ještě okolo l. 1391.⁴) V téže hodnosti vyskytuje se po něm v l. 1395—1401 nějaký *Václav* a od r. 1402 *Jan Krchlebec*,⁵) který se pak psal z Chlumu. Ten tu seděl ještě l. 1414.⁶) Že byl držitelem tvrze, jde na jevo z pozdějšího zápisu, l. 1430.⁷) Současně byl dvůr druhý v držení vladyk z Úsuší a to až do r. 1475, kdež od Jarohněva prodán Hynkovi ze Kňovize. Potomek Krchlebcův *Jan Léva z Chlumu* žil ještě l. 1489.⁸) Tvrz Chlum s farou patřila již l. 1518 ke zboží Červeného Hrádku, ale zanikla nedlouho potom, tak že se tu l. 1545 pouhý dvůr připomíná.⁹) Jan Břekovec prodal jej roku 1554 *Anně z Hertnštorfu* manželce své a tato jej prodala l. 1575 *Žofce Břekovcové z Hostivic* na Nelžovicích.¹)

*

Severovýchodně od Sedlčan jest ves **Suchdol**, v níž také tvrz bývala. Na ní seděli vladyky příbuzní Břekovcům z Ostromeče. Předek jich jest tuším *Dobeš*, jenž byl l. 1369 spolupatronem v Hlasivě, kdežto *Ondřej* l. 1373 jmenovaný bezpochyby seděl na jiném dvoře. Dobeš žil ještě l. 1375 a svědčil, když *Bohuslav ze Suchdola* odjinud *z Hradiště* strýc jeho založil nový oltář v Hoděticích. Jiný strýc byl *Volkéř ze Suchdola* odjinud *z Hrádku*.²) *Bušek* a *Olbram* bratří, kteří v l. 1390—1401 spolupodávali do Hlasiva, l. 1400 a 1404 do Hodětic³), byli bezpochyby synové některého ze tří předešlých. Olbram založil l. 1404 nový rybník u Hodětic, jímž farské pozemky zatopil, za to dal slušnou náhradu.⁴) Oba bratří připomínají se ještě l. 1413. Kromě nich se připomíná druhdy nějaký držitel dvorce v Suchdole.

L. 1456 byl Suchdol již v držení Břekovcův⁵) a ze zápisu l. 1473 dovídáme se, že držen ke Kozímu hřbetu.⁶) Později Kozí hřbet odprodán a zůstal Břekovcům samotný Suchdol. *Jan* a *Petr* bratří držitelé jeho dědili po Bohuslavovi strýci po r. 1518 statek Červený Hrádek, k němuž pak Suchdol připojili.⁷) Jan přečkav Petra bratra držel Suchdol k Červenému Hrádku až do r. 1560, kdež tento prodal k Nalžovicům. *Bohuslav* a *Zikmund* bratří Břekovcové byli bezpochyby jeho synové. L. 1578 byli již dílní; onen měl Nalžovice, tento Suchdol a to ještě l. 1569.⁸) Zikmund zemřel bezdětek a statek jeho všechen přešel na bratra. Suchdol tedy zase držen k Nalžovicům.

L. 1537 odprodal Aleš Ferdinand Vratislav z Mitrovic tvrz a ves Suchdol s dvěma vesnicemi *Kateřině Čabelické z Mitrovic*.⁹) Tato bydlela s manželem na Trkově, s nímž téhož roku (1657) zemřela. Z dětí jejich *Václav Karel* ujal l. 1661 i otcovský i mateřský statek.¹⁰) Ale již l. 1665 prodal Suchdol hraběti z Millesima, který jej připojil ke Kosově hoře.¹¹) Ale l. 1675 panství toto pro dluhy rozbito a tvrzka Sukdol obsahující kuchyni, síň, ratejnu, komoru dole a dva pokojíčky a komoru nahoře přidělena *Anně Valderodové* roz. *z Lilientálu*.¹²) Po ní následovala M. Barbora *Doudlebská* roz. *Vřesovcova*. Táž zemřela l. 1699 a dědila po ní dcera její *M. Zuzana* vdaná *Oberburgerova*, ale neudržela toho statku, který věřitelé uchvátili.¹³) Suchdol byl pak v držení rozličných rodin.¹⁴)

*

U vísky **Podhájí** (jak svědčí Heber VI. 227) nachází se buď hradiště neb tvrziště, totiž pole obehnané příkopem, jemuž lid říká »na Hradišti«. Co tu stávalo, není nám známo.

*

Blíže **Častoboře** klade Heber také tvrz pravě, že nad poplužným dvorem na pravém břehu Vltavy na pahrbku stávala tvrz, z níž ještě základní zdi zbyly a jejíž místo v pole proměněno jest. Domníváme se, že ty základní vsi jsou zbytky domkův zaniklé vsi Častoboře a že tu tvrze nikdy nebývalo.

¹) Pam. arch. IV b. 132, Místop. bibl. VI 120—121. ²) ČČM. 1861 str. 349. ³) Borový, Lib. erect. I. 93, 133. ⁴) Lib. conf. Borový IV 357. ⁵) Lib. erect. V 41. Lib. conf ⁶) DD 15 f. 158, 318. ⁷) Knihy Pražské. ⁸) Arch. Třeboňský. ⁹) DZ. 2. F 6, 250 H 20.

¹) DZ. 11. G 1, 18. K 29. ²) Borový Lib. erect. I 108. Lib. conf. Arch. Orlický. ³) Lib. conf. Lib. erect. VIII 27. ⁴) Lib. erect. V 66. ⁵) Arch. Č. I 183, ⁶) Kodex Talmberský. ⁷) DZ. 2 F 6. ⁸) DZm. 100 K 19, Arch. Třeboň. ⁹) DZ. 299. Q 10. ¹⁰) DZ. 313. T 8. ¹¹) DZ. 316. O 2. ¹²) DZ. 30 N 19. ¹³) DZ. 34. M 80, 118. C 14. ¹⁴) Viz Místop. bibl. VI 160.

Venkovské sídlo a statek Palackého v Lobkovicích.
(Dřevoryt dle kresby B. Kutiny.)

LOBKOVICE TVRZ.

ámek Lobkovský stojí na konci ostroha nevysokého, pod jehož opyšem jest mezi svěžím zelením tůně. Zámek jest stavení poschodí vysoké, skládající se ze dvou částí, severního čtverhranu a menšího stavení, které je k jihozápadnímu rohu dotčeného čtverhranu přistavěno. Nejstarší částí jest věž položená na jižní straně většího stavení a do čtverhranu založená. Přízemí její je sklenuto do kříže a nad tím jsou troje stropy. Věž, ač beze všech ozdob, zachovala způsobu starého věku, zejména nevelká okna. Větší stavení zavírá čtverhranatý dvůr a jest ve svých hlavních částech prosté stavení z doby před r. 1620. Z té střízlivosti jen trochu se vymyká vchod na straně západní. Také vnitřek jest prostý. Menší stavení z l. 1679 pocházející jest dílo knížecího stavitele Antonína Porty, tuším ze všech jeho děl nejmenší. Jest to nepravidelný čtverhran, jehož severozápadní roh jest do oblouku vyříznut. Stavení toto jest vyšší než předešlé a také jeho okna jsou větší.[1]) S tím souhlasí popis, který nacházíme v urbáři l. 1658: »Zámek Lobkovice někdy všecek od kamene ve čtyry úhly nákladně býval vystavěný a cihlou přikrytý; od něho se toliko jednou stranou po mostě kamenném klenutou vjíždělo a vcházelo, nyní týž zámek jest hrubě zbořený a krovu na něm žádného není, toliko ještě věže vysoká cihlami přikrytá v celosti zůstává.«

Vesnice všechny na bývalém statku Lobkovském patří k starým, ba nejstarším osadám v Čechách. Neví se, kdy ponejprv založeny byly; staré místní pověsti na díle již Hájkovi známé mluví o jich bytí již za věku sv. Vácslava a Vojtěcha. Diplomatické však zprávy nesahají výše nežli do 14. století do věku císaře Karla, za něhož se již na Lobkovicích tvrz vladyčí nacházela.[2]) Jakého byli rodu nejstarší nám známí držitelé ok. l. 1342 bratří *Bohuněk* a *Vavřinec* a *Raimund z Lobkovic,* jenž r. 1356 a 1357 na zdejší faru kněze podával, není známo.[3]) Více jest nám znám nástupce jeho *Mikuláš Čotr,* měštěnín Většího města Pražského. V letech 1367—1377 nacházíme jej jako pána podací kostelního v Lobkovicích,[4]) odkudž snad přestěhoval se r. 1378 do Prahy, ježto tehdáž přijal měšťanské právo na Starém městě.[5]) Bylať rodina tato až do husit-

[1]) Viz Soupis okr. Karlinského str. 266. Pomůckou Popis statku Lobkovského od Palackého ČČM. 1836. III 288 Radhošt II 175. [2]) Rozbor jména Lobkovice ukazuje na mnohem vyšší stáří ne-li tvrze, aspoň vsi. Jméno jest čistě osobní a není pochybno, že Lobkovice nazvány po svém dřevním držiteli řečeném Lobek. Toto však osobní jméno jest tak zastaralé a kořen jeho (Lob) již tak neznám, že samo v sobě již ani v těch nejstarších písemných památkách se nejeví, aniž pak více etymologicky vyloženo býti může. Jen ve jméně Lobeč vyskytuje se jednou v Čechách, nikoli ale na Moravě. Možno že i tvrz za pohanských dob založena jest, čehož by se nejeden důvod nalezl. (Viz l. c. str. 177.) Uvedené tamže Příbika a Heninga z Lobkovic (1358 patrony v Běrunicích) sem nepočítáme. [3]) Bohuněk a Vavřinec prodali ok. l. 1342 plat na dvoru Lobkovicích. [4]) Lib. conf. Jeho purkrabí byl l. 1370 Jan (Arch. bibl. Praž.) [5]) Tomkovy Děje Prahy II. 490.

ských válek u Pražanův v nemalé vážnosti. Od r. 1385 do 1398 panoval zde *Jan Couch ze Zásady*, dvorský maršálek a miláček krále Vácslava, který mu dovolil l. 1385 Lobkovice komukoliv odkázati. Za jehožto času věc nemálo důležitá se zde přihodila.

Náležely tehdáž ke statku Lobkovskému jen dvě vsi, Lobkovice totiž a Mlékojedy; třetí ves Neratovice byla v držení arcibiskupův Pražských a počítána až ku panství jejich Roudnickému, ačkoliv dost dalekému. Pan Čouch na samém tom místě, kde meze Lobkovské a Neratovské se stýkají, v řece Labi nový jez vystavěti sobě dal, jenž až podnes tam stojí a mlýn valný potřebným návalem vody živí. Tomu však odpor kladli úředníci arcibiskupští pravíce, že jez ten je arcibiskupovi škodný. Když nicméně pan Čouch dílo počaté konati nepřestával, služebníci arcibiskupští sebravše se mocí jez bořiti počínali. Z toho chatrného počátku povstaly potom veliké bouře a rozbroje, jichžto země celá škodně pocítila. Pan Čouch žaloval u krále, kterýž kromě toho nechuť maje k arcibiskupovi z Jenšteina dal miláčkovi svému plnou vůli proti němu. Dvořané královští ujímali se svého maršálka, manové pak arcibiskupovi zastávali pána svého; jitření s obou stran tak se rozmáhalo, že i krvavé potržky mezi nimi nastaly, až konečně i z jiných příčin mezi králem a arcibiskupem úplný roztrk se stal, za nímž tento útočiště své ku papeži vzav, zemi Českou a stolici svou navždy opustil.

Pan Čouch, jenž sám na Lobkovicích bydlil, založil r. 1390 oltář sv. Kateřiny v kostele farním Lobkovském a nadal jej platem 7 kop na vsích Ovčárech a Mlékojedech a vsi Bíškovicích, již držel farář Lobkovský. Téhož asi času daroval f. kostelu zdejšímu na vydržování jednoho kněze (vikáře) popluží roli a k tomu daroval oltářníkovi sv. Kateřiny r. 1408 roční plat jedné kopy. Avšak tehdá již Lobkovic neměl, jež usadiv se na hradě Navarově prodal.[1]) Nový držitel Lobkovic asi od r. 1400 byl měštěnín Pražský a Žatecký *Prokop Krukner* stavu vládyckého, jenž r. 1403 zemřev pozůstavil syna *Vácslava* jinak *Vacka* zletilého a děti nezletilé *Prokopa, Sigmunda, Erazima, Františka, Voršilu* a *Anežku*. Poručníci těchto dětí s mladým Vácslavem podávali r. 1403 nového faráře ke kostelu Lobkovskému, než v l. 1405—1408 připomíná se bezpochyby po rozdílu bratrském jen jediný Vácslav jakožto pán na Lobkovicích, jenž i příjmí »z Lobkovic« na se vzal a do smrti své vedl, ačkoliv potom jsa hejtmanem na Boleslavi (r. 1433) nic více s Lobkovici činiti neměl. Erb jeho byly dvě střely vedle sebe položené. Umřel teprv r. 1450, jedinou dceru pozůstaviv.

Asi r. 1409 koupil Lobkovice slavný věku svého rytíř *Mikuláš z Újezda*, syn Maršův řečený Chudý, ačkoliv opravdu ne chudý, ale bohatý byl. Tento rytíř, jenž r. 1415 i hradu Hasišteina od krále Vácslava dosáhl, později pak ve válce husitské co vůdce vojska královského velice znamenitým se stal, proměnil původní jméno své »z Újezda« a psal se již v listině r. 1410, 27. února, an podával nového kněze k oltáři sv. Kateřiny, Mikulášem Chudým z Újezda jinak z Lobkovic, potom 30. května t. r. zprosta Mikulášem Chudým z Lobkovic, později ale vždy již jen Mikuláš z Lobkovic, jako ku př. r. 1412. 1. února podávaje nového faráře ke kostelu Lobkovskému.[2]) A tento jest první pod tímto jménem známý předek slavného rodu pánův z Lobkovic, kteříž již v 16. století téměř všecky panské rody v Čechách svou rozšířeností, výtečným duchem, mocí a slávou převyšovali, potom pak r. 1623 do stavu knížecího povýšeni jsou.

Půdorys zámku v Lobkovicích.

Pan Mikuláš držel Lobkovic až do smrti své r. 1435, a není pochyby, že také v prvních letech míval sídlo své na Lobkovicích, kteréžto však za válek husitských přenesl na hrad svůj Hasištein. Mimo to přikoupil p. Mikuláš od arcibiskupa Kunrata ves Neratovice k statku Lobkovskému až do výplaty. L. 1427 chtěl prý Lobkovice katolické straně zraditi.

Po smrti pána tohoto dědili statky jeho hojné dva synové *Mikuláš* a *Jan*, předkové potomních dvou hlavních haluzí Hasišteinské a Popelovské. Mikuláš starší bratr

---

[1]) Doklady viz v Radhošti str. 178. Darování l. 1396 patří do r. 1413 (Borový, Lib, erect. IV. 439).

[2]) Lib. conf. R. 1407 slove také z Milčevsi, před r. 1410 vždy jen z Újezda.

z počátku vládl sám celému dědictví, jsa ale právě proto v zášti s mladším bratrem Janem, jenž se táhl k dědictví otcovskému, smluvil se konečně s ním r. 1445, 10. července a slíbil mu Lobkovic tvrze postoupiti dvě neděle po sv. Havle (16. října) nejprv příštím.[1]) Jan Popel byl po příkladu otce svého věrným katolíkem a tudíž v domácích rozbrojích r. 1448 a násl. jednotníkem Strakonickým a spolu nepřítelem pana Jiřího z Poděbrad, s nímž vedle jiných pánův jednoty své válku vedl, ač neprospěšnou. R. 1450 v létě vytrhl pan *Jiří z Poděbrad* s Pražany také proti Lobkovicům a dobyl jich, jak se zdá, prvním útokem a držel je potom necelý rok. R. 1451, 6. ledna zajisté když zase pokoj zavřen jest, obviněn jest p. Jiřík Janem, »že by mu se za příměřím a v úmluvách v jeho tvrz Lobkovice uvázal«, toho však oprávce mocní téhož míru nepoznávali, by v tom p. Jiřík co proti příměří a proti úmluvám učinil, než učinil jest v tom zášti jako nepříteli svému řádně. I vypověděli a rozkázali, »aby týž p. Jiřík tvrze Lobkovic se vším, co k ní přislušie, ve čtyrech nedělích o této naší výpovědi pořád čtűc Popelovi, aneb komuž by on poručil, v jeho moc zase vrátil a skutečně postúpil.« Později, když týž p. Jiří na království České povýšen byl, stal se p. Jan Popel jedním z nejvěrnějších poddaných jeho, podnikal proň nejen škody všeliké, ale i osobní vězení od pánův z Rožemberka, ze Šternberka, tehdáž odpovědníkův královых. L. 1459 chtěl si Lobkovice vyměniti za zboží v jižních Čechách, ale nedošlo k tomu.[2])

Kterak Lobkovice po smrti Jana Popela přešly na rod pánův *Ojířův z Očedělic*, nemůže se dokonale dokázati; avšak pravdě podobá se, že se to stalo směnou za panství Chlumecké. Koupila totiž paní *Anna Lobkovská z Ryzemberka* vdova po Janovi r. 1474 Chlumec hrad za 4000 kop od Bedřicha i Albrechta bratří Ojířův z Očedělic a Lobkovice jsou jim bezpochyby na doplacení sumy trhové postoupeny, protože již od r. 1489 *Albrecht Jiří z Očedělic* nazývá se pánem na Lobkovicích a pod tímto titulem byv soudcem zemským (od r. 1475 také purkrabí hradu Pražského, r. 1478 místosudí zemským, r. 1480 místokomorníkem) často se připomíná. Po jeho smrti (po r. 1490) zdědil Lobkovice syn jeho *Jan Ojíř*, jenž nedlouho jimi vládnuv prodal je p. *Bartoloměji Bubnovi ze Všebořic*, jemuž tehdáž i blízké vsi Jiřice a Čakovice náležely; tento pak tušim ok. l. 1496 postoupil je p. *Benešovi Sekerkovi ze Sedčic*[3]) a naproti tomu dosáhl od něho zase Kostelce nad Labem, načež Lobkovice při rodu těchto vládyk celých 100 let zůstaly.

Pan Beneš, jenž na Lobkovicích sídlem býval, umřel ok. r. 1497 zůstavil po sobě 3 syny *Ladislava, Fabiana* a *Šťastného;* však poslední, jenž se ještě l. 1549 připomíná, utopiv se nešťastně zahynul. Po shoření starých desk zemských přiznali se bratří dva u úřadu nových desk (1540), že drží Lobkovice tvrz, dvůr popl. s poplužím, ves tudíž, ves Mlékojedy s Labem hořejším i dolejším, s ostrovem na Labi, se 3 ostrovy pod mlýny, štěpnicemi, chmelnicemi, vinicemi, šafránicemi, převozem a krčmou při něm a podacím kostelním po otci a po předcích svých od let 33. Dvůr svůj a ves v Psincích bratří oba prodali Petrovi Rašínovi z Ryzmburka. Po smrti Ladislavově zůstal *Fabian* (tehdá již obstárlý) v nedílnosti se strýci svými *Janem* a *Přibíkem* jinak *Benešem* (syny Ladislavovými) a ti všichni koupili r. 1549 ves Odolenou vodu a prodali r. 1552, co měli ve Velkém Bašti, jakož i r. 1554 k dřevnímu přiznání u desk (r. 1540) ve vsi Kojeticích dvůr kmecí s krčmou doložili. Jan oženiv se před tím s Marjanou z Šebířova jí l. 1553 na vsi Odolené vodě věnoval.[4]) Konečně se l. 1556 všichni o statky své se rozdělili, při čemž se arci Fabianovi jedna polovice a bratřím oběma druhá polovice za díl otcovský a bratrský dostaly. Jan byl oddělen vsí Odolenou vodou, a k tomu přiraženy vsi Neratovice celá, v Mirovicích 4 člověkové a ves celá Mlíkojedy, Přibík obdržel sluhy všelijaké u pánův a jisté platy, Fabianovi se dostala tvrz Lobkovice všecka s dvorem poplužným, ves s podacím, krčmou u přívozu a přívoz s Labem, 2 mlýny a dvůr pustý v Kojeticích.[5])

Řečený Fabian zemřel r. 1563 v první pondělí v postě jsa stár 78 let a pohřben v Kostelci nad Labem.[6]) Lobkovice po něm dědil strýc jeho Jan, když pak po r. 1574 zemřel, zůstaly Lobkovice synovcům jeho *Ladislavovi, Mikuláši* a *Janovi Ratiborovi*, kteří také statky po otci Přibíkovi drželi.[7]) Když ti se v l. 1580—1586 o své statky rozdělili, dostal Ladislav Odolenou vodu, Mikuláš Chlumín se Lhotou a Jan Ratibor Lobkovice.

Jan Ratibor brzo zchudl a statek svůj prodati hleděl. Kupovalť jej r. 1591 slavný pán Václav Budovec z Budova za 11,750 kop gr. č., ale trh ten potom nedokonán, protože Jan Ratibor žádného správce pro Neratovice ves zápisnou se dohledati nemohl. Polyxena z Pernšteina držitelka Roudnice obeslala jej l. 1595 o výplatu Neratovic n. k Roudnici příslušných, že však dokázati nemohla, od koho komu a v jaké sumě ta ves zastavena byla, proto na komorním soudě při svou ztratila. Po druhé (1603) sice vyhrála, ale Neratovice zůstaly přece Sekerkovi. Nemoha Lobkovic udržeti, konečně je prodal a ponechal si jen Neratovice. Den před sepsáním smlouvy stala se mu tato nehoda.

L. 1615 dne 30. června pacholata, která k Davidovi Kranychovi preceptoru ke stolu a do školy chodila, po šestnácté hodině na celém orloji (po 1. odp.) vespolek někteří na míč, někteří v koule hráli. Mezi jiným pak přihodilo se nenadále, že pana Jana Ratibora větší syn Václav Kryštof Jiříka syna Daniele Fojta jinak Kocha jednoho souseda Novoměstského v hlavu trefil; tento pak míč vezma hodil jím na Václava Kryštofa a uhodil jej v nohu. Pacholata mezi sebou mlčela a poněvadž hodiny bily a čas k učení byl,

---

[1]) Arch. č. IV, 401, Bezold. [2]) Arch. Třeboňský. [3]) DD 35 p 390, Rel. tab. II. 439. L. 1497 byl Buben pánem na Kostelci. [4]) DZ 11 D 18. Marjana zemřela 1583. [5]) DZ 52 G 30—H 3 vkl. 1557. [6]) Schaller 7. Kaurzim. Kreis 311. [7]) DZ. 89 M 8.

přestali hráti a začali se, jakž za obyčej měli, učiti. Když se již tak učili, přišel pan Jan Ratibor do světnice, aby spatřil, čemu se jeho synové učí, a spatřiv klobouk Vácslavův. který jako také ruce blátem ukalen byl, zeptal se ho, odkud toho dostal. I domlouval Martinovi Lendovi, Němci z Krnova, který u pacholat byl, proč jim v koule hráti dopouští. I omlouval se tento, že jest Vácslav Kryštof pachole svévolné, že v ničemž poslechnouti nechce, a že ne jemu, nýbrž druhému preceptorovi ke správě jest podán. I rozhněval se pán a poručil Lendovi, aby Vácslavovi stouhy okázal a metlu přinesl, že jej chce potrestati. Mezi tím, nežli se Lende s metlou vrátil, povídal Vácslav otci svému, že jej Jiřík v nohu uhodil. Tu vzal Jan Ratibor Jiříka ze stoličky, strčil jej do komory a popad kyj s prst tlouští jej bil tak, že jej okrvavil. V tom přišel Lende s metlou a vida, co se děje, napomínal pána, aby se pamatoval, co činí, on však jej ještě několikráte bil, jakož i Lenda dvakráte přes hlavu uhodil, když mu kyj zadržeti chtěl. A v tom, když Lende zase pánu domlouval, vyšel Jiřík z komory.[1])

R. 1615 koupil Lobkovice *Vácslav Majrle ze Sobišku* JMl. služebník a měštěnín Starého města Pražského za 27000 k. miš.[2]) Tento pak nepodržev zboží to dlouho prodal r. 1616 »zámek Lobkovice«, dvůr při něm s ovčínem a pivovarem, ves celou s podacím a krčmou na přívoze a vsi paní *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina* na Roudnici, Litomyšli a Sedlčanech za 28.000 kop míš.[3]) Neratovice a dvůr Těšický teprv r. 1623 úsudkem soudu komorního p. Jan Ratibor v sumě 4920 kop míš. téže paní, a již nyní kněžně, postoupiti musel, byv před tím 1622, 31. října soudní komisí odsouzen třetiny statku svého pro účastenství v minulé rebelii. Od té doby celý statek Lobkovský až do r. 1829 při tomto knížecím rodu zůstával.

V třicetileté válce Lobkovice a okolní vesnice velké svízele utrpěly. R. 1620 hned po bitvě bělohorské ten den (9. listopadu) Mělničtí zbrojní lidé (pod obojí) k opatření Přívor poslaní na Lobkovice dorazivše úředníka Mik. Hrádka, že jim přívoz Lobkovský byl stavil, krvavě potloukli a zámek celý zloupili. Nazejtří (10. list.) přihnali se tam vojáci císařští a sice Poláci a s Mělnickými za Labem u Mlíkojed stojícími šarvátku svedše s obojí strany na sebe stříleli a celou téměř ves Lobkovice, též dvůr panský, stodoly, ovčín a pivovar vypálili. To byl počátek zpuštění Lobkovic, avšak zámek a mlýn tu ještě neporušeny byly zůstaly a domy selské také větším dílem zase opravovány. Plná záhuba teprv okolo r. 1630 na statek ten se uvalila. Tehdá mimo zámek zbořeno stavení ve vsích na statku tolik, že jen 1 sedlák a 2 chalupníci zůstali a r. 1658 se na celém statku 1 sedlák, zato však 18 pustých sedlišt a 14 pustých chalup, mimo to zámek, mlýn a pivovar vše pusté nacházely.

Kněžna Polyxena poručila jedinému synu svému *Vácslavovi* knížeti *z Lobkovic* mimo jiná panství svá také statek Lobkovský. Kníže ten měl jej r. 1656 postoupiti hraběti *Kryštofovi Ferdinandovi z Lobkovic a na Bílině* za 17,142 ss. gr.; stalo-li se aspoň na čas, nevíme. Před smrtí svou r. 1677 připojil týž kníže Vácslav Lobkovic ku knížecímu fideikomisu, po čemž jeho správa úřadu knížecímu v Nelahozevsi svěřena byla. Zámek na podzim r. 1679 od knížecího architekta Antonia Porta znovu stavěn jest a sice v tom způsobu, ve kterém se posavad nachází. Po knížeti *Vácslavovi* (r. 1677) vládl svěřenství rodiny své syn jeho kníže *Ferdinand August* († 1734); za ním jeho syn *Ferdinand Filip* († 1784), pak tohoto syn *Josef Ferdinand* († 1816) a posleze *Ferdinand Josef* syn předešlého. L. 1829 chtěje týž kníže panství Libčeveské přiraziti ku knížecímu svěřenství a odprodati za to jiné méně pohodlné statky, měv nad to všeliké nevole a mrzutosti za příčinou jezu Lobkovského, s povolením dvorským vybavil statek ten ze závazku svěřenského, prodal jej 6. listopadu 1829 zemskému advokátovi v Praze *Janovi Měchurovi*. Po něm držel jej zeť jeho slavný *Frant. Palacký*, jehož tělesné ostatky na zdejším hřbitově odpočívají.

[1]) Reg. svědomí německá 1586—1618. [2]) DZ 137 L 9 a 188 M 19. [3]) DZ 138 O 10, 189 G 5.

Zámek v Lobkovicích (pohled od západu).

TVRZE U LOBKOVIC.

Jihozápadně od Brandýsa leží ves **Ctěnice** se zámkem, který povstal z bývalé tvrze. Po vsi se psal l. 1235 *Sulislav* »ze Ctimic«, ač nemá-li se to rozuměti na Čimice.[1]) Gera vdova po Velflinovi Galmovi se synem svým a dcerou prodala (1372) tvrz Ctěnice Henslinovi Cajzlmajstrovi pražskému.[2]) Když vítězní Pražané l. 1421 okolí opanovali, zabrali tvrz Ctěnice po jakémsi odběhlíkovi a dali ji *Martinovi Žumburgéři.*[3]) L. 1427 chtěl držitel tvrz tu nepřátelům zraditi. V následujících dobách vládl tu rod, jenž měl na štítě měsíc s hvězdou, zejména l. 1454 a 1456 *Jan.*[4]) L. 1502 držel Ctěnice *Václav Hrzan z Harasova*, který t. r. nějaký plat kapitole pražské prodal.[5]) Když se l. 1520 synové jeho dělili, dostal *Adam* na svůj díl Ctěnice.[6]) Tento je držel do smrti a zase se synové jeho l. 1544 dělili; Václav dostal Jenštein a *Mikuláš* Ctěnice tvrz s vesnicemi.[7]) Také tento byl tu pánem do smrti a zemřel před r. 1565 zůstaviv nezletilé sirotky. Poručníkem jich byl strýc Václav, ale nedbale jak se zdá jmění spravoval.[8]) Syn *Adam* ujav Ctěnice prodal je před r. 1572 *Petrovi Myškovi ze Žlunic*[9]) a tento r. 1578 *Oldřichovi Hostakovskému z Arklebic*, jenž l. 1585 zemřel.[10]) Syn tohoto Trystram mladší zemřel bez dědiců a o jeho statky byly spory mezi Trystramem starším bratrancem a Jaroslavem Kaplířem ze Sulevic tušim bratrem matčiným. Konečně došlo l. 1600 ke smlouvě, jíž ponechány Ctěnice Trystramovi.[11]) Tento jen počkal na kupce a prodal je *Kateřině Smiřické z Hazemburka* na Kolodějích a Vinoři.[12]) I ta dlouho Ctěnic neměla. Zemřela l. 1604 v dubnu a *Jan Zbyněk Zajíc z Hazemburka* strýc její prodal Ctěnice a Vinoř ještě t. r. *Václavovi Bořnovi ze Lhoty.*[13]) Tento držel je do smrti a když se l. 1620 tři jeho synové dělili, dostal Jan Ctěnice a Vinoř za svůj díl, ale již l. 1626 vyměnili si oba statky s *Adamem z Valdštejna* za Budeničky.[14]) Po Adamovi držel je syn *Maxmilian* a ten prodal Ctěnice (1652) *Janu Antonínovi Losy z Losintálu*,[15]) jenž l. 1656 Sluhy přikoupil. Ctěnice měly od té doby tytéž držitele jako Štěkna a Tachov, kteréžto oboje si Windischgrätzové podrželi, kdežto Ctěnice l. 1864 prodali.

*

Farní ves **Sluhy** leží severně od Ctěnic a před časy bývala samostatným statkem a tvrzí. Několik let před r. 1238 vyženil je *Zbraslav z Miletína*, ale zase prodal; pak se připomíná l. 1266 *Přibyslav ze Sluh.*[16]) Kostel všechen zpustlý Vít děkan Pražský (1274) bezpochyby dědic statku ze základu přestavěl.[1]) V příštích dobách jak se zdá nebylo tu jednoho statku. L. 1318 připomínají se zdejší zemané *Jirud* a *Zbyněk.*[2]) Následující držitelé Sluh byli patrony kostela sv. Maří na Louži v Praze a předkové *Cidlinských* a *Hubojedských ze Sluh* erbu kohouta. K jejich rodu náležel též Lambin Jakobín, o němž jest níže řeč.[3]) Patrony dotčeného kostela nazývají se od r. 1362 *Vlkan*, *Bušek*, *Ctibor*, *Přibyslav* a *Zaviše* sotva asi bratří, protože Bušek, Přibík a Zaviše opakují se l. 1368 a vedle nich se vyskytují Hašek a Václav. Ale kromě nich měl ve Sluhách nějaký statek *Ula Čotr*, jehož dědici se l. 1375 faráři k desátkům přiznali.[4]) L. 1383 odumřel tu buď statek aneb plat po Oldřichovi místopísaři a Hynkovi z Pořičan; peníze měl tu Kříž dostav je od Doroty sestry Haškovy.[5]) Na dolním dvoře ve Sluhách seděl Křišťan a Stříza vdova po něm měla tu l. 1388 své věno.[6]) Přibík již jmenovaný vykázal (1389) kostelu zdejšímu plat a to na záduší Ješka Divy bratra svého.[7]) Jaroslav krejčí králův vyprosiv si tvrz a dolní dvůr prodal ji l. 1290 Jakubínovi ze Sluh, držiteli Dymokur,[8]) jenž tehdá také nějakého práva od Vaněčka z Truskovné nabyl. Za to z patronův sv. Maří na Louži již málokterý zde co měl, neb Bušek slove l. 1391 z Kojetic, Václav byl farářem v Nemojevsi, Zaviše seděl v Hudlicích a jen jiný Zaviše psal se ze Sluh a tak i Bušek l. 1396, ale l. 1401 seděl již v Chomuticích blízko nové vlasti Cidlinských. *Vaněk ze Sluh*, jenž l. 1391 kostelu zdejšímu plat daroval, jest bezpochyby týž jako Václav syn Jakubínův,[9]) o něm se l. 1399 myslelo, že zemřel, ale který se úřadu osobně a ve zdraví ukázal.[10])

Patronem zdejšího kostela psal se l. 1422 *Jan z Libkovic* katolicky smýšlející, ale jest pochybno, byl-li v opravdovém držení.[11]) Později byly v držení vladyk z Hustiřan, zejména Jana Chvalkovského, Jana Dobeše a Hanuše Chvalkovského. Od nich nabyl tvrze Sluh *Václav Perucký z Peruce* a dědil po něm syn *Jaroš*, jenž († l. 1464) ji pro větší bezpečnost (1458) mateři své Anně zapsal.[12]) Avšak t. r. (1458) vyprosil si *Zachař z Chlumu* odúmrť na tvrzích po dvou Rostech a l. 1464 mu Anna všechen statek Sluzský ve dsky vložila.[13])

Potomci nového pána nazývali se do vymření *Sluzskými z Chlumu*. Z nich tu Zachar seděl ještě l. 1478 a po něm l. 1494 *Jan*[14]) tušim syn a l. 1505 *Ctibor*,

---

[1]) Reg. I 409. R. 1273 patřily ke Strahovskému (Tomek D. P. I dod. 52). [2]) Arch. Vyšehradský. [3]) Hofler F. r. H III 291. [4]) DD 16 f 353, Arch. Třeboňský. [5]) Arch. kapitolní. [6]) DZ. 43 K 7, Arch. kapitolní. [7]) DZ. 47 C 10. [8]) DZ. 58 C 27 [9]) DZ. 17. K. 26, 251. D 9. [10]) DZ. 20. E 17, 22 P 3. [11]) DZ. 174. N 7. [12]) DZ. 175. L 3. [13]) DZ. 132. H 12—16, 182. O 22. [14]) DZ. 297 D 23, L 26. [15]) DZ. 307. R 13. [16]) Reg. II 202, 1219.

[1]) Font. r. Boh. 325. [2]) Tab. vet. n. 186. [3]) L. 1390. koupil Sluhy, ale psal se ze Sluh již l. 1370 (Arch. Drážďan.) [4]) Lib. conf. Borový Lib. erect. I 99. [5]) DD 13. f. 30, [6]) Rel. tab. I. 514 [7]) Lib. erect. XII f. 43, [8]) Rel. tab. I 532 [9]) Lib. conf. Lib. erect V, 33, XII f 69. [10]) DD 14 f. 46. [11]) Lib. conf. [12]) DD 21 212. [13]) DD 16 f 85, Rel. tab. II 329. [14]) Archiv Kutnohorský a v Kostelci n. L.

který byl synem Zachařovým.[1]) Od těch Sluhy prodány; koupil je před r. 1514 *Oldřich Myška ze Žlunic.*[2]) Smil a Jan bratří Myškové prodali tvrz, dvůr a ves Sluhy před r. 1542 *Šebestianovi* a *Janovi* mladšímu bratřím z *Prostiboře* a Rejně z Popovic mateři jich.[3]) Tato dědila po synech a prodala Sluhy (1548) *Janovi Jandovi* sousedu v Praze a od toho je koupil l. 1586 *Mikuláš Karyk z Řezna* na Chvalách.[4]) Nový pán zemřel již následujícího roku a poručníci jeho statku prodali tvrz a ves Sluhy (1590) *Vácslavovi Šturmovi z Hiršfeldu.*[5]) Když tento již l. 1595 zemřel, následoval syn *Ludvík*, jenž prodal Sluhy (1598) *Karlovi Holanovi z Jiljova.* Karel věnoval sice na Sluhách (1600) manželce své Johance z Hertnberka, ale prodal Sluhy l. 1606 *Albrechtovi Hrušovskému z Hrušova.*[6]) Od tohoto koupil Sluhy (1609) *Adam mladší z Valdšteina* na Hrádku, ale prodal je *Jiříkovi Bryknárovi z Brukšteina.*[7]) Ale i ten jich dlouho nepodržel a prodal je l. 1614 *Sabině Finkové z Pantenova* na Měšicích. Od této prodány l. 1607 *Ernfrydovi Berbistorfovi z Berbistorfu.*[8]) Tento byl jeden z předních osnovatelův povstání l. 1618, tak že, když bylo nebezpečí, hned ujel ze země. Proto odsouzen hrdla a jmění jeho vše zabráno. Statek Sluhy s dvorem v Jenšteině a Dehtary darovány l. 1621 *jezovitům u sv. Klimenta.*[9]) Není známo, proč se jezovitům Sluhy nelíbily; jisto jest, že je l. 1623 prodali *Jiříkovi Benediktovi Beníkovi z Petršdorfu* a že je zdědil po něm syn *Jan Benjamin*, jenž je postoupil l. 1653 *Janu Jakubovi Paravicini.*[10]) Od tohoto koupila je l. 1656 vrchnost Ctěnická a zřídila z tvrze l. 1780 sýpku.

*

Nyní jsou dvě vsi řečené **Čakovice** nedaleko sebe ležící, tak že se té kostelní vsi říká Velké a druhé Malé Čakovice. Naši předkové však říkali zkrátka oněm Čachovice a těmto Čakovice. V Čachovicích bývaly až do 17. století tři dvory a při dvou z nich bývaly tvrze. Jeden z těch dvorů prodal *Vácslav Bořitův* Pražan (1361) Vácslavovi ze Knína.[11]) Patrony kostela zdejšího jmenují se držitelé tvrze l. 1372 Ela vdova po Ulovi, 1380 Mikuláš Rost, 1395 Frána Gennherův.[12]) Tento obdařil l. 1397 a 1398 zdejší kostel hojně[13]) a následoval po něm l. 1414 jako patron Jakoubek rychtář Malostranský.

Jiný dvůr měl Janek Seidl a postoupil ho l. 1400 *klášteru Slovanskému* směnou za ves Tuhaň.[14]) Asi v ty časy koupil dvůr Gennherův *Hereš z Vrutice*, ale bylo na něm pojištěno 43 kopy platu, které právo klášteru Karlovskému daroval a tento l. 1407 Kašparovi Čotrovi s jiným zbožím postoupil.[15]) Tohoto platu i práva Heršova nabyl l. 1409 též klášter Slovanský dav jim za to Jeneč a Doubravici.[16]) Pak měl klášter dva dvory a třetí byl faráře zdejšího. Ten od Pražanův po r. 1420 zabrán a dán Jeronýmovi Isrlovi Pražanu.[17]) Klášter Slovanský neprotiviv se vítězným Pražanům zůstal v držení svého zboží a obyčejně dvory své pronajímal. Do r. 1434 byl tu nájemníkem Jetřich z Hostouně, pak následoval Vaněk kupec Novoměstský a od r. 1437 Vácslav z Milostína.[18]) Zdá se, že tak i v potomních dobách bývalo. L. 1510 jest řeč o tvrzi a nájemném dvoru v Čachovicích, který Petr z Křiněvsi postoupil Dorotě z Blahotic. Konečně prodal l. 1674 opat u sv. Mikuláše, nástupce starých Slovanských opatů, statek »Čakovice« (tak poprvé) *Karlovi Leopoldovi* hrab. z *Millesima.*[19]) Když statek ten l. 1686 odhádán byl, aby mohl býti puštěn věřitelům, učiněn

1) Arch. Č. VI. 318. 2) Arch gub. 3) DZ 1 G 10. 4) DZ 8. T 18, 23. G 11. 5) DZ 191. B 22. 6) DZ. 129. L 26, 80 C 9. 7) DZ 134. J 21, 139. C. 12. 8) DZ 191. F 22, 192 B 28. 9) Bílek, Děje konf. 11. 10) DZ 153. L 9. 11) Tomek D P. II 422. 12) Lib. conf. 13) Lib. erect. VI 61. 14) Arch. býv. dvorský. 15) Rel. tab II 33. 16) Arch. býv. dvorský, Lib. erect. IX C 8. 17) Höfler F. r. H. II 289. 18) Měst. knihy Pražské. 19) DZ. 391. J 4.

podrobný popis statků. Z něho dovídáme se, že při dolejším dvoře bývávala tvrz, ale po ten čas z ní zbyla toliko věž a byt pro správce. Při prostředním dvoře stávala tvrz, stavení poschodí vysoké, v níž bylo v hořejším ponebí šest pokojův. Při dvoře hořejším řečeném Fouskovský tvrze nebylo.[1]) Statek Čakovice od věřitelův rozchvácen a znenáhla zase skupován. Byl pak samostatným statkem až do r. 1832, kdež připojen ke Ctěnicům.

*

V **Pakoměřicích** vznikl zámek z bývalé tvrze. Ve 14. století byly Pakoměřice v držení Pražských rodin. Menhart Vigolais prodal tu polovici svého dědictví *Bernáškovi*, synu Seidlína z Písku a Vácslavovi Fancovu (1357); tento pak prodal s Pešlem Nymburským l. 1359 ves se dvorem a kostelem Pešlovi Bohuslavovi.[2]) Dotčený Bernášek stal se později samotným pánem, zejména tu seděl l. 1380[3]) a od r. 1394 syn jeho *Jan Seidl*, jenž l. 1406 také Čelakovice držel.[4]) Asi tehdá vyhostil se docela z Prahy a nazýval se l. 1409 slovutným vladykou. Možná, že jsou potomní *Čéčkové* z *Pakoměřic* jeho potomky; erb jejich (dvě lomené čáry) odchyluje se od způsobu starovladyckých rodin. Za tehdejších válek žili tři bratří toho rodu *Janek*, *Jindřich* a *Pešík*. První dva vyskytují se teprve od r. 1428, kdež prodali Tuklaty. Janek umluvil prosbou a pěknou řečí k sobě na tvrz Pakoměřickou (1432) Matěje ze Chřenov n. písaře desk zemských svého tchána, aby s ním tu bydlel v ty časy nebezpečné a též ženu jeho Markétu, svou vlastní tetu; ale když s ním seděli za stolem, zjímal je, vězel a přinutil je, aby mu všecko svoje odevzdali.[5]) L. 1439 došlo k rozdělení mezi bratřími. Jindřich podržel Pakoměřice a ostatní vzali hotové peníze. Janek byl pak pánem na Cítově a Pešík držel od r. 1442 Vruteč. Jindřich sloužil Habsburkům l. 1440 a 1441 a bojoval tuším v Uhřích.[6]) Ok. l. 1450 byl pánem na Makotřasech snad Pakoměřice prodav. Syn jeho Janek mladší držel pak Cítov a Běškovice.

Z potomních držitelův znám jest teprve z l. 1463—1465 *Kliment Holjan*,[7]) jehož tuším dcerou byla l. 1471 Kateřina, držitelka vsi Vokovic a manželka Jana Špána z Baršteina, po němž byla l. 1492 vdovou.[8]) Ale buď Kliment neb Kateřina Pakoměřice prodali. Měl je *Ctibor Čert z Horky*, jenž před r. 1474 zemřel. Zboží po něm odumřelé vyprošeno jest od Ctibora ze Rtína.[9]) Později drželi Martin Pytel a Matěj Pražané po polovici a ti prodali Pakoměřice *Vítovi*, *Martinovi* a *Vácslavovi* bratřím z *Rozhovic*. Když tito se l. 1497 dělili, dostal Vít věž s parkánem, polovici dvora a kostela, ostatní dva tvrz a polovici ostatní všeho zboží.[10])

Pakoměřice zůstaly odtud po půl století rozdělené. Jednu polovici držel l. 1501 *Mikuláš z Vícemilic*,[11]) *Říha z Pakoměřic*, držitel polovice n. Martinovy a Vácslavovy zapsal na ní 100 kop Janě manželce své a po její smrti *Jiříkovi od věže* Pražanu, ale Jana l. 1521 právo své témuž Jiříkovi odevzdala. Po smrti Jiříkově patřila tato polovice Johance Penízkové ze Starého města, která ji zapsala l. 1539 *Jiříkovi Koníkovi* Pražanu a Dorotě manželce jeho.[12]) Koník získal také všechno odúmrtní právo po Jiříkovi od věže, které spadlo na krále.[13]) Byv proto l. 1541 na půl tvrze a polovici zboží zveden, prodal toto vše (1547) držitelům druhé polovice.[14])

Tato, k níž věž náležela, patřila do r. 1513 Jakubovi měšťanu Staroměstskému a potom *Vavřinci Bořa-*

1) DZ. 510 F. 23. 2) Tomek DP. II 424. 3) Lib. visit 4) Lib. conf. 5) Staří letop. 84. 6) Rel. tab. II 189, Arch. býv. dvorský. 7) Arch. mus. Arch. Č. III 573. 8) Arch. kapitulní. 9) DD 16 f. 206. 10) Rel. tab. II 495. 11) DZ. 249. D 14. 12) DZ. 249. A 5. 13) DZ. 23 R 8. 14) DZ. 8. G 5.

novskému z Bytešky, jenž ji ještě l. 1543 držel.[1]) Jeho tušim synové byli *Tomáš*, *Václav*, *Jan* a *Smil* bratří, kteří l. 1547 druhou polovici koupili. Tomáš a Václav byli již l. 1559 mrtvi zanechavše sirotky.[2]) Synem tuším Václavovým byl *Jan mladší*, jenž byl l. 1568 spoludržitelem Pakoměřic.[3]) Tyto drželi později synové Tomášovi, totiž *Zikmund* a *Smil* a onen se připomíná v tituláři l. 1589 vydaném. Zikmund sepsal l. 1596 nějaké paměti.[4]) Pak se ale oddělil nechav bratrovi Pakoměřice a seděl na Obědovicích.[5]) Smil zemřel l. 1616 a dědili po něm *Jetřich* a *Albrecht* synové Tomášovi. Ti prodali l. 1616 Pakoměřice *Kryštofovi Šťastnému Slavatovi z Chlumu*, tento pak l 1623 pro účastenství ve vzpouře odsouzen k manstvi.[6]) Chtěje pro náboženství ze země odejíti prodal Pakoměřice, avšak vrátiv se se Sasy l. 1631 zase na krátko se jich ujal.[7]) Novým držitelem od r. 1628 byl *Tomáš Ferdinand Teyfel z Cailberka* vrchní regent Slezský. Týž zemřel l. 1636 nemaje mužských dědicův a Pakoměřice spadly na krále. Prodány dědičně (1637) *Oldřichovi Libšteinskemu z Kolovrat*,[8]) jenž je držel do r. 1645 a pak prodal *Janovi Hertvíkovi z Nostic*.[9]) Pakoměřice zůstaly odtud stále v držení Trmické pošlosti Nosticovského rodu, jenž k nim Líbeznice, Myškovice, Bašť, Mratín, Měšice a Veleň připojil. Na místě bývalé tvrze vystavěn v 17. st. zámek do čtverhranu založený, ale příkop vodní ponechán.[10])

*

Na místě zámku v **Měšicích** stávala tvrz, která byla založena od *křižovníkův Svatomářských*. Od nich si ji najal (1416) *Jan z Hradce* do svého a své manželky životův.[11]) Když Pražané okolí opanovali, udělili (1421) tvrz Měšice svému spolusousedovi *Janovi z Kněževsi*.[12]) Později zastavili je Matěji od Mouřenínův, ale ten učiniv náklad na tvrz a dvůr nechtěl je l. 1434 držeti a žádal obec, aby je vyplatili a co na ně naložil, spočetli.[13]) Císař Zikmund zastavil Měšice s Mratínem *Vaňkovi Duršmidovi* měštěnínu staroměstskému, jenž se později psal z Vesce. Nabyv pak Ostrova postoupil Měšic l. 1454 *Zdeňkovi ze Šternberka*, jenž také nabyl (1453) několik blízkých vesnic zápisných.[14]) Od krále dostal l. 1459 život na Měšice takovým způsobem, že po něm měly spadnouti na řád. Také učiněna v té příčině smlouva s řádem (1464). Když však Zdeněk od krále odpadl, přišel o Měšice a jiná zboží. Pražané obsadili je hned na začátku války (1467) a král Jiří jim je t. r. 24. června zastavil. Když nastalo l. 1473 příměří mezi stranami, napomínal Zdeněk Pražany, aby mu postoupili Měšic, pravě, že jich nedobývali, ale mocí se v ně toliko uvázali. A protože ze sněmu Benešovského (1474, 4. ledna—27. února) nátlak na ně činěn byl a král Vladislav se mu také zavázal, že mu Měšic před květnou nedělí postoupeno bude, uvolili se Pražané, že mu Měšice zaplatí. Sehnali tedy peníze jak mohli a Zdeněk jim Měšic a jiných vesnic dobrou volí postoupil.[15])

Pražané zůstali v držení Měšic až do r. 1547, kdež většinu svých statků propadli. Král Ferdinand prodal l. 1552 tvrz Měšice *Duchkovi Chmelíři z Semechova*, měštěnínu Starého města Pražského.[16]) Tento zemřel l. 1569 zůstaviv několik synův a dcer.[17]) *Jan* nejstarší bratr spravoval Měšice a odtud bratří vybavoval. Někteří vzali peníze jako ku př. Šimon, který obdržel (1575) 900 kop.[18]) Nejmladšímu Benjaminovi vykázány l. 1587 Myškovice, ale nechtě je vrátil je zase Janovi.[1]) Tento zemřel před r. 1595 zůstaviv dvě nezletilé dcerušky. Protože nebylo možno jim statek udržeti, prodán (1595) *Václavovi Radnickému ze Zhoře*.[2]) Od tohoto koupil je *Bedřich Smolík ze Slavic*, ale zase je prodal (1600) *Sobině Finkové z Pantenova*.[3]) Po té následovali 1605 *Johanka Hořňatecká z Chockova* a 1607 *Hynek Berka z Dubé*,[4]) ale že neplatili, ujala je Sobina zase a prodala je po druhé (1616) *Janovi* svob. p. *z Černhauzu*.[5]) Tento zemřel l. 1623. Nemaje dědicův odkázal jmění své *Janovi Bedřichovi* synovci svému. Dědicem tohoto byl *Jiří Zikmund*,[6]) jenž prodal Měšice (1654) *Janovi Hertvíkovi z Nostic*. Ten podržel je deset let a pak je prodal *Veronice Alsterlové z Astfeldu*, po níž je převzal 1674 *Frant. Václav z Brüsselu*. Od tohoto koupil je po druhé Jan Hertvík[7]) a připojil k panství svému Pakoměřskému. Sešlá tvrz byla l. 1707 rozebrána a na jejím místě nynější zámek vystavěn.[8])

*

Nedaleko Pakoměřic jsou dvě vsi prvotně obě jménem **Bašť** nazývané. Od 15. st. rozeznával se Bašť a Baštěk, také se říkalo Velký a Malý Bašť.

Velký Bašť připomíná se v l. 1088 a 1130 v listech Vyšehradských a zachovalo se o něm drahně pamětí, v nichž však tvrz se nepřipomíná. Po celé 16. st. čteme jen o dvoru a vsi a teprve když l. 1595 *Kateřina Smolíkova z Harasova* koupila týž dvůr, vystavěno tu prosté obydlí, jemuž se také tvrz říkalo a jež se teprve l. 1623 v aktech konfiskačních připomíná.

Starších zápisův o Baštku nemáme, protože tak býval psán jako Větší Bašť. Teprve k l. 1396 dovídáme se, že *Aleš Škopek z Dubé* postoupil Menší Bašť *klášteru Karlovskému* v Praze a dostal za to Velenec, týž pak klášter vzdal tvrz a dvůr »v Bašti« i s jinými statky (1407) *Kašparovi Čotrovi* z Prahy směnou za statek Tehov.[9]) Strahovský rukopis kroniky Trojanské dal si *Václav z Baštku* (1437) přepsati k užitku lidu rytířského země České, aby se naučili slavným a udatným skutkům rytířským k obraně zákona Božího, své vlasti České a chudých a sirých lidí.[10]) Snad to byl Václav Baštský z Lerojid, jenž držel Chvatěruby a tři vesnice duchovní a žil v l. 1416—1446.

Tvrz zdejší držel l. 1544 *Vilém Lužanský z Lužné* a věnoval na ní manželce své Anně z Drastu.[11]) L. 1575 prodal týž statek *Zikmundovi Karykovi z Řezna*, jenž zemřel l. 1477.[12]) Pozůstalá vdova Sidonie roz. Šmitnerova prodala Baštěk (1581) na místě svých dětí *Bernartovi Hochauzárovi z Hochauzu*,[13]) jenž zemřel l. 1611. Z jeho synův ujal Baštěk *Jan Václav*, jenž pro vzpouru a že sloužil po r. 1620 nepříteli císařovu, odsouzen všeho statku. Baštěk mu zabrán a postoupen (1622 a 1638) klášteru *sv. M. Majdalény* v Menším městě Praž.[14]) V držení téhož kláštera byl až do r. 1694, kdež prodán Václavovi Desiderovi hr. z Nostic[15]) a připojen k Pakoměřicům. To byly pouze tvrz a dvůr, neb ves patřila asi od 15 st. koleji Nazaretské učení Pražského a kapli Betlemské byvši jim od Anny ženy n. Oldřicha Medka odkázána.[16])

*

Hovorčeves sloula starým Čechům ves u Pakoměřic, která se nyní v obecné mluvě Hovořovice nazývá. Jak se zdá patřila *kapitole Vyšehradské* hned od založení

[1]) DZ. 250. E 11. [2]) DZ. 87. B. 58. [3]) Reg kom. soudu. [4]) Arch. zemský. Frankova sbírka v Roudnici. [5]) DZ. 131. N 15, Pilát 364. [6]) Bílkovy Děje konf. [7]) ČČM. 1881 str. 57. [8]) Bílek Děje konf. [9]) DZ. 304 L 23 [10]) Arch. Třeboňský. [11]) Arch. Hradecký. [12]) Höfler F. r. H II 288. [13]) Staré knihy Pražské. [14]) Rkps Gersdorfský. [15]) Arch. Č. IV 478, Rkps Gersdorfský, Nejstarší kniha Pražská. [16]) DZ. 10 E 27. [17]) DZ. 16. K 23. [18]) DZ. 62. B 20.

[1]) DZ. 69. J 1—4. [2]) DZ. 171. D 9. [3]) DZ. 175. D 28, [4]) DZ. 180. D 2, 182. M 3. [5]) DZ. 190. B 14. [6]) DZ. 141. C 19. [7]) DZ. 315 F 11, 393, D 26. [8]) Místop. bibl. IV 153. [9]) Rel. tab. I 564, II 33. [10]) Jungmann H. L. III č. 92. [11]) DZ. 5, G 4. [12]) DZ. 19. J 7, 62. F 19. [13]) DZ. 65. P 17. [14]) Bílek DK. 162. [15]) DZ. 404. B 28. [16]) Rel. tab. I 212.

této.[1]) Kapitola pronajala zdejší statek (1284) *Oldřichovi Placerovi* Pražanu, který ještě před sepsáním smlouvy tvrz vyzdvihl.[2]) Od r. 1321 patřila Hovorčeves k proboštství. O tvrzi v pozdějších zápisech není řeči, také ne o majetku probošta. Ves držena v l. 1437—1453 k Ostrovu a pak k Měšicům zápisně, později náležela část dědičně k Měšicům.

*

Jihozápadně od Brandýsa mezi Třeboradici jest ves **Veleň**. Dříve se dělila na Velen a Velenec. Ve 14. st. tu bylo několik dvorů, z nichž některý byl manstvím. Dvorec svobodný dolní býval až do l. 1398 v držení Karlovského kláštera; tehdá jej koupil *Vácslav Medulan* soused Novoměstský a bydlel tu na tvrzi.[3]) Měl syny *Vaňka* a *Bernarta*. Tento držel pak tvrz sám a zapsal ji l. 1451 manželce Jitce z Byšic a ještě jiným osobám.[4]) Zemřel l. 1451 a ve statek po něm uvázal se *Oldřich ze Mnichova* syn Jitčin z prvního manželství. Do té doby byl tento statek rozdělen. Jeden díl zůstal v držení potomků Oldřichových *Velenských ze Mnichova*, druhá část patřila asi od r. 1458 Petrovi z Kyj, jenž ji l. 1460 několika osobám zapsal.[5]) Část tato od r. 1460 pokládána za manství a jmenovala se dvorem Bernartovským.

Na jiném manském dvoře »hořejším« též s tvrzí seděl na poč. 15. st. *Vácslav* s manželkou Annou. Ten se dostal před r. 1437 *Jindřichovi z Přezletic*, jenž tu l. 1447 manželce věnoval.[6]) L. 1524 držel jej *Jan z Přezletic*.[7]) Potomci jeho držíce je jako svobodné připojili je k Velenci.

Jinou tvrz s dvorem (tudíž třetí tvrz) držel v 15. st. *Jindřich* a po něm l. 1488 Jan z Velené.[8]) O jejich pozdějších osudech nejsme dobře zpraveni.

Část Velené v tu stranu ke Sluhám nazývala se Velenec.[9]) Ve Velenci vyskytuje se l. 1318 mnoho vladyk a lze za to míti, že drželi jen dvorečky; ale kromě toho tu byl do r. 1430 statek Pražské kapitoly a Boleslavského kostela.[10]) Z pozdějších dob jmenují se po Velenci l. 1379 Vojslav, l. 1382 Marek syn jeho,[11]) 1393 Jan Marštaléř, l. 1401 odumřel ten statek po Mikšovi,[12]) l. 1422 seděl tu Mikeš Dobrka z Chrastu. L. 1425 držel tu tvrz se dvorem *Mikuláš Florek z Rybňan* s manželkou Kateřinou;[13]) r. 1458 byli již mrtvi a jejich zboží vyprosil si Oldřich ze Mnichova. L. 1473 prodal Erhart z Doupova tvrz a dvůr Velenec s částí vsi *Janovi Přezleckému ze Sluh*.[14]) Když *Kryštof* syn tohoto zemřel, povstaly pře o tento statek (1486), které se teprve r. 1492 skončily. Statku toho nabyl tehdá Tomáš z Dobrošovic.[15]) V 16. století držel Velenec *Vácslav Budovec z Budova* a týž prodal před r. 1534 tvrz, dvůr a ves Veleň *Janovi Všeliskému ze Všelis*, po něm syn *Mikuláš* l. 1545 pustou tvrz Velenec držel.[1])

Uprostřed 16. st. statek tento a jiný ve Veleni v jedno sloučeny. L. 1562 držela *Markéta Hradecká z Přezletic* tvrz a dv. Velenec a dvořiště a část vsi ve Veleni.[2]) Později následoval *Vácslav Hradecký z Bukovna*, jenž l. 1579 zemřel.[3]) Zůstavil vdovu Lidmilu, která l. 1586 statku Velené *Vilémovi Ostrovci z Kralovic* postoupila.[4]) Po něm následovali synové, kteří l. 1593 pustou tvrz Velenec s dvorem Velení, vsi celé Veleň a Mirovice *Anně Ostrovcové* roz. *Bryknárce z Brukšteina* prodali.[5]) Od této nabyla (1597) statku *Žofka Ostrovcova* sestra její vlastní,[6]) která l. 1612 zemřela.[7]) Dědicem jejím byl *Štěpán Ostrovec* a tohoto bratr Jan, jenž l. 1621 všeho statku odsouzen. Veleň (1624) postoupena *Anně* manželce jeho.[8]) Tato prodala Veleň l. 1628 *Kateřině Kolartové* a od ní ji koupil (1636) *Bartoloměj de Pauli*.[9]) L. 1666 dostala se Velen *Vlaskému špitálu* v Praze[10]) a l. 1678 přikoupena k Pakoměřicům.

*

Nedaleko Pakoměřic v osadě Klecanské leží ves **Hoštice**. L. 1316 připomíná se *Řehák z Hoštic*,[11]) sice patřily Hoštice klášteru Zderazskému. V l. 1437—1454 drženy zástavou ke Dražicům.[12]) Potom zápisy na ně od jedněch druhým postupovány,[13]) až pak přišly na *Albrechta Bryknára z Brukšteina*. Tohoto obeslal král. prokurátor l. 1484 o výplatu vsi Hoštic. Z jednání o tom dovídáme se, že ves Hoštice od 60 let nikdy jednoho pána nebývala a že v ní byl nějaký dvůr slove zámek, na nějž žádný pán se nepotahoval; jeden jeho majitel se podvolil Albrechtovi platiti za ochranu.[14]) Z kusých těchto pamětí jde na jevo, že bývala v Hošticích nějaká tvrz a na ní byli zemané na způsob svobodníkův.

*

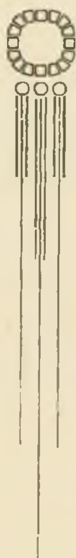
Kojetice, kostelní ves, leží blízko Lobkovic; její kostel založen již Vítem děkanem kostela Pražského († 1271). Avšak podací kostela náleželo později (1355—1411) *kanovníkům Boleslavským*. V l. 1355—1361 držel tento díl Jan Pavlův Pražský a Boleslavský kanovník maje tu tvrz, z níž není ovšem památky, a dvůr. Statek tento pronajal l. 1357 Heřmanovi Lelkovi z Hořešovic na 6 let.[15]) Po r. 1423 uchvátili Pražané zdejší duchovenství a obrátili je ke svému záduší, což jim teprve l. 1472 potvrzeno.[16]) Bývaly pak jměním kostela Týnského kromě nepatrných částí, jež patřily k Lobkovicům a Obřiství.[17])

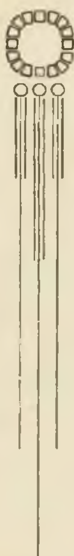
Zámek v Lobkovicích. (Podle rytiny z r. 1716.)

[1]) Reg. I 78. Tak vykládáme Gornyne. Viz Reg. I 94 [2]) Reg. II 573. [3]) Rel. tab. I 578. [4]) DD 21 f. 123. [5]) DD 25 C 1. Viz Rel. tab. II 428. [6]) DD 15 f. 73, 61 p. 349 [7]) DD 62, f 740 [8]) DD 62 f. 127. [9]) Rel. tab. I 332. [10]) Arch. Č. II 179 [11]) Rel. tab. I 456, 473 [12]) DD 14 f. 51. Lib. erect.. [13]) Staré knihy Pražské. [14]) Rel. tab. II 267, 365. [15]) DD 17 f 57.

[1]) DZ 7 J 18, 83. L 3. [2]) DZ 14. L 21 [3]) DZ. 20. K 27 [4]) DZ 68. D 18. [5]) DZ 169. M 21. [6]) DZ 1084. S 26. [7]) DZ. 136 F 16. [8]) Bílek Děje konf. [9]) DZ. 296 B 20, 302. K 16. [10]) DZ. 29. K 30. [11]) Tab. vet. 69—78. [12]) Arch. Český 1544, II 265. [13]) Arch. gub. z l. 1454 a 1507. [14]) Reg. kom. soudu. [15]) Rel. tab. I 422 [16]) Rkps. Gersdorfský v Budišíně [17]) Podrobně o Kojeticích V. Honejsek, Z dějin nepatrné české vesnice. V Praze 1894.

Zámek v Nových Mitrovicích

MITROVICE TVRZ.

itrovice jest véska u Sedlce rozdělená na Nové a Staré M. V Nových M. jest krásný barokový zámek l. 1736 vystavěný. Staré M. jsou hodný kus cesty, asi čtvrt hodiny za nimi. Jest tu dvůr s býv. zámečkem a naproti němu tvrziště, na němž stojí chalupa. Tvrz byla založena do čtverhranu a zavřena byla hlubokým příkopem vodním, v jehož části ještě stojí voda. Kromě toho jest v příkopě studánka s velmi dobrou vodou a stará mlíčnice, jejíž pokračování jest dlouhý sklep. Býval tu také val ale jen na jihozápadní straně. Na tvrzišti vykopávalo se často kamení. Říkají tu »na ostrůvku«.

Podle popisu v dílčích cedulích l. 1539 zdělaných byla tu věž, v jejímž spodku bývalo vězení; býval na ní také zvon (na poplach) a hodiny. Kromě věže bylo stavení obytné snad do čtverhranu s dvorkem založené, v němž bylo dosti síní, světnic, komor a sklepův. Byla tu velká světnice, nová světnice, komora, hostinice a j. v.

Mitrovice pokládají se za původiště Vratislavův z Mitrovic i Mitrovských z Nemyšle. U oněch je to domněnka ale pravdě podobná proto, že se v okolí rodiny s podobným štítem jako ku př. Vidlákové ze Slavkova a Mrakotičtí z Mrakotic vyskytují. Mitrovice prvotně byly pouhou vesnicí, v níž přebývali Dmitrovici neb čeleď Dmitrova. L. 1396 byl *Jindřich z Mitrovic* rukojmí z. Bernarta z Javora, když nějaký doby tek od Kartouzských kněží koupil.[1]) *Přibík z Mitrovic* držel l. 1400 dvůr v Střežmíři a byl patronem kostela tudíž[2]) a připomíná se ještě l. 1413 mezi věřiteli Rožemberskými.[3]) Za následujících válek držell Mitrovice *Herbart z Otradovic.* Nacházíme ho od r. 1432 jako stranníka Táborské jednoty a naposledy r. 1436.[4]) L. 1440 zapsal se Jan ze Hradce v dluhu 100 fl. uh. panoši *Petrovi z Mitrovic* a Anně manželce jeho.[5]) L. 1448 Oldřich ze Hradce výstrahu dával Oldřichovi z Rožemberka, že páni jednoty Poděbradské chtí do kraje nám vpadnouti anebo Mitrovice obehnati. Téhož roku připomíná se *Vratislav z Mitrovic* jsa přítelem Oldřicha Hradeckého.[6]) Možná že mu Mitrovice tehdá patřily, ale jestli tak bylo, dlouho jich nedržel. Také se připomíná l. 1455 Anna z Bílkova vdova po Zbyňkovi z Mitrovic.[7])

V držení tvrze dostal se nedlouho před r. 1454 *Bohuslav z Nemyšle,* jehož potomci zvali se *Mitrovskými z Nemyšle.*[8]) Od r. 1465 vyskytuje se v držení jeho syn *Mikuláš,*[9]) kterýž měl jen polovici Mitrovic, druhá patřila bratru jeho tuším *Janovi,* jenž se l. 1473 připomíná.[10]) Mikuláš žil ještě l. 1487[11]) a brzo

[1]) Manual v arch kapitul. [2]) DD 14 f. 95, Lib. conf. [3]) Arch. Třeboňský. [4]) Arch. Č. III 504, 508, VI 430, arch. Vyšehradský. [5]) Arch. Hradecký. [6]) Arch. Č. IV 14, 15. [7]) Arch. Č. III 562. [8]) Paprocký o st. ryt. 82, 188. [9]) DD 16 f. 194, arch. Č. III 573. [10]) DD 16 f. 149. Přese všechny a dosti hojné zprávy jest vývod Mitrovských obtížný. [11]) Paprocký o st ryt. 189.

potom zemřel zůstaviv nezletilé sirotky *Hynka* a *Jana*, jichž poručníci prodali polovici Mitrovic *Bohuslavovi z Nemyšle.* Tento snad byl třetí syn Bohuslavův a vyskytuje se potom jako samojediný pán tvrze.[1])

Jak se zdá následoval po Bohuslavovi ještě jeden *Bohuslav*, totiž ten, který se l. 1526 starším nazývá.[2]) Týž zemřel l. 1531 zůstaviv syny *Jana*, *Jindřicha*, *Petra* a *Jiříka.*[3]) Když se tito l. 1539 dělili, dostal Jindřich dvůr Kvaštov, Petr dvůr Jetřichovice a ostatní každý po půl tvrze. Jan zejména dostal pak světnice, komory a síně, Jiřík velkou světnici s jinými světnicemi a komorami a věž i s krovem. Společnými zůstaly některé chodby a cesty, most, vězení ve věži, zvon raní a hodiny (tyto dvě věci všem čtyřem), pivovar a lázně.[4]) Jana mrzelo společné hospodaření a proto l. 1548 bratru Jiříkovi svou polovici prodal.[5]) Jiřík žil ještě l. 1575, kdež koupil části Přestavlk a Vísky[6]) a nazýval se tehdá Jiříkem starším; kdy zemřel, není známo. Také není známo, kterak se Mitrovice dostaly v držení *Velemyských z Velemyšlovsi.* Podle tituláře 1589 měl je Mikuláš Velemyský, jenž pro bujnost svou míval časté soudy. Nejvíce se zlobil na něho Vilém Trmal z Toušic, když se ucházel o nevěstu a Mikuláš příbuzné její z toho zrazoval řka, že Vilémův děd byl formanem. L. 1601 zase vinil Mikuláš Humprechta mladšího Černína z Chuděnic, že tento l. 1600 na Mitrovicích, když Mikuláš u velkém nedostatku zdraví svého postaven byl, řečí a slovy nesnesitelnými příčinu dávaje kordu dobýval a jím na něho se potrhal.[7]) Konec jeho živobytí byl takový, že l. 1602 v Novém městě Pražském zavražděn.[8]) Přítomní dva zemané dali mu příčinu ke svádě, svícnem k němu uhodili a když se Kašparovi Bechyni brániti chtěl, Václav Chotouchovský jej popadl, tulich mu vydřev zahodil a drže jej jemu zdraví svého hájiti zbraňoval; v tom jej Kašpar probodl.[9]) Po něm zůstali synové *Maximilian* zletilý, *Jan Vilém* a *Jindřich* nezletilí. Nejstarší koupil l. 1604 Mitrovice pro sebe.[10]) Býval hejtmanem Vltavského kraje, ale zemřel již l. 1615 zanechav statky Mitrovice a přikoupené Vrchotice a Třebnici, kterou s první manželkou Kateřinou Křámkou z Jelčan vyženil, synům svým *Adamovi*, *Mikuláši* a *Oldřichovi.*[11]) Mladí dědicové záhy pomřeli a statek proto přišel na sestru jich *Annu Johanku* vdanou *Vřesovcovou.* Tato se shodla o nápad téhož statku l. 1625 s bratry otcovými a hned potom prodala Mitrovice, Vrchotice a Třebnici *Jindřichovi purkrabí z Donína.*[12]) Tento prodal Mitrovice l. 1628 *Šimonovi Aplmanovi z Kalchreitu*,[13]) jenž měl jeho dluhy platiti. Protože se to nestalo, vedeno právo na statek dříve Jindřichův. L. 1628 odhádáno několik vesnic Mandaléně Račínové a l. 1629 ostatek *Anně Saloméně Černínové* roz. *Hradišťské z Hořovic*, která také podílu Račínové nabyla a 1631 oboje *Heřmanovi Černínovi* postoupila.[14]) Tento nepodržel Mitrovic, nýbrž hned (1631) si je s *Humprechtem Černínem* za Kostomlaty vyměnil.[15]) Po Humprechtovi, který za nedlouho zemřel, následoval syn *Jan*, jenž držel Mitrovice do smrti († 1642). Synové jeho se l. 1654 dělili. Starší z nich *Humprecht Jan* dostal Mitrovice na svůj díl, ale panství Mitrovské r. 1659 všechno rozprodal; prodal zvlášť Vrchotice, zvláště Třebnické zboží a zvláště Mitrovice s Přestavlky. Tyto poslední koupil *Petr Vilém z Říčan* s manželkou *Marií Maximilianou* roz. *z Doudleb* a držel je až do r. 1670, kdež je prodali *Petrovi Arnoštovi Vratislavovi z Mitrovic.*[16]) Tvrz se popisuje takto: zámek na díle pustý, okolo kterého předešle voda bývala a nyní toliko na jedné straně s mostem zdvihacím jest. Týž statek prodal Petr l. 1680 *Anně Marketě Vratislavové* rozené ze Vřesovic, manželce syna svého.[17]) Ta prodala Mitrovice l. 1685 *Anně Kateřině z Herbršteina.* Tato upadla do dluhů a statek Mitrovice přišel k odhadu věřitelům.[18]) *Ferdinand Arnošt z Herbršteina* vypracoval se z dluhův a držel Mitrovice až do smrti († 1720). L. 1724 koupil týž statek *Jan Josef Vratislav z Mitrovic*, jenž vystavěl l. 1736 nový zámek. V držení jeho potomkův zůstaly Mitrovice až do počátku 19. století.[19])

[1]) Paprocký tamže. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) Tamže. [4]) DZ. 42 E 17. [5]) DZ. 8. K 23. [6]) DZ. 18. K 9. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) DZm. 122. N 13. [9]) DZm. 209. G 13 - 18. [10]) DZ. 180. J 2. [11]) DZ. 137. L. 26—M 3. [12]) DZm. 238. B 7. [13]) DZ. 298. T 18. [14]) Arch. Hradecký. [15]) DZ. 299. G 25. [16]) DZ. 390. O 15. [17]) DZ. 397 O 3. [18]) DZ. 33. L 4. [19]) Viz Místop. bibl. VIII 47.

TVRZE OKOLO MITROVIC.

Ves **Radič** rozdělovala se na Horní a Dolní. V Horním byla tvrz, ale vznikla teprve v 16. století. Ves bývala ode dávna na drobné statky rozdělena. L. 1383 odumřel statek po Vilémovi, na nějž se táhl Menhart; současně se připomíná Radim, jenž měl statek v Říkově a žil ještě l. 1406.[1]) Jako vladyka rodil se tu také Jan, farář v Arnoštovicích († 1395), jemuž patřila třetina poplužného dvoru.[2]) V potomních letech připomíná se několikráte *Hron z Radiče* (1406—1413).[3]) V Horní Radiči seděli potom *Holubové z Radiče*, zejména *Jan*, jenž před r. 1540 dvůr poplužný v Radiči Petrovi bratru prodal.[1]) Týž žil ještě l. 1559.[2]) Po něm drželi týž statek l. 1567 bratří *Jiřík* a *Václav*,[3]) ale Jiří prodal svou polovici l. 1569 *Adamovi Voračickému z Paběnic* a na *Prčici.*[4]) K l. 1573 zase se píše, že Václav prodal dvůr v Radiči Anně Šiškové z Nasevrk, ale přece ještě byl l. 1577 seděním v Radiči[5]) Již l. 1594 měl tu *Jindřich Sádlo z Vražného* jistou část.[6]) L. 1642 koupil Jarohněv, syn jeho, dvůr v Radiči od Jiříka Slepoteckého ze Sulic, kterýž jej byl koupil od Václava

[1]) DD 13 f. 74, 75; Lib. erect. V 118. [2]) DD 13 f. 89. [3]) DD 14 f. 95. Rel. tab. II 75, arch. Třeboňský.

[1]) DZ, 4. G 5. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) DZ. 88. D 7. [4]) DZ. 16. L 28. [5]) DZ. 18. A 17, Reg. kom. s. [6]) DZ. 171. B 16.

Myslika z Hyršova[1]) a l. 1645 věnoval manželce Anně Veronice Sádlové z Rohatec na tvrzi Hořejší Radiči.[2]) Týž Jarohněv prodal l. 1629 Radič *Adamovi staršímu Šiškovi z Jamolice.*[3]) L. 1659 koupen týž statek k Mitrovicům. Na statku Mitrovském připomíná se l. 1697 v Radiči tvrz stará od kamene, již téměř zbořená bez střechy.[4])

*

Ve vsi **Přestavlcích** v starých dobách tvrze nebylo; teprve v 17. st. založeno tu obydlí, jemuž se říkalo tvrz. Bylo to z části z kamene, z části roubeno.

Také v **Kvašťově** bývalo tak. Držitelé v 17. st. měli tu obydlí ze dříví sroubené, ovšem v něm »čisté pokoje, komory a jiné případnosti«. (Arch. Hradecký.)

*

U paty Cunkovského pohoří malebně leží ves **Jetřichovice** s pěkným zámkem, na jehož místě stávala tvrz. Až do 16. století byly tu tři statky, ve 14. století snad i více. Z vladyk zdejších připomínají se l. 1394 *Václav*, 1412 *Petr Bepta* a *Bohuněk.*[5]) z nichž tento l. 1415 stížný list spečetil. Onen seděl l. 1432 v Jablonném.[6]) L. 1437 jest řeč o *Zdenkovi z Jetřichovic*[7]) a *Jindřich* odtudž byl l. 1448 ve vojště Poděbradském před Prahou.[8]) Na tvrzi seděli *Opršálové z Jetřichovic*, jichž předek Jarek ok. l. 1466 biskupu Vratislavskému opověděl.[9]) Avšak kromě nich připomínají se i jiní jako l. 1466 *Mikuláš Lukno* († l. 1482) a l. 1473 jest řeč o odumřelém statku *Jana Bebty*, který si vyprosil *Jan Mitrovský z Nemyšle.*[10]) Část tato snad patřila potom k Mitrovicům. Na počátku 16. století patřila část k Borotínu, dvůr a část vsi s třemi vesničkami v okolí patřily Jetřichovským z Hroznic a na tvrzi seděli Opršalové. *Jindřich Opršal* prodal tvrz Jetřichovice před r. 1540 a znova ji vložil l. 1542 *Petrovi Mitrovskému z Nemyšle*, jenž od bratří za díl obdržel (1539) tu část, která podle našeho domnění k Mitrovicům patřila.[11]) Petr držel týž statek ještě 1571[12]) a zemřel nějaký rok potom. Synové po něm byli l. 1575 *Bohuslav, Jiřík, Václav, Litvin, Karel, Vilém* a *Burjan*[13]) Z těch Vilém seděl na Jetřichovicích ještě l. 1589. Syn jeho *Petr* sice byl účasten povstání l. 1618, ale přece si statek Jetřichovice udržel; do novot po r. 1620 vpravil se dobře a stal se kr. radou a úředníkem při dskách zemských. Syn jeho *Vilém Jindřich* přikoupil l. 1660 Vrchotice, býval hejtmanem kraje Vltavského a zemřel l. 1682, dne 24. září. Z jeho synů byl jeden *Václav* jezovitou a zemřel l. 1688 v Olomouci, druhý *Jan František* byl od r. 1668 kajetánem a jako takový jmenoval se P. Bonifác, třetí Leopold František při smrti otcově nezletilý zemřel l. 1690[14]) Všechny ty díly přišly na nejmladšího syna *Frant. Sezimu.* Týž přikoupil Dol. Radič, byl v l. 1709—1711 místopísařem, od r. 1712 místosudím a králov. radou († 1720, 5. dubna). Skrze úřady upadl do dluhů, takže po jeho smrti statek v dražbě prodán (1721). Koupila jej vdova a druhá manželka zemřelého *Marie Eleonora* roz. hrab. *Clary.*[1]) Skrze ni dostaly se pak Jetřichovice do rodu Oprštorpů.[2])

*

Ves **Vrchotice** leží v jihovýchodním úhlu Sedlecké kotliny. Na místě tvrze stojí dvůr František, ale zbylo tu z ní několik světnic posud obydlených a hrubá čtverhranatou vížkou ozdobená věž, z nížto jest půvabná vyhlídka do Sedleckého údolí.[3]) Z rodu *Vrchotů z Vrchotic* známe prvního *Bohunka*, jenž byl l. 1373—1383 spolupatronem ve Střezmíři a l. 1391 v Prčici.[4]) Kromě toho je znám z několika prodejů dědin.[5]) L. 1397 byl již mrtev a Jitka vdova obdarovala proto kostely v Újezdě a Sedlci platy na záduši své a svého muže.[6]) Jeho synem snad byl *Jan Vrchota*, jenž se čte v l. 1406—1409 mezi patrony kostela Střezmířského a l. 1409 byl zápisným držitelem hradu a panství Lomnického.[7]) L. 1415 spečetil stížný list ke sboru Kostnickému.[8]) Rod jeho nabyl později Janovic, které se odtud nazývaly Vrchotovými; l. 1443 držel je *Bohuněk Vrchota.*

V držení Vrchotic následovali po nich *Vrchotičti z Loutkova* a to předek jich *Adam*, jehož r. 1457 poprve jako pána Vrchotického čteme.[9]) L. 1472 tu seděl po něm *Otik*[10]) a l. 1520 *Zikmund*[11]). Tento zemřel prý l. 1540 (snad 1530) přikoupiv Uhřice.

Synové jeho byli *Mikuláš* a *Ctibor*, z nichž onen se již l. 1531 seděním na Vrchoticích nazývá.[12]) L. 1545 si oba zboží Vrchotické ve dsky zemské vložili.[13]) Zůstali oba v nedílu, neb Mikuláš na prosbu Ctiborovu od něho dílu nežádal.[14]) L. 1577 byli již oba mrtvi. Tehdá se dělili Ctiborovi synové *Mikuláš, Burjan, Jan* a *Jindřich*, z nichž první byl pánem na Vrchoticích, druhý na Vřesné, třetí na Žďáře a čtvrtý byl na Libenicích.[15]) Zemřel před r. 1596 zůstaviv syny *Ctibora, Hynka, Zikmunda*, a *Viléma*, kteří statek Vrchotice udržeti nemohli. Prodán proto *Václavovi Bechyni z Lažan* l. 1596.[16]) Ještě téhož léta dal Václav Vrchotice za díl synu svému *Abrahamovi*,[17]) jenž tu ještě l. 1603 seděl.[18]) Neznámým způsobem dostaly se Vrchotice potom *Rackovi Lažanskému z Bukové* a když tento velice se zadlužil, ujal je *Šebestian Lažanský* a prodal l. 1613 skrze Ferd. Rudolfa syna svého zletilého, *Maximilianovi Velemyskému z Velemyšlovsi* a na Mitrovicích.[19]) Vrchotice patřily odtud k Mitrovicům. Za té doby tvrz zpustla. Ačkoliv se l. 1629 pustou nazývá, přece okolo l. 1638 ještě viděti bylo, jak byla od spodku z kamene vystavěna a svršek roubený[20]) L. 1659 prodal ji *Humprecht Jan Černín z Chudenic Vilémovi Jindřichovi Mitrovskému z Nemyšle*[21]) a od té doby patřila k Jetřichovicům. Okolo l. 1700 část tvrze zbořena, příkopy zarovnány a nový dvůr vyzdvižen.[22])

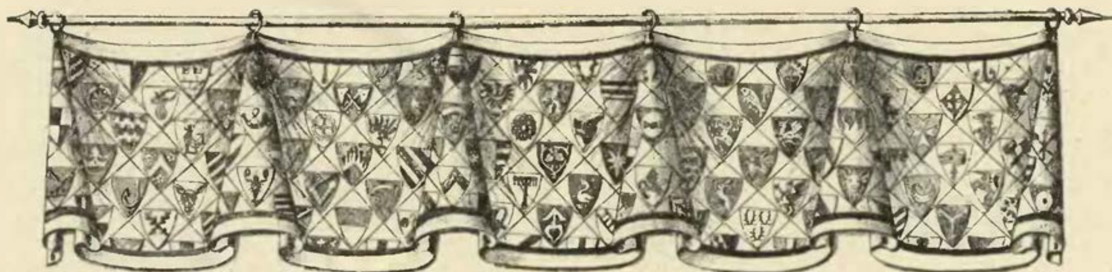
---

[1]) DZ. 185. O 15. [2]) DZ. 137 J 22. [3]) DZ. 143. J 28. [4]) DZ. 33. L 16. Srov. Vlasákovu Místop. bibl. I díl. [5]) Rel. tab. I 554, II 112. [6]) Arch. Č. III 189, 503. [7]) DD 15 f. 170. [8]) ČČ M. 1827, 3, 79. [9]) Arch. kapit. Vratislavské. [10]) DD 16 f. 149, 17 f. 132. [11]) DZ. 1 D 19. Viz Místop. bibl. VIII 57, 58. [12]) Arch. Třeboňský a Hradecký. DZ. 60 C 16. [13]) DZ m. 100. K 3. [14]) Vlasák v Místop. bibl. VIII 59, DZ. 116 G 26, L 5, 117 B 11, B 13, D 4.

[1]) DZ. 496 K 21. [2]) Potomní držitelé jsou dopodrobna v Místop. bibl. VIII. 60. [3]) Místop. bibl. VIII 67. [4]) Lib. conf. [5]) Rel. tab. I 499. 527, 538. [6]) Lib. erect. XII 177, 201. L 1403 přip. se Jindřich Šindel z Vrchotic (DD 14 f. 181). [7]) Lib. conf. Lib. erect. X 101. [8]) Arch. Č. III 189. [9]) DD 16 f. 134, Paproc. o st. ryt. 186. [10]) Dlužní knihy v Třeboni. [11]) Reg. kom. soudu. [12]) Arch. Třeboňský. [13]) DZ. 250. H 30. [14]) DZ. 17. D 13. [15]) DZ. 19, M 17. [16]) DZ. 171. D 5. [17]) DZ. 127. D 22. [18]) VUSp. 1898 I 85. [19]) DZ. 186. D 20, 188. K 8. [20]) Arch. Hradecký. [21]) DZ. 312 N 9. [22]) Místop. bibl. VIII 67

Rytba na dveřním kování v zámku v Nových Mitrovicích.

OBŘISTVÍ TVRZ.

Na severní straně vesnice Obřiství nad samým Labem vypíná se zámek, střízlivé stavení dvě poschodí vysoké a do čtverhranu k jižní straně otevřeného založené, do r. 1820 skladiště uměleckých pokladův. Vystavěl jej v l. 1824—1826 podmaršálek Koller, zbořiv zámek, který tu před tím stával. Podle starého obrazu, kterýž kreslil A. Pařízek r. 1796, bylo to stavení úhledné, v jehož rohu stála vysoká, čtverhranná věž, končitou střechou krytá.[1])

Nejstarší držitel Obřiství z konce 13. st. byl *Jan z Obřiství*,[2]) avšak současně žil i *Matouš*, jenž před r. 1305 zemřel, zůstaviv vdovu Markétu a syny *Petra* a *Olkmara*, kteří t. r. mlýn a role v Břežanech prodali.[3]) Po Petrovi zůstal syn *Matouš starší* a po Olkmarovi synové *Matouš mladší Olkmar* a *Smil*. Onen prodal r. 1344 statek svůj ve Klech klášteru pod Mělníkem, tito pak asi v týž čas zboží Jarpické klášteru Roudnickému.[4]) V potomních dobách vládl tu *Jan*, jenž v l. 1371—1386 faráře do Obřiství a Libiše podával. L. 1388 založil oltář sv. Kateřiny v Obřiství a l. 1390 učinil almužnu klášteru pod Mělníkem. Žil ještě l. 1398, avšak zemřel nedlouho potom, zůstaviv vdovu Markétu, která teprve okolo l. 1415 zemřela.[5]) Synové jeho byli *Jan* a *Smil*, z nichž onen se již od r. 1386 vyskytuje, jsa tehdá s otcem patronem v Libiši, oba pak bratři od r. 1410 Obřistvím nedílně vládli. Jan se vyskytuje v l. 1420 jako pán na Brodcích v Boleslavsku i jde z toho najevo, že Obřiství prodal.

Koupil je tehda *Ludvík lékárník* z Prahy obyčejně řečený Lois apatykář a to asi nedlouho před r. 1419. Po něm následoval syn jeho *Jan Anděl*.[6]) Tu pak se stalo, že se Anděl zavedl, aneb že jiná toho příčina, že se totiž Obřiství po smlouvě mezi Janem ze Smiřic a *Mikulášem z Lobkovic* učiněné dostalo tomuto. Po smrti Mikulášově († 1462) následovali synové jeho. Napřed spravoval statky *Jan* nejstarší a ten vyplatil l. 1465 dluh, kterýž byl na Obřiství zapsán.[7]) Teprve když Jaroslav jeden z bratří zemřel, ostatní tři se rozdělili (1490). Při tom dostal Jan mimo část hradu a panství Hasišteina také Obřiství tvrz, dvůr a ves ještě dvě vesnice.[8]) Statek ten držel do smrti († 1517) a po něm jej měl syn *Jaroslav*, jenž l. 1529 zemřel. Pak ujali týž statek synové *Jindřich* a *Šebestian*, kteří jej drželi napřed společně, ale později Jindřich sám.[9]) Týž prodal l. 1542 Obřiství *Vilému Kamýtskému ze Lstiboře*.[10]) Když tento zemřel dělili se ok. l. 1566 synové jeho *Albrecht* a *Jan* tak, že onen vzal Obřiství a tento Žernoseky.[11]) Albrecht zemřel l. 1585 odkázav statek Obřiství manželce své *Kateřině Kamýtské z Lukonos*.[12]) Po této dědila vnučka její *Kateřina Berkovna* (dcera Zdislava Berky a Marie Kamýtské), která byla vdána za *Mikuláše Sekerka z Sedčic*. Tento stav se pánem na Obřiství držel je do smrti. Zemřel ok. l. 1590 a poručníci mladého jeho syna Mikuláše prodali Obřiství (1591) *Karlovi Častovci Myškovi ze Žlunic*.[13]) Když Karel zemřel, prodali poručníci statek Obřiství *Mandaléně Myškové ze Sulevic*, která byla poručnicí sirotků i Karla i n. Jindřicha Myšky a statek k ruce Jana syna Jindřichova koupila.[14]) Jak se zdá l. 1615 Mandaléna odstoupila, neb následoval po ní dotčený Jan, ale nedlouho potom dostal se statek v držení dcer Mandaleniných, totiž *Barbory* vdané za Jana Habarta Kostomlatského ze Vřesovic a *Johanky* od r. 1617 manželky *Šťastného Václava Pětipeského z Chyš*. Onen se nazýval ve sbírkách l. 1645 také pánem na Obřiství.[15]) Dotčené sestry se l. 1648 o pozůstalost matčinu dělily tak, že na jeden díl daly statek Obřiství a na druhý 16798 kop míš. hotových peněz.[16]) Jak

---

[1]) Heber Burgen V 237. Soupis Mělnicka. [2]) ČČM. 1890 str. 290. [3]) Paprocký o st. rvt. 221. [4]) Arch. gub. Emler Urbáře 15. [5]) Lib. conf. Rel. tab. I 581, DD 14. f. 59, 15. f. 58. Lib. erect. IV 394, XII 50. [6]) Rel. tab. I 135. [7]) DD 16 f. 88. [8]) Rel. tab. II 443. [9]) Reg. kom. s. [10]) DZ. 1. H 22. [11]) DZ. 15. N 10. [12]) DZ. 22. M 22. M 12. [13]) DZ. 167. N 26. [14]) DZ. 178. E 6. [15]) Rozvrž. sbirek 4. [16]) Arch. DZ.

se zdá nešlo to tak, jak si myslily, a proto prodaly několik neděl potom statek Obřistevský Šťastnému Václavovi.[1]) Tomuto statek ten l. 1621 zabrán a prodán l. 1623 *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina.*[2]) Obřiství zůstalo potom po leta v držení rodu Lobkovského. Při tom tvrz, které se nyní zámek říkalo, hynula. L. 1638 se o témž zámku psalo, že jest na díle vystaven, avšak nedostaven a oprava jeho na zdech, protože se různo sypají, i na přikrytí velikého nákladu potřebuje. Nějaký mudrc napsal l. 1655, že by se neměl zámek klásti za zámek nýbrž jen za tvrz, an nemá takového tvaru, který se sice při zámku nacházeti má, neb stavení jest na upadení a skrze dvě podlahy jsou trámy shnilé.[3]) Obřiství tehdá prodáno. Koupil je *Jan v. Goes*, ale prodal je l. 1666 *Ferdinandovi Vilémovi Slavatovi z Chlumu.*[4]) Obřiství zůstalo pak v držení rodu Slavatovského až do vymření mužských dědicův. Pak do r. 1803 panství jen děděno. Při rozbytování Slavatovského dědictví dostalo se Obřiství Marii Karolině Slavatové vdané Trautmansdorfové, skrze dceru její do rodu hrabat Clary, kteří je do r. 1803 drželi. Z posledních držitelův jistě jest nejznamenitější *František* svob. p. *z Koller*, udatný vojín, ale také milovník umění. Vystavěv znova zámek umístnil v něm velkou svou sbírku, která několik světnic zabírala. Když pán l. 1826 zemřel, zůstala sbírka v Obřiství do r. 1830. Větší část dostala se pak do Berlína a ostatek tuším v Praze rozvlečen.[5])

Zámek v Obřiství r. 1796.

[1]) DZ. 192, A 23. [2]) Bílek, Děje konf [3]) Arch. Roudnický. [4]) DZ. 317. E 22. [5]) Heber, Burgen V 237 Pam. arch. I 111.

TVRZE V OKOLÍ OBŘISTVÍ.

Zdali staré **Horňatky** zrovna na tom místě stály, kde jest nynější ves, není nám známo. Když l. 1572 stalo se ohledání pusté vsi Horňatek, ukázáno od lidí místo, kde ves byla; také ukazováno místo, kde tvrz bývala a bylo ještě zdi její znáti.[1]) Ves stála již ve 13. století a patřila Vítovi děkanu Pražskému († 1271), jenž tu popluží k oltáři sv. Michala v kostele Pražském daroval.[2]) Ves byla pak majetkem Pražské kapitoly, dostala se pak do zástavy světských lidí. V 15. století seděli tu *Hornatečtí z Dobročovic* a ti snad zdejší tvrz vyzdvihli. Jak již řečeno byla ves v 16. st. pustá.

*

Libiš U Štěpánova přívozu jest staré tvrziště, jest to bezpochyby to místo, které slove na zámku a nepatrný pahrbek. Zdá se, že tu byla tvrz pánů *Libišských.* Ves sloula prvotně Ljubiš (mateno i s Libuší) a tak se psal l. 1323 *Protiva.*[3]) Později se vyskytují na vsi rozličné statky. Část s kostelem drželi l. 1357 bratři Jan a Diviš l. 1364 a 1365 vladyky ze Zahoří

[1]) DZ. 60 H 12. [2]) Font. r. Boh. II 322 [3]) Tab. vet. č. 363.

a od r. 1371 poroučeli tu vladyky z Obřiství.[1]) To snad byli i páni tvrze. Jinou část držel l. 1367 a 1368 *Ješek Rotův*[2]) V l. 1369—1407 připomíná se *Bohuněk*, jenž se psal i z Libiše i z Bezna, l. 1374 *Marek* a 1377 *Kuneš.*[3]) *Zdeněk Lála z Libiše* a Frycek farář na Louži v Praze byli bratří.[4]) L. 1388 drželi jednu část Ješek a druhou Ctibor.[5]) Statek po Ješkovi držel *Zdeněk Běškovec z Jirné* a po něm vdova Anna se synem Oldřichem.[6]) Když Oldřich l. 1114 zemřel, zůstala Anna v držení statku a vladyka Ctibor v držení věna mateře své, vdovy po Ješkovi[7]) Žil tehdá i *Ctibor Čepec z Libiše*, jenž byl pánem v l. 1403—1404 na Jenšteině, 1408 na Maštově, 1411—1414 na Vinařicích a 1427 na Nepomyšli a Šiřemi. Rozdělení trvalo i v 16. století. ale nikde není zmínka o tvrzi.

*

Městečko nyní **Klomín** řečené jižně od Mělníka v nejstarších zápisech nazývá se Chlumínem, později také Kluminem. Bývala tu tvrz odedávna. Městečko

[1]) Lib. conf. [2]) Borový, Lib. erect. I. 63, 69. [3]) Tamže 86 Lib. conf. Arch kapit., Tadra A. J. I 212. [4]) Tadra A. J. II 85. [5]) Rel. tab. I 516. [6]) Rel. tab. II 65. [7]) DD 15 f. 45, 325.

náleželo *Mikuláši Velflovici* z Prahy, jenž žil v l. 1310–1332. Týž měl syny *Jakuba*, který zemřel před otcem, a *Velflina*. Onen měl syny *Jakuba*, *Matěje* a *Jana*, tento *Mikuláše* a *Hanzu*. Mikuláš a Hanza drželi po dědu dům s věží v Praze. Po smrti Mikuláše (tuším staršího), který měl naposled Chlumín sám, smluvili se Jakub a Matěj se vdovou Kunou tak, že ujali za svůj díl Chlumín tvrz s městečkem a Kuně ponechali Zátvor a Semilkovice.[1]) Když se pak dotčení tři bratří dělili, dostal Matěj Chlumín, Joklín plat tudíž a Jan, jenž byl knězem, Letňany. Joklín učinil l. 1344 poručenství o statku svém a odkázal plat svůj k založení nového oltáře v Pražském kostele sv. Havla, jehož podací rodu ode dávna náleželo.[2]) Zemřel nedlouho potom (před r. 1347). Aby se Matěj břemena platu zbavil, koupil od bratra (jenž byl naposled farářem ve Vinoři a l 1360 zemřel) Letňany a na ně dotčený plat převedl.[3]) Matěj podával v l. 1370 a 1375 faráře do Chlumína,[4]) obdaroval l. 1375 zdejší kostel a l. 1376 častořečený plat z Letňan převedl zase na Chlumín[5]) a beze všeho závazku *Hanuši Špiglovi z Milčic* radě a rentmistru č. komory.[6]) Tento prodal Klumín l. 1563 a jeho nástupce *Daniel Špigl z Roglavice* prodal jej l. 1566 Přibíkovi Sekerkovi z Sedčic.[7]) Dosud na tom statku sídla nebylo, ale buď Přibík neb synové jeho vystavěli nový dvůr na místě pusté Lhoty a při něm sídlo. Statek ten se dostal pak za díl *Mikuláši Sekerkovi z Sedčic*, jenž jej držel do smrti a po smrti prodala jej vdova Kateřina (1590) *Rebece Vřesovcové z Renšperka* [8]) Tato prodala již l. 1592 Lhotu a nechala si Chlumín samotný s dvěma vesnicemi. Zemřela brzo potom. Dědicem stal se manžel její *Jetřich ze Vřesovic*, jenž l. 1599 zemřel.[9]) L. 1395 daroval kostelu zdejšímu dva masné krámy v městečku a vrbiny na Kří [10]) Jak se zdá zemřel nedlouho potom odkázav Chlumín strýci svému *Janovi Dubcovi z Dubče*. jenž sem již l. 1398 faráře podával. Zboží Chlumínské prodal l. 1405 *klášteru Břevnovskemu*, jenž tehdá nepříležité statky prodával, ale aby mohl zaplatiti, vypůjčil si Diviš opat 150 kop od Matěje faráře.[11]) Skrze tu věc městečko Chlumín s 30 lány a okolními vesnicemi l. 1406 do urbáře klášterního vepsáno.[12])

Král Zikmund zapsal Chlumín s některými vesnicemi (1420) *Václavovi* (*Myškovi*) *z Hrádku*.[12]) Potomní změny jsou málo známy. Víme že l. 1476 *Samuel z Hrádku*, Chlumín držel[14]) a že *Janovi z Šelnberka* a Johance z Krajku manželce jeho 500 kop na Chlumíně od krále připsáno.[15]) Dědicem jich byl *Kunrát z Krajku*, jenž ok. l. 1500 městečko Chlumín obci *Většího města Pražského* prodal.[16]) Když se Staré a Nové město l. 1529 o své státky dělilo, dostal se Chlumín Starému městu, jemuž také l. 1531 majestátem potvrzen.[17]) Za posledních dob se na tvrzi nebydlelo, pročež zpustla a příkopův se za Pražské vlády užívalo jako rybníka.

L. 1547 propadli Staroměšští své statky. Král Ferdinand I. zastavil Chlumín l. 1548 Anně z Biskupic manželce *Adama Lva z Rožmitála*,[1]) ale vyplatil jej zase a prodal l. 1555 již dědičně. Manželé ti vystavěli si po odprodání Lhoty novou tvrz v Chlumíně, bezpochyby tam, kde dřevní stávala. Po Jetřichovi dědil strýc jeho *Jaroslav Kyšperský z Vřesovic*, jenž také brzo potom zemřel. Zůstali po něm synové Kašpar, Jakub, Jan, Bořivoj a Kryštof.[2]) Z těch ujal Chlumín *Jan Bořivoj*, jenž jej zůstavil dcerám svým Anně Johance, Maří Majdaléně a Alžbětě Polyxeně.[3]) Když Sasové do země vpadli, přišel s nimi Alexander Kaplíř ze Sulevic, ujal se bývalých svých statků a též Chlumínu, vybíral daně pro nepřítele a statek zavedl.[4]) Sestry podržely Klomín do r. 1543, kdež jej prodaly *Jiřímu Kašparovi Kapliři ze Sulevic*.[5]) Tento zemřel l. 1644 odkázav Chlumín *Anně Lidmile Bukovanské z Bukovan*. Tato se vdala pak za *Kašpara Zdenka Kaplíře*, jemuž umírajíc (†1646) Chlumín poručila.[6]) Od něho se dostal Chlumín *Marii Alžbětě z Kounic* roz. kněžně frydlantské, po kteréž děti dědily. Nejstarší její syn *Arnošt František* ujav Chlumín prodal jej (1675) *Janovi Evanovi Údrckému z Údrče*.[7]) V rodině Údrckých zůstal Chlumín až do r. 1726, dostal se pak do rodu Sasko-Lauenburského a po něm s jinými statky knížecímu rodu Bavorskému. L. 1763 koupen k Jeviněvsi. A zámek snad již brzo po r. 1726 zanikl.

*

Nedaleko Chlumína jest ves **Zátvor**, jež byla l. 1275 statkem kněze *Šalomouna*, vikáře biskupova.[8]) Jak již při Chlumínu řečeno ponechán jest Zátvor Kuně vdově po Mikuláši Velfovici.[9]) L. 1417 seděl tu Daněk, jenž měnil role své s farskými rolemi Chvatěrubskými [10]) Později vyskytuje se Zátvor jako majetek *kláštera sv. Ambrože Pražské kapitoly* (snad jen z části). Císař Zikmund zastavil ji (1437) *Janovi z Černína* L. 1499 držena ves ta k Přemyšlení.[11]) Kapitola prodala před r. 1540 pustou tvrz Zátvora *Zikmundovi Chvatěrubskému z Lestkova*.[12]) Od té doby patřila tato část ke Chvatěrubům. Jiná část patřila do r. 1547 Petrovi Malovci, pak mu zabrána a prodána l. 1520 *Dorotě z Řehnic*.[13]) Na té seděl l. 1560 *Jan Tetour z Tetova* maje tu novou tvrz. Buď on aneb jestli již nežil poručník jeho dětí postoupil tvrze Zátvora před r. 1570 *Jindřichovi Saskovi z Vacovic*, ale vklad ve dsky stal se teprve l. 1577, když se Jindřich zase k prodeji chystal.[14]) Od něho vložen (1578) statek Zátvorský *Václavovi* mladšímu *Bedřichovskému z Lomné*.[15]) Týž věnoval na Zátvoře (1581) manželce své Julianě Bedřichovské z Tamfeldu, ale zakoupiv se v Hrnčířích prodal Zátvor l. 1584 *Jindřichovi Čechočovskému z Čechočovic*.[16]) Od tohoto koupila *Rebeka Vřesovcova z Renšperka* statek Zátvorský[17]) a připojila jej napřed ke Lhotě a pak ke Chlumínu.

1) Tomek DP. I 295. Tadra, Summa Gerhardi. [2]) Reg. IV 565. [3]) Borový Lib. erect. II 135. [4]) Lib. conf [5]) Borový, Erect. I 102, II 128. [6]) DZ. 12. C 3, Pam. arch. X 473. [7]) DZ. 14 M 10, 58. D 30. [8]) DZ. 25. D 23. [9]) DZ. 128. Q 2. [10]) Lib. erect. XII 141. [11]) Lib. erect, VII 18, 62. [12]) Emler Urbáře 177. [13]) Rkps. Gersdorfské knihovny v Budišíně. [14]) Arch. Č. IV 314. [15]) Rkps. Gersdorfský. [16]) DZ. 42. F 21. [17]) Rkps. Gersdorf. Kopiář arch. gub.

[1]) DZ. 85. F 23 [2]) DZ. 176. E 28 [3]) Arch. zemský [4]) Bílek, Děje konf. [5]) DZ. 310. C 15. [6]) DZ. 112 B 8, C 37. [7]) DZ 113. N 34, 391. L 11. [8]) Reg. II 399 [9]) Tadra, Summa Gerh. n. 119 [10]) Lib. erect. X 87. [11]) Rkps. Vídeňský. Arch Č. VI 579. [12]) DZ 8 J 15. Je dosti možná, že byl dvojí Zátvor. V l. 1565 a 1568 připomíná se ves pustá Zátvor blízko Chvatěrub ležící, tedy v ty časy, kde v Zátvoře (druhém?) byl statek později s tvrzí a ves, z níž jediný osedlý ke Chvatěrubům patříval. [13]) Pam. arch. X 477. [14]) Arch. býv. dvorský. [15]) DZ. 89. C 2, reg. k. s. [16]) DZ. 20. A 23. [17]) DZ. 21. F 21, 22. D 17. [18]) DZ. 167. K 23.

JANOVICE HRAD.

Nedaleko Otic leží Janovice zvané Vrchotovy, v nichž se nacházel hrad nevelký, z něhož vznikl nynější zámek. Posud má způsobu starého sídla, nehledí-li se k moderním přílepkům. Na místě bývalého předhradí jsou novověká stavení; téhož původu jest i brána vystavěná v got. slohu. Staré jen jsou erby pěkného renesančního díla. Na levém stavení jsou erby Ferdinanda Frant. z Vrtby († 1712) a manželky jeho Kateřiny Konstancie Račkovovny z Mirovic († 1684) s příslušnými nápisy v latině. Nad dotčenou branou jsou erby Vladislava Vratislava z Mitrovic a Anny Vratislavové roz. Netvorské z Břízy z r. 1618, které nejsou v žádném spojení s dějinami Janovic a bezpochyby sem z Nalžovic převezeny. Za tím jest prostranný dvůr.

Zámek jest posud zavřen příkopy, ovšem již mělkými. Dříve nadržovány vodou z blízkého rybníka a spouštíval se na ně zvodilý most. Když pak tento odstraněn, vystavěn l. 1704 kamenný most. Stavení zámku zavírající nevelký trojhranatý dvůr skládá se ze dvou oddělení; jedno jest o dvou poschodích, druhé jest zevnčí o jednom poschodí, uvnitř o přízemí, neb dvůr má sklon k západu. Zadní část k východu obrácená jest ve svých hlavních zdech stará a proto také jednoduchá. Roh její jihozápadní jest bezpochyby spodek staré věže. Přední část, v níž jest vchod, vyzdvižena ke konci 16. stol. V 18. stol. obdržela všechna stavení úpravu své doby, která v 19. století nahrazena přímėsky got. slohu. Také vnitřek podržel namnoze úpravu, kterou obdržel zámek l. 1766 skrze Arnošta Františka z Vrtby. V zámku nachází se drahně předmětů umělecké ceny[1]) Nejvíce památek jest, jak se zdá, po pánech z Vrtby. Od nich snad jsou obrazy pocházející z rozvěracího oltáře z první polovice 16. stol. Památná jest podobizna Sezimy z Vrtby s německým nápisem. Přísná jeho tvář bezpochyby byla příčinou následující pověsti Na jiném obraze vyobrazena jest sličná panna v drahém rouše perlami skvostně ozdobeném, avšak řetězem spoutaná. Povídá se, že to byla dcera Sezimova, která v zámku Janovském za živa zazděna. Posud se to místo ukazuje pod podlahou jedné světnice klenuté, jež bezpochyby bývalo skrýší k ukrývání drahocenných věcí. Také jsou tu vyobrazeni Barbora z Martinic manželka Sezimova, synové Sezimovi a Rudolfa z Talmberka. V zámku jsou také památky po Markvartech z Hrádku, velký jich vývod na plátně malovaný a podobizna Václava Arnošta (1723) jako děd. korouhevníka rytířského stavu.

Půdorys zámku v Janovicích.

K zámku přistavěna jest kaple sv. Jana Nep. z 18. st. pocházející.[2])

Po Janovicích nazýval se panský rod, který byl stejného původu s pány z Kolovrat. Předek jich první známý *Kunrát* (1234—1254) psal se již l. 1243 po Janovicích[3]) a byl purkrabí Zvíkovským. Syn jeho *Purkart* (1243—1295) byl napřed purkrabí Zvíkovským (1260), pak Práchenským, v l. 1270—1276 byl král. hejtmanem, napřed ve Štyrsku a pak Hor. Rakousích. Za krále Václava byl napřed nejv. hofmistrem a před

[1]) Viz Soupis okr. Sedlčanského 37. [2]) Soupis, Místop. bibl. I 40. [3]) Reg. II 122 C.

smrtí nejv. purkrabí. *Zdík*, který seděl 1295 na soudu zemském, byl bezpochyby jeho syn.[1]) Ve 14. století žili bratří *Jenčík* (1336—1343), *Vavřinec* (1341), *Herbart* (1336—1356), *Pešek* (1336—1371) a *Purkart* (1336 mnich v Milevsku). Z těch byl Herbart držitelem Janovic, které se nazývají za něho městečkem[2]) a potom dlouho se nazývají *Herbartovými Janovici*. Jak se zdá, došlo později k rozdělení Janovic mezi syny Herbartovými a Peškovými. Jeden ze synův onoho byl *Pavel*, jenž byl doktorem bohosloví, arcijáhnem a kanovníkem Pražským († r. 1383). Po jeho smrti bratr jeho *Herbart*, jenž byl kanovníkem Mělnickým, založil oltář sv. Vácslava v kostele Janovském, jejž nadal dědinami v okolí, zejména i městištěm pod hradem Janovským.[3])

Později byly celé Janovice v držení synův Peškových. Nacházíme totiž syny jeho jako kollatory kostela zdejšího, a to 1391 *Purkarta* († 1397), 1398—1402 syna jeho *Purkarta* a v r. 1406—1408 *Jetřicha*, 1409 *Jana*, syny Peškovy.[4]) Z pozdějších zápisův jde na jevo, že páni Janovští Janovice prodali a toliko si podrželi podací kostelní snad proto, že tu mívali svůj pohřeb. Podací to až ke sklonku 15. st. drženo ke hradu Chlumci. Zdá se tedy, že kollatorové od r. 1406 jmenovaní byli jen v držení kostela. Janovský hrad byl asi v ty časy v držení *Alberta ze Šternberka* a z Konopiště. Viděti jest to odtud, že se Albert s Anežkou vdovou (snad po Purkartovi) o věno její na hradě a dvoře soudil. Na zemském soudě l. 1407 nalezeno, že má Anežka zůstati v držení věna, dokud by svého stavu nezměnila, pakli by změnila, že má náležeti Albertovi.[5]) Tudíž se i zdá, že *Bořivoj z Lochovic*, jenž se nazývá l. 1409 seděním na Janovicích, tyto Janovice držel.[6]) Ovšem co se týče kostelních věcí, řídili je l. 1413 Petr a l. 1417 Purkart, synové Purkartovi.

Nějaký čas následovali potom *Vrchotové z Vrchotic*, po nichž se Janovice nazývají Vrchotovými. První z nich *Bohuněk* připomíná se l. 1433 jako držitel Janovic; přidržoval se tehdá Táborské strany,[7]) avšak žil ještě l. 1443.[8]) V držení Janovic následoval po něm *Štěpán*, tuším jeho syn, jehož nacházíme l. 1453 mezi válečníky, kteří Jiříkovi Poděbradskému proti Sasům pomáhali; též jej nacházíme mezi těmi, kteří ok. l. 1466 opověděli obci Vratislavské.[9]) Usadiv se později na Chotýšanech, nechal Janovic *Oldřichovi* bratru, jenž se od r. 1470 v soukromých bězích připomíná.[10]) Žil ještě l. 1489.[11]) Oba bratří píšíce se po staročeském způsobu z Janovic, měli l. 1474 zajímavou při s Janem Jencem z Janovic, který jim v tom odpíral. Soud komorní vypověděl mezi nimi, že Vrchotové se mají psáti »z Vrchotic« a chtějí-li »seděním na Janovicích«.[12]) Od r. 1510 připomíná se Jan Vrchota jako pán Janovský.[13]) Týž měl l. 1528 zajímavou při.

Podací kostelní v Janovicích náleželo až do r. 1474 ke hradu Chlumci, ale potom zvláště prodáno a dostalo se ok. l. 1520 v držení Jana Koutského z Koutův. Za té doby žádal si Vrchota s osadou jakéhosi Havla za faráře, ale na toho přišly na jevo takové věci, které knězi řádnému křesťanskému nenáleží. Koutský jej nechtěl na faru dáti, tak že se Havel prý kněžství vzdával a chtěl býti řemeslníkem. V Janovicích pak kněze nebylo a lidé nesli obtížnost, nemohouce křtu a jiných věcí ke správě křesťanské docházeti. Z té příčiny obeslal Vrchota Koutského do komorního soudu, vině jej, že kněze, kterého si zjednají, nechce na faru pustiti, a to pro své užitky, aby mohl bráti důchody toho záduší. Vrchota pak líčil tu věc tak, že nehledí zisku svého podlé světa, ale toho hledá podlé pořadu dobrého křesťanského, aby se lidé při též faře tak, jak na dobré křesťany náleží, drželi a zachovávali. Na soudu nalezeno, že byl Koutský práv, že neřádného kněze na faru nepustil, ale že jest povinen, kdyby osadní požádali, jim řádného kněze na tu faru podati.[14]) Jan Vrchota byl své rodiny poslední.

L. 1532 patřily Janovice *Vilémovi Osečanskému z Osečan*[15]) Již po roce následoval po něm *Předbor z Radešína*.[16]) K Janovicům patřila tehdá také poprava. Jeden čas (před r. 1535) spatřili poddaní Jana Radimského pána Neustupovského jakéhosi Vítka, poddaného Burjana Otického z Otic, o němž se domýšlelo že je škůdce. Zajali jej a dali k rychtáři na právo. Předbor učinil o tom oznámení krajským hejtmanům a dvěma pánům a ustanovil den, kdy má býti na Vítka puštěno útrpné právo. Uslyšev o tom Burjan, poslal tři sousedy Otické do Janovic, a ti se dožadovali Předbora, aby jim dopustil s Vítkem mluviti. On řekl, že dobře a oni: ›Ráčíte-li koho s námi poslati?‹ On že půjde sám s nimi. Řekli Vítkovi: »Že tento pondělí má býti na tobě pán Neustupovský s katem, aby nám pravdu pověděl radše, nežli katu.« A ptali se ho, že by ukradl bránu jednomu člověku z Srbic. On, že vinen není. Druhé, že měl býti na p. Břízského člověku nočně, když ho vybili. On, že nebyl. Že zlaté falešné ukradl, se přiznal. Potom prosil Burjan Předbora, aby nepouštěl naň práva útrpného, aby jej vydal, a jestli by chtěl Neustupovský jej z čeho viniti, že by chtěl jemu od něho spravedlivě učiniti, aneb i před úřadem postaviti. Odpověděl Předbor, že toho učiniti nemůže beze strany druhé, která žádala, aby vydán nebyl, a že má psaní od obou hejtmanův a dvou pánů, kteří na soudu sedají, jestli prokáže Neustupovský, že jest ten jistý Vítek psanec, aby naň právo puštěno bylo a to mu změniti nemožné, by sám král psal.

Když v určitý den Vítek katovi v ruce dán, připuštěni též konšelé Otičtí, aby věděli, dělal-li nějaké zlé věci, čili nedělal. Když jej kat čtyřikrát stáhl na žebříce a pálen byl z rozkazu Neustupovského,

---

[1]) Rel tab. I 4. [2]) Tadra Canc. Arn. 36. [3]) Borový Lib. erect. II 244. [4]) Lib. conf. [5]) Rel tab I 87. [6]) Lib. erect. VIII 73. [7]) Arch. Č. III 508. [8]) DD 61 str. 315. [9]) Arch. Drážďanský a města Vratislavě. [10]) DD 16 cf. 147 [11]) Rel. tab. II 436. [12]) Arch. Č. IV 278. [13]) Reg. kom. soudu. [14]) Reg. 2 J. k. s. II A 14. [15]) Reg. 5 F, hejtm. D 14. [16]) Tamže E 4.

tedy nic nevyznal, než ty věci: Že ukradl tele, sedm zlatých falešných v Sedlčanech, jakés žito obřezával a v Praze váček, »a víc, milí páni, nevím, co praviti, by mě měli na prach spáliti.« Potom mluvil z poručení konšel Jan Pleskač Otický k hejtmanům, že toho trápení dosti má, že slyšíte, že neví co praviti. Řekli hejtmané, že tomu nevědí co učiniti, že jich věc není, že jest věc pana Neustupovského. Tehdy řekl Neustupovský: Mohu z něho udělati, co chci, že psanec nemá žádného práva užíti, mohu jej třebas na prach dáti spáliti. Potom jej spustili s žebříku i vedli jej do stodoly, a tam jej kázal Neustupovský vsaditi do kozla a kázal jej táhnouti tenkou oprátkou, že více křičel než když byl pálen. Pak jej pověsili u oplotně neb v zátyni a visel tu hlavou dolů. Pak šli všichni od něho pryč, jedinký kat s pacholkem svým tam ostal a písař krevní z Tábora, jenž byl trápení přítomen a vše zapisoval, a pacholek Neustupovského. Potom šel písař k panu Neustupovskému a ten přišel a byl tu hodnou chvíli. Tu byl Vítek rozvázán a měl jen ruce svázané. Tu četli pak ještě některé otázky krom čtyř dotčených, řkouce i Vítkovi, aby se k nim znal. A on nevelmi pochotně se k nim znal a písař ho k tomu nutil, aby se k nim přiznával, řka: Smíš-li k sobě přijíti tyto všecky věci? A on pomlčev řekl: Smím. »A smíš-li na to umříti?« A on řekl, co je spravedlivého.[1])

Předbor žil ještě l. 1538 na Janovicích. Zemřel nedlouho potom, zůstaviv z manželky Krystyny z Vrchovišť syna *Adama* a několik dcer. Tyto s bratrem prodaly otcovské a mateřské zboží Janovice a připojené zboží Martinické asi ok. l. 1540 *Janovi staršímu z Říčan.*[2]) Tento kupoval a prodával rozličná zboží v okolí až do r. 1560. Synové jeho z prvního manželství s Dorotou z Klinšteina († l. 1542) drželi Hořovice. Janovice dědil po něm *Vlachyně* syn z druhého manželství. Seděl tu l. 1574, když pečetí svou ztvrdil obdarování Maršovských[3]) a l. 1579 věnoval na Janovicích manželce své Lidmile z Radešína.[4]) Janovice držel až asi do r. 1589 a prodal je pak *Hynkovi z Roupova*, ale i ten je brzo potom prodal. L. 1603 vloženy ve dsky *Janovi z Vrtby* na Červeném Hrádku.[5])

Mezi *Janem z Vrtby* a syny jeho *Sezimou* a *Janem Hroznatou* učiněno bylo r. 1609 porovnání, jímž otec ještě za živobytí svého za díl dal Sezimovi zámek Vrchotovy Janovice s městečkem, ves s podacím kostelním a vsí, mladšímu synu Janovi Hroznatovi dána tvrz Jindřichovice v Klatovsku. Sezima zdědil po smrti matčině i otcově r. 1616 také Červený hrádek, kdežto byl sám r. 1578 ponejprv světla božího spatřil, přikoupil z konfiskace Voračice, Beztahov, Otice, Kosovou horu, Vojkov a j. Uživ opatrně nepokojův osudných r. 1618—1620, byl za prokázanou věrnost od císaře Ferdinanda II. 26. prosince 1624 do stavu hraběcího povýšen, zastával potom čestné a důležité úřady. Bohat statkem i důstojenstvím zemřel Sezima v sedmdesátém roce věku svého dne 6. března 1648. První manželku měl Judyt Španovskou z Lisova, druhou Barboru Eusebii dceru známého Jaroslava z Martinic, jenž měl zase dceru Sezimovu Alžbětu za druhou manželku, takže sobě obapolně zeti i švakry byli. Barbora Eusebia provdala se r. 1650 po druhé za Krystyána Viléma markrabí Braniborského. Čtyři synové Sezimovi rozdělili se dne 21. dubna 1657 o bohaté dědictví otcovské tím způsobem, že druhý syn *Ferdinand František* obdržel Otice a Janovice se všemi statky přikoupenými. Od těch dob sdílely Janovice a Otice stejné držitele. Za vlády rodu Vrtbovského vystavěn jest r. 1704 kamenný most místo původního zdvíhacího mostu; Arnošt Frant. z Vrtby dal pokoje zámecké r. 1766 podlé tehdá panujícího vkusu zříditi. V 18. století totiž vrchnost Otická v Janovicích bydlívala.

Náhrobník Mikuláše z Říčan v kostele sv. Martina v Janovicích.

[1]) Reg. kom. s. svědomí žlutá. [2]) DZ. 8. L. 4—5. [3]) Orig. v Maršovicích [4]) DZ. 20. L. 5 [5]) DZ. 131. N 14, DZm. 236 M 10, titulář.

TVRZE V OKOLÍ JANOVIC.

Ves **Voračice** (stč. Oračice) leží v osadě Janovské; jest v ní dvůr a bývala tu také tvrz, po níž není ani památky. První nám známý vladyka jest *Mikuláš* (1370), jenž se nepohodl s Janovským farářem.[1]) Zemřel asi l. 1398 nemaje dědicův. Současně (1381—1392) žil *Otík*, jenž byl r. 1398 též mrtev, zůstaviv dceru Lidmilu.[2]) *Bernart z Voračic* sloužil l. 1408 pánům z Wallsee vojensky.[3])

V potomní době nabyli Voračic vladyky z Paběnic a psávali se odtud *Voračickými z Paběnic*. Je-li vývod Paprockého správný, byli by se tam dostali již před l. 1410.[4]) Paměti nás v té příčině opouštějí a znám jest z nich první *Jan z Paběnic* od l. 1510 pán na Voračicích.[5]) Týž byl výborný hospodář, vyženil Polanku a získal nové statky. Přečkav syna Mikuláše vzdal l. 1550 zpupné své statky (a snad i zápisný) synům svým[6]) a zemřel l. 1553. Synové se asi l. 1557 podělili; Václav dostal Vožici, *Petr* Voračice, Bezmíř a Božkovice, Adam Prčici a Burjan dům v Prčici a vesnice; synům Mikulášovým ponechána Polanka.[7])

Petr učinil l. 1561 své poručenství. Nejstaršího syna Jana poslal do Francie, kdež l. 1672 v bouři Pařížské divotvorným způsobem při živobytí zanechán. Druhý syn Mikuláš byl také později v cizině. Synové Jan, Václav, Burjan, Lipolt a Vojtěch prodali l. 1583 všechen svůj díl Drslavovi Byšickému z Byšic.[8]) Potomní posloupnost nelze z pamětí řádně provésti. L. 1603 byl *Kryštof Vojkovský z Milhostic* pánem na Voračicích,[9]) ale l. 1619 patřily tvrz, dvůr a ves Voračice k statku Beztahovskému a s ním koupeny l. 1613 ke statkům Vrtbovským. Proč se píše *Vilém Lev z Říčan* l. 1626 sed. na Voračicích,[10]) neumíme udati; snad jemu, jenž byl po r. 1623 pánem na Beztahově, zastaveny.

Z bývalého života na tvrzi dodáváme: Když bylo jednou (asi l. 1577) několik pánů v pospolitém sezení na Voračicích, přijel tam také Bohuslav Mitrovský z Nemyšle, okazoval na kabátě krev a pravil, že jest to pana Jindřicha Ojíře (z Vácovic a na Smilkově) krev. Tu se ptal jeden z pánův, který jest druhému křiv. A Bohuslav pověděl, že neví, že se to pojednou stalo a že měl pan Ojíř skleničku vína před sebou a že se zeptal pan Drachovský: »Pane Ojíři! komu ji dáte?« a on řekl: »této duši,« i rozlil rukou víno s tou sklenicí na stůl a stříklo na Šťastného Řišnického. Řišnický měv skleničku jinou uhodil pana Ojíře nad oko, že měl tři šrámy. A pak zase přišel k jakémus kordu cizímu, dobyl ho a chtěl uhoditi na Šťastného, ale já a Jindřich Vrchotický chytili jsme ho a nedali jsme mu.[1])!

*

Ves **Mrvice** leží nedaleko Janovic a byla l. 1318 sídlem Mackovým.[2]) Ve 14. a 15. století tu stávala tvrz. Na ní seděl v l. 1380—1388 *Zbyněk z Mrvic*,[3]) jenž v kostele Janovském nový oltář založil a l. 1384 odúmrti v Božkovicích dosáhl.[4]) Synové jeho byli *Mikuláš*, *Bohuněk* a *Vilém*. Nejmladší odděliv se seděl v l. 1403 až 1413 na Hrašticích.[5]) Mikuláš držel tvrz, dvůr a ves Mrvice, též Božkovice a jiné vesnice z polovice, což vše prodal l. 1414 bratru Bohunkovi a usadil se na Netvořicích.[6]) Bohuněk zapsal ok. l. 1410 plat klášteru Benešovskému,[7]) učinil l. 1414 poručenství o svých dětech a prodal l. 1417 část svého zboží.[8]) O potomních osudech Mrvic se nám zpráv nedostává. Část vesnice patřila l. 1444 ke Krchlebům a l. 1454 provolávána odúmrť po Bohunkovi, ale jen v Božkovicích, odkudž lze znáti, že Mrvice prodal.[9]) Mezi tím tvrz zdejší zanikla. Ves patřila l. 1545 k Oticům, odprodána l. 1585 ke Kosové Hoře[10]) a připojena později k Janovicům.

*

Nedaleko Janovic jest ves **Podolí**, v níž se tvrz až do 17. st. udržela. Ve vsi měl nějaký statek Ondřej, jenž před r. 1398 zemřel.[11]) Od prostředku 15. st. seděla tu větev Dvořeckých, která se nazývala *Podolskými z Olbramovic*. Řada jich začíná se *Přechem*, jenž l. 1443 Podolí držel a ještě l. 1470 žil.[12]) Synové jeho byli *Jan* (1473—1506), *Mikuláš* (1473—1497), *Heřman* (1473) a *Václav* (1473—1518). Který z nich Podolí držel, není známo. Václav měl Semtín, který po něm l. 1524 jeho strýc Vilém držel.[13]) Na Podolí seděl od počátku 16. stol. *Přech mladší*, jenž před r. 1523 zemřel, zůstaviv vdovu Kateřinu z Ostromeče.[14]) Na Semtíně následoval po Vilémovi ok. l. 1541 *Adam*. Týž se vyskytuje od r. 1549 také v držení Podolí, na němž seděl ještě l. 1570.[15]) Synové jeho byli *Václav*, *Vilém*, *Mikuláš*, *Kryštof* a *Bohuslav*. Václav jako nejstarší ujal Podolí, jehož pánem se l. 1574 nazýval;[16]) l. 1587 oddědil bratra Viléma penězi;[17]) jak se porovnal s ostatními, není známo. *Markéta Dvořecká z Dubanova*, která l. 1603 Podolí spravovala, byla bezpochyby vdovou po něm[18]) a *Adam Dvořecký*, jenž tu později seděl, synem. Týž prodal l. 1616 tvrz, dvůr a ves Podolí *Sezimovi z Vrtby*,[19]) jenž je k Janovicům připojil.

---

[1]) Tadra A. J. I 41, 48. [2]) DD 13, f. 128, Arch. Český 21, str 13?, 397. [3]) Notizenblatt 1852, J 8. [4]) O st. ryt. 30. Není možná, aby po Janovi (1490) následovali do r. 1553 syn, vnuk a pravnuk. [5]) Reg. k. s. [6]) DZ. 85 J 13. [7]) Následuje z dějin týchž statkův. [8]) DZ. 14. B 1. 65. G 29. [9]) VUSp 1898, I 6. [10]) Arch. gub.

[1]) Reg. 15 G. k. f. 219. [2]) Tab. vet. 275, 303. [3]) Lib conf. DD 13, f. 97, 129. [4]) DD 13, f 75. [5]) Lib. conf. [6]) Rel. tab. II 107, 109. [7]) Lib. erect. XIII a. 186. [8]) Lib. erect. XI 144. [9]) Arch. gub. DD 16, f. 126. [10]) DZ. 22. M. 17. [11]) DD 14, f. 92. [12]) DD 25 f. 212, Arch. Třeboňský. [13]) Reg. kom. soudu. Arch. Hradecký a Třeboňský. [14]) Reg. kom. soudu. [15]) Arch. města Otic, DZ. 60. G 14. [16]) Arch. městečka Maršovic, DZm. 235. E 19. [17]) Dsky zemské. [18]) V. U. Sp. 1898, I 86 [19]) 189. N 4.

Chvatěruby podle kresby Chalupovy ve »Světozoru« 1874.

CHVATĚRUBY TVRZ.

a strmém břehu Vltavy leží kostelní ves Chvatěruby. Na konci vesnice jest bývalý zámek na tvrzišti, které od ostatní roviny příkopem odděleno bývalo. Z bývalého zámeckého stavení, které v 17. století stavěno a nedokončeno bylo, stojí zříceniny a část jest pod střechou, kromě toho zachovaly se hradby ze starší tvrze.

Ves Chvatěruby stála již l. 1222. Tehdá se po ní psal *Rydkéř*.[1]) L. 1316 připomíná se nějaký Jakub.[2]) Držitelé hradu, jak se mu říkalo, byli l. 1366 a 1371 *Jakeš Bolkův*, měšťan Pražský.[3]) Později tu seděl *Vilém Zajíc z Hazemburka*, jenž držel l. 1403 ves Veltrusy od kláštera Dokzanského. Po něm následoval bratr jeho *Oldřich*, jenž l. 1407 se Zdenkem mistrem křižovníkův se smluvil o hranice Vltavy mezi Chvatěruby a Kralupy.[4]) Týž držel Chvatěruby ještě l. 1412 maje úmysl je prodati aneb s klášterem Dokzanským za Veltrusy vyměniti.[5]) Později seděl tu *Jindřich Forach*, který přijal *Václava Baštského z Lerojid* na spolek; oba byli proto (1436) patrony zdejšího kostela[6]) a seděli tu také l. 1437. Baštský držel Chvatěruby ještě l. 1446 a po něm následoval *Jan* tuším syn, jenž byl l. 1452 na sněmu při volbě správce.[7]) Po nějakém čase dostaly se Chvatěruby zase pánům *z Hazemburka*, zejména Janovi a Oldřichovi bratřím. Poněvadž se ti koruně protivovali, kázal král Jiří tvrz jich Chvatěruby obehnati. Když padla Roudnice a začato s obléháním Chvatěrub, vzdala se posádka.[8]) Brzo po dobytí zastavil král (1467, 28 září) Chvatěruby *Oldřichovi Bradáči* úředníku mince na Kutné hoře, jenž l. 1472 práva svého *Většímu městu Pražskému* postoupil.[9]) Ale král daroval l. 1469 Chvatěruby *Řehořovi s Hausburka* věrnému svému pomocníku a obhájci[10]) a to tuším dědičně.

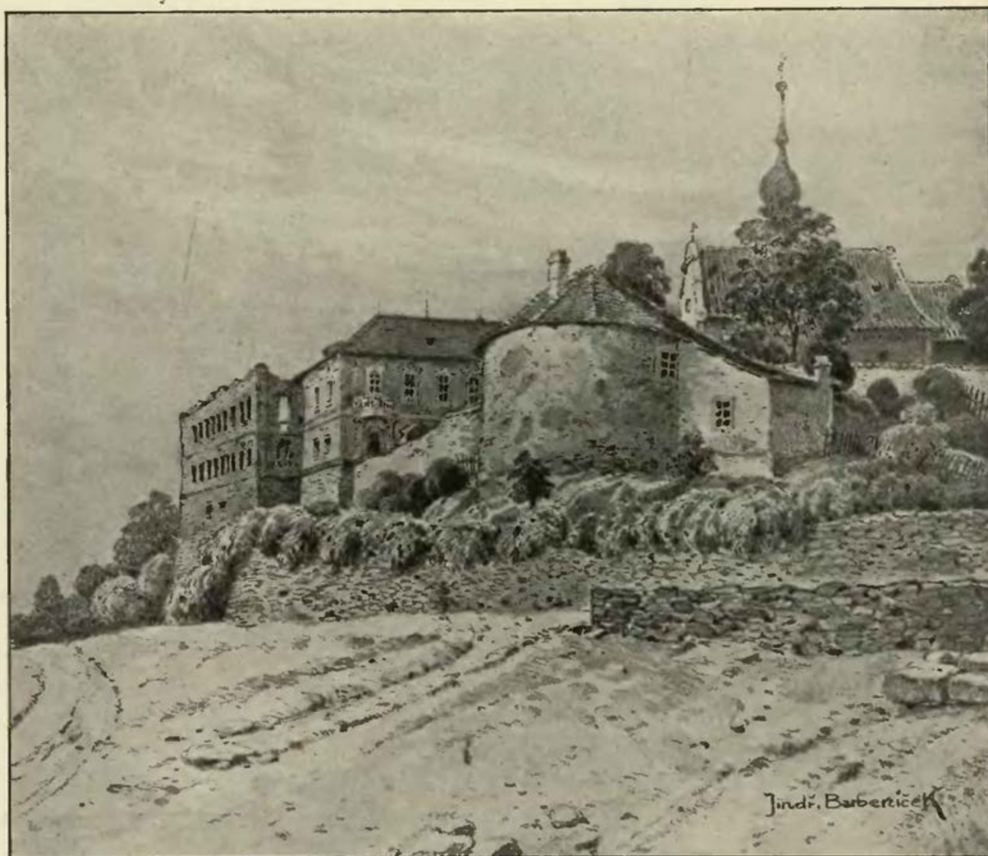
Řehoř mohl tedy Chvatěruby od zápisního držitele vyplatiti a podržeti. Proč k tomu nedošlo, není známo. Měltě sice úmysl takový a chtěl život svůj dokonati na Chvatěrubech, ale poněvadž tupil nového krále Vladislava a Poláky, vypověděn z Prahy a nedopřáno mu ani na Chvatěrubech zůstati; ano zdá se, že Pražané schválně na se převedli zápis Chvatěrub, aby mu v tom brániti mohli.[11]) Avšak l. 1474, když Pražané peněz potřebovali, zastavili Chvatěruby *Jindřichovi Šanovcovi*.[12])

Nějaký čas potom usadili se tu *Chvatěrubští z Lestkova*. K jich rodu snad již náležel *Jakub*, jenž l. 1505 Chvatěruby držel.[13]) Od r. 1524[14]) připomíná se *Zikmund Chvatěrubský z Lestkova*, jenž si l. 1544 hrad

---

1) Heber III 229. Reg. I 308. 2) Tab. vet. 55. 3) Lib. conf. visit. 4) Arch. křižovnický. 5) Arch. Č. III 484, Pelzel, Wenzel II 565. 6) Lib. conf. Rel. tab. II 183. 7) Arch. Č. II 310, III 534. 8) Palacký IV 2, 382. 9) Rkps. Gerštorfské kn. v Budišíně. 10) Rkps. Lobkovské knihovny. 11) Palacký V. 1. 39—40. 12) Nejstarši kniha Pražská. 13) Arch. Č. VI. 321. 14) Knihy Lounské.

Chvatěruby s vesnicemi v obnovené dsky zemské vložil.[1]) Zikmund žil ještě l. 1555, avšak brzo potom zemřel. Dědici jeho stali se *Jan, Václav, Jiřík, Adam, Albrecht a Oldřich* bratří *Kunšové z Lukovec*. Tito dva poslední ujali hrad Chvatěruby (1561) splativše ostatní.[2]) Když se l. 1565 rozdělili, vzal Albrecht Chvatěruby a Oldřich dvůr Kozomín s vesnicemi.[3]) Albrecht nepodržev Chvatěrub dlouho prodal je l. 1567 *Janovi z Valdšteina* na Hrádku.[4]) Tento umění milovný pán neměl zalíbení na starém hradě a vystavěl na jeho části nové stavení v oblíbeném tehdá slohu. Zemřel l. 1576. Vdova Mandaléna z Vartemberka spravovala statky db let synův svých Adama a Karla. L. 1581 potřebujíc peněz zastavila statek Chvatěrubský i se statkem Kozomínským l. 1571 přikoupeným *Janu Jetřichovi starš. ze Žerotína* do 9 let. Při tom si vymínila dvě světnice a dvě komory v novém zámku, když by kdy jela na Lovosice a tu přes noc a podlé potřeby i déle zůstati chtěla a v starém zámku dva sklepy ke schování některých svých věcí, též nový sklep

Chvatěruby od západu

vinný, kdyby si někdy z Lovosic vína přivézti dala.[5]) Mladí páni dosedše let prodali Chvatěruby l. 1590 *Jindřichovi, Jiříkovi a Ladslavovi* bratřím Zejdlicům ze *Šenfelda*, kteří si je od Kryštofa st. z Lobkovic nástupce Žerotínova vyplatili.[6]) Ladslav ujav je později sám a postoupiv bratru Kozomín za díl, prodal Chvatěruby l. 1605 *Vilémovi Trmalovi z Toušic.*[7]) Po něm zdědil Chvatěruby *Václav*, jenž v Praze se dvěma trubači jezdíval.[8]) Týž prodal l. 1616 zámek Chvatěruby *Alžbětě Lobkovské z Lobkovic* a na Klecanech.[9]) Po ní zdědila je dcera *Anna* hrab. *z Fyrštemberka* roz. *z Lobkovic* a držela k nim Klecany a Bašť. Všechny ty tři statky zapsala l. 1637 *Benigně Kateřině z Lobkovic* strýni své.[10]) I potom zůstaly Chvatěruby v držení rodu Lobkovského. Po Benigně následoval *Kryštof Ferdinand* syn její († 1658). Některý rok potom stal se pánem Chvatěrub *Jan* hr. *z Rotálu* († 1675), po němž dědili strýcové jeho *Jan Kryštof* a *Julius Vilém.*[11])

[1]) DZ. 250 G 24. [2]) Reg. kom. soudu. DZ. 14. D 19. [3]) DZ. 57. L. 18. [4]) DZ. 16. E 23. Vklad l. 1568 hned po novém roce. [5]) DZ. 65. J 21. [6]) DZ. 167 L. 18. [7]) DZ. 181. F 5. [8]) Reg. kom. soudu. [9]) DZ. 138. G 3. [10]) DZ. 146, C 23, [11]) DZ. 116. A 17.

Později držela Chvatěruby *Anna Markéta Kostomlatská z Vřesovic*, napřed vdaná Vratislavová a od r. 1685 manželka *Kryštofa Karla Vořačického z Paběnic*. To nuto umírajíc († 1699) statek svůj odkázala.[1]) V držení Vořačických zůstaly Chvatěruby až do r. 1828. Za tu celou dobu od r. 1616 se tu málokdy bydlívalo a není tedy divu, že zámek i nový docela zpustl.

K těmto dějinám přikládáme pravdivý příběh:

R. 1616 po vánocích přijeli někteří páni a rytíři k Jindřichovi Jiříkovi Zejdlicovi ze Šenfeldu na Kozomín před večerem, mezi něž se také Vilém z Údrče sed. v Postřižíně najíti dal. Při posedění dála se zmínka o střelbě. Tu Vilém hrubě se tužil a mnoho o střelbě vypravoval, řka, že má také dobrou ručnici a že s pány na druhý den střileti chce, očkoliv budou chtíti. I zůstali na tom. Nazejtří přišel Vilém opět na Kozomín k obědu, a když bylo po obědě, pobídli se vespolek páni do střelby. Tu se Ernfryd z Berbistorfu ptal řka: Páni, po čem budeme střileti? A Vilém se ozval a pravil, každou ránu třebas po dvou dukátích, avšak snesli se na tom, aby střileli každou ránu po jedné kopě míš., a to od ruky, k čemuž (totiž střílení od ruky) Vilém povoliti nechtěl, nýbrž kopu svou, kterouž již byl vsadil, zase k sobě vzal, ačkoliv Zejdlic říkal, že se dobrý střelec tu pozná, když se od ruky střílí. Jiní páni, totiž Markvart Věžník, Chroustenský, Ernfryd a bratr jeho Rudolf přece spolu střílcli. Mezitím Vilém chodě od jednoho k druhému jim se vysmíval, všelijak jim zdůrky dával a překážku činil a dosti nezpůsobná slova vypouštěl. V tom Rudolf k oknu, ze kteréhož stříleli, s svou ručnicí přistoupil a již k terči mířil, tu Vilém přikročiv k němu s svou ručnicí jemu ve střílení překážel. I řekl Rudolf: »Medle prosím tě, nepřekážej nám, když s námi sázeti a střileti nechceš.« Jemuž zase Vilém řekl: »Nejsi ty ani žádný tu ani čert z pekla tak mocen, aby mi rozkazoval.« A tu již si služebníci šeptali, ten pan Vilém Údrcký, jak sobě počíná, bude míti od něho kaňku. V tom, když se Vilém k Ernfrydovi obrátil, tento jej napomínal řka: »Medle, pane Údrcký, dej sobě pokoj, že jest toho broukání až příliš; važ sobě toho místa, věz, kdyby bylo kde jinde, žeť bychom toho tobě nesnesli a netrpěli.« Tu hned Vilém jemu po třikráte pod nos šňupal řka: »Co se domníváš, sakr. huncvute, že se koho bojím a poď s. h. dolů.« Jednou, po druhé a po třetí řeč svou opakoval, až mu pan Ernfryd řekl: „Jdi jen napřed a já za tebou půjdu, jenom nekřič.« Tu Vilém napřed šel a zastaviv se u dveří ve světnici, na Ernfryda, aby šel, prstem kýval a po té napřed dolů na dvůr sešel a na Ernfryda čekal. Tu šel Ernfryd do druhého pokoje, který pánům ukázán byl, a vzav rapír dolů na dvůr sešel. Tu Vilém ihned braň svou napřed a nejprve dobyl a pošvu z něho odhodil a k Ernfrydovi pravil: »Podiž sakram. huntcvute! braň se!« A hned na Ernfryda bodl a sekal jej v ruku levou ranil a okrvavil. Ernfryd mohl mu škoditi, však na napomenutí Markvarta Věžníka jeho ušetřoval, neb se mu mohl platně odměniti za tu ránu, že by více chleba nebyl jedl. V tom potýkání řekl Ernfrydovi bratr jeho Rudolf po vlasku »para, para«, po čemž se Vilém k němu obrátil řka: »Co ty, sakr. huncfute, pravíš para? Poď i ty.« Tu hned se mu Rudolf postavil, ale Údrcký ho napomínal řka: „Počkej, ať sobě oddechnu!« Tehdy Rudolf dobrou chvíli čekal, až sobě pooddechl a potom se potkli. Rudolf protivníku svému hned první ranou šlichtu přes tvář udělal, tak že zpátkem ustoupal křiče: »Počkej, hrome, už nemohu, to jsi mi redlich a náležitě udělal; přisahám pánu Bohu, žeť se zejtra pomstím.«[2])

[1]) DZ. 271. O 22—24. [2]) Reg. kom. s. svěd. 1590—1642 f. 70.

KLECANY TVRZ.

V Klecanech byla tvrz bezpochyby na místě nynějšího zámku. Po vsi psal se (1316) *Mladcň*.[1]) Statek s kostelem prodal l. 1332 Ditlin Glaser *Bohuslavovi Olbramovici* z Prahy. Tento vzdal l. 1357 *Šimonovi* synu svému statek nad Klecany.[2]) Tento měl l. 1367 celý statek, vzal odpuštění od Prahy a jako rytíř držel též Roztoky. Sám v l. 1367—1371 podával faráře do Klecan[3]) Podacími pány po něm byli l. 1383 pánové *Jan z Klecan*[4]) a 1386 *Rynart Pražan*. Již tehdá připomíná se tu tvrz.[5])

Jan z Klecan z rodu pánů Škvoreckých připomíná se od r. 1391 jako patron kostela sv. Mikuláše v St. m. Pražském,[6]) neměl však celou ves, protože část vybývala a část patřila ke král. kapli Všech Svatých.[7]) Na tvrzi pak vázl plat ještě r. 1421. Do té doby byl pánem tu *Mikuláš Gewicer* (t. j. z Jevíčka), jenž odběhl od Prahy, pročež statek jeho zabrán a darován Martinovi vačkáři a Jírovi kramáři, ale když *Mikulášek* syn Mikulášův přijat od Pražan na milost (1432), navrácen mu statek Klecanský.[8]) Než po několika dnech vydal Mikulášek Klecany *Jankovi od Stříbrné hvězdy* jinak z *Kunvaldu*, jenž měl pak o to spory

[1]) Tab. vet. 71, 73. [2]) Reg. III 754, Arch. Český 26 str. 401. Tu i o nápravě. [3]) Teige, Zákl. I 1, 288. Lib. conf. [4]) Lib. conf. V tišť. vydání vynecháno. [5]) Lib. vis. [6]) Lib. conf. [7]) Rel. tab. I 476, Hammerschmied, MS. Strahov. [8]) Arch. Český XXVI 401, XXVIII 673.

s Katruší vdovou Mikulášovou, čemuž se stal pokoj l. 1434, když Janek druhý syn Mikulášův a Katruše Jankovi a Anně Kbelské práva svého postoupili.[1]) Získav pak Jan (1438) práva Anny tchyně své,[2]) založil l. 1441 oltář sv. Tomáše v kostele sv. Michala v Praze, jejž nadal platy na Klecanech a Vtelně.[3])

Odtud se nám po kolik let nedostává pamětí o Klecanech. Koupil je asi l. 1507 *Zikmund Hromada z Boršic* od *Petra Pašinky z Trojanovic*, jenž l. 1507 uprosil na králi Vladislavovi, že povýšil ves Klecany na městečko a je řemesly a trhy obdaroval.[4]) Týž Zikmund držel Klecany ještě l. 1520[5]) a l. 1533 *Jan* jeho syn. Týž nechal pannu Marjanu dceru svou u mateře své na Novém městě Pražském, ale Jan Švík Hostivařský z Kostelce vyloudil ji a chtěl ji proti vůli otcově sobě nepořádně v manželství uvésti. Protože tak učinil »proti dobrému řádu a způsobu stavu rytířského«, obeslán jest (1542) od nejv. hofmistra do soudu komorního, aby to, čímž Hromadovi ublížil, k nápravě přivedl. Protože pak strany nestály, zdá se, že tato věc nějakým způsobem upokojena.[6])

Jan Hromada zapsal Klecany (1550) *Oldřichovi z Prostiboře* na Lochovicích místopísaři a *Kašparovi Zelendárovi z Prošovic*,[7]) takže měl potom každý po polovici statku, což bylo začátkem následujících nechutí a ústrkův. Neb když prodal Oldřich svou polovici »*Bryknárovi Libeňskému*«,[8]) dostal se v držení této polovice (nájmem neb jakkoliv) *Arnošt Bryknár z Brukštcina*, jenž Zelendárovi pořádně zatopil. Bylť tento povahy skoupé; Vít písař radní v Menším m. Praž. posluhoval mu v jeho potřebách zápisy a výpisy, za kterouž práci svolil Vít od něho vzíti kopy gr. č., ale ještě l. 1555 ni groše neviděl. Tehdá ještě Arnošt nebyl pánem polovice; byl tedy na tvrzi pokoj a klid v městečku rušil jen nějaký příchozí.

R. 1555 přišel Kryštof Vchynský ze Vchynic do městečka Klecan ke Krátkému a kázav sobě dva kapry vařiti, sedl s Matějem bratrem Jana, jinak Jonáka Drastského seděním v Drastech za stůl. Potom ty ryby spolu jedli a dobrou vůli měli pijíce spolu. Pak přišel mezi ně Jonák a spolehl na stůl, kdež oni dva rozprávěli o rybách a nasazení rybníčků. A týž Jonák, leže na stole, řekl svému bratru: »O čem to mluvíte, bratře?« I řekl Matěj: »Mlč ty, bratře, slyšíš to, neb se to tebe nic nedotýče.« Pak šel Jonák za druhý stůl a kázav si konvici piva dáti, vstal zase od stolu a přišed ke Vchynskému řekl: »Chceš-li ode mne, Vchynský, tu plnou píti?« On mlčel. I řekl po druhé: »Chceš-li ode mne tu plnou míti?« Tu řekl Kryštof: »Nechci s tebou píti,« k čemuž odpověděl Jonák: »Vchynský! můž-li jedno za druhé býti, když jest bylo u Holcův; víte, že jste mi také tak připíjeli.« Proto řekl mu Kryštof, aby mu pokoj dal a toho nezpomínal, bylo-li u Holců jaké připíjení. I Matěj prosil ho, aby Vchynskému pokoj dal. Ale on vždy hledaje příčinu žádal Vchynského, aby mu splnil. Tu řekl Vchynský: »Dej mi pokoj! a nedáš-li, najdu si na tobě, co bych chtěl.« — »Máš na mně hned, co chceš.« — »Nedáš-li mi pokoje, tehdyť kulku dám.« Tu chodil Jonák po světnici jednou i po druhé, i ven na dvůr, očekávaje, šel-li by za ním Kryštof ven. Když pak Kryštof vyšed sedl na kůň a pil s některými sousedy Klecanskými, přišel Jonák po dvakrát ze dvora na městečko a po třetí tam ostal, až Kryštof ven jel. Jakož pak pokojně jel ven ze vrat na městečko, šel Jonák ode zdi, vešel Kryštofovi na stezku a šel proti němu, až se o sedlo otřel. A pan Kryštof mu řekl: »Ej, Jonáku! co děláš?« V tom hned týž Jonák naň tesáku dobyl, an Kryštof nemohl ručnice za pásem dobýti, až ji spustil. I řka Jonák: »Má pěst jistější, než tvá,« udělal mu dvě rány a koně jednou ranil. Potom, když Kryštof nemaje zbraně dobyté ujížděl, běžel za ním Jonák a přece naň sekal, pobízeje jej: »Jsi-li dobrý, Vchynský, braň se a bij se se mnou.« Když pak Vchynský přijel na vršek, natáhl sobě ručnici a vrátiv se proti Jonákovi řekl: »Hle, Jonáku! co bych mohl udělati, ale nechci, mám více před sebou než ty a vznesu to na pana Kašpara, že na jeho gruntech bíti a mordovati nás chceš.« Když jel Vchynský ke Kašparovi nahoru na zámek okolo kostela, běžel Jonák za ním okolo stodoly jakési, ale Vchynský ujel přece na horu. V tom se postavil proti Jonákovi skoták Kryštofův, ale Jonák uhodil ho tesákem vrch hlavy, pak se spolu pobídli a bili se. I dával mu týž skoták lotry, až mu Jonák uťal ruku.[9])

O posvícení Klecanském l. 1550 (snad 17. srpna) v pondělí přišel Arnošt Bryknár do Klecan. Zasedl u Tomáše v městečku a byl vesel se svými přáteli. A když si sám zatancoval, řekl hospodáři: „Poď prej také k tanci.« A on, že jak živ netancoval. Ušel mu do síně, ale Arnošt za ním a bil ho pěstí. Tu vyskočila hospodyně ze síně a žádala, aby ho nedali bíti. I šel Jan Jonáš do síně a prosil pána, aby nebil, a pamatoval ho. Potom když ho přece bil, řekl Jonáš: »Pane, neračte nás bíti, však naším pánem nejste.« A on: »Co, já nejsem tvým pánem?« dal mu dvakrát pěstí a vyběhl z síně, aby něco popadl. I potkal se s nějakým člověkem, jenž měl sekeru, a když nemohl mu té sekery vydříti, kázal sobě čuby podati, protože pod ní byl tesák, i kázal sobě tesák dáti; když pak jej měl, lidé mu řekli: »Pamatujte se, pane.« A on láv řekl: »A já budu se pamatovati.« I dobyv tesáku běžel kolmo k tomu Tomáši. Jeden soused starší stál před Tomášem a dal v ten tesák rukou, až se uťal, ale přece jej srazil od téhož Tomáše. Když se ho Arnošt chybil, ťal ho v ramena. Ale jiní přespolní pacholci popadli pána za vlasy, převrhli jej a rvali. I přiběhl Jonáš, strkal těmi lidmi a pomohl pánu vstáti. Potom hnal toho Tomáše nahoru a dal ho pod most (do

[1]) Arch. Český XXVI 402, 403, XXVIII 718. [2]) Arch Český XXVI 405. [3]) Arch. bibl. Praž. [4]) Arch Český XXVIII 718, DZ. 7. H 19. [5]) Reg. kom. s. [6]) Reg. kom. s. 12 F str. 1319 [7]) DZ. 85, J 23. [8]) DZ. 12. B 28. Reg. kom. s. [9]) Reg. kom s. svědomí 1554—1557, odtud i následující.

vězení) vsaditi. Když pak se vrátil, mrštil Jonáše dvakráte tesákem, řka: »Zvyjednaný[1]) šibale! Jdi na Libeň žalovat.« Potom ho dal vsaditi rychtáři a seděl půtřetího dne.

Potyčky mezi Arnoštem a Kašparem začaly se asi v listopadu r. 1556 a to hlavně pro čeládku. Kašpar zjednal si dívku Důru, bezpochyby poddanou Arnoštovu, ale žena tohoto také o ni stála. Arnošt proto ji vsadil do vězení, kdež by ji byl málem zimou umořil, ale dva sedláci ji vyručili z vězení. Když ji nahoru přivedli, trestal (t. j. domlouval) ji Arnošt řka, kdyby ženy jeho poslouchala, u ní sloužila a Kašparovou ženou se nespravovala, že by se nebyla dostala do toho vězení a že to proto na vzdoru udělal, aby ani u jedné, ani u druhé strany nesloužila. Potom donucena, aby zůstala u Arnošta.

Nějaký den po sv. Martinu zjednal si Kašpar pacholka Mikuláše Holého, tuším poddaného Arnoštova, který také o něho stál, ač Holý nechtěl u něho sloužiti. I poslal pro rychtáře, aby jej přivedl, a tu se ho Arnošt ptal, z které příčiny nechce u něho býti. A on mlčel. Tu ho kázal do vězení vzíti a byl v tom vězení dvě neděle. Kašpar šel do Prahy k arciknížeti Ferdinandovi, tehdá vladaři, stěžovat si. Ale když od něho přinesl rozkaz, kázal Arnošt Holého přivésti a dal ho sám do tužšího vězení a pustil ho teprve, když mu slíbil čest a víru. Zamkl Kašparovi most v tvrzi a vrata ven, kde nejpilněji měli hnůj voziti na pole, tak že Kašpar stál 3 dni s koňmi v městečku. Pro oboje žaloval Kašpar též v Praze a přinesl rozkaz, aby bylo odemčeno, ale nestalo se tak. Kašpar tam přivedl konšely, aby se jimi osvědčoval; dva z nich a rychtáře poslal k Arnoštovi a přátelsky ho napomínal. Ale on jich nechtěl strpěti. Otevřel je teprve v druhé polovici prosince. Než se to stalo, musel zdi bořiti, pluhy a vozy přes zeď strkati a nové dveře a schody udělati.

Arnošt potahoval sousedy Klecanské dílu Kašparova, aby mu orali, poháněli a jiná díla dělali, ježto jeho lidé nebyli. Když lidé u Kašpara dělali, honil je z díla, avšak kázal je k senu bráti, kteréž Kašpar klidil a potom svůj dobytek pásti, mluvě, když se o jedno soudíme, abychom se o druhé také soudili. A kdež mohl, Kašparovi na protivy činil. Nechtěl-li mu někdo dělati, hrozil, že mu hlavu zbarví. Kašpar prý nedal lidem svým po gruntech Arnoštových choditi; když přece šafářka nesla vodu s dívkami na mazhauz, pověděl Arnošt: »Nechci, abyste mi tudy chodili; sházím vás dolů a jestli mi půjdete jednou přes most, žeť nohu utnu.«

Jako to vůbec bylo při poddanství, že poddaní jednoho pána stáli proti poddaným druhého a nepřáli jim. Jeden čas se stala sváda u kováře a poslal kovář dvakráte pro rychtáře, který vadící se usmířil. Když se potom stala jiná sváda, právě o tu věc, o kterou se byli smluvili, nechtěli již na rychtáři přestati. Tu rychtář udeřil jednoho z nich (poddaného Kašparova) žilou a služebník Kašparův trestal ho řka: »Proč jej tepeš?« k čemuž pověděl rychtář: »Proto, jdi ty domů, víš, kde máš býti.« On: »Proč mi rozkazuješ, však mým pánem nejsi; mám toho svobodu.« Když pak chtěl s kordem na rychtáře, chtěl mu tento kord vzíti, a když se bránil, udeřil ho rychtář žilou; potom sousedé ho chytili a když mu kord vydřeli, běžel na tvrz. I přiběhl Jan syn Kašparův a vytýkal rychtáři, proč jeho čeleď bije. A když dostal rychtář potom pohlavek, dal Janovi tesák a žílu řka: »Spravuj též sám, když mi nedáte neřádu stavovati.« Potom přiběhl i Kašpar, pral rychtáře tesákem a dal ho do vězení, kdež ho vzal na čest a víru.

Na štědrý den l. 1556 kázal Arnošt Vácslavovi čeledínovi přehraditi pavlač. Tu vyšel Kašpar s synem svým k tomu hrazení, bil a odrážel ta prkna, až lítala na Arnošta a Kašparův syn v hrdlo lži dával Arnoštovi a potrhal se naň s kordem. Arnošt, nemaje nic u sebe než sekerku, kterou vzal tomu Vácslavovi, ničím se nebránil, než jen řekl jim, kdyby si řádu a práva vážil, jistě by se na ně s kordem nepotrhal a v hrdlo lži nedával. Ale když týž den lidé Kašparovi pivo spouštěli s vozu, chodil Arnošt po parkáně s kordem a sekerou a řekl Kašparovi: „Jsi-li syn dobré mateře, bij se se mnou.« A Kašpar řekl: »Já se s tebou nechci bít, ale utepu tě právem.« Mluvil tak, nemaje u sebe ani chlebného nože.

Z toho vznikaly pře a žaloby, ale ke každé při bylo třeba řezaných cedulí, aby bylo vědomo, k čemu se obviněný zná. Arnošt poslal ke sklonku ledna r. 1557 Šimona pohůnka s cedulí řezanou ke Kašparovi. Šimon mu ji dodal v světnici na tvrzi. Kdy ji přijal, četl ji a velel, aby počkal. I čekal. Potom vstal Kašpar ze zástolí, strčil mu ji za ňadra a Šimon zase šel k svému pánu. Po druhé ji nesl ke Kašparovi a on se s ním potkal na schodech, skoro jej z schodů dolů strčil a řekl: »Jdi zas, já ji od tebe nepřijmu; nejsi ty dobrý (t. j. urozený); ať mi ji pošle po dobrých lidech. Tak pověz svému pánu.«

Když skoták Arnoštův vehnal do dvora, tehdy volové šli ke stohům a čeládka Kašparova vadila se o ten dobytek, i sháněli se po něm a honili jej ze dvora. Tu řekl Kašpar k Arnoštovi: »Že tvého nic není,« a on odpověděl: »Tak? Nebo's prvé pravdu mluvil anebo nyničky? Však's pravil, že na to spisy máme, co jest čího.« Kašpar řekl: »Tvá mátě prý byla z Žitavy, však lidé o tom vědí a má máti lepší byla než tvá a nekradl jsem tak, jako jsi ty kradl.« Když Řehoř služebník Arnoštův byl nemocen, šel si ze dvora pro višně, které koupil od selky. Jda zase, přišel k višni při Kašparově zdi a utrhl z ní dvě višně. Tu Jíra syn Kašparův běžel na něho s palicí křiče, aby višní netrhal, že jsou jejich. Běžel pro otce svého

[1]) Chtěl říci »zvyjebený«.

a otec přiběhl s tesákem a sekerou pravě, že ty višně očesal na jeho višni. I chtěl se s ním práti, ale Arnošt přihodil se k tomu a nesměl ho udeřiti, tak se to rozešlo.

Maje Kašpar nechutí až po krk, prodal asi r. 1562 svou polovici Klecan *Jiříkovi Vchynskému ze Vchynic* a na Drastech.[1]) Když pak tento nějaký rok potom zemřel, ujal Klecany (1567) syn jeho *Jaroslav* a věnoval na též polovici (1570) manželce své Kateřině z Rochova.[2]) Potom se nám nedostává pamětí a jen tolik je jisto, že *Jan Sluzský z Chlumu* měl l. 1599 a 1603 celé Klecany.[3]) Zadlužil se však tak, že synové nemohli ten statek udržeti a protož prodali l. 1607 zámek při Klecanech *Johance Myškové z Dobřenic*. Od té se dostal týž statek týmž způsobem (1615) *Radslavovi Kostomlatskému z Vřesovic* a od něho zase tak (1616) *Alžbětě Lobkovské z Lobkovic*.[4]) Tato koupila t. r. Chvatěruby a připojila k nim statek Klecanský. V rodě Lobkovském pošlosti Bílinské děděn týž statek až na *Kryštofa Ferdinanda Popela z Lobkovic*, jenž se zadlužil a prodal proto Klecany (1654) *Adamovi Matyášovi z Trautmansdorfu*. L. 1683 koupil je *Bernart Stanislav z Englsflusu* a prodal jej zase (1691) *Václavovi Vojtěchovi ze Šternberka*.[5]) Ten se také zadlužil a proto některé statky odhádány (1713) věřitelům. Byly pak od r. 1727 v držení rodu *Gallasovského* a *Klamův* k nim přijatých až do r. 1803. L. 1827 zámek vyhořel a obnoven pak v nynější prosté podobě.

Zámek, jenž vznikl ze staré tvrze, byl l. 1703 takový: Stál uprostřed dvora a byl ze dvou stran příkopem zavřen. Při zemi byl *byt hejtmanův*, totiž 2 pokoje klenuté, 2 suché sklepy a klenutá kuchyně. Podle toho bytu byl sklep podzemní na čtvero zavření s lednicí, dále komora na skládání hospodářských potřeb, vedle toho pokojíček a komora s kuchyňkou pro *písaře kancelářského*. Z druhé strany podle ambitu byl klenutý pokoj, suché sklepy, kuchyně a sklep spižírný, též marštal klenutá. V hořejším štoku neb poschodí byla prostranná *tabulnice* a při ní 4 pokoje, v nichž byly stropy na štukádu udělány a v prostřed malovány, podle pavlačí moučnice, 2 pokojíčky, komora a kuchyně, z druhé strany pak při schodech stavení nedohotovené, příčkami na tré rozdělené, jehož se užívalo na sypání obilí.[6])

[1]) DZ. 14. L 12. [2]) DZ. 17. B 29, 58, L. 4. [3]) Arch. Boleslav. VÚSp. 1893 I 38. [4]) Arch. DZ. DZ. 189. N 17, 19. [5]) DZ. 312 G 21, 401 G 13. [6]) DZ. 156 M 24.

TVRZE V OKOLÍ CHVATĚRUB.

Ves **Kozomín** patřila až do konce 16. stol. ke Chvatěrubům a tvrz tu vyzdvižena teprve ok. l. 1600, když ji *Jindřich Jiří Zejdlic z Šenfeldu* na díl obdržel. Po jeho smrti († 1620) zdědily týž statek dcery jeho *Majdalena Vtelenská* a *Markéta Berbistorfova*. Onano byvši zůstavena v držení statku, jenž měl býti konfiskován, prodala tvrz Kozomín (1628) *Janovi staršímu Vratislavovi z Mitrovic*.[1]) Tento zemřel l. 1637 a dědily po něm dcery *Barbora Kapounova* a *Kateřina Polyxena Ekrštorfova*, též děti po n. Anně Kateřině, která byla vdána za *Václava Františka z Malovic*. Dědici ti prodali Kozomín (1637) *Benigně Kateřině z Lobkovic*, jež jej připojila ke Chvatěrubům.[2]) Od té doby byl Kozomín vždy příslušenstvím nějakého statku, napřed Chlumína a pak Jeviněvsi.

*

Nynější ves **Odolka** (obecně Vodolka) v starých dobách vždy sloula *Odolena voda*. Bývala kapituly a též k arcijáhenství Pražskému. Kapitola měla v okolí pěkné hospodářství, jehož části pronajímala. Vladyčí statek tu nebýval; *Jan Maclík*, který se l. 1373 odtud psal, jsa spolupatronem v Krpech, byl tu nápravníkem.[3]) Po *Janovi Pivcovi* zdědila Bětka dcera tuto nápravu a prodala ji l. 1407 *Jindřichovi* a *Přibíkovi* bratřím. Onen se pak i l. 1408 připomíná [4]) Vítězní Pražané zabravše Odolenu vodu udělili ji asi l. 1421 *Hedvikovi mladšímu*.[5]) Císař Zikmund zastavil týž statek *Pražanům* a po rozdělení zboží městských patřila *Starému městu Pražskému* až do neblahého roku 1547. Tehdá zabrána a prodána l. 1549 *Fabianovi*, *Janovi* a *Benešovi* jinak *Přibíkovi* bratřím a strýcům *Sekerkům z Sedčic*.[1]) Od té doby patřila Odolena voda k Lobkovicům až do r. 1556. Tehdá dostala se za díl Janovi, jenž tu bezpochyby tvrz vyzdvihl.[2]) Ale poněvadž Jan později Lobkovice zdědil, zase k nim Odolena voda připojena. Konečně se dostala synům Přibíkovým a při dělení jich jednomu z nich jménem *Ladislavovi*. Ten držel Odolenu vodu a Třebošnici až do počátku vzpoury (1618), za které byl komisařem při direkci. L. 1619 byl již mrtev.[3]) Synové jeho *Bohuchval* a *Jiří Vratislav* rozdělili se pak tak, že onen dostal Odolenu vodu a tento Třebošnici. Také Bohuchval v čas vzpoury zemřel. Poněvadž l. 1622 všeho jmění odsouzen, pobrán všechen statek Odolský a prodán l. 1623 *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina*.[4]) Statek ten s Červenou Lhotou držen později k Nelahozevsi a to za *Václava* syna Polyxenina. Tento chtěje si Ctiněves od jezovitův vyměniti, postoupil jim l. 1671 statek Odolenu vodu s Červ. Lhotou.[5]) Kolej u sv. Klimenta převzala s tím statkem tvrz v Odoleně vodě někdy od kamene vystavěnou, avšak na ten čas zbořenou, z níž jen něco zdí rozvalených stálo.[6]) Po zrušení Jezovitského řádu patřila Odolena voda ke statkům napřed studijního a pak náboženského fondu, k němu připojeny také Břežany a od r. 1828 Chvatěruby.

*

[1]) Bílek, Děje konf. 930. [2]) DZ. 300. B 4. [3]) Arch. kapit. Lib. conf. [4]) Tadra Acta jud V 424, VI 331. [5]) Höfler F. r. H II 290.

[1]) Pam. arch. X 468. [2]) DZ. 52 G 30. [3]) Reg. kom. soudu. [4]) Bílk. konf. 502. [5]) DZ. 389 A 29. [6]) Urbář Liběšický (mus.). Arch. Roudnický.

Dvoje jsou **Vodochody** nepříliš daleko od sebe vzdálené; jedny u Roudnice a druhé blízko Vltavy proti Libčicům. O oněch se ví, že patřívaly k biskupství a klášteru Roudnickému, o těchto lze souditi, že v l. 999—1003 darovány klášteru Ostrovskému a od roku 1330 že patřily klášteru Zbraslavskému.[1]) Odtud nevíme o nich nic, až teprve v 16. století. Tu je také řeč o pusté tvrzi, na kteréž držitelé 15. stol. bydlívali. *Václav z Vitence* prodal (1527) Vodochody *obci města Tábora*,[2]) která je do r. 1545 držela. Tehdá je pro vzdálenost prodala *Martinovi Divišovskému z Prošovic* a Johaně manželce jeho.[3]) Martin prodal pak (l. 1556) tvrz pustou Vodochody *Janovi Dobřichovskému z Dobřichova*,[4]) tento pak nepodržev jich dlouho prodal je l. 1559 *Václavovi Sluzskému z Chlumu*.[5]) Tvrz zdejší již nikdy nebyla obnovena.

*

V **Panenských Břežanech** stávala tvrz ode dávna a bezpochyby na místě nynějšího zámku. Ves patřila ke statkům *kláštera sv. Jiří* již okolo l. 1228.[6]) V držení téhož kláštera, který tu měl ve 14. st. tvrz, zůstaly Břežany až do r. 1420. Potom zabrány od Pražan a ti tvrz a dvůr svým spolusousedům rozdali.[7]) Takto zboží od jedněch druhým prodáváno a naposled se dostalo *Václavovi Pivo ze Zhoře* a po něm Anně manželce. Tato donucena l. 1441 k tomu, že Břežan abatyši proti náhradě postoupila.[8]) Klášter zůstal odtud v držení Břežan až do svého zrušení a pak připojeny k Odoleně vodě.

*

Ves **Bořanovice** byla již ok. l. 1227 majetkem *kláštera sv. Jiří* a od něho někdy osobám světským zastavována. Jakým způsobem klášter o ni přišel, není známo. V 16. st. dostal ase moravské rodině, která se odtud psávala *Bořanovskými z Bytýšky*.[9]) Tito seděli již od r. 1451 v Praze. Bořanovským se psal již Vavřinec, jenž měl Pakoměřice od r. 1513,[10]) a tam seděli i jeho synové. Bořanovice měl l. 1576 *Jan mladší*.[11]) Zdá se, že tu tehdá tvrz vystavěna, kterou držel l. 1609 *Rudolf z Lidlova*. Týž upadl ve dluhy a pročež statek ten odhádán l. 1612 *Zdeňkovi Smolíkovi z Slavic* na Bašti.[12]) Odtud patřily Bořanovice k Bašti. Zdeněk účasten byl vzpoury a mezi tím zemřel. Bořanovice držela po něm dcera jeho *Anna*, vdaná za *Kryštofa Šťastného Slavatu z Chlumu*, ale poněvadž otec l. 1622 odsouzen dvou třetin jmění, zabrán týž statek a postoupen (1623) *klášteru sv. Jiří*, od něhož byl prý zastaven.[13]) Od té doby patřily k Břežanům.

*

Nedaleko Odoleny vody je ves **Předboj**, které se v starších dobách Příboj aneb Přeboj říkávalo. Část vsi patřila l. 1253 *křižovníkům špitálským*, jiná část 1257 kapli sv. Václava.[14]) Vít děkan († 1271) daroval zde zemi k oltáři sv. Michala v kostele Pražském.[15]) Ve 14. st. přestala tu duchovní vláda. Na Předboji vyskytují se zemané 1318 Jan a Bohuslav,[16]) 1368 Pavel z Jenšteina a 1375 Pešek z Litožnic tehdá již mrtvý.[17]) L. 1380 držel Předboj *Henslin Freiberger* Pražan. Dědila po něm vdova *Klára* a ta darovala tvrz a ves Předboj l. 1383 *klášteru sv. Ducha* v Praze. Měl sice Beneš z Choustníka nějaká práva k tomuto statku, ale klášter se s ním smluvil.[1]) Asi l. 1420 opanovali Pražané tento statek. Měl jej pak *Jan z Krajnic*, jemuž Staroměstská rada na tvrzi peníze připsala. Císař Zikmund mu Předboj l. 1437 zastavil.[2]) Jak se zdá Předboj od kláštera sv. Ducha vyplacen. Když pak týž klášter v 16. stol. zašel, připojen se vším zbožím ke *klášteru sv. Jiří*, jenž Předboj k Břežanům připojil.

*

Ve vsi **Drastu** bývala tvrz, ale ta dávno zanikla, pročež dnes sotva znáti jest, kde stávala. V listu r. 1305 připomíná se *Mladota Prosinka z Drastu* a v starých půhonech l. 1316—1318 připomíná se jako kanovník Vyšehradský s bratrem *Domaslavem*.[3]) Tento byl l. 1358 mrtev zůstaviv vdovu Vícemilu a syna *Čenka*.[4]) V druhé polovici 14. století byly ve vsi manské služebné statky a proto se mnoho vladyk zdejších připomíná[5]) Tvrz manskou držel *Ctibor Tlam* královský lovčí a prodal ji M. Janovi měšťanu Pražskému, což král l. 1385 potvrdil.[6]) V držení téže tvrze byl l. 1416 *Hanuš Frank* kuchař krále Václava, snad syn předešlého, a týž tu věnoval manželce Markétě.[7]) L. 1437 prodal s Janem synem svým tvrz Drast s dvorem *Joštovi z Kačice*, jenž také t. r. obdržel zápis na tu část Dolního Drastu, která patřila k Pražskému hradu.[8]) L. 1440 zase Jošt prodal týž statek *Janovi z Volče*, jenž na něm l. 1444 manželce Markétě věnoval.[9]) L. 1455 držel tvrz *Jan mladší z Hodějova*, jenž si vyprosil odúmrť po Joštovi a Svatbě a pak prodal tvrz Drast (1457) *Oldřichovi Chmelickému z Chmelic*.[10]) Po tomto následoval *Jiří*, tuším syn, jenž l. 1482 Markétě manželce své věnoval. L. 1480 byl již mrtev a na Drastu hospodařili čtyři poručníci.[11]) Od té doby přestávají všechny paměti o tvrzi Drastské; i o ostatních částech Drast je pamětí poskrovnu. V 16. století je řeč o manském dvoru Prušovském, na němž seděli v 15. stol. Prušové. Manský statek v Drastech držel *Jiřík starší Dlask ze Vchynic*, jenž l. 1566 zemřel.[12]) Byl to bezpochyby statek bývalé tvrze, který l. 1567 *Jaroslav* syn jeho mladší i s Klecany ujal.[13]) Statek tento jako manský ke hradu Pražskému počítán již tehdá ke statkům nejv. purkrabství.[14]) Ke konci 16. st. seděli *Pštrosové z Drast* na jednom dvoře Drastském. Byl to tuším horní dvůr, jenž se teprve l. 1624 výslovně a v držení Julišův ze Šenpachu připomíná.[15])

*

Tvrz ve **Vojkovicích** připomíná se jen jednou. Ves patřila asi od r. 1088 a ještě 1356 kostelu Vyšehradskému kromě popluží, které bylo statkem kostela na Levém Hradci.[16]) Ale nedlouho potom vyskytuje se tu potom vladyčí statek. Připomínají se l. 1337 *Hroznata* a *Ješek z Vojkovic* a v l. 1390—1395 *Januch*, snad týž jako předešlý.[17]) Od r. 1405 připomínají se bratří *Jeroným*, *Ctibor* a *Jindřich z Vojkovic*. Erb jejich byl obrácený klobouk s kytou v něm (jako klenot pp. z Lobkovic). Jeroným byl l. 1405 klerikem a držel s bratřími až do r. 1412 také podací v Bezně,[18]) l. 1413 byl již mistrem svobodných umění.[19]) Odděliv se od bratra Jindřicha, který byl l. 1418 pánem na Veclavě, poddal se asi l. 1420 s tvrzí svou ve Vojkovicích Pražanům a tak si ji udržel.[20]) Z pozdějších dob je o Vojkovicích jen tolik známo, že patřily od 16. st. ke Chvatěrubům.

*

[1]) Reg. I 36, Petr Žitavský, Emler Urbáře 310. [2]) Stará kniha Táborská. [3]) DZ. 7. G 27. [4]) DZ. 86. M 10. [5]) Arch. mus. [6]) Reg. I 336, 380. [7]) Höfler F. r. H. 288, 289, 300. [8]) Arch. Č. VII 639. [9]) CDB II 421, Reg. III 573. Tadra A. J. IV 60, Arch. bibl. Praž. [10]) DZ. 250. E 11. [11]) Reg. kom. s. [12]) DZ. 94 E 16, 136. C 10. [13]) Bílek, Děje konf. 556. [14]) Reg. I 610 II 53. [15]) Font. rer. Boh. II 322. [16]) Tab. vet. 18, 150, 283. [17]) Borový Lib. erect. I 108, IV 460.

[1]) Lib. visit. Arch. bibl. Praž. [2]) Arch. gub. Arch. Č. I. 518. [3]) Reg. II 876, Tab. vet. 69—73. [4]) Dobner, Mon. III. 370. [5]) Viz DD 18 f. 86. [6]) DD 2 str. 117. [7]) DD 61 A 22. [8]) DD 61 str. 262, Rkps. Vídeňský. [9]) DD 3 f, 159, 61 str. 328. [10]) Arch. Č. III 561, DD 5 str. 11. [11]) DD 6 str. 74, 61 str. 563. [12]) DZ. 15. O 21. [13]) DZ. 58. L 4. [14]) Arch. Třeboňský. [15]) Reg. k. s. [16]) Reg. I 77, Arch kapit. Vyšehrad. [17]) Tadra Acta jud. I 224, DD 13 f. 38. 14 f. 34. [18]) Lib. erect. VII 146. Arch. bibl. Praž. (pečeť Ctiborova 1416). [19]) DD 18 f. 52. [20]) Lib. conf. Formulář Pražský (mus.) Viz Palackého Děje IIIa 59.

Kostelní ves **Hostín** leží mezi Brandýsem a Veltrusy. V starší době tu tvrze nebylo. Hostín darován *kapitole Vyšehradské* hned po jejím založení (asi l. 1088) a darování to obnoveno (1130) knížetem Soběslavem.[1]) Již l. 1277 byl tu farní kostel, jehož podací pak proboštům náleželo.[2]) Ves l. 1320 znovu vysazena.[3]) Panství kapitoly přestalo l. 1420. Císař Zikmund zastavil Hostín (1436) *Jindřichovi z Lerojid*[4]) a od té doby zůstával v zápisném držení světských pánův. L. 1547 držel jej *Volf Bořita z Martinic* a *Petr Bechyně z Lažan* ji od něho vyplatil. Zůstala pak v držení jeho dcer až do r. 1502. Tehdá kapitola nemajíc peněz k vyplacení prodala Hostín dědičně *Štěpánovi Oškobrzskému z Oškobrh.*[5])

Oškobrzští založili ve vsi dvůr, ale ještě l. 1584, když *Jan Oškobrzský* syn Štěpánův manželce Kateřině z Klukovic věnoval, tu tvrze nebylo,[6]) ale zdá se, že Janem byla postavena. Týž totiž se psal seděním na Hostyni teprve před smrtí. Zemřel l. 1594 dne 24. prosince. Zůstaly po něm tři dcery z prvního manželství; z druhé manželky Anny z Hrušova narodil se teprve na sirobu syn *Jan Jetřich.*[7]) Týž došel asi l. 1615 let svých a ujal potom Hostín. L. 1622 mu zabrán a prodán *Polyxeně* kněžně *Lobkovské.*[8]) Odtud patřil k Nelahozevsi. Tvrz a dvůr od vojáků spálené ještě l. 1658 byly pusty.[9])

*

Ves **Přemyšleň** u Klecan ležící píše se v starých dobách obyčejně Přemyšlany, z Přemyšlan, v Přemyšlanech, v 17. st. obyčejně Přemyšlíny neb Přemyšlin. Ve 14. st. byly tu dva dvory, větší a menší, také tu míval díl klášter Břevnovský.[10]) Tvrz držel l. 1414 *Ludvík apatykář* z Prahy, a to i r. 1416 Co se pak s tvrzí potom dálo, není známo; ovšem jsou zápisy na části vsi a na platy.[11]) Snad měl tvrz na konci 15 st. *Oldřich Myška ze Žlunic*, jenž obdržel l. 1499 zápis na dvě duchovní vsi blízko ležící. Týž seděl tu ještě l. 1511,[12]) ale již r. 1512 *Jan Myška* obyčejně Přemyšlenský zvaný,[13]) tehdá asi 22 let starý. Týž slíbil prý kdysi Zdislavovi ze Žlunic, když statkem vládnouti bude, že mu dá 100 kop gr. Když Jan r. 1512 ke statku přišel, nedal Zdislavovi nic a proto jej tento pohnal do kom. soudu, veda na to svědky. Pohnaný sice dal mluviti, že se svědkové nesrovnávají a že se na to rčení nepamatuje, a jestli co řekl, že řekl za svého dětinství. Nebylo mu to nic platno, poněvadž jsa již v držení statku k tomu přiřčení se znal a odsouzen l. 1515 platiti.[14]) Dal na několik set listův vytisknouti o neřádných kněžích a ty rozdával všudy vůbec každému, kdož jenom chtěl je bráti. Zemřel l. 1522, 10. srpna a pohřben u Sv. Štěpána v Praze.[15])

Zikmund Bareš z Kamenice prodal Přemyšleň tvrz s částí vsi *Zikmundovi Hromadovi z Boršic*, a to kdysi ok. l. 1520; vklad toho obnoven l. 1545 *Janovi* synu Zikmundovu.[16]) Nedlouho potom dělala kapitula Pražská nároky na celou ves Přemyšleň zastírajíc se darováním Volfa ze Vřesovic, ale bránili tomu *Oldřich z Prostiboře* a *Kašpar Zelendar z Prošovic*, kteří statek n. Hromadův podědili, v čemž jim l. 1558 soudem zemským za právo dáno.[17]) Tehda byl Oldřich již mrtev a právo sirotkův koupil *Albrecht Bryknár z Brukšteina.* Kašpar psal se ještě l. 1562 »na Přemyšleni«[1]) a díl ten dostal se pak neznámým způsobem *Danielovi Benedovi z Nečtin.* Když se l. 1574 Bryknár a Beneda dělili, dostal tento za díl tvrz Přemyšleň s příkopem a dvorem, onen pak jisté rybníky a pozemky.[2]) Po Danielovi dědil týž statek syn *Václav* a po něm, jenž tu ještě l. 1603 seděl, syn jeho nezletilý *Daniel.* Tento maje léta doplněná prodal Přemyšleň (1612) *Alžbětě Benedové z Přestavlk*[3]) a od té prodán pak týž statek (1618) *Kateřině Radecké* roz. *Běřkovské z Šebířova.* Tato sice odkázala t. r. týž statek manželu svému, ale přečkavši ho, prodala Přemyšleň (1628) *Aleksandrovi* hraběti z *Nagrolu.*[4]) Za tohoto přišel statek úplně ke spuštění; tvrz ve 4 úhly stavěná byla dokonce spálená, takže něco zdí stálo a ostatek byl rozbořilý; dvůr též úplně spálený a zpustlý. Protože k tomu nebyl doplacen, odhádán l. 1655 *Janovi Jiřímu Ferdinandovi Přechovi*, bratřím *Radeckým z Radče* a *Kateřině Sluzské* sestře jich.[5]) Ferdinand Přech ujal týž statek, k němuž také držel Zdiby. Zemřel l. 1670, 15. června a pohřben ve Zdibech.[6]) Oba statky dědila po něm *Kateřina Markéta*, tuším dcera, jež se vdala za *Jáchyma Jana Hynka Malovce z Malovic* a l 1683 zemřela.[7]) Manžel a dítky dědili po ní. Za té doby byla tvrz větším dílem od kamene vystavěna a šindelem přikryta; v přízemí kamenném klenutém byly světnice, spižírna, kuchyně a pivovár, v poschodí dřevěném 4 pokoje, 4 komory a pavlače. Jáchym držel ten statek se synem *Josefem* ještě l. 1694.[8]) Později přikoupen týž statek ke Klecanům.

*

Na Vltavě nad Chvatěruby a severně od Libčic leží proti sobě vsi **Dolany** a Dolanky. L. 1318 připomíná se *Přibyslav* odtudž, 1322 *Ješek, Ješek* a *Pešek z Dolan.*[9]) Jeden z nich řečený Ješek Prosinka prodal l. 1337 statek svůj Dolanský *křižovníkům* s červ. hvězdou.[10]) Jest to ta část, která patřila do r. 1850 k Tursku. Křižovníci hned nezaplatili, proto vznikly pře, ve kterých se synové Ješkovi v Dolany uvazovali, až konečně l 1349 penězi spokojeni.[11]) Vedle tohoto statku, na němž se později tvrz připomíná, byl v Dolanech ještě vladyčí statek, na němž seděl l. 1395 *Oldřich z Dolan.*[12]) Nejvyšší mistr Zdeněk prodal r. 1406 tvrz a dvůr Dolanky s příslušenstvím, avšak mimo to, co držel vladyka Zikmund pod plat, *Elišce* vdově *Jindřicha Škopka z Dubé* do jejího života,[13]) avšak nežli došlo k opětnému ujetí toho statku, nastaly války a za těch Dolany od světských uchvacovány. Takovým držitelem byl tuším *Hynek z Valdeka.*[14]) Po smrti Hynkově měl je syn jeho *Petr* a od toho postoupeny *Oldřichovi Medkovi z Valdeka.* Když l. 1453 a 1454 zboží, na něž nebylo zápisův, vracována, připovídal se Ondřej nejv. mistr k Dolankám tvrzi, dvoru a poddaným. Výpovědí mocných opravcův donucen Oldřich, aby Dolanek postoupil za celých 10 kop.[15]) To se také stalo l. 1455.

Zdá se, že tento statek zase zastaven světským. Aspoň jest známo, že je držel *Zikmund Chvatěrubský z Lestkova.* Týž koupil (1550) od Jiříka Selíka Pražana dvůr popl. v Dolanech v plat vysazený,[16]) tedy tu část, která později patřila ke Zvoleněvsi. Avšak Zikmund držel také tvrz v Dolanech s přísl., o které se seznalo na soudě komorním i. 1555, že byla jměním křižovníkův. Samuel Lekeš z Květné měl výplatu na ni králem danou a Dolany proto vysoudil. Zikmund odsouzen,

[1]) Reg. I. 77, 94 [2]) Reg. II 1183. Lib. conf [3]) Reg III 260, 277, IV 176. [4]) Rkps. Videňský. [5]) Hammerschmied. DZ 56. F 3. [6]) DZ. 22. H 28 Také z Kuklovic. [7]) DZ. 27. H 17 a Arch. mus. [8]) Bílek, Děje konf. 901. [9]) Arch. »Roudnický. [10]) Arch Čes. XXVIII 153, Zb. reg. král. č. 1357. 1791. Viz i Arch. Český VI 7. [11]) Arch. Český XXVIII a arch kapitulní a j. [12]) Arch. Český VI 579. XIII 423. [13]) Arch. Český XIX 291, 317, Arch. gub. [14]) Reg. kom s. nález. C 15. [15]) St. letop. 453. [16]) DZ. 7 D 18. [17]) Borový, Akta kons. kat. Arch. Český 28 str. 156.

[1]) DZ 14 L 12. [2]) Arch. DZ. fasc. XVI. [3]) VUSp 1898, l 39, DZ 136. F 26. [4]) Reg. kom s. 49 T 5 f. 116, DZ 296 K 16. [5]) DZ. 28. A 13. [6]) Soupis Karlínska str. 350. [7]) DZ. 116 H 27. [8]) DZ 32 K 18. [9]) Tab. vet. 298, 832. [10]) Reg IV 167. [11]) Arch. křižovnický. [12]) Arch. Břevnovský. [13]) Tadra Acta jud VI 53—56. [14]) Arch Č. III 505. [15]) Arch. křižovníkův. [16]) DZ. 9. 921.

aby mu té tvrze darmo postoupil ve dvou nedělích.[1]) Po nějakém čase nabyli křižovníci zase Dolan a připojili je k Tursku. Odňaty jim jen na krátko. L. 1620 prodali stavové vsi Tursko a Kralupy a ves Dolany s tvrzí zbořenou *Vilémovi staršímu z Lobkovic.*[2]) ale po bitvě Bělohorské hned postoupeny zase křižovníkům. Na vladycké části seděl l. 1584 *Karel Štrouch z Chlumku*[3]) a v l. 1603—1615 *Jan Erazim Kvintus z Dromsdorfu.*[4])

*

Ve vsi **Brnkách** neb Brníkách vznikla tvrz teprve v 16. st. Ves byla již ve 13. st. majetkem *kláštera sv. Jiří*[5]) Duchovenstvím nějakým byla do r. 1420, pak až do r. 1547 majetkem Pražan.[6]) Po konfiskaci r. 1547 prodány *Janovi staršímu z Kalenic*, jenž tu tvrz vyzdvihl. Syn jeho *Jáchym* prodal 1591 tvrz Brniky *Kunratovi Majerovi z Pokstorfu*[7]) Potomci tohoto drželi ten statek, který po r. 1620 byl nadobro vypleněn, až do r. 1641. Tehdá jej prodal *Karel Majer Marjaně Brygydě Libovické z Machovic.*[8]) Později patřily Janovi Bírkovi doktoru lékařství a jeho manželce, ale od těch prodány 1661 ke *koleji jezovitův u sv. Ignáce* v Praze.[9]) Jezovité brzo prodali Brnky. Byly pak v držení šlechtické rodiny *Goltz*, že ale byly zadluženy, prodány 1699 *Františkovi Hysrlovi z Chodův.*[10]) V 18. st. byly v držení hrabat z Millesima a samostatným statkem byly do r. 1850.

*

Ves **Jedibaby** neb Dědibaby stála již ve 13. st. Již l. 1295 připomínají se tři zdejší zemané Přibek, Jakub a Martin.[11]) Jak se zdá, byly tu potom dvě tvrze. Jedibaby totiž rozděleny bývaly na dvě části, duchovní a vladyční, a na obou připomíná se tvrz. *Probošt kostela Pražského* držel na své části tvrz, nápravníka a dva dvory.[12]) Ta část pak l. 1420 přešla též v držení světských. Na vladyčí části seděl l. 1358 *Mareš*, jenž si

[1]) Reg. kom s. 14 J p. 59. [2]) Arch. DZ. [3]) DZ 22 H 22. [4]) VUSp, 1898 I 77, Rozvrž. sbírek 71. [5]) Reg. I 336, 380 [6]) Viz i Reg. III 273. [7]) Sněmy II, DZ. 26. A 23. [8]) DZ. 147. K 18. [9]) DZ. 343. B 10. [10]) DZ. 406. H 4. [11]) Reg. II 718, 719. [12]) Emler, Urbáře 306.

l. 1374 najal od Pražské kapitoly ves Lhotku.[1]) Kromě toho držel zboží v Libkovicích a dvůr a vinici v Jeviněvsi, odkudž učinil (1374) almužnu klášteru pod Mělníkem.[2]) L. 1384 byl již mrtev a zboží po něm držel syn jeho *Mareš.*[3]) Připomíná se potom v několika zápisech a byl l. 1403 mezi těmi, kteří proti Míšňanům vytáhli.[4]) L. 1419 byl již mrtev.[5]) Jeho příbuzní byli *Léva* a synovci tohoto bratří *Jan* a *Zdeněk.* Jan byl v l. 1387—1413 kanovníkem Vyšehradským. L. 1406 najal si od kapituly Vyšehradské statek Koleč a později měl prebendu u Žatce.[6]) Zdeněk připomíná se od roku 1401[7]) a žil ještě l. 1419 Kromě těchto vladyk, kteří nosili na štítě čtyři kotouče, připomínají se *Ctibor*, jenž se vyprodal, l. 1402 žil v Praze a l. 1407 seděl v Bukoli,[8]) a *Habart* l. 1415.

Král Zikmund zapsal duchovní část v Dědibabech s jiným zbožím *Lévovi z Dědibab* a Vilémovi z Klučova. L. 1454 byl již Léva mrtev.[9]) Za válek tehdejších vyprodali se Dědibabští a zboží Dědibabské držel l. 1434 *Václav Pratvurst z Tuchlovic.*[10]) Později měl je nějaký *Antoš* a dcery jeho Markéta a Barbora prodaly 1449 tvrz a dvůr Dědibaby s částí vsi *Janovi z Drast.* Tento držel je ještě l. 1454, když prodával statek svůj v Bukoli.[11]) V druhé polovici 15. st. připomínají se *Kavanové z Dědibab*, ale není zřejmo, zdali něco měli v Dědibabech aneb snad byli potomci dřevních vladyk. Část někdy duchovní (jak se zdá) dostala se v 15. století v držení obce Novoměstské. Kromě toho připomíná se v 16. stol. dvůr poplužný poplatný. V l. 1623—1626 skoupil *Vilém mladší z Lobkovic* oboje díly a připojil je k Běškovicům. Později odděleny k Veltrusům.

*

Baba slove věž zřícená na hoře mezi Dolní Šárkou a Vltavou; od ní také Podbaba má své jméno. V pamětech přístupných se nepřipomíná.

[1]) Arch. gub a kapitolní. [2]) Arch. gub. [3]) DD 13 f. 32. [4]) Arch. Drážďanský [5]) DD 15 f 71 [6]) Arch. kapit. Vyšehradské. [7]) Manual v arch. kapit. [8]) Tadra Acta jud. IV 102, Arch křižovnický· [9]) Rel. tab. II 118, Arch. Č. II 183. [10]) Rel. tab. II 320. [11]) Rel. tab. II 215, 262.

NAČERAC TVRZ.

Město Načerac leží na konci táhlého návrší, takže se k němu ze tří stran do kopce stoupá; i zdá se, že v prastaré době, když pan Načerat místo toto zakládal, byla tu dědina opevněná, ploty zavřená a stráněmi chráněná. Na nejvyšší části města jest nevelký rynk se zámkem čili lépe řečeno dlouhým domem beze všeho architektonického rázu, ale se znamenitým kostelem, kterýž vznikl ze dvou kostelův a čtverhranné sínce způsobené ze starého románského kostela. Za mé doby (a snad posud) lid rozeznával velký a malý kostel, kteří jsou si slohem velmi podobni (svorníky obou jsou zdobeny svinými hlavami pp. ze Šelmberka), ale sínce pochází z dob mnohem pozdějších.

Naproti kostelu jest zvonice divné způsoby a podoby; neb na spodek velmi starý na místě vrchní části l. 1818 pobořené postaven jest svršek napřed v stejné čáře se spodkem, potom však se zužuje a přikryt jest nízkou střechou sedlovitou. Spodku se říká solnice. Také jest sklep velmi vysoký a prostranný.

O Načeraci jest pamětí mnoho, ale z žádné ani z místního šetření nejde na jevo, kteří páni a kde tu bydlívali, neb nynější zámek vznikl sloučením několika měšťanských domův. V Načeraci stál již l. 1184 kostel (nynější sínce);[1]) žil tedy Načerat, po němž má město jméno, něco dříve. V l. 1252—1272 psal se odtud *Vítek z Načerace* vlastně z Krumlova řečený,[2]) jenž zemřel l. 1277, zůstaviv dva syny, kteří bez mužských dědicův pomřeli. Protože Vítek byl erbu růže a zemané téhož erbu později nějakou část Načerace drželi, smýšlím, že byli potomci jeho z levého boku. Kostel sv. Petra vystavěn 1278, jak svědčí poznamenání v starém mšále Načeracké a jistě již stál l. 1287, kdež mu uděleny odpustky,[3]) aby mohl býti po ohni obnoven. Ve 14. století byla Načerac rozdělena na dva díly, každý s kostelem a farou o sobě, a kromě toho byl díl Vítkovcův. První část drželi pp. *ze Šelmberka*, zejména *Přibyslav.*[4]) Pány této části a patrony kostela sv. Petra byli l. 1359 *Přibyslav*, *Heřman*, *Mareš*, *Beneš* a *Vítek* bratří.[5]) V starém mšále jest poznamenáno, že dotčení bratří kostel sv. Petra vyzdvihli. K tomu založili Maršík a Vítek l. 1365 kapli Všech Svatých blíže kostela, po níž není dnes památky. Maršík usadiv se pak na Podolí založil l. 1375 oltář sv. Vácslava v kostele,[6]) připomíná se proto až do r. 1380 jako patron těchto dvou obročí. L. 1379 pak daroval pro kostel velký rybník u mlýna a dvěma svým kaplanům rybník v Březině.[7]) S ním vládl tu *Ondřej ze Šelmberka*, strýc, jenž daroval l. 1380 faráři své části desátky jisté a porostlinu Rohačov.[8]) Vítek pak již dotčený byl patronem l. 1390 oltáře Vš. Svatých a 1395 kostela této části.[9]) Po něm dědil strýc jeho *Jindřich z Kravíhory*, jenž v l. 1405—1408 záležitosti kostela a oltářův této části řídil. Od něho dostala se tato část bratru jeho *Přibíkovi Šípovi* († 1420) a *Janovi z Potšteina*, tento pak pojistil l. 1412 za sebe a spoludržitele faráři této části platy na panství Načerackém, aby tím zahradil dluh n. Jindřichův.[10]) Jan byl již 1415 mrtev a část jeho vynášející 11 kop platu na městečku a dvoru dostala se vdově Žofce, která byla l. 1456 již dávno mrtva.[11]) Z pozdějšího jde na jevo, že přikoupena tato část ke Vlašimi, k níž patřilo l. 1443 městečko se vším kostelním podáním. Menší kostel s částí městečka patřil pánům Vlašimským a zemanům erbu růže, avšak jsou zápisy o tom teprve z r. 1383. Kaple přistavěná ke kostelu zřízena l. 1359 farářem Křivsoudovským, ale sotva je to táž, co menší kostel. V l. 1383—1392 podávali sem faráře Jan a Pavel bratří z Vlašimě. Jan pak prodal l. 1409 louku mezi Načeracem a Vratiškovici Mikšovi faráři.[12]) Poslední pak patron jen této části byl l. 1418 Janek z Chotěmic pán Vlašimský.

Zemané zdejší drželi v Načeraci dvůr poplužný a čtvrtý hlas podací dílu Vlašimského; z nich připomíná se r. 1370 *Mikuláš*,[13]) pak *Kunšík* l. 1383 spolupatron, ale 1387 již mrtvý. Zůstali po něm sirotci. Jeden z nich snad byl *Naček z Načerace* (1436), jenž pečetil s růží.[14]) Dvůr dotčený měl *Tomáš Kalník* a prodal jej r. 1450 Mikuláši Trčkovi Vlašimskému.[15]) Týž odkázal l. 1462 ke kostelu 6 kop gr. a zemřel t. r. S ním se připomíná l. 1450 *Jan Kniže z Načerace*, jenž měl tu dvůr svobodný, dvůr poplužný a 4 dvorce v Olešné a dvůr km. v Římovicích.[16]) Protože falešné peníze nosil a jimi kupčil, propadl l. 1466 všechen

[1]) Jarloch FRB II 505. [2]) Reg. I 599, II 316. [3]) Form. Dobešův č. 7. Reg. II 1092. [4]) Připomíná se ve mšále Načerackém. [5]) Lib conf. [6]) Borový, Er. I 51, 104. [7]) Lib. conf. Tadra A. J. I 366, Lib. erect. XII. [8]) Tadra A. J. II 3, Lib. erect. XII. [9]) Lib. conf. [10]) Lib. erect. VIII 150. [11]) DD 16 f. 132. [12]) Lib. conf. erect. [13]) Rel. tab. II 437. [14]) Sbírka pečetí v arch Hradeckém. [15]) Rel. tab. II 218. [16]) Method XXVI 111, Rel. tab. II 315, 348.

svůj statek. Tůma z Chotěmic pán Vlašimský obdaroval l. 1434 lidi své v Načeraci tak, aby mohli o statcích svých říditi. Zdá se, že držel jen polovici. Když však Mikuláš Trčka l. 1442 týmž způsobem měšťany obdaroval, zdá se, že se týkalo celého městečka.[1]) Burjan, Zdeněk a Mikuláš synové předešlého prodali l. 1455 obci Načeracké místo Březinu, aby si tu zřídili pastviště, a Mikuláš jim prodal (1465) louky své v lesích v Louňově, potvrdil l. 1502 svobody, ale zůstavil si dům u Jana Knížete a jiné domy, které přikoupil.

Když bratří Trčkové hojné statky své rozprodávali, došlo r. 1548 neb brzo před tím k tomu, že prodali městečko Načerac se 4 vesnicemi obydlenými *Přechovi Dvořeckému z Olbramovic.*[2]) Když tento zemřel, dělili se l. 1563 synové jeho tak, že Bohuchval starší vzal Olbramovice a *Jindřich* mladší městečko Načerac celé s domem, na kterém seděl, tři vsi obydlené a dvě pusté.[3]) Na témž statku věnoval Jindřich (1566) manželce své Alžbětě z Věžník.[4]) Jindřich l. 1579 starší a potom nejstarší zemřel l. 1592, dne 20. ledna a pohřben v kostele Načerackém. Zůstali po něm synové Přech, Bohuchval, Vilém a Markvart Vok.[5])

Přech jako nejstarší vládl statkem a žil po frantovsku. Po r. 1600 se ani Přech ani Bohuchval nepřipomínají a ostatní dva rozdělili se tak, že Markvart Vok dostal díl Načerace a Vilém druhý díl s Podolím,[6]) každý pak po nějaké vesnici. Od té doby připomíná se tvrz v městečku, kterouž snad Jindřich byl vyzdvihl. Na svém sídle věnoval Vilém (1607) manželce své Mandaléně ze Skuhrova a když Markvart zemřel, smluvil se s Annou Dvořeckou z Lukavce vdovou o její nároky (1617) a uvolil se vydati jí zlaté řetězy a jiné klénoty, ložní šaty, ubrusy, ručníky, servíty, 6 klisen a j. Protože pak nebylo možné statek pro sirotka udržeti, koupil jej Vilém r. 1618.[7]) Měl tedy dvě tvrze, jednu v Načeraci, druhou v Podolí a mimo to statek Šebířov.

Vilém zemřel l. 1620. Ačkoliv se zúčastnil povstání, nebyl odsouzen a Načerac s Podolím dědicům zanechán.[8]) Vdova Mandaléna spravovala statek a potvrdila a rozšířila (1628) svobody Načerackých. Statek měl děditi syn Jindřich, ale ten brzo smrtí sešel. Dědil jej tedy druhý syn *Vácslav*, jenž se po zřízení posledního pořízení l. 1617 psaného narodil, ale ten smutně sešel. L. 1643 dne 24. května dostal se do hádky s Bohuslavem Řísnickým pro vystavování piva do Stojslavic a tu od Bohuslava postřelen tak škodně, že v sedmý týden potom život svůj dokonal.[9]) V poručenství nad sirotkem po něm zůstalým uvázala se Regina Majdaléna Doupovcova roz. Dvořecká, sestra Vácslavova.[10]) Za nezletilosti *Alžběty Lidmily* dědičky vyšel l. 1661, dne 17. října oheň, z něhož 7 domů, zámek a dvůr vyhořely. L. 1673 ujala statek,[11]) ale prodala jej l. 1677, totiž zámek pustý s dvorem též pustým, tvrz Nové Podolí, městečko a vesnice *Vácslavovi Markovi z Gerardu* čes. nejv. vachtmistrovi.[12]) Po Gerardovi dědil Načerac syn jeho *Leopold*, jenž r. 1724 zemřel, a to v Bílé věži na hradě Pražském. Dcera jeho *Marie Karolina* vdaná Dejmova prodala Načerac, Jistbici a Daměnice (1730) *Františkovi Josefovi* hrab. *ze Starhenberka*, jenž vystavěl r. 1734 nynější zámek.[13])

Pod Načeracem jest dvůr *Podolí*, v němž bývala tvrz snad již ve 14. stol. V l. 1375—1380 sídlel tu *Maršík z Šelmberka* (1380 seděním pod Načeracem) a v l. 1390—1395 *Vítek ze Šelmberka.* Když se dostalo Podolí na díl Viléma Dvořeckého z Olbramovic (1602), vystavěna tu nová tvrz od kamene a říkalo se tu pak *Nové Podolí.* Ta pak l. 1618 zase sloučena jest s Načeracem, stála ještě l. 1677 a potom zanikla.

---

[1]) Svobody ty obsažené v pozdějším potvrzení z l. 1737 a 1747 měl asi v l. 1890—1899 tehdejší děkan. [2]) DZ. 8 T 15. [3]) DZ. 55 K 7. [4]) DZ. 15 N 14. [5]) Reg. 26 F k. s. T 8—9. [6]) Zmínka v DZ. 192 L 2. [7]) DZ. 133 H 24, 190 M 17, 192 L 2. [8]) Bílek, Konf. 93. [9]) Připsáno ve mšále. [10]) DZ. 112 B 11. [11]) Připsáno ve mšále. DZ. 478 D 4. [12]) DZ. 392 O 16. [13]) Místop. bibl. II 129, kdež lze čísti následující držitele.

TVRZE V OKOLÍ NAČERACE.

Ve vsi **Pravěticích** byla tvrz, kteráž již dávno zanikla. První známý vladyka, který ve vsi seděl, byl *Litolt*, jenž l. 1381 zemřel. *Ludvík* odtudž daroval l. 1384 faráři Načerackému plat v Pravěticích na záduší manželek svých a dětí.[1]) *Kuneš* odtudž připomíná se několikráte v l. 1388—1390.[2]) Několik dvorův kmecích patřilo již l. 1406 k Načeraci a převeden sem plat pro oltář sv. Vácslava;[3]) něco patřilo též později ke špitálu Načerackému. Psali se odtud 1452 *Albrecht* a 1454 *Jan* a *Vácslav* bratří.[4]) Snad byli předky *Pravětických z Pravětic*, kteří nosili na štítě střelu napříč položenou. K nim náležel snad *Hynek*, jenž se připomíná v l. 1492—1505.[1]) *Šťastný Pravětický* držev tvrz a dvůr Pravětice s částí vsi několik let po předcích, prodal týž statek l. 1545 *obci Táborské*, která o něj l. 1547 přišla. Mezi tím tvrz zpustla a byla vysazena pod plat. Koupil týž statek napřed Jan z Pernšteina a od něho l. 1598 *Přech Popovský z Bezejovic.*[2]) Pravětice pak patřily v l. 1566 až asi do r. 1590 k Louňovicům a odtud k Načeraci. Tvrz zanikla záhy a ze dvoru spáleného stály l. 1677 jen některé zdi.

---

[1]) Arch. Český XXXI 102, Lib. erect. IX. [2]) Arch. Český XXXI 184, 320. [3]) Lib. erect. [4]) Rel. tab. II 230, DD 16 f. 128.

[1]) Rel. tab. I 168, Arch. Český VI 321. [2]) DZ. 7 G 26, 8 E 28, 47 F 9.

PRČICE TVRZ.

ěstečko Prčice, zejména jeho kostel, stojí na návrší, tak že kostel se svou ohradou za starodávna sám byl pevností. Dvůr stojí něco níže. Při vchodu jeho v levo stojí zámek asi l. 1591 založený. Přední jeho část jest přistavěna k prvotnímu stavení asi z počátku 18. věku a má vzchod až do druhého poschodí, který pochází od Jana Víta Malovce. Ze 16. století jest zadní část; v přízemí jsou pevné klenby, také kamenná obruba dveří stará a podobná takovým, jako tesali v 15. století. V zámku bývala také kaple l. 1656 založená, ale ta r. 1785 zrušena. Kromě toho bylo při dvoře staré stavení tvrze, podlouhlý, přímoúhelný čtverec. Zbyla z něho malá část, přízemí křídla západního, v němž jsou vysoké klenuté místnosti, v nichž se líh skládá. Pod tím jsou sklepy, ale vchod k nim jest zasypán. Nad přízemím pod krovem jest senník. Jest to praobyčejné stavení dvorské. Souběžně s tímto býval pivovar, již v 18. stol. zrušený.

Prčice stála již ve 12. století. Tehdá tu seděl *Vítek* od r. 1169 v pamětech se vyskytující, jenž l. 1194 zemřel. Bydlíval bezpochyby v pevnosti, jež bývala okolo kostela, tu pak podle způsobu tehdá do Čech se tlačícího zval německy *Plankenberg*, překládaje tím český název (prkno, prče = planke). Vítek sloužil věrně knížeti Bedřichovi, po jehož boku bojoval l. 1179 v krvavé bitvě nad Loděnicí, kdež zajat. Poražený Bedřich utíkal odtud k Praze a přišed dne 24. ledna do Prčice, našel tu kníže Kunráta, s nímž si tu den odpočinul a pak k Praze táhl, aby české knížectví opanoval. Ze synův Vítkových jeden také *Vítek* řečený ještě l. 1220 v Prčici obýval, když prodával ves Kojetín, ale založiv si před l. 1243 novou pevnost v Příběnicích tam své sídlo přenesl. Prčice přestávala od té doby býti panským sídlem. Vítkův syn *Vok* učinil předním sídlem rodu svého hrad Rožemberk, nedávno před r. 1250 založený. Týž ve svém posledním pořízení odkázal Prčici synům své sestry,[1]) avšak přes to zůstávala v držení jeho potomkův.

Jindřich syn Vokův daroval podací zdejšího kostela klášteru Milevskému. O to pak byl později spor. Ještě l. 1379 bylo městečko v držení pánův z Rožemberka a přece sem podával faráře l. 1357 *Beneš z Choustníka* purkrabě na Kladsku, ač tu nic neměl. A poněvadž si páni z Rožemberka to právo také osobovali, povstal z toho spor, jenž několik let trval a teprve l. 1357 v prosinci výpovědí ukončen byl. Klášteru potvrzeno jeho právo a světským pánům uloženo mlčení.[2]) Aby tedy páni zase toho práva nabyli, dali klášteru l. 1362 důchod v Přísečnici a za to nabyli zase podací v Prčici a Blanici.[3]) Za nějaký čas prodali Prčici. Pány tu byli l. 1391 *Bohuněk Vrchota z Vrchotic* a l. 1396 Zdislav neznámého rodu.[4]) Později náležela Prčice ke hradu Borotínu. *Mikuláš z Borotína* činil faráři zdejšímu protivenství obmezuje jej v popství nad farskými poddanými a užívaje jich ke svým robotám. Farář žaloval proto u arcibiskupa a Mikuláš (1406) odsouzen.[5]) L. 1409 podával sem Mikuláš kněze s *Janem z Borotína* a l. 1419 tento sám. Poněvadž potom se v pamětech o Prčici celé století mlčí, zdá se, že patřily k nějakému sousednímu zboží, tedy snad k Borotínu. V l. 1513—1530 vládl na Prčici *Vilém Mrácký z Dubé* s manželkou Apolonou z Nové Vsi.[6]) Vilém míval často se sousedy spory. Ok. l. 1525 pobral Janovi z Nového Dvoru a lidem jeho vozy a koně v městečku Prčici a lidi Burjana Otického vzal, do vězení dal a v něm držel. S Táborskými se soudil o služebníka jich Matěje z Lomné, který mu člověka zabil. Táborští sice Matěje uručili, že bude souzen, ale když potom pohrůžky bitím a ohněm činil, chtěje člověka Vilémova zavražditi, Vilém naň sáhl a dal jej do vězení. Soud komorní (1530) rozkázal mu, aby Matěje před hejtmanem království obvinil. Jinou při měl s Mikulášem Sloupem sousedem Táborským, jenž jda do Lomné poddaného jeho zranil, a když od toho umřel, věci jeho pobral.[7]) Vilém prodal polovici tvrze a zboží Prčického *Janovi Voračickému z Paběnic* a to asi okolo l. 1530.[8]) Proč se tak stalo, není známo. L. 1530 již Jan byl pánem části Prčice; tehda měl soud s Janem

---

[1]) Reg. II 144. [2]) Lib. conf. Arch. Orlický. [3]) Arch. Orlický. [4]) Lib. conf. [5]) Lib. erect. V 118. [6]) Arch. Třeboňský. Reg. kom. soudu. [7]) Reg. kom. soudu. [8]) DZ. 7. G 6.

z Rožemberka o některé poddané jeho Milčínské. Jan totiž měl při s Burjanem Otickým při právě Milčínském a ti lidé nález učinili proti němu.

Když Vilém nedlouho po roce 1530 zemřel, zůstaviv vdovu Apolonu z Nové vsi a dítky, žádal Jan, aby mu jeho polovice byla oddělena. Dostal tedy l. 1532 v tvrzi menší dům podlé předních vrat, parkán, kuchyni, domek podlé kuchyně, komoru nad vraty, polovici dvoru, kostela a městečka. Pivovar zůstal ve spolku.[1]) Druhá polovice zůstala Apoloně a jejím dětem. Protože oddělení dopodrobna provedeno nebylo, povstaly z toho spory. Jan si stěžoval na Apolonu, že mu posekla obilí, trávu na lukách pobrala, tři rybníčky zlovila, sirotkům poddaného krávu a jalovici vzala a dveře jeho menší ve dvoře po dvakráte vybila. Apolona zase žalovala, že jí v domě jejím větším před pokojem na schodu zámek u dveří zapaditý vytloukl.[2]) Bohužel při tom také sváděli poddané své ke křivému svědectví. Jednou se panna Markéta dcera Apolony ptala Vaňka řezníka v Prčici: »Vaňku, prosím tebe, pověz mi to, proč jsi na naši paní mat᾽u svědčil o beranu, že by na ni pravil, že by mu je pobrala.« A on řekl: »Ó milá panno Markéto, že jsem musil svému pánu učiniti k vůli, jakž chtěl míti.« A Matěj Trčal mlynář Dranovský pravil k němu: »N..svědčil bych, abych pro svého pána čertu duši dával.« A on: »Milá panno Markéto a mlynáři, již, pane Bože, račiž se mnou býti.«[3]) Mezi těmi soudy vdala se Apolona po druhé za *Jana Pávovce z Ořetína*. Lidé mu zkrátka říkali Páv. Vstoupením nového spoludržitele přibylo sporů. Když šel jednou pan Pávovec do spilky, tehdá Pavel sládek Jana Voračického lil pivo do věrtele Pávovcova. I osopil se naň Pávovec, aby nelil do věrtele jeho že jej sobě k potřebě zjednal. Tu on přece lil do něho. Pán mu jej chtěl vzíti a pověděl, ne-li, že já nedám líti, že jest mně potřeba samému. I jme se pán věrtele a sládek opřáhne naň koncem, i uhodí pána v ruku; pán se rukou zavrže a chytí se toho konce. Tehdy sládek pustí jej i běží pro pána Voračického. Ten přijda: »Pane Jene, proč mi sládka tepete?« I dí Pávovec: »Já ho netepu, než on mne udeřil koncem v ruku a já se mu zavrhl.« Potom se rozešli. Později se sešel s Pavlem Jan sládek Kuchynka a pravil k němu: Pavle, tak sem zprávu jměl, že by dostal pohlavek od pana Páva. Máš-li o to zlou vůli k němu? I řekl, že mu to odpouští a že mu to připomínati nechce.[4])

Když Jan Pávovec jel do Benešova, tehdy Jindřich Kořenský vyšel k němu do dveří do parkánu i ptal se ho: Pane Jene, kde jedete? I pán, že jede do Benešova. Řekl Jindřich: Když tam jedete, přiveďte mi psa toho, kterého jste mi zavedli. Tehdá řekl Pávovec: Kdybych tam jel, to bych udělal, že bych jej přivedl. A zase Jindřich: Jeďte neb nejeďte, já ho chci míti, aby mi jej přivedl. Řekl Pávovec: Já tobě nejsem povinnovat psů voditi, než z dobrého přátelství že bych to chtěl učiniti, kdy bych tam jel. Tehdy křikl Kořenský: Teď pánu Bohu přisahám, jestli mi ho nepřivedeš, že já na tobě jízdu udělám, neb ty na mně. Zase Pávovec: Jestliť jsem co povinnovat, máš právo před sebou, žaluj na mne. A Jindřich: Játť na právo nic nedbám, než jestliže ho nepřivedeš, nebť já tebe zjezdím neb ty mne, bychť měl hned věky země prázden býti«[5]) Jan Vlasák z Prčice dal o Jindřichovi Kořenském toho svědomí. Když sem bil vepř v síni s Petrem Adamovým a kuchařka běžela s hůry a volala: Nedej, milý Vlasáku, nedej! Běžela do světnice a pan Kořenský Jindřich běžel za ní s kyjem a já šel za nimi do světnice. A on ji bil, až padla, až zbil o ni pověřen (tyčku, jako na ní džbery nosí). A ona padla na štok, a já ho prosil: »Pamatujte se, milý pane Jindřiše, a chytil jsem jej za ten pověřen. A on na mne křičel: Pusť! Několikrát mi tak řekl, a já boje se i pustil jsem mu je; a on opět bil ji a ona upadla za štok. A pan Voračický přišel a já ho prosil: Nedajte ji bíti, což ji chce zabíti v mém domu? A on jemu řekl: »Nechte toho, nebij ji.« I přišel pan Jan Páv, i řekl jemu, Páv Jindřichovi: Proč ji tepete pod půhonem (mezi žalobou). A oni hádali se o to, až se rozešli. A ten pověřen já ještě mám z bití, neb mi jej paní (Apolona z Nové vsi) kázala schovati.[6])

Z rodičů přenášely se kyselosti i na jich děti. Markéta z Dubé řekla jednou dcerám Janovým: Máte čistou poctivost otce svého, že jest týž Jan Voračický za lháře ve dskách zapsán. Stála ji slova ta 20 kop pokuty.[7]) Obě strany si nectně lály. Voračický povídal o Pávovi, že jest lhář a lže sem, tam; zase Páv mluvil o Markétě z Paběnic, že je lhářka, a Voračickému jistý krejčí ze Sedlce řekl z úst ve uši, že jest za přesvědčeného lháře odsouzen. Táž slova mluvila o něm Apolona a syn její Jan Mrácký pravil mu, že jest za lháře zapsán.[8]) L. 1541 žalovala naň Apolona, že v Prčici podací kostelní téměř zahubiti chce, že na dvořišti farním si chmelnici a zahradu udělal, chlívy bořil, aby měl palivo v kuchyni a pivováře, z kostela cihly rozkázal pobrati a jimi světnici dlážditi.[9]) Nových sporů přibývalo, když Petr a Václav mladí Voračičtí se znepřátelili s Janem a Oldřichem bratřími Vejháky. Tito přijevše na koních do dvora (1542) učinili útok na Petra, kromě toho láli i otci i synovi. Došlo až k tomu, že Petr l. 1547 Oldřicha zavraždil.[10]) Ale i v rodině Apolonině nebylo svornosti. Jan Mrácký byl od Pávovce obeslán před krále, ale přes to na něho meč vzal a jím potrhoval. Také Petr Mrácký l. 1543 přišed do hospody Pávovy v Starém městě Pražském učinil naň půtku řečí a hanlivá slova mluvil; potom i braní naň potrhal a k bitvě pobízel.[11])

Apolona držela ještě l. 1548 svou polovici,[12]) pak ji ujali dědici a dědičky, syn Petr, dcery Žofie, Kateřina, Anna a Majdaléna a vnuk Karel; tu pak Petr l. 1551 též zboží od nich ujal.[13]) Petr umřel ok.

[1]) Arch. Hradecký. [2]) Reg. kom. soudu. [3]) Reg. kom. soudu, [4]) Reg. ks. 7 G svěd. G 6. L 19 z r. 1536. [5]) Reg. 7 G k. s. G 6 z r. 1536. [6]) Reg. 6 G k. s. R 8 z r. 1538. [7]) Pam. arch. VIII. 496. [8]) Reg. k. s. [9]) Pam arch.VIII 503. [10]) Reg. k. s. DZm. 63. [11]) Reg. k. s. [12]) DZm. 228. D 4. [13]) DZ. 10. D 6.

l. 1555 a syn jeho Vilém v roce po tom; tu pak se v Šelmberk a tu polovici poručníci kšaftem Petrovým zřízení uvázali a to na škodu Anny Hrzánové sestry n. Petrovy.[1]) Co se potom s touto polovicí dálo, není nám známo, leč z pamětí pozdějších lze za to míti, že ji získali Voračičtí.

Jan Voračický zemřel l. 1553 a pohřben v Prčici. Před smrtí svou postoupil polovici tvrze pusté v Prčici se vším zbožím, drahně vesnic k tomu náležitých, Voračice a Kozíhřbet synům svým *Vácslavovi*, *Petrovi*, *Adamovi* a *Burjanovi*,[2]) kteří nad to i Polanku statek mateřský a po otci i Vožici dědili. Když se okolo l. 1557 dělili, dostal Vácslav za díl Vožici, Petr Voračice s některými vesnicemi, Adam půl městečka Prčice s vesnicemi, Burjan dům, krčmu a dvůr kmecí v městečku Prčici a několik vesnic okolních a synům Mikuláše pátého syna ponechána Polanka. Pány podacími kostela byli potom Petr a Adam bratří, tento jako držitel dílu otcovského, aneb tuším jako právní zástupce někdy Mráckých. Na stížnosti pánův přifařených poddaných, že fara téměř zpuštěna jest, tak že se tu farář mnohá léta nedrží a kostel také málem ke zpuštění přichází, arcikníže Ferdinand rozkázal l. 1565 Voračickým, aby učinili počet ze záduší, faru stavěli, kostel opravovali a řádného kněze chovali. Tím jsouce vehnáni do úzkých a nemohouce počet činiti, učinili l. 1570 Adam a Anna vdova po Petrovi s přifařenými smlouvu, aby s učinění počtu sešlo, zavázali se dáti 100 kop na opravu kostela, zdí krchovních a stavení fary, též slíbili dědiny, louky, rybníky, lesy a platy, kteréž od záduší drželi, faráři navrátiti a kněze hned zjednati, jak by fara vystavěna byla.[3])

Adam vystavěl ve dvoře Prčickém tak zvaný Nový dům a zemřel l. 1591, zůstaviv vdovu Annu roz. Osterskou z Sulevic a syny Mikuláše, Jana, Vojtěcha a Zdeňka. Posledním pořízením byl sice statek synům odkázal, avšak učinil manželku mocnou hospodyní do jejího života, tak, aby bydlela v Novém domě, jej dostavěla a pohodlně zřídila. Anna pak před svou smrtí († 1605) prodala týž Nový dům svému zeti *Humprechtovi mladšímu Černínovi z Chudenic*.[4]) Tento přikoupil pak i ostatní díl n. Adamův. Ten totiž ujal *Mikuláš* syn a prodal l. 1596 v městečku Prčici lidi, domy a grunty s polovicí podací, též vsi, které se mu k tomu na díl dostaly, *Dorotě Hodějovské z Harasova* na Milívště, Tloskově a Nedvězí, tato pak potom Humprechtovi.[5])

Když Humprecht Prčici držel, náleželi ještě 4 lidé poddaní Janovi Vojtěchovi Voračickému synu n. Adamovu. Byla to část dílu, který po otci obdržel. Ostatek všechen byl Humprechtův a tedy také díl n. Petrův, o jehožto držitelích po smrti Petrově není nic známo. Humprecht prodal zboží Prčické (1612) *Janovi staršímu z Talmberka* a na Smilkově a Chotěticích, zejména tvrz Prčici v nově vystavěnou, pivovar, dvůr při tvrzi, městečko krom 4 lidí, podací a šest vesnic.[6]) Jan připojil k Prčici zboží Chotětické, jež byl se Smilkovem koupil. Jan žil ještě l. 1640 zkoušeje mnoho za tehdejších běhů válečných. Statky dědil po něm syn *Vilém Vácslav*, jenž byl dobrý hospodář a jako bohatý pán l. 1678 zemřel. Statek Prčický měla manželka jeho *Eva* roz. *Malovka z Chýnova* do života a teprve po její smrti (1688) dostaly se synu *Janovi Maximilianovi*[7]) vsi Ždár, Hrazany, Nový dvůr celé, v Mrakoticích, Divišovicích, Bolechovicích c. t. m, mlýn Strnadův se vším přísl.[8]) Ze synův těchto rozdělivších se o tyto statky ujal Prčický díl Adam.

Druhá polovice tvrze a městečka Prčice s dvorem popl., pivovárem a sladovnou, ves Matějov, v Měšeticích, Bolešínkách a jiných díly byla r. 1548 v držení *Apoleny Pávové z Nové vsi*[9]) a dostala se *Žofii*, *Kateřině*, *Anně* a *Majdaléně* sestrám *Mráckým* a *Karlovi Mráckému z Dubé*, již prodali ten díl 1551 (ve středu po sv. Frant.) *Petrovi Mráckému a na Šelmberce* bratru a strýci svému (ony sestry za 600 k. a Karel za 200 kop).[10]) Petr zemřel 1555 a díl jeho Prčický zůstal pod poručnickou vládou, až pak nějakým způsobem přešel na *Adama z Paběnic*. Týž spojiv celé zboží v jedno ve své poslední vůli krátce před smrtí (1591) sepsané odkázal Prčici synům svým *Mikuláši*, *Janovi*, *Vojtěchovi* a *Zdeňkovi*; manželku svou Annu ze Sulevic učinil však hospodyní do její smrti; a bydliti měla v domě Novém pod cihlou ve dvoře Prčickém vystavěném, který se měl dostavěti a pohodlně zříditi na místě staré tvrze pusté.[11]) *Mikulás* syn Adamův, dostav Prčici, prodal ji (l. 1596, 6. srpna *Dorotě Hodějovské z Harasova* a přenesl výminěk matčin na statek Smilkovský. Janův syn *Vácslav Vil. Antonín* († 1697), jenž najal r. 1693 statky Smilkov, Prčice, Černovice a Suchomasty po otci svém, kšaftem svým odkázal Prčici manželce své *Eleonoře* roz. hraběnce *de la Saga Paradisové*. Tato provdavši se po druhé za pana Voračického z Paběnic prodala r. 1705 dne 18. září svůj statek Prčický, totiž zámek, pivovar a městečko, dvory a vesnice *Karolině Valdšteinové ze Žerotína*. Tato pak vládla se svým manželem Ferdinandem Rudolfem hrabětem z Valdšteina po několik let na zámku Prčickém, až konečně hrabě pro veiké dluhy Prčicka vzdáti se musil k prospěchu svých věřitelův (1715).[12])

Takovýmto způsobem nabyli Prčice *Vácslav Norbert* a po něm syn jeho *Jan Vácslav Vchynští z Vchynic*. Od tohoto je koupil 1725 za 52.000 fl. *Jan Vít Malovec z Malovic* na Vojkově a Proseči (a od r. 1726 také na Uhřicích), i vládl nad těmi statky po 44 let, zanechav po sobě zvláště co dobrodinec chrámu Prčického nejedné památky. Zemřel na zámku zdejším 11. března 1769 a potomci jeho vymřeli r. 1803.

---

[1]) DZm. 129. A 6. [2]) DZ. 85 J 13. [3]) Arch. Hradecký. [4]) DZ. 25. O 28, 132. Q 4. [5]) Arch. Hradecký. [6]) Arch. Hradecký, DZ. 309. R 8. [7]) Viz Místop. bibl. VIII 78. [8]) DZ. 85 I 13. [9]) DZ. menší 228 D 4. [10]) DZ. 10 D 6. [11]) DZ. 25 O 28. Anna Voračická z Sulevic »a na Novém domě v Prčic:« zemřela r. 1605, prodavši před tím řečený nový dům Humprechtovi mladšímu Černínovi z Chuděnic za 700 k. miš. (DZ. 132 Q 4). [12]) DZ. 157 J 12.

Vdova po Janovi Vítovi Johanna roz. z Malovic (provdaná později Vratislavova) vládla co poručnice nad Prčicí, až syn její *Jan Hynek* r. 1776 sám statek ujal. Týž pojav k manželství (1781) *Johannu* dceru Jiřího Olivy učitele Prčického skonal v mladém věku († 7. září 1785), a poněvadž syn jeho *Jan* 21-letý se při gymnastickém cvičení smrtelně ranil (1803), Johanna zdědila Prčice. Táž se provdala za Karla Burku měšťana Pražského. Ten ale statky velice prodlužil, pročež i prodány byly.

TVRZE V OKOLÍ PRČICE.

V **Uhřicích** nedaleko Sedlce stávala tvrz na místě nynějšího zámku. Jejím držitelem byl v l. 1388—1393 *Ondřej*.[1]) Odtud dlouho nic o Uhřicích nevíme. Víme jen, že v 15. stol. patřila tvrz *Sezimovi Tluksovi z Buřenic*, a po něm dceři jeho *Kateřině*. Po její smrti vyprosili si to zboží (1468) Jan Bezdružický z Kolovrat a Přibík z Čechtic.[2]) V první polovici 16. st. patřily Uhřice ke zboží Prčickému a tvrz zanikla. *Apolona Mrácká z Nové vsi* prodala dvůr a ves Uhřice s vesnicemi *Zikmundovi Vrchotickému z Loutkova* a po jeho smrti vložila je po druhé (1542) synům jeho *Mikulášì* a *Ctiborovi*.[3]) Mikuláš ujav pak týž statek věnoval na něm (1542) Elišce z Vražkova manželce.[4]) Jeho dědicem byl *Jindřich*, synovec a pán na Libenicích, jenž se v tituláři l. 1589 vydaném jako pán na Uhřicích připomíná. Nedlouho potom, avšak před r. 1598 prodal Uhřice strýci svému *Burjanovi*, ale vložil je ve dsky teprve l. 1611 synům jeho Albrechtovi a Zikmundovi *Kunrdtovi*.[5]) Od těch je převzali *Pavel* a *Přibík* bratří *Boubínští z Újezda*, ale prodali l. 1611 *Ruprechtovi Měsíčkovi z Výškova* a *Evě z Údrče* manželům.[6]) Po smrti manželově nemohla Eva ten statek udržeti a proto prodala jej l. 1615 *Bedřichovi z Bělé*.[7]) Tento prodal týž statek l. 1618 *Petrovi Pavlovi Hozlaurovi z Hozlav*,[8]) ale nový držitel ho dlouho neužil. Zemřel l. 1621 v Táboře za obléhání a statek jeho zabrán, ačkoli byl žaloby osvobozen. Zabrané statky Uhřice, Kvasejovice a Dobrošovice prodány l. 1623 *Zdeňkovi Lvovi Libšteinskému z Kolovrat*, jemuž sice nařízeno, aby je *Veronice Hozlaurové ze Ptení* vdově navrátil, avšak týž neohlížeje se na takové nařízení prodal týž statek l. 1628 *Barboře Šeitlerové* měštce Menšího města Praž. Ačkoliv pak zase nařízeno statek ten Hozlaurové navrátiti, přece vklad téhož zboží ve dsky zemské l. 1630 vykonán.[9])

L. 1646 koupil prý Uhřice *Jan Jiří Radecký z Radče*, ale nikde není poznamenáno, od koho. Jisto jest, že je potom až do smrti († 1694) držel.[10]) Ze dvou synův jeho ujal Uhřice *Kryštof Ferdinand* a držel je do smrti (1724). Po jeho smrti prodány l. 1726 *Janovi Vítovi z Malovic* a spojeny se statkem Prčickým.

*

Ve vsi **Libenicích** ve farnosti Střezmířské povstala tvrz teprve v 16. stol. Ze starších držitelův jest znám jediný *Petr z Šebířova*, jenž je vyženil s Bětou z Libenic a dávno před r. 1436 prodal.[11]) L. 1545 patřily *Prokopovi Hýlovcovi* z Polkovic.[12]) Po něm se dostaly dědictvím do rodu *Dvořeckých z Olbramovic* (viz díl IV. na str. 152) a drženy k Měšicům až do r. 1577. Tehdá jich postoupili dědicové Dvořečtí *Jindřichovi Vrchotickému z Loutkova*.[13]) Tento tu vyzdvihl tvrz a bydlel tu, avšak ujav potom Uhřice připojil k nim statek Libenický.

*

Kvasejovice jsou ves nedaleko Sedlce, v níž teprve v 16. století vystavěno sídlo, jež se také tvrz jmenovalo, ale starým tvrzem v ničem se nepodobalo.[1]) Kvasejovice byly v l. 1519—1532 v držení *Jaroslava z Koutův*, pak dcery (?) jeho *Alžběty* (1545—1581), manželky *Mikuláše Mědĕnce* z Ratibořic.[2]) Tato byla l. 1572 vdovou a ponechavši si Horní Kvasejovice dala Dolní Kvasejovice a Měšetice svým synům.[3]) Kdo po ní dědil, není známo. *Jan* syn její psal se již l. 1568 na Kvasejovicích a přečkal bratra Jiříka († 1573), po němž zůstali synové Václav a *Mikuláš*. Tento seděl l. 1578 na Horních Kvasejovicích, dílu tedy báby své[4]) a držel tuším později celé Kvasejovice, z nichž oddělil l. 1604 bratra Václava, dada mu za díl 1300 kop m. a dva hřebce.[5]) L. 1623 zabrán statek jeho Kvasejovice i statek Bolechovice a prodány *Zdeňkovi Lvovi Libšteinskému z Kolovrat*, jenž obě k Uhřicům připojil.[6])

*

V **Bolechovicích** jest zámek asi v 18. st. vystavěný,[7]) neb l. 1716 byl tu prostý »byt panský«.[8]) Kde stará tvrz stávala, není známo. *Markvart* († 1381) měl tu dvůr pod plat vysazený.[9]) *Vykéř* odtudž držel l. 1423 s katolickou stranou a *Jindřich* (1448, 1450) zase s Poděbradskou. Tento jsa 1473 purkrabí na Hluboké zavírá řadu těch, kteří se po Bolechovicích psávali.[10]) Tvrz držel 1535 *Jan Žehart z Nasevrk* a prodal l. 1537 Vilicům tu část, která byla potom svobodstvím. Tvrz pak s částí vsi prodal (1539) *Janovi Snětskému ze Snětu*.[11]) Týž zemřel záhy a syn jeho *Adam* přišel k letům teprve l. 1561; a tu teprve prodal týž statek *Kateřině Bohunkové z Nasevrk*.[12]) Tato byla manželkou *Jana Bedřichovského z Lomné*, jenž se nazývá l. 1568 pánem na Bolechovicích. L. 1577 byl tu pánem *Vilém* odtudž, snad syn.[13]) Týž zapsal statek Bolechovský l. 1586 pannám *Marjaně* a *Aléně* sestrám svým, ale zůstala v držení jeho jen Marjana l. 1607 vdaná Vesecká.[14]) Táž zemřela l. 1622, odkázavši statek svůj dceři *Anně Kateřině Mědĕncové z Vesce*. Této statek týž po provinění manželově hrabivě, ale omylem konfiskován, a tím byla donucena prodati týž statek *Zdeňkovi Lvovi Libšteinskému z Kolovrat*, jenž koupil statky n. manželovy.[15])

Zdeněk připojil Bolechovice k Uhřicům, k nimž l. 1628 dvůr Bolechovický patřil. Část patřila kromě toho k Nedrahovicům a část byla svobodstvím. Samostatný statek držel v l. 1704—1716. Tomáš Popovský z Šarfenbachu a byl zpupným statkem r. 1850.[16])

---

[1] Lib. erect XII 15, 79. Rel tab. I 552. [2]) DD 16 f. 144. [3]) DZ. 1. E 28. [4]) DZ. 1. J 7. [5]) DZ. 135. L 25, Arch Hradecký. [6]) DZ. 135. L 26, 29. [7]) DZ. 138. N 13. [8]) DZ. 192. C 2. [9]) DZ 295. N 13, 297. H 25; Bílek. Děje konf [10]) Viz Místop. bibl. VIII, 51. [11]) Arch. kapit. Vyšehradské. [12]) DZ. 250. H 16. Tu psáno Libějice. [13]) DZ. 89. D 21.

[1]) L. 1545 ještě nestálo a teprve l. 1580 se připomíná. [2]) Reg. kom. s. DZ. 250 H 25, DZm. 139. E 17. [3]) DZ. 60 P 28. [4]) DZ. 18. C 16, K 17, 58 R 28, 64. C 7. [5]) DZ. 186. N 30. [6]) Bílek, Děje konf. 364. [7]) Viz Soupis Sedlčanska str. 8. [8]) DZ. 158 A 1. [9]) Arch. Český 31 str. 139. [10]) Arch Český, Arch. Třeboňský, Švětecký I 98. [11]) DZ. 1 G 12—13. Část patřila 1550 k Prčici. [12]) DZ. 55 G 9. [13]) DZ 13 E 20, 58 R 28, Rg. k. s. 20 F [14]) DZ. 90. H 5, Reg král. Videňská. [15]) DZ. 140 K 2, 292 E 13, Bílek, D. konf. 364. [16]) Viz Sommer, Top. Ber. 137, Vlasákovu Místop. bibl. VI 108.

JANKOV TVRZ.

O tvrzi Jankovské máme dosti pamětí a zejména staré popisy, ale nynější skutečnost jest chudičká. U Jankova stojí neúhledné stavení škrobárny, které ani za popis nestojí. Tvrz totiž založena byla za městečkem pod hrází rybníka, byla obehnána hlubokým příkopem a dvěma hrubými baštami, Po spuštění tvrze l. 1785 horní poschodí a bašty zbořeny a z hrubých zdí v přízemí zřízena pálenka.

V dílčí ceduli l. 1665 popisuje se zdejší tvrz do podrobna. Byla stavěna ve 4 strany a obsahovala drahně všelijakých místností, z části i dřevěné světnice a v přízemí pivovar i vinopalnu. Z jiného popisu ok. l. 1700 zdělaného vyjímáme, že byla tvrz v dobrém stavu a v ní kromě tabulnice 12 pokojů, komory a sklepy. Ze předního stavení, které bylo založeno do oblouku, vjíždělo se dvěma branami mezi hradbami. Naproti tomu stavení uprostřed tvrze bylo jiné stavení a okolo dvůr tak široký, že dva vozy vedle sebe jezditi mohly okolo toho stavení až zase ke bráně. Z průkopu zbyla část, jež se mohla vodou napustiti.[1])

V odhadu panství l. 1750 nacházíme tento popis: Zámek Jankov jest z většího dílu sesutý a ze dvou stran jen zdi zůstaly, takže se v něm bydleti nemůže, a toliko zřícenině se podobá; ještě na jedné straně jsou některé pokoje, v nichž však na ten čas pro nebezpečenství nikdo bydleti nemůže, leda by se ještě včas opravilo. V přízemí se nacházejí některé sklepy. Pokládá se bez ceny.[2])

Paměti Jankova začínají prostředkem 14. století. Tehdá tu byl farní kostel. Podacími pány byli l. 1362 *Matěj*, *Petr* a *Linhart* bratří *z Vlašimě* s Libuší mateří svou, synové Hynkovi. Kromě toho připomíná se Matěj l. 1359 jako pán na Horní Cerekvici a l. 1360 podával s *Benešem z Vlašimě* faráře do Veliše u Vlašimě.[3]) Tento Beneš píše se l. 1385 z Jankova,[4]) snad následovav po dotčených bratřích jako poručník, neb ač Beneš ještě okolo l. 1400 žil, vyskytuje se *Jan* 1390 jako pán na Jankově, a l. 1405 vládli tu dva Janové, *starší* a *mladší*.[5]) Nějaký rok potom Jankov prodán. Jeden Jan uchýliv se na Moravu obdržel l. 1435 od Jana Kuny z Kunštátu část zboží Jevišovského a stal se pradědem *Jankovských z Vlašimě*.

Pánem na Jankově stal se *Diviš z Talmberka a z Miličína*. Bezpochyby jej koupil, a jak smýšlím ještě před r. 1418. V ty časy na svých tvrzích Jankovu a Kříženci prodal plat a l. 1437 na to list ukazován.[6]) Jeho tuším synové byli *Mikuláš* a *Vilém* bratří *z Talmberka*, kteří přikoupili od Viléma ze Žlutic výsluhu na dotčený plat.[7]) Vilém stál v tehdejších bojích při králi Zikmundovi; po 1400 na sněmě Svatomartinském snažil se s jinými tehdejší nepokoje k ukončení přivésti. R. 1456 přisouzeno jemu a Mikuláši jako nápad po paní Marušce, vdově někdy Buška z Žirotína, právo její na Pnětlucích. Zemřel ok. r. 1464, kteréhož roku kšaft jeho vložen byl ve dsky zemské.[8]) Nástupci jeho v držení statku byli *Jan*, *Vácslav* a *Arnošt* synové n. Mikulášovi.[9]) Toho času měla na Jankově městečku a vsích Křiženci a Záhoří Německém věno zapsané Kunka z Janovic, po níž je zdědili syn její Jan Polák z Podole a na Záhoří a tohoto syn *Jan*. Po smrti jejich spadl i nápad jejich na krále a udělen jest r. 1487 Janovi Malovcovi z Pacova. Zemřel však tento brzy potom a dříve ještě, nežli ve výsluhu svou uveden býti mohl, pročež udělil král Vladislav dvěma listy (1487 a 1488) právo své svrchupsanému Vácslavovi.[10]) Tento zemřel po r. 1498 zůstaviv syny Petra, jenž brzy zemřel, a Jana. *Jan z Talmberka* na Jankově byl vůdcem vojska pěšího za krále téhož a rozdílný od Jana mladšího Jankovského, jehož pečeť přivěšena r. 1544 k trhu, jímž koupila obec Vlašimská dvůr Peklov;[11]) oba byli totiž strýcové a Linhart Jankovský tehdá připomenutý bratr Jana mladšího a syn n. Petrův.

Jan starší z Talmberka drže Jankov od mnoha let po předcích odprodav od zboží tohoto několik dědin učinil r. 1543, 6. prosince přiznání ke dskám, že drží Jankov tvrz a městečko, Křiženec tvrz pustou a dvory kmecí pusté, ves Vilice s platem, s krčmou, mlýnem, lázněmi a podacím v Jankově.[12]) Od tohoto zboží jest r. 1546 odtrženo zboží Křiženecké, jež dáno jest za díl otcovský Janovi mladšímu a Linhartovi. Syn Janův byl *Vilém Jankovský z Talmberka*, jenž pojal k manželství Krystynu z Gerstorfu a jí r. 1551, 4. března 1000 kop na Jankově tvrzi, dvoru popl., městečku a přísl. věnoval.[13]) Byl králů Ferdinanda I. a

[1]) Arch. Třeboňský. [2]) DZ. 285. B 18. [3]) Lib. conf. [4]) Rel. tab. I 505. [5]) Arch. Třeboňský, Lib. conf. [6]) Bohuslav z Kosině ukazoval l. 1437 výpis z desk zemských, kdež mu Kateřina dcera n. Hanuše Perkléře postoupila platy na několika statcích (DD 23 f. 10). [7]) DD 23 f. 10. [8]) DZ. 250 E 21. [9]) DZ. 6. C 23. [10]) DD 6. 78, 81 a 107. [11]) Bienenberg, Alterth. III 200. Udání r. 1444 jest chybné, jak dokazují svědkové v listině uvedení. [12]) DZ. 250 E 21. [13]) DZ. 9 J 17.

Maximiliana rada; r. 1566 provázel tohoto ve skvostném komonstvu do Augšpurka k sněmu, od něho poprvé zahájenému, a zemřel okolo r. 1586. Byl ženat nejprve (1550) s Krystynou z Gerstorfu, potom 1561 s Annou z Říčan. Mimo několik dcer zůstavil syny *Jiřího, Viléma* a *Jana*. Vilém koupil statek Ryzemburský a zemřel bezdětek, Jan usadil se r. 1601 na Smilkově a Jiří zdědil po otci Jankov.

Jiří z Talmberka, jeden z nejzajímavějších pánův z rodu tohoto, r. 1598 přikoupil Postupice; manželka jeho Eliška z Lobkovic získala 1578 Nemyšl a 1586 Petrovice. Téže manželce své r. 1592 na tvrzi Jankově s příslušenstvím 2000 kop věnoval.[1]) Druhá manželka Markéta Trčkovna z Lípy koupila r. 1611 Hrazené Rataje. Jiří přikoupiv r. 1602 k panství svému ves Lhotu Jarkovou od Jana Chobotského z Ostředka[2]) a byv již r. 1598 JMC. radou a soudcem zemským, stal se 1613 nejvyšším sudí a 1618 nejvyšším komorníkem zemským; r. 1618 vyjádřiv se prý, že proti císaři ani raditi ani býti nechce, proto toho úřadu po vypuknutí odboje stavovského pozbyl. Nicméně se dal přece od stavův ve všelijakých službách potřebovati a sedal na soudě zemském, a konečně l. 1619 falckrabě Bedřicha do Prahy se ubírajícího vítal. Pročež se také nalézal mezi těmi osobami, jež v únoru v tichosti zatčeny a vězením opatřeny jsou. Nález soudní komise r. 1621, 22. května zněl, aby statky jeho byly sebrány a on sám buď časným aneb doživotným vězením pokutován. Na velkou přímluvu syna jeho Bedřicha, jenž tehdá se psal na Jankově a císaři po všechny časy věren zůstal, udělen Jiříkovi (1622, 11. března) císařský pardon,[3]) tak aby se statky dostaly synům jeho a on od nich do své smrti poctivě chován byl. Jiří však toho dlouho nepřežil a zemřel l. 1623. S první manželkou byl zplodil několik dcer a synův, z nichž *Bedřich* a *Jan* let dospělých došli, jimž statky závětí r. 1618 v pátek po sv. Dorotě sepsanou odkázal. Onen zdědil Nemyšl a získal od královského fisku Vlašim.

Jan z Talmberka (za živobytí strýce Jana Smilkovského mladší, pak starší a posléze nejstarší) r. 1621 taktéž odsouzený a potom milostí darovaný držel Jankov, Postupice, Bedřichovice, Skrýšov a později i Vlčkovice, byl soudův dvorského i komorního radou, svědkem bitvy Jankovské (1645, 6. března) a zemřel ke konci r. 1663 svoboden, odkázav statky (16. listopadu 1663) bratrovi *Františkovi Vilémovi z Talmberka* na Vlašimi, po jehož brzké smrti († 1665) synům připadly. Ti se téhož roku (1665) o dědictví dělili. *Jan Frant. Kryštof* obdržel Vlašim, *Rudolf* Jankov s Postupicemi, k čemuž i ves Ratmiřice od panství Vlašimského byla přidána. Zdá se, že potom vystavěn zámek Habrovka, ale buď nedostavěn aneb opuštěn. L. 1693 byl již pust. Postupice postoupil Rudolf r. 1693 bratru Janovi. *Rudolf Frant. Ferdinand z Talmberka* měl s první manželkou Marií Annou roz. hrabinkou Paarkou († v Jankově 2. července 1693) tři syny, kteréž všecky přečkal, totiž *Josefa Frant. Šťastného* (zemřel co pán na Jankově, jehož mu otec postoupil, v Oblajovicích dne 5. února 1648 v 29. roce věku svého), *Jana Jakuba Frant.* (zemřel co kanovník kostela Vratislavského a přednosta královské kaple v Praze 22. listopadu 1701 v 24. roce stáří svého) a *Viléma Františka*, který zemřel co pán na Březině v Ratajích svoboden dne 4. května 1705 v stáří 25 let. Po smrti synův svých prodal *Rudolf z Talmberka* panství Jankovské, jež po tři století rodu jeho náleželo, r. 1702, 2. října svob. pánu *Janovi Antonínovi Kořenskému z Terešova*.

Kořenský, byv majestátem od 5. října 1705 v stav hraběcí povýšen, vystavěl v Ratmiřicích úhledný zámek novomodní (1706), tvrz Jankovskou opustil a v zámku Ratmiřickém stálé sídlo sobě vyvolil, načež i panství od nového sídla jméno obdrželo.[4]) Kořenský byl soudu dvorského rada a dědičný korouhevník ze stavu panského. Synové jeho *Václav, František, Karel* a *Rudolf* prodali r. 1719 zděděné panství Ratmiřicko-Jankovské, jmenovitě zámky Jankov a Ratmiřice s nábytkem *Jiřímu Vojickému z Nové vsi*. Od těch dob byla stará tvrz zanedbávána, r. 1750 již z větší části byla spadlá.[5])

[1]) DZ. 26 D 17. [2]) DZ. 131 C 25. [3]) Elvert, Bestrafung der Rebellen 22, 23, 31, 65, 113. Bílek Konf. [4]) Jak neprávě tedy soudil Heber, klada do Ratmiřic tvrziště, jak na mapě jeho k V. dílu přidané spatřiti lze. Ratmiřice byly arci nějaký čas zbožím samostatným, zejména je koupil r. 1648, any byly co zápisné zboží Louňovské městu Táboru odňaty, *Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova*, jenž tu tvrze míti nepotřeboval Když po jeho smrti zůstalí synové o dědictví se dělili, dostaly se Ratmiřice s Domašínem, Hrzinem, Znosimí a Lhotou *Smilovi ze Skuhrova*. Po jeho smrti koupil statek od zůstalých dědicův r. 1601 *Jan Ostrovec z Kralovic* a spojil je s panstvím Vlašimským. Po bitvě Jankovské spálena a zpustošena jest celá ves i s kostelem, takže po tři léta nikdo se tu neusazoval. Dvoru panského tu nikdy nebylo, tím méně tvrze, a teprv Rudolf z Talmberka zde dvůr poplužný založil, k němuž bližší, příhodnější i úrodnější pozemky opuštěných statků připojil. (Místop. bibl. I, 89.) [5]) Místop. bibl. I, 89, kdež lze se dočísti o pozdějších držitelích.

TVRZE OKOLO JANKOVA.

Bedřichovicích stávala tvrz při nynějším statku č. 10 a znáti jest to místo z pahrbkův a dolíkův mechem porostlých.[1]) Patrony kostela zdejšího byli *Držek z Nesper* a *Zdislav z Bedřichovic*, později tento sám a připomíná se i l. 1388. L. 1391 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Přibu a děti *Zdicha* (Zdeňka, Zdislava) a Dorotu. Poručníci jich vložili Bedřichovice, Ondřejov a Pechnov k věrným rukám Martinovi Střečkovi z Pětichvost a Kolmanovi faráři v Rovných.[1]) Tvrz, půl dvoru a část vsi bez podací kostelního pokládána l. 1405 za odúmrť,[2])

[1]) Místop. bibl. I 93.

[1]) Lib. conf., erect. XII A 20. Rel. tab. I 542. [2]) DD 14 f. 97, Auersperg bb. Ger. II 26.

ale Zdich zůstal pánem a podával faráře ještě l. 1418. L. 1437 žil *Zbyněk z Bedřichovic*[1]) a *Zachař z Ostrova* byl v l. 1461—1482 pánem na Bedřichovicích a *Jan Zachař* snad syn jeho a držitel Bedřichovic zakoupil se l. 1497 v Praze.[2])

L. 1530 držel Bedřichovice *Bohuněk z Lomné* předek *Bohunkův* neb *Bedřichovských z Lomné*.[3]) Synové jeho Pavel, Bohuslav a Petr bratří se strýci svými (tuším syny bratrovými) Adamem, Petrem, Bohunkem a Vácslavem vložili si l. 1543 tvrz, dvůr a ves Bedřichovice v obnovené dsky zemské.[4]) Polovinu téhož statku držel *Pavel* a věnoval na něm (1559) Kateřině z Nasavrk manželce Jana syna svého.[5]) Jak potom vyšly Bedřichovice z držení rodiny, není známo. Mikuláš, Vilém, Adam a Markvart Vácslav *Chobotští z Ostředka* drželi Bedřichovice a jiné statky r. 1603[6]) a když se asi tehdá dělili, dostal *Mikuláš* Bedřichovice, Vilém Skrýšov, Adam Nespery a Markvart Tehov.[7]) Mikuláš řečený naposled nejstarší vládl tu ještě l. 1615,[8]) ale v l. 1618 až 1623 byl tu pánem syn jeho *Jan*.[9]) Ale tohoto roku zabrány mu Bedřichovice a postoupeny *Janovi mladšímu z Talmberka*, od něhož připojeny k Jankovu.[10]) Tvrz zanikla brzo po tom.

*

U dvora v **Červ. Otradovicích** posud jest znáti tvrziště. Zde tuším seděl *Ludvík*, jenž prodal l. 1385 s Benešem Jankovským dvůr popl. v Otradovicích Divišovi z Talmberka a *Věňkovi z Otradovic*. Věněk pak postoupil l. 1398 téhož dědictví třem svým synům a dceři.[11]) V l. 1432—1452 připomíná se *Mikuláš z Červ. Otradovic*;[12]) byl to tuším předek *Svatkův z Červ. Otradovic*. Tyto Otradovice přikoupeny záhy ke statku Jankovskému; l. 1546 sice přiděleny ke Kříženci, ale od r. 1551 zase patřily k Jankovu. Tehdá již tu tvrze nebylo.

*

U **Lažanského** dvora bývaly zbytky jakéhosi stavení, jež lid měl za bývalý klášter.[13]) Byla-li tu tvrz, není známo. Z vládyk zdejších jsou známi 1318 *Daměn* a 1384 *Petr*.[14])

*

Kde se nyní nachází zámek **Zvěstovský**,[15]) vypínala se ve středověku stará tvrz, sloužívší za sídlo původně vládykám řečeným ze *Zvěstova*. Z nich první se nám objevuje *Mareš ze Zvěstova*, jenž měl r. 1359 jeden hlas podací kostelního v Šlapanově. Mareš z Broumovic vyskytuje se později jako patron kostela Šlapanovského. Současně žil *Anzelm ze Zvěstova*, jenž měl r. 1361 jeden hlas podací při kostelích Balkovském a Pořickém.[16]) Později držel Zvěstov *Ondřej* řečený *Roháč z Libuně*, jenž koupil 1382 dědiny ve Zbizubích, Podvecích a Lštění[17]) a r. 1392, mocí práva poručnického nového kněze ke kostelu Hrobskému podával.[18])

O osudech Zvěstova ve válkách husitských není nám nic známo. Po válkách těch byl držitelem tvrze *Jindřich z Kralovic*. R. 1440 17. března byl přítomen zápisu čtyř krajův v Čáslavi učiněnému;[19]) pojal pak k manželství jistou Marketu, jíž r. 1443 na Zvěstově tvrzi věnoval.[20]) Jeho nástupce byl *Zikmund z Sněžného*. Když ten byl zemřel, provolána jest tvrz Zvěstovská za odúmrť královskou a udělena jest králem Ladislavem r. 1457 *Jetřichovi z Leskovce*. Jetřich zveden jest ještě

[1]) DD 15 f. 125. [2]) DD 16 f. 138, 17 f. 133, Arch. Čes. 26 str. 10. [3]) Reg. kom. s. [4]) DZ. 250 C 10. [5]) DZ. 13 E 20. [6]) DZ. 132 B 21. [7]) Viz VUŠp. 1898 I 38. [8]) Rozvržení sbírek 29. [9]) Arch. gub. DZ. 141 A 16. [10]) Bílek, D. konf. 207. [11]) Rel. tab. I 505, 581. [12]) DD 20 str. 99. Arch. Třeboň. [13]) Sommer, Kaurz. 86. [14]) Tab. vetust. n. 131, Rel. tab I. 501. [15]) Pomůcka: A. N. Vlasáka Bibliothéka místopisná I, 96. [16]) Lib. conf. [17]) Arch. Č. III, 467. [18]) Lib. conf. [19]) Arch. Č. I, 256. [20]) Rel. tab. II, 197.

téhož roku úředníky dvorskými na statek Zvěstovský a odhádán mu ve 300 kopách mimo 200 kop věna p. Barbory, která seděla na tvrzi (vdova Zikmundova?) a jmění dědinníkův.[1]).

Na počátku 16. století (1509) seděl na Zvěstově *Jindřich Škopek z Bílých Otradovic*[2]) a titulář r. 1534 uvádí *Beneše Škopka z Otradovic* seděním na Zvěstově. Manželka Jindřichova, jenž seděl také na Psářích, byla *Hedvika z Hořiněvsi*; ta zdědivši veškeré jmění manžela svého prodala tvrz Zvěstov se vsí, Šlapanov tvrz pustou a ves celou, Hlohov tvrz pustou a ves, Otradovice tvrz pustou a vsi *Janovi Vidlákovi Radimskému ze Slavkova*. Vládyka tento zemřel ještě před r. 1541 a Kateřina z Kravska po něm zůstalá spravovala pak Ostředek.[3]) Janův syn *Kuneš* spojil Zvěstov se zbožím Neustupovským a odkázal konečně r. 1563 statky své Neustupov a Zvěstov dcerám *Evě* a *Anně Kunce*, nad nimiž učinil manželku, mateř jich Alžbětu z Malovic mocnou poručnicí. R. 1586 ujala *Eva*, potom provdaná *Kaplířová*, statek Zvěstovský,[4]) seděla na Neustupově a Milčíně a držela také zboží Šebířovské; prodala však r. 1603 »své statky Zvěstov a Šebířov« a při vsi Zvěstově sídlo *Marii Kateřině Skuhrovské z Talmberka* na Louňovicích.[5]) Paní ta posledním pořízením odkázala tvrz Zvěstov *Oldřichovi Skuhrovskému ze Skuhrova*, tvrz pak Šebířov Barboře dceři své a zemřela r. 1614.[6])

Oldřich Sezima ze Skuhrova, jenž po otci Louňovice zdědil a též Libouň držel, odkázal všecky statky své dcerám svým a ty se dne 11. listopadu 1652 o ně podělily, *Lidmila* dědila Louňovice, *Alžběta Kateřina* provdaná *Kaiseršteinová* dostala Zvěstov a Libouň, které rytíři *Janovi Kryštofovi Malovci z Malovic* a na Kameni prodala. Týž zemřel jako JMC. rada a soudce zemský dne 20. července 1677, zůstaviv vdovu a poručnici nad sirotky Marii Veroniku Malovcovou rozenou Švihovskou z Ryzemberka. Když se bratři ti dne 22. července 1690 o otcovskou zůstalost dělili, připadl Zvěstov *Antonínovi Bernartovi*, Libouň *Vácslavovi Františkovi Malovcům z Malovic*. Bernart Malovec měl o to péči, aby kostel Šlapanovský opět vlastním farářem, jehož po dlouhý čas (od r. 1624) postrádal, opatřen byl, pročež příjmy jeho přiměřeně rozmnožil, načež dne 19. listopadu 1706 zemřel a v kostele Šlapanovském pohřben byl. Zůstalí po něm synové *Jan*, *Kryštof* a *František* prodali r. 1719 statek Zvěstov *Kateřině* ovdovělé *Dohalské* rozené *Talackovně z Ještětic* a tak z držení rodiny Malovcův vyšel.[7])

Popis tvrze máme z poměrně pozdní doby; z odhadu statku Jana Josefa Karvínského z Karvína (1755) učiněného věřitelům toto o něm vyjímáme: Zámek Zvěstov, ten jest ze silných zdí vystaven (popisují se pokoje, spilka, konírna), měl 3 poschodí a nad tím vížku s železnými hodinami bicími. Celé stavení bylo na dveřích atd. silně sešlé. S některými vedlejšími staveními pokládal se v 1200 fl.[8])

*

Ve vsi **Šlapanově** posud viděti lze slabé zbytky staré tvrze Šlapanovské, jíž dávno zaniklé. Nejstarší nám známý držitel této osady *Smirad ze Šlapanova* žil r. 1318 a byl pohnán do soudu zemského pro škody v Kunraci učiněné.[9]) V prostřed 14. století žili *Tomáš* a *Smil ze Šlapanova*, kteří měli r. 1359 jeden hlas podací při zdejším kostele.[10]) *Mareš z Broumovic* byl 1374--1376 sám, r. 1383 s *Přeškem z Broumovic* patronem kostela zdejšího.[11])

[1]) DD 16 fol. 135; 23 G 14. Michal ze Zvěstova a z Ramen koupil r. 1485 dvůr kmecí ve Zvěstově od Mikše z Koutův (Rel. tab. II 406). [2]) Arch. mus. [3]) DZ. 8 P 10 [4]) DZ. 68 P 14. [5]) DZ. 132 H 23 a 178 G 15. [6]) DZ. 137 C 2. [7]) Pozdější držitelé v Místop. bibl. [8]) DZ. 288 C 16. [9]) Tab. vetust. 129. [10]) Lib. conf. [11]) Lib. conf.

Po těchto vládykách dostali se v držení Šlapanova *Kuneš Balek z Chotětic* (1402) se synovci svými Kryštofem, Benešem, Janem, Přibíkem a Otíkem. Naposled byl v držení Šlapanova Beneš a podával sem kněze v l. 1413 a 1414.[1]) Potomci těchto vládyk psali se Sloupové z Chotětic.

Po smrti *Jana* řeč. *Sloup z Šlapanova*, jenž jsa věrným přívržencem Jiřího z Poděbrad opověděl r. 1450 23. května Oldřichovi z Rožemberka,[2]) provolány jsou dědiny jeho ve vsi Šlapanově co královské odúmrtí ve Vožici (1463) a král Jiří udělil je *Zdeňkovi ze Šternberka* nejv. purkrabí Pražskému. Týž pán brzo potom (1465 v úterý po sv. Školastice) postoupil práva svého držitelům Šlapanova *Oldřichovi z Malovic* a *Janovi Sloupovi z Chotětic*, račež jsou tito zvedeni úředníky dvorskými na dědictví vysloužené, totiž dvůr poplužný v plat vysazený, ves celou s podacím kostelním.[3]) Statek potom přešel v držení vládyk z *Otradovic*, kteří jej spojili se Zvěstovem. Ve vkladu zboží tohoto r. 1548 učiněném připomíná se pouze Šlapanov tvrz pustá s podacím kostelním.[4])

*

V **Hlohově** seděli l. 1403 *Mikuláš* erbu lilie, jenž tehdá Míšenským opověděl, l. 1414 *Markéta* vdova po *Svatomírovi* a *Jodok;* ti oba darovali tehdá plat ke kostelu Šlapanovskému[5]) *Oneš ze Hlohova* byl l. 1448 při dobytí měst Pražských a měl l. 1454 syny *Onše* a *Jana*, z nichž tento l. 1450 byl přívržencem Jednoty Poděbradské.[6])

Kuneš z Hlohova r. 1465 syna *Jana* oddělil od sebe, dada mu za díl Hlohov dvůr poplužný (s tvrzí) a 10 kop gr. dluhu[7]) a podržel sobě k držení některé vesnice v blízkém okolí. Záhy Jan předemřel otce svého a ten jsa stářím obtížen a cítě blízkou smrt zapsal r. 1473 dědiny své Hlohov tvrz s dvorem popl. a dvory kmecí a jiné vsi, kdyby on aneb děti někdy Jana Hlohovského z Hlohova zemříti měl., *Vácslavovi Nosákovci z Odlochovic* a *Petrovi z Bykovic*. A poněvadž brzo potom zemřel a dětí po Janovi nezůstalo, uvázali se svrchupsaní dva vládyky ještě r. 1473 ve zboží Hlohovské.[8]) Hned r. následujícího (1474) provolána jest ve Vožici odúmrť po Janovi zemřelém a *Litvín z Klinšteina* vyprosil si na králi Vladislavovi tvrz Hlohov. Tomu odpírali Vácslav a Petr svrchupsaní, majíce právo své dskami zemskými, poněvadž dědictví Janovo, ač byl otce dílen, zase na otce bylo přešlo. Z té příčiny soud dvorský r. 1485 Hlohov přisoudil odpornikům proti právu královu.[9]) Nedlouho potom spojen jest Hlohov se Zvěstovem; ve vkladu zboží Zvěstovského r. 1548 učiněném připomíná se Hlohov tvrz pustá s dvorem pustým a ves v pozdějších listinách jen »ves Lohov«.

*

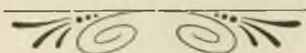
Na místě zámku v **Odlochovicích** stála v starší době tvrz. Před ní dávno tu bylo sídlo čeledi, která se po otci svém Adlcchovi Adlochovici nazývala. Na tvrzi seděli vládyky erbu lilie, zejména ok. l. 1350 *Přibyslav*, jehož syn *Olen* byl mistrem svob. umění, do r. 1359 farářem v Šlapanově, kromě toho kanovníkem několika kostelův.[1]) *Jaroslav* snad bratr jeho odstěhoval se ok. l. 1372 s pány ze Šternberka na Moravu, kdež byl l. 1377 purkrabí na Šternberce,[2]) avšak koupil v Čechách l. 1379 dědiny v Třebči[3]) a hospodařil na Odlochovicích ještě l. 1387.[4]) Že bratří jeho *Přibík* a *Jan* byli jeho synové, soudíme odtud, že dědili po Jaroslavovi Známosti na Moravě. L. 1390 přijali tu poručenství a Přibík tu l. 1395 svědčil.[5]) V Čechách koupili l. 1390 nějaké drobné statky u Odlochovic.[6]) Kromě toho drželi Rankov a dvě zboží na Moravě. Přibík žil ještě l. 1420 jsa ve službách biskupa Alše; před tím sloužil králi.[7]) Synem jednoho z nich a poslední toho rodu byl *Rynart*. Týž nemaje dědicův zapsal Odlochovice, Rankov, plat v Konarovicích a dvě zboží na Moravě svým strýcům *Chvalovi ze Chmelného* a *Mikšovi z Nosákova*.[8])

Mikeš dostav za díl Odlochovice byl předkem *Nosákovcův z Odlochovic*.[9]) Z jich rodu připomíná se l. 1473 *Vácslav*, l. 1523 *Přibík*[10]) a v tituláři r. 1534 vydaném připomíná se *Vácslav*. Později byly Odlochovice rozděleny na polovice a to mezi *Jana* a *Mikuláše* bezpochyby bratří. Mikuláš prodal svou polovici již před r. 1540 *Jaroslavovi z Klinšteina*, jenž na ni l. 1541 manželce své Afře z Tetova věnoval,[11]) ano jí l. 1548 všeho zboží Odlochovského postoupil.[12]) Proto dědili po ní i synové (Bedřich, Čeněk a Oldřich) i dcery, a ti dědici prodali tuto polovici l. 1556 Janovi Nosákovci. Tento si l. 1548 svou polovici v obnovené dsky zemské vložil,[13]) ale prodal celé Odlochovice (1571) *Mikuláši Salavovi z Lípy*. Ještě t. r. koupil je *Smil Skuhrovský ze Skuhrova* a držel je do r. 1591. Pak následovala *Anna Malovcova* z Říčan a v sedmi letech muž a dědici, z nichž jeden je ujal, totiž (1598) *Markéta Ostrovcova z Malovic*.[14]) Ta držela Odlochovice jen do r. 1609 a postoupila jich *Lidmile Šorfové z Říčan*.[15]) po níž následovali bud Malovec z Malovic († r. 1612) neb synové jeho Petr a Vilém.[16]) Petr prodal Odlochovice l. 1613 *Vilémovi Vokovi Vítovi ze Rzavého*, jenž z nich l. 1615 sbírky a berně platil.[17]) Tento držel později také Chotoviny a oba statky měl po něm syn *Mikuláš Aleš*, jenž Odlochovice l. 1550 *Karlovi Adamovi Lvovi z Říčan* prodal.[18]) Odlochovice měly odtud stejné pány se statkem Louňovským až do r. 1675, kdež od arcibiskupa prodány *Adamovi Jindřichovi Rodovskému z Hustiřan*.[19]) Tento l. 1678 ze záloh smrtelně střelen a statku se ujala vdova *Polyxena*, l. 1682 zase vdaná za *Kryštofa Leopolda Dohalského*, jemuž († 1693) statek svůj odkázala.[20]) Tento zemřel l. 1706) v Praze a pohřben v Šlapanově. Potom se tu až do Rombaldův několik rodin vystřídalo.[21])

---

[1]) Lib conf. Lib. erect. V 100, Arch. Č. VI 7. [2]) Arch Třeboňský. [3]) DD 16 f. 140; 23 K 15. [4]) DZ 8 P 10. [5]) Lib. erect. X 36. [6]) ČČM. 1827, III 83, DD 16 f. 128, Archiv Třeboňský. [7]) Rel tab. II 339. [8]) DD 21, 260. [9]) DD 16 fol. 150.

[1]) Reg. Vatik. Tadra Canc. Arnesti, Lib. conf. Rynart a Hrdek l 1359 spolupatronové v Šlapanově byli snad Přibyslavovi bratří. [2]) CDM X 180, Dsky Brněnské. [3]) Arch. Třeboňský. [4]) Arch. Novohradský. [5]) Dsky Brn. CDM XII 258. [6]) Rel tab. I 533. [7]) Dobner Mon. IV 413, Wolný Kirch. Top. I 54. [8]) Arch. Č. I 408. [9]) L. 1466 obdržel Mikuláš Miličín erb od krále Bedřicha a psal se pak z Adlochovic. [10]) DD 21 str. 260, Arch. Třeboňský. [11]) DZ. 1. A 3, 8 N 19. [12]) DZ. 83. H 15, 85 F 7. [13]) DZ. 12. F 23, 250. L 12. [14]) DZ. 17. F 2, F 25, 1084. L. 7, T 22. [15]) DZm. 236. Z 5. [16]) DZ. 185. K 12. [17]) Místop. bibl. I 99, Rozvržení 29. [18]) DZ. 307. E 10. [19]) DZ 391. G 29. [20]) DZ 116 G 25, 117. G 21. [21]) Seznam držitelův v Místop. bibl. I 99.

CERHENICE TVRZ.

Cerhenská tvrz nestávala na místě nynějšího zámku, nýbrž níže, kde jest pivovar. Ještě z ní zbyly dobré sklepy. Již r. 1295 psal se po Cerhenicích *Oldřich* a ok. l. 1340 tu byly tři statky *Peškův, Ješkův* a *Heřmanův*.[1]) Podobně bylo i později. Na jednom statku seděl v l. 1379—1381 *Bohuněk Hájek* služebník probošta Vyšehradského,[2]) druhý koupili před r. 1381 *Diviš* a *Chotibor* od nějakého Mikše.[3]) L. 1396 držela tu dvůr Anna vdova po Jindřichovi rychtáři Dobřichovském,[4]) l. 1398 žil *Hrach z Cerhenic, Hynek* odtudž držel l. 1398 statek v Jestřábci za Chrudimí[5]) a *Čeněk* odtudž připomíná se r. 1407.[6]) Od r. 1408 až do r. 1446 vyskytuje se v pamětech *Pavel z Cerhenic* a zároveň držel *Ctibor z Cerhenek* dvůr v Cerhenicích věnnou zástavou (1415) přiženiv se k němu.[7]) *Jindřich z Cerhenic* nabyl skrze manželku Kateřinu ze Mstislavic nějakých práv na Nelechově (1437), byl s Pavlem l. 1440 na sjezdu Čáslavském a připomíná se ještě l. 1454.[8]) *Bernart* odtudž vpadl l. 1448 do Prahy, válčil v l. 1453—1455 se Sasy[9]) a byl již l. 1460 mrtev. Zboží jeho v Prasetíně prodáno tehdá a Jan Bernart syn jeho slíbil je l. 1484 ve dsky vložiti.[10])

Bernart z Cerhenic byl 1448 ve vojště Jiříkově z Poděbrad, když dobyl Prahy a Menharta Hradeckého zajal. Jím se končí řada těch, kteří se po zdejší tvrzi jmenovali.

Za časův krále Jiří seděl na zdejší tvrzi *Jan* řeč. *Horka* s manželkou svou Eliškou ze Střížkova. Po jeho smrti tvrz zdejší jako odúmrť na krále spadlá r. 1474 provolána a vyprosil si ji na králi Vladislavovi Bernart Bírka z Násilí pro sebe a Hynčíka syna svého. Tomu odpírala Eliška před úředníky dvorskými a tak dovedně spravedlnost svou hájila, že jí výprosníci již r. 1475 všeho práva svého postoupili.[11]) Tedy *Eliška ze Střížkova* ještě téhož roku zvedena jest úředníky dvorskými na Cerhenice.[12]) Eliška potom se vdala za *Kryštofa z Košině*, který se v l. 1481—1493 jako pán na Cerhenicích uvádí.[13]) Mezi tím (snad 1474—1481) byla vdána za pana z Dražovic a měla s ním syna.

Mikuláš Cerhenský z Dražovic přebývaje při mateři své jmenuje se výslovně r. 1504 pánem na Cerhenicích,[14]) připomíná se také r. 1505 co Mikuláš Cerhenský v seznamu těch, kteří vypravili vojsko proti Šlikům, měl v letech 1500—1517 domy v Kolíně a uvádí se tak ještě v tituláři r. 1534. R. 1513 koupil hrad manský Hradiště, ale od těch časův zle se mu vedlo; kolikráte nucen byl peníze půjčovati a zapisovati je na Hradišti a na domě svém v Novém městě Pražském a tak o velkou část jmění přišel. Na štěstí se věci ty nedotkly Cerhenic co majetku Eliščina. Tato paní r. 1524, 19. září u velkém stáří sepsala poslední pořízení, jímž tvrz Cerhenice s dvorem a městečkem a vesnice odkázala vnukům svým *Janovi* a *Burjanovi z Dražovic* však tak, kdyby měli před časem zemříti, aby zboží to přešlo na syna jejího Jindřicha z Košině. Po nich převzal Cerhenice okolo r. 1550 *David Střela z Rokyc*, kterýž byl ženat s Alenou z Dražovic a jí byl r. 1545 věnoval na Štěpánově zboží svém.[15]) Alena zemřela r. 1567. R. 1576 prodal David dědictví své v Radovesicích Bernartovi z Dobřenic.

Z manželství tohoto pošel bezpochyby *Mikuláš z Rokyc* dědic Cerhenic, jenž se oženil s Markétou z Gerštorfu; po její smrti (1582) v poručenství nad synem zůstalým se uvázal.[16]) Oženil se podruhé s Johankou dceří Purkarta Kordule ze Sloupna na Žiželovsi a posledním pořízením (28. srpna 1592) učinil ji poručnicí nad dětmi a statkem. Z dětí jeho měl dostati *David* zboží Cerhenské, Purkart Štěpánov tvrz a dcera Alena

---

[1]) Reg II 725, Věstník Č. Akademie. [2]) Arch Prachatický. [3]) DD 13 f. 190. Rel. tab l. 490 Diviš žil ještě l. 1406 (DD 14 f. 260). [4]) Lib. erect. XIIIa. [5]) Rel. tab. I 558, DD 14 f. 12. [6]) Tadra Acta jud. VI 7. [7]) Rel. tab. II 48, 122, 205. [8]) DD 15 f. 269, 355, Arch. Č. I 256. [9]) ČČM. 1827, 3, 83, Arch Drážďanský. [10]) Adámek, Skuteč 31, 32 [11]) DD 16 fol. 284. [12]) DD 23 M 10. [13]) Paprocký 6 st. pan. 53. Kniha Kouřim. f 42. Arch. Kutnohorský. [14]) Pam. kniha Kolínská I. A 15. Arch. Třeboňský a Hradecký. Zlatá kniha v Kostelci. [15]) DZ. 6. C 14, 7 C 25. Zdá se, že Jan a Burjan záhy zemřeli a že dědila po nich sestra Alena. [16]) DZ. 21. K 29.

věna 1000 sk. pr. obdržeti. Zemřel nedlouho potom na tvrzi své Cerhenské.[1]) Ovdovělá Johanka přikoupila zboží Ratěnické a v druhém loži vdala se za Děpolta Švihovského z Ryzemberka na Horažďovicích a syn David zatím dosáhl plných let a uvázav se v zboží Cerhenské, postoupil ho bratru svému Purkartovi.

Purkart Střela z Rokyc měl v držení tvrze a statky Cerhenice, Libodřice, Krucemburk, Štěpánov, zděd iv r. 1618 po strýni Elišce Kalenicové z Rokyc i vsi Krásoňovice a Želivec. V povstání r. 1618—1620 sice činně nevynikal, ale přidav se přece na stranu odbojných stavův odsouzen jest r. 1622, aby všechen statek svůj v manství pod léno uvedl, pročež on r. 1626, 20. června učinil přísahu manskou na Cerhenice, Libodřice a Štěpánov,[2]) jiných statkův tuto se nedokládaje. Zemřel asi r. 1629 a pozůstalá po něm vdova *Sobina ze Vchynic* dosáhla toho u krále Ferdinanda II., že r. 1629, 27. listopadu zboží Cerhenské, které ona po smrti manžela svého pro sebe koupila, z manství vyňato a ve dsky zemské vloženo bylo.[3]) Sobina potom spravovala také ostatní zboží sirotkům náležející a před smrtí svou († r. 1630) zboží Cerhenské a všechen statek svůj odkázala synům svým *Rudolfovi* a *Vilémovi Oldřichovi Střelum z Rokyc.*[4])

Synové oba povýšeni do stavu svobodných pánův zůstali v nedílném držení panství otcovských až do r. 1638; tehdá 28. července rozdělili se o ně tak, že dostal starší bratr Rudolf zboží Libodřické a Krucemburské a Krasoňovické, mladší pak Cerhenice s Ratěnici a zboží Štěpánovské. Oženil se s Johankou Lidmilou Šleglovskou z Šicendorfu, neměl s ní však dětí, prodal Štěpánov a zemřel ok. 1689 co poslední mužský potomek rodu svého, neb bratr jeho Rudolf byl ho ok. r. 1651 svoboden jsa předemřel. Statek Cerhenský dostal se tedy odkázáním *Adolfovi Vratislavovi* hraběti *ze Šternberka.*[5])

Pán tento zámožný držel potomní fideikomisní statky rodiny této. Vnuk jeho *František Filip* († 1786) prodal Cerhenice r. 1758 císařové Marii Terezii, kterážto zřídivši *ústav šlechtičen* na hradě Pražském jej zbožím Cerhenským nadala. V držení jeho ústav tento až na naše časy potrval.

Dodáváme ještě příběh z okolí, jenž se zběhl l. 1592:

Mikuláš Hlaváč z Vojenic a na Chvalovicích neměl dobré srozumění s Johankou Parvusovou z Bukova. Když ji jednou na vůz stoupati viděl, přistoupil a pravil: »To jest čerstvě, že sedáte na vůz.« A když ujela za ves asi půl druhého honu, dohonil ji Hlaváč a chytiv se vozu ptal se: »Odkudž to, paní sousedo?« Paní: »Po svých potřebách, když svého manžela nemám doma.« Uslyšev to, vzpomněl si Hlaváč na manžela jejího a pravil: »Učinil mi tam psaní tvůj manžel, že toho hoden není, jakožto šelma říkajíc, povím já mu o kravách a o kobylách, že by měl činiti s kobylou a s kravami.« Když pak řekla paní, že ho nemá než za zrádce a za šelmu, pokudž toho na něho neprokáže tu se jí Hlaváč chytil a hned ji poličkoval. Tu křikla na kočího, aby jel. Kočí jel sice, ale Hlaváč předejel je svým koněm, sekal hned a pral na kočího, až na ručního koně upadl. Tu sedla paní z vozu, křísila jej a koření mu dávala. V tom přistoupil také Hlaváč, ana Johanka krev s hlavy otřela a utírala o Hlaváčův rukáv, aby věřil, že kočího uťal. V tom odjel a poslal k nim svého myslivce, hrubě-li jest posekán. Když pak potom dojeli do Milčic, tu paní obvedla konšely (před nimi osvědčila), co se jí bylo stalo, a tu noclehovali. Ráno pak, když jeli domů, poslali s nimi šafáře, a tu opět přišel myslivec Hlaváčův a chytil se vozu v cestě. Tu mu pověděla paní Johanka: »Myslivče, nechytej se vozu;« ale on řekl: »Však jedné abych se optal, hrubě-li jest raněn pacholek.« Odpověděla paní Johanka: »Ty, myslivče, dej mi pokoj, však jsem včera před tvým pánem nemohla míti pokoj, že jsi ty toho dobře povědom, co jsi slyšel, že jsem tebou osvědčovala.« Neřekl nic, než toliko: »Já, paní, nic, toliko pacholek hrubě-li raněn?« Paní: »Optej se, hrubě-li mne tvůj pán stloukl, že jsi toho povědom, myslivče Jene.« Když pak myslivec odcházel, napomínal kočího, aby jel lehky, že tu má tenétka na koroptvy, aby jich neplašil a nezahnal.[6]) (Škoda, že jim tato zbytečná síla scházela r. 1620.)

[1]) DZ. 26 H 13, Dačický. [2]) DD 68 f. 8. [3]) Tamže f. 61, Bílek, Děje konf. 371. [4]) DZ. 143 L. 22. [5]) DZ. 306 A1—25 [6]) Reg. svěd. kom. s. 1585—1593 f. 314.

TVRZE OKOLO CERHENIC.

Ve vsi **Ratěnicích** v osadě Dobřichovské již dávno zbytky bývalé věže zanikly. Asi r. 1340 byla ves tato mezi vladyky Peška, Ješka a Hroznatu rozdělena.[1]) Když l. 1386 byl spor o podací zdejšího farního kostela, připomínají se mezi pěti patrony jeho také zdejší vladyky *Rynart* a *Václav Huček*, kteří ještě l. 1398 žili.[2]) L. 1395 žil *Bedřich z Ratěnic*, jenž držel také část Libodržic a na nich l. 1396 *Diviši z Ratěnic* a Václavovi Hučkovi dluh zapsal. Zemřel l. 1398 zůstaviv vdovu Elišku a sestru Annu.[1]) Tato se ještě l. 1410 připomíná.[2]) Část vsi patřila l. 1401 Blehovi z Peček, jenž ji držel k Pečkám. V dobách následujících patřila jedna část *Pertoltovi* zejména l. 1410 a 1411.[3]) Asi tehda koupil druhou polovici *Zdeněk z Chotouně* a proto sem převedl (1411) část věna manželky

[1]) Věstník Č. Akademie VIII č. 3. [2]) Tadra, Acta jud. II 392.

[1]) DD 14 f. 247. [2]) DD 14 f. 269. [3]) Lib. erect. V 27, Rel. tab. II 71. Pertolt žil ještě l. 1427 (Arch. Č. III 498).

své Doubravy jinak Kačky.[1]) Ok. l. 1414 týž Zdeněk zemřel a vdova majíc věno utvrzené šťastně si je uhájila.[2]) *Jiřík z Ratěnic* snad syn Pertoltův byl l. 1440 na sjezdu Čáslavském a l. 1448 vpadl s Poděbradskými do Prahy.[3]) Slouže věrně králi Jiřímu a synům jeho, dosáhl statkův v hrabství Kladském a prodav statek Ratěnice žil do smrti (1480) na statku Najrodě. Potomci jeho žijí posud v Prusku píšíce se *Stillfried von Rattonitz.*[4]) Potomci svrchu psaného Rynarta vymřeli před r. 1461 na Topoli u Chrudimě. Odumřelé po nich zboží dostalo se Jaroši z Ratěnic.[5])

Ještě ke sklonku 15. st. byly Ratěnice rozděleny. Polovici dvoru a plat v Pečkách měl *Petr Liška z Chotětic* a po jeho smrti Kateřina dcera a manželka Jindřicha Chvalovského z Ledec s tetou Martou připovídala se k tomuto statku.[6]) L. 1499 držel část Ratěnic *Jan Vrbík z Tismic* a l. 1520 byly Ratěnice v držení *Radimských ze Slavkova*, takže kostel patřil k Radimi a část vsi k Neustupovu.[7]) Táž čá t neb jiná patřila do r. 1554 k Poděbradům a tehdá postoupena k Cerhenicům,[8]) k nimž část s kostelem již l. 1524 patřila. Tvrz zdejší patřila bezpochyby ke Chvalovicům a to potom, když je měli *Hlaváčové z Vojenic*. Konečně Adam Hlaváč prodal l. 1602 tvrz a dvůr Ratěnice *Johance Švihovské ze Sloupna*[9]) a za nedlouho potom připojeny k Cerhenicům.

*

V **Chocenicích** seděli l. 1295 *Tas* a l. 1318 *Vaněk.*[10]) Ve 14. stol. tu byl farní kostel, ale neznáme jmen patronův. Možná, že odtud pocházel *Vojtěch z Chocenic*, jenž byl l. 1494 komendatorem v Drobovicích.[11]) Na tvrzi zdejší seděl l. 1509 *Tomáš z Dobročovic*, pak l. 1515—1522 *Bohuslav* bezpochyby jeho syn.[12]) L. 1545 vložili si *Jan a Jiřík* bratří *Horňatečtí z Dobročovic* tvrz a ves Chocenice v obnovené dsky zemské.[13]) Po nich dostaly se Chocenice *Ondřeji Horňateckému* a od něho (zápisem l. 1601) *Apoloně Horňatecké z Dubé*, která je l. 1615 dceři své Alžbětě vdané *Přebozské* odkázala.[14]) Následující příběhy nejsou nám dosti známy. Chocenic nabyl totiž neznámým způsobem *Karel Eusebius Mracký z Dubé*, jenž je prodal l. 1636 *Anně Čáborské* roz. *Březske z Ploskovic.*[1]) Později patřily *Dorotě*, napřed vdané *Portové*, později Vchynské, roz. Frankengrynárce z Kynšperka, po níž dědil syn její *Bernart Jindřich Port z Portu.* Od něho je koupil (1657) *Antonín Augustin Binago*[2]) a držel do smrti († 1672). Po něm se uvázala v Chocenice manželka Cecilie jako poručnice sirotkův, ale převzala je l. 1676 dědičně a prodala je l. 1699 synu svému *Václavovi Ernfrýdovi.*[3]) Po jeho smrti nemohli synové Adolf a Frant. Ferdinand statek ten pro dluhy udržeti. Byl l. 1713 od věřitelův uchvácen[4]) a brzo potom k Cerhenicům připojen.

*

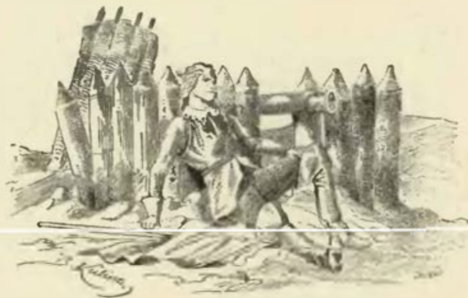
Ve vsi **Břežanech** jižně od Cerhenic ve farnosti Plaňanské bývala tvrz, která tuším teprve ke sklonku 16. stol. vystavěna byla. V starší době byly z části kostela Vyšehradského (od r. 1088), z části kláštera Sedleckého (od r. 1290). Třetí část patřila ok. r. 1340 Velflinovi z Prahy.[5]) Vyšehradská část dostala se l. 1437 Janovi Touškovi.[6]) Pozdější posloupnost držitelů není známa. V 16. stol. patřila část k Tuchorazi (1542—1550), jeden dvorec až do r. 1592 městu Brodu. Část, ve které vznikla tvrz, patřila *Březským z Ploskovic*, zejména *Václavovi* v l. 1592–1594,[7]) jenž l. 1612 zemřel a l. 1603 manželce jeho Alžbětě Mírkovně z Solopisk († 1613).[8]) Ze čtyř synův jich držel pak Břežany *Jindřich mladší*,[9]) jenž l. 1717 zemřel. Statek jeho l. 1622 zabrán a postoupen Václavovi Vchynskému, ale protože Jindřich před povstáním zemřel, navrácen 1630 sirotkům po n. Janovi Divišovi, bratru Jindřichovu.[10]) Později patřily nezletilému *Janovi Jindřichovi Březskému* synu Oldřichovu, jenž l. 1643 zemřel. Břežany, které mu ani ještě postoupeny nebyly, odkázal strýci a poručníku svému Václavovi bratru otcovu.[11]) Avšak statek všechen spálený nic nevynášel a byl dluhy obtížen. Proto l. 1655 odhádán předními věřiteli Frant. Karlovi Berkovi z Dubé. Od toho postoupen Ant. Augustinovi Binagovi a připojen k Chocenicům[12]) a s těmito pak získán k Cerhenicům.

---

[1]) Rel. tab. II 82. [2]) DD 15 f. 317. [3]) Arch. Č. I 256, ČČM. 1827, 3, 82. [4]) Vývod jich obšírný l. 1860 v Berlíně vytištěn. [5]) DD 16 f. 364. [6]) DD 16 f. 93. [7]) Rel. tab. II 507, DZ. 2. L 14. [8]) Urbář Poděbradský. [9]) DZ. 131. D 23. [10]) Reg. II 725, tab. vet. 30. [11]) Arch. v Královci. [12]) Arch. mus. Reg. kom. soudu. [13]) DZ. 250. J 19. [14]) DZ. 137. L 13.

---

[1]) DZ. 304. C 27. [2]) DZ. 311. M 1. [3]) DZ. 115. C 26, 407, K 10. [4]) DZ. 156. J 19. [5]) Reg. I 78, II 653, Věst. Č. Akad. VIII č. 3. [6]) Arch. Č. II 180. [7]) Arch. Třeboňský, DZ 27, E 9. [8]) VUSp. 1898 137, Dačický. [9]) Rozvrž. sbírek 28. [10]) Bílek, Děje konf. 42, [11]) Arch. gub. [12]) DZ. 28, A 23.

Zámek ve Smilkově.

SMILKOV TVRZ.

tará tvrz Smilkovská tak dokonale s povrchu zmizela, že v nynějším zámku v úhledném parku položeném z ní nezůstala památka. Tvrz stála již ve 14. století. Koupili ji *Vratívoj* (1362—1374 děkan Pražský), *Ctibor* (1367—1374 arcijáhen Litoměřický) a *Bohuněk* bratří z Mlékovic. Po smrti prvních obou seděl tu Bohuněk sám a psal se ještě l. 1384. Synům jeho *Ondřejovi*, *Otíkovi* a *Vratívojovi* král Václav udělil všechno své právo odúmrtní (1385). Současně se připomíná (1384—1389) *Rynart ze Smilkova*.[1]) Tento snad byl předek *Sádlův ze Smilkova* rozličných od Mlékovských. *Jan* první z nich byl v l. 1386—1407 kanovníkem Pražským, 1387—1407 proboštem u Všech Svatých a v l. 1388—1399 také kanovníkem Vyšehradským a po smrti arcibiskupa Olbrama sám třetím administrátorem arcibiskupství. Zemřel l. 1407. Na počátku 15. stol. žilo několik osob tohoto rodu; kromě Jana *Chval* napřed farář v Chotovinách do r. 1411, pak kustos kostela Vyšehradského (1412—1414) a také farář ve Vožici. Žil ještě l. 1427. *Petr* Sádlo žil l. 1407, ale l. 1437 byl již mrtev. *Václav*, jenž l. 1415 stížný list spečetil a *Přibík* (1416—1437 na Chotyšanech) psali se jen ze Smilkova.[2]) Nejznamenitějším mužem toho rodu byl *Jan Sádlo*, jenž byl od r. 1411 pánem na hradě Kostelci a osobou u král. dvora váženou, jsa vrchním nad vydáním peněz králových a v l. 1417—1419 nejv. lovčím. Ač byl víry pod obojí, přece viněn byl ze zrady; když pak (1421, 20. října) do Prahy přijel, aby se ospravedlnil, dali jej konšelé beze všeho soudu stíti. Zůstavil vdovu Martu z Březí, jejíž druhým mužem byl Jan z Kralovic, a pěkné jmění. Syn jeho *Jan* držel Léštno, Konipasy, Kámen a jiné statky, ale Kostelec prodal. L. 1464 učinil své poslední pořízení a brzy potom zemřel.

Jak dlouho zůstal Smilkov v držení Sádlův, není nám známo, ale l. 1464 již jim nepatřil. Po celou druhou polovici 15. stol. nelze žádného držitele Smilkovského doložiti. Od l. 1525 připomíná se jako jeho držitel *Jan Vejhák z Koutův*. Týž byl bratrem Jarohněva, jenž držel starodávný rodinný statek Koutský, a Viléma, který l. 1528 také část Smilkova držel.[3]) Jan zapsal Smilkov l. 1837 *Bohuslavovi Těmínovi z Těmic*.[4])

---

[1]) DD 13 f. 10, 135, 151. [2]) Nějaký *Matěj* ze Smilkova l. 1408 tuším svobodník (Rel. tab. II 55). [3]) Reg. k. s. [4]) DZ. 84. C 3

Tento uvázal se ve Smilkov po smrti Janově a držel jej do své smrti. Okolo l. 1559 ujali čtyři synové jeho *Oldřich, Jiří, Zikmund* a *Jan* otcovské dědictví. Při rozdělení dostal Jiří statek Smilkovský, ale prodal jej před r. 1573 *Sylvestrovi Mlazovskému z Těšnice* a tento po krátkém čase (1573) *Jindřichovi Saskovi* jinak *Ojířovi z Vacovic.*[1])

Saska měl manželku Kateřinu Kořenskou z Terešova, jíž l. 1577 na Smilkově věnoval.[2]) Od něho koupil jej l. 1590 *Jan mladší Běřkovský z Šebířova*, který byl nedílný s bratrem svým Mikulášem. Jan prodal tvrz Smilkov před r. 1596 *Mikulášovi Voračickému z Paběnic*, ale poněvadž Jan brzo po smlouvě zemřel, vložil to dědictví Mikuláš (r. 1599) jako nedílný bratr.[3]) Mikuláš Voračický prodal (týmž vkladem) Smilkovsko *Štěpánovi Jiřímu ze Šternberka* a na Oticích kr. radě.[4])

Pán tento přikoupil statek Chotětický, dostav však s bohatou svou manželkou panství Postoloprtské, prodal panství Smilkovské l. 1601 *Janovi z Talmberka na Ryzemburce.*[5]) K tomu přikoupila Janova manželka Kunka z Říčan Kouty (1606) a oba manželé koupili 1612 Prčici. Po r. 1620 Jan zůstal v držení svých statkův a po něm je zdědil syn jeho *Vilém Václav*. Tento dědil a koupil mnohé statky, z nichž zase některé odprodal. Smilkov ujal ještě za živobytí jeho syn *Jan Maximilian*, jenž jako rada soudův dvorského a komorního zemřel r. 1693.

Zůstali po něm dcera Barbora a syn *Václav Vilém Antonín* dědic a nástupce na Smilkově, Prčici, Černovicích, Hořicích a Suchomastech.[6]) Smilkov dědila podlé vůle zemřelého vdova Maximiliana roz. Měsíčkova z Výškova a měla ho do smrti užívati; ale že jej Václav Vilém míti chtěl, postoupila mu ho, vyminivši si 32 000 fl. rh., jež jí měl zaplatit. Než k tomu došlo, zemřel Václav (1697) odkázav všechno své jmění manželce *Marii Leonoře Renatě* roz. de la Saga. Pro zabezpečení své pohledanosti uvázala se tedy Maximiliana zase ve Smilkov.[7])

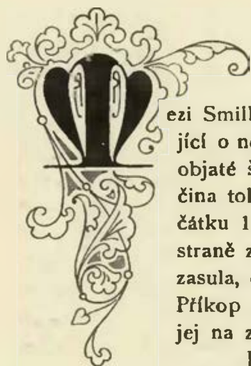
Leonora, podruhé vdaná Voračická, prodala Smilkov l. 1701 *Kryštofovi Karlovi Voračickému z Paběnic.*[8]) Tento držel pak Smilkov a jiné statky až do smrti. Synové jeho *Karel Josef* a *Kryštof Norbert* rozdělili se l. 1716 tak, že onen dostal Božejov a tento Smilkov a Černovice.[9]) Kryštof nedobře hospodařil. Pro velké dluhy na Smilkovsku zdělané panství toto věřitelům odhádáno. Dle popisu tehdejšího byl zámek Smilkov všechen od kamene krom té jedné tafelštubny, která je ode dřeva, vystavený a šindelem krytý. Před zámkem při vjezdu byla dlouhá zeď, která dvůr od zámku dělila. Cena jeho byla 1000 kop.[10])

Kryštof Norbert, co mu dědičného na panství zůstalo, prodal 1721 *Emerichovi Karlovi* hraběti *Metternichovi z Winneburku*; od toho koupil Smilkov 1724 *Frant. Karel Pecelius z Adlersheimu* († 1734), jehož mrtvola uložena v kostele Arnoštovickém.[11]) Smilkov a Petrovice dědil po něm sestřenec jeho *Jan Jindřich svob. pán v. Bissingen*; ten přikoupil 1750 Heřmaničky a panství velice zvelebil († 1778). Syn sestry jeho *Jáchym Jindřich Voračický z Paběnic* dědil po něm Smilkov, Pyšely a Petrovice a příjmí Bissingen, jež k svému rodnému jménu připojil. Než vdova Jana Jindřicha († 1778) *Františka Vilemína* a po ní *Anna Varlychova* z Bubna braly užitek z panství až do své smrti, tudíž se Voračický dostal teprv 1813 v držení panství Smilkovského († 1838). Byl posledním této pošlosti. Smilkov zdědily po něm dcery jeho. L. 1872 rozprodáno panství na tři díly, ale brzy skoupeno zase. Potomním držitelem byl *August* šlechtic *Dörr*, pilný spolupracovník v oboru genealogie a při tom pilný hospodář a zvelebitel svého statku, též pán spravedlivé povahy († 1921).

---

[1]) DZ. 17. Q 21, 18. B 19. [2]) DZ. 19. L 1. [3]) DZ 129 B 13. Arch. Hradecký. [4]) DZ. 129 B 14. [5]) DZ. 309 R 3. Smlouva, ta vložena ve dsky teprv r. 1655. [6]) R. 1693, 25. června učinil adicí svou k těmto statkům (DZ. 479 D 6). [7]) DZ 117. H 2, 118. A 5—6. [8]) Arch. mus. [9]) DZ. 196. J 24. [10]) DZ. 159. J 24. [11]) DZ 496 N 5, 498. G 4.

KOUTY TVRZ.

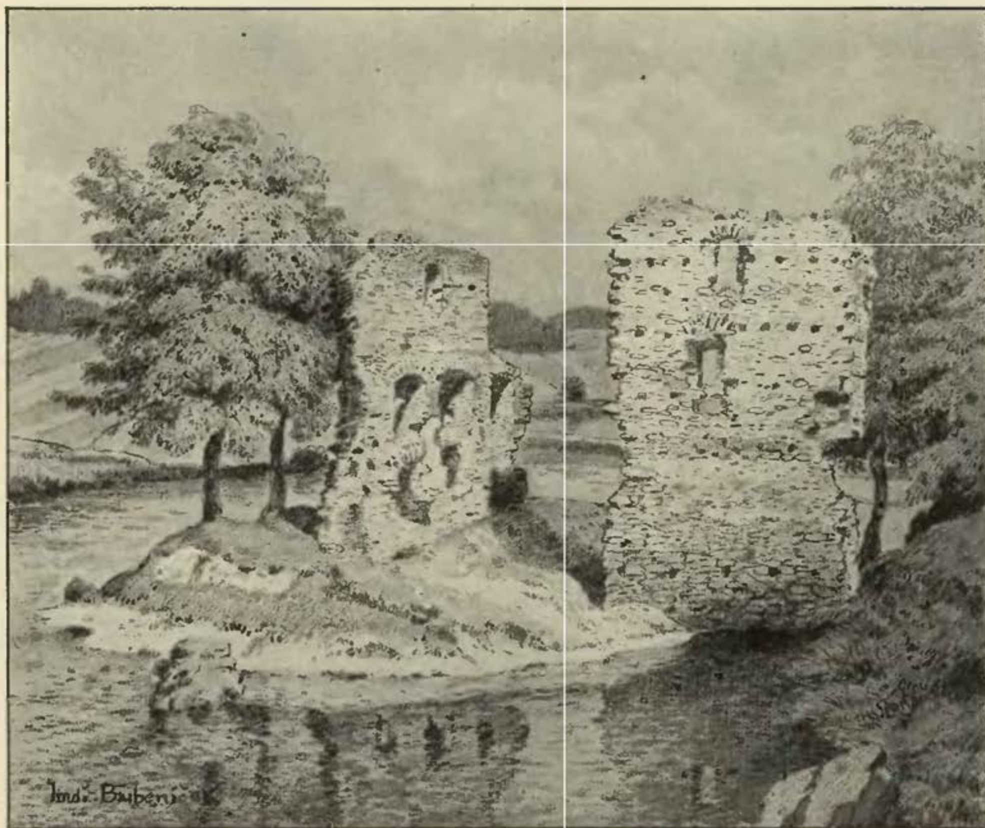

ezi Smilkovem a Otici jest v údolí zastrčená ves Kouty, jen dvůr poplužní nad vesnicí stojící o něco výše vyniká. Hned za dvorem jsou zříceniny bývalého zámku Koutského, posud objaté širokým příkopem nad ním, který býval nejširší na západě a nejužší na východě. Příčina toho je ta, že objímal prvotně tvrziště nevelké, když však tu na konci 15. neb na počátku 16. st. vystavěn jest zámek, prostora malá nestačila a proto část příkopu na východní straně zasypána a stavěno do něho. Strana tato se pak po spuštění zámku dílem zříceninami zasula, dílem schválně pro vožení kamene zasypána, tak že se nyní po suchu přejíti může. Příkop ten býval zároveň rybníkem a jest jím posud, poněvadž byla ponechána hráz, která jej na západní straně nadýmá.

Jak lze souditi ze zřícenin tu se nacházejících, stávalo tu stavení čtverhranaté, obdélné, s poschodí vysoké, z něhož zbyly vysoké kusy. Předně zbyla západní kratší strana, která jde skorem do

rovnosti. U ní viděti jest vysoké dveře bývalého vchodu, jakož i okna v pravo a v levo a nad dveřmi také okna. Roubení oken a dveří bývalo z drobného kamení, jest však většinou vybouráno. Z jižního průčelí zbyla polovice s velkým oknem a z východní strany též polovice s okénkem. Stavení jest staré a zdivo velmi pevné, tak že kus jeho, který se zřítil, zůstal na zemi jako slepený. Ano v příkopě leží takový kus spadlý jako ostrůvek a obrostl travou. V 18. st. stálo ještě všecko zdivo, ale tu velkou jeho část vybourali a na nové stavby odvezli. Zámek měl také na západní straně mezi stavením a příkopem skrovný dvorek.

První držitelé tvrze byli z rodu vladyk z Němčic a Sedlce erbu supí hlavy, zejména to byli *Předota* farář Jarošovský a *Svatomír*, kteří l. 1368 faráře do Arnoštovic podávali. Svatomír připomíná se také r. 1376 v listu arch. Třeboňského. Po nějakém čase dostaly se Kouty v držení *Jarohněva Vejháka z Křečovic*,

Kouty v r. 1925.

jenž sem l. 1394 faráře podával. Týž držel Kouty i Křečovice, připomíná se v rozličných jednáních až do l. 1406. Zemřel l. 1407 a pohřben v Arnoštovicích.[1]) Zůstali po něm čtyři synové *Jarohněv*, *Petraš*, *Bohuněk* a *Jan* Vejhákové.

Jarohněv spravoval napřed Křečovice i Kouty a obdaroval l. 1412 kostel Arnoštovský, když pak ok. l. 1417 bratří dorostli, vzal si za díl Kouty. Janovi se dostaly Křečovice, Petrovi Arnoštovice a Bohunkovi neznámý díl. S těmi díly se zase spolčili. Bohuněk se po r. 1418 nepřipomíná a Jan přečkav všechny své bratry žil ještě r. 1456. Oba byli bez potomkův. Petraš žil ještě l. 1428 a nějaký čas potom zemřel zůstaviv syna *Petra*. Jarohněv nabyl také z části Borovan a na témž zboží a Koutském l. 1418 manželce Ofce věnoval.[2]) Kdy umřel, není známo. *Jarohněv*, který se l. 1454 připomíná, byl jeho syn.[3]) Tehdá obdržel Brandlín od strýce Jana a nedlouho potom zdědil po něm všecko zboží. Že se ale Petr proti tomu zdvihl, byl odsouzen s ním se poděliti.[4]) Skrze Jarohněva a Petra se pak Vejháci na dvě pošlosti rozdělili. Od tohoto pošli tuším Jarohněv, Svatomír a Jaroš bratří (1469), kteří žili až ke sklonku téhož století. Od Jarohněva, který ještě l. 1474 žil, pocházeli ti, kteří Kouty drželi,[5]) ale kdo byl jeho syn, není nám známo. Od konce

[1]) Lib. conf. Arch. Č. I 183, Arch. býv. dvorský. [2]) Rel. tab. II 142. [3]) Arch. Č. I 183, Rel. tab. II 251. [4]) Rel. tab. I 341. [5]) DD 21 str. 332.

15. století vyskytují se čtyři bratří, *Jan*, *Jarohněv*, *Svatomír* a *Vilém*. Svatomír brzo po r. 1508 zemřel, Jan a Vilém drželi Smilkov a jiné statky; onen zemřel ok. l. 1537, tento nedlouho po r. 1549. Jarohněv držel tvrz Koutskou po rozdělení asi l. 1520 učiněném.[1]) Žil ještě l. 1542, kdež manželce své Johance z Lažan na vsi Arnoštovicích věnoval.[2]) Zemřel nedlouho potom.

L. 1546 dělili se *Jan*, *Oldřich* a *Svatomír* synové Jarohněvovi. Jan zejména dostal tvrz Arnoštovice, ostatní dva po polovici Koutův. Jedna polovice obsahovala dům starý od spodka až do vrchu a část Nového domu; druhý díl byl dům Hostinice a část Nového domu. Parkán a most zůstaly ve společnosti.[3]) Vejhákové byli rod nepokojný. Jan pral se r. 1543 s Janem Šiškou dědinníkem z Záhoří na rynku v Milčíně a na veřejných místech zlolajně o jiných mluvíval. S Oldřichem učinil l. 1542 útok na Petra mladého Voračického (ve dvoře Prčickém[4]). S ním měli všelijaké potýčky, až konečně Petr Oldřicha (1547) zavraždil raniv jej v hlavu po zadu.[5]) Svatomír, jenž potom Kouty celé držel, zemřel také před r. 1554.[6]) Po jednom z obou (tuším Svatomírovi) zůstaly dcery *Alžběta* a Dorota. Onano ujala Kouty a držela je s prvním manželem Voračickým a druhým Benedou. Před svou smrtí († 1574) odkázala tvrz Kouty s přísl. dceři své *Elišce* Voračické vdané za *Bořka Nepoliského* z Zachrašťan. Eliška zemřela pak (1577) brzo po mateři a pozůstalý vdovec stal se poručníkem sirotkův.[7]) Bořek podržev statek Kouty přes čas, synům svým jej vydati nechtěl, až když jej o to obeslali. Teprve potom jim statek 5500 kopami míš. zaplatil.[8]) Před tím již se byl oženil podruhé s Kateřinou Chobotskou z Ostředka, ale nemoha Kout udržeti prodal je r. 1600 *Jiříkovi Vítovi ze Rzavého*, a Kateřina majíc tu své věno od něho upustila.[9])

Jiřík zemřel l. 1604 zůstaviv syny *Bohuslava*, *Jana* zletilé a *Viléma* a *Mikuláše* nezletilé. Poněvadž bylo nesnadno statek udržeti, soud zemský prostředkoval při prodání. Koupila jej l. 1606 *Kunka Talmberkova z Říčan*[10]) a tím připraveno připojení jeho ke Smilkovu, jehož majitelem byl Jan, manžel Kunčin.

[1]) Reg. k. s. [2]) DZ. 1. D 14. [3]) DZ. 46 H 28 a t. d. [4]) Reg. k. s. [5]) DZm. 63. [6]) DZ. 11 H 20. [7]) DZ. 18. D 9, 19. K 29. [8]) DZ. 171 M 10. [9]) DZ. 174. E 16. [10]) DZ. 181. N 16. Viz i Místop. bibl. díl I.

TVRZE U SMILKOVA.

Pod samým dvorem v **Heřmaničkách** u rybníka jest staré tvrziště, hezký palouček, okolo něhož pozoruje se mělký příkop, který někdy z vody rybníka napájen býval. V rohu dvora stojí staré stavení, nyní v nově upravené, ale asi před 30 lety mělo ještě tu tvářnost, kterou mu zakladatelé dali v 17. st.

Na staré tvrzi seděl l. 1381 a 1383 *Kuneš z Heřmaniček*.[1]) Jeho nástupcův neznáme. L. 1474 odumřel ten statek po *Oldřichovi*, připovídala se k němu sestra jeho strýčená Anna, ale na králi si jej vyprosil *Hynek ze Chřenovic*.[2]) Mezi tím tvrz zanikla a hospodářství k ní patřící mezi lidi pronajato. Heřmaničky drženy bezpochyby ke Koutům. Před r. 1540 prodal je *Vilem Vejhák z Koutů Janovi Voračickému z Paběnic*[3]) a drženy potom k Prčici. Panství Prčické v druhé polovici 16. st. rozkouskováno, a tudíž se stalo, že Heřmaničky odtrženy. Kdo je komu prodal, není známo.

Asi okolo l. 1613 nabyl jich *Jan Byšický z Byšic*[4]) a ten založil znova dvůr a při něm vystavěl nové obydlí panské, které se l. 1616 poprvé připomíná.[5]) Týž ještě žil 1637, ale zemřel nedlouho potom. Heřmaničky dostaly se pak manželce *Judytě*, která zemřela l. 1641 brzo po manželu. Posledním svým pořízením odkázala statek Heřmaničky bratru svému *Jáchymovi Chrtovi ze Rtína*.[6]) Statek byl tehdá zadlužen a bezpochyby zanedlouho přišel do prodeje. Dostaly se potom *Václavovi Častolárovi z Dlouhé vsi*, po němž dědily vdova Anna Polyxena Velemyská a dcera *Marie Veronika* vdaná *Vrchotická*. Tato přijavši 1666 statek od mateře, prodala jej potom (1670) *Jiříkovi Bechyni z Lažan* a manželce jeho *Kunce Kateřině Lakovně z Netky*.[1]) Oba manželé zemřeli po r. 1707 a Heřmaničky zdědili jich dva synové a tři dcery. Ty je prodaly l. 1713 *Kateřině Johance Ostrovské* roz. *z Běšin*, od níž je přejal l. 1717 *Martin Celestin Ryba* dvorský apatykář a měštěnín Menšího města Pražského.[2]) Ale již následujícího roku převzal je *Václav Štěpán Malovec z Malovic* a držel je do r. 1727.[3]) Tehdá je koupil *Jan Frant. Bauler z Hohenburka* a držev je do r. 1731 prodal je Frant. Karlovi Peceliovi z Adlersheimu. Od té doby patřily ke Smilkovu Z bývalého panského obydlí udělána byla sýpka, jež teprve za naší paměti na obytné stavení přeměněna.

[1]) DD 13 f. 74. 191. [2]) DD 16 f. 149. [3]) DZ 1 J 22. [4]) Reg. kom. s. [5]) DZ 96. D 19. [6]) DZ. 147. L 16.

*

Chotětice jest ves v osadě Prčické, v níž do 17. století tvrz stávala. Sedívali tu *Sloupové* z Chotětic, kteří chrta ve skoku na štítě nosívali. Předkové jich byli (1378) bratří *Přibík Sloup* a Kuneš *Balek*.[4]) Tento seděl ještě l. 1405 na Šlapanově. Onen zemřel dříve, zůstaviv syny *Kryštofa*, *Beneše*, *Jana*, *Přibíka* a *Otika*, kteří se strýcem svým l. 1405 faráře Prčického platem v Jiví obdarovali.[5]) Kryštof a Jan vládli l. 1402 se strýcem na Šlapanově.[6]) Beneš, Jan a Přibík odpověděli l. 1403 Míšňanům. Jan držel l. 1424 Kvasejovice a žil ještě l. 1437.[7]) V druhé polovici téhož století (1459, 1466) žil také Jan, snad předešlého syn.[8]) Část Chotětic držel l. 1462 *Svatomír z Heřmanic*.[9]) Asi okolo l. 1510 prodal *Matouš Blanický z Blanice* tvrz Chotětice *Mikuláši Hlaváči z Vojenic* a tento l. 1519 *Mikuláši Hodějovskemu z Hodějova*.[10]) Když pak tento před

[1]) DZ 3 8. G 5, 389. H 3. [2]) DZ. 490. D 30. 494. O 26. [3]) DZ. 495 A 1. [4]) Tadra Acta jud. I 272. II 5. [5]) Lib. erect. V 100. [6]) Lib. conf. [7]) Arch. Třeboňský. [8]) Arch. Hradecký. [9]) Rel. tab II 312. [10]) DZ. 83. B 3.

r. 1528 zemřel,[1]) následovali synové jeho *Smil starší* a *Arkleb*. Přiznání o svém rozdělení vložili ve dsky teprve l. 1556. Smil dostal Chotětické zboží a Arkleb statek na Moravě.[2]) K tomu přikoupil Smil zboží Arnoštovské a zemřel l. 1567 dočkav se věku 71 let. Hospodářství jeho chválí se v latinských básních tehdá vydaných, zvláště když jej strýc jeho učený Jan, po němž Řepici zdědil, navštívil. Ze synův Smilových nejvíce proslul Bohuslav,[3]) jenž nabyv nevšedního vzdělání stal se l. 1549 proboštem Vyšehradským, avšak již l. 1553 zemřel. Ze synův přečkal otce tedy jediný *Bernart starší*, jenž nabyl také Tloskova a vyženil Čestice a Lčovice a l. 1581 panství Milevské koupil. Zemřel l. 1597, odkázav statky pořízením svým l. 1589 zdělaným synům svým *Janovi* a *Přechovi*.[4]) Avšak při smrti Bernartově byl již Jan mrtev († 1595) a tak dědil za něj syn *Smil*. Dotčení oba strýci prodali Chotětice (1599) *Štěpánovi Jiřímu ze Sternberka* na Oticích a Smilkově.[5]) Pán tento připojil Chotětické zboží ke Smilkovu a tak

[1]) Reg. kom. soudu. [2]) DZ. 12 D 23. [3]) Jireček o Hodějovských, Vlasák v Místop. bibl. II 63. [4]) DZ. 128 G 16. [5]) DZ. 129.B 5.

i zůstalo, když toto prodáno (1601) *Janovi z Talmberka*.[1]) Když ale tento l. 1612 Prčici koupil, připojeny Chotětice k této, poněvadž byly k ní blíže. Teprve l. 1704 prodala Eleonora Renata, před tím Talmberkova a pak Voračická, statek Chotětice posud k Prčici přivtělený *Kryštofovi Karlovi Voračickému z Paběnic*,[2]) který jej ke Smilkovu přivtělil. L. 1704 ještě stavení tvrze stálo.

*

Nad Heřmaničkami leží ves **Čišťovice** na svahu návrší, jež zavírá úval Sedlecký z východní strany. Zde býval v 16. st. dvůr, jemuž se říkalo *Hradiště*. Byl tehdy svobodstvím, jež vzniklo z malého statku zemanského. Kdo tu seděl z četných vladyk zdejších, kteří se v 14. stol. připomínají, nemožno vyšetřiti. Připomínají se 1356 Huk, 1364 Oneš, Jan († 1381), 1391 Jilješ, 1395 Oldřich, 1404 Huk, Jordan, Pelhřim a j. Dvůr Hradiště drželi l. 1543 sestry Ka(teřina) a Anna a synové jich dědinníci prodali jej 1558 Petrovi Holubovi z Radiče.[3]) L. 1569 prodán týž dvůr k Smilkovu.[4])

[1]) DZ. 309. R 3. [2]) DZ. 413. E 9. [3]) DZ. 13. C 14, 250 D 23. [4]) DZ. 16 K 27.

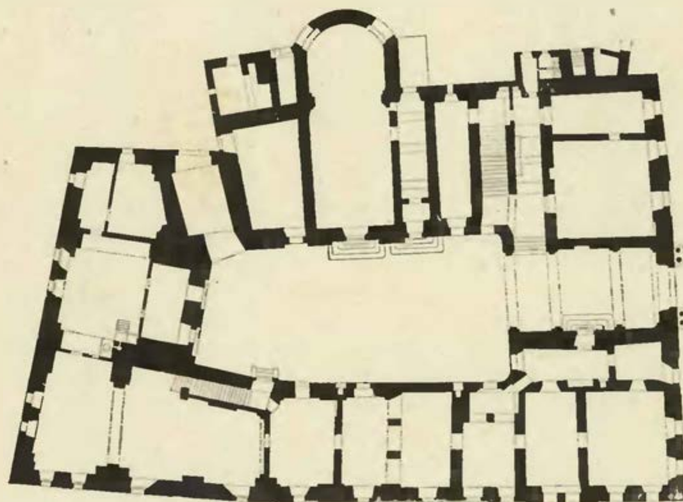
LIBEŇ TVRZ.

a místě Libeňské tvrze stojí zámek v barokovém slohu asi l. 1660 vystavěný.[1]) Bývalá ves Libeň jest prastará. Zdá se, že dlouho patřívala *klášteru Kladrubskému.* Kníže Vladislav (1115) dal mu hned při založení Zbraslav a Libeň a tato mu v l. 1186 a 1239 potvrzována.[2]) Že tím na tuto a nikoliv jinou Libeň myslíme, v tom utvrzuje nás stará paměť, že okolo l. 1300 opat Kladrubský nový mlýn v Libni jistému Pražskému měšťanu pronajal.[3]) Opat nějaký Libeň zastavil židům a poněvadž byly výminky kruté, doprosil se klášter u krále, aby mohl ves Meclov na vyplacení Libně zastaviti.[4]) Konečně klášter l. 1365 ves Libeň *Petrovi z Vrtby* postoupil a dostal za to zboží Malesické příhodněji položené nežli Libeň.[5])

Libeň byla později v držení bohaté rodiny *Rotlevův.* Možná, že ji měl již *Martin Rotlev*, jenž l. 1395 zemřel; jistě ji měl syn jeho *Jan*, obdržev ji snad za díl od bratra Martina Kolodějského. L. 1406 prodával s Dorotou mateří plat v Barchovicích a l. 1408 koupil od Martina hrad Koloděje.[6]) Na počátku náboženských válek stál proti Pražanům, ale brzo byl donucen držeti s nimi, aby si zachoval svůj statek. Odkázav všechen svůj statek strýci *Alšovi* (1436), zemřel buď l. 1436 neb 1437, soud zemský pak poručil Alšovi tvrz, dvůr a ves Libeň a mlýny v Holišovicích ve desky zemské vložiti.[7])

Nějakou dobu potom nabyl Libně *Václav Cvok z Vlkanova*, měšťan Nov. m. Praž., jenž zemřel po r. 1455. Zůstavil syny *Jana*, *Václava* a *Jindřicha*. Učiniv pořízení městskými knihami o svém šosovním, udělal na Libeň nápadní zápis Matěji Okantovi bratru svému, Danielovi z Tuchoraze a *Janovi* synu svému; tento pak prodal Libeň *Janovi Vlašimskému z Tymberka.*[8]) Toto poslední může se vztahovati jen na polovici, nebo poněvadž nacházíme Libeň potom na polovice rozdělenou,[9]) sluší za to míti, že druhou polovici měl nějaký bratr, a jak se zdá, Václav. Tohoto polovice (zdá se) dostala se potom *Lidmile z Chyš*, která byla vdovou po Janovi Kozlovi z Jiren, když pak bez dědicův zemřela, saženo na tu polovici právem odúmrtním a dostala se přes odpor Václavův *Václavovi ze Svárova.*[10]) Ačkoliv zvod teprve 1485 vykonán byl,

Půdorys zámku v Libni.

[1]) Pomůckou: L. Hejtmánek, Libeň 1896. [2]) Reg. I 89, 177, 455. [3]) Reg. II 1068. [4]) Reg II 823. [5]) Institut für. österr. Gesch. [6]) Arch. bibl. Praž. Rel. tab. II 45. [7]) Rel. tab II 156--157, Arch. Č. III 513. [8]) Rel. tab II 408. [9]) DD 23. N 10. [10]) DD 16 f. 92, 205.

nacházel se v držení té polovice *Václav Vlček z Čenova* již l. 1476.[1]) Týž opanoval, jak se zdá, i druhou polovici, která vlastně Vlašimskému náležela, ale nálezem zemského soudu (1485) odsouzen, aby Vlašimskému Libně postoupil.[2])

Průčelí zámku v Libni.

Libeň nacházíme potom asi l. 1490 v držení *Václava z Roupova* a pak syna jeho *Jana*. Po nich následoval *Zikmund Holec z Květnice* na počátku 16. stol. Asi ok. l. 1520 dostala se Libeň *Mikuláši Bryknárovi z Brukšteina*. Týž zemřel nějaký rok potom, zůstaviv vdovu Žofku z Polenska a nezletilé dítky, jimž máti byla poručnicí. Protože se po druhé vdala za *Petra Osovského z Adlaru*, nazývá se tento v l. 1531—1534 pánem na Libni.[3]) Synové Mikulášovi *Albrecht* a *Mikuláš* dorostli asi l. 1540. Albrecht oženil se s Annou z Mecerodu, jíž l. 1545 s přivolením svého bratra na tvrzi Libni věnoval[4]) Když se pak bratří rozdělili, podržel Albrecht Libeň a Mikuláš vzav peníze zakoupil se v okolí. Albrecht hospodařil dobře, kupoval a prodával statky po zemi, rozšířil panství Libeňské a dlouhá léta býval král. prokurátorem. Zemřel l. 1590 v Praze a pohřben v Karlovském klášteře.[5]) Synové jeho *Jiří* a *Albrecht* prodali r. 1595 tvrz Libeň s okolními vesnicemi *Elišce Hofmanové* roz. *purkrabince z Donína* na Grabšteině a Skašově.[6]) Manželem této byl *Ferdinand Hofman*, pán vzdělaný, jenž l. 1607 zemřel. L. 1608 smluven na zdejší tvrzi tak zvaný Libeňský mír mezi cís. Rudolfem a arciknížetem Matyášem.

Eliška vdala se po druhé za *Jana* svob. pána *z Černhauzu*, jemuž l. 1609 statky své Grabštein a Libeň zapsala.[7]) Když Eliška l. 1611 zemřela, ujal se Jan těchto statků. Téhož roku tvrz Libeň od vojákův, kteří tu spíži a obrok pro koně hledali, všechna vytlučena a vyloupena.[8]) Jan zemřel l. 1623, odkázav své jmění Janovi Bedřichovi Františkovi synovci svému. Mladý pán, ještě nezletilý, zůstával pod poručenstvím *Davida* bratra n. Janova, jenž jej sebou pojav l. 1628 pro náboženství ze země ujel. Nad to vrátil se l. 1631 při vpádu saském, poslal vojáky do Libně a dal odtud peníze a rozličné věci ze země vyvážeti.[9]) A poněvadž statek po sirotkovi zdědiv jeho neprodával, což jako luterán učiniti měl, při konfiskaci Frýdlantské statku svého odsouzen. Ale poněvadž David nebral na cizím, nýbrž sirotčím a svém, dovedl, že bylo právní jednání proti němu obnoveno a on za nevinného uznán. Nařízeno mu však, aby Grabštein a Libeň, které podlé kšaftu n. Janova měly býti nápadními statky, osobě katolické prodal a s nápadníky o tom smlouvu učinil (1637). Nařízení to vyplnil dědic jeho *Jiří Zikmund* a prodal Libeň 1651 *Janovi Hertvíkovi hraběti z Nostic*, jemuž také všichni nápadníci vydali práva svá na Grabštein a Libeň.[10])

Obec Pražská Staroměstská již od r. 1648 měla touhu, aby získala statek Libeňský. Císař Ferdinand III. slíbil při tom nápomocen býti, avšak nepřišlo tak brzy ke prodeji. Jak se zdá, líbilo se hraběti v Libni, a proto zámek na místě tvrze stojící obnovil. Konečně prodal l. 1662 týž statek *obci Staroměstské*[11]) V čas francouzské války 1742 zámek zdejší pobořen tak, že byl v nynější způsobě znova stavěn. Stavba stála 20.000 fl., nač od nespokojencův žalováno, že prý obec tak nádherného stavení nepotřebuje a ono jen k pohodlí jiných slouží. Když l. 1757 zase zámek poškozen, přistavěna ke starší straně západní přední část. Stavba l. 1770 dokončena a stála 40.000 fl. Tehdá také zřízena v zámku domácí kaple. Stavba, na kterou nespokojenci útočili, odůvodňována tím, že měla býti k pohodlí královského dvoru, což se skutečně v l. 1786 a 1790 ukázalo. Libeňský zámek býval letním sídlem napřed primasův a potom purkmistrův. To přestalo v 19. st. a zámek pustl. Tu konečně l. 1883 obnoven a zřízena tu vychovatelna se školou.

[1]) Arch. kapitolní. [2]) Rel. tab. II 408. [3]) Reg. k. s. Arch. mus. [4]) DZ. 7. H 6. [5]) Dačický. [6]) DZ. 170 L. 15. [7]) DZ. 94. E 24. [8]) Riegger, Archiv II 481. [9]) Mittheil. G. d. D. XIV. 19. [10]) DZ. 112. E 12. [11]) DZ. 315. L 20.

TVRZE V OKOLÍ LIBNĚ.

Bývalá tvrz **Podviní** stávala nedaleko Libně při Rokytnici, asi v těch místech, kde ji železné dráhy přetínají. Podviní nepřipomíná se před 14. stoletím a nesmí se másti s Podviním u Litoměřic, kteréž se mnohem dříve v dějinách vyskytuje. První jeho majitel byl *Pavel* (1318), jenž l. 1326 založil službu při oltáři sv. Vojtěcha ve velkém kostele Pražském. L. 1333 odkázal také Zderazským nějaký plat na Podviní.[1]) V l. 1394—1398 psal se po Podviní *Fráněk* tušim také Pražan.[2]) Od něho koupila Podviní *Krista* vdova po Oldřichovi Bavorovi a dcera Bárty od kokota. Paní tato tušim celý svůj statek na pobožné úmysly rozdala. K oltáři Božího těla v kostele sv. Havla dala ok. l. 1400 plat.[3]) Patřilo jí také podací v Proseku a dvůr ve Vysočanech, to vše darovala klášteru Karlovskému na založení proboštství a klášterce, ale za několik let se ukázalo, že nadání bylo nedostatečné a klášter se ho proto zřekl. Konečně odkázala peníze klášteru sv. Tomáše na koupení dědiny pod Řípem.

Kolem r. 1414 připomínají se v Praze Jan Podvinský a M. Mikuláš z Podviní, ale co tu drželi, není nám známo. Jan byl mezi těmi, kteří l. 1419 smetáni z Novoměstské radnice. Držitelem tvrze byl *Adam*, jenž z peněz ušetřených králi Václavovi půjčoval.[4]) Adam, jak se zdá, držel se stranou pod jednou a proto Pražané hned po prvních vítězstvích statek jeho zabrali. Kdy zemřel, není známo, ale stalo se tak bezpochyby ok. l. 1420 neb nedlouho potom. Vdově jeho Eufemii Zapské Arnolt opat Nepomucký jistý dluh zapisoval.[5]) Pražané darovali Podviní asi l. 1421 *Janovi Bradatému*, jenž za válek zemřel, zůstaviv syny *Vaňka* a *Zikmunda*. Proti těm se po ukončení válek zdvihla Eufemie a žádala, aby jí statek vzatý byl navrácen. Protože byla práva, odsouzeni synové Bradatého, aby Podviní a Popovic ihned postoupili.[6]) Jak lze shledati z pozdějšího průběhu, nedošlo k postoupení a poněvadž na neposlušnost k soudu zemskému nelze mysliti, zdá se, že z neznámých příčin prodléváno s postupováním.[7])

Vaněk zapsal dluh *Mikulášì z Krchleb* a tento 1439 právo své vydal *Martinovi Cášskému*, kterému říkali *Fanach* (podlé německého von Ach).[8]) Martin bezpochyby právo vedl na Podviní v tom dluhu. L. 1443 postoupil Martin té tvrze bratru svému *Alšovi*, jenž se na ni táhl proto, že si vzal za ženu Martu dceru Adamovu.[9]) Aleš zemřel před r. 1454. Marta přečkavši ho živobytím, držela Podviní se synem *Lukášem;* l. 1454 oba hájili jakási práva svá na plat v Radimi; Marta pak žila ještě l. 1465.[1]) Lukáš stav se samostatným držitelem jal se psáti od r. 1470 *Podvinským z Levojid* a žil ještě l. 1486.[2]) Zdali on byl týž Podvinský, jenž l. 1490 na Pohořelci čtvrcen, není nám známo. V l. 1509—1512 držel *Jan Hroznata z Vrtby* statek Podvinský.[3]) Po něm následoval *Mikuláš Sulek z Hrádku*. Týž prodal před r. 1524 tvrz, dvůr a ves Podviní *Mikulášì Bryknárovi z Brukšteina*.[4]) Bryknár získal později Libeň, k níž Podviní připojil. L. 1595 byla tvrz pustá a za nedlouho po tom zaniklo celé Podviní.

*

Ve vsi **Čimicích** prvotně tvrze nebylo. Ves se připomíná již l. 1334 jako statek *probošta Pražského*, jenž tu míval později také nápravnický dvůr.[5]) Když Pražané po r. 1420 Čimice opanovali, darovali dvůr Bohuňkovi z Bohnic[6]) a dva osedlé darovali ke kostelu sv. Klimenta na Poříčí, jemuž i později ponechány,[7]) V pozdějších zápisech je neurčitá zmínka o majestátu krále Václava na týž dvůr daného. V l. 1524—1530 držel jej *Zikmund Vyntíř z Kremže*.[8]) Po jeho smrti dědila manželka *Anna* roz. z Chrastu a po této její druhý manžel *Beneš Bukovský z Hustiřan*. Od tohoto koupil je *Jan Kelecký z Kelče*, jemuž l. 1543 potvrzen. Konečně sirotkům jeho dvůr Čimice (1546) dědičně dán a ve dsky vložen.[9]) *Zikmund* syn Janův prodal Čimice 1551 *Adamovi ze Strašína* a od té doby se tu tvrz připomíná.[10]) Adamovým nástupcem stal se (1565) *Zikmund Diviš z Hradešína*.[11]) Z potomních držitelův znám jest jediný *Jan Bryknár z Brukšteina* l. 1592.[12]) Již l. 1595 patřila tvrz Čimická k Libni.

*

Bývalá ves **Olšany** splynula s nynějším Žižkovem. Bývala za dávných dob rozdělena na dvory; při jednom z nich stávala tvrz. Jeden z nich patříval ve 14. stol. *klášteru sv. Ambrože* a to až do r. 1420. Pak byl zápisným statkem. Dvůr, při němž byla tvrz, držel l. 1391 *Štěpán Puš* jinak Počernický, zděděv jej tušim po otci Mikulášovi. Na něm věnoval l. 1391 manželce své Dorotě.[13]) Věno to se dostalo po Dorotě vnučce její Dorotě, kdežto dědičné právo dostalo se časem jinému držiteli, a po něm dceři jeho Anně vdané za měšťana

---

[1]) Reg. III 196, 473, 788. [2]) DD 13 f. 51. Lib. erect. [3]) Lib. erect. XIII. [4]) Arch. Č. I 524. [5]) Arch. Č. II 467. [6]) Rel. tab. II 155. [7]) Marta dcera Adamova slove od r. 1454 často z Podviní. [8]) Knihy Pražské. [9]) Knihy Pražské.

[1]) DD 16 f. 357, Rel. tab. II 206, 339. [2]) DD VI 74. [3]) Arch. mus. Reg. kom. soudu. [4]) DZ. 7. A 1, Reg kom. soudu [5]) Reg. IV 7, Emler Urb. 307. [6]) Höfler F. r. H. II 289. [7]) Čelakovský, Priv. Pražská str. 264. [8]) Reg. kom. s. [9]) Arch. gub. DZ. 8. B 24. [10]) DZ. 10. A 12, 87. E 5. [11]) DZ. 57. H 24. [12]) DZ. 168. J 19. [13]) Rel. tab. I 539.

Patriarchu. Mezi oběma byl spor, jenž l. 1456 nálezem zemského soudu rozhodnut tak, že Anna mohla podržeti celý statek, jestliže vyplatila věno. Tu prodala pak Eliška s Matějem Fikerou bratrem svým tetěným věno na dvoru Olšanech s trojím poplužím *Janovi z Plané* místopisaři (1457). Mezi tím byla odúmrť po Dorotě a Bernáškovi bratru jejím provolána, při čemž se zejména tvrz připomíná.[1]) Jan z Plané dosáhl také dědičného práva, které se dostalo čtyřem osobám od hadem a jemu pak postoupeno bylo, vysadil hospodářství dvěma lidem pod plat a prodal Olšany l. 1460 *Martinovi z Tachova.* Od Martina přešel dvůr ten po necelých dvou letech (1461) na *Zdeňka Kostku z Postupic.*[2]) Kostkové drželi Olšany až do r. 1495. Za těch dob tvrz opuštěna a protože popluží byla rozprodána, tvořilo ten statek několik dvorů kmecích, jichž hospodáři platili úrok.[3])

*

Ves **Strašnice** východně od Prahy ležící připomíná se již l. 1222. Tehdá tu měl probošt Vyšehradský statek.[4]) Ještě na počátku 15. st. byla tu kanovnická prebenda téhož kostela. Ostatek byl ve 14. století nejméně na 3 dvory rozdělen. Jeden z nich držel 1387 *Jindřich Náz* Pražan.[5]) Jiný asi od r. 1383 držel *Bartoloměj Štuk.*[6]) Potomci jeho psali se odtud ze *Strašnic.* Při tomto dvoře bývala tvrz. Jiný dvůr držel l. 1400 Pešek před tím purkrabě Vyšehradský.[7]) Snad to byl týž, při kterém byla druhá tvrz. Tuto držel l. 1407 *Jindřich Eling z Vechty*, měšťan. Třetí dvůr byl Trčkovský, o němž se neví, jestli tu tvrz stávala.

Dotčený Eling věnoval na tvrzi Strašnicích (1407) Katruši manželce své. Tato ovdověvši vdala se zase za *Hlasa z Kamenice*, jemuž l. 1416 svého věna postoupila.[8]) Když Hlas l. 1424 u Malešova padl, dostal syn Ješek Kamenici a bratři jeho *Jindřich, Janek* a *Václav* drželi tvrz s částí vsi, od níž dvorce jednotlivé (1437) ke Štukovské tvrzi zastavovali.[9]) Konečně prodal (1450) Václav, jenž se stal samojediným držitelem, tvrz Strašnice s dvorem *Janovi z Chrastu.*[10]) L. 1454 byl tento mrtev a o odúmrť po něm a Kateřině svrchupsané byly spory, ve kterých *Jan* syn Janův práva svého uhájil.[11])

Na Štukovské tvrzi seděl l. 1419 *Mikuláš*, jenž koupil tehdá plat na Faběnicích. Týž převzal l. 1437 některé dvorce od druhého dvoru Hlasovského a žil ještě l. 1454, kdež ukazoval před pány k tomu zřízenými některé staré listy.[12]) Ke sklonku 15. století došlo ke sloučení všech dvorů v jedno. V l. 1483—1497 nazývá se *Jan z Buštěvsi* pravým a spravedlivým dědicem zboží Strašnického.[13]) Nějaký čas potom koupeno zboží to od *obce Novoměstské* L. 1516 zkoušeno na Novém městě velké dělo kartoun a stříleno k pusté tvrzi strašnické.[14]) Druhá tvrz zůstala. Byla v držení obce Novoměstské,[15]) již sice l. 1547 vzata, ale potom zase navrácena. Po spojení měst Pražských patřily Strašnice celé k Libeňskému panství.

*

Vesnice **Chvaly** na výšině ležící a daleko viditelná připomíná se již v l. 1088—1130, protože tu kostel Vyšehradský měl popluží.[16]) Později patřily Bořitovi měšťanu Pražskému, jehož syn Václav je prodal 1359 Heinlovi Neglovi.[17]) Od poč. 15. století stála tu tvrz. Patřila r. 1406 Křížovi bohatému kramáři Pražskému.[1]) Kříž zemřel v l. 1412—1413 zůstaviv syny *Jana, Václava* a *Petříka.* Václav koupil díl od Kateřiny Dubcové dcery Petříkovy a po jeho smrti měli oba díly Anička vdova po Václavovi, synové Janek a Anička a Vaněk syn Václavův. Od nich ujal je 1428 *Janek Rokycanský* s manželkou Aničkou (také rodu Křížovic) a ostatní dědice splatil.[2]) Anna ovdověla nějaký rok potom a vdala se za Oldřicha z Valdeka. Statek Chvaly vložila ve dsky (1442) *Habartovi z Hertenberka*, avšak prodej stal se dříve, poněvadž Habart držel Chvaly již l. 1436.[3]) Tento připomíná se několikráte v pamětech a ještě l. 1462 jako držitel Chval.[4])

L. 1501 patřily Chvaly *Václavovi Firšicovi z Nabdína.*[5]) Po něm následoval *Zikmund Bareš z Kamenice*, jenž l. 1507 pole okolo vésky Svépravic prodal.[6]) Týž prodal tvrz Chvaly (1513) *Václavovi z Strabochova* měštěnínu Starého m. Praž.[7]) Později dostaly se Chvaly bezpochyby děděním *Karykům z Řezna*, zejména je držel *Michal*, jenž l. 1587 zemřel.[8]) Chvaly dědila po něm neť Marie, toho rodu poslední. Ta se vdala v prvním loži za *Jeronyma Čejku z Olbramovic*, jenž l. 1609 zemřel.[9]) Marie pak po druhé provdaná *Měsíčkova* prodala Chvaly l. 1614 *Eustachovi Fetenglovi z Najenperka,*[10]) jenž jich však dlouho nepodržel, nýbrž asi l. 1615 *Jiříkovi Vtelenskému ze Vtelna* pustil.[11]) Tomuto l. 1622 zabrány a prodány *Janovi Danielovi Kaprovi z Kapršteina.*[12]) Po třech letech Kapr zastřelen Byiť zapsal nemalý dluh *jezovitům u sv. Klimenta*, jejž syn jeho Jan Daniel nijak zaplatiti nemohl a proto Chvaly (1652) odevzdal. Později patřily *konviktu u sv. Bartoloměje* u *Prahy*, a když ten l. 1783 zrušen, připojeny ke studijnímu fondu pro studující. Z tvrze povstal zámek, při němž jezovité kostel vystavěli.

*

Pod Chvalami bývaly dvě vsi **Babice** řečené, ale později rozeznávaly se Babice a Babičky. V obou měl (1356) *Frána Janovic* dědiny a oddal odtud (1359) důchod pro novou mši v kostele M. B. na Louži.[13]) Statek tu mívali proboštové Mělničtí a obyčejně jej pronajímali. Takovým nájemníkem byl *Sulek z Babic* l. 1379, jenž byl l. 1398 osedlý v Praze a zůstavil syna Jana (1417—1419),[14]) pak *Mikuláš z Kolovrat* (1382, 1383).[15]) Patřil vlastně ke kostelu sv. Jana na Malé straně a prodán l. 1400.[16]) Část jedněch Babic koupena l. 1385 ke klášteru sv. Anny v Praze.[17]) L. 1417 držel *Pecman* neb Petr *ze Svojkova* tvrz v Babicích a dvůr v Babičkách[18]) a byl tu pánem ještě r. 1419. Po něm zůstala vdova Dorota a synové Vaněk, Petřík, Prokop a Mikuláš. Dcera Pecmanova Markéta byla vdána za Zikmunda ze Zap a o práva těch všech bylo jednáno v l. 1426 až 1430.[19]) Z těch dostal Mikuláš († 1439) statek v Libeznicích. Petr měl dvůr v Babicích a Vaněk snad tam také zůstal.[20]) Po jednom z nich zůstali (1458—1464) synové Mikuláš, Václav a Matěj; tento žil ještě 1476.[21]) Po čase dostala se zdejší tvrz *Václavovi Rambouskovi* Pražanu, jehož syn *Jiřík* l. 1542 tvrz Babice s dvorem prodal *Václavovi Mydlářovi* Pražanu.[22]) Babice patřily pak ke Chvalám a zanikly.

*

---

1) Rel. tab. II 2 8, 288, DD 16 f. 79 2) Rel. tab. II 295, 310. 3) Potomní děje Olšan v Raisově Okresu Vinohradském str. 144. 4) Reg. II 1159. 5) Tomek DP. II 416. 6) DD 13 f. 29. 7) Tomkovy Základy II 93. 8) Rel tab. II 40, 130. 9) Rel. tab. II 163, 172, Arch. C. III 521. 10) Rel. tab. II 217. 11) DD 16 f. 57. Možná, že i Bradatý byl třetím manželem Kateřininým a Jan r. 1450 jeho syn. 12) Arch. Č. II 455. 13) Kniha Pražská, Novoměstská 14) Staří letop. 399. 15) DZ. 250. C 1. 16) Reg. I 78, 94. 17) Tomek DP. II 421.

1) Rel. tab. II 29. 2) Staré knihy Pražské. L. 1431 slove Aleš z Chobolic seděním na Chvalách. 3) Rel. tab. II 157, 194. 4) Rel. tab. II 319. 5) DZ. 249 D 6 6) Rkps. Strahovský. 7) DZ. 3 A 23. 8) Schaller Prag III 191. 9) DZ. 134. Q 12. 10) DZ. 187 J 6. 11) Rozvržení sb. 28. 12) Viz Bílkovy konf. 13) Arch. Český 26 str. 1, Borový Er. I 5. 14) Tadra A. J. I, Teige, Zákl. I. l. 291, kn. Pražské. 15) Tadra A. J. II. 16) Manuale arch. kapit. 17) Rel. tab. I 503. 18) Lib. erect. conf. Arch. Č. 28 str 33, 331. 19) Arch. Český 26 str. 1—3 20) Tamže, DD 15 f. 83. 21) DD 21 f 224, Arch. Roudnický. 22) DZ. 84. A 6. Arch. Český 26 str. 4.

Za Chvaly leží ves zvaná nyní **Kartouzy**, jejíž název prodělal mnoho změn. Prvotní jméno Trčeúsi přeměněno v Trčehusy a Trčousy, potom se dlouho říkalo **Čertousy** a neznámým způsobem vznikl název Kartouzy. Část vsi patřila 1322 k Horním Počernicům a prodána l. 1357 ke statkům university. O tuto část byla l. 1375 pře mezi universitou a Václavem Naglem.[1]) L. 1397 držel část vladyčí *Alexander měšťan Pražský* a daroval t. r. plat k faře sv. Michala v Praze[2]) a seděl tu také l. 1398. Po něm následoval (1407) *Albert z Kolovrat*[3]) a později (1415) *Jetřich z Prahy.*[4]) Za válek potomních měl tu tvrz *Mikuláš Gor*, jenž mezi nimi zemřel. Po něm držela tu tvrz z polovice vdova Dorota u věně a postoupila ji pak Máře mydlářce z Prahy, která se v držení práva tohoto l. 1437 nacházela.[5]) Věno to přešlo pak na Kateřinu Pražskou, ale dědičné právo měl *Jaroš*, jenž sice Kateřině věno její zadržoval, ale l. 1454 na soudě zemském odsouzen, aby jí polovici Čertous odstoupil.[6])

Koncem 15. stol. tvrz zanikla. Část vsi dostala se k Průhonicům a později ke Kolodějům. Kromě toho patřila část k Michli (universitní) a konečně tu byl dvůr řečený Markvartovský. Později patřila polovice k Michli a polovice ke Chvalám.

*

Východně od Chval ve farnosti Jirenské jest ves **Šestajovice**, jež se l. 1227 darováním Kojaty Hrabišice *klášteru Zderazskému* dostala.[7]) Jisto jest, že tvrz tu vystavěna jest za klášterského držení, avšak připomíná se teprve později. Ok. l. 1406 pronajata ves od kláštera Mikuláši z Libuše do jeho života. Císař Zikmund zapsal tvrz Šestajovice (1437) *Henikovi Skalskému z Valdšteina*,[8]) po němž (1454) jakýsi Jan Hřel následoval. Král Jiří zastavil Šestajovice *Jeronýmovi z Kocnějovic*, jenž tu ještě l. 1481 seděl,[9]) ale potom týž statek *Habartovi z Hertenberka* a na Chvalách prodal. Rozličné osoby potom usilovaly o to, aby Šestajovice dosáhly a vyprošovaly si na nich výplatu. Nabyl jich potom *Václav Popel z Vesce* a držela potom dcera jeho Anna. Od této jich nabyl *Václav Tluksa z Vrabi* a držel k Síbřině a tak je držel i syn jeho *Adam*. Týž postoupil Šestajovic l. 1527 Adamovi Hrzánovi *z Harasova.*[10]) Drženy odtud napřed ke Ctěnicům a od r. 1544 k Jenšteinu.

Následující držitelé Šestajovic nejsou nám známi, jen tolik víme, že císař Rudolf II. prodal tvrz a dvůr Šestajovice *Martinovi Memingárovi z Loku* hejtmanu na Brandýse a l. 1584 ve dsky vložil.[11]) Avšak poněvadž Martin několik neděl potom zemřel, Juliana z Vitence vdova nechtěla týž statek držeti a prodala jej *Johance Vančurové ze Žampachu* vdově.[12]) Johanka po druhé vdaná Vrabská odkázala Šestajovice před r. 1611 do svého rodu a držel je odtud *Karel Hložek ze Žampachu*, aneb vlastně otec jeho *Albrecht.*[13]) Tento odsouzen byl l. 1622 třetiny svého jmění a tvrz pustá Šestajovice hned postoupena synu jeho Karlovi.[14]) Tento jsa úředníkem králové při dskách zemských o hospodářství na statku svém málo dbal a protož týž statek zadlužený (1638) po jeho smrti *Mikuláši Bohuslavovi Hložkovi z Žampachu* prodán.[15]) Tento držel Šestajovice až do r. 1656, kdež je odevzdal s ostatním svým jměním synu *Janovi Karlovi.*[16]) Po tomto následovala *Maří Majdaléna Malovcova* a prodala Šestajovice (1663) Markétě ovdovělé hrab. z Mansfelda, která je držela jen rok a zase prodala Janovi de Casanova advokátu; ale i ten je měl jen málo přes rok a prodal je zase (1665) *Albrechtovi Kryštofovi Hložkovi ze Žampachu.*[1]) Když tento ok. l. 1671 zemřel, zůstalo po něm několik nezletilých dětí, a tu jezovité u sv. Klimenta a sv. Bartoloměje koupili statek Šestajovice (1675) a připojili je ke Chvalám.[2])

K poznání, jak to druhdy vypadalo ve vnitřku stavení v 16. století, přidáváme popis tvrze Šestajovské, jak se vypisuje v ohledání komorníkův, vydaných r. 1550 klášteru Zderazskému a Světeckému: »Item najprvé vedeni sme do tvrze v Šestajovicích po schodě zlým do světnic, tu jsou nám ukázány kamna v též světnici, viděli sme díry v nich, skla v oknách dvě nedobrý, ve 4 oknách skel není, podlaha v též světnici jest zlá. Z též světnice sme vedeni do komory po schodci — nedobrý jest — v též komoře místem půda není mazána, při též světnici kuchyně, dvoje veřeje a dveří při nich není, v též kuchyni vohniště rozvozené, v též kuchyni v podlaze díra, v komíně svrchu i po stranách díry jsou a hlína svrchu opadala z téhož komína. Dále sme vedeni z též kuchyně po schodě nad touž světnicí pod krov, tu sme viděli na témž krově střechu na mnohých místech nedobrú a děravú, též nad mostnicí střecha zlá na větším díle. Item dále nám ukázán chlév v též tvrzi podle parkánu hnoje, v něm mnoho, žlab v týmž chlévě jeden, dvýře zlý. Item ukázána nám jizba v též tvrzi, v ní na dva sloupky podepření, skla v ní dvě v oknách nedobrý, ve 2 oknách žádného skla není, pátý vokno jest zamazaný, stolec jeden, stolice jedna a prkno místo lavice jedno. Dále nám ukázán sklep pod zemí do téhož sklepa stupně kamenné, podle týchž stupňuv jest vybořené zdi něco, šíje do téhož sklepu klenutá nepřikrytá, než lidé zprávu dávali, že jest nad touž šíjí komora byla za p. Václava Hrzaně. Dále sme vedeni do komory nad chlévem, svrchní i spodní půdy místy děravé jsou a ve zdi díra v též komoře jest, kde sekret byl, hnoji a slámou zahražena, dvíře při komoře s řetězem na skobu jsou. Dále ukázána nám maštal pod světnicí, podlaha nedobrá místy trámy nalomený, řešty 3, jeden nalomený, žlaby 2, řebříky 2, koryto při zemi jedno, podle dveří též maštale kus zdi vybořené, dvíře nedobrý. Item podle též maštale komora byla kus podlahy podepřené s kusem střechů shnilú ještě stojí, studnice za touž komorú, vobruba na ní a shnilá. Item ukázán nám most před parkánem, jest zlý a vrata v témž parkáně zlá, splacená šindely a laťmi.«

Vypravuje se dále, jak ukazovány: maštalka před tvrzí zlá a rozbořená, stodola o 2 mlatech, ovčín, vedle něhož bývali chlévové, studnice ve dvoře, zdi okolo dvoru rozvalené (vrat nebylo). Zahrada za tvrzí místem slivím porostlá a některými hruškami (zlé a shnilé ploty), dědiny nezorané, háj Kocourov.[3])

*

Dolní Počernice jsou východně od Prahy nedaleko Běchovic; posud tu stojí zámek na místě bývalé tvrze. Odtud se psal *Zdislav* syn Kunrátův, jenž daroval l. 1323 dům svůj v Praze klášteru Zderazskému. Tehdá neb později tu seděl *Mikuláš Puš* měšťan Pražský, jehož dědici se l. 1330 zavázali k platu klášteru sv. Vavřince.[4]) Asi v l. 1337—1344 hospodařil tu *Štěpán Puš* se svou sestrou Dorotou a také tu jakýsi plat zapsal.[5]) L. 1360 byl již mrtev a vdova Dorota v l. 1360—1361 podávala faráře ke zdejšímu kostelu. Později měl Počernice a Čelakovice *Janek z Cách*, ale

---

[1]) Věstník uč. spol. 1896 XII 12. [2]) Lib. erect. XII 176. Rel. tab. I 73. [3]) Tadra Acta jud. III 395, VI 117. [4]) Rel. tab. II 116. [5]) DD 15 f. 77. [6]) Rel. tab. I 118. [7]) Reg. I 333. [8]) Kopiář Přemyslovský, Arch. Č. II 178. [9]) Arch. v Č. Brodě. [10]) Arch. kapitulní. [11]) DZ, 22. J 20. [12]) DZ. 67. F 28. [13]) VUŠp. 1898, I 37, DZ. 184. J 5, Rozvržení sbírek str. 29. [14]) Bílek Konf. [15]) DZ. 301. N 25. [16]) DZ. 152. L. 1.

[1]) DZ. 314. N 1, N 10, 316. C 8. [2]) DZ. 391. M 6. [3]) DZ. 48 F 6. [4]) Reg. III 364, 671. [5]) Tadra Summa Gerhardi.

když zemřel, nebylo možno je udržeti pro sirotky a prodány *Janovi z Klučova.*[1]) Před husitskými válkami měl je *Sině* rychtář, ale Pražané statek jeho zabrali a dali jej 1421 Lukáši Markovu.[2]) L. 1448 leželo tu vojsko Poděbradské, nežli vpadlo do Prahy.[3]) L. 1527 patřily Počernice *Janovi Širokému z Mirovic.*[4]) Když tento zemřel, měly se dostati *Janovi* synovi, ale ten zemřel brzo po otci a tak dědila Počernice máti jeho *Johanka z Přitočna*, jež si je 1543 v obnovené dsky zemské vložila.[5]) Johanka žila ještě l. 1557 a zemřela některý rok potom. Jmění její spadlo na krále a komora prodala statky její Počernice a Brazdymec (1562) *Matěji Hůlkovi* měšťěnínu Nového m. Praž.[6]) Po Matějovi zdědil oba statky syn jeho *Jan Hůlka z Počernic*. Týž prodal tvrz Počernice (1595) *Maryši Čejkové* rozené *Karykové z Řezna*[7]) Tato postoupila Počernic manželu svému *Jeronýmovi Čejkovi z Olbramovic* a když ten l 1609 zemřel, dostaly se synu Rudolfovi; ale ten jich nepodržel a hned mateři prodal.[8])

Maryje také nepodržela Počernic dlouho a prodala je l. 1611 *Mandaléně Kaplířové z Údrče.*[9]) Této dcera(?) Alžběta prodala Počernice *Markétě Saloméně ze Smiřic*. Ta měla statek jen tři léta. Nezaplatila jej úplně, také jí zabrán. Novým majitelem stal se *Jan Daniel Kapr z Kapršteina* († 1625), po jehož smrti sice Počernice prodány, ale bezpochyby pro nezaplacení zase ujaty. A poněvadž bylo na nich drahně dluhů, postoupeny 1644 *Rudolfovi* hrab. *z Koloreda.*[10]) Koloredům patřily Počernice po celou řadu let. Od 18. st. držely je rodiny Sweerts, Ehrenfeldové, Dohalští a Ensové; tito až do naší paměti.

*

Horní Počernice jsou ve Chvalské osadě. L. 1322 byly v držení *Zipoty Benešovského* Pražana, jenž polstvo svoje pod plat vysazoval. Týž poukázal zde klášteru sv. Majdaleny plat, ale nežli písemně utvrdil, zemřel. Tedy synové jeho *Frenclin* a *Henslin* jej l. 1329 poukázali. Také klášteru sv. Vavřince odtud plat vydáván.[11]) Dotčený Henslin ujav sám Počernice prodal l. 1357 tvrz a ves Počernice a plat v Čertousích arcibiskupovi Arnoštovi pro *vysoké učení Pražské.*[12]) Majestátem Karla IV. (1366) to vše koleji Karlově přivlastněno.[13]) Od vysokého učení vyváděn l. 1372 plat, který byl dáván do kláštera sv. Majdalény. Počernice pak vysazovány právem zákupným. Týmž právem M. Ludolf Mesterman prodal l. 1401 dvůr v Počernicích s věží a 3 lány rolí Vítovi Vitenovi z Popovic[14]) Vrchností zde byla universita do l 1850.

*

Ves **Práče** leží v osadě Záběhlické a bývala tu tvrz ode dávna. Zdá se, že tu měl nějaký statek arcibiskup Arnošt, jenž dvěma zemanům dal zde (ok. l. 1350) lán rolí a sedliště ke vzdělávání.[15]) Ok. l. 1357 měl tu Rembota Goldner Pražský dvůr, jenž se dostal l. 1363 zeti jeho Matěji od Věže. Neznámým způsobem dostaly se Práče v držení *kláštera Karlovského*. Tento postoupil (1407) tvrz Práče s dvorem popl., mlýnem a podsedky a jiné statky *Kašparovi Čotrovi* z Prahy a to výměnou za Tehovské zboží.[16]) Žil ještě l. 1413[17]) Pražané vzavše l. 1420 Práče pod svou moc, udělili zdejší hospodářství *Mikuláši Humpolcovi* městskému písaři.[18]) Mezi tím uchýlila se Běta vdova po Kašparovi na vysoký hrad Klapý a zde věno své na Klokočné zapsané odkázala synům svým Baltazarovi přítomnému a Jankovi ve Vlaších zůstávajícímu. Baltazar přijal ihned Vácslava z Lamberka, pěstouna mladého Zbyňka Zajíce, na spolek.[1]) Když řády v zemi obnoveny, provolána odúmrť po Kašparovi a Bětce (1437). Odpor tomu činili Mikuláš Humpolec pravě, že koupil Práče od obce Staroměstské, a Baltazar.[2]) Zdá se, že Humpolec Prač nevydal, až je potom Hynek Ptáček s Janem Čabelickým opanoval. Ale nebyla jim tvrz mnoho platna, protože l. 1444, 20. března v noci vypálena.[3])

Po vymření Čotrův dostaly se Práče konečně *Vácslavovi z Lamberka*, jenž je prodal 1461 se synem svým Zachařem *Jiřovi z Přistoupimě.*[4]) L. 1518 koupila *obec Novoměstská* tvrz Práče od Markéty Křižalové a držela ten statek až do r. 1547. Král Ferdinand zabrav Práče, prodal od nich (1549) toliko rybník s tokem vody k vystavění mlýna[5]) a ostatek připojil k Brandýsu. Teprve Rudolf II. prodal dvůr Práče se starou tvrzí *Mikuláši Nosticovi z Nostic* za 750 kop a pod roční plat 10 kop a 8 slepic, ale i ten plat l. 1587 vykoupen a Práče vloženy Nosticovi jako zpupný statek.[6]) Když Nostic zemřel, nechtěli poručníci Práče pro sirotky držeti a prodali je před r. 1592 *Evě* vdově po *Pavlovi Hendrychovi z Frankenšteina* sousedu Staroměstskému. Tato také získala 1591 mlýn s rybníkem l. 1549 odprodaným.[7]) Tvrz mezi tím pro nebydlení se rozpadla a jest l. 1592 řeč jen o místu, kdež někdy tvrz bývala. Po Evě držel statek *Daniel* tuším syn její, jenž zemřel před r. 1613 zanechav syna téhož jména a dvě dcerušky. Statek nebylo možno jim udržeti a proto prodán *Janovi Pelhřimovskému z Vyskořic* sekretáři české komory a Dorotě manželce jeho.[8]) Od nich nabyl Práč (1616) *Petr z Libentálu*, ale za krátko prodal je (1617) *Rozáře Alžbětě ze Vchynic* roz. z *Vidršperka*[9]) Po ní dědil statek ten manžel její *Jan Bedřich ze Vchynic* († 1638) a po něm to šlo po potomstvu bratra jeho Radslava, totiž syna tohoto Petra Jiří († 1670) a když jediný syn tohoto František v mládí zemřel, dědila po něm matka Anna Majdaléna roz. Oderská z Lideřova.[10]) Práče byly později v držení *Kryštofa Pichlera*, jenž je l. 1710 prohospodařil. Tehdá stálo při dvoře sídlo v nově vystavěné.[11]) Později patřily *klášteru sv. Majdalény* na Malé straně, po jehož zrušení (1784) byly samostatným statkem až do r. 1850.

*

Ode dávna bývala tvrz v **Záběhlicích**, ale není jisto, zdali stávala tam, kde jest nyní zámek. Záběhlice byly prvotně přísl. Vyšehradu a království, ale probošt Vyšehradský měl tu hned od založení kapitoly jisté užitky. Mezi soudcemi zemskými l. 1287 připomíná se *Tomáš ze Záběhlic* místokomorník; pocházel-li odtud, byl držitelem druhého statku, který býval v Záběhlicích[12]) Tento druhý statek držel l. 1334 Seidl měšťan Pražský a l. 1380 Jan biskup Litomyšlský podávajíce sem faráře. A poněvadž l. 1398 biskupství Litomyšlskému zůstavena jest »tvrz Záběhlice u Prahy«,[13]) zdá se, že byly dvě tvrze v Záběhlicích. Současně držel první statek *král Vácslav*, jenž sem l. 1388 faráře podával a l. 1395 byl tu Vácslav místopísař purkrabí. V l. 1407 a 1408 býval tu král nějaký čas dvorem aneb řkouc na letním bytě.[14])

Okolo l. 1420 Pražané mocně ujali králův statek i to, co bylo Vyšehradského kostela. Dvůr v Záběhli-

[1]) Lib. conf. Rel. tab. I 593. [2]) Höfler F. r. H. II 293. [3]) Arch. Č. III 47. [4]) Reg. kom. s. [5]) DZ 250. D. 29. [6]) Reg. kom. s. Arch. gub. [7]) DZ. 172. F 11. [8]) DZ. 184, F 13, DZm. 236. T 17. [9]) DZ. 184. N 8. [10]) Bílkovy konf. 518, DZ. 295 D 8. [11]) Reg. III 308, 598, 671. [12]) Tadra Canc. Arn. 249 Rel tab. I 424 [13]) Dobner, Mon. 243. [14]) Věstník Král. spol. nauk 1895 XII 17. [15]) Tadra Canc. Arn. 183. [16]) Rel. tab. II 33, Lib. erect. IX H 1. [17]) Rel. tab. II 101. [18]) Höfler F. r. H. II 288.

[1]) Rel tab. II 232. [2]) DD 15 f. 81. [3]) St. letop. 135. [4]) Rel. tab. II 310. [5]) DZ. 9. B 8. [6]) DZ. 22. F 9, 23. J 11. [7]) DZ. 26. C 24, E 27. [8]) DZ. 186. L 12. [9]) DZ. 189 M 1, 191. D 29. [10]) DZ 478. E 20. [11]) DZ. 39. O 15. [12]) Reg. I. 78 Rel. tab. I 3. Viz i Pam. arch. VII 140. [13]) Arch. Litomyšlský. [14]) DD 14 f. 4, 272, rkps. Vyšehradský.

cích puštěn l. 1421 Velislavovi sladovníku; ale l. 1433 najal si Vácslav ze Kří tvrz Záběhlice s celým panstvím od obce Novoměstské, zavázav se platiti a chovati dva jízdné koně k obecnému dobrému.[1]) Cís. Zikmund zapsal tvrz a ves Záběhlice (1436) *Mikuláši Zajícovi z Hazemburka* a l. 1437 mu ještě na nich peněz připsal.[2])

Od Zajícův dostaly se Záběhlice *Kerunkovi z Lomu*, po němž je držela vdova *Dobra ze Solšic* a té král Jiří připsal 100 fl. na lidech slušících k Vyšehradskému zvonictví. Kromě toho jí dovolil král Vladislav (1479),

Zámek z Záběhlicích.

aby dvě pusté vinice při Záběhlicích lidem pod plat vysadila, což ona l. 1481 učinila. Později dostaly se Záběhlice *Jiříkovi Chotkovi z Vojnína*, jenž obdržel l. 1493 majestát, aby od krále, aneb osob, kterým by náleželo, splacován byl. Ale když potom *Pavel Chotek* Záběhlice držel, vyplatil je l. 1508 *Vácslav Bezdružický z Kolovrat*, jenž k tomu povolení i. 1506 obdržel.[3]) Aby pak si Vácslav držení pojistil, vyprosil si l. 1515 majestát, aby Záběhlice zůstaly v držení i synův jeho *Jana*, *Vladislava* a *Ludvíka*.[4]) To sice králem l. 1542 potvrzeno, ale Záběhlice nebyly v držení jich, nýbrž sestry jich *Elišky* Bezdružické. Teprve když tato l. 1553 zemřela. zdědili je bratří její Vladislav a Ludvík.[5]) Jakým způsobem pak *Jan* bratr jich Záběhlic nabyl, není nám

[1]) Höfler F. r. H. Knihy Pražské. [2]) Arch. Č. I 506, rkps. Vídeňský. [3]) Rkps. Vídeňský. Rel. tab. I 374. [4]) Rkps. Vídeňský, Reg. 21 F kom. s. f. 89. [5]) DZ. 11. A 2.

známo. Jisto jest, že je měl l. 1575.[1]) Nebezpečí výplaty hrozilo dědicům, proto Alžběta z Rožmitála Záběhlice (1585) dědičně koupila. Peníze platila kapitole Vyšehradské, poněvadž ta měla výplatu od n. krále Ferdinanda, totiž tak, že se zavázala k ročnímu platu 15 kop. Od Alžběty nabyl práva toho Jan l. 1592 a l. 1596 prodal Záběhlice *Apoloně Šternberkové z Valdšteina*.[2]) Tato paní držela Záběhlice až do r. 1617, ale zadlužila se velice. Z té příčiny Záběhlice na její žádost prodány a to *Esteře Mitrovské z Bukové*.[3]) Tato zemřela l 1639 odkázavši všechen svůj statek *Ferdinandovi Rudolfovi Lažanskému z Bukové* bratru svému.[4]) Záběhlice. zůstaly potom v držení Lažanských až do r. 1613. Dostal je totiž při dělení synův Ferdinandových (1655) *Frant. Adam* a když tento l. 1662 zemřel, dědil po něm bratr *Karel Maximilian*. Týž prodal Záběhlice l. 1663 *Juliovi Jindřichovi knížeti Saskému*.[5]) V držení rodu tohoto zůstaly až do r. 1691 Marie Benigna ovdovělá kněžna Piccolomini roz. kněžna Saská prodala Záběhlice l. 1691 Heleně Zuzaně Bedaridesové roz. z Golče,[6]) od níž se týmž způsobem dostaly (1698) Helfrydovi Františkovi z Kaiseršteinu.[7]) Když tento zemřel, dostaly se jeho statky dcerám. Statek Záběhlický v samostatnosti udržel se do r. 1850.[8])

*

Kde jsou nyní Horní a Dolní **Krč**, bývala prvotně jedna ves, tuším na místě horní, a dolní povstala snad teprve v 16. století, pročež slove ok. l. 1620 Novou Krčí. Staré dějiny Krče jsou nejasné, ačkoli pamětí je dosti. Od 13 století měla tu část *kapitola Vyšehradská*. O ní mluví se již v podezřelém listu r. 1222.[9]) Jistě však byla v držení kapituly l. 1273, ač byla Petrovi proboštovi na čas života postoupena.[10]) O druhé části vsi udělal pořízení Jakub probošt Pražský († r. 1273), ale opanoval ji potom *Půta ze Mšeného*. Tomu odporovala kapitola Vyšehradská a trvaly spory do r. 1279, kdež rozsouzení se stalo takové, že měl Půta tuto polovici držeti jen do života a po něm měla spadnouti na kapitolu.[11]) Avšak Půta rozmysliv si to prodal všechen svůj statek v Krči (1293) kapitole. Kapitola Vyšehradská nalézala se v držení této části ještě l. 1400.[12]) L. 1328 byli společnými držiteli ostatní části Krče *Drslav Pražský probošt* a *Rudlin oltářník u oltáře sv. Alžběty* ve velkém kostele Pražském. Ti oba se rozdělili tak, že probošt měl tvrz stojící v rybníce,[13]) dva dvory při mostu do tvrze a $4^1/_2$ sedlišť v horní části vsi i s vrbinami a hruštím pod tvrzí. Rudlín dostal tři sedliště u tvrze a $3^1/_2$ sedlišť v dolní části vsi a k tomu loučku nad tvrzí třešněmi posázenou.[14]) Drslav zadluživ se při, kterou měl v Římě pro zloupení svého zboží, najal tvrz a polovici Krče služebníku svému *Velkovi* na způsob dědičné nápravy. Poddaným vymíněno, aby měli útočiště na tvrzi, kdyby jim nepřítel hrozil.[15]) Králové Jan (1337) a Karel (1352) toho Velkovi potvrdili.[16])

Na druhé části vznikla také tvrz. Jeden z oltářníkův totiž prodal dvůr jeden s jistými dědinami pod plat. Týž dvůr s tvrzí na něm vystavěnou měl l. 1357 *Petr pekař Vyšehradský*, ale zanedbával plat vydávati Bernartovi oltářníkovi a kromě toho měl s ním spor

[1]) Reg. kom. s. [2]) DZ. 168. D 13. 171 F 11. [3]) DZ. 191. C 12. [4]) DZ. 147. M 15. [5]) DZ. 71. L 14, 314. G 16. [6]) DZ. 403. P 16. [7]) DZ. 406. B 26. [8]) Sommer Kaurz. Kr. 333. [9]) Reg. II 1159. [10]) Reg. II 337. [11]) Reg. II 507. [12]) Arch. Vyšehradský. [13]) Nyní u zámku v Dolní Krči. [14]) Reg. III 567. [15]) Rek. IV. 7. [16]) Arch. kapit. Pražské.

o louku a ovocné stromy posázené po mezích statku. Církevní moc nenechala ubližovati kněžím a tak odsouzen Petr, aby z tvrze ročně 16 gr. a z louky tolikéž platil.[1]) Válkou a morem ostatní čtyři sedliště oltářníkovy tak zhubeny, že z nich platu nevycházelo; proto je Petr Stach oltářník l. 1467 Lévovi měšťanu Pražskému pod plat prodal, tak aby je svedl v jediný dvůr.[2]) Byly tedy v Krči dvě tvrze s dvory, třetí dvorec, statek kapitoly Vyšehradské, a probošt Pražský a oltářník brali odtud platy.

Horní tvrz n. Velkova dostala se později *Antonínovi z Manheimu* měštěnínu Většího města Pražského, jemuž (1416) od krále Vácslava potvrzena.[3]) Tento na počátku válek držel se stranou katolickou dodávaje síru a sanytr k vojsku Zikmundovi. Za to kališníci (1420 10. srpna) táhnouce k Praze tvrz jeho spálili, když byla od obhájcův opuštěna. Statek jeho pak zabrán a darován Jankovi Stříbrskému. L. 1426 koupil ten statek od obce Mikuláš Milenský a od toho pak (1430) *Jaroslav Zajíc z Hazenburka.*[4]) L. 1434 leželi tu Táboři a sirotci vybízejíce Pražany k bitvě a hubíce okolí. Tehdá bezpochyby ves vypálena docela, tak že byla docela pusta po dlouhá léta.

Antonín vytrhl se se vším jměním z šosu obce Pražské a syn jeho *Prokop Manheim z Krče* žil v Krči jako vladyka. Po otci měl tu dvě tvrze, hořejší a dolejší. Jednu z nich mu zadržoval *Jan Manda* z Prahy bezpochyby jako nástupce toho, který ji dostal od Pražanův, ale Prokop ji na něm vysoudil.[5]) Po smrti Prokopově následovali v držení jeho statku *Mikuláš* a *Erazim* bratří z *Puste Dobré.*[6]) Markéta manželka Mikulášova měla tu své věno a oba bratří vyprosili si na králi všechnu odúmrť po Prokopovi, kterou i obdrželi přes odpory příbuzenstva Prokopova.[7]) Na statek n. Levův táhl se sice Matěj Machuta, ale ničeho nedosáhl.[8])

Později došlo k rozdělení zboží. Část prodána 1499 od Jetřicha a Volfa z Tandorfa *obci Novoměstské* a ta se řídila odtud knihami této obce. Tak se stalo, že Bartoš ze Chřenice (1502) koupil tvrz na této části stojící. Od Anny vdovy po Bartošovi koupil ji (1506) Matěj Pátek, pak od toho 1516 Jan Hubatý, ale vrátil ji, a Havel z Čáslavě koupil ji od Pátka. Konečně ji koupil (1527) od tohoto Jindřich z Nudvojovic.[9]) Zdá se, že po zpuštění tvrze část tato pořád byla v držení osob městských a obci odtud jen plat vycházel.

Část řídila se pořád dskami zemskými. Na té byla také tvrz, kterou zdědila *Aléna* po otci *Pavlovi Lévovi z Brozánek.* Ta sem převedla (1543) Annu z Byšně mateř svou a tato pak prodala toto věno Anně Malikovské ze Vřesovic.[10]) Od té doby se pamětí o tomto statku nedostává.

*

Hodkovičky u Vltavy jižně od Bráníka ležící bývaly prebendou pro *kanovníka Vyšehradského.* Král Vácslav I. prebendu zrušil a Hodkovičky přivtělil kapitole.[11]) Kapitola měla tu dvůr hrazený zdí a v prostřed jeho stála kamenná věž s dřevěným vyzbrojením a světničkou. Statek ten najala kapitola (1368) Janovi proboštu u sv. kříže Vratislavského spolukanovníku svému, splativši Mikuláše Cotra, jenž je měl tušim zastavené.[12]) L. 1420 obsadili Pražané Hodkovičky a darovali je (1437) *Mikuláši z Tuhance.* Již l. 1446 měla je zase kapitola a vysadila ves v purkrecht.[1]) Později držela je obec Novoměstská ke špitálu sv. Elišky a sv. Bartoloměje a tak připojeny ke Krči. O tvrzi se po r. 1368 nemluví.

*

V **Malešicích** jest zámeček na místě bývalé tvrze. Poprvé se připomínají Malešice v posledním pořízení vikáře Vojslava, jenž tu odkázal stateček svůj k oltáři sv. Stanislava v Pražském kostele.[2]) Zboží zdejší vladycké držel okolo l. 1350 *Seidlin Písecký* měšťan Pražský. Týž a synové jeho *Frana* a *Bernart* prodali tu ok. l. 1364 úrok, který pak dáván k oltáři sv. Kateřiny u sv. Havla.[3]) L. 1396 držel týž statek *Šimon Pulc* a psal se odtud. Měl spory s farářem Záběhlickým, jemuž se zpěčoval dávati desátky.[4]) Připomíná se také l. 1407 *Přibík*, odtudž držitelem tvrze byl r. 1408 *Heřman z Horek.*[5]) L. 1426 držel tvrz *Prokop Bervík.* Tehdá koupil plat na Škvorci, který nedlouho potom prodal.[6]) Císař Zikmund zapsal mu (1437) 5 dvorcův, které bývaly poddány kapitole Vyšehradské a kostelu Pražskému a jež Pražané po r. 1420 opanovali.[7]) Držel Malešice ještě l. 1444.[8])

Od sklonku téhož století sídlili na zdejší tvrzi *Malešičtí z Černožic*, zejména od r. 1467 *Zikmund*, jenž držel také Bluk. Tento prodal l. 1488 se synem svým *Jiříkem.*[9]) Synem jednoho z nich byl *Ladislav*, jenž se l. 1509 jako pán Malešický připomíná. Tuším je to týž Malešický, který l. 1521 honil Pražské řezníky, byl od nich jat a do Prahy do vězení zavezen.[10]) Malešice držel ještě l. 1525 a prodal je potom *obci Většího města Pražského.*[11]) L. 1528 koupil z peněz stržených Rataje.

L. 1529 děleno zboží Většího města mezi oboje obce. Malešická tvrz při tom přišla na podíl *obce Novoměstské.*[12]) Dvakráte (1547 a 1621) byly jí zabrány, ale po každé navráceny. Teprve po nesnesitelných platech na vojáky donucena byla obec (1633) Malešice a Štěrboholy zastaviti *Antonínovi Binagovi.*[13]) Nemohouc je vyplatiti, prodala je na dobro (1635) *Janovi Beckovi* c. k. nejvyššímu pro jeho nezletilého syna Gerharta.[14]) Avšak dědil po něm syn *Jan Jiří*, jenž l. 1665 zemřel.[15]) L. 1685 měl je syn jeho *Eugen Albert*[16]) a později byly v držení Vratislavův. L. 1727 koupeny od university k Michli.

*

Vesnice **Štěrboholy** leží v osadě Kyjské a jako její příslušenství připomíná se již l. 1371.[17]) Jak se zdá, patřila od dávných dob ke statkům arcibiskupským. L. 1401 najal si je Habart z Chrastu od arcibiskupa na 4 léta.[18]) Sice tu také byl dvůr zemanský a při něm tvrz. Tento měl r. 1419 Bohuněk řezník a pronajal jej s tvrzí do 6 let Janovi Škopkovi. Zůstavil si rybníček a dvě komory, jednu na věži a druhou dole, ke svým potřebám; také si vymínil, kdyžby koli přijel po své potřebě, že může koně postaviti ve věži.[19]) Co se potom se Štěrboholy dálo, není nám známo. Jistě že byly zapisovány, ale neví se komu.[20]) L. 1524 držel je *Jan z Zavařic.*[21]) V tituláři l. 1534 vydaném psán jest jako držitel *Soběslav z Miletínka.* Jan Žichovec z Duban obdržel l. 1543 právo vyplatiti Štěrboholy a obeslal o to

[1]) Arch. kapitolní. [2]) Lib. erect. VII 97. [3]) Arch. kapitolní. [4]) Arch. Č 26. 558, 672. [5]) Rel. tab. I 134. Viz kromě toho zápisy v Arch. Českém XXVI 559. [6]) Arch. Český 560. [7]) DD 16 f. 78, 23. J 15, Arch. Č. I 444. [8]) DD 16 f. 78, 86, Arch. Český XXVI 563. [9]) Rais, Okr. Vinohradský 115, staré knihy Pražské, Arch. Český XXVI 563—565. Viz též Knihy viničné 139 J 7 v arch. zemském. [10]) DZ. 4. J 12, 5.G 15. [11]) Reg. I 528, Tomek DP. I 409. [12]) Arch. Vyšehradský.

[1]) Höfler F r. H. II 288, Rkps. Vídeňský, orig. v arch. zemském. [2]) Reg. II 949. [3]) Borový, Lib erect. I 50. Lib. erect. X 23. [4]) Lib erect. [5]) Rel. tab. II 38, 47. [6]) Staré knihy Pražské, Paprocký o st ryt. 231. [7]) Rkps. Vídeňský. [8]) Arch. Č. III 529, [9]) DD 16 f. 172, 62 str. 131. [10]) Arch. mus. St. letop. 449. [11]) Reg. kom. s. DZ. 5 B 13. [12]) Rkps. Gersdorfský. [13]) Bílek, Děje konf. 954. [14]) DZ. 145. B 5. [15]) DZ. 114. H11, 478 A 25. [16]) DZ. 478. H 27. [17]) Borový, Lib. erect. I 82. [18]) Tadra acta jud. IV 57, 145, [19]) Stará kniha Pražská. [20]) Rkps. Vídeňský. [21]) Reg. kom. s. Prodej jednotlivého dvoru v DZ. 9, G 20.

nejen Soběslava, nýbrž i Matouše od Koníka, jenž také dvorec držel.[1]) Nežli se mohl dosouditi, přešly Štěrboholy v držení *Kašpara z Granova* sekretáře u české komory, když pak tohoto (1557) synové Janovi zase z výplaty obsílali, zavedl si to tak, že mu Pražská kapitola Štěrboholy dědičně a pod plat pustila.[2]) Avšak l. 1561 prodal oba statky, pustou ves s dvorem *Albrechtovi Zichovi z Duban*.[3]) Tento byl později také pánem na Drahobuzi a zůstavil Štěrboholy synu svému *Janu Habartovi*. Týž podržev si Drahobuz prodal Štěrboholy (asi l. 1604) *Bohuchvalovi Valkounovi z Adlaru*,[4]) avšak ten po krátkém čase prodal je (1604) *obci Nového města Pražského*.[5]) Obec držela Štěrboholy až do r. 1633; pak je prodala. Od té doby byly přísl. Malešic.

*

Kde je nyní město **Vršovice,** bývala prvotně nevelká ves, která patřila bezpochyby prvotně k *purkrabství Vyšehradskému* a potom kapitole Vyšehradské hned od jejího založení (kromě části, na níž byl ve 14. století farní kostel a jež držívána od měšťanův Pražských). L. 1420 zabrali je Pražané a byly pod jejich mocí až do nastoupení Zikmundova. Tento zapsal Vršovice Maternovi z Dlouhé třídy a Zikmundovi Chánovi měšťanům Pražským.[6]) Později získány od Dubeckých z Dubče a to naposled v l. 1508 – 1543. V l. 1543 až 1546 zastaveny byly *Floryanovi Gryspekovi*. Později jich nabyl zápisně *Kašpar z Granova*, jemuž vsi Vršovice a Štěrboholy od Pražské kapitoly dědičně prodány.[7])

Kašpar bydlíval obyčejně v Praze a zemřel l. 1568.[8]) Jmění jeho dědila dcera Anna vdaná za *Jana Chlivenského z Ryzenska*. Po její smrti († l. 1578) oženil se po druhé s Kateřinou z Hyršova a zemřel kdysi na rozhraní obou století. Děti po něm nezletilé byly tuším teprve z druhého manželství a proto činili nárok na dědictví *Jan* a *Bohuslav* synovci Kašparovi. Tím donucena Kateřina jim vydati díl (1601), totiž vsi Vršovice, Podol a Dvorce. Když pak Bohuslav díl svůj pustil Jakubovi, stal se tento samostatným pánem na Vršovicích, v nichž vyzdvihl tvrz.[9]) Splativ Bohuslava a nedobře hospodařiv zadlužil se, proto po jeho smrti přišel statek do prodeje. Komisaři soudem zemským navržení prodali tvrz Vršovice asi l. 1619 *Janovi Rudolfovi Trčkovi z Lípy*.[10])

Od Jana Rudolfa převzala *Maří Majdaléna* manželka jeho statek Vršovice a postoupila ho 1627 *Maximilianovi z Valdšteina* kromě jednoho dvoru [1]) Od Maximiliana přešlo právo to na manželku jeho Barboru Kateřinu z Harrachu, ale darování to císařem Ferdinandem III. zrušeno. V 17. století byly Vršovice statkem hrabat ze *Šternberka*, po nichž podědili hrabata z *Paaru*. Ti drželi Vršovice do r. 1797, kdež je prodali *Jakubovi* svob. p. *Wimmerovi*. Tento přivtělil je k Nuslím.[2])

*

Ves **Podol** pod Vyšehradem připomíná se poprvé v podezřelém listu l. 1222. Tehdá tu měla *kapitola Vyšehradská* zděný dvůr.[3]) Zdá se, že od ní vystavěna tu asi ve 14. stol. věž. Když pak Podol byl v držení obce Novoměstské, hospodářství to rozprodáno. Dům s věží a zahradou při řece patříval měšťanům Pražským (1483). Petr z Podola koupil věž (1509) od Anny Valové mateře své. Ferdinand I. zabral Podol a držen pak k Vršovicům.[4])

*

Ves **Dáblice** dostala se řádu *křižovníkův* l. 1253 darováním krále Vácslava I.[5]) a byla statkem téhož řádu skorem nepřetržitě až do r. 1850 a v jisté míře až po dnešní den. Řád tu založil tvrz.[6]) Stavové l. 1620 statek ten zabrali a prodali ves Ďáblice s dvorem popl. a tvrzí *Janovi nejstar. Petráčkovi z Vokounšteina*,[7]) ale po vítězství na Bílé hoře statek zase křižovníkům navrácen.

*

Kdesi v blízkém okolí Hloupětína od něho k severu stávala tvrz a véska **Humenec.** Véska tato byla l. 1207 v držení *německého řádu*, ale nabyla jí potom králova Konstancie, jež darovala l. 1235 vsi Hloupětín, Humenec a Hnidošice *křižovníkům s červ. hvězdou*.[8]) Sídlem tohoto statku byla farní ves Hloupětín (tak řečená od vladyky Hlupaty), ale tvrz vyzdvižena ve vísce Humenci bezpochyby pro lepší příležitost místa. Nejv. mistr Zdeněk prodal pro velké škody, které řád utrpěl, l. 1407 tvrz, dvůr a ves Humenec Vavřinci soukeníkovi z Prahy a manželce jeho do obou živobytí, k tomu odevzdal mu roboty z Hloupětína a popluží odtud až ke hranicím Kyj, Vysočan, Kbelu a Satalic.[9]) Odtud se Humenec nepřipomíná. Zanikl bezpochyby po r. 1420.

[1]) Arch. gub. Reg. kom. s. [2]) Reg. kom. s. Arch. Hradecký. [3]) DZ. 14 D 4. [4]) DZ. 132 S 8. [5]) DZ. 132. S 9. [6]) Hofler F r. H II 288. Arch. Č. I 500. [7]) Arch. Hradecký. [8]) Lupáč. [9]) DZ. 179. L 26—28. [10]) DZ. 140. B 14. Vklad teprve l. 1620.

[1]) DZ 142. L 20. Bílek, Děje konf. 709, 800. [2]) Rais, Okr. Vinohradský 136 a t. d. [3]) Reg II 1169. [4]) Kniha Novoměstská, Rais, Okres Vinohradský 130. [5]) Reg. I 609. [6]) O ní Pam. arch. XIV 82 [7]) DZ. 193. B 5. [8]) Reg I 410, 710 [9]) Arch. Křižovnický.

Zámek v Ďáblicích.

DODATKY K DÍLU I., X. A XIII.

K I. dílu str. 190.

Rozpakov.

Při článku Dolany zůstávají první dva odstavce v platnosti s tím doložením, že tvrz Dolanská byla ve vsi.

Třetí odstavec týče se hradu Rozpakova, rozdílného od tvrze Dolanské. V Pamětech vyskytuje se Rozpakov jen jednou. K r. 1381 poznamenáno, že hrad Rozpakov s dědinou, lukami, lesy a mlýnem o jediném kolu po Zdislavovi spadl na krále.[1]) Kdo byl ten Zdislav a čím se provinil, není známo.

*

K X. dílu str. 28.

Myšlín.

Nápis »Myší hrad« buď nahrazen nápisem »Myšlín«, poněvadž se podařilo od té doby pravé jméno této tvrze objeviti. Okolí bylo ještě v 15. stol. zcela české a poněmčilo se v 16. stol. Němci příchozí nacházeli v pojmenování tvrze kmen myš a odtud si utvořili nové jméno.[2]) Tvrz sama byla služebné manství ke hradu Bezdězskému. L. 1405 poháněl Petr z Dokze a z Myšlína Jana z Dokze a z Myšlína a Řehníka odtudž pro škodu učiněnou v městečku Dokze.[1]) Zdá se, že držitelé ti bydleli v Dokze píšíce se po tvrzi, která byla rybníkem l. 1366 založeným zatopena. Král Jiří potvrdil Dokezským l. 1460 starodávné jich právo, že ves Myšlín patřila k jich rychtě. Potvrzena stará věc, ale možná že ves byla také již zatopena, nebyla-li na břehu velikého rybníka.

*

K XIII. dílu str. 174.

Stuhnice neb Tuhnice

nazývala se někdy tvrz a ves totožná s touž, která leží u Karlových Var a nazývá se dnes Donitz. Odtud pocházel rytířský rod *Maidlův* (Meindl) *ze Stuhnic. Albrecht M.* dostal od krále obdarování a krčmu ve Stuhnicích, což však l. 1465 odvoláno, poněvadž bylo na škodu městům Lokti a Varům.[2]) Jeho potomkem byl *Jiří* (1477, 1479).[3]) Po něm následoval (1502) *Kryštof.*[4]) L. 1525 držel ten statek *Hanuš Thumshirn.*[5]) L. 1553 koupen týž statek ke Karlovým Varům.

[1]) DD 13 f. 141. Psáno na makuláři určeném pro Chrudimský kraj, na němž potom psány Slánské věci, ale kromě Rozpakova opsáno ostatní na čisto (Arch. Český 31 str. 381). [2]) Jako Wassergasse po ulici v Praze.

[1]) DD 18 f. 116. [2]) Arch. Loketský. O tvrzi je řeč v zápise 1537 v arch. gub. [3]) DZ. 133. A 15, Arch. Teplský. [4]) Arch. Chebský. [5]) Urbář Loketský (mus.).

OPRAVY TISKOVÉ.

Str. 20	ř. 47	místo Hanickýř ze Semina	oprav: Hanykýř ze Semina
„ 35	„ 27	„ z Vacínova	„ z Vacinova
„ 36	„ 9	„ přiša	„ přišla
„ 41	„ 1	„ Mardburskému	„ Maidburskému
„ 41	„ 41	„ Lant	„ Laut
„ 42	„ 6	„ Bezkošovi	„ Rozkošovi
„ 42	„ 14	„ z Ručinova	„ z Rušinova
„ 47	„ 36	„ Stojickými	„ Stajickými
„ 47	„ 44	„ 1527	„ 1427
„ 50	„ 28	„ Pochov	„ Pchov
„ 51	„ 21	„ hradu Zlenice	„ hradu Zlenic
„ 54	„ 12	„ Hrádku komorního	„ Hrádku Komorního
„ 71	„ 24	„ libickém	„ liblickém
„ 72	„ 37	„ Mikulas	„ Mikuláš
„ 72	„ 62	„ Cečelických	„ Čečelických
„ 73	„ 34	„ Cečelice	„ Čečelice
„ 74	„ 1	„ Ceši	„ Češi
„ 86	„ 43	„ k Hrádku komornímu	„ k Hrádku Komornímu
„ 87	„ 16	„ Hrádku komorního	„ Hrádku Komorního
str. 87	ř. 33	místo na Hrádku komorním	oprav: na Hrádku Komorním
„ 93	„ 47	„ ze Štěkně	„ ze Štěkře
„ 99	„ 40	„ Rendle z Mšavy	„ Rendle z Úšavy
„ 105	„ 46	„ u Cakova	„ u Čakova
„ 116	„ 44	„ pozpěji	„ později
„ 116	„ 52	„ z Norinberka	„ z Norimberka
„ 117	„ 8	„ opovidal Oldřichovi	„ odpovídal Oldřichovi
„ 117	„ 52	„ Krystyana Illov	„ Krystyana z Illov
„ 117	„ 56	„ Bečkovského	„ Beckovského
„ 119	„ 42	„ Herbart	„ Heralt
„ 123	„ 19	„ Borakovem	„ Barákovem
„ 125	„ 29	„ z Este	„ z Esse
„ 126	„ 11 b	„ Stítný	„ Štítný
„ 126	„ 44 b	„ z Plasne	„ z Plasné
„ 127	„ 57 a	„ z Nehvízdek	„ z Nehvizdek
„ 127	„ 26 b	„ ze Mníšku	„ ze Mnichu
„ 130	„ 1 a	„ Ujezdským	„ Újezdským
„ 130	„ 9 b	„ Tlovskovského	„ Tloskovského
„ 138	„ 15	„ Mendrichovi	„ Hendrichovi
„ 143	„ 39	„ na Hradišti	„ na hradišti
„ 145	„ 55	„ z Dirného	„ z Dírného

str. 152 ř. 4b místo Hruškovi oprav: Hroškovi
„ 157 „ 29 „ Kambsovi Battistovi „ Kambsovi, Battistovi
„ 161 „ 40 „ Haler „ Huler
„ 163 „ 49 „ z Mulheima „ Mühlheima
„ 164 „ 2 „ Gocovi „ Gočovi
„ 170 „ 22a „ Jadok „ Jodok
„ 170 „ 21b „ Kostele „ kostele
„ 171 „ 3a „ Miklepeško „ Viklefisko
„ 171 „ 20a „ Šibřině „ Sibřině
„ 171 „ 10b „ Maně „ Máně
„ 171 „ 12b „ Many „ Máni
„ 172 „ 25a „ Benešovkéhò „ Benešovského
„ 172 „ 16b „ Boleslavske „ Boleslavské
„ 172 „ 36b „ Lídlovi „ Lidlovi
„ 173 „ 14a „ Šibřinu . . Jineč „ Sibřinu . . Syneč
„ 173 „ 33a „ Havoňovice „ Slavoňovice
„ 173 „ 16a přidej: Po něm držel Jiřice Mikuláš Kněževeský, konšel Starého města Pražského v l. 1432—1435. Když se Praha dostala v moc strany Menharta z Hradce a jiných stoupenců krále Albrechta byl Mikuláš, spolu s jinými oposičníky 18. ledna 1438 pod záminkou zrady jat, uvězněn a jeho zboží konfiskováno.
str. 174 ř. 2 poznámky místo Stieber oprav: Heber
„ 174 „ 4b místo z Pictum „ Fictum
„ 175 „ 2a „ Liceslav „ Zdeslav
„ 175 „ 35a „ Cečelickým „ Čečelickým
„ 175 „ 45a „ ze Sternberka „ ze Šternberka
„ 175 „ 44b „ z Ujezdce „ z Újezdce
„ 176 „ 1b „ Stubrika z Konigšteina „ Stubika z Konigšteina
„ 176 „ 32b „ otčímovi „ otčimovi
„ 176 „ 47b „ Bořnovi „ Boryňovi
„ 177 „ 42b „ z Ustí „ z Ústí
„ 178 „ 12a „ Mikulas „ Mikuláš
„ 178 „ 7b „ Cechů „ Čechů
„ 178 „ 34b „ z Tulevic „ z Sulevic
„ 178 „ 38b „ z Tautenova „ Pantenova
„ 178 „ 3 pozn. místo Československa „ Českobrodska
„ 183 „ 11 „ Oušovičky „ Onšovičky
„ 183 „ 20 „ 1305 „ 1405
„ 183 „ 39 „ z Chotěmici „ z Chotěnice
„ 184 „ 44 „ z Houbic „ z Honbic
„ 186 „ 31 „ Berkovského „ z Beřkovského
„ 188 „ 12 „ Černickému „ Černčickému
„ 191 „ 52 „ Holicke „ Holické
„ 192 „ 23 „ A. N. Novák „ A. N. Vlasák
„ 204 „ 28 „ Hanušové „ Hanušovi
„ 204 „ 50 „ Jesek „ Ješek
„ 205 „ 42 „ Fidorholci „ Fidrholci
„ 205 „ 67 „ v Kostele „ v kostele
„ 208 „ 13 „ Bozínskému „ Bošinskému
„ 210 „ 35a „ Stiřín a nikoli Stiřín „ Stiřín a nikoli Štiřín
„ 210 „ 59 „ Dirný „ Dírný
„ 211 „ 41a „ Lant „ Laut
„ 211 „ 23b „ Nedobrovice „ Sedobrovice
„ 212 „ 21b „ Boudesína „ z Bouděšína
„ 212 „ 48b „ Moračický „ Voračický

str. 212 ř. 54b místo z Úhlišť oprav: z Uhlišť
„ 213 „ 33a „ Stěpánovec „ Štěpánovec
„ 213 „ 17b „ z Sedražic „ z Tedražic
„ 214 „ 10a „ Malečovský „ Valečovský
„ 214 „ 39b „ Branova „ z Branova
„ 217 „ 15b „ z Mrchovišť „ z Vrchovišť
„ 217 „ 56b „ Merhauta „ Merhouta
„ 219 „ 29 „ z Hartuštorfa „ z Hartnštorfu
„ 223 „ 32a „ z Dolkovic „ z Dalkovic
„ 227 „ 27 „ Olbramovic „ Olbramoviců
„ 228 „ 3 „ Hobšovskéko „ Hobšovského
„ 228 „ 18b „ z Tukakl „ z Tuklat
„ 229 „ 14b „ v Uvalech „ v Úvalech
„ 234 „ 1 „ ze Sternberka „ ze Šternberka
„ 234 „ 47 „ Čebelickému „ Čabelickému
„ 235 „ 5 „ Golcové „ Golčové
„ 236 „ 23 „ Golce „ Golče
„ 237 „ 12b „ Vlčkove „ Vlčkové
„ 237 „ 16b „ Kautského „ Koutského
„ 239 „ 13 „ Bilský „ Bílský
„ 240 „ 11a „ Zaviše „ Záviše
„ 240 „ 18a „ Část „ Část
„ 240 „ 20a „ Zaviši „ Záviši
„ 240 „ 29a „ Simonu „ Šimonu
„ 240 „ 35a „ Stěpánem „ Štěpánem
„ 270 „ 30b „ Hormutovi . . Hormutův „ Homutovi . Homutův
„ 240 „ 43b „ Přehořanskému „ Přehořovskému
„ 240 „ 46b „ Zablatská „ Záblatská
„ 241 „ 14 „ Prisnakem „ Přísnákem
„ 242 „ 13 „ z Šebiřova „ z Šebiřova
„ 242 „ 17 „ Stěpánovi „ Štěpánovi
„ 243 „ 21a „ z Kunic „ z Kúnic
„ 243 „ 35a „ Konářovský z Libonic „ Konárovský z Libanic
„ 244 „ 26a „ z Kozle „ z Kozlé
„ 244 „ 12b „ Střehtova „ Střeštova
„ 247 „ 29 „ Glapey „ Glafey
„ 248 „ 33 „ Řepnického „ Řepického
„ 248 „ 46 „ Nahorupy „ Nahoruby
„ 249 „ 27 „ připomírá „ připomíná
„ 249 „ 31 „ u Ostroměře „ u Ostromeče
„ 250 „ 24a „ Volovský „ Valovský
„ 250 „ 31b „ z Velemyšlova „ z Velemyšlovsi
„ 251 „ 44a „ Losy z Losenova „ Losim z Losimtálu
„ 251 „ 57a „ z Břízy „ z Břízí
„ 257 „ 37a „ Losy z Losintalu „ Losi z Losimtalu
„ 257 „ 10a 18b „ Zaviše „ Záviše
„ 257 „ 15b „ Nemojevsi „ Nemojčevsi
„ 257 „ 46a „ Hoflerovi „ Höflerovi
„ 258 „ 89a 44a „ Gennherův „ Geunherův
„ 258 „ 58a „ z Křiněvsi „ z Křivé Vsi
„ 261 „ 22 „ Herbart „ Herbort
„ 271 „ 22 „ Hausburka „ Hainburka
„ 276 „ 43b „ Cervenou „ Červenou
„ 277 „ 55b „ Veclavě „ Veclově
„ 278 „ 17b „ Janovi Jiřímu „ Janovi Jiřímu,

SEZNAM ČLÁNKŮ

DÍLU XV.

(Sestavil Dr. J. V. Šimák).

SEZNAM VYOBRAZENÍ

DÍLU XV.

REJSTŘÍK JMEN

K DÍLU XV.

(Sestavil Dr. J. V. Šimák.)

C

Č

D

CH

I

J

K

N

O

P

Q

R

Š

T

PŘEHLEDNÉ SEZNAMY CELÉHO DÍLA.

(Cifra římská značí díl, arabská stránku.)

(Sestavil Dr. J. V. Šimák).

I. SEZNAM HRADŮ, ZÁMKŮ A TVRZÍ:

A

B

N

O

P

Š

T

II. SEZNAM VÝVODŮ A RODOKMENŮ.

III. SEZNAM ZNAKŮ.

(Čísla římská značí díl, arabská stránku, písmena pořad přiložených [nečíslovaných] tabulí.)

a) zemí:

b) měst:

c) duchovenství:

d) rodů:

IV. SEZNAM PEČETÍ.

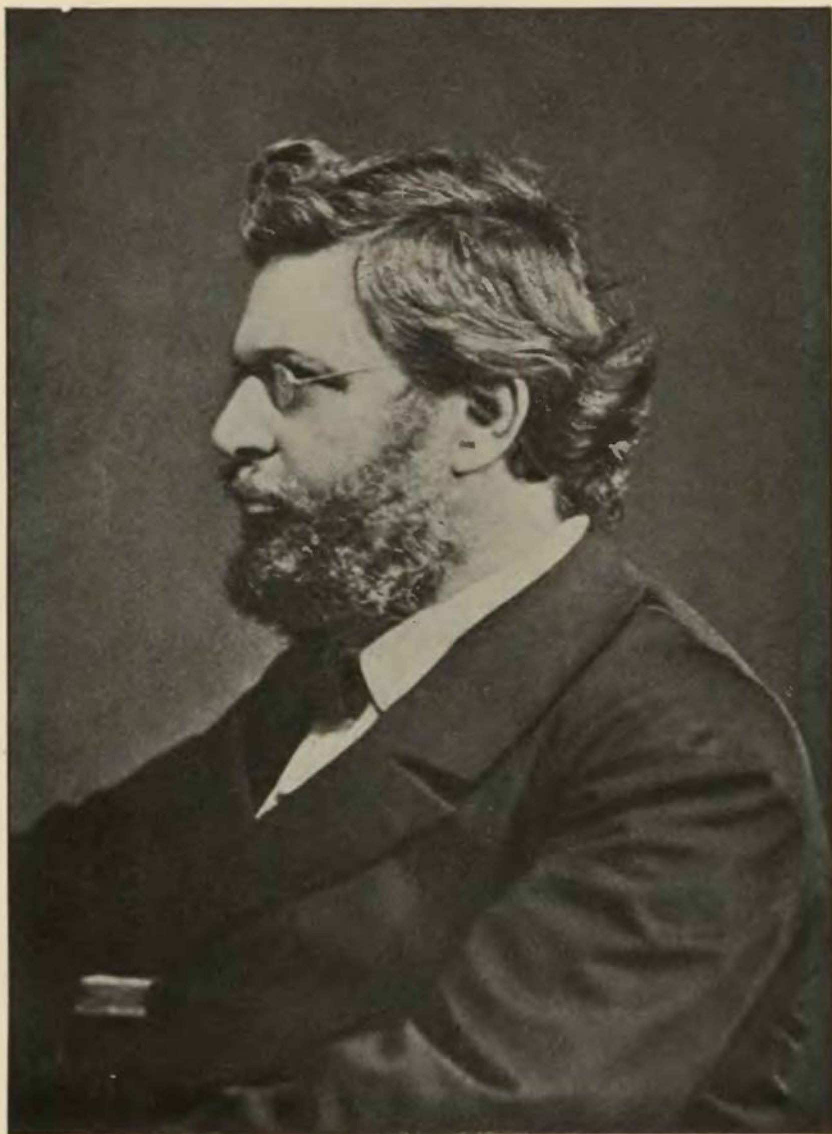
(Číslice římská značí díl, arabská stránku, písmeno pořad tabulí přiložených, číslice za tímto písmenem místo na tabuli.)

a) měst:

b) osob:

c) jiné.

český novinář a nakladatel — narozen 2. prosince 1834 v Kostelci n/Lab., zemřel 5. května 1885 v Praze — začal v prosinci 1880 vydávati „Hrady, zámky a tvrze království Českého“ jako první původní české veliké dílo skvostně vypravené.

„ . . . Byl pán upřímný, spravedlivý a vlastenec bez křiku, ale s touž vřelostí, které na mně vyžadoval . . .“

August Sedláček, „Paměti z mého života“.

DOSLOV.

Skonává se veliké dílo, počaté tiskem bezmála před půl stoletím, jemuž oddaný tvůrce posvětil celý svůj požehnaný věk. Žel, nedočkal se — ač dopsal všecko do posledních řádků — aby viděl i poslední svazek dotištěný; dne 14. ledna 1926 odložil pilné své péro navždycky.

Myšlenka této práce vzklíčila již v mladé hlavě gymnasijního studenta r. 1859, počátky vznikly na universitě roku 1863, první zpracování jest hotovo již r. 1875. Učitel a přítel skladatelův, nezapomenutelný prof. dr. Jos. Emler, nalezl mu i nakladatele, právě tak nadšeného a obětovného, jako odhodlaného, Fr. Šimáčka, bez něhož by úsilí Sedláčkovo sotva bylo přišlo ve skutek. Ale Šimáček působil podstatně i na změnu práce, a to na veliký prospěch její. Auktor měl prvotně na mysli jen pouhé stručné dějiny držitelů na základě archivním, nakladatel, jakkoli byl pro podnik vřele zanícen, přál si (z praktických důvodů — r. 1880 by sotva bylo našlo jen vědecké sepsání dostatečně odběratelstva) díla rozsáhlejšího a též zábavnějšího; chtěl míti v něm i dějiny kulturní a pověsti, ale za to byl hotov dáti mu skvělou výpravu ilustrační. Sedláček souhlasil, jen smyšlené pověsti, nemající skutečného základu, se příčily střízlivé věcnosti jeho historického nazírání. Konečně přibráni na radu profesoři Emler, Kalousek, Smolík, architekt Baum, konservátor Beneš a doporučili, aby dílo bylo důkladně přepracováno, do hloubky i do šířky, aby auktor přidal i vypsání všech předních sídel z vlastního názoru a vybavil je doplňky životopisnými, genealogickými, heraldickými, numismatickými, i pamětmi starodávných řádů a zvyků, tak aby tu nebyly jen dějiny míst, nýbrž i obrazy všeho života staré šlechty, vznešené i drobné; program tento pak Sedláček ještě doplnil květy staročeské upřímnosti, přidav hojně vybraných českých dopisů českého urozenstva z doby ryzího jazyka a národní síly.

Byl to smělý podnik, žádající odvážné oběti života, práce i peněz, jak auktorovy (bylo mu projíti na vlastní groš celou zemí českou, i jezditi do ciziny) tak nakladatelovy, ale jím vyrostly »Hrady« na dílo velkolepé, jež právem může býti naší pýchou a chloubou. Původní jeho rysy sic ostaly, jenže na jejich doplnění a prohloubení pracoval pak auktor celý ostatek svého života.

A tak od vánoc r. 1880, kdy vyšel první sešit, až do tohoto času vydáno jest 15 velikých svazků, shrnujících vypsání a příběhy všech hradů, zámků a tvrzí království Českého z doby jeho moci a slávy. Není tu položeno Kladska ani jiné končiny české země, zatím ztracené, ale ani Chebska, ježto až do r. 1725 ke království nenáleželo, ani sem není pojato sídel šlechtických, v nichž nebylo tvrzí, ani měst, neměvších hradů, ani panských příbytků, jež byly stavěny až za doby úpadku po válce třicetileté; z této doby dotčena historie co nejstručněji a spíš odkázáno na místopisné knihy jiné. I tak je bohatství látky neobyčejné, obsahující 415 hradů a hrádků, 117 zámků a 2423 tvrzí.

Poněvadž v této druhé redakci »Hrady« při počátku tisku jen z části byly hotovy a ve většině teprve vznikaly, těžko bylo dodržeti zamýšlený původně poměr, aby každý kraj měl svůj vlastní díl; a také uvnitř kraje se auktor nevázal určitým pořadím v popise. A tím se také vysvětlí, objeví-li se tu tam ve výkladu neshody ve svazku pozdějším a dřívějším, ježto skladatel zatím připadl na nový pramen a líp neb jinak mohl vysvětliti, v čem dříve nebylo jistoty. Také zřetel spíše praktický nežli vědecký, aby širší čtenářstvo nebylo odrazováno nezáživnými citáty, přiměl skladatele, že své vědecké doklady omezoval co nejvíc, někdy až příliš široce, v čemž by si odborníci byli přáli podrobné určitosti; ovšem se dívali před 50 lety na význam vědecké výzbroje jináč nežli nyní. Krom těchto stránek a krom toho, že všecko dílo lidské podléhá nedostatkům, jest odkaz Sedláčkův stavbou vzácnou, poctivou, na pevných, takřka žulových základech, v nichž snad bude možná z nových zdrojů dosti doplňovati, ale sotva mnoho opravovati. Připsal-li je skladatel z vroucí lásky »Obci národa českého«, učinil tím spolu s nakladatelem národu dar nejen drahocenný, nýbrž i trvalý, nehynoucí, lze říci na věky.

Sebrání i zpracování nesmírné i podrobné látky jest vše dílo Sedláčkovo; snad jen v částech rodopisných užil s počátku vydatné pomoci přítele Martina Koláře; jiné drobné příspěvky cizí zaujímají míru jen skrovničkou. Rejstřík XV. dílu a seznamy přehledné sestavil podepsaný.

DOSLOV.

Ilustrační stránku měl od počátku až do své smrti r. 1906 na starosti ak. malíř Karel Liebscher, jenž, jsa původně povoláním svým architekt, přese všecko krajinářství hleděl značnou měrou k zajímavostem technickým; z jeho tvorby jsou i některé ozdobně komponované iniciály; bratr jeho Adolf Liebscher komponoval především figurální obrázky kulturní, ač jen v prvních dílech; při díle IV. a VII. se účastnil táborský prof. L. Ferber, v VI. a VII. Vojtěch Brechler, v X. Jan Prousek, v díle XIV. nastoupil Rom. Havelka, díl XV. ilustroval Jindřich Bubeníček. Krom nich nakladatelství užilo starších reprodukcí ze »Světozoru« a. j., M. Alše, A. Bauma, Al. Bubáka, B. Hlavína, Fr. Chalupy, J. Janouška, V. Jansy, J. Kouly, B. a V. Kroupů, Jul. Mařáka, J. Scheiwla, H. Ullika, B. Wachsmanna a. j., pak rozl. starších rytin a kreseb (soustavněji však jen v díle XIV.) a fotografií; menšími náčrtky přispělo též několik pracovníků z ochoty.

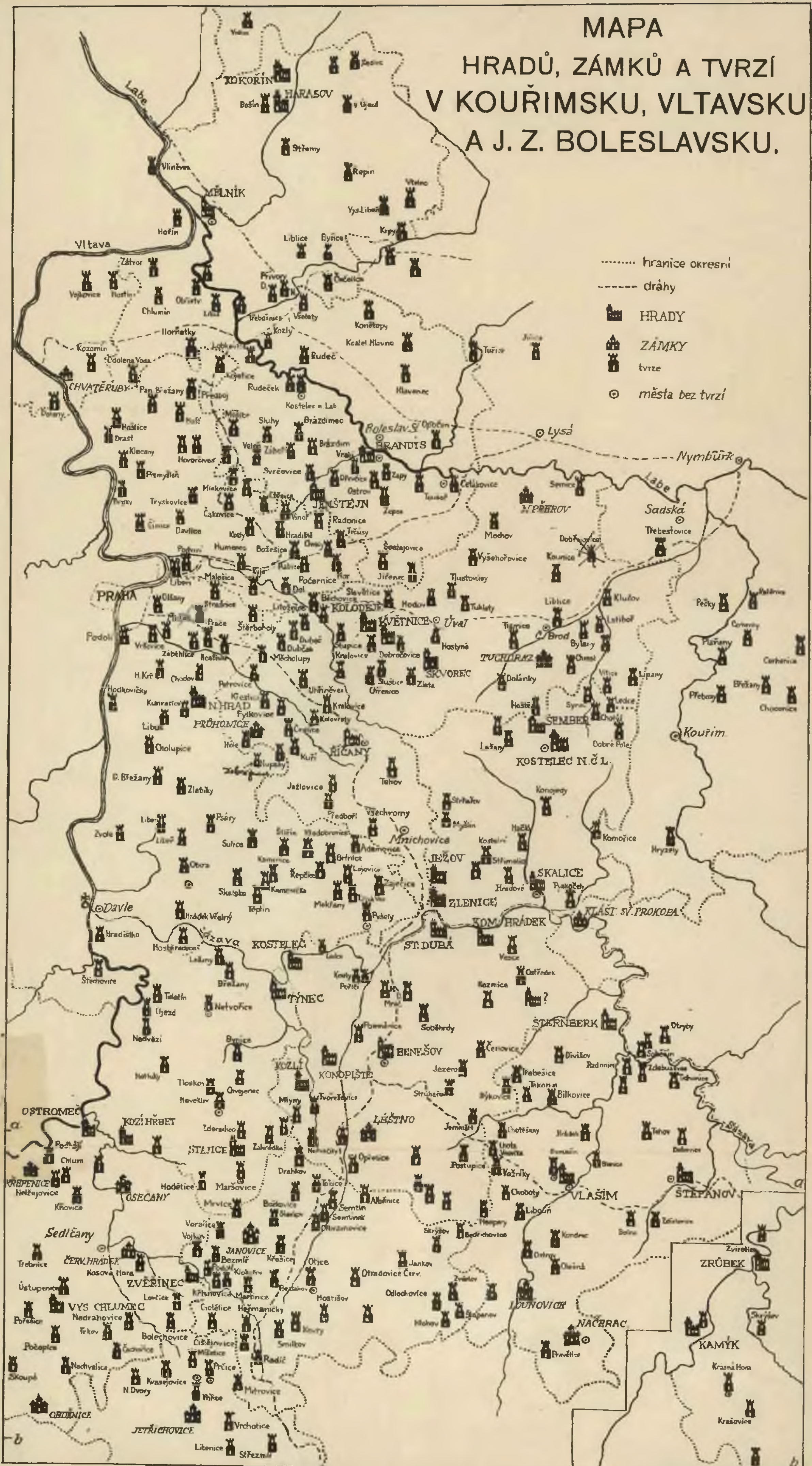
Drobnou výzdobu, tak říkajíc iluminátorskou, především erby, pečeti, iniciálky, viněty, ukázky miniatur, záhlaví a linky (krom hotových, převzatých odjinud), kopie plánů, starých kreseb od počátku prováděl Vojtěch Král z Dobré Vody, jenž rýsoval i mapy v dílech I.–IV., VII.–XIII.; v dílech V.–VIII. vedle něho Balt. Kutina, od něhož jsou i mapy V. a VI., mapy pro díl XIV. a XV. a přehlednou pořídil podepsaný. Půdorysy hradů posledních dvou dílů měřil a rýsoval z ochoty inž. R. Šimeček. Hojně hotových štočků propůjčila laskavě Archeol. komise při České akademii. Nutno přiznati, že umělecká výzdoba »Hradů« stojí daleko za svéráznou jednotností textu; ale v daných okolnostech nebylo lze jinak.

Nakladatel Fr. Šimáček s obětí a láskou bděl nad velkým úkolem, jejž byl na se vzal, až do své smrti 5. května 1885, načež převzali náklad synové jeho Bohuslav a Jaroslav, od roku 1919 změněná firma »Šolc a Šimáček«; od dílu XIV. za podpory Ministerstva školství a nár. osvěty a I. Třídy České akademie. O tiskovou úpravu v závodě měli péči faktoři Bedřich Grund a František Hudeček, po té od roku 1903 redaktor Boh. Klika.

Plod tolikeré práce i obětovnosti konečně doveden k závěru. K závěru šťastnému a požehnanému. Splnily se vrchovatě sny Sedláčkovy i také to, co psal mu Šimáček kdysi, že možno s dílem jeho se skutečnou hrdostí předstoupiti před cizinu, jako s hlasatelem slávy a vysoké kultury české v stoletích minulých; v pravdě velebný chrám plný síly a nádhery!

Kéž vznešené a šlechetné ty tužby naleznou vroucí ohlas v srdcích českého národa!

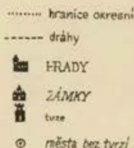
J. V. Šimák.

Příloha k XV. dílu »Hradů, zámků a tvrzí král. Českého«.

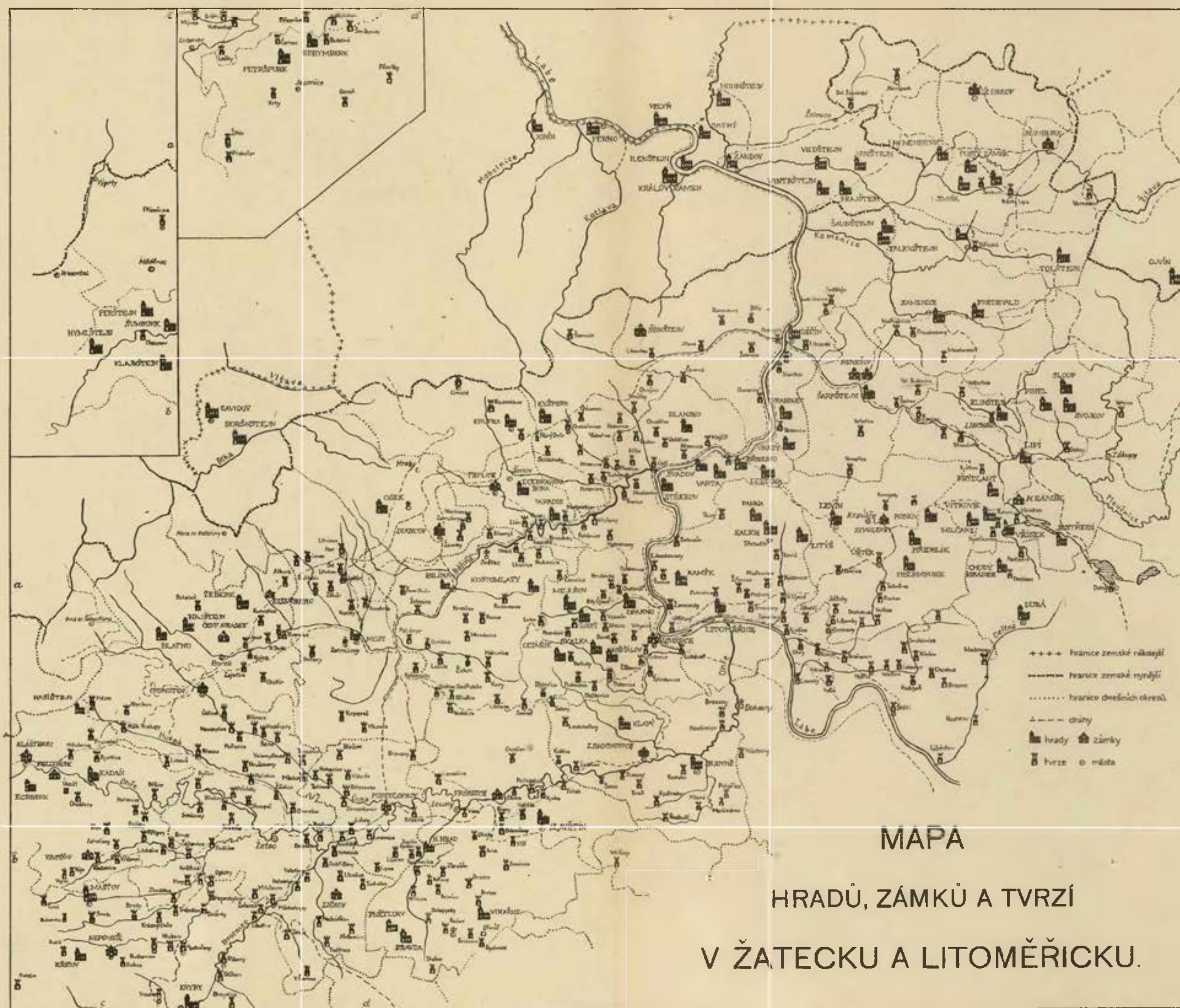
Kreslil prof. dr. J. Šimák.

MAPA
HRADŮ, ZÁMKŮ A TVRZÍ V KOUŘIMSKU, VLTAVSKU A J. Z. BOLESLAVSKU.

Příloha k XV. dílu »Hradů, zámků a tvrzí král. Českého«.

Kreslil prof. dr. J. Šimák.

Příloha k XV. dílu »Hradů, zámků a tvrzí král. Českého«.

Kreslil prof. dr. J. Šimák.